IOANNIS
BARCLAII
ARGENIS.

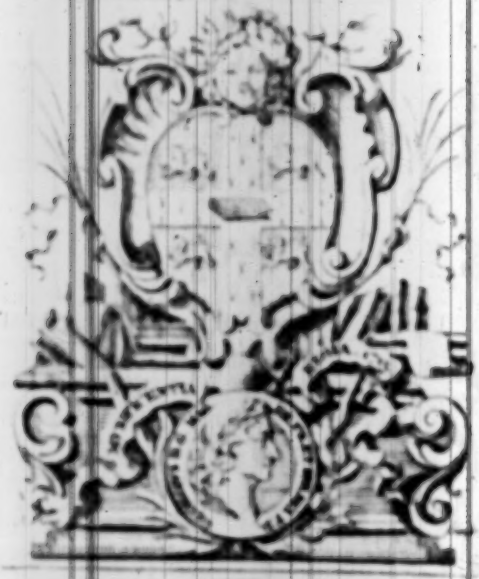
Secunda Editio.

SVMMA FIDE ET CVRA
concinnata, & perutilis Indicis ac-
cessione priori locupletior.

BIBL. CANT. ACAD.

LONDINI,
Pro Societate *Bibliopolarum*.
M.DC.XXII.

1828:97

SERENISSIMO ET POTENTISSIMO

Principi LVDOVICO XIII.

GALLIÆ & NAVARRÆ

Regi Christianissimo,

&c.

Io. BARCLAIVS S.D.

NOVO *isti generi scriptionis, nec forsitan in Latinis antea viso,* LVDOVICE *Rex Christianissime, vt faueas ipse, & fauoris publici viam regiâ humanitate aperias, facilè poteris exorari. Nunquam enim hæc bella, hos casus, regnorumq; discrimina, & amores pudicæ iuuentutis, quos habet iste liber; Tu illo flore ætatis, illa viuidæ indolis læticia, tam capaci ad seria & remissionem ingenio contemnes. Videbis virtutum vitiorumq; certamina, nullibi quàm vestris in Aulis atrociora. Despicies*

quid indulgentia Regum peccauerit, quid ve audacia. Oderis publicæ paci infestos, gaudebisq; mulctari; Tuas sæpè virtutes reperies; Tua in alijs Heroibus simplicius facta miraberis; Popularem denique tuum, tot fatis, tot hostibus exercitum Poliarchum, ipsa virtutis & dignitatis similitudine habebis chariorem; Nec pollues sanctitatem famæ tuæ, quæ Te virum & Regem ab inassueti candoris fortitudine celebrat, si amabis Argenidem. Satis denique se hic liber Iuæ Maiestati probabit, si intelleges, in illo aliquot Principum laudes referri. Tuâ enim interest, vt qui tot historiarum materiam Orbi daturus es, iam nunc literis faueas Regum vitam quacunque ratione narrantibus; Ibant Musæ, exemplo licentiæ, quam feceris, per Optimatum domos, miscebantq; se iuuentutis colloquijs, & prouectiorum seria vtilissimè excolent. Nec aliud ingerent sæpius quàm tui nominis dotes, in quo omnia ad æternitatem famæ conspirant, nobilissimo regno, & indole nobiliori. Nam nuperimè Europæum scenâ, solio emires gentis illius quæ nunc armis perarauit arcana Orientis adhuc Francicum nomen horrentis; nunc vicinioribus bellis eo fato efferbuit, vt regiones ex ære reperias quæ non aliquando Galliæ gloriæ dationiq; accesserint; cuius denique viribus, vbi ipsa sibi consentit, nihil nimium est, nihil supernum; quæ autem pietate, & religionum amore præcipua,

nisi

nescit posse quod posse non debet. Iam verò ijs Tuam Maiestatem moribus numen finxit; ijs casibus puericiam & iuuentutem Tuam erudijt, vt videatur aliquid à fortuna Tua maius Gallia expectare, quàm dederit ipsa Tibi. Eo enim parente es genitus, qui vel confessione hostium, saeculi sui summus, Magni cognomen ferre viuus debuerat, quod Vos modestius extincto addidistis. Tali scilicet authore ingenerari debuit Tibi virtus, & ad gloriae successionem cupiditas inseri. Is autem vix octauenni Tibi raptus; Quippe hoc modo elucere optimè potuit numinis cura Tuae Maiestati propitia, proprixque virtuti seges dari, ne omnia Patri deberes. Nam eo subbato motus sensim exarsere in Gallicis animis plerumq; e ad vicariam contumacibus potestatem, & mox arma ciuilia; dum Tu, Nobilissime Regum, iam virilis conscius sensus properares enatare ex pueritiâ ad aetatem firmiorem. Praeneristi tandem annos, momentoq; composuisti patriam penè euersam. Sed vt crebricribus triumphis tua se fama per hominum ora inueheret; saepe deinde arma gentilia nouis ac penè assiduis tumultibus exsonuere; totiesq; oppressisti factiones hoc ipso stupentes, quòd praeter spem Tui vindex adesses. Iuisti, circumtuliisti regia signa, denique pugnauisti. Illico multis ceciderunt sponte arma, multis excussa sunt. Hi Tuam virtutem amauerunt, illi timuerunt felicitatem.

Tu

Tu verò magnitudine animi effeciſti, vt omnes dubitent plus fuerit in ſortitudine an clementiâ tuâ. Victor enim eas vt plurimùm leges ſcripſiſti, propter quas vincere iſti voluerant.

Caterùm quamquam imbutus rectâ armorum voluptate, non his tamen plus iuſto indulgens, paſſus es belli malis pacem eſſe infeſtam; nec acrior ſceptri vindex fuiſti quàm deinde ſalutis ſingulorum; impio more ſublato, qui iubebat Gallos tuos leuibus inter ſe rixis commiſſos, paſſim iugulum ſuum dare, aut petere alienum. Hac atrox & peſtilens lues tantum Gallici cruoris exhauſit; vt vix plura gladiatorum paria olim Romanorum arena conſpexerit. Ipſu quoque & famâ popularî imbuerat inſania; quia illi vitio ex virtute, ſed corruptâ, erat ſemen. Quoties totæ ſtirpes exciſæ? quoties emeritorum patrum ſenium, aut ignaram miſerè prolis pueritiam hæc furia orbauit? An ſpes eſſet adeò eſſerum morem, qui multorum toties Regum, & ipſa maximi tui Patris edicta contumaci audacia eluſerat, ad Tuæ adoleſcentiæ vocem expiraturum? Voluiſti; ſed non perfunctorio nutu: Strinxiſti auctoritatis tuæ arma; haud mora confectus eſt. Addat Numen Tuæ vitæ illos annos quos à iuuentute Gallicâ perire vetuiſti. Tibi illa ſeruabit, & ſi Tuæ Maieſtatis, & patriæ res expoſcent ſpiritum reddet, quem priuata & intempeſtiua odia, niſi cauiſſes, geminatâ morte merſiſſent.

Magnæ

Magnæ hæ quidem, Rex Christianissime, pacè bellóque laudes. Adhuc tamen mihi intactum est quod in tuis præcenys potissimum eminet; Religionis cura, Numinis cultus; subactæ prouinciæ vt sanitatem patiantur incipiant; & in vltimâ illa ad Iberiam Galliæ orâ, templis reddita sacra, sacris Pontifices, Pontificibus securitas. Sed hæc magna maioribus factis deles. Quos non quotidie triumphos tuos audimus? quos non indies expectamus? Quoscunque Religionum aut Regum cura tangit, mirantur, obstupescunt, se felices existimant, quòd tuo sæculo viuunt; plurésque vero affectu congerunt in Maiestatem tuam laudes, quàm adulatio in immeritos Principes solet.

Dum hæc scribo, dum plura quæ scribam occurrunt, vix mihi habeo fidem de annorum tuorum paucitate. Nam veræ hæ laudes multis celebrium Principum ad senectutem sufficerint. Tu porro adhuc stas in iuuentutis exordio; Nec parces ad illum cumulum laureas addere, diuinæ indolis Princeps, ac quod felicissimum in Rege est, labore atque curis à pueritiâ exercitæ. Vbinc ergo verissimæ triumphis gloriæ per posteritatis seriem inoffensos agat cursus, incundum est cum literis fœdus; quò & illis præsens faueas, & Tibi illæ aliquando absenti æternum, parémque virtutibus tuis locum inter Heroas constituant. Parum enim est in hominum memoriâ, si eam non vetat consenescere

nescere scribentium fides. Hoc Orientis domitor Alexander, hoc Cæsar, hoc veterum Regum nobilissimi sensere; nec aliam speranerunt triumphis suis sortem quam quæ ex eruditorum fauore contigisset.

Magis anxie de literarum præstantiâ ad alium scriberem, Augustissime LVDOVICE. *Sed diu est quòd mutuis beneficijs Reges Christianissimi cum ijs coiuistis. Scimus totius Orbis bono quantum Musis regnum sit in Franciâ tuâ; quæ duplici quoque nomine Tuæ Maiestati deuinctæ sunt. Nam præterquam quòd Regum liberalitate, curâ, hortatu, nunc in Gallijs pulcherrimè vigent; Italia quoque Mediceorum Principum munus agnoscit, ex à patrum æterno excitatas: quam laudem Serenissima illa gens pulcherrimo studio augere non desinit. Ita paterno atque materno iure, Tu patronus literarum, Tu omnes amabis. Sed hîc arctiùs liber, Christianissime Rex, à Tua Maiestate expectat foueri, quem multiplici suauiorum Musarum mixturâ regij amores, regia odia, spiritus denique regij implent. Vale. Romæ. Kal. Iul.* M. DC. XXI.

IOANNIS

BARCLAII ARGENIS.

LIBER I.

NONDVM Orbis adorauerat Romam, nondum Oceanus decefferat Tybri, cùm ad oram Siciliæ, qua fluuius Gelas maria subit, ingentis speciei iuuenem peregrina nauis exposuit. Serui ope nautarum, cultum domini militarem ex alto comportabant, suspensósque per præcincta ilia equos demittebant ad littora. Ille infuetus nauigij malis, procubuerat in arenam, quærebátque circumactum pelagi erroribus caput sopore componere: cùm acutissimus clamor primùm somniantis mentem implacidâ imagine confundens, mox propiùs aduolutus somni ocium horrore submouit. Sylua erat in conspectu,

raris quidem, ſed in ingens ſpacium effuſis arboribus, ſubter quas tumuli, fruticum dumorúmque caligine, velut ad inſidias ſurrexerant. Hinc repentè in campum erumpit fœmina optimi vultûs, ſed quæ corruperat oculos fletu, ſparſo quoque in funebrem modum crine terribilis. Incitatus verberibus equus non ſufficiebat in curſum effuſæ, nec mitiùs quàm in Phrygio aut Thebano furore vlulanti. Concuſſere illico iuuenis mentem præter fauorem in miſeros pronum, etiam reuerentia ſexûs, gemendíque atrocitas: Omen quoque in ſpectaculo captabat quod intranti Siciliam primum occurrerat. At illa, vbi potuit exaudiri; ô quicunque es, ſi virtutem, inquit, amas, ah ſuccurre Siciliæ, quam in fortiſſimo viro prædones heſtrij oppugnant. Nec diu me orare patitur inſtans malum; nec leuiter deprecari pro Poliarcho poſſum, quem non hinc procul graſſatorum ferox turba circumſedit improuiſo facinore. Ego inter tumultum effugiens, te primum opportunè, nec plus forſitan in illius ſalutem quàm in gloriam tuam vidi. Hos quoque (nam dum ipſa loquitur ſerui acceſſerant) ſeu iuberi ſeu rogari à te fas eſt, prouoca ad egregiæ pietatis officium. Hæc vt mulier inter anhelitus & ſuſpiria effudit, ad galeam ille enſemque reſpexit: & dum equum miniſtri admouent; ego, inquit, ô matrona, modò in Siciliam veni. Liceat hactenus homini extero nomen Poliarchi ignoraſſe. Sed fortunæ beneficium debebo, ſi qualem memoras ſtrenuum virum meo aduentu leuari voluerit. His dictis in equum exilijt, & duceret ergo iuſſit. Serui omnino duo erant. Vnus, & ipſe armatus, dominum ſequebatur; alius præſidio ſarcinarum

rum quæ colligi tam turbulentâ profectione non poterant, manſit in littore.

Iámque peruenerant ad ſyluæ confinia; cuius aditus in ſemitas varie ſectus memoriam mulieris ſic confudit, vt dubia quâ quæri Poliarchum oporteret, nouis gemitibus cœlum impleuerit. Ambigebat tanto fletu territus hoſpes, an progredi præſtaret, an hærere; cùm ſtrepente ſubitò ſylua, clamor, & arma, & venientium equorum veſtigia mentem ad præſentiora pericula aduertunt. Quippe tres armati veniebant, admiſſis habenis incitati, nudo ferro, vultúque aliquid ingens vel auſo vel timente. Veritus ille inſidias, & vt in ſubitis quæ timeri vix debent occurrunt, de matronæ fide ſolicitus, exigit, hinc eſſent in quos pugnari ipſa vellet; ſimul digitis in amentum aptatis, haſtam, quam nemo violentius torquebat, in venientium dirigit ora, ne inultum occuparent. Sed hi fugam, non bellum adornabant; diuerſíſque itineribus properabant elabi victori. Nam vrgebat fugientes vnus ille Poliarchus cui tam prolixè matrona timuerat: vltimúmque aſſequutus ita cecîdit, vt per caput ceruicémque continuatum vulnus ad pectoris ima deduxerit. Hoc collapſo cùm peruicaciùs inueheretur in cæteros, humus ſerobibus inæqualis deprehendit equi veſtigium, qui dominum celeri quidem, ſed innoxio caſu, effudit in gramen. Subitóque matrona (nam Poliarchum agnouerat) ex equo adiacentis auxilium ſe aduoluit. Sed ille non lapſu, non vulneribus grauis, quæ duo acceperat, neomiſſo quidem enſe proſilijt. Cúmque ex Timoclâ (id mulieri erat nomen) audiſſet, vt ipſa in peregrinum iuuenem

incidisset, quamque ille humanus promisisset auxilium, haud mora, ad eum tanti beneficij gratias habiturus conuertitur. At ille iam equum reliquerat, priórque loquutus Poliarcho, Si dij voluissent, vir fortissime, inquit, me antehac tuæ virtutis conscium esse, istius matronæ lachrymas accusassem, quæ coegit vt veniam petere debeam, quòd tibi tanto viro auxiliari voluerim. Tres armatos in fugam à te versos, quamuis est eximium, minùs tamen mirarer, nisi me illa vis quâ ex ijs tardiorem mulctauisti, admoneret quàm iustus omnes terror in fugam abstulerit. Poliarchus & ipse blandissimus, egit gratias properati auxilij; neque suæ virtuti, sed grassatorum ignauiæ aiebat tribuendum, quòd illi fugissent.

Inter hæc verba in amplexus abierunt; & salutatione mutuâ functis non modò quid dicerent, sed & cui loquerentur, vacauit cogitare. Tunc igitur alterius forma ad oculos alterius tota peruênit; & hæsere mutuâ contemplatione perculsi, id quisque miratus in alio quo ipse vicissim mirantem rapiebat. Ætas, forma, habitus, & arcanus luminum vigor; pares anni, & quamuis in diuersis frontibus vna maiestas. Cum tanta specie monstrum erat fortitudinem conuenisse. Neque minùs Timoclea fortunam adorabat, quæ tantum par mirabili occursu coegerat. Votum etiam fecit, si per eosdem liceret, se tabulam, in quam pictor vultum vtriusque transtulisset, Erycinæ Veneris templo daturam. Et quamquam varij casus distulere id votum, eo tandem se exoluit, his carminibus ad oram tabulæ inscriptis:

Sic

Sic voſeis ſtat forma genis, ſic frontis honore
Fulget apex, tales accendunt lumina flammas.
Humanum ne crede decus; non pulchrior altos
Phœbus agit currus. Non vnquam ſydere tanto
Oebaly micuere Dei, quos nauta ſolutis
Puppibus, & iam-iam vincentibus inuocat vndis.
Nec tu Lemniacis Mauors formoſior armis
Frena quatis, Paphiiſve ſoles miteſcere blandus
Cultibus, ah miſero tantùm metuende marito!

Cùm deinde Poliarchus collegiſſet ſe ab hoſpitis vultu, matronam familiariùs intuitus, in illius exanimata ora ludebat, maximè quòd in latera atque tergum diſſipati tanquam ad rogum crines iacerent. Rogabat quoque per iocum, an incidiſſet in Satyros. Timoclea autem ſimplici riſu; ne hos putes, Poliarche, deſperatione diuulſos. Fugam inter virgulta præcipitabam tuo periculo conterrita, cùm obuerſantibus ramis ſolutus eſt verticis nodus, & profluentem comam laxauit. Dum loquuntur, libertus interim Poliarchi, duoque Timocleæ ſerui, qui aberrauerant, ſuperato callium flexu, haud procul à dominis emerſerunt ex nemore. Sola Timocleæ ancilla iam deerat: ſed & hanc procul vident pauido equo non benè moderari, & inutili virgâ cum clamore ferire contumacem. Satis illi in conſpectu huius ſcenæ iocati, procurrunt hilares ad trementis auxilium. Interim hoſpes Poliarchum rogabat, quæ illæ in eum inſidiæ, quiſve graſſator: an odia, an prædæ cupiditas, tanti facinoris audaciam nefarijs feciſſet. Sed matrona ſermonem occupauit, &, vtrique neceſſaria quies eſt, inquit; huic à mari, alteri à pugna venienti. Neque hinc longè prædium meum. Illic

rectius erit vobis; habebitisque leuandis corporibus, & mutuis sermonibus locum. Non ægrè annuerunt tam commodè admonenti; famulóque recepto qui sarcinas ad littus seruabat, viam omnes exorsi sunt.

Iam penè ad familiaritatem initiati iuuenes erant, docebátque quærentem hospitem Poliarchus, primo mane se è regijs castris egressum; Agrigentum petere negotij causâ: Per viam occurrisse hanc Matronam in aulâ notissimam, quæ à Regis filiâ redibat. Aliquo fato seruos (vt incuriosi ibant) per viarum anfractus diuertisse in syluâ. Timoclean vnam cum suâ anu in eadem secum semitâ perseuerasse; cùm obliquo ad latus itinere processerunt quinque latrones, & in se vnum tot equos effuderunt. Matronam suo & equi pauore diuertisse, & fœlicissimo errore ad tantæ humanitatis hospitem esse delatam. Facis autem, & prædonum scelere factum (inquit) quòd primo impetu omnium in me ictus incassum ceciderint, suffecitque tædi illius qui primus occurrit, iaculum quod habebam. Conserto deinde certamine vnius dexteri mei cruris modicam partem hbauit; alius ferrum leui vulnere adegit ad latus: Quem ego indignatione conciratus postquam meo dolori immolaui, aliúmque læsi in capite, infœlici flagitio territi omnes habenas verterunt; vt nec mihi liqueat, fœdiúsne aggressi sint scelus, an fugerint. Tunc quoque vnius celeritatem sic præcepi, vt sub vestris oculis dederit pœnas. Duos qui supererant, ipsi vidistis vt mihi equi casus fugientes subduxerit. Qui illi sint, nec suspicari possim, nisi ex Lycogenis castris latrones, qui vel obseruabant mea itinera, vel omnino per syluam iturisimminebant. Hæc loquente Poliarcho,

archo, iam ad prædium matronæ peruenerant, quod non procul Phthinthiâ, ad ripas Himeræ, hinc alueo fluminis cingebatur, illinc arbustis inter se implicatis, & lentato vimine miscentibus nexus. Ipsam domum laterculo conditam, & in altum porrectam, latè fluminis camporúmque oblectabat spectaculum. Sylua quoque, & in proximo colles, commendauerant situm. Familia ampla, & ex dominæ moribus casta; quæ elato pridem viro, integerrimâ famâ claritatem stirpis adauxerat. Hæc tunc mutuis inter hospites sermonibus finem imposuit, officiosè obsecrans, ne offenderentur tenuitate hospitij. Successere illi in tectum; inuitauítque matronæ humanitas, & prouectæ lucis tempus, vt illic pernoctaturi ad cœnam promitterent: quæ dum à familia curatur, interim Poliarchus deliburo aceto vulnera lauit, ne tumore arderent, oleóque deinde quod Asyri floribus tinctum erat permulsit; securior notis inemptísque remedijs, quàm in Medicorum fide iniquissimam mercedem ex superuacuâ curationis morâ interdum captantium.

Discubuere deinde in triclinium cœna perlata; ritéque insinuatis sermonibus non dubitauit Timoclea quærere ab hospite, quo nomine quáve patriâ esset; an præterea consilio, vel errore, appulisset ad insulam. Ille se ab Africâ patriâ suâ, vbire respondit; nomen, ac genus, dissimulari eos velle, quibus in se arbitrium erat; dum rediret, Archombrotum iussisse appellari: Neque se aduersis actum ventis; sed in Siciliam cursum fuisse, vt consortio fortium virorum frueretur, quos apud Regem viuere fama vulgauerat. Nihil magis Poliarcho, aut Timocleæ mirum

fuit, quàm quòd ille ab Africâ tanti candoris vultum afferret. Non reflexa tumuerant labra, non coacti in orbem oculi sub fronte recessérant. Ingentis quoque animi specimen erat, quòd amore virtutis extra patriam trahebatur.

At ille soluto conuiuio interrogare Poliarchum magnopere cœpit, vnde infesta latrocinijs Sicilia esset: Quis ille Lycogenes, de cuius castris suspicio erat esse prædones qui in illum inuaserant; quis denique regni status, quæve bella vrgerent. Poliarchus iam remotis arbitris, (quippe ad quietem secessérant, placuérátque vna ambobus cella) Multæ virtutes, inquit, in vitia, Archombrote, degenerant; & quod magis est, sæpe videas eosdem affectus, pro temporum sorte, nunc virtutes esse, nunc vitia. Meleander, quod opinor non ignoras, paternum auitumque Siciliæ regnũ tenet, mitissimi ingenij homo; sed qui non sæculo, non hominum moribus æstimatis, ita cæterorum fidei credidit, vt sibi credi par esse ex virtute sentiebat. Illum quoque existimem nimia fœlicitate laborauisse. Nam suo initia imperij, quia pacata omnia erant, palàm cupiditates soluit, lenes quidem & multis Principum familiares, quæ tamen facilem prodiderunt, nec in iniurias idoneâ seueritate acrem. Indulgere plus iusto venatui, in cuius varia genera annum distinxerat. Non consilio amicitias sortiri, impetúque eas colere; largiri immodicè, horrere à negociorum summâ, quam plerumque infidis credebat. Vtinam, hospes, fileri hæc possent Sedmalo synceris indicijs, quàm iniquitate famæ rem omnem deprehendas. Nam omnia hostes vrgent, attollúntque in peius. Et hinc optimo Regi malorum omnium

nium causa; inuidiâ præcipuè & ambitione Lycogenis, regijs erroribus perfidiosè imminentis. Is priscis Regibus suæ stirpis authoribus ferox, nunquam secundi gradûs satis patiens fuit; vir manu & consilijs strenuus, solertissimè populo blandus; cæterum nemini mortalium, crudelitate, perfidiâ, & quoties tutò licet, superbiâ concedit. Haud ægrè apud Meleandrum candidissimæ virtutis principem fefellit pro amico. Dúmque Rex animum curis exoneratum ocio pascit, iste suæ factionis hominibus curiam implet, publica munera, veluti sui iuris, amicis distribuit, ne qua deinde pars regni sana esset.

Iámque furor, & ambitus, arma Lycogeni tantùm non publicè in Regem induerant. Serò, & propemodum strepente iam bello, excitatus Meleander, cœpit nominis sui, & causæ propter quam purpuram accepit meminisse. Magnitudine animi nemini Regum inferior, acri cùm libet ingenio, & qui non aliter quàm suâ bonitate potuit capi. Nunquam sat dixerim, quæ non ille prudentiæ & fortitudinis exempla ediderit, ex quo alienis vitijs ad suas virtutes coactus est. Quamquam tamen malè cogitare Lycogenem constabat, ius suum exequi in eum aliquandiu distulit. Satis visum si occuparet consilia hostis, & vires accideret. Sæpè quoque extorquere pœnitentiam ab ingrato seu sperauit, seu meruit. At Lycogenes hoc ipsum indignatus, aliquem esse qui posset ignoscere, palàm in eum est inuectus. Animos maximè dabat, quòd Rex filiæ quam vnicam habet, tantæ hereditatis fortunam destinat. Quis crederet? Archombrote. Eam rapere in violentum coniugium iste adortus est. Arx est ad Alabi fluuij ostium

ostium, in quâ Regis filia seruabatur. Illuc furtim sicarios immilit, qui puellam & Regem in his fortè munitionibus pernoctantem ad se perducerent. Credidit Meleander ope Palladis factum, vt insidiæ in se filiámque, exitum non haberent; quippe grassatores in ipso facinore oppressi sunt. Itaque omnibus grati animi signis remuneratus est deam. Nam & in nummis iussit noctuam effingi, & seu diis faciat, seu in conuiuiis remissio inuiter, non aliam quàm ex olea coronam capiti suo imponit. Illud quoque illustrius, quòd filiam, donec in matrimonium detur, Deæ aris præfecit. Videbis, Archombrote, quoties nundinæ redeunt, Sacerdotij insulis cinctam, videbis inter choros Sacerdotum virginúmque operantem Numinis sacris. At non tanta hæc in deos pietas bellum remouit. Nam inexcusabile Lycogenis crimen non subita quidem, sed ingens, & veluti matura defectio sequuta est.

Is in titulum belli res publicas & priuatas prætexens, nunc se insontem ab Rege proditionis insimulari querebatur; destinarique suppliciis; nunc populi iniurias proclamabat diutius ferri non posse, & publicis armis coercendam tyrannidem eorum qui Meleandrum ad sæua consilia agebant. Factione & clientibus valebat. Oloodemus, Eristhenes, Menocritus, præcipuarum prouinciarum rectores cum eo consenserant. Multi leuis animi vitio in Meleandrum acti sunt; plures contribuere se rebellibus, capti dissimulatione Lycogenis prementis vitia de more tyrannorum. Aderat ergo superbus, pugnámque poscebat. Neque Rex certamen detrectauit, & ipse ingenti exercitu succinctus.

cinctus. Decimus quintus dies est, ex quo non procul hinc in Geiois pugnauimus campis. Acris acies fuit, non his languidiùs pro scelere, quàm nobis pro publicâ salute cernentibus. Tandem imminente iam nocte, inclinauit ad Regem victoria, Et Lycogenes palantibus suis, receptui signum dedit, vt, pro fugâ species esset militaris obsequij. Nec Meleandro consilium fuit instare perculsis, siue ciuili sanguini parcebat contentus vicisse, siue noctem & insidias verebatur: forsan & timuit, cùm Optimatum apud se præcipui fauerent Lycogeni, suspectarum manuum simulationem in extremam fugientis perniciem experiri. Quippe Lycogenes suos omnes ad aperta facinora non eduxit. Haud pauci sunt circa Regem, lævis auersisque animis, & illinc quidem militant, isthinc faciunt. Sic infesta omnia Meleandro; infidæ purpuratorum sententiæ, consilia ad hostem delata, neque domi quàm in campis periculosiores insidiæ. Itaque quamquam campum obtineret, quem pugnando hostes institerant, tamen ad pacis consilia animum adiecit. Nec victoriæ suæ fisus, tanquam adhuc integrò bello mansit in castris. Post priuata hinc illinc que commercia, Legati Lycogenis ad Regem perueniunt, specie impetrandæ occisis sepulturæ, re autem vt de fœderibus mentionem iniicerent; quæ adeò fuit grata, vt illi ab hoste Oratores timeri se rati, dicere pacis legem auderent victoribus. Equidem Meleandro quamcunque placere pacem existimem; vt illi qui iam ad Lycogenem coïerunt ictis fœderibus spargantur, ægrè in vnum reditùri. Ita nouis artibus spatium erit, quo vel inter

ter ſe commiſſos, vel conſeneſcente factione apud populum exoſos, impietas ſua perdat; aut certè exſatiati inquietudine rerum nouarum, ipſi ſe ad reuerentiam Maieſtatis à ſeditione recipiant. Ego pacem cum ſuperbis ac perduellibus, non probabam; præterea ætatis & generis timebam inuidiam, ſi me iuuenem externúmque Rex (vt ſolet) tantis conſilijs adhibuiſſet. Siquidem iuxtà tecum peregrinus ſum, Archombrote; nec me aliud Meleandri partibus iunxit, quàm quòd illius calamitas omnibus gentibus abominandum exemplum eſt; quæ quietem nunquàm agent, ſi vitijs Principis iraſci liceat, & inſidiari bonitati. Dum igitur inuiſa fœdera peraguntur, hoc potiſſimùm tempus habui quo Agrigentum contenderem. Sum armorum telorúmque ſtudioſus; nec alibi præſtantiora ſunt, quàm quæ illic quidam ex Lipara hoſpes excudit.

Auidè Poliarchi orationem Archombrotus exceperat, fauénſque partibus Meleandri, cùm acriter in factioſos dixiſſet; Regis autem filia, Poliarche, quam hic latro ſibi in prædam deſtinauerat, inquit, quibus annis ſit dicere placet? Equidem inter rara pulchritudinis & morum exempla eam eſſe, ſæpe in Africà audiui, appellarique Argenidem. Ad hæc verba oculis Poliarchi modico tremore errantibus, ne valida quidem verba, aut intrepida fuerunt; ſtrictimque eam retulit ad annos viginti peruenisse. Nec latuit Archombrotum tam ſubita in Poliarcho mutatio; ingénſque deſiderium ſubijt, deprehendi quænam illa tempeſtas in eius vultum inundauiſſet. Igitur vt experimentum caperet, an regiæ virginis

oblata

oblata memoria, an verò occulta vis rei alterius suggessisset hos motus, nonnulla de Lycogene disputauit, déque fœderibus quæ tunc publicè agitabantur: Et vt omisso frontis horrore, satis Poliarchum constare sibi vidit, reuocato ad Argenidem sermone, de puellæ specie & studijs intentiùs quæsiuit. Sed neque ad secundum hoc fulmen ille constantior, paucis se ab trepida narratione expedijt. Ab Archombroto deinde rogatus de amicis Meleandri, & per quos staret regnum; Non adeò, inquit, fata despexere Siciliam, vt nulli sint suo gradu & amicitiâ Regis digni. Inter illos, Archombrote, eminet Cleobulus consiliorum prudentiâ eximius, Eurymedes quoque, & Arsidas inclyti bello, nec deteriores ingenijs. Sunt præterea duo externi, de Sacerdotum cœtu qui purpuram gestant, amicissimi Siciliæ, Ibburranes, atque Dumalbius; quorum nunc operâ maximè Rex est vsus, ne indecorè cum Lycogene paciscivideretur. Possem & alios referre, quorum fidem in Regem nulla vis tempestatis labauit. Hos facilè vbi in hac Regiâ aliquandiu vixeris, famâ atque virtutibus ab cæteris ipse secernes.

Iam prouecta nox erat, & quies necessaria fatigatis; itaque veluti conuenissent, loqui ambo desierunt. Nec dum tamen curæ secretæ in illo vigilandi dormiendique confinio anxias mentes reliquerant. Archombrotum ingens imago oberrabat paulò antè auditi discriminis; nec grauius quicquam erat quàm ad pacem res spectare. Quando enim versaretur in acie? quo campo, quo telo, suum animum & virtutem approbaret Meleandro? Præterea, tacito secum

cum risu voluebat, quòd ad pugnas omnémque fortunam tam alacer Poliarchus, ad virginis nomen obstupuisset; Huic enim, præter virtutem & animum, nihil ad tantarum nuptiarum spem à fortunâ aut genere datum credebat. Quòd si, inquiebat, Argenidem Rege natam priuatus iste amat, quis dubitet omnium discriminum in amando perire memoriam? & magna audere amatores, & imis eximi vilitatem cùm amantur? Neque minùs Poliarchum arcanis intentum consiliis spes ac terror multiplici cogitatione suspenderant. Tandem in somnum vterque labebatur; cùm paulatim discurrentium hominum fremitus totâ domo percrebuit. Neque mora, astitere à Timocleâ serui ad hospitum fores, qui eam ad ipsos venire admonerent. Consurgunt attoniti, primo sopore vtique graues, quo discusso, cultúque tumultuariè composito, occurrerunt Timocleæ: quæ postquam excusauit, quòd hoc noctis fatigatos inquietasset, Magna, inquit, res est, ô hospites; & eò terribilior, quòd per has tenebras quid sit, incertum est. Collucent in camporum tumulis publici ignes, quos nefas accendi, nisi regio iussu, & cùm gerendis rebus celeritatem salus publica imponit. His dictis, in ædium culmen vtrumque perducit. Plumbum non in acumen fastigij ductum; sed leniter, & ad ambulationis voluptatem accumbens, onerauerat tectum. Nec stipatum nebulis erat cælum; aberátque tunc Luna, quæ sæpe incendiorum nitorem procul cerni fulgore suo vetat. Ex hoc ergo solario, sudâ in nocte, prospectus facilis fuit in ignes, qui vndiquaque emicabant ex montibus. Neque diu in ea contemplatione hæserant,

rant, cùm hominum fremitus cœpit audiri, ex vicinis domibus, oppidóque, quod procul non aberat, per ipsum noctis silentium ad vacuas vtique aures horridiùs allabens. Iubebant hospites diligenter obserari ædium fores, ne qui prædones nocturno tumultu vterentur ad facinus: Sed Timoclea, quidquid hoc esset tam publicis celebratum transmissúmque indicijs, aiebat nimis maturè cognosci non posse. Phthinthiam in proximo oppidum esse. Si placeret hospitibus, per vnum ex seruulis suis quid illic sentirent homines, posse intelligi. Laudato mulieris consilio descenderunt ad fores, seruóque emisso imperant explorare consternationis materiem, nec cunctanter referre quæ audiret. In triclinium interim turbati succedunt; suscitatóque foco, cùm matrona ipsis media consedisset, interrogant, quis ille mos Siculis, quæve omnino nocturnorum ignium vtilitas esset. Nam &, inquit Poliarchus, plus iam anno in Siciliâ vixi, & nunc primùm illos aspicio. At Timoclea, Num tu verò in cuiusque collis iugo arborem non vidisti in longitudinem mali defixam; cuius apex, in caucæ modum, ferro vndique per radios præcingente laxatur? Annuente Poliarcho; Hæ sunt, inquit, publicæ arbores, ad idipsum constitutæ, vt ad Regis imperium impositis in vertice facibus, negotij signum dent, quod illico oporteat per populum procurari. Et hos ignes Angaros vocant. Qui primi illos conspiciunt, statim & ipsi suorum montium iuga pari fulgore illustrant, & ab his porro admonentur qui longiùs colunt; donec totam insulam flamma mirabili celeritate percurrerit. Populus interim in armis stat, ad obse-

quium

quium cui destinatur paratus. Et haud mora à Rege nuncius peruadit in proximam vrbem, publicéque quid ille fieri velit enunciat. Inde ciues recentibus equis deferuntur in proxima oppida; à quibus & in alias vrbes eadem celeritatis fides exigitur. Ita continuatis officiis Sicilia ad Principis nutum penè momento erecta est. Neque temerè hos ignes excitamus. Semel antea illos vidi, cùm sicarij solum Regem aggressi hoc modo quærerentur. Dij faxint, ne nunc causâ tristiori, & in peractum scelus accensi sint. Adhuc non probabat Poliarchus rationem, subridénsque; Expectabam, ô matrona, vt hunc morem ab antiquissimâ facum religione deduceres, quas in vestræ Ætnæ vaporibus orba Ceres accendit. Quid autem in publicum commodum hic tumultus? aut quid Principis interest res suas nocturnâ trepidatione potiùs quàm diurnis ministerijs agi? Sed matrona; Non prorsus, Poliarche, huic instituto vtilitas abest; maximè cùm hostium classis furtim in Insulam timetur appulsura. Nam qui portubus præsident, istâ flammâ admoniti, tum catenas suis claustris obiiciunt; tum in transtris remiges habent, si opus est, nauigia in pugnam prouecturos. Sed & populus sub suis ducibus, tribunísque à signis non recedit, vt necsi fefellerit in littore hostis, in imparatam Insulam possit inuadere. Est & alius publicorum ignium vsus; si quis reus quem publicè interfit vlcisci, vel fugam extra Siciliam adornat; vel in ipsâ regione, amicorum aut montium fide contegitur. Nam his ignibus semel accensis, nefas est vllam ex Sicilia nauem soluere; & quisquis suâ domo communicauerit reum hunc

hunc eodem crimine pœnáque leges censent.

Ab his Timocleæ sermonibus diuerterunt in alios, quærebántque inter se, quid potissimum crederent huic consternationi causam dedisse: Poliarchus vltima omnia verebatur. In Lycogene nihil fidum: Patêre Meleandrum insidijs, tum corruptis suorum ingenijs, tum sui animi magnitudine iustos metus auersante: Dúmque vicissim ciuilis belli incommoda loquuntur, Timoclea, hospitibus hos versus porrexit; quos amicitiâ Regis, studióque literarum notissimus Nicopompus in Lycogenem condiderat; libero furore exceratus, quòd ille & sceptrum Meleandri, & Argenidis nuptias, concupijsset.

Quæ terris funesta lues! ô fœdera mundi!
O Sceptra! ô Regum cognata potentia cœlo!
Quæ tantum insanas voluit dementia gentes!
Scilicet vt vestrâ sedeant cervice tyranni,
Ah miseri! iustos amor est euertere fasces.
In dominos sæuire iuuat; ius, fasque, piúmque
Occidit, & cæcam nil purpura tardat Erinnym.
Qualiter irato fúdit cùm sæua Gigantes
Terra sinu, tumidáque procul monstrauit Olympum,
Illi acres subiere nefas, humilemq; per Ossam
Speruere polos; donec lucente procellâ,
Reddidit iniustæ fulmen sua corpora matri.
At tu, quem furiæ, cui primum à fronte Cerastes
Attollunt, miseris signum exitiabile terris,
Tu regni turbare decus, tu turpibus ausis
Aggressus sceptrumque patris, gnataque beata
Connubia; ô impar furiisque Ixionis ardens,

Et tantùm amplexus vacuæ ludibria nubis!
Quas pœnas vesane dabis? quo fungere raptus
Horrida Tartarei metues ad verba tyranni?
An cita præcipiti vinctum rota differet orbe?
Vel iecori procumbet anis? vel fulmine tactum
Ætna capax monstri, rapidos qua plurimus ignes
Egerit Enceladus, crepitantibus hauriet antris?
Sol pater, armentis si pabula grata Pelorus
Educat alme tuis, septisque fidelibus ambit;
Tuque Erycis victor, tuque ô Erycina, Cereſque,
Vósque dei indigenæ, quæque hospita Numina ritè
Trinacriæ casto placamus thure coloni;
Ferte pias vires; Nec sit violabile Regum
Numen, vt & tutus vestris honor excubet aris.

Erant in illa lectione, cùm nunciatum est rediisse Timocleæ seruum. Omnes ergo suspensis animis circumstant intrantem. Nec diutiùs poterant dubitare, & interrogare trementem non audebant. Neque is ratus quod afferebat coram hospitibus euulgandum, seuocat Timocleam, delatóque indicio, cum stupente paulisper muliere, & ipse videbatur obriguisse. Tandem Timoclea, vt maximè subitis consiliis mulier valebat, manu prehensum, ne cum cætera colloqueretur familia, in interiorem thalamum rapit; monitisque vt sequerentur hospitibus, ostium tremens adducit; & iubet palàm seruum quæ audisset nunciare. At ille, Vix in oppidum peruenieram, (inquit) cùm plerique occurrerunt, vt in tumultibus solet, nec ipsi quò irent satis certi. In omnium foribus micabat lucerna, diuisique in coronas haud modicâ admiratione marcebant; Cùm me ad proximum cœtum applicuissem, audio Poliarchum perduellionis

duellionis reum esse, & ad capitale supplicium quæri; in hanc quæstionem publicè ignes accensos. Ego errorem nominis veritus, quod in multos cadere potest, curiosè quæsiui quis ille Poliarchus, & quo facinore damnaretur. Vox omnium fuit, Poliarchum eum esse, qui plus anno in Siciliâ, hospes armis, & amicitiâ Regis inclytus fuisset. De crimine nemo eorum satis scire. A Rege damnatum; & quidem diligentissimè vestigari. Ab hoc cœtu digressus ad alium, eadem rursus accipio; & cùm nemo suo dissensu incertum rumorem faceret, rem satis exploratam nunciare non distuli.

His auditis, Archombrotus, simulque Timoclea, in Poliarchum contemplationem inciciunt. Pallens ille ac tremens, non vt conscio metu, sed indignatione periculi, nec contumeliam ferente virtute, identidem à seruo requirebat, an vera & comperta memoraret; & à Matronâ, satisne compos animi esset is seruus. Nec seciùs quàm inani somnio præcinctus agebatur. Vocem deinde aliquandiu tenuit; ne in tanto animi tumultu quicquam excideret in fortunam, aut Rege indignum. Sed tantares, domúsque incertum an sat fida, cunctationem non ferebant. Manum igitur atque oculos attollens in cœlum; Vos, inquit, Dij Siciliæ, & quotquot præterea Superi ius fásque inseruatis; Vos Genij, Larésque Meleandri, qui me hospitem excepistis, obtestor, ac veneror, vt si quid in Regem, rémue publicam Siculorum offendi, si ope, manu, consilio violaui fidē hospitij, aut omnino traduci commeruit hac publicæ quæstionis infamiâ; tum me inter inimicorū manus atque ludibria quàm potest funestissimo

exitu conficiatis. Sin omnia contuli ad salutem imperij, inundatque hæc in insontem inuidiosa calamitas; dare, ô dij, saltem vt Regi populóque purgatus, tutò ab Insulâ excedam, liceatque non fœdam aut ignobilem mei memoriam in hac gente relinquere. Te verò, Matrona, in communionem periculi non voco. Hoc ipso noctis concubio recedam in agros, meæ fortunæ contagione tuas ædes liberaturus. Fremebat interim Archombrotus; & adeò vnius diei amicitia valuerat, vt extrema omnia Poliarcho polliceretur. Ex vultu impetúque, & loquendi ratione, vtri hoc periculum esset nescires; nisi quòd adhuc licentiùs Archombrotus videbatur irasci. Sed matrona sic quasi seruuli indicio fidem non haberet, dissimulans, alios qui referrent certiora se protinus legaturam dicebat. Subsistere tamen in triclinio seruum iubet, hospitésque extra illius conspectum in proximum conclaue ad consilium ducit.

Illic verò non diutiùs gemitus tenens, deflebat fortunas Poliarchi. Neque se enim de illius innocentiâ, sed neque de regis iracundiâ dubitare. Quippe sagacissimum seruum nisi fideliter exacta renunciare non ausum. Se quidem suam domum, opésque offerre Poliarcho; iis ipse quà posset, ad salutem vteretur. Sed quid, inquit, hæc tecta, aut tua Archombrote societas, possit in Regem? Iam aderit miles armatus, iam ædes aut apertæ nos prodent, aut obrutæ in nos ruent. Nam nec sperari potest toti familiæ integram fidem fore, nullúmque seruorum si hîc clàm hæseris, Poliarche, nostri furti secreta temeraturum. Scitis quid inter tam subitos metus succurrerit? Latens iter, & præter me hodie

hodie nemini notum, effoderunt sub terra qui has ædes condidere. Id triplici errore dissectum totidem ostia habet, quibus in varios campos erumpit. Illic facillimè potes tegi, Poliarche, subducique discrimini. Simula modò te atroci rumore perterritum à me abire, vt ambo defungamur periculo; nec aut tu tanquam nocens, aut ego receptatrix, inuidioso tumultu obruamur. Cùm verò limine excesseris, continuus arborum ordo, qui à meis foribus ad Himæram est, eò te ducet vnde non procul fluminis ripâ arcanus in promissam speluncam est aditus. Ego nemine familiarium conscio per domesticas latebras cum face in eandem fluminis viciniam euadam. Exceptum deinde in hæc antra ope deorum seruabimus, dum tempestas exsæuiat. Hoc secretum Archombrotus ignorare non debuit; & ea indole violare non poterit. Libertum quem vnum hîc habes, id celari magnopere interest, ne timoris tædio, aut præmiorum fiduciâ, mutetur. Poliarchus in gratias ad Timocleam effusus, id verò consilium in eam noctem probari sibi dixit. Neque enim in speluncâ hæsurum, nisi vt certò intelligat quæ hæ laruæ Siciliam in se agant. Exploratæ fidei libertum, ab vltimorum secretorum notitiâ arceri non posse. Nam & eius ministeria in illâ tempestate potissimùm exigi. Ab Archombroto non petendum, vt tantam rem silentio premat. Dignum se peiori calamitate fore, si de illius fide auderet dubitare. In hæc verba de triclinio exeedunt: iustisque mox armis, ceu pugnam capesseret, insignis Poliarchus, procedit ad Timocleæ fores. Illic stupenti familiæ, & quæ hæc rerum mutatio esset furtim quæ-

renti, paucis exponit, denunciarum sibi periculum illis ignibus quos videbant. Se igitur fugere, ne aut ab his ipsum prodi necesse sit, aut cum ipso hos perire. Salutauit deinde in speciem longioris discessus Archombrotum atque Timocleam; conscenditque in equum, & libertо vestigiis hærente in præscriptum à muliere iter se coniecit.

Periculi immanitas, & propemodum pudor, simulatum iuuenem angebat: & ô me vesanum, Gelanore (ita libertum appellabat) quòd vlli mortalium potestatem fecerim in hoc caput! Quid attinebat ignotum, nec cultu ad meam sortem idoneo, in hac gente errare? Aut quid fabulæ aliud docent, quæ Lycaonem ad Iouis hospitis iugulum nobis effingunt; quàm Principes qui insperato exitu luunt quòd se externis crediderint, non magis alieno scelere quàm suâ stultitiâ violari? Volui patêre iniurijs. Bene est: lædor ex merito, Gelanore. Hæc ipsa dum loquitur, subit memoriam cauta quæ eum in Sicilia tenebat; cuius veneratione illico motus, timuit ne pro tantæ spei fœlicitate, in quam illic viuebat, scelerate, doluisset de oblato discrimine. Gelanoris fidissimo metu in domini periculo turbatus, censebat debere Poliarchum genus suum & fortunas omissâ simulatione delegere. Nam si sibi personam detraheret, si se ad fastigium suum reciperet, sponte excusaturum Meleandrum acerbiora iudicia, hostesque veniam petituros. Nihil sapis, retulit Poliarchus. Post acceptam iniuriam maximè interest me celari; Dignitatis meæ reuerentia potius forè accenderet cogitantes posse me læsum dimitti semel tantùm; at semper meminisse iniuriæ.

Nihil

Nihil referebat Gelanorus, sententiæ incertus, & astra quæcunque tunc micabant in opem, & mentem, sibi atque patrono, inter silentium compellans.

Interim Timoclea munitis foribus, familiares iubebat secedere ad quietem: Nolle se quicquam nocte turbari; ortâ luce omnia diligentius exploraturos. Obire deinde singulorum cellas cœpit, tanquam domesticis curis intenta, reuerâ ne quis rebus quas furtim agitabat molestus inspector accederet. Vbi acquiescentibus vniuersis, tuta res visa, intrat exiguam cum Archombroto cellam, in quâ secretum effossæ speluncæ aditum peritus artifex abdiderat. Stratus erat asseribus locus, quorum inter se oræ clauis insertis nectebantur; nisi quòd duos ex ijs nullum ferrum cæteris commiserat; vt faciles essent, si quis hos vellet ab simulatâ compage reuellere. Supra illos oblonga stabat mensa, vetabátque calcari; ne quoniam alijs non hærebant, ad perambulantiũ quaterentur vestigia, proderéntque secretum. Paucissimos illuc intrare ferebat Timoclea; ipsa rarò locum visebat. Tunc verò sublatis asseribus specum aperuit, gradúsque in imum ædium ducentes: Mox concussi silicis ignem sulphurato excipiens, præparatam facem accendit; viámque auspicatur cum lumine. Sequebatur Archombrotus, suâ & mulieris causâ nudum ensem manu tenens. Gradus ad viginti erant, per quos subibatur subterranea porticus, quæ in longum porrecta abibat denique in varios calles; ne possesso ab hostibus vno ore, obstrui posset fugiendi vtilitas. Terra huic operi apta fuerat; quippe adeò spissa, vt quà stare illam velles, cætera quæ egerebantur nulla ruina sequeretur;

rursúsque non difficilis accipiendis fossorum ictibus, quos nec obiectis saxis interpellabat, nec cedente arenâ frustrabatur. Longus ille, & arcuato opere continuus fornix, quamquam arua & incumbentem domum ferret, adhuc tot annis vitium non fecerat. In aditu modicum spatium calce liniuerant, vt picturâ & literis imbueretur. Sed piger, nec solutus syderum luce aër, graui humore imagines corruperat. Adhuc tamen cerneres effigiem aræ hominisque imponentis simulata thura in focum, propter cuius verticem eiusmodi versus vtcunque legebantur.

Di quos sub vacuâ fas est tellure precari;
Seu Iouis hic regnũ est, seu Ditẽ hæc antra verentur,
Seu qui cæruleis incinctum continet Orbem
Fluctibus, hic trifidi posuit fundamina sceptri;
Has precor ô fidas dominis seruate latebras.
Non istam fraudes scelerent, non turpia noctem
Furta, nec attonitâ radians face triste Enyo
Terreat, aut diræ vanis stridoribus vmbræ.
Sit pacata quies, sint sancta silentia rebus,
Donec casta domus, nec parci grata nepotes
Thura ferent vobis. Hic sontibus incubet horror,
Hic Erebus; placidâsque bonis mulcete tenebras.

Hæc raptim legebat Archombrotus: Sed grauior de Poliarcho cura à loci contemplatione mentem reduxit. Timoclea percunctantem docebat, quamquam Poliarchus erat externus, neminem fuisse Siculorum propiori amicitiæ gradu Regi admotum; neque bonos inuidisse. Sed nescio quod hodie fatum, inquit, desæuit in illos qui Regibus fuere charissimi. Ita est, retulit Archombrotus; hic cometes paucis annis quas aulas non perstrinxit? At

Timoclea,

Timoclea, Verùm, Archombrote, cæteris omnibus ruinæ ſuæ cauſa, vel in ſe, vel in dominis fuit. Iſtum tantæ virtutis, ſub moderatiſſimo Rege, quis caſus afflixit? Retuleríſne ad exemplum Lydios coniuges, qui nuper in gente externâ impotentis fœlicitatis pœnas dederunt; hic ad regium limen, in ſuo ſanguine fuſus, illa ex carcere ad lictoris ferrum educta? Notiſſima refero, Archombrote. Sed quid ea in ſcena ſimile Poliarcho? Nihil illis ad regnum deerat, præter nomen & purpuram: aſpernabantur pares eſſe gentilibus; nec qua virtute tantum ſupercilium tollerent, habebant. Teneros quoque annos cæci calcabant, illius qui hæc bona & aſſerere verè poterat, & fortiter ſuſtulit in rudimentum poteſtatis. At Poliarchus non libauit regiam gazam: non præſidijs, non caſtellis fundabat ſuas vires. Apparebat denique inſtar Solis hanc virtutem in tranſcurſu lucere Siciliæ. Longè aliter iſti Lydi, & (haud abſimile fortunæ ludibrium) par aliud coniugum ex Phrygia. Nempe illi ſubijcit Archombrotus, quos nuper ex regiæ penetrali, in quâ omnia poterant, veneficij crimen mittebat ad laqueum, niſi Princeps adhuc memor amaſſe, carcerem damnatis munus dediſſet. Ita eſt, inquit Timoclea; Scis igitur quàm multum peccauerint, ipſe quidem tanquam immemor primæ ſortis, & à multis amari dedignatus; illa inuidiam non verita abdicati coniugij quod primum erat nacta: Vterque autem auerſæ Iunoni non litans, ignaríſque ſuum quoque deabus fulmen eſſe.

Miraremur hæc, ô Timoclea, (ait Archombrotus,) niſi eiuſmodi ludorum conſuetudo ſtuporem mitigauiſſet.

tigauiſſet. Cerne Aquilij aulam, cerne Hippophili. Quid Procerum primos iuuit, poſt exhauſtum immenſæ potentiæ curſum, ad purpuratum Sacerdotium confugiſſe, tanquam ad aram? Nempe vt precioſius funus eſſet expirantis dignitatis. Sed nihil reliqueris Principibus, niſi poſſint amicitias mutare. Hoc quoque priuatis, Matrona, concedimus. Imò, refert Timoclea, in fortunæ illâ fugâ, vix aut Principes, aut eorum pereuntes amicos abſolueris. Nam hi Reges, (ſi verum loqui licet) apud quos ſemper aliqui nimium poſſunt, ferè mutabili amandi dulcedine feruntur in diuerſa. Caſu amicitias auſpicantur, tædio deponunt; & nouâ familiaritate reficiunt animũ in veteris conſuetudinis nauſeâ faſtidientem. Quidam ex ijs, vt in morbis, ex calore in contrarium frigus rapti finẽ amoris odium faciũt intempeſtiuis affectibus ſemper captiui aut crudeles. Modeſtiores ſunt, qui contenti ſuperducere neglectis, ſed non violatis prioribus, nouos amores, tamen indignatione, ambitu, rixis, regiam ſuam implent. Diutiùs quidem ſed non denique tutiùs aut fideliùs amant, qui ad negocia & ſubtilitatem curarum caligare ſe conſcij, admouent oneri quem potiſſimum putant, nec res magis quàm ſeipſos ei tradunt; triſtiſſimo ſæpe fato; quia vix ſapientiùs eligere qui ſe regat, quàm ſeipſos regere norunt. Cæterum non amare modò hunc ſolent; ſed vereri, ſuſpicere, timere obiurgantem; donec iſte oblitus precariò ſe regnare, tyrannidem nimis intenderit, aut ipſe eodem errore ingenij neſcientis libertatem, alium mirari inceperit. Ridebis mecaſtor, optime hoſpes, quòd mulier apud te hæc diſſeram: Sed publicæ cladis hoc toties per-

uul-

vulgarunt argumentum, vt noster quoque sexus in eo sapere possit. Tum verò Archombrotus (vt Principibus fauebat) Fateor, inquit, in premendis amicis errare sæpe Reges. Verùm & illi gratiosi, quoties suâ culpâ fugam sibi fortunæ admouent, seriùs, si saperent, recessuram? Quidam ex ijs non æstimato domini ingenio, causam quâ amantur negligũt colere; vel adhuc cruda & recentia domini studia, tanquam nondum præparati ventriculi robur, importuno vsu obruunt. Alios ignoratio satietatis decepit, qui quãquam circumfluentes omnis fortunæ muneribus, tamen dominum in nouæ alicuius amicitiæ illecebras declinantem, tanquam iniectis manibus retinent, proclamántque ad promissi amoris vindicias. Ita qui de gratiæ statione recedere ad magnificum ocium poterant, rapi malunt quàm abire. Quid vesaniam dicam, cùm in leuia ingenia hæc fœlicitas cadit? scis quàm benè aut Phaëthon curru vsus sit, aut Icarus pennis. Nec Ioui, aut Soli maledicimus per quos illi mulctati sunt. Hìc Timoclea; Sed vtcunque stent illi vel pereant, recidántque in sortem quã modò exuerunt; Vide potiùs quid ex hac effusè amandi caligine, redundet in Reges, quorum siue pernicies siue salus plerunque est publica. Equidem in aulæ tropicis educata, nihil frequentiùs accepi peritorum sermonibus, quàm ingentis Principis esse, & cui purpura oneri non sit, nemini adeò indulgere, vt ipse in partes & factionum odia descendat. Nam cùm illi qui in immensum regiâ manu subuecti sunt, nimiæ potentiæ inuidiâ laborent; sícque tegantur à domino, vt peti nisi per illius latus non possint; licentiùs turbæ fiunt;

fiunt, Rex ipse vellicatur, & sub alieno nomine eò proteruiùs vapulat, quò illi qui hoc audẽt, patientiorem ad iniurias ex nimij amoris imbecillitate conijciunt. Sed nihil est ad cæcitatis humanæ contemplationem flebilius, quàm cùm Reges immẽsis his donis putant amari: cùm potiùs si quid in illis quos sic extollunt veræ amicitiæ antèà fuit, plerumque imprudens liberalitas extinguat. Quamdiu enim Regum amici sensu fruuntur lætæ quidem fortunæ, sed modicæ, & veluti fragiliores ederæ arbore egent in quam recumbant; tamdiu Regem incolumem volunt; vel quòd ab eo pendeant, vel saltem quòd ab eius calamitate nihil vtilitatis expectent. At postquam validiori trunco suæ magnitudini nituntur, sensim ramos expediunt ab arboris nexu, quâ fulciente iuerunt in altum; vt vel eâ cadente, stare sublimes possint. Suas inquam res à Principis salute festinant seiungere; quémque illi debent amorem, sibi impendunt. Quippe Principem sciunt ab amandi furore reuocatum posse horrere ad suos errores, & quam condidit potentiam vltrò metuere: denique propemodum esse fatale, vt postquam Rex summo illi fastigio quemquam admouit, alteruter ruat. Iam tum ergo ab ipso cauere incipiunt, & futuræ æmulationis suspicionem præsentibus dolis vindicant; eò commissa negotia flectentes, non quò Regis existimatio vel vtilitas inclinat, sed vnde sibi securitas in fortunam, & proditum Regem affulget. Esse tamen interdum virtutem quam hæc fœlicitas non corrumpat, in exemplo est Poliarchus, qui nec fidem deseruit, nec improbè exultauit in tantâ fortunâ, vt in hoc illius

dis-

discrimine non aliam quàm fatorum culpam inueniam.

Inter hæc emensi viam erant, & os specus Archombroto monstrabat Timoclea, quod non operosè reseraretur. Vectes introrsum duo oppositum egressui lapidem tenebant, sic in terram nitentes, vt nullâ vi quæ exterius moueretur quati possent. Sed qui intra specum erant eos facilè obliquatos ab exiguis leuabant scrobibus, quibus ita fulciebantur ne ab imposito ostij onere possent recedere. His ergo exemptis, saxóque deducto, vbi speluncam Archombrotus aperuit, egressa Timoclea iactauit manu facem, vt cum Poliarcho conuenerat, rursusque ignem suppressit, ne ex morâ in alios quàm quos optabat suspiciosus fulgor incideret. Ille cùm non aberrasset à viâ, stabat ad flumen, expectabátque signum, quo dato peruenit ad matronam. Sed quid illius & famuli equis fieret, diu quæstio fuit. donec Gelanorus; ite, inquit, ad consilium in speluncam; dum de equis deliberatis, stabunt religati ad has alnos, quæ procul omni viâ propter flumen consurgunt. Dum illi descendunt, dum adhuc trepidi nihil in rem meditantur, Gelanorus equos reuinxerat, aderárque ad speluncam; in quam vbi receptus est, lapidem quo viæ aditus celabatur reductis sulciunt vectibus, & ad consilium se componunt. Censebat Poliarchus dimittendum esse libertum, qui omnia exploraret, quod sibi facinus obijceretur, quæ hæc noua in Rege sæuitia, num denique amicorum in extremis fides duraret. Salubre (inquit Timoclea) consilium, Poliarche, si non scires nihil priùs homines à Gelanoro

noro quæsituros quàm vbi delitescas. De illius fide non dubito; sed si in hostes inciderit, fortasse per tormenta expriment verum. Indignatus Gelanorus, se in salute domini, non verberibus, non equuleo, frangi posse respondit. Habere se præterea quo eludat inimicos. Iturum se attonito maximè similem; & si quis ex ignotis aut suspectis de Poliarchò roget, iam de luce abijsse voce ad fidem compositâ esse dicturum. Neque rem à vero abhorrere; quandoquidem sub terrâ secretus à sole recessérat. Quærentibus mortis genus, mentiturum ab equo in Himeram flumen casum; Quippe fugisse Regis edicto perterritum, ingressúmque nocte flumen, neque vadum tenuisse, grauem armis, & subtrahente se equo, fluctibus haustum. (& tunc fortè commodè ad hanc fraudem Himera plùs iusto abundabat.) Addam, inquit, nihil fuisse in me opis, cùm viderem iratis vorticibus dominum in mare deferri. Hoc commento, fama tui interitûs spargetur, quâ nihil nostris rebus commodius. Nam & inimicos satiabit, & cæterorum miserationem inuenier, qui de extinctâ virtute magnificentiùs loqui amant. Laxabitur deinde custodia; quæ iam portus & nauigia asseruat; & omissâ quæstione quam audimus in te decretam, non ægrè aut latebis aut fugies. Nec aliud mortis genus tutiori mendacio fingemus, quàm quòd nihil ex te reliquerit. Tuum præterea equum quo temerè volet patiar ire; tanquam mors domini hanc fecerit libertatem.

Placuit omnibus Gelanori calliditas; Sed adiecit Poliarchus, Si incideret in Arsidam, cui inter

ter Siculos maximè fidem habebat, rem vt erat nihil cunctaretur effundere; rogaréque suis verbis ne indignâ calamitate iacentem adire vereretur. Aut si id minùs posset, quæ saltem ex re essent perferenda concrederet. Consulebat etiam Archombrotus, ne perfunctus officio Gelanorus protinus rediret ad specum (nam nec satis posse pultantem exaudiri; & suspicioni locum fore, si qui viam in proximo obirent:) Sed ad Timocleæ fores accedens, vereretur in matronæ familiares laruâ eâdem quâ cæteris imposuisset, patroníque tanquam extincti fata expressis prosequeretur gemitibus. Inde secretò Timocleæ ope ad Poliarchum esse venturum. Agitauere præterea, quid supellectili, quid familiâ Poliarchi faciendum. Instruxerat enim domum, quæ non indecora, aut impar regiæ amicitiæ esset. Sed nec familiaribus fidebat. Vnum enim suæ gentis habebat Gelanorum. Cæteri erant externi, ac plurimùm sibi ignoti: Nec multùm de bonis laborabat; assuetus in abdito vestium circumferre summi pretij gemmas, & modicum auri; ne fortunæ omnia in absentem liceret. Siue igitur tanquã damnati hominis bona ad se traheret Meleander, siue illa mercenarij seruíque diriperent; iussus est nihil mouere Gelanorus; sed tanquã à conuulsæ domus excidio ceruices subtrahere. His præceptis exornatũ dimiserunt. Ipsi Archõbroto atque Timocleæ iam non diu licebat cum Poliarcho esse. Seruuli enim primo mane ad officia surrecturi timebantur, aliquo ludo fortunæ tunc potissimùm seduli cùm minimè velles. Hos matronæ in Poliarchũ studia deprehendere, vtrique pernicies erat. Rogant itaque vt in solatium virtutem adhibeat, quæ nec

clades

clades mereri, nec cùm immeritò accidunt dejici poteſt. Se quidem quàm ſæpiſſimè liceret ad colloquium redituros. Tum puluinum in quod recumberet, facéſque (plures enim Timoclea intulerat) tradunt; & remenſo ſub terrâ itinere in thoros referuntur. Poliarcho quæ mens fuerit, quantum iracundiæ queſtioúſve in illâ ſolitudine indulſerit, illinc intelligas, quòd non plùs de vitâ quàm de mortis decore laborabat, ſciebátque ex ſpiritu ſuo pendere quos ſupra ſe habebat eximios.

Gelanorus poſtquam domini equum admotâ virgulâ libertatis admonitum auerit in curſus, & ipſe in ſuum conſcendit, deſtinatum iter ingreſſus eſt; Cúmque ferè ad ſyluam peruenisſet, in quâ pridie Poliarchus pugnauerat, tres lecticas ferri vidit, multóſque in equis comitari; poſt hos, peditum examen procedere. Quæ hæc pompa duceretur ſcire libuit. Propinquanti liquebat lecticas eſſe funebres, hominéſque pullatos. Territus ferali auſpicio rogauit ab extremi agminis vno, cuius exequiæ ducerentur. Ille ad corpora legatorum iri reſpondit, quos pridie Poliarchus contra ius gentium cæciderat. Cohorruit Gelanorus; & quæ hæ fraudes, quódve piaculum eſſet, ſecum ipſe volutans, quò certiora cognoſceret, iuit cum illo agmine, donec hominis cadauer quem in limine ſyluæ Poliarchus fugientem peremerat, inter ferales luctus vidit attolli in lecticam. Tunc ſatis conſtitit, grāſſatores qui in Poliarchum inciderant, à Lycogene ad Meleandrum fuiſſe legatos. Sed cur præcipitata vltio erat? cur dies non dicta Poliarcho? Ergo legati latrocinarentur impunè? & Rex in hoſtes quàm in ſuos

pronior

pronior esset? Danda fortitudinis præmia fuisse victori, & legatis in scelere occisis crucem quoque pro funere.

Hæc confusâ & tumidâ pietate voluentem tantâ ira incesserat, vt iam ægrè aut colorem obtineret aut vocem. Satius visum à spectaculo recedere cui furiosè indignari inceperat. Igitur deuotis hostibus, quà ad Regem propior cursus erat concitat equum. Penetranti ad alteram syluæ oram, iam sole prouecto, vili complures per viam procedere; nam & militaris hæc erat, & tunc regijs in propinquo castris frequens. Inter cæteros occurrit Timonides, non obscurus ex Meleandri familiâ; qui & de Poliarchi vice anxius ad hoc ipsum errabat, vt quid eo esset factum acciperet. Is posteaquam Gelanorum agnouit, ô te, inquit, opportunum! vbi autem in tanto tumultu Poliarchus? At ille promissæ artis memor, deiectos oculos in Timonidem vix attollens, Poliarchum vixisse respondit. Tum verò in Timonide pietas, atque amor, potior fuit præsentium rerum metu. Vaticinanti similis stetit, deinde singultibus in hæc verba laxatis, ô infœlicem cum Meleandro Siciliam! vertit habenas. Visa res non mediocris solatij Gelanoro, fictam domini mortem adeò veros, nec occultos gemitus inuenire. Neque multùm Timonides processerat, cùm ad illum iterum redit, &, quod, inquit, viri maximi fatum fuit, Gelanore? quàm subitò, aut à quibus oppressus est? Cùm edictum in se Regis meueret (retulit Gelanorus) ausus est per tenebras vadum in Himæra explorare: Sed imbribus tumens flumen conantem diripuit, & quantum in syderum fulgore conieci, in proximum

mare deuoluit. Rursus exclamauit Timonides; & nunciaturus maximam cladem, illico viam ad Regem instituit; Sic furenti, non procul Arsidas occurrit; cui vni Poliarchus furtiua consilia à Gelanoro credi volüerat. Hunc Timonides raptim implet funesti nuncij horrore; petentique vbi esset Gelanorus, ostendit venientem. Simul his ipse quidem, vt cœperat, versus regia castra stimulat equum; Arsidas verò ad Gelanorum pergens, salutémque obiter ferens, de patrono protinus quærit. Sed ille esse arcana quæ afferret respondit, quibus publicum satis aptum non esset: declinaret à viâ Arsidas; se cùm nemo obseruaret sequuturum. Paruit monenti Arsidas, cui iam non paruam spem insinuauerat, nihil dum Gelanorum de Poliarchi obitu quæstum esse.

Solitudo in conualli proxima erat, quò postquam conuenere, ita prior Gelanorus; Viuit, ô Arsida, Poliarchus; sed te vnum vitæ suæ conscium cupit. In effossâ sub Timocleæ ædibus viâ, matronæ fide celatus est. Me autem ad te misit, vt doceres quis ventus hanc tempestatem exciuerit; & si perculsum non fastidis, ad se quoque perducerem. Arsidas nullum se periculum defugere dixit; Duceret modò Gelanorus ad specum, cupidúmque Poliarcho coniungeret. Imò, inquit Gelanorus, arte opus est quâ Timocleæ familiam capiamus; ne resciant illic latêre Poliarchum, & in sordidorũ hominum potestatem summi viri fata perueniant. Prior ibo, subornatisque gemitibus, quod iam apud Timonidem cœpi, illius simulatam mortem deflebo. Tu quoque, Arsida, quòscunque conueneris illâ fabulâ

vsuliter

villiter eludes. Fiet Poliarcho vita ſecurior, ſi credetur extinctus. Medio die ad Timocleæ limen perueniet, quaſi per æſtum acquieturus. Nec ſuſpicionem faciet, ſi in ædibus matronæ iam olim tibi notæ familiaritatis iure diuerteris. Eſt præterea quod te moneam; Iuuenem illic eſſe in Sicilian heri aduectum. Ex Africâ, niſi diſſimulat, ſoluit. Speciem, & cùm loquentem audiueris, ſapientiam laudabis: fides in Poliarchum ſumma eſt, cui vix dieculæ commercio iunctus nunc in vltimis adhæret. Ille tibi, aut patrono meo, ſuſpectus eſſe non meruit.

His inter ſe conſtitutis ſpargunturin diuerſa; Et Gelanorus quidem quà compendium ad Timocleam erat; Arſidas, cui diutiùs vacabat, lento gradu in publicam viam diuertit. Sed deceptus Timonides tragœdiam latè ferebat. Nam in quemque de notis incideret, author erat obiiſſe Poliarchum. Rumor inde in plures; & pro hominum ſorte diuerſis affectibus, ſed vbique ingentibus, exceptus. Statuerat eo die Meleander Hypsâ fluuine ſuperato, ire Magellam; quò ipſo iubente Argenis filia Syracuſis aduenerat. Iamque pronunciato diſceſſu colligebat miles vaſa; & Rex, dum apta itineri hora eſſet, in proximis vallo campis ſpatiabatur. Medius proceribus erat, haud dubius multos ex illis ſpecie amicitiæ atque officij circumſtare inimicos; cùm ecce in caſtra Timonides redit nunciátque amicis quicquid acceperat de Poliarchi fato. Dicto citiùs atrox fama dimanauit in milites. Neque ægrè credebatur. Ipſum denique Regem adire Timonides, luctúque efferatus ita loqui non timuit. Multum eſt, Domine, quòd gratulemur Lyco-

geni. Fato functus est Poliarchus. Ad hæc verba hæsit Rex incertissimâ mente percultus. Amissi iuuenis calamitas & iactura, eo magis horrentem agitabat, quòd in se tanquam authorem hæc fatorum culpa recidisset. Lachrymæ deinde propemodum subibant, & triste venturarum rerum auspicium. Sed nec publicè dolere tunc securum, cùm in eius vultum plerique immineret ex amicis Lycogenis, frontem, oculos, verba adnotaturi. Obfirmato itaque ore ne aut lætitiæ aut doloris ederet signum, pauca de genere interitûs quæsiuit, rediitque in tentorium; certus nemini lætam esse Poliarchi perniciem nisi qui & ipsum Regem perijsse concuperet. Multis militum reuerentia Regis obstabat, ne coràm lamentarentur. Fidissimi procerum vel suspirijs constantiam fallentibus deflebant amissum, vel indignatione maiori, inter mutua colloquia, fatorum temporúmque iniuriam non premebant. Illos Rex diligentissimâ memoriâ distinguebat à cæteris, tanquam dignos quibus vnis se crederet; sed nec sine pudore intuebatur, ratus se vt interfectorem Poliarchi inuidiosè ab illis designari.

Mirum fuit, extitisse qui auderet subito calore effundere hos versus, furtimque deponere in vestibulo Prætorij, quà Regem abire oportebat.

Flos iuuenum seu te id Stygijs timet omne sub oris,
Quo pallent alij manes; seu sydere cœlum
Auxisti, Siculas non respecturus ad oras;
Da fassis veniam; granibúsque accedere vindex
In miseros ne quære deis. Satis ausa luemus
Gentibus inuisi, memorique in secula famâ
Hoc monstrante nefas. Tene ergo lacessere flammâ,

Te

Te potuit ripis haurire furentibus amnis?
O superi! qui nos ignes, vndæve piabunt?
Ipsi amnes, ipsæ meruere piacula flammæ.

Cæterùm dum profectio à castris ornatur, iam effusa in populo fama, Poliarchi cladem vulgauerat, Magellámque peruenerat. Fortè in thalamo sedebat Argenis, cultumque non quem tranquillis rebus haberet, regiâ virgine tamen dignum inter puellas adornabat. Selenissa alumna Argenidi erat, secretorum omnium conscia; & tunc illius comam fingebat, cùm vna ancillarum ex atrio, in quod fortè processerat, redit, nunciá que Poliarchum obijsse. Fefellerat primò Argenidis aures, cui tunc intentior de nocturnis ignibus, & Poliarchi inimicis, cum Selenissâ sermo. Et ad Selenissam quidem allapsa ancillæ vox, ingenti tumultu animum, omniáque præcordia concussit. Tum verò furtiuis nutibus, oculisque silentium subinde iubentibus, monebat ministras vt premerent vocem; Sed iam susurrantium garrulitas sedem impleuerat: subitóque horrore Argenis attonita, nec dum certa quid ancillæ loquerentur, rogauit quosnam casus aut clades inter se mussarent. Selenissa responsum intercepit, excidisse de ministræ manibus speculum, quod die natali Argenidis Meleander dederat: Illud nunc dominæ iracundiam reueritas queri. Sed non persuasit iam sponte meruenti. Ergo de sede Argenis exilijt, proximámque puellarum manu prehendens, & in eam ardentibus intuens oculis; Si iam, inquit, mentiri audebis, scias te hodie vltimò in conspectu meo esse. Dic verò numquid triste de Rege allatum est? Abominata illa dirum de Meleandro

omen, & tanquam adhibitura ſolatium; Imò, inquit, ô Domina, omnia quæ oportet de Rege audimus. Victor, & valens, vt noſti, expectatur. In tantæ fœlicitatis mixturam parua clades eſt, extinctus Poliarchus. Non aliâs fortiùs ſuas partes, quàm tunc in Argenide obijt pudor. Strenuè reuocauit abeuntem ſpiritum, eodémque momento & conſtituit, & diſtulit mori. Ac ne vllam ſuſpicionem mulieribus quæ aſtabant relinqueret; Regem, inquit, dijs curæ eſſe non dubito, qui ciuilibus motibus ſecundùm ius exitum dabunt. De Poliarcho loqui pertimuit, ne in ipſo nomine hæreret, iam penè collectis gemitibus victa. Cúmque diutius coactæ frontis ſcenam non ferret, in arcanam penitus cellam ſola ſe penetrat, tanquam ſubiti negotij causâ: iamque fores obſerabat, ne quis ſuperueniret ſuprema meditanti. Sed non fefellit illa rabies Seleniſſam. In veſtigiis itaque Argenidis hærens (& alumnæ hoc licebat) redeuntem in clauſtra ianuam ſuſtinuit manu, ſpecióque obſequij dominam in illo ſecreto ſequuta eſt.

Tum demum obſeratis foribus liberior in luctum Argenis, & lachrymas ſoluit, & di reptum manu cultum laniatis crinibus proiecit in terram. Lectulus ex ebore erat, quem humilem purpureis tapetibus ad diurnam quietem auxerant. In illum tota corporis mole procubuit. Neque Seleniſſa loquebatur; ſed tacita expectabat, donec ſponte primus turbo lachrymarum concederet. Sed vt vidit nunc mitiſſimis feruentem gemitibus, nexiſque manuum articulis lacertos oculóſque inuidioſè tollentem in cœlum, nunc ſæuius intra ſe, & errantibus luminibus,

ob loquen-

obloquentem; longiorem denique ſtylum, qui ad varios vſus deſinebat in acumen, aptantem in iugulum; nihil cunctata in frementem inſiluit: & brachium iam penè ſceleratum tremulis manibus tenens, laborabat dignos queſtus in furioſam expedire. Nam ſpiſſiſſimis ſingultibus luctus obſtabat. Diu par miſerabile in hoc ſtatu perſeuerauit, vt vtraque inualidâ manu eſſet, & nec illa ferro vteretur, nec iſta eriperet; ambæ immobiles, & in alterna tantùm ora defixæ. Argenis præcipuè in humerum ceruicem reclinauerat; ore quoque incuriosè hianti Seleniſſam intuita, Nihil, inquit, nihil agis, Seleniſſa. Vtcunque obſtiteris, mori licebit. Hactenus rectè monſtraſti; conſtantem, memorem, piam eſſe. Quid illa præcepta iam aliâ pietate pereuntis? Mihi quidem, tibique, ſolatium erit, quod inuiolato pudore in tumulum ſuccedam. Putáſne me ſuperſtitem Poliarcho eſſe poſſe? Ille me intactam à Lycogene præſtitit. Reddam nunc vitam; & hoc ipſum eſt pudore quem ſeruauit, & merito ſuo minus. Ego, ſi neſcis, Seleniſſa, Poliarchum occidi; Crimen non expiabo niſi ſanguine abluerim. Quid illi cum Siciliâ, niſi propter Argenidem, fuit? In hæc verba dolore confuſa ſpiritum quoque amiſerat. Elabitur manu ferrum, & ipſa in Seleniſſam, tunc quoque malè fortem, incubuit.

At illa non de Argenidis modò, ſed & de ſuâ vice ſolicita, omnem medicinam adhibebat parum exaudienti, nunc alterno dolore aggemens, & citò expiraturos luctus credens, ſi liberrimè ſoluerentur, nunc in alumnæ ſupercilium rediens: Patris etiam admonebat, quem tumultibus publicis fractum, ſi

ipsa moreretur, extremo vulnere sauciaret. Esse hanc enim veluti purpureum & fatalem patris crinem; Quem si euelleret instar Scyllæ Minoem amantis, duplicato parricidio, gnatam & patrem in eadem exitia esse tracturam. An præterea audax famæ, & sponte iniquæ, persuaderi posse credebar, tam violento amori pudicitiam superfuisse? Sed hæc frustra apud surdas tunc aures iactabantur. Tunc verò in furentem & ipsa fœuire audaciùs; Nolle se tam fœdum exitum spectare: Nisi viuere promitteret, se ad auxilium proclamaturam. Iamque ad fores videbatur processura; cùm Argeris laciniam vestis ducens iterum in amplexus reuocat, & ô mater, inquit, cur à tantis doloribus vetas abire? An Poliarchum, si defuncta prior essem, fuisse victurum existimas? Non fallis, Selenissa; Ab cunis ad id quod ætatis meæ est, quid velis, quid commendes, intellexi. Quod iam fieri prohibes, cùm meâ manu patrauero, ipsa potissimùm laudabis. Si quid è mortuis superest, amat me etiamnum Poliarchus. Ibo fœlix ad sponsum, & sine inuidiâ castissimas miscebimus vmbras. Ad extremum, si extinctis sensibus toti in tumulos condimur, hoc cum vitâ malum effugiam (horreo loqui) ne interfectorem Poliarchi venerari necesse sit. Scis cuius imperio ignes hesterni micuerint. An dubites illinc luueni fuisse exitium? Sed pater est. Impietas erit parentem auersari. Sic igitur inter Poliarchum & patrem partiemur affectus, vt depositâ vitâ, quod mihi vtriusque beneficium est, neutri possim irasci vel fauere.

Contrà Selenissa dedecus cædis vrgebat ad quam amor impulisset; tandémque, veluti melioribus fatis admonita,

admonita; quid nos autem Poliarchum, tanquam proclamatum, deflemus? famæque tam sæpè ludenti certissimo dolore iam credimus? Nescis in fabulis errorem Pyrami vulgari, vt discamus periculosum esse ex primis indicijs furiosè decernere? Quid scis an in paria fata nunc voces Poliarchum, quibus ille suam Thisben imprudens damnauit? Poliarchum audimus occidisse. At quàm multa fingere rumor solet? Quis cadauer inspexit? quis maculatum sanguine ensem? Forsitan nunc securus & despectis hostibus lætus, si ceciderit, per tuum vulnus animam efflabit. Mitte qui certiora renuncient; & saltem in hoc viue, ne cum, si viuus est, perdas. Tristi risu diducta Argenis ceruicem mouit; & quàm, inquit, vana spe extremos luctus differs? Hoc commento nec tibi, ô mater, nec mihi persuades. Sed hoc dabo Poliarcho, aut verius dijs, ne temerè credam hoc facinus esse patratum; eâ lege, ne cùm certiùs de clade constiterit, molesta sis vitam & sensus posituræ. Hoc principio læta anus, quæ sciret atrocia ex luctu consilia primo impetu pertimescenda esse, cùm autem moram pati inceperunt, sua sponte excidere, iurisiurandi arbitrium penes se fecit; & per deos, deásque, sed præcipuè per genium Poliarchi, sacramentum Argenidi præiuit, nihil illam toto biduo, quicquid audiret deinde, vel sciret, suæ vitæ nociturum. Annuente virgine, & in verba quæ Selenissa conceperat iurante, monere anus cœpit vt recomponeret comas, ne cuiquam ad tam arcani doloris noticiam indicium esset. Formam, quanquam in Argenide summa erat, tamen magnitudo animi vincebat. Domuit scilicet gemitus, momentóque in vultus redijt

quos

quos ante dolorem habuerat; niſi quòd in oculis rubor tumebat, quem admotâ gelidâ temperauit.

Adhuc colligebat animum, & in lætius ora fingebat, cùm vna ancillarum ad fores pultauit, monuitque iam Regem in limine aeis eſſe. Neque mora, Argenis, tanquam aliud egiſſet, redit in thalamũ, etiam porrectiori vultu quàm res publicæ merebantur; ſiue quò à ſuſpicione ſui luctus abeſſet, ſiue vt inter ſimulationis doloríſque certamen, in iuſtum temperamentum omnia verba, omnes geſtus redirent. A prætorianis inde excepta, qui non procul excubabant, per media regiæ atria ſucceſſit ad portam. Haud procul erat Rex, qui ad genua accedentem, ponentémque dexteræ oſculum, ſuſtollens, & mox leui manu verberans genas, vſquéne valuiſſet rogabat; maciem ſimul, pallorémque incuſabat, quibus inter bellorum metus deteriorem formam fecerat. At illa haud licuiſſe per pietatem reſpõndit, Patrem & Regem in caſtra profectum, ſaltem votis curíſque non proſequi: ſumptâque lugendi materiâ, nonnihil lachrymis, quæ frequentiſſimæ inſtabant, indulſit. Rex eam bono animo eſſe iubet: Annuiſſe deos votis: Reſtitueret placidis rebus vultum, quem aduerſæ exhauſerant. Populus ſe circùm effuderat, non minùs quàm ſenectutem Meleandri, ſpeciem Argenidis virtutémque reueritus; quæ eâ arte diſpenſabat ſupercilia, oculos, nutum, vt & populus humanitate captus acclamationibus exultaret, & ex Optimatum frequentiâ nemo neglectum omiſſúmve ſe crederet.

Salutantium ſupplicúmque concurſu Rex obſeſſus pauliſper in atrio hæſit; in quo fons erat non

non plus aquis notabilis, quàm arte ſignorum, quæ illic hoſpiti Coccalo aiebant Dædalum poliuiſſe. Aquæ in altitudinem redeuntes originis, per varias fiſtulas atque formas micabant; mox in ſubiectum alueum recidentes, feruebant ipſo tumultu labendi, reddebántque colorem mari ſimillimum. In medio Galatea, tanquam in pelago, lugebat recèns extinctum Acim, qui iacebat in littore, & tanquam inciperet ſolui in flumen, duos fontes ore ſoluebat & vulnere. In confinio aquæ, contumax Cyclopis imago, ſimul alio ſaxo imminebat ſecuræ Galateæ, ſimul audiebat indignantem his verſibus, quibus artifex ſubiectum marmor inciderat.

Durior ô ſaxo quo nunc meus occidit Acis,
Aſperior ſyluis & Polypheme tuis;
Auſa lues. Deus hoc faciet, quem tu inſcie fati,
Quem non mortalem paſſus es eſſe virum.
Nam Deus Acis erit, viuétque perennibus vndis.
Quid facies? nullas hæc timet vnda minas.
Iam fons corda tenet; iam fons tenet omnia. qualis
Acis erat, dat nunc candidus auctor aquas.
Cincinnique ſui memores labuntur in orbem;
Errat & in tremulis annulus ille vadis.
Quàm bona cæruleis periit iam purpura venis!
Nec tamen in gelido ſanguine friget amor.
Quò meus Acis abit? quò vos humerique manúſque?
O quanti numen conſtat habere nouum!
Hei mihi! ne ſe hominem plùs vulnere ſenſerit eſſe,
Quàm nunc thure dato ſentiet eſſe deum.

Hoc conſpectu Argenis cladis admonita, dum Rex cunctaretur in obuijs, ſolitario dolore ſe paſcebat. Erat ſibi Galatea, meliorem Acim flebat. Sed

quis

quis ille Polyphemus? Quamquam eo destinabat Lycogenem, tamen & culpæ paternæ inuita meminerat. Iam ad interiora Aulæ processerant; & purpuratis ad corporum officia dilapsis, penè soli familiarium obsequiorum ministri cum Meleandro perstiterant. Lætus Rex hoc secreto, & ab his quoque cum Argenide diuersus, Tua, inquit, ætas & sexus, mea gnata, expertem facerent publicorum consiliorũ, nisi te disciplina & indoles erexisset ad magna, & præterea quòd vtcunque sis fœmina, tamen in te recumbit fortuna Siciliæ, & viris imperatura es. Assuesce me viuo illis curis, sine quibus regia dignitas sustineri non potest; & quod potissimum in regnante est, disce silere. Pessimo loco sumus, Argenis, nisi pati iniurias ira possumus, vt videamur non sensisse. Nam si pondere quod nunc vrget flecti nolumus, fortasse frangemur. Scis à me defeciisse Lycogenem; Multas vrbes in partes abscessisse. Peiùs nocent qui intra viscera hærent, meisque consilijs incubant, veriùs me captiuum quàm Regẽ obseruantes. Prælium quo nuper certauimus, videbatur Lycogenem admonuisse quid possem. Victus erat, & nisi fauisset nox, ne munitionibus quidem tutus vim meorum tulisset. Tum verò Optimatum illorum haud pauci qui apud me erant, quos arbitros consiliorum habueram, diutiùs sua studia non premere. Fœderibus opus esse clamabant; Validam populi partem consensisse Lycogeni: Hos seruare præstaret, an desperatione incensos in mutuam cladem excire, tantùm parricidas dubitare. Iam & ipsum Lycogenem audebant excusare; & hunc quidem prælio victum esse, non bello: Sed præterea, vt

funditus

funditus perdi posset, non tamen expedire. Quo enim oculo Siculos inspecturos qui eorum delicias sustulisset? Acriùs pro victione defuncti, quàm pro viuentis decore certaturos. Occuparem igitur tempus, dum acie victor, pacem ciuiũ beneficiũ meum facere poteram. Non dissimulabo, Argenis, plus inter has voces timui, quàm in campo cùm Lycogenis signa fulgerent. Prodi dignitatẽ meam videbam, & timeri poterant grauiora si decipi abnuissem. Fecisti, gnata, præcipuè, vt regnum retinere quacũque pace mallem, quàm exheredẽ te facere obstinata defensione maiestatis. Sed nec leges expectarunt à me Rege atque victore. Tabulas à Lycogene obtulere, quarũ summa hæc erat, Meleander Rex, Siciliam pleno iure obtineto. Lycogeni apud eum amicitiæ gradus esto, qui fuit. Eidem & maris, & Syracusani agri præfectura seruetur. Erbessum, & Heracleam, cum præsidijs habeat in fidei pignus. Cauebant præterea ne liceret meminisse iniuriarũ, vllóve iudicio quicquid per hos tumultus actum est vindicare.

Non erat meæ dignitatis, Argenis, conditiones ad paciscendam pacem accipere; sed nec recusare, fortunæ. Inter vtrumque ambiguo, Ibburranes atque Dunalbius egregiam operam dederunt, ne quid præter maiestatem facere crederer. Nam insulas numinum quibus ornantur, conuenientissimas sciebam, vt veluti ex officio ad concordiam hortarentur armatos; maiorẽ etiam fidem (quia externi sunt) fore, hinc illis instar sequestrorũ commeaturis. Panormi tunc erant; Acceptisque codicillis, quos perplexos illis scripsi, facilè quid vellem intellexerunt. Ergo nunc ad me, nec ad Lycogenẽ delati, tanquam

quam inuitos ad ea coëgerunt quæ potissimùm cupiebamus. Ita conditionibus sum assensus quas ferebat Lycogenes; nisi quòd intra duas cohortes præsidium esse iussi, quo Erbessum & Heracleam teneret. Idque maximè caui, ne præsidij specie totas illic habeat legiones, in me captato tempore inuasuras; néve suspecta sit lenitas mea ad omnia arbitria inimici tam facilis. Hæc legatos iubebam nunciare Lycogeni; & si conditio placeret, postero die ad nos redire. Neque mora in his erat; sed ad me aduentantes tristis casus afflixit. In Poliarchum incidêrũt. Diriguit Argenis ad rei mentionem; & vt perturbatio oris lateret, sponte tam violentam tussim commouit, vt qui deinde horror aut rubor suffundi cœpisset, facilè ad excussos spiritus referretur.

Diu expectante Meleandro, cum vtcunque ipsa cessasset: Pessimo fato (inquit ille) in legatos Lycogenis Poliarchus inuectus est. Dubium consilio an errore. Sed ferro non pepercit, & tres ea clade extincti sunt. Duo supererant; qui ex fugâ calentes ad me perueniunt. Hîc tumultu cuncta complere, lamentari indignum exitum sociorum, ita meam fidem appellare, vt penè criminarentur. Cùmque aduocatis extemplo Proceribus, consilium illis dedissem, iam non soli inuidiam mihi fecere. Multi ex meis partes eorum questu acerbissimo implerunt. Summa clamorum fuit, oportere Poliarchum dedi ad pœnam; ne credi vulgò posset immissus qui mea fide tutos occideret. Nec minùs quàm capite anquirendum in tanti exempli facinore. Hæc iubentibus propiores quàm consulentibus vrgebant. Sed obstabat ingens in me meritum Poliarchi,

liarchi, qui prælio mihi victoriam conciliauerat. Et virtus experta, suspicioni ignobilis facinoris non patebat. Cleobulo quidem, atque Eurymedi cæteris que qui in consilio sani erant, incredibile erat id scelus. Reum illi audiendum censebant, facilè quæ sibi obijciebantur excusaturum. Igitur missurum me affirmo, qui eum ad dicendam causam accerserent. Fore enim sine exemplo si defersione sublatâ opprimeretur. Hoc audito pciùs hostes accensi sunt; Eripi enim debitæ vindictæ Poliarchum, si vlciscì differrem. Num enim post tantæ audaciæ nefas, nisi vi & ingratijs rediturum? Imò nisi prohiberetur, excessurum ex insula, & in patriâ iactaturum quàm impunè illusisset Siciliæ. Cùm me diutiùs confusâ flagitatione lacessèrent, rogaui, quid igitur facto opus. Nam abesse Poliarchum; & in absentem supplicia frustra constitui. Vox illorum omnium fuit, fugam ipsius occupandam; quod perfacile esset, si iuberem nocturnis ignibus prouinciæ signum dari: Ita enim occlusis portubus tanquam in custodiâ hæsurum; futurúmque exemplo peregrinis scelera vbicunque possunt fieri, posse quoque vindicari. Credidi (Argenis) è salute Poliarchi, vt assentirer quæstioni; ne negatâ vltione accenderem suo se arbitrio vindicaturos. Nam & vbi incolumis ad iudicium venisset, multa posse occurrere quæ eum furentibus eriperent. Primâ igitur nocte publici è speculis ignes in Poliarchum fulserunt: & mihi in malis solatium fuit, quòd militum vulgus ægrè eius periculum audiuit. Sed speranti meliora, primo mane superuenit Timonides maximi luctûs auctor, nunciauitque Poliarchum perijsse. Non potuit Argenis

genis dolori imperare; ſed ingenti ſuſpirio victa, primúmque in genua ſubſidens, mox tanquam expiratura, procubuit. Exclamat Meleander, factóque proximorum concurſu, inter manus puellarum in thorum illata eſt. Aquâ deinde ori perfusâ, veſtibúſque laxatis, liberior ſpiritus ſudorem compeſcuit. Percunctabatur Seleniſſam Meleander; quod ægritudinis genus; & num primùm filiam vrgeret. Se quidem dum ambo colloquuntur aduerſæ valetudinis ſigna notaſſe, inquietos oculos, & ſæpe reprehenſos ab errore: ſed nec eundem fronti colorem conſtitiſſe. Seleniſſa aptè diſſimulabat, iam biduum eſſe ex quo illa ſatis cibum non caperet; hinc ſe febriculam ſuſpicari; Experientiâ tamen ſcire, hoc linquentis animi frigus in Argenide breue eſſe, nec grauioris mali indicio ſuſpectum.

Dum in his rebus ſunt, interim à Lycogene literæ Regi reddúntur, quibus ſignificabat ei præſtò ſe futurum, vt in Palladis ſacrario (id rex ſanctiſſimum habebat) iureiurando pax perpetraretur. Se poſtero die, ſi Regi videretur, eſſe venturum. Rex ei renunciari iubet, id magnopere ſibi placere; ſciret ſe in craſtinum expectari. Dimiſſo nuncio, Eurymedem vocat, virum ſemper animis ſucceſſúque egregium. Nam & iuuenis ſemel in Olympiâ curſu, iterum luctâ in Iſthmicis, coronauerat patriam oleaſtro & apio. In paucis deinde Regi charus, & prætorianis Præfectus, ſempérque arci rector, aut vrbi, quamcunque Rex iniiſſet; & fidem per hæc bella incorruptam præſtiterat Huic Rex quæ videbantur imperauit: curarentur intentius eâ nocte excubiæ; cohortes, quæ à ſuſpicione

cione perfidiæ aberant, in ſtationibus locarentur; vigilum numerus duplex eſſet; Cauendum, ne quid ſuo aduentu moueret Lycogenes; Eum enim non tam conciliatæ pacis fiduciâ, quàm factionis ſuæ viribus tutum, ad aulam accedere. Poſtquam mandata hæc dedit, quia Argenidi melius erat, in eius triclinio cœnauit; illic (vt erat mitiſſimi animi Princeps) maceratum curis animum nonnihil refecturus. Reliquum noctis, quantum per ſolicitudinem licebat, ſomno datum. Sed Argenidem interim dolor per indigna & horrenda conſilia ducebat. Neque ſatis placida, aut ſecura Poliarcho nox erat, Timocleæ quoque ædibus nouâ tempeſtate ſeruentibus.

Cùm enim Gelanorus diſceſſiſſet ab Arſidâ, rectâ viam ad Timocleæ limen habuerat. Illic apud ſeruulos fictum patroni exitum cautè defleuit. Matrona totam ſcenam ex arte proſequuta, coram familiaribus rogabat Gelanorum quonam fato Poliarchus periſſet; & ille liberiùs, apud intelligentem mentiebatur. Superuenit etiam Archombrotus, fictiſque probè doloribus vocem ſuam & vultum mutauit. Aderat inter hæc Arſidas; quem vt ad hoſpitium diuertere nunciatum eſt Timocleæ, ipſa ad veſtibulum confeſtim proceſſit. Cúmque ille excuſaret, quod nimiâ familiaritatis fiduciâ ad eius limina de itinere deflexiſſet; & matrona, id ipſum beneficium vocando ageret gratias, ſuccedunt intra tecta; móxque Archombroto ſociantur, quem prior Arſidas cœperat, vtpote externum, ſalutare. Tempus prandij erat, quod Siculi ſupra cæterorum Græcorum molliciem, curabant. Hoc confecto, cùm ad ſumendum cibum

digrederetur familia, solique cum Timocleâ Archombrotus & Arsidas superessent; Scio, Arsida, (inquit illa) te ad pium officium aduenisse. Poliarchum, licet in infestâ fortunâ, quæris & amas. Vt ex Gelanoro didicisti, apud me est. Quæ illum causæ perculerint neque hic quæro, & melius apud ipsum à te accipiam. Tum Arsidas; Dij, inquit, in præsens silentium commodent nostris rebus. Cæterùm quod secreti (matrona) nunc agimus, nulla ætas tacebit; Sed in ambiguo tuæ domûs fortuna est. Si fidem seruabit, si hoc grande virtutis depositum, cùm tutò licebit, Orbi reddet; plusquam Saturni Latium posteris erit. Sin tumuli omen hîc habet sub terrâ Poliarchus, pollutæ erunt sedes: quicquid dirarum in Siciliâ narratur, in his antris, in hoc Ditis adyto, vulgaris infamia inueniet.

Parata fax erat, quam cùm accendisset Timoclea, ad Poliarchum ituros præcessit. Neque diu in illis latebris fuerant, cùm vident assurgentem ex puluino, & aduentantium lumine excitatum. Is posteaquam Arsidam vidit, cæteris obiter salutatis, in illius collum inuasit. Fidem deinde amici collaudare, & subinde rogare, an latitantem reúmque Poliarchum agnosceret. Et vides, inquit, hanc matronam? Si hæ latebræ mihi pudendæ sunt, culpam deprecari non potest; Sin salutare hoc capitis mei furtum, illi me debeo. Coëgit apud se potissimùm in hoc turbine esse. Dic autem, Arsida, quo piaculo meruerim esse sacer Siciliæ. An Rex de Meleandro Cercyon aut Busiris est factus? Aut vos Siculi habetis Dianæ Tauricæ signum, & hospitis sanguine grauem deam placatis? Ad

hæc

hæc Arsidas non pauca de Meleandri rebus questus, exposuit quantum seditionis instar regijs castris intulisset legati Lycogenis, & cum illis purpurati aliquot Regi infidi. Tantis malis victum Regem, cùm res in tumultum excederet, & Poliarchus fugere ex Insula decerneretur, annuisse vt publicè ignes herent. Poliarchus non sine indignatione Arsidam audiebat, crebróque, & mutatis vestigijs acer, & loquutaro similis erat; Cumque ille desijsset, tum verò Timocleæ manum corripiens, Te autem, inquit, testor (nam quamuis præsentissimi dij sunt; tamen nec vsquequaque per sua numina fallentes perdunt, nec continuo adsunt cùm ritè inuocantur) Te inquam, Timoclea, testem volo. Adfuisti facinori. Vidisti pugnantem. Num insidias struxi? num quæsijnquos cernarem? num obuios lacessiui? Incogitantem adorti sunt: & ergo vel sub illis percundum mihi erat, vel si vicissim in me armanda Sicilia? Quod verò meditati sceleris argumentum? Vnus eram; & infirmissimum pugnæ solatium, mulier comitabatur; Matronæ seruuli, meúsque libertus, in pacta vt credebatur syluâ præmiserant, vt nec ad illos certantium sonus preuenerit. Quò autem miserrimum Regem fortuna adegit? A commilitibus & penatibus missos instar iustorum legatorum venenari; litare suorum sanguine cupiditati hostium; & infra eorum crudelissima vota famam habere.

Plura quæ dolor, & conscientia, admouebat, ingerentem, verat Arsidas de famâ publicâ dubitare. Dicere omnes, nisi à Lycogene corruptos, esse in paucis eximiam fortitudinis laudem, vnũ, & itineri non pugnæ paratum, ex tot grassatorum manibus victorem

euasisse, Rideríque à militibus fœdissimè querentes quod quinque, aut plures, ab vno oppressi sint. Sed iam aliud quærendum, Poliarche. Indigna est, vtse hodie habet, tuâ virtute Sicilia. Exi parumper. Da Regi, ne cogatur aut periculosâ suis rebus sanctitate te tueri, aut cum flagitio inimicis relinquere. Adhuc in te sic peccauit, vt possit excusari. Cædem enim vel lui, vel purgari iudicio, adeò mos est, vt ipsum Martem ferant, cæso Halirrhothio, in Areopago causam dixisse. Quod si securi & legitimi fori spes esset, suaderem, Poliarche, vt vltrò tui copiam faceres accusantibus. Neque enim aliud in te decretum, quàm vt ad Iudices venias; causa autem est, quam vel iniquis probes. Sed odium & impietas hostilis, non expectaret iudicum vrnam. Insidijs, aut impetu, facinus vrgerent. Horreo loqui. Abi modò Poliarche. Permitte hanc Insulam non in totum esse sceleslam. Poliarchus se verò si liceret abiturum respondit; Nec quid minùs post tot beneficia quàm peccatum discessum, ingratissimam terram posse præstare. Malè merito Regi ideò minùs se irasci, quod à fortunâ illum plecti ad inimicorum satietatem iam videat.

Inter eos deinde quæri cœptum, quâ tutissimè ratione emitteretur ab insulâ; placuitque in rustico habitu eum esse. Arsidas ex Brutijs vxorem habebat, poterátque Messanâ ad socerum sine suspicione transmittere. Is impositum suo nauigio Poliarchum recipiebat in Italiam deferre. Timoclea habere se præterea dixit, quo vultum fugientis egregiâ fraude mutaret. Fuit, inquit, in Panormi finibus latro, non spernendæ calliditatis arte diu inultus. Quippe

vultus

vultus illi triplex, vt de Geryone quædam anus fabulis memorant. His dictis modico risu cunctata est, quantum in tristissimis rebus decebat. Ætas homini media erat, raua barba, & tenuis: Sed in sinu capillitia duo, ex quibus totidem barbæ pendebant; hæc horridior, & in senilem effigiem cana; fusca alia, in primæ virilitatis specimen colebatur. Has laruas tanta ars concinnabat, vt nemo ascititiam formam deprehendere, nemo arguere furtiuos vultus posset. Igitur modò senex, nunc iunior, interdum demptâ personâ cernebatur. Sic impunè latrocinantem mutabilis forma non supplicijs tantùm sed & suspicioni diu eripuit. Nam iuuenili grassatus specie, mox senex occurrebat quærentibus; rursúsque fallebat iuuentutis imagine, si sub canis peccauerat. Pater tunc meus prouinciam regebat, qui fatigatus pessimi Chamæleontis ingenio, tandem captum meritissimâ cruce fregit. Sed miratus fraudis ingenium ad naturam accedentis, pilos iussit apud se asseruari. Si placet hos producam, apparabimúsque Poliarcho.

Non expectauit donec vllus annueret; sed excessit ex specu; neque diu morata attulit hæc gemina iuuentutis & supremæ ætatis simulachra. Horum alterum cùm imposuissent Poliarcho, frendenti, quòd sibi alienis & improbis vultibus ad salutem opus esset, statim sic alius fuit, vt vel Argenidem fallere posset. Opportunissimæ fraudi bene precati, rogare perseuerant, vt eâ vti velit. Timoclea quoque idoneas vestes primâ nocte delaturam se promisit. Nam debere in ijs latebris Poliarchum in ignoto habitu esse, vt si qua illic fortuna tulisset curiosos, in

proximos campos sui oris securus fugere posset. Iámque erant discessuri, cum Arsidã Polyarchus seuocat; Archombroto & Timocleæ excusans quòd cum eo secretus loqueretur; & colloquendi causa erat, quòd necessitudinem quæ ipsi cum Argenide erat amicorũ fidissimus sciret. Eum igitur o bresatur, ne quàm primùm ad Argenidem grauetur contendere; se de Virginis vice multò grauius quàm de suâ anxium esse. Scire enim suam cladem illi immodicè dolituram. Quid verò quòd extinctus dicebatur? Tristissimæ tamæ errore, ad sæua & vltima consilia posse amantem adigi. Iret Arsidas, & mœrentem subleuaret. Ne illa fleat incolumem. Si dij exitum præstiterint, in Italico se littore expectaturum eius imperiá; aut si iuberet, tunc etiam quamlibet periculoso furto ad eam esse iturum. Plura nec dicere tempus finebat, nec Arsidæ volebat committere; qui opesam prolixè pollicitus, tamen quia iam vespera erat, hortante Timocleâ, nec dissuadente Polyarcho, in crastinum distulit iter. Sumptâ cœnâ rediturí ad Polyarchum erant, cum vestibus quas matrona promiserat. Is interim allatis à Timocleâ cibis perfunctorie vescebatur; &, quò illum à præsentium malorum sensu auerteret, nonnihil iocatus Arsidas, Quid doles, vir fortissime, inquit, si te speculi, si mutatus habitus ab hostibus teget? Tu vnus, tu plurimos fugis; At superos omnes, cùm vnus insequeretur Typhœus, fugæ non puduit; nec fortasse cunctati essent, nisi Ægyptus animantium turpibus formis pauentes condidisset. Audi quantâ audaciâ Nicopompus familiaris tuus in illorum metu versatus, diuinis vultibus rictus & rostra induxerit. Tradidit

deind

deinde librum, in quo erat poesis varij argumenti; iam iámque abiturus, hos versus quos ille legeret vngue signauit.

Iam propè congesti super astra Typhoea montes
Extulerant; tremuere Dei; nec sæua Tonantem
Fulmina, nec certæ Phœbum iuuere sagittæ.
Non ferro insignis Mauors, non Gorgone Pallas;
Non animi, non ora manent; miserósque reliquit
Sanguis, & in capto pallebant sydera cælo.
Horridus aeriâ cumulans; fastigia brumâ,
Exsuperánsque Notos, cælo coniungitur Atlas,
Inque solum præbet superis iter. Astra recumbunt
Verticibus, Libicis hærent vestigia campis.
Ergo per immensos humeros, mentique; seueram
Caniciem, & riuis gelidos manantibus artus,
Defluxere polo Superi: Ne fidite terræ
Cælicolæ; Dirum peperit vesana Typhœum.
Qualiter imbelles volucris timor agmine mixta
Exercet cursu Damas; Cùm prima per arua
Sustinuere fugam, stant omnes impete presso,
Hausturæ sonitum, seu quem latratibus horrens
Aura ferat, seù quem venantia cornua mittent.
Tum subitò effusæ celerant vestigia, quà dat
Sylua locum. Sequitur falsi terroris imago
Longa, nec auditi cessant simulachra periculi.
Haud aliter toto fugiunt vaga numina mundo.
Nil certum miseris. Superant montésque, lacúsque,
Planáque, nec furuis satis est sibi noctis in antris.
Est regio, incertus patriæ quà flumina Nilus
Diuidit, & septem succedit in æquora riuis.
Si qua fides, illic mortalia corpora primùm
Assuexere diem, retinens cùm terra supremi

Ætheris informes animauit Apolline glebas.
Hæc furto placuit tellus, hîc fessa deorum
Agmina sub Pharia latuere crepidine ripæ.
Hunc quoque Syluanos, hunc & nemora alta tenentes
Egit cura Deas, Panesque auxere tumultum.
Haud procul, ignara fati, secura bidentes
Gramina carpebant, queis rustica fistula signum
Lene dabat: placidus suberant magalia septis,
Plenáque lndentes poscebant vbera nati.
Has videt, incerto lustrat dum singula visu
Iuppiter, & felix, inquit, pecus. Ergo Tonantem
Fata premunt, vllúmque timet grex iste Typhœum?
Ite procul radij, sempérque inuisa potestas;
Pax humiles si tanta fouet. Sic dixit, & albo
Vellere crispatus demissos induit artus,
Curuáque celatæ sinuauit cornua fronti,
Quà cœlum & terras solitus, quà dira mouere
Tartara, seu pacem, seu bella indigna iuberet.
Nec mora, mentitis aries balatibus ibat:
Permistúsque gregi (mirere Typhoea captum?)
Et fallebat oues. Fraudis laudauit Apollo
Ingenium, & similes sese curuabat in æstus.
Sed timuit terras, coruique horrentibus alis
Plausit in alta viam. nec præpetis inscius alæ,
Ter Superos circum, facili dedit omina gyro.
Proh pudor! aspiciunt passímque exempla sequuntur
Cælicolæ. Varijs tecti Memphitica monstris
Arua tenent, metuuntque sibi; Dum spondet inanes
Interea supplex non exauditus ad aras
Vota, & frustratis fumant cultoribus ignes.

Interim Archombroto & Arsidæ, in Timocleæ hortis, nondum insalubris vespera per diuersos sermones agebatur;

agebatur; & occasione Poliarchi, de ijs sermo erat qui indole & virtutibus præstant: quàm hæ raræ in mortalibus gemmæ, quàm sæpe contemptæ ab ingenijs quæ ad seruitutem facta, liberis tamen vt plurimùm imperant. Dum ista loquuntur, abstulit Arsidam cura virtutis, & præsentium fastidium rerum, vt cum impetu doceret, sine scelere & periculo, contumeliosè haberi non posse eximios viros; sed & genus inhumanitatis noxiosissimum esse, non illos extollere, & præmijs solicitare de publico. Nunc (inquit) peruersam rationē fortuna instituit, vt in multis gentibus propè sit ad egregij animi iudicium arceri à regijs, aut in illis iacere. Adeò timida aut barbara fœlicium vitia amant exarmare virtutem; quasi eâ potiores futuri sint, si egenam aut neglectam superbi calcauerint. Archombrotus, seu sapientiam Arsidæ eliciebat ad imbuendum animum, seu agebat Regum causam, se quidem, quòd ad Poliarchi casum erat, abominari dixit tam proteruam fortunæ licentiam; Cæterùm, nihil mirum tot curis tótque sumptibus Reges exhaustos, præterire aliquando non vulgaria ingenia. Nam nec compendio fore, si egregios viros oporteret oneri cæteris esse, & naturæ omnes dotes publico auro signari. Sæpè etiam illas mentes quas tantopere miramur, inutiles Regibus nasci, nec aptari ad negociorum vsum; Vt quidam fructus sunt ad videndi voluptatem; quos si velis ad gustum transferre, famem ingrato aut noxio succo fallant. Cunctabatur Arsidas respondere; contentus leui risu aspernari hanc defensionē pessimi fati; donec constitit ex Archombroti vultu (nam in eum erat intentus) velle se refutari. Curas autem

objicis

objicis Regum? inquit. quasi non præcipua esse debeat, secum vitos habere, quos non adeò crebros ætas hæc protulit, vt damnes nescio cuius lucernam in frequenti foro vnum saltem quærentis. At sumptum Respublica non ferret. O solicitæ prudentiæ mentes! Ergo parcè aucupium procurari; stabula tanquam in Sybaritano exercitu saltatorijs equis non seruere; aut non reparari iacturam, si de venaticis canibus vnum Aper perculerit: Hæc inquam, non ad vsum aut voluptatem Principum magis, quàm in specimen maiestatis, omitti, nefas ducunt. Tantum auri profundi, tot vilissimos homines de ærario viuere placet. Sed demum est graue haberi magnorum animorum delectum. Hic parsimonia in memoriam redit. Hic ærarium deficit; imò herculè bona mens, Archombrote. Fac enim ipsum Regem non amare eorum consortia. Num in thesauris sola reponimus, quæ ingeneraro affectu grata sunt nobis, & non præterea quæ precio suo merent? Sed nec anguste habitant Reges, vt si eiusmodi virorum colloquia fastidiunt, aut verentur, non possint tanquam absentem & reconditam penum habere. Nec de multitudine quereris, Archombrote. Quamlibet curioso delectu, tamen paucos efficias. Quosnam ergo, subjicit Archombrotus, in illam refers classem Tum ille; Si latiùs, & extra Póliarchi hunc casum, rem totam expendimus; isthinc primùm ex eminentioribus disciplinis aut artificijs nulla exegerim. Domitandis alius equis, alius pugilatu sit nobilis. Pingendo, aut canendo, sibi nomen hi fecerint; Ille ædium moliendarũ celebretur peritiâ, aut deriuandis in simulachra fontium aquis; vel si qua ars

alia,

alia, ſuo, aut ſeculi genio valet: Statim emantur, etiam quanti ſeipſos indicarint, ſi vilius fortè non poterit. Ipſa ſtipendiorum magnificentia commendabit artificem, & gloriam poſſidentis. Sed nobiles volo: & vt monui, quales paucos inuenias. Iam, quæ altiora ſunt, belli & pacis artes, quid cenſamus licitari? id eſt, homines fortitudine aut literis notos. Neque meram temeritatem in armis, Mutáſue vulgares, ad hæc præmia arceſſo: Sed illos quidem duces, qui militarem impetum ratione compoſitum habent, aut fortunâ propitium; eóſque præcipuè quos fama amauit, bellicis vtique rebus vera momenta vaniſſimo numine ſæpiſſimè addens. Eruditorum verò præcipui adeò eminent, vt niſi imperitos non lateant raræ hæ faces, & ſæpè in Orbe ſuis Muſis pauciores. Quidam in illis publicæ prudentiæ ſunt apti; ſed quia hoc deorum beneficio vti neſcit reſpublica, priuatis in curis conſeneſcentes, non vſu, non negotijs læuigantur. Cæteri, qui ſolis libris nati ſunt, quid tamen apud præſentes & poſteros valeant, cùm ex irâ vel fauore diuidunt mortalibus famam, cùm ſuos amatores præiudicijs, ſectiſque imbuunt, ſi quis neſcire vult, dignus eſt malo omine experiri.

Ita ſumus comparati Archombrote, vt quemque aliquod ſtudium trahat. In illâ autem re quam probamus, aut colimus, eos qui excellunt miramur. Finge ergo artificijs, literis, armiſque præcipuos (nam ea fermè ſunt quæ mortalium animos tangunt) velut in vno cœlo ſtellas, conuenitſe ad principum vllum. Quis deinde toto Orbe de regâ illâ ſermo? quis eam ignorabit? aut quia illic habet ſuum deum,

cum

cum horrore tanquam ſacrarium non colet? Principi ipſi, quanta operis merces? vt excedet mortalium ſortem? vt viuus, & ſoſpes, multò certius quàm per odores, & aquilam erumpentem ex funere, ſe ſentiet conſecratum? Triumphabit in omnium plauſu; Hæc fercula, hæc opima gentium ſpolia erunt, quorum ad ſe veluti flores in ſertum collegerit.

Optabile vorum, retulit Archombrotus, ſi ad illud ſpem facerent negotiorum turbæ, & diuerſa eorum ſtudia qui Regum amici ſunt. Etiam illi præſtantes de quibus loqueris, non omnes vtique ſunt venales; multíque præterea eorum, vt oportet, optáſue gratioſi in aulis verſantur; Vt cæteros quos eiuſmodi fœlicitas præterit ſit æquius de fortunâ quàm Regibus queri. Tum Arſidas; Neque poſſe credidi, Archombrote, huius noſtræ contemplationis venuſtatem ad effectum abſolutâ fœlicitate traduci. Sed vt cætera ſapientia iuuat, licèt in agendis rebus minùs exacta ſit, quàm cùm ſequeſtri animo concipitur: Sic in hac parte plurimùm erit, quà res & fortuna patietur, non negligere tantæ vtilitatis compendium; vt ſi omnes illi non poſſint, at plurimi beneficijs cogantur ad Regiam. Nam quòd Regum palatia, ſummæ indolis viris deſtitui negas, non in totum à te abeo; ſed audi me Archombrote. Eſt medius ordo, & velut equeſtris, ingeniorum quidem ſagacium, & commodorum rebus humanis, non tamen in primam quam celebramus magnitudinem patentium. Eorum hominum, vt ſic dicam, maior annona eſt: neque hos nego ad Aulas ſæpè accedere, & cùm proiecti ſunt, ita ſplendeſcere aſcititijs radijs dignitatis, vt exactæ naturæ opera

eſſe

esse credantur; velut obscuriores gemmæ interdum ab artificio, & circumpositio auro lucem accipiunt optimis parem. Sedulum esse, nihil temerè loqui, assuescere labori; & imagini sapientiæ, parêre, tegere angustiores partes ingenij. Hæc neque summum hominem desiderant, & sola interdum sunt quæ in laudatis Proceribus suspicias. Vt vel abesse vitia pro virtute sit; vel non inuidiosus prudentiæ riuus in Oceani famam se diffundat; dum exercitationem ac vsum quo illi in ciuilibus rebus pollent, pro naturâ & magnitudine ingenij plerique accipiunt. Et hos quidem à suâ laude non arceo. Magnum est, in eam esse sortem productum, & præterea institutione creuisse. Sed non illi sunt, Archombrote, de quibus disceptamus.

Præter hos ergo (vt aiebas) adhuc scio nonnunquam primæ illius summæque notæ ingenia venire ad Principes, ad hiberique negotijs. Quippe & Poliarchus viuebat in regiâ, & te, egregie iuuenis, inter hæc naturæ ornamenta non dubito numerare. Habet & Meleander Cleobulum; habet Eurymedem; Nihil illis sublimius. Sed non ideò palatia Regum pro iustis aut fœlicibus habeo, quòd de breui eximiorum virorum numero pauciſſimos nonnunquam excipiant. Multò plures retuleris, aut spretos, aut quod peius est, violatos; vt his quæstibus meis æquitas sua constet. Culpa autem interdum est Regum, cùm moneri non volunt timéntve virtutem; interdum illorum qui Regibus adsunt, si natura barbaros fecit, aut incuriosos fœlicitas, aut fortuna superbos. Accedit, quòd Procerum multi decedere aliquid

aliquid sibi credunt, cùm quis extra se suósue de Regiâ plenior abit. Sic neglectâ virtutis familiâ, dispensant animum Principis, interdum nescientis, per suam clientelam. Longè aliud facturi, si candidè dominum amarent, imo mediusfidius, si seipsos sapienter. Nam quid illustrius, quam publico sumptu homines ad ornatum seculi editos in clientes sibi parare; dubitaturos certè an Regi plus debeant, an illis per quos ad hæc bona producti sunt? Ridere mehercule soleo illorum cæcitatem qui non curant à literis eam laudem impetrare, quæ eorum voluptatibus opibúsque superites sit; & quam nisi auidè ambientibus concedi non oporter. Nam vt eruditi non placent qui precio conducuntur, vt extollant immerentes; ita æquissimos puto qui non dignantur suis præconijs fastidiosam superbamque virtutem, aut denique ignaram quantum sibi literarum fauore præstetur.

Quòd si eiusmodi apum mella non placent, saltem non sunt excitandi aculei iniuriâ vel contemptu. Vnus enim siue literarum siue militiæ peritus, quàm sæpè priuatam iniuriam publicè vltus est? quàm sæpè vnus vicit, vnus partes inclinauit? Eiusmodi capitibus solent populi plures instar hostiarum mactari. Absit omen; nec & Sicilia sentiat Polarchum esse iratum. Ille enim aderat vltro Regi; vt eo offensa sit grauior, quòd non modò non quærere, sed nec ferre potuimus hanc virtutem. Equidem nescio sanioribus Optimatum ac præcipuè aduenienti hodie, vt ferunt, Ibburrani, quâ se ratione Meleander excuset. Ille enim quia externus est, dignitatis præterea suæ & familiaritatis iure, liberius hunc

casum

casum audebit apud Regem accusare. Quamquam ea probabantur Archombroto, tamen Arsidam in hos prolixius sermones delapsum dolebat; libentiùs ab eo acceperurus quibus moribus Siculi viverent, & quæ studia maximè vigerent in Regiâ. Nam & memor à Poliarcho præcipua nomina audisse, quæ sursè suis virtutibus aut vitijs insignia essent, de illorum nonnullis ardebat percunctari. Cùm igitur Iburranem Arsidas nominauisset, occasione arreptâ, Quis autem ille vir, inquit, & quæ illum virtutes vobis commendant? Tum Arsidas; Ille quidem in Lydiâ natus est, ait, & solâ amicitiâ nobis iunctus, quam Melcandri humanitas curiosè sanciuit; Cæterùm dignus quem omnium gentium vota optent in ciuem. Ex vetustâ nobilitate Lydorum est; & inter negotia eductus, lætum animum, rebúsque maturum, disciplinis ac solertiâ impleuit; cúmque accederet opulentiæ vis, omnes honestatura dignitates, cœpit iuuenis fungi muneribus quæ sunt in deorum cultu eximia. Paulò tardiùs tamen quàm sperauerant amici ad purpuram venit, quam multorum opinio illi cum lanugine destinauerat. Sed ad gloriam fuit prius dignitatem mereri, quàm habere. Inde Tribunalia, legationes, prouincias obiuit; ne quære quo genio: Par illi vbique æquitatis & clementiæ fama. Equamquam splendido cultu, atque in egentes profuso, patrimonium vexabat, ea fuit integritas, vt non modò à peculatu abesset, nec venderet iudicia (à quibus vitijs abesse nunc magnũ putatur) sed nec oblatis Regũ muneribus quæ cæteri ambiunt libertatẽ donaret. Illi animus simul hilaris & seuerus, prout in virtutes offendit aut vitia. Musas autem,

tem, quia eum amauerunt, adeò in ſummâ fortunâ non deſpicit, vt ſæpè eas admittat in ſecretum, referátque deinde amœniſſimo ingenio quæ illæ dixerunt. Itaque ad eum tanquam Apollinem coëunt quos alta & innocens laurus ſuperuexit vilibus mortalitatis curis. Ne quid verò ipſi Numina negarent, ſanguine proximos ijſdem moribus in ſuauitatem charitatis ſic iunxere, vt & totam familiam templum putes; & non ſine præſagio maiores ſuæ ſtirpis ſymbolum apes fecilſe; ex quibus pro merito atque temporibus, nec aculeos nec ſuauitatem deſideres. Cæterum toto hoc triduo apud Lycogenem fuit, de pacis conditionibus acturus: Re perfectâ hodie à Rege expectatur.

Colloquendi ſuauitas in aliquantum noctis ſermones extraxerat, iámque cœna Matronæ officijs cumulata vocauerat conuiuas; & illi inter epulas tanquam proſperis rebus (nam Poliarchum fidebant innoxiè auehi poſſe) curas lenire inceperant. Sed adhuc circumferebatur mulſum, cùm ruſticorum hominum turba ad ædium fores periculoſiſſimâ immanitate detonuit. Rogabat oſtiarius furioſos, iubentéſque intromitti, vt paterentur rem dominæ nunciari. At illi faſtidioſo nutu ſe cum imperio venire reſpondent. Simul his, fores in terram aſſulatim arietant, irrumpúntque vecordes. Tela quoque, quæ ſingulorum conditio, caſúſve obtulerat, ſuperbè ſuſtulerunt. Nam iuſta arma nemini erant. Vbi verò in triclinium intrauere, Timoclea quidem ſubito metu contabuit; Archombrotus autem & Arſidas ſe de thoro præcipitant, ſuggeſtoſque à famulis enſes impigrè ſtringunt, ſi peterentur eâ rabie,

non

non facili aut inulto exitu perituri. Publici verò motûs origo hæc erat. Mulier ex vicino oppido, eo die in Timocleæ domo versata, cùm vidisset ignotum suis oculis Gelanorum, percunctata quis esset, audiuerat Poliarchi seruum esse. Festus Cereri dies erat, & ex vicinis mapalibus multi agrestes in oppidulum, quod Plichinthia dicebatur, conuenerant. Illuc cùm redijsset mulier, accessitque in circulum ociosè compositis, temerè retulit seruum se vidisse Poliarchi. Statim audientium vnus; quid si, inquit, & ipse Poliarchus clàm illic asseruatur? Aderat alius, audacibus consilijs præceps, qui rei tam seriæ quæstionem amitti non debere cum supercilio dixit. Toti oppido crimen fore, si in eius finibus Poliarchus latuisset. Iámque in multos eadem opinio peruaserat, cùm attollente se famâ, & subinde maiora iactante, iam non quasi rem dubiam aut quærendam agitantes, certò ferebant, receptatricem Poliarchi esse Timocleam: Illine ad publicum iudicium esse trahendum. Vana esse quæ de eius obitu antè audierant. Quo indicio id crederent, quem authorem haberent, non curabant, sciebántve. Et ni dij obstitissent, non errauerat furiosorum coniectura. Adeò sæpè temeritas, & fortuna, fœlicius iudicat, quàm inter momenta prudentiæ incerta laboránsque solertia.

Incaluerat multitudo, forúmque tumultuariâ concione impleuerat, pro duce peruicacissimum sequutura. Cúmque vnus inclamaret, nihil esse cunctandum, prosiliunt vniuersi, & rapta quæ quisque potuit arma ferentes, effringunt Timocleæ limina, credúntque in Poliarchum incidisse. Quippe eorum

nemini notus, dicebatur esse iuuenis, iustâ staturâ, vultu amœno, & hæc omnia in Archombrotũ cadebant; quem & vestis peregrina propieri suspicione damnabat. Nam Poliarcho, homini exteto, eam conuenire crediderant. His capti indicijs plausum fecerunt; & ni vinum tenere voluissent, ipsâ multitudine obrutus alienæ inuidiæ pœnas luisset. Cúmque vultu & ferro se ad pugnam compararet; tum ille quem cæteri agrestes dux ẽ habebant, propiùs mensæ admotus quæ sibi, & conuiuis media erat; Nunc, inquit, secundo sceleratus es, Poliarche; qui antea Regis iracundiam meritus, ferrum etiam in nos stringis publica mandata obeuntes. Pone ocius telum, vinculisque te dede. Timocleæ eadem pœna erit, quæ te tamdiu incolumem ausa præstare. Post hæc vnius verba cæterorum clamor increbuit, sæuo confusóque impetu festinari iubentium. Archombrotus, quamquam Græcè sciebat, tamen in rusticâ voce nihil aliud perceperat, nisi ad vincula se deposci. Mirari non vacauit, aut quid deliquisset rogare in præsenti periculo. Tantùm, iuuenili feruore elatus, decreuit inter eorum cædes mori. Sed Arsidas in Siciliâ natus, gnarúsque sermonis quo rustici vtebantur, continuit irruentem; &, siste manum, Archombrote, siste, inquit; Quid impari, nec necessariâ pugnâ, frustra inter istos fortitudinem consumis? Ergo te vincent indigni quos superes? & vel mortem vel victoriam maculabis ignobilitate certaminis? Neque in te adornantur hæ minæ. Poliarchum siquidem quærunt. In illum deinde conuersus, qui subito imperio ferox turbam ducebat; nihil tumultu benè agi admonuit. Cur illa multitudo prius

irascebatur,

irascebatur, quàm se, vel Regem spretum sciret? Adiecit præterea blandimenta; nec se scilicet dubitare, quin ex illius cui loquebatur nutu cuncta penderent. Si ei placeret saltem breuem quietem imperare, parituros vniuersos. Delinitus rustici animus insuetis sibi honoribus fuit; silentiúmque lictori quàm duci similior indixit.

Desinebat in fremitus sæuientium murmur; cùm interrogauit Arsidas quæ causa tantum vulgus in arma exciuisset; respondítque ille antesignanus ad Poliarchum comprehendendum se venisse. Tum verò Arsidas sanctissimè deierare, non adesse Poliarchum; nec, quod sciret, luce frui. Componerent animos, piâ quidem, sed cæcâ & præcipiti deuotione ad obsequium Regis actos. An neminem inter illos nouisse Poliarchum? frontem, os, oculos hospitis quem malè vinculis destinabant, omnino diuertere. Modestissimi agrestium sibilis exceperunt hanc vocem; cæteris iracundia rediit, & diripiendum Regis hostem conclamarunt. Ægrè tandem reddità pace, cùm Arsidas diu significasset se iterum velle audiri, in eundem intuens ducem; Vide, inquit, ne flagitij author sis. Hunc externum nefas est violari. Quòd si adeò sedet, iniuriâ immerentis probare vestram fidem; sanè in vestram custodiam concedat, eâ lege ne manicis, ne compedes detis. Vbi illuxerit perducetur ad Regiam. De causâ qui periti sunt cognoscent; neque fugiet pœnas, si meruit. Timoclea cum custodibus quantum prohibendæ fugæ fat erit, hîc seruetur, donec constiterit esse nocentem. Tu, qui potes, à cæterâ in hanc domum violentiâ abstine oppi-

danos. Hoc & fidei in Regem, & prudentiæ erit. Deliberantibus illis, iam nec tractabilis Archombrotus Arsidæ erat, negabá que deditionem sibi placere. An se enim rusticis & furentibus paiturum? aut quæ sæuæ multitudinis fides, in quâ, cùm feruet, cuilibet impunè peccare est? Sed ad genua aduoluta Timoclea, elatum animum multo gemitu frangebat; Neque perplexâ ratione Arsidas disputabat, hanc vnam salutis viam esse, vt ad Regem se duci pateretur. Nam cur mori placeret? aut quod solatium cladis esset, incondito tumultu (quod dij nefas auerterent) indigne pereunti?

His parumper vtrinque iactatis, ille æstus, ac veluti procellæ vis ponere cœpit. Nam & Archombrotus monenti Arsidæ pauit, & mitigata plebs erat, quod non tantùm non contempta, sed & vicisse videbatur. Tum verò prosequuta concordiam efficacissimâ benignitate Timoclea, totos vtres iussit in medium proferri, prodigique veterrimum vinum; multo quoque epityro agrestes excipiens. Illi se in excubias partiri, obtinebant stationes. In Archombroti cubiculo, circa acquiescentis lectum, octo in comportatum stramen iacebant: totidem in limine cellæ in quam Timoclea secesserat. Cæteri in triclinio, aut vestibulo ædium ducebant peruigilio simillimam noctem; nisi cùm temulentis somnus irreperet: quo plerumque iacebant captiuis suis faciles, si fallere aut nocere voluissent. Sed si fugisset Archombrotus, id in Timocleæ caput erat, omnibus Poliarchum euasisse crediturus.

Cæterùm extra illorum curam Arsidas erat, quem neque Poliarchum, neque ædium dominum esse con-

constabat. Is communicato cum Timocleâ consilio, in cellam ad quietem processit vnde aditus ad Poliarchum ferebat. Inde munitis cubiculi claustris, in subiectam specum descendit, vestes quas Poliarcho mutando matrona parauerat ferens. Is vt solum Arsidam vidit, interrogare, non sine præsagio mali cœpit, cur Archombrotus, cur Timoclea, non adesset. Et ille furorem rusticorum, periculúmque Archombroti narrauit, ad omnia verba horrescit, donec eum comperit esse incolumem. Tum vero circumposito sibi ornatu quem mittebat Timoclea, multùm Arsidam orauit, vt ad Argenidem primo mane properaret; inde ad specum cum virginis mandatis, vbi illa iussisset, fide eadem & diligentiâ rediturus.

Cùm haud modicam noctis partem posuissent in illis sermonibus, redit in thalamum Arsidas, momentaneam quietem peciturus. Sed mœrentium voces, & stertentium rauca ebrietas, interpellauere somnum; vt denique abiectâ soporis spe, risu irato maledicere ludicris militibus, excitatisque eorum præcipuis, ad regiam se ire moneret; Ipsi vbi placeret, cum Archombroto sequerentur. Iter erat duodecim milliũ, quo strenuè confecto Aulam intrauit, cùm vix pauci ex Argenidis familiâ euigilassent. Illa noctem turbulentis cogitationibus non sine Seleniss æ horrore exegerat; quæ memor furoris pridiani, & ad omnem inquieti corporis motum pauens, surgebat subinde de strato, & quis miseræ status, quis impetus esset, anxiâ contemplatione quærebat. Adhuc in illis erat officijs, cùm Arsidas ministros excitauit, rogauitque ad Seleniss am intromitti. Rem ipsi ad ancillas detu-

lerũt;& vna,cui licebat,reſerato Argenidis thalamo, in quo Seleniſſæ ſtratũ erat, adeſſe Arſidã, & matronæ colloqui velle dixit. Ipſum diei tempus nondũ ſalutationibus maturũ,(cùm præterea ſciret,charũ imprimis Arſidam fuiſſe Poliarcho) facilè perſuaſit de rebus quæ tantopere turbabant aliquid nunciatum aduenisſe. Sed ſi triſtia afferebat, netas erat ſcire Argenidem. Itaque, Arſidam in proximum conclaue matrona duci iubet, eóque proceſſit, vix ſatis interiori tunicâ circumductâ, & vbi ſoli fuerunt, prior ſic orſa eſt. Scio venire te de Poliarcho dicturum. Age modò; viuimus, Arſida; an cum illo perijmus? Non tulit Arſidas diutius animum ambigere; & verò Poliarchum incolumem eſſe; ab eo ſe ad Argenidem aduenire. Turbata gaudio Seleniſſa præcipitem Arſidam in Argenidis thalamum trahit, cumque ſe apud humilem thorum reclinaſſet in genua, nihil circuitu vſa eſt, (neque enim dandi gaudij feſtinatio ſinebat) ſed, viuit, ô domina, inquit, valé que Poliarchus. Sponſor tuæ ſalutis Arſidas adeſt. Argenis conſumptis lachrymis penè exanguis, & tunc fortè cùm aduenit Seleniſſa, doloris quoque oblita, langueratque; cùm repentinâ conſolatione icta, periculoſius celeritate gaudij, quàm antea dolore oppreſſa eſt. Vbi verò reſpirauit, dicere Arſidam iubens, reſedit in thoro, auideque in cum intuita, cùm audiret Poliarchum ſalutem illi dicere, effugiſſe inimicorum manus, & tutiſſimo ſecreto latêre, ita exilijs, vt tamen nondum exculſo metu ſubinde cogeret iurare Arſidam vera eſſe quæ afferret. Ille, venturum quoque Poliarchum affirmabat, ſi ipſa iuberet: barbâ capillóque alieno notos vultus condi-

condidisse; vestem quoque indutum quæ imæ sortis hominem deceret. Nec omisit de rusticorum vi dicere, qui pridianum conuiuium turbauerant; vt furere, vt mutigari cœpissent, vna mœnissimum inuenem, & maximâ in Poliarchum fide, pro ipso Poliarcho ducturi essent ad regiam. Hæc non semel narrari Argenidi satis erat: quæ tandem ire Arsidam ad Meleandrum iubet, & de agrestium aduentu nunciare; ne veniens Archombroto quicquam durum indignúmue accideret: His curatis ad se redire; Interim quid agere, quò ire, Poliarchum præstaret, secum agitaturam.

Vix à secreto Argenidis dimissus Arsidas erat, cùm vrbem incondita illa ex agris hominum turba intrauere, medium Archombrotum ita è stupantes: Et militibus qui in statione erant, quid vellet afferrétve rogantibus, Poliarchum à se captum, ad Regem adduci retulerunt. Simul his intra mœnia receptis ad arcem venere; à quâ obiectis claustris exclusi, cùm scisciaretur Eurymedes qui essent, quémve quærerent, eodem errore dixerunt, ad Regem se venire traditurus Poliarchum. Hoc audito simul lætus Eurymedes, quod viueret Poliarchus, simúlque de amici periculo anxius, petit sibi Poliarchum monstrari. Illi totis manibus Archombrotum indicauerunt. At Præfectus in ignoto sibi vultu non hærens, negauit eum esse, quem dicerent. Iámque suspecti erant, & arma ponere iubebantur, verente Eurymede ne subornati à Lycogene venirent. Sed in Archombrotum præcipue intuens; quæ hæc autem est fabula, inquit, ô iuuenis, aut cur te Poliarchum esse assimulas? Tum

ille, Se verò neque vnquam ſimulaſſe, neque ſponte hoc perductum comitatu proceſſiſſe ad Regiam. Sibi errorem ruſticorum fraudi eſſe non debere. Dum inter hos ſermones ſunt, interim aderat Arſidas, & imperante Meleandro omnes produxit in atrium. Ibi Cleobulus regiorum conſiliorum Præfectus, Regis nomine ita locutus eſt iam gnaris ſe erraſſe, vt Principem præſtitæ fidei memorem abundè promitteret: Seruarent ad omnia animum, atque manus, quæ præterquam Diis & Regi nihil debebant. Deinde Archombrotum, vt erat imperatum, duxit ad Regem. Quem ille poſtquam idoneo geſtu cultúque propitiauit, ita exorſus eſt. Abſit omen (Rex) quod reus tuos oculos primùm ſubeo. Summum votorum fuit ad tuam regiam peruenire. Hoc conſilio & patriam reliqui, & Siciliam, tanquam terrarum omnium te rectore fœliciſſimam ſequutus ſum. Cæterùm quamquam in conſpectum tuum prodire his authoribus noluiſſem; non hæc tamen ſine deorum mente contigiſſe crediderim. Quantum intelligo, Rex, nemo tuis rebus Poliarcho addictior fuit, nemo bellicâ laude præſtantior. Cur non glorier viſum eſſe me dignum, qui eius vicem ſubirem? Certè vt de fortitudine concedam; ita præſtabo, ne in te colendo diligentior fuerit. Nec contumax iſta de Poliarcho eſt mentio. Accuſatum quidem ſcio: ſed adhuc indemnatam memoriam fas eſt apud te laudare, & tueri. Quod ſi armis meis, & manibus, vti placebit, intelliges viliorem mihi vitam imperijs tuis eſſe.

Hæc & ſimilia differente Archombroto, Melcāder auidiſſimo vultu in eum hærebat. Iuuent', & ſpecies oris,

oris, tum luminum vigor, neque tristis aut inepta modestia, conciliabant dicentem. Vtque desijt loqui, Rex primùm gratias egit, quòd ad se diuertisset; expertùrum omnibus officijs, nullos sibi chariores, quàm qui ab externis regionibus virtutem non debitam, natámve Siciliæ, vltrò afferrent: Simul porrectam dexteram Iuueni tradit, quam ille subiectâ manu excipiens, quáque licuit pronus, osculo pressit. Receptus est deinde in amplexum, (nam Rex summa de eo augurabatur) sed de genere, & patriâ postquam rogatus est, nihil aliud retulit, quàm se natum in Africâ: cóque intentius erecto Meleandri studio, haud quicquam vlteriùs potuit ab obstinato extorqueri. Saltem cùm ambitiosiùs rogaretur, vnde illi cum Poliarcho necessitudo; gentiles, an cognati; an duntaxat eos amicitia iunxisset? omnia, præter Timocleæ furtum, nihil dissimulatâ oratione exposuit.

Cùm deinde de violentiâ agrestium inter iocos sermo esset, Rex ipse coniecit, præter vultum & ætatem Archombroti, peregrinum quoque cultum errori fuisse; visúmque inexpertis hominibus, quia Poliarchus erat externus, cum in externâ veste solere. Atqui, refert Archombrotus, non committam amplius patrij habitûs vitio plecti. Addam tunicæ pallium, & transibo in mores eorum quibus hîc imbuendum animum trado. Tum Rex; Imò expecta donec magis placeamus, & consuetudo insolentiam nostri cultûs apud te mitigarit. Nunc quidem tibi noui videmur; places tibi plenus veteri consuetudine, necdum ex animo imagine populi tui deletâ. Sed postquam impleuerit mentem nostet aspectus,

aſpectus, miraberis te diuerſum, & ſerre non poteris. Equidem memini, & cùm iuuenis tranſirem in Africam, riſiſſe me diſpares à nobis amictus; cùmque deinde illos vſu probaſſem, rediſſémque in Siciliam, non minori aſpernatum faſtidio patrias veſtes; donec has rurſus mihi patientia videndi conciliauit. Adeò nihil eſt iniuſtius, quàm damnare quæ ipſi non facimus, aut vidimus; ſi præſertim totæ gentes in illa conſenſerint. Cùm enim ipſo tempore ijs placemur, apparet non vitio ſuo, ſed ignoratione noſtrâ, diſplicuiſſe primum viſa: Et præterea cogitandum eſt, congruentes ſuis ſedibus amictus atque mores ſingulas gentes habere, quos & tibi inſinuabit genius regionis, ſi illum iuſtæ moræ experientiâ conceperis. Nihil te ergo, præter virtutem, aut vitium, magnopere moueat in tuâ gente vel exterâ. Velim tamen tuos ad mores atque vſus, mi hoſpes, hîc omnia tibi procedere.

Dum hæc loquitur Meleander, & ſenili ambitione philoſophatur, interim Arſidas haud ægrè ad Argenidem delapſus eſt; laudauítque Archombrotum, qui primò cum Rege congreſſus, Poliarchi mentionem cum honore inculerat. Sed cùm auidiſſimè à virgine & alumnâ hæc hoſpitis audiretur conſtantia, ſubitus per thalamum rumor fuit, correptum Poliarchum in vinculis eſſe, & ad Regem deduci. Nec territa Argenis, ſcilicet rata de Archombroto imprudentibus eſſe ſermonem, ſuſtulit cum aliquo riſu vultum, & errorem deponerent iuſſit; qui ad Regem erat adductus, alium à Poliarcho eſſe. Excepit ſermonem Virginum vna, dixitque longè aliud quàm quod ipſa crederet, iam aſſerri. Scire omnes externum

num iuuenem, quem ruſtici homines produxerant, non eſſe Poliarchum. Iam verò certiori rumore conſtare, Poliarchum è ſpecu in quâ mutatis veſtibus latebat, ab alijs agreſtibus erutum, trahi ad Regem. Qui id nunciarent præmiſſos, ad aulam peruenisſe. Hoc fulmine attonita Argenis, tamen vix horridiùs, quàm aut Arſidas, aut Seleniſſa, contremuit. Et Seleniſſa quidem ſilentium tenebat. Sed Arſidas ad aurem Argenidis demiſſus; Vicit, inquit, noſtras artes fortunæ maligniras. Actum eſt, Domina; niſi palam audebis Poliarchum defendere. Poſtquam ſpecum audiui, cultuſque mutatos, non dubito quin vera calamitas nuncietur. Et illa velut vltimis & lacerſentibus malis robuſtior facta; Cùm, inquit, referretur de obitu Poliarchi, Arſida, res non minùs ſolatio videbatur quàm ſpe carere. Solis luctibus tantos luctus proſequi tunc licebat. Nunc cùm viuere poſſit, & periturus timeatur, nunquam dignâ pœnâ defungar, niſi vel diligentiâ meâ viuat, vel ego in illius malis conſumar. Ibo ad patrem; Silentium pro crimine eſſet. Sciat tandem, quid debeat Poliarcho. Solatio erit, ſi nos perditos dij volunt, nihil omiſiſſe virtutis ad ruinam eluctandam. Seleniſſa audaci conſilio perterrita, verebatur Regis iram, ſi quæ tam diu ipſa ſiluerat Argenide profitente cognoſceret. Sed nec diſſuadendi locus, nec ratio erat. Omnia fortunæ credi oportuit. Iam enim ad Meleandrum Argenis corripuerat gradum, paucæque ex comitatu primùm, vt in re improuisâ, mox & ipſa ſequuta eſt.

Rex tunc forte erat in hortis, & ipſe de Poliarcho ſollicitus, quē conſtans fama erat, eſſe in vinculis. Miſer-

rimus

rimus senex, & nunquâ quietus à fortunâ. Quid diceret, facerétue? Omnia aduersa, omnia in nouos dolores cõposita. Propè biduum erat, ex quo tanquam mortuum sic apud se defleuerat, vt perunctus videretur officio, & culpam abluisse. Nunc de integro quæstionem fata reduxerant, mallémne peccare in iuuenem, an coëuntem Siciliæ pacem intimissimâ æquitate rescindere. Iámque qui acerbiùs oderant Poliarchum, frequentes conuenerant, dicebántque eo iuuene viuo nihil in Sicilia firmum fore. Aderat Archombrotus, Regisque vix minùs q àm Poliarchi misertus, expectabat donec erum penitibus hominum studiis, posset amicos Poliarchi dignoscere. Paulò antè aduenerat Ibburranes, & cum Dunalbio paris dignitatis Antistite, qui tunc erat in Aulâ, cogitabat de patrocinio Poliarchi. Cùm certatim decedentibus cunctis subita Argenis ad Regem procedit; ita dolorem adgubernante prudentiâ, ne priusquam res poscceret, suam causam vellet orare. Securitatem faciebat destinatus nisi vinceret interitus; oculisque in hostes Poliarchi circumlatis, acriùs ipsâ æmulatione accensa est. Nemo illic mediocriter Poliarcho vel infestus, vel propitius erat.

Ecce autem, dum omnes velut imperato silentio in incertos exitus animum intendunt, Eurymede, suspensis superuenit, Heraleontem manu tenens. Hunc lapsæ mentis error notissimum aulæ effecerat. Et hic, inquit, nobis est Poliarchus, hic ab agrestibus de fugâ retractus est. Tum Heraleon in genua supplex procubuit, veniam passis manibus petens. Rex iam hilarior, ecquid peccauisset rogauit; Nihil, inquit,

inquit, niſi quòd ſum Poliarchus. Omnibus in riſum effuſis, Rex ab Eurymede petijt, hæc ſeriò an ioco agerentur. Et Eurymedes; Cum pro limine arcis ſtarem, illic vt imperaueras Poliarchum, ſi traderetur, excepturus, video ruſticorum magnam turbam Heraleonti circumfuſam. Is qui inter illos videbatur potiſſimus, multùm ſuæ fidei imputabat, quòd diligenter Poliarchum vinxiſſent. Erat autem Poliarchus, Heraleon. Suppreſſo ego riſu, quæſiui quâ fœlicitate incidiſſent in prædam. Qui ex noſtris hominibus primi, inquit, hoc mane ad opus exiere, mirati quòd iſte per inuios campos ageret equum, niterétúrque in impeditum montem, primùm monere errantem, mox ſequi ſuſpectum, inſtituerunt. Quippe tanquam omnes vitaret, vt in quemque inciderat, auertebat equi veſtigia, quem per tot amfractus cùm ſpiritus defeciſſet, ipſe iam pedes ſpecum in proximo nactus, præceps in eum ſe abdidit. Iam ad ſpectaculum coieramus multi, & facto agmine in ſpeluncam concurrimus; Clamantem horrentémque cùm educeremus, quis eſſet, cúrve lateret, rogatus, vltrò ſe Poliarchum eſſe profeſſus eſt. Veſtis erat indigna Poliarcho; ſed facilè credidimus cultu mutato aufugiſſe. Neque mora, vinximus reluctantem, & ad Regem, vt vides, reduximus. Cùm ſic ruſticus peroraſſet, laudaui fidiſſimos homines, & ad ſuos agros dimiſi. Hunc autem (Rex) tibi en ſiſto. Quod videbitur in illius caput conſtitue.

Hæc loquente Eurymede, etiam triſtiſſimis aliquem riſum is caſus expreſſerat. Quippe Heraleontem ſciebant affectæ mentis vitio eò prolapſum,

vt

vt vulgò se esse Poliarchum iactaret. Solus erat qui fabulam ignoraret Archombrotus, quem à proximis sciscitantem quid negotij esset, Meleander ad se vocat, & de Heraleonte hæc memorat. Quò magis hunc mirere, Archombrote, cætera ad hunc modum non delipit. Rem familiarem sobriè curat, negociorum meminit; in agendo, in colloquendo, non ineptus, nisi ad Poliarchum sermo flectat. Tunc quasi œstro percussum amentia sua rapit. Se Poliarchum vocari, laudes quæ illi nomini dantur, suas esse, & in alium iniquissimâ ratione transferri. Plus sex menses sunt, ex quo illi mens laborat sub hac larvâ. Forsitan & accensis in Poliarchum ignibus se quæri putavit, aufugitque perterritus: & imperiti homines, neque vultu, neque insaniâ æstimatâ, pro eo quem se esse aiebat indignum mulctauerunt. Sed ipsum si lubet audiamus. Dic verò, Poliarche, quæ te res adegit ad fugam? At Heraleon; quid te autem, Rex, vt fugere me cogeres? Ex notis ignotisque nemo fuit qui consilium latendi non laudaret. Sub hac veste quam squalidam mihi imposui, credidi fugam bene texisse. O vt nunquam fuissem Poliarchus!

Auertit se risurus Meleander; qui subitâ deindè naturæ humanæ miseratione commotus est, quam præter fortunæ iniurias, nec sufficiens tot cladibus corpus, adhuc præcipuâ sui parte tot mala exercerent. Aderat Regis medicus; quem Philippum appellabant. Is parum rogatus, intemperiem cerebri fastidiosè descripsit, quæ veluti summam mentis intactam relinqueret, partémque duntaxat compleret amentiâ; quod Heraleonti accidisse multi stupo-

bant.

bant. Sunt, inquit, in eiusmodi hominibus laxa cerebri claustra, suâque tenuitate nimis apta recipiendis imaginibus rerum quas vocamus phantasias. Has in rarâ illâ substantiâ, & suâ leuitate quocunque impellatur obnoxiâ, semel impressas, ideò delere est arduum, quia vt plurimùm aliquâ suauitate placent, & præterea veluti intingunt animum, non aliter quàm per vehementiùs succedentes diuersarum rerum species in alios colores abiturum. Vix est igitur vt illa ingenia vnquam vacent; semper immodicè ex irruentium cogitationum impetu aut ægra aut hilaria. Quòd si in aliquem potissimùm affectum isti homines cœperint inclinare, hunc assiduum habebunt in animo, hunc præsentem mentis oculis dulci studio alent; seu ille superbia erit, seu habendi cupiditas, aut impatientia vltionis, aut quicquid aliud turbidæ cupiditates nobis obiiciunt. Ita sponte inclinati, si vis aliqua vehementior in eam partem ingruit, facilè perturbantur; vt quod diu esse voluerunt tandem esse existiment; nec iam illæ in domito & assueto animo imagines, rem vt optabilem, sed vt veram & præsentem figurent. Vis autem hæc vehemens, vel ex crescenti habitu est, & in dies grauiùs premente; vel ex subito impetu, qui ingens & improuisus occurrat, impleatque tanquam turbine lacessita ingenia. At cur, inquis, sic mentes affectæ in totũ eiusmodi tempestate non pereunt? Faciunt verò sæpissimè; Sed & interdũ sola illius rei contemplatio quæ in animo nimia fuit, peccat; Nam vt membra iam sponte imbecillia, haud raro profluentium humorum vim sic in se deriuant, vt ex morbo nihil supersit, quod synce-

ras

ras partes affiet; Sic iste Heraleon, & si quos non iniucundæ amentiæ socios habet, consumpto in cupiditatum vnâ ingenij vitio, quo aliquid nimis velle cogebantur, pacatius, & propemodum sine præiudicio, res alias intuentur, intelligunt; denique humano more viuunt: Vt plerisque mirum sit, quòd aut insaniâ reliqua prudentia, aut hanc illa non perdat. Adderes, subiungit Meleander, vix mortalium vlli pepercisse hoc genus insaniæ. Quotusquisque aliquid sibi non fingit periculosius, stultiúsque, quàm se esse Poliarchum? Hic Deos non esse, hic omnia esse Deos, aut nihil voluptate precioſius, aut multa numinibus facinora esse. Pauci denique Heraleontem non superant; nisi quòd tectiùs, aut magis ad genium vulgi furunt. Eo quoque lachrymis digniores, quòd excutere dementiâ nolunt; iste non potest.

Inter hæc iacebat supplex Heraleon, ab auerso Rege ratus de supplicio suo agi; Nec defuere qui reuocarent Meleandrum ad iucundum spectaculum tam vana metuentis, scenámque ornabant, hi tanquam orarent, vt remitteret pœnam; alij proclamantes ad vindictam. Sed exhorruit Meleander ad Poliarchi memoriam, crudelis sibi visus, si eius nomini quem perijsse ducebat suum crimen, adhuc superbæ fabulæ contumaciâ illuderet. Ergo solutum metu abire Heraleontem iussit; cauſatus, sat nugarum rebus serijs obstrepuisse. Nam & nunciabatur aduentare Lycogenes; quem ipse quo vultu exciperet, quibus verbis affaretur, nonnihil cunctatus, tandem in cubiculum secessit, manúque ad proximam sellam nixus, cœpit ex composito Argenidi loqui. Quippe Lycogenes paucissimis familiarium

arium comitatus, iisque, quò fiduciam simularet, exercitibus, intrauerat Magellam; non conscientiâ suâ, sed regis ingenio, & suorum studijs qui circa Regem erant, superbè securus. Vehi quoque cursorijs equis voluerat ad longioris pompæ siue molestiam declinandam, siue intempestiuam inuidiam. Quidam ex amicis regijs, intérque eos Timonides, à Meleandro iussi, tanquam sponte ei obuiam ire, ab limine arcis ad conclaue in quo Rex erat, tumentem deduxere.

Intrat ille, haud vulgari vir specie, quam ingens fiducia augebat; visoque cum Argenide Meleandro in terram de more se demisit. Paulùm inde progressus, iteratâ veneratione cunctantes prosequitur. Nec tum quidem Meleander vllo nutu venientem excepit, obliquos in Argenidem vultus, tanquam sermonis causâ tenens. Sed vt propior Lycogenes intra pauca vestigia fuit, tum Rex subitò porrectissimâ fronte in illum aspiciens, petenti genua dexteram dedit; addidit expectatum venisse, & cætera quæ in humanitatis pignus omitti non solent. At verò Lycogenes inter officiosæ demissionis verba nihil artis omisit, quò altorum spirituum retinens, nec vilis esset Regi, & factiosorum animis, qui multi tunc aderant, fidem faceret adhuc se duce contumaciam belli posse refugere. Excusauit breuiter necessitatem, vt dicebat, armorum, ad quam à salutis suæ insidiatoribus esset adductus. Se verò nec fœdera, nec publicam fidem, expectaturum fuisse, nisi vt ab ijsdem hostibus apud Regem tutus esset. Meleander non modò abolenda odia reuocauit, sed & odiorum mentionem. Postero die, in

fano Palladis, deos teſtes reconciliationis eſſe futuros. In varios deinde ſermones digreſſi ſunt, vtroque potiſſimùm lætitiam, & quæ eſt peruicaciſſima ars Aularum, amorem fingente.

Eurymedes iubente Meleandro, Lycogeni ſuorúmque præcipuis prandium eo die inſtruxerat; quoſdam præterea vocauerat meliorum partium Optimates, in quibus & Dunalbius fuit, qui quamquam exteræ gentis homo nulli Siculorum charitate in Regem cedebat. Erat ille in deorum miniſterio præcipuus; ex Sacerdotibus qui purpurâ veſtiuntur, tantámque dignitatem ornauerat ingentibus animi bonis. Strenuus, & par negotijs; Inuenire amicitias, & colere optimus; nudis inter ſynceros affectibus. In tantâ fœlicitate naturæ eminebat eruditionis amœnitas, omniúmque Muſarum conſortium, quarum nullam factæ illæ ad vſum & negocia virtutes, excluſerant. Nec id impunè fuit; Sæpè, vt ſolet, vlciſcente fortunâ in egregio viro virtutis amorem, & ſtudium literarum. Nam & Auunculum olim Regem ſacrorum habuerat, quem ſuos pro merito ſubuecturum, tam ſubito mimo febris eripuit, vt triumphales lucernæ rogi flammas ſpectauerint. Ab hac ſpe deiectus nouóque periculo legatus ad exteros miſſus, penè temporum inuidiam ſubijt, quia gens illa ſubitis motibus cœpit ardere; vt difficillimum eſſet in turbulentâ tempeſtate aut diuiſis placere, aut ab armatis & ad ſua intentis conſilia exigere quæ ſani dediſſent. Fortiſſimè tamen ad littus enatauit. Túnc que fortè in Siciliâ erat, cùm iſthæc agerentur; amicitiâ, & conſilio vtiſſimus Regi; Et in eius amicis eminebat Nicopompus,

pompus, quem & Eurymedes ad idem prouocauit conuiuium.

Cùm inter vescendum multa hilariter referrentur, & occasione mulsi de apibus mentio esset, Iuuenis quidam Lycogenis nepos, Anaximander nomine, siue patruo placiturus, à quo sciebat regiam potestatem oppugnari, siue iactaturus philosophiam suam, negauit verum esse quod de apibus referunt, habere illas Regem: Sed hoc vanæ & facilis antiquitatis esse commentum, quæ & canere Cygnos credidit, & formidinis opinione Leones onerauit qui in Gallos cantantes incidissent. Addebat his pleraque similia esse, quæ maiorum inexplorata authoritas pro veris tradidit famæ. Cæterùm omnia animantia ductu naturæ non Regem, aut alieni superbiam imperij, sed libertatem sequi. Cùm hæc ille dixisset, mox à conuiuis cœpit vulgare agitari argumentum; Ecquod inter homines esset æquissimum imperij genus. Nec dubitauit Anaximander id præferre quo Populus, aut verò Optimates potiuntur. Cur enim ex vnius hominis libidine omnia pendeant; quem si in vitia deflectit, nullus metus aut pudor cohibeat; qui sæuitiâ, qui exemplo altissima reipublicæ vulnera imponat; qui sic denique patriâ ciuibúsque vtatur, tanquam sui vnius causâ hæc omnia natura produxerit? Quanò verò alacriùs symbola in ærarium conferuntur à populo, cùm illa deinde pecunia sic plurium consilio atque fidè collocatur, vt hanc quisque de priuatis adhuc suam iure existimet; quàm vbi ex vnius Principis nutu in gratiosos ac sæpe indignos improuidâ & crudeli liberalitate effunditur? Quid quod ad reipublicæ

vsum se plures aptabunt, ingenia excolent, militiam aut eloquentiam studiosius persequentur, denique suis ciuibus se probabunt; vbi eorum suffragio icient esse parata virtuti præmia, summásque reipublicæ dignitates patêre merentibus; quam cùm illas vnius domûs ac liminis ambitiosa angustia ita dispensat, vt vix vnquam ex merito, vel publicæ famæ iudicio, probis viris aut laboriosis contingant? Num præterea vni Regi tantum solertiæ, tantum animi superesse, vt possit æquari tot Optimatum ingenijs, qui in liberis vrbibus ad publica consilia solent accíri? Illos quidem & idoneâ ætate, & claris virtutibus deligi; tum virtutis æmulatione, & dedecoris metu, vtilissima quæque reipublicæ sentire ac facere. Sæpé autem obstrepere adulationem Regibus, sæpè indolem monitoribus non patêre; ac illorum præterea mentes quamuis egregias atque rectas, eo ipso corrumpi, quòd vtcunque præclarè se gesserint, nihil est sublimius quo in præmium rapiantur; nec si peccent, vllum tribunal cui reddant rationem. Nihil denique aiebat suauius libertate, aut quod magis cum naturâ conueniat. Hac autem populos frui qui legibus suis viuunt, qui magistratus facere ac premere possunt. Nec vero cùm ipse hæc dicat, se oblitum aut quis ipse sit, aut vbi terrarum. Scire se sub Rege esse Siciliam; & id cuique genus imperij charissimum esse debere sub quo est genitus. Verùm vt quibus imbecilla valetudo est, corpuscula quidem sua amare ac tueri est necesse; sed & illis præterea licet aliorum contemplari fœlicitatem qui firmioti habitu absunt à morbis; Ita se regiam dignitatem colere, cui erat nascendi conditione obnoxius;

xius; & populorum tamen libertatem ſuſpicere, qui ſui potentes ſunt. Neque præterea ſe Meleandro iniuriam facere; cuius virtutibus ſi ſimiles vtique eſſent cæteri Reges, nihil ſe Regibus diuinius, aut Regno inter homines vtilius creditum.

Hæc audacter ingerentem Nicopompus non tulit. Vir erat literarum à puero amans. Sed qui ſolis in libris hærere contempſerat Adoleſcens reliquerat magiſtros; vt in Regum ac principum Aulis, tanquam in verâ & liberali ſcholâ, tyrocinium poneret publicæ lucis. Ita pari vbique Muſarum & negotiorum ſtudio creuit; genere quoque ac moribus ad eiuſmodi eum viram ferentibus; & multis principum charus, ac inprimis Meleandro: Cuius tunc, & cæterorum Regum cauſam acturus; Quid faceres, Anaximander, inquit, in populari imperio, qui hîc tantam loquendi ac ſentiendi libertatem vſurpas? Non mehercule tam impunè ſub populo liceret regnum laudare quàm nunc plebis aut Procerum poteſtatem extuliſti; Vt vel inde intelligas, hîc veriſſimam eſſe, illic fucatam libertatem. Nam quòd ad naturam prouocas, quæ libertatis amorem animantibus ingenerat; vnà perſuaſeris omne genus imperij abdicandum. Neque enim ſub Republicâ minùs quàm ſub Regno, leges ſunt, magiſtratuſque, quibus obtemperes. Quæ omnia eodem modo aut conueniunt, aut abhorrent, à naturæ libertate. Si contineri ſuâ ſponte intra fines iuſtitiæ poſſet genus humanum, tunc in pari omnium pietate non ſuperuacua modò, ſed iniuſta eſſent imperia, quæ ciues iam ſponte æquiſſimos ad inutilem ſeruitutem adigerent. Sed cùm ex vi-

tijs mortalium hæc fœlicitas sperari non possit, eâ maximè forma regiminis ad naturam accedit, quæ homines vetat extra leges naturæ ipsius, virtutisque exerrare. Vt non interfit pluresne an pauci imperent, sed in vtro regimine sanctiùs ciues agant. Lusisti præterea in permiscendâ populi & optimatum potestate, quæ vtique diuersissima est. Tu verò ad fucum & libertatis pompam, populum nominasti; ad vtilitatis verò speciem, retulisti Optimatum solertiam. Atqui si respublicas intelligis in quibus summum populo ius est; quid prudentia illic Procerum possit? Cùm sæpè ad imperitos, atque ignauos, populi leuitas deferat fasces, cùm factionibus, inuidiâ, impetu, rapiantur vulgi studia; & plerunque fuerit ingens virtutis specimen, ab imperitâ multitudine malè mulctari? Sin illuc te refers, vbi Proceres omnia possunt; pudeat istiusmodi senatui regnum, Anaximander, posthabere, & multiplicato numero dominorum, augere seruiendi vilitatem. Nam pro vnico Rege tot heros obtrudis, quot illic homines senatum constituunt. At scilicet maturiùs inter multos, quàm Rege ab vno publica expendentur negocia. Quasi prudentum sententijs Reges vti non soleant; & iste quem laudas Optimatum senatus sæpè transuersus non agatur, dum quisque proprij commodi studio laborat, vel amore in suos, vel in pares inuidiâ. Sed enim maioribus præmijs excitata iuuentutis industria (inquis) ad studia & labores propelletur; florebitque illustribus respublica ingenijs; regna verò tanquam studijs & virtutibus aduersa marcebunt. Quæ autem respublica? An illa popularis? In quâ ad seditiones,

ditiones, ad furorem, ad captandi populi atque fallendi consilia, aptare se solent improbæ ac factiosæ mentes, adulatione, obsequio, suauitate orandi; in qua denique vix est, vt eximia ingenia, & ambitu accensa, nisi ad publicam perniciem emineant? Sub optimatibus verò, quid spei laboriosis illis hominibus quæ amplior sub Rege non pareat? Intra certas (vt nosti) familias atque stirpes, includunt hi Proceres reipublicæ munera atque potentiam; vt generi non virtuti seruentur dignitates, nisi fortè quædam obscuræ, & quæ te à supercilio nobilitatis non eximant. Et hæc præterea munera ad quæ liceat peruenire, an putas in alios diuidi quàm in istorum potentum clientelas? ne fœliciùs, quàm sub Rege eloquentiam illic, aut virtutis alia studia; sed gratiam, sed amicitias, sed priuata obsequia, valere existimes. Pone verò tam regnum, quàm rempublicam, Principum vitijs tanquam affectâ valetudine laborare; vtrihi faciliora expectes ad publicam sanitatem remedia? Nimirum & Regem & ipsius vitia mors saltem de medio tollet; poterúntque à successoris indole sperari mitiora. At labem corrupti senatus non vniuscuiusque mors eluit; sed afflicti semel mores in deteriora semper labuntur, donec publicam salutem suo casu obruerint.

Sic differente Nicopompo, timuit Lycogenes inuidiam, quòd ab suo nepote oppugnaretur ius regium. Nam & hoc inutile suis cœptis facinus erat, qui non delere sed habere sibi regnum optaret. Aliud commodius visum: quandoquidem ille sermo inciderat, arguere gentium ritum quæ vni se stirpi in hereditatem permiserant, cæteráque

extollere post singulorum obitum Regum in comitia & suffragia euntes. Et hoc quidem Lycogeni placebat argumentum; tum quòd sceptro Meleandri imminens id posse se consequi tumultuariâ populi electione sperabat; tum quòd illic erat Dunalbius, sibi protenus vt credebat assensurus; quia in illo Antistitum collegio summos ad gradus non hereditate sed suffragijs itur. Sic igitur exorsus turbauit Nicopompum; Dies abeat, inquit, priusquam, Nicopompe, quæ in vtramque partem dici possunt enumeres. Nam quotusquisque Philosophorum non inuenit quæ pro Regibus vel Republicâ diceret? Et tecum quidem sentio, vnius imperio rem communem melius geri; Illud magis in perplexo est, an adigi populum præstet ad vnius familiæ seruitutem, an ius illi relinquere ex omnibus ciuibus optimum deligendi. Siquidem in eâ populi libertate, qui regio sanguine nascuntur, impensius rectis artibus se dederent, certi non antè in sceptra maiorum quàm in virtutes venire se posse propter quas illi maiores regnauerunt. Etiam populo gratias quisque Regum haberet, memórque se ab eo subuectum, moderatius vteretur creditâ potestate. Nunc verò quasi nata mancipia, si subimus imperium, ne respicimur quidem; sin detrectamus, pro flagitio habetur. Cùm deinde in infantem, in puerum, in imbecillis animi hominem, sumtuam rerum fatorum ludibrium transfert, quid hac luctuosâ successione acerbius? Non expectat mehercule ciuium improbitas donec ille Rex adoleuerit; sed dum simplex & inutilis ætas superbè dispicitur, eæ clades publicè eueniunt, quas deinde vix multorum

ruin

rum fœlicitas annorum farciuerit. Tunc vtique omnes regant, populum omnes despoliant; vt nec saltem à solis calcatus Regibus contumeliæ solatium habeat ipsam peccantium dignitatem. Quòd si gubernatori nauis vtcunque præstanti, filium rudem in successionem non sufficimus; ne quos ille seruauit iste euertat; Nec Philosophiæ scholam proximus extincto præceptori, sed sapientiâ simillimus excipit: Cur regnandi vnam hanc artem præceptorum plenissimam, & ex cuius erratis omnium pernicies pendet, pueris tradimus; qui si hereditaris iure habent vt regnent, nobis iure eodem vt pereamus relictum est? Huic quidem instituto ignosco, si putamus populos atque vrbes gratiâ Regum ipsorum conditas esse. Perdant enim illi quod suum est; ferántque populi illam sortem quam numina dederunt. Sin fatemur hanc tuendis gentibus dignitatem esse repertam; miror maiores non cauisse, ne ex illâ peior interdum calamitas esset, quàm quæ eius beneficio præuertitur. Sed hæc tibi Dunalbi relinquo exequenda; Tu sanctior nobis author comprobabis eligendorum Principum morem, quem & vos in sacris comitiis iustissimo ritu seruatis.

Dunalbius in publicè obloquendo semper religiosior, eò tamen deuenerat, vt assentiri Lycogeni, vel in eum dissentire cogeretur. Præterea omnium oculos, & maximè Nicopompi, in se videbat esse intentos. Modestè igitur abnuens sibi placere quæ Lycogenes attulerat, tandem omnium pertinaci silentio, sic eum ad dicendum inuitantium, in hanc sententiam loquutus est. Scio te, Lycogenes, hæc philosophandi magis causâ dixisse, quàm quòd re-

uerâ

uerâ sic sentias: Nisi id fortè tuæ in nos pietati dedisti, vt quia suffragijs Regem sacrorum renunciamus, author iis eum ritum vbique sanciendi. Sed ne sceptri & sacerdotij iura confundas; Vide quàm diuersa vtriusque sit ratio. Nobis quidem cùm lex vetustissimæ sanctitatis matrimonia abstulerit, quomodo infulas relinquemus liberis nostris quos tollimus nullos? Multa præterea in sacris sunt, quæ sacerdotes per se peragere non mandare alijs debent. Si igitur in pueros hoc munus successionis iura deuoluerent, quò aræ, quò templa, quò diuûm illi cultus, qui profanis nec numini initiatis, committi non possunt? Ita quoque admonemur non diuitijs incumbere, aut cæteris mortalium curis; sed pro domo, pro familiâ, pro posteris cœlũ habere: neque illa nostra esse, sed numinum, quæ à nobis duntaxat procurata ad heredem non transeunt. Sed & vni familiæ si hæ summi sacerdotij infulæ donentur, quamdiu putas illam cogitaturam se hanc Numinibus magnitudinẽ debere, neque sibi sed dijs regnare? Vel Reges ac populos tantæ cognationis supercilium esse laturos qui nulli nunc stirpi, ac penè nec homini, sed officij sanctitati, seipsos sine æmulatione aut vilitatis suspicione subjiciunt? At in ciuilibus imperijs quæ opulentiâ viribúsque consistunt; quæ populo quietem præstare, & contumaciam frangere impiorum armatis legibus debent, multa sunt quæ successionis vtilitatem concilient: quorum præcipuum fortè est ambitus Optimatum exarmandus, ne in Regni spem audeant ipsum Regem violare.

Finge enim in nobilibus & inquietis gentibus, quas cernimus hereditario contineri imperio, hunc quem

quem laudas electionis morem vigere; quid facturos Optimates existimas, nunc quoque vix Regum patientes? Iam hæc illis accederet sui fiducia, posse se quoque Regno potiri, iam despectus in Regem, qui & ex illorum ordine fuisset, nec maiores liberos relicturus. Ast vbi fortuna regnandi stirpe in vnâ consenuit, Regum præteritorum reuerentia adeò viuit in posteris, vt vel cunæ puerorum in purpuram natorum tacitâ confessione sortis nostræ nos tangant; nec ijs parêre indignemur, quos priusquam lucem subeant scimus nasci vt imperent. Nec dubium grandius quiddam insinuari illis ingeniis quæ ad regnandum à puero instituuntur; siue natura hoc facit, siue disciplinæ rectitudo; aut potiùs deûm cura. Certè enim consuetudine honorum qui ipsis habentur obstupescit superbiæ gustus ac veluti acies; aliúrque imperandi sortis illa securitas quæ vt contemni vix potest, ita nec in odium venire, quia plerumque accedit comis animus, & cum Optimatibus familiaritas, nullâ præteritæ humilitatis verecundiâ erubescens. Altiora deinde assuescunt cogitare, regnóque tanquam liberorum suorum patrimonio cum fide incumbere. Qui verò suffragijs in hunc verticem rerum humanarum attollitur, nondum primæ immemor sortis est, in quam recidere sui heredes possunt. Itaque à publicorum munerum sedulitate propiori curâ subducitur; vt filio vel proximo cognatorum eos conciliet quorum est regnum dare; aut familiam saltem tot opibus expleat, ne deinde vllus ignoret fuisse ex eâ qui regnarit. Sic publica ornamenta, publicæ opes, quacunque ratione in priuatam

uatam degeruntur familiam; & quæ ſplendori, quæ vtilitati communi vota maiorum deſtinauerant, triſtiſſimo errore in neſcio quos lares profunduntur, cóſque laborant in lucem vindicare. Nec eiuſmodi Reges ſuis modò peccatis Remp. lædunt; ſed & Optimatum erroribus, quos perniciosâ indulgentiâ ideòſibi deuinciunt, vt purpuram cognatis ſuis ſeruent, aut largiri immodicè non vetentur; aut denique ne futurum lædant Regem (nam quis ille de tot Optimatibus incertum eſt) iniurias in deceſſoris familiam vindicaturum. Iactes nunc licet electionis prudentiam, quæ nouas identidem ſtirpes obtrudit malo publico ſaginandas. Ipſi Aquilij diuerſo è genere lecti, quàm ſæpè Maieſtatis ſuæ vires his proditas curis fregerunt? Inter hos ille cuius ſanctiones aureas dicunt, vt filio regnum pararet, quo precio ſuffragatores emit? quo deinde ſceptri incómodo cùm ſoluendo non eſſet, publica ijs vectigalia conceſſit; quæ primùm pigneris nomine occupata, mox iſti imbecillitate vel errore regnantum in hereditatem verterunt? Multa præterea ſunt, vt ſcitis, ſiue opera, ſiue conſilia, quæ non ſtatim ac concepta ſunt, reipublicæ profunt; ſed expectant maturitatem ſuam, & inſtar frugiferarum arborum legitimo denique tempore edunt baccas. Ex his longioris ſpei conſilijs plerunque ſolida regnorum ſalus conſiſtit. Sperni tamen, aut omitti ſæpiſſimè ſolent ab Rege qui non patrio, ſed comitiorum iure obtinet ſceptrum. Quia illis operibus inchoandis labor eſt vt plurimum ſumptuoſus; eóque ſuis authoribus ingratior, quòd non viriditatis, nedum meſſis, ea ipſis voluptas eſt, quæ poſteris

Regibus

Regibus olim continget. Qui autem erunt hi Reges? liberi, amici, familiares mei? Imò fortè ex ignotis, aut inuisis. His ego securitatis, lætitiæ, opulentiæ fundamenta stabiliam, magnis curis, & iacturâ ærarij, quod nunc melius in meos effuderim? Fac mè velle; at hi ipsi successores fortè inuidiâ suâ inutile meum munus efficient: & opera in spem longioris vtilitatis inchoata, vel negligent, vel euertent; quoniam mihi messque temporibus erit in decus ea instituisse; ipsis autem, vt altoribus tantùm, & sapientiæ nostræ custodibus, inglorius sumptus accedet. Hæc neque vano timore, neque tamen præter rerumpublicarum perniciem, eiusmodi Regum animos solent ab ingentibus cœptis auertere.

Minori tamen vtcunque Reipublicæ incommodo regnare electi Reges possunt, quàm eligi. Nam in viuidis gentibus, subtilique & exerto ambitu feruentibus, num quieta fore speres comitia? num largitionum armorúmve immunia, vbi multi opibus, genere, animis pares, neque cedere inuicem poterunt, neque omnes regnare? Quid deinde cùm in duos candidatos studia diuiduntur, amboque in regnum se asserunt, vt nescias vter vitio sit creatus? quantæ hæ turbæ? quàm sæpè longissimo bello cruentæ? Vt sileam quòd populus Regem facere iure assuetus, sæpè quoque eum audet amouere iniuriâ. Ne vetera nunc curem; ceme Aquilium. Duo regna totidem comitijs non pridem adeptus, paulò pòst eorumdem hominum pœnitentiâ excidit sceptris. Ritè inauguratum negauere. Ita ferro, cladibus, vastitate terrarum repetendæ res fuerunt hinc in Peranhyleum alterum ex regnis ambientem,

hinc

hinc in Dereficum iam alteri incubantem, qui pro dapibus quas in mensam Aquilj ipsum ferre oportuit, fere iustulit & penum & mensam. Hæc verò nónne summa discrimina existimes, iisque peiora quibus interdùm nostrorum pueritia Regum tunesta est? Nam non nego vel regnantium infantiam, vel tenue ingenium, ineptúmque negotijs, sæpè publicis rebus nocere (quid enim sic ad hominum commoda exactum vt vndequaque sit vtile?) Sed hæc ipsa multò mitiori tempestate in nos voluuntur, quàm quæ procellæ ex comitiorum freto exæstuant.

At nec putes optimum quemque, aut maximè ad regnandum idonetum, per hæc comitia venturum ad purpuram. Quàm multæ sunt factiones! Vt sæpè qui stirpe & potentiâ præcipuus est, animi bonis deficitur; tanquam verentibus fatis, ne si summam fortunam ac mentem dent homini, deum faciant ex mortali? Non igitur dignissimus vtique erit quem Principem comitia dicent, sed aut potentissimus, aut fœlicissimus; quorum vtrumque ab arte regnandi abesse multùm potest. Ille viribus suis suffragia aut terrebit aut emet; ille ignauiâ fauorem apud eos inueniet qui sperabunt sub tali Principe ipsi regnare. Nam si denique eligentium studia atque vota sic integra fingis, vt in eo quem destinant Regem, solam virtutem respiciant, solertémque inueniant; si præterea candidatorum modestiam & assensum populorum hunc facis, vt præbeant obnoxias ceruices sic ad sceptrum prouecto; Addas innocentiam noui regis inter recentis fortunæ blandimenta, adeò memorem sui futuram vt nunquam conniueat; Tunc ego ad hanc fœlicitatem proclamabo, diisque

chariſſimas gentes credam quibus illa contigerit. Sed hæc bona ſperari non poſſunt. Reclamant vicia hominum & toties experimenta in contrarium verſa; Ne iniuriâ accuſetur nationum ſapientia quæ dedidere ſe vni ſtirpi, ex quâ tranquilliora ſint & magis illuſtria apud ſe imperia.

Iratiſſimus Lycogenes erat, deſtitutam à Dunalbio eſſe ſpem ſuam; quod tamen ne conuiuæ aduerterent, aliquot iocis, quos elegantiſſimos habebat, rei ſeriæ grauitatem mutauit; adiuuante Eurymede, cui apud ſe tot periculoſæ Philoſophiæ argumenta iactari non placebat. Maximè de Peranhyleo, & Derefico, inter conuiuas ſermo fuit; quorum in Aquilium audaciam Dunalbius modò notauerat; Et hos quidem diſſitarum tumultus gentium, plerique narrare amabant, vel audire. Sed Arſidas inter hæc, iam prouecto conuiuio facilè elapſus, ad Argenidem iuit, breuitérque narrauit quàm contumax Lycogenes eſſet in Reges. At illa de temporum iniuriâ breuiter queſta, codicillos ei tradidit perferendos Poliarcho, quibus ſua mandata commiſerat. Cúmque plurimùm nauem, & iter, & ſecretum, & quicquid ad fugientis ſecuritatem erat commendauiſſet; Tibi denique, Arſida, inquit, qui tantum hominem ſuis inimicis ſubduces, primum præmium dij, conſciúſque virtutis animus perſoluet; tum Poliarchus aliquando fœlicior, & ſi cætera abfuerint, à me ſaltem tuæ beneuolentiæ fructum expecta. Ille hilarior Argenidis verbis factus, & cum Archombroto deinde quæ videbantur loquutus, pronâ iam veſpera ad Timocleæ prædium venit; cui Agreſtes comperto

errore

errore tunc fortè pridianos tumultus excusabant. Illa sæpius cogitans se in leges peccauisse, quàm scrutatoribus abfuisse fortunam, comiter omnes habebat; si quid in posterum opus esset, animos sibi parans. Arsidas eosdem benignè affatus est, omnibúsque dilapsis, primâ nocte ad Poliarchum descendit. Is morâ & ægritudine æger, vt venientem conspexit; quid, ait, vobis placet me viuentem sepeliri? Eripe me ab hac nocte (Arsida) & vel hostibus permitte. Certum est non diutiùs ferre hunc situm. Ille gnarus quanti gaudij chartam afferret, nihil ad omnes quæstus; sed literas Argenidis profert, gemmámque, & manum, iubet inspicere. Confestim Poliarchus exultatione plenissimus, Vt valet, Arsida? vt meminit nostri? Neque nomen adiecit; nam & Timoclea audiebat loquentes; Sed lino deducto, deflexit aliquantùm ne legentis affectus vultúsque notarentur. Perlectâ Epistolâ, secretum Arsidam ad se trahere cœpit, illúmque consulere, satísne fidere vesti ignotæ, & ascito capillamento posset, sicque ad Argenidem ire; an tutiora sequi præstaret, & ad nauigium Messanam proficisci. Et hunc statim nauigare Arsidæ quidem placebat; sed cunctanter obstabat Poliarchus auidus videndi Argenidem, & verecundè pro amore suo pugnans: Quod vbi Arsidas sensit, exoneraturus pudorem amatoris, mutatâ sententiâ author maximè fuit ad Argenidem eundi. Quid enim facilius quàm posterâ die templum quod omnibus patebat, intrare? Argenidem de more staturam ad aras quibus osculum ponere nec miserrimi supplices vetantur. Obfirmato Poliarchi consilio, Timocleam aduocant;

aduocant; monéntque sub diem Poliarcho eundum ad nauem, quæ in Italiam cum ferat (nam ad aulam proficiscendi consilium premebant.) Adiecit Poliarchus, nunquam hospitij gratiam apud se vanam fore; Vitam & quæcunque per ævum homines habent, semper illi debiturum. Matrona inter preces atque vota lachrymis manans, iam non vt hospiti tantum, sed propemodum tanquam alumno, omnis curæ, omnis solicitudinis obtectum impendebat. Multum erat ad amorem beneficium dedisse. verebatúrque ne iam suum Poliarchum inclementior fortuna exciperet. Et tunc quidem flens acquieturum reliquit.

Nocte verò inter vota, & metus, anxiè ductâ, rediit in specum cum Arsidâ, artúsque frustæ panis mero intincta; & ad Græci moris ientaculum adegit adhuc de somno fastidientes. Emisit deinde paulò ante Auroram cum Gelanoro Poliarchum. Et Gelanorus quidem cum Arsidæ ad vxorem literis, Messanam profectus est. Nam Messanæ Arsidas habitábat, vrbem sibi à Meleandro creditam regens. Literarum sensus erat, vt ecquis instructum nauigium haberet in portu, quo ipse propediem in Italiam vtereturr. Sibi necessariam Rhegium viam esse; hominem qui has literas ferebat diligenter apud se seruaret. Se Messanæ intra quatriduum fore. Postquam ille discessit, iam solus Poliarchus Arsidam sequebatur demisso in equo præeuntem. Pedes erat, vilis amictus; & scipione non necessario vtebatur; manibus quoque ne candore proderentur, dilutâ fuligine, in fuscatum colorem mutatis.

Peruenerunt in vrbem, cùm recluso iam Palladis fano deæ copiam fecisset ædituus; necdum frequens populus commodiora ad spectandum occupauisset. Poliarchus quàm licebat proximè resedit ab aræ; Arsidas ad Argenidem iit, docuitque quàm religiosus cultor in templo illam maneret. Obstupuit virgo, simul periculo Poliarchi, & oblatæ lætitiæ sensu perculsa; signisque diligenter quæsitis, quibus mutatum agnosceret, Res, inquit, periculi plena erit, Arsida, si Rege atque Lycogene mox ad templum ituris, Poliarchus vestium furto duntaxat & capillorum celabitur. Ex tot viris qui Principes circumstabunt, neminem putas sensurum hanc fraudem? Maximè cùm mutuis suspicionibus erecti, qui Regi, quique Lycogeni student, vultus omnes, & quicquid insidias tegere potest, solertissimâ ratione explorent. Venire iuberem huc ad aream; sed laruam qui in statione sunt milites fortè exeuterent. Pergam potiùs ad Parentem, moneboque, ex quo me voluit Palladi ministrare, nunquam nundinarum hunc diem, imæ plebi ad vota negatum: Cùm autem sanciendæ mox paci, ad sacra cum Lycogene succedet, templum stipatoribus & comitibus plenum, nec capturum populi turbam, nec supplicum vilioribus posse patêre. Si igitur placet (ne quid de consuetudine hodie pereat) me statim ad aras processuram, vt qui de plebe volent ritu solito lustrentur; Vulgi cultu finito, ipsum meliùs publica sacra procuraturũ. Ira meru soluta videbo Poliarchum, commodiúsque in incurioso populo nostra consilia latebunt. Probante industriam Arsidâ, & vt maturaret monente, puella ad Regem digreditur:

greditur: Neque is minùs sententiam laudauit, idoneâ fraude deceptus; Et illa acceleratâ pompâ (vix dum enim horam diei secundam religiosi homines Palladi nunciauerant) inter stipatores, ministrásque, ad templum producta est.

Is autem sacrorum ordo erat, ex quo Argenis sacerdotio fungebatur. Siculi nundinas ad fori conuentus, & mercatum, celebrabant. Tunc Regum edicta vulgari, tunc in fontes edicta constitui. Tempus hoc rebus, si quæ sacræ, si quæ publici iuris, datum. Confluebant in proximas vrbes ex vicinis mapalibus atque vicis, qui vel rusticis opibus abundabant, vel egebant vrbanis. Hæc dies constituta Palladis sacris erat, quò frequentior populus videret Argenidem; quæ quacunque per Siciliæ diuersa procederet, habebat in comitatu vates, & sacerdotum chorum: Maiores hostiæ, & cætera victimarum genera sequebantur. Cùm lucebat nonus dies, si quod Mineruæ templum in proximo erat, illuc deferebatur simulachrum cui honores haberi consueuerant: Sin minùs, ex commodissimâ æde euocabatur qui Deus deâ vel habitabat, vt quia duo numina vnũ templum non capit, suo discessu commodaret Palladi fiduciariam sedem. Fores laureâ redimitæ augebantur lucernis atque vittis. Signum quod ad aram colebatur, acre erat, & deæ sua arma decentis. Strictũ supercilium hinc acie oculorum, hinc casside ad mediam frontem productâ, pulcherrimè horrebat. Vultus, qui virginis, sed implacidæ essent. Hastam ex auro; errantibus per metalli fulgorem radijs, quasi à dea, sæpè vulgus asseruit. Ægidem quoque in parmâ omnibus coloribus qui serpentũ squamas mu-

rant, pictor expreſſerat. Veſtigium veluti ſtantis ad pugnam, læuo pede ſic porrecto, vt totum ſimulachrum nonnihil obliquaret in latus. Serpentis quoque ſpecie Erichthonius erat ad pedes, ſpiris extremam haſtam cingens. Cæterùm lectas victimas, victiſque & cætero ritu, præterquam molâ, mactatas, producebant ad veſtibulum templi (nam intus mitti ſanguinem erat nefas.) Poſtquam victimis iam ſubiecta aqua erat, ſuperueniebat Argenis, cultu eximia qui Principem & Sacerdotem decebat. Miri operis ſtolam erat induta, quæ per intextas imagines aſſurgens, Palladem faciebat de cerebro Iouis naſci, & in lite cum Neptuno inuentâ oleâ triumphare. Hanc à tergo per multa volumina diffuſam, ne veſtigia verreret, ſex virgines ſuſpendebant. Crines Argenidis religabat purpurea faſcia, ramis oleæ impediti. Ex eâdem arbore ſummo capiti coronam poſuerant. Sic ornata & poſtquam ad victimas acceſſerat, impoſito velo caput operta, concipiebat ſolemnes ſacrificio preces, molâque deuota animalia conſpergens, muliebri ictu in earum frontem reclinabat argenteam clauam. Vero mox ferro excipiebant victimas præcincti Sacerdotes; iuguliſque fuſſoſſis, fata, & Deos in extis credebant deprendere. Tum ingreſſa templum Argenis, thuribulo argenteo præferebat ſolitos dijs vapores; & ad aram admota, demptam ſuo capiti coronam ad armati ſigni pedes ſupplicitèr collocabat. Thura tunc, & odores, nouo igne refecti; qui dum ex aceruâ diſſipantur, cantu à proximis virginibus orto, quiſquis ex populo ſciebat, hoc carmen modulabatur.

O pars ſed potior, tui parentis,
O Tritonia, nulla cui dearum
Maternas tenera blanditias tulit;
O virgo ſtudijs nata virilibus,
Sacris ipſa tuis ades.
At vos Sicelidum chorus,
Forti plaudite Virgini,
Cantus addite plauſibus.
Tu belli decus, axibus ſeueris
Lethum, vim, gemitum, arma, fata, ducis.
Stat dextrâ iaculum; Gorgonis aſpera
Monſtris terribilis lana, dat hoſtibus
Facto viuere marmore.
Tu pacis dea, pinguibúſque campos
Exornas oleis: & ipſa ſtamen
Monſtras, ipſa colum ducere candidis
Quæ te virginibus cunque vocanerint
Caſti thuris odoribus.
Tritonis cupit vnda te paludis,
Vrbs dijs hoſpita te vocabit Argos,
Et Pandionijs qui colit arcibus
Sed tu Trinacriæ proprior Inſulæ.
Huc vultus melius refer.
Adſis Sicaniæ benigna genti,
Seruatóſque diu tuere Reges.
Nobis, diua ſemel cùm bona veneris,
Optamus meritæ ſæpiùs, & nouas
Lætis reddere gratias.
At vos Sicelidum chorus
Forti plaudite Virgini,
Cantus addite plauſibus.

Sequebantur omnium vota, quibus palàm inco-

lumitas petebatur Principibus; addebant innoxios cœli hauſtus, nec fallentem Agricolas humum. Occultis precibus priuata familiæ commoda quiſque optabat. Tunc verò ad dexterum latus aræ, in altiori ſede Argenis quieſcens, virtatum manu ramum tenebat, quem vndis luſtralibus rorantem modico victimæ cruore aſperſerant, credebántque efficacis eſſe tutelæ, ſi fronti oríque eſſet impoſitus. Stabat in armis circa virginem ſatellitum duplex ordo, ad eam ituris ſemitam aperiens quæ vix binos capere poſſet; ne tumultu, & imperitorum rixis, aut ara aut Argenis pulſaretur. Sic admiſſi, ad illius pedes prolabebantur, abibántque breuiter ramo tacti. Nulli de plebe excluſi; pluréſque Argenis quàm Pallas acciebat ad ſacrum.

Quo igitur die Arſidas Poliarchum adduxit; parata erant ſacra in veteri templo, quod Magellani habebant Palladi nuncuparum. Et Argenis maturiùs, tanquam dimittendo populo priuſquam cum Lycogene Meleander adeſſet, reuerâ vt extra periculum Poliarchum aſpiceret, deſcendit ex arce. Cúmque pro foribus templi tactas victimas reliquiſſet inter decollantium manus, & in dexa limine thuribulum ſumpſiſſet; iam tunc quidem inquieto animi tumultu completa, peruenit ad locum, in quo, Arſidâ docente, ſciebat ſedere Poliarchum. Hunc verò poſtquam vidit, in ignobili veſte, & genis alienis, miſerabilia in ſe lumina figentem; adeò irâ & pietate accenſa eſt, vt penè ſacri ratio amenti excideret. Vtcunque tamen pertexit ad aram; ibíque in dexa ſignum intuens, interim dum cæteri ſolemne carmen celebrant, arcanos gemitus effudit. Teſtabatur cœleſtium

lestium fidem. Innocentiam suam, candorem, pietatem, tacitâ exprobratione ingerebat scientibus. Nunc si se adiutam vellent, auxilio esse tempus. Si hæc mortalia curant regúntve, cur non virtutibus precium erat? cur necà se, necà Poliarcho violati sæuiebant? Scireillos quàm non fœdo amore, virginíque pudendo, in tanto viro hæsisset. Si per iura naturæ licuisset, optaturum hunc fratrem fuisse. Adeste saltem fugienti, inquit, & si quid durum in vtrumque paratis, illo incolumi omnia in meum caput citate. Ab his precibus, quamquam veherissimo affectu flagrabant, subito cogitationum æstu auersa est: & nunc sui, nunc sponsi miserebatur. Tum in Lycogenem inexpiabilis odij rabies: & quoties occurrebat nec insontem patrem esse, qui tam facilis in Poliarchi annihilet perniciem, ab hac mente refugiens quæ periclitabatur pietatem violare, redibat ad deos, stupénsque, & inter mutos dolores attonita, plùs illos suis malis quàm votis exorabat. Fletum tamen in potestate habuit, pudore intempestiuos in publico luctus verante; forte etiam quia erat calamitatis maior moles, quàm vt iret in lachrymas.

Neque tunc minùs ægritudinis aut tumultûs in Poliarcho erat. Relinquendæ dulcissimæ sedes; aufugiendum veluti perduelli. Quàm non generi, quàm non animo conueniebat hæc fortuna! Iam quæ oblectamenta fuerant, lacerabant diductum doloribus pectus. Omnes Argenidis virtutes, omnes dotes, redibant in mentem; etiam quæcunque exigua esse crediderat, tunc augustiori specie, quia erant amittenda, cogitationem implebant. Inter tot mala, nihil molestius visum, quàm quòd

Argenidi doloris causa esset; Nec levior metus repugnantem animum lentè subibat, ne sacramenta amicitiæ inter ipsum & virginem concepta, tempore & absentiâ delerentur; esseque aliquid quod Argenidi charum deberet odisse. Simul in iram versus, cogitabat Siciliam armis repetere: Simul Argenidem in patre aut patriâ lædere verebatur, & iracundia dolori confusa, per varios affectus nunc stupebat, nunc errabat.

Inter hos animi motus, decantata ter carmina publicæ vocis finem fecerunt; consedítque Argenis non procul ab arâ, sacrum ramum venientibus protendens. Selenissa, virginúmque delectæ, à tergo sedentis constiterant. Eurymedes, atque Eristhenes, longè diuersum par, erant ad latera: Ab illis mulcres ad cestudinem templi porrexerant geminum ordinem, definebántque viam proceßuris ad virginem. Eurymedes cùm in Argenidis vultu crebros motus notauisset, submissus ad aurem, rogauit ecquid dapli malè esset. Vtrar colloquentis commoditate virgo, ad illum vtique vultu conuerso, quoties animus dolor eximebat in ora. Vulgo digesto, perè vltimus restabat Poliarchus, qui ad lustralem ramum accederet. Et animus & vestigia decrant proceßuro: vicißimque à frigente, & perè inutili puella expectabatur. O amantium insana consilia! Tanquam fugitiuum gaudium percepturi, ad hanc bucolis mutique congressûs audaciam deuenerant, iamque pigeret eos tam doloris, simúlque periculi, multo acriùs deuoturos suam sortem, nisi sic dolere licuißet. Demum miser, nec iam frustra innixus scipioni, promouit ad Argenidem gradus, accidíque ad genua:

genua: & tanquam vota conciperet, Vale, inquit, castissima Sacerdos; memineris Palladem tuam abire semper tuam, ô virgo; sed si patieris, non sine patrio fulmine redituram. Intellexit miserrima virgo; nec aliquid ausa referre, tamen mœstis oculis in eum breuiter fixis efficaciùs omni voce loquuta est. Sed ab illius pedibus abire non sustinebat Poliarchus; siue illum obliuio sui ceperat in tantæ calamitatis caligine; siue sentiebat poplites erraturos: Cœperatque vereri Selenissa, ne ille intempestiuâ morâ fabulam proderet; Cùm Eurymedes hominem ratus ad Argenidis pedes iguarâ rusticitate consistere, virgâ quam dexterâ tenebat grandem ictum procumbentis lateri non sine risu inflixit, iussi que abscedere. Poliarchus inter paucos Eurymedi charus erat, & hanc iniuriam non ab odio vllo, sed vestibus suis factam sciebat à nescientè quem cæderet; consurrexitque properè, suo quoque iudicio meritò castigatus. At non Argenis tam composito animo ictum aspexerat; ægrè pudore prohibita, ne Eurymedem ab oculis iuberet abire; Mox discedentem Poliarchum quà licuit oculis sequuta, opportunè Arsidam in limine templi vidit, vt conjici potuit, viam fugienti præeuntem. Quippe ille gratulatus suo Regi, quòd à bello quies esset, simulauerat necessitatem sibi oblatam trajiciendi in Italiam ad socerum: Impetratâ Regis pace, templum Palladis petit, cernitque venientem aperâ Poliarchum: tum paululùm cum eo secedens, monet per infrequentem portam abire ab oppido; Viam quæ Messanam tendit tenere, donec secundo miliari in dumetis quæ occurrunt lateret;

se

se postquam loquutus Argenidi esset, confestim assequuturum.

Interim Meleander ad Argenidem misit, qui popularis sacri solemnia iuberet maturari. Tempus enim in multum diei procedere: Dandum sibi & Lycogeni templum esse. Illa apud se non erat, stimulisque quos credebat constantiâ suâ domitos, iam sensim concedebat. Regi tamen renunciari iussit, peracta quæ pertinebant ad populum. Destinata sacrificia, cùm placeret, obire illum posse. Ingens pompa, & pro decôre Meleandri, atque Lycogenis, in regiæ vestibulo stabat, manebátque ad templum prodituros. Ipse Lycogenes in Meleandri thalamo erat, specie officij, varios, ac plerumque non serios, cum Rege sermones instituens. Vbi maturum fuit, Meleander in regio cultu, pallióque purpureo, manu tenens insigne maiestatis, ad stipatores processit. Proximus antecedebat Lycogenes, cuius latus de Regis imperio tegebat Archombrotus. Ante hos ibant quorum magistratus eminebat, aut gratia. Ingens egregiæ iuuentutis numerus inchoauerat pompam. Ne populum quidem satis viatores arcebant, spectandi auidum, maximéque quà prohibebatur ruentem. Præter regium, assuetumque imperio nomen, ipsa senectus, vultúsque lenissimi animi index, & suo fastigio digna maiestas, omnes in Meleandrum conuerterat. Nequerantùm quibus incorrupta in eum fides erat, hoc conspectu mouebantur; sed etiam ex inimicis illi quos erraſſe potiùs diceres quàm peccaſſe; vt is dies haud poenitendus Regi processerit, in quo hos dolor, illos pudor incesſit, quòd ad hæc fœdera adigeretur.

retur. Ergo Lycogeni Rex iurabit? Ergo ad necessitatem fœderum cum ciue descender? Et hæc publicè? hæc tanquam legitima, populum testem habere? Quid ampliùs externum Principem, parem æmulum, iusto bello esse facturum? Quibus autem altior sensus, aut spe vel metu sagacior erat, vlteriùs cogitationem mittebant; Neque verò colendum illum diem, tanquam pacem relaturum: sæuiora restare; nec futurum stabile quod coactus Rex cum ciue pepigisset. Nam Principes, quod à se iniuriâ extortum est, aliâ iniuriâ sæpè repetere. Aut itaque Regem, vbi licebit, illius facinoris vindicem fore; aut cessantem iri à Lycogene oppressum. Fortè Senex, in aula educatus, interroganti sodali, quid vnquam humanius vidisset Regis vultu, ita respondit vt vox ad Regem perueniret, Humaniorem dicerem, commilito, nisi sibi crudelis illa humanitate esset. Cùm hanc vocem Meleander accepisset, à fidissimo homine missam, iam antea perturbatus & in eos sermones cogitatione hærens quos de successione Regum, hesterno apud Eurymedem conuiuio, audiuerat à Lycogene esse iactatos; sic offendit in saxum quod aliquantulùm eminebat, vt in terram manus affligeret. Subitus spectantium clamor terrorem latè dedit. Proximi ad subleuandum Principem concurrerunt. Qui longiùs stabant, ipsâ ignoratione pauidiùs concitabantur; donec constitit fortuitum & leuem lapsum esse. Ipse excussauit risu casum: Multùm enim se tellurі debere, quæ Principem venerata, cùm exurgere non posset eum deduxit ad oscula. Hanc, vt suam, libenter se amplecti. Triste tamen aut lætum singulis omen

fuit,

fuit, vt quisque Lycogeni vel Regi studebat. Nam quid eo portendi, quod stratus Rex ad Lycogenis pedes erat? quòd procubuerat tanquam victima, ipse ad sacrificandum paratus? quam leui momento, quàm subitò fuisse euersum?

Dum hæc cogitant, iam in aream primi peruenerant, in qua hostiæ erant redimitæ vittis insignibus, præcinctique ministri expectabant, donec Argenis legitimis verbis ad munera deos vocaret. At illa magis magisque superuenienti dolore incitata, in secreto templi loco, cæteris paulum iussis abscedere, ita secum loquebatur. Quid tu autem calamitosa Argenis? quid tu præstantissimo viro malorum omnium causa? quid vidisti, aut in quæ supplicia duras? Poliarchum abire: triumphare Lycogenem? Pati hoc potes? ô regia virgo, ô sceptro destinata! Si te Principem meministi, cur non Poliarchum hîc asseris? si sponsam, quid ille solus fugit? Ecce autem, restabat ad fata vt pro Feciali esses tuo parenti atque Lycogeni firmantibus pacem; pacem, ô dij, quam sanxerunt Poliarchi discrimine. Tu deinde quâ fronte, non dicam in Poliarchum inspicies, sed loquêris cum absente, sed audebis meminisse virtutum, vultúsque, atque verba, ad animum secretâ cogitatione arcessere? At pietas in parentem; at publica regni salus hoc iubet. Quæ autem in patrem impietas si inauspicatum scelus refugero? aut quid mihi cum regno, si mori decreui? Sed nec timiditate semper regnorum salus constat. Forsitan audaciâ meâ corrigam quæ pater mansuetudine peccauit. Sed quid ages? discrimen nunc appetit, obruétque imparatam. En genitor, en Lycogenes adest.

adest. Poscor ad sacra. Si sceleratæ paci abnuo ministrare, quæ verba mihi erunt, quæ publicè ad patrem argumenta?

Sic dicebat; nec iam mœsta, sed concepto furore augustior, graues oculos huc & illuc ferebat; cùm subiere hæc vltima verba abeuntis Poliarchi; meminisset Palladem suam abesse & cum fulmine posse redire. Certè, inquit, abijt mea Pallas: quid frustra hîc morer? Profanæ sunt preces; destitutum numine templum. Nihil consultius quàm vt vaticinari me simulem, vetarique à deâ, vltrà his sacris incumbere. Sic effugiam facinus huius pacis conciliandæ, & ingentibus deinde concilijs liberiùs vacabo. Cùm illud placuisset, vt erat fœliciſſimi ingenij, & tunc maximè concitati, cœpit orationem parare, qualem fatidici habent. Vultus atque oculos, vbi furori indulsisset quem suggerebat discessus Poliarchi, sciebat suo ardore mendacium optimè adumbraturos. In his cogitationibus hærentem adiere, qui monerent eam dicendis victimis expectari. Adesse enim regem, & silentium per præconem imperatum. Hilarior virgo erat, postquam consilium animo fecerat, cui acquiesceret. Ergo se ituram respondit; animúmque simul & gressus ad destinatam fabulam comparauit. Iámque hinc Rex, inde Lycogenes, mediam hostiam habebant. Circumfusi Optimates diuersissimas mentes sub vno componebant silentio. Populus cuneos vndequaque stipauerat; & destinatum sacris ambitum, ægrè appositi milites tuebantur. Sed pro monstro fuit Argenis, vbi primùm à templo egressa, variantibus oculis, comisque per horrorem iactatis, sua vestigia turbauit.

Parentis

Furentis ſpecies erat, quæ motus deorum, nondum animo benè conceptos, primâ ægritudine eluctaretur. Meleander in primis obriguit; Qui caſus, quæ furiæ, quiſve deorum filiam ſic vrgeret. Ea autem aliquanto ſeueriùs rotatis luminibus orationem exorſa eſt, non in carmina quidem conditam (nec tam ſubitò licebat) ſed tamen ab humanâ conſuetudine in diuinos ſermones vergentem; vt hanc facilè fuerit Nicopompo, non multis immutatis, in verſus ſic cogere.

Cur fugis ô, ſedéſque tuas ſanctiſſima linquis?
En mea Pallas abit: video curruúmque volantem
Auerſamq́, deam. Proh dira audacia nobis!
Exilio damnata fugit. Quid thurea flammis
Dona feram, caſiq́, greges altaria tingent?
Me mage Dina rape, & volucri per nubila tractu
Siſte ferens, queiſcunque tibi placet ire ſub aſtris.
Arma tamen quatis arma minax; procul Ægidis auro
Haſta incuſſa ſonat: redeunt per inane tumultus;
Sanaq́, proſciſſo dirum rubet orbita cœlo.
Parce iſtis, ô diua, minis. Neu vindice ferro
Bella para, patrios neu corripe nubibus ignes.
Heu furiæ! quò fata cadent? Quid ponere templa
Iunit, & auratis attollere limina ſaxis,
Si placet hoc audere nefas; ſi bella mouemus
Cælitibus, Numenq́, ſuis prohibemus ab aris?

Poſtquam his ſimilia vaticinantis vultu profudit, mutata in eiulatus, maximè impleuit ſpeciem diuino tumultu correptæ. Et in illam quidem omnium oculos ſtupor defixerat: Sed præcipua Meleandri cura erat, reuoluentis quæ in oraculi modū edita erant;

Iuſſam

Iussam Palladem exulare, abeuntem deam minari; denique piaculum esse commissum. Hæc quò minùs capiebat, eò frigidior animum metus incesserat. At Argenis, velut effusâ vi spiritûs qui intra præcordia ad vaticinium sæuierat, omissis infulis, quas ademit de capite, supplex accessit ad patrem, rogauítque vt sibi abstinere ab ijs sacris liceret. Pudere enim se furoris inassueti; nec conspectum populi tam subitò ferre. Hærebat Rex tot ominibus æger, & præter cætera metuens, ne Lycogeni in suspicionem veniret; quasi hæc monstra turbandis fœderibus ipse ex composito finxisset. Virgo autem inter silentium patris elapsa, deducentibus eam assuetis custodiæ suæ militibus, concessit ad regiam. Arsidásque tanquam officij causâ sequutus, acceptis ad Poliarchum mandatis, statim arce digressus est.

Fremitus interim, & mox liberius murmur in territâ plebe. Alij pacem aiebant præsentissimo Numine improbatam; alij ad venturas Siciliæ clades referebant prodigium, pergere quidam ad sacra ministros iubebant, & quicquid id erat expiare; Sententiam ferebant promptissimè, qui minimè consulebantur; Sed maximè eminebat vox, Fecialem vocantium. Nam vt Siculis Græcos mores sua origo tradiderat; sic vicinia Italiæ insinuauerat multos ritus; in quibus & Fecialium tota religio. Igitur Meleander, sedaturus pugnantium vota; Nihil interest, inquit, Palladísne an Iouis auspicijs firmentur, de quibus bonâ fide inter viros conuênit. Ades Fecialis Siculorũ, & legitimos fœderum ritus obi. Fecialis in veste prætextâ longum carmen recitauit, quo diræ in fœdifragos continebãtur. Cæsa inde hostia fuit, cuius

extra

exta Rex simul & Lycogenes tenuerunt. Ab hoc sacro intrauerunt in templum, aramque & puluinar tangentes, rursus fidem obligarunt numinibus. His peractis, se ad regiam pompa conuertit. Sed nec plausus populi sequebatur; nec gratulantibus amicis sinceri vultus erant. Rex tamen, vt oportuit, animi dolore fraudato, & ad hilaritatis indicia versus, eo die publicum conuiuium iniit, ludósque proximo die inspexit; in quibus poëta scotis egit, retulitque facetos de populo iocos. Regia enim & tragica, edi illo tempore non placebat. Per multos hosce dies, vtriusque amici, à Rege & Lycogene moniti, non modo abstinuere rixâ; sed & frequentibus mutuisque epulis, securitatis & lætitiæ laruam auxerunt. Nam & Argenis, quæ simulatione morbi iacuerat, in publicum prodijt, postquam Arsidas literis significauit, se suúmque vectorem, incolumes Italiam tenuisse.

IO.

IO. BARCLAII ARGENIS.

LIBER II.

OLIARCHVM ex Siciliâ exegisse, visa Lycogeni ingens de Melcandro victoria: Quippe acer iuuenis, maturúsque consilio, sui genij magnitudine regias partes extulerat, & faciliora factiosis scelera erant hoc extincto, vel saltem absente. Mortis enim ipsius opinio diu non constitit; sed siue res suspecta tantùm fuit, siue à conscijs edita, non obscurè Arsidas iactabatur, illi cum nauigio salutem obtulisse. Et hæc prima Lycogenis in Regem criminatio; cùm per homines subornatos, in populum spargeret, Melcandro fluxam fidem fuisse & Rege indignam. Quippe illius iussu legatos à Polarcho cæsos, & reum eam exemptum supplicio; támque securum in Italiâ, fortè ad paria facinora, prælari. Hæc modestè Lycogenes, & tantùm apud eos qui-

bus inuisus Meleander: Sed clientes licentius infamiam Regis vrgebant. Nouis enim motibus materia quærebatur; Nec deerant qui hæc tumultuandi initia ad Melcandrum deferrent. Ille consulto in priſtinæ lenitatis ſpecie perſeuerabat; vt quæ incuriæ imago res antea eius afflixerat, iam imponeret inimicis. Accendebat eius animum, præter facinora Lycogenis, periculúmque fortunarum, virilis in Argenide conſtantia: Apud quam cùm quereretur, quod ſacrificium deſtituiſſet, feciſſétque ſuſpicioni locum, quæſitæ rationis quâ fœdera turbarentur; Si quid hic (reculit ipſa) peccatum eſt, iuſtius erit de Numinibus te queri. Stimulos ego nec recuſare, domine, potui, nec tenere. Cæterùm plures ſunt qui mirentur te iniiſſe pacem, quàm nec Deóſque ab eâ refugiſſe. Ignoſce libertati, quam mihi bonitas tua facit: Forte melius eſſet inter ſtrenua opera ſemet perire, quàm tot iniuriarum patientes regnare precario. Rex indole ſupra mulierem erectâ permotus, diu penſatæ ſeueritatis conſilium exequi ſtatuit; Cui rei conducebat, Epeirétem, ſiue bello, ſiue fugæ, aptiſſimam ſedem, incolere; in quam pridem quæ vtrique fortunæ conueniebât diſſimulatâ ratione conuexerat.

Epeirete in Panormitanorum finibus mons eſt, aliquot millium ambitum amplexus. Imæ radices abſciſſis præruptiſque rupibus attolluntur; Mox vbi per inaccetſas cotes mons in modicum tumorem excreuit, paulatim faciliora latera acclinat, donec ad verticem peruenias haud modicâ planicie æquatum: in quâ & tumulus commodè eminet, tanquam à naturâ productus in arcem. Illud iugum munitionibus Reges firmauerant: Reliquus montis

vertex

vertex iusto oppido, sparsisque præterea, & amœnis ædificijs incolebatur. Quo latere ad mare mons pertinet, capax omnis nauigij portus sese inter saxa insinuauerat, laxo aditu, aquâ prærali, & propter montis amplexum, à procellis securâ. Huic portui oppidum tam oppotunè immineba, vt ijs inuitis à quibus obtinebatur, nec subire naues possent, neque arcta semita teneri, quæ à mari ducebat ad iugum. Quà verò interiora insulæ mons spectat, duobus duntaxat callibus ascendi tunc poterat, issque pari modo impeditis. Ingens quoque leuamen Epeireten colentibus, quòd quacunque intermittunt ædificia, vberrimi pecoribus pastus nascuntur. Et vt hunc situm, beneficium deorum putarent, effecerat copia fontium, & innoxius aër, in quo nulla veneno infesta animalia viuebant. In limine callis qui surgebat à portu, Cereris signum, cum spicea coronâ, & serpentum volucri iugo; religionem offerebat intrantibus, ne insalutato numine progrederentur, vel saxum negligerent, quod rudibus literis deam loqui in hunc modum faciebat.

Si mihi quà curuo Nereus vehit æquora cinctu
Omnis humus fruges, atque omnis mitia debet
Iura loci, vetuique fero ne more alia ritu
Pabula Chaonijs miseros decerpere ramis.
His saltem ô cunctæ meritis concedite gentes,
Sicanio sim tuta solo. Reuerentia nostri
Adsit, & has nullus surgat populator ad oras.
Namque mihi hæc sedes; hæc fatis dedita tellus,
Hæc placet. Exertis tantùm ferat arma coloni
Pinque solum, & duro tantùm de vomere vulnus.
Haud iniusta precor. Si quis tamen impia contrà

Signa ferat ; meme ille grauem, me sentiat hostem.
Ipsa faces ; ipsa arma feram ; cognatáque iunget
Mecum omnis Natura manus. Saturnia proles
De Ioue sum mater ; fraternos cærula nutus
Vnda timet, nigróque gener capit omnia mundo.

Meleander multo ante assueuerat illuc diuertere, quasi pulchritudinem loci sequutus ; venationum quoque simulato amore quas vicina regio ferebat ; Fidissimi militum in prætidio erant ; & ne si cœptis fortuna abfuisset, etiam intercideret fuga, vario prætextu, regiarum triremium partem ad stationem applicuit. Captatis quoque temporibus ; quicquid olim cumulauerant Reges, in eam arcem delatum est. Vis magna gemmarum : coraliorum multiplices rami, quos ex vicino mari petierant. Exoticam purpuram per aliquot sæcula coactam pinguis murex suo fulgori seruauerant. Vasa aurea atque argentea ; quorum pauca recenti artificio nitebant : rudia plura, impensius in vetustatis reuerentiam colebantur. Signatæ pecuniæ ingens modus non erat, per liberalitatem Principis exhausto ærario, quam denique futuri coniectura minuerat.

Rex vini Argenidi consilia aperuit ; sibi regiæ dignitatis vltionem in animo esse : Si simul Lycogenes & factiosorum præcipui, variâ negociorum specie cogi possent ad regiam, (iam enim in diuersa secesserant) omnibus se iudices, & supplicia daturum. Huic rei Epicteten esse idoneam, vnde & vicina regio teneretur, & in potestate maria essent. Forsitan, inquit, violenta consilia reliquos frangent, qui meæ clementiæ fiduciâ peccant. Sin resurgent sæuius bella, consiliúmque euentus destituet ;

relinquam

relinquam ingratiſſimum ſolum, tecúmque diuitias triremibus imponens nauigabo in Africam. Neque enim illic deſunt qui fugientem excipiant: Et aut ego tantus natu, aut tu in annis calamitate indignis, fortunam placabimus. Si ea calamitas inciderit, ſolam Epeirſten commendabo Eurymedi: Hanc cum delectâ manu ad extremum propugnet. Interim nobis, ô gnata, pœnas dabit Sicilia, grauibus inter ipſos coniuratos odiis lacerata; vulgúſque errore diſcuſſo, quid illi ſint, & quid fuerimus, triſtiſſimâ æſtimatione penſabit. Quippe nec in diuidendis facinoris præmijs vnquam conuenient, nec Lycogeni omnes accedent. Multi enim me percelli, non euerti, deſiderant. Sic interſe commiſſi, pars ad nos reſpicient; & reditus noſter fortè illorum beneficium erit, quorum ſcelere pulſi fugerimus. Tu interim, Argenis, in arcem concede; Vereor enim ne bellum improuiſò aut accipi aut inferri oporteat. Vnum vide, ne in tuam familiaritatem ignotæ fidei mulieres admittas. Satis eſt, mea gnata, proditione virorum nos lædi.

Ad hæc Argenis, gratulata fortiſſimum conſilium Patri; & hortata nouo bello experiri fortunam, adiecit ſe hactenus cum fide curaſſe, ne ignoti ingenij mulieribus ſua familiaritas pareret. Sed poſtquam digreſſi ſunt, cogitare acriter cœpit, à qua muliere timendum Rex monſtraſſet; quæve ſecum omnino viueret ipſi inuiſa. Statímque conſuluit Seleniſſam, ignara illam eſſe, quæ Timocleæ imminens eam Regi ſuſpectam occultiſſimâ fraude effecerat. Et tunc quidem callidiſſima anus, quamquam læta ſuas artes procedere, perfidiosè apud Argenidem ſimulauit

lauit mirari se quis ad has curas impulisset Meleandrum. Causa autem cur arcanis consilijs Timocleam periisset, hæc erat. Argenidem officijs Timocleæ in Poliarchum senserat esse captam; vereba turque ne iucundissimâ nouitate Matrona veteres amicitias anteiret. Ergo inuidiæ supplicijs grauis, ad familiaria in aulis flagitia & odia se conuertit. Nihil tamen apertè in Timocleam loquuta est. Ars enim & causa perierat, si deprehenderet Argenis fraudis ingenium. Sciebatque præterea, se matronæ grauiorem hostem fore, si eam odisse non sciretur. Varia itaque ingerebat, quibus consultissimum esse probaret vt Argenis beneficium in eam aut omitteret, aut differret. Visne, inquiebat, scire Timocleam hæc præmia esse occultati Poliarchi? visne secretæ inter te & illum fidei pignora in plures emanare? Solertijus mecastor feceris, si tanquam suopte ingenio illi mediocriter fauebis; vt dari non referri beneficium credat. Sit verò suæ domi. Non careret suspitione, illa tuæ familiæ accessio. Finge enim (quod & Superi faxint) nunquam in vulgus periculosè emanaturum, ab ipsa Poliarchum esse seruatum. At quid iste hospes Archombrotus? Scit quantum de eo sit merita; & præmia tam subitò scilicet à te solui non sentiet?

His, & pluribus; sibi verius quàm alumnæ cauebat Selenissa; rata actum de gratiæ quo eminebat fastigio, si præter se alia esset cui nihil sileretur. Sed tam commodè, tantóque circuitu peccabat, vt videretur vnam Argenidem curare: Assiduum & exitiabile Principibus malum, apud quos gratiosi prætextu iuuandi aut monendi, fa-

tiant

tiant inuidiam, & interdum æmulos laudibus attollunt, vt maligna deinde inferentibus fic promor fides. Ergo & Selenissa suspiciones secreto ornauerat, quæ in Timocleam Regi allapsæ sunt; Hanc olim fauisse Lycogeni & adhuc incertam fide elle; tamen ab incautâ Argenide amari. Rursúsque apud Argenidem eiusdem matronæ laudes, & merita, miscebat imagine periculi, quod in eâ subuehendâ timendum videbatur. Et quoniam partim vera monebat, effectum est, vt vix melius ab Argenide Timocleæ esset; nisi quòd interdum, vt solebat, venienti, familiarius se præbebat, augebárque recedentem aliquot donis, liberalitatis occasione vtique semper apte quæsitâ.

Inter hos dies Argenis, vt erat imperatum, comitante Ibburrane, qui tunc fortè negociorum causâ in regiâ erat, Epeirâen profecta est. Nec multò post Meleander, cùm in idem oppidum se conferret, ingens vitæ periculum adiuit, siue suorum fraude, siue fatorum consilio, gratiam & fauorem Archombroto quærentium. Lacus erat passuum non plus mille in ambitu; placidis quidem & facilibus ripis, sed aquâ deinde prærtâ, & instabili fundo. Ad illum Regis auriga declinauit tanquam viâ magis apricâ ducturus. Frequentia curruum qui illic quotidie agebantur, multis orbitis notabilis, ne quid timeretur effecerat; cùm ecce Regis equi seu sponte consternati, seu culicum palustrium stimulis acti, aut denique proditione ductoris, quassatis altè iubis, & periculosè arrecti; viam in lacum præcipitant; omnibus quidem qui in comitatu erant pauidissimâ vociferatione certantibus: sed pau-

ci ferebant auxilium; siue intempestiuo metu sibi cauebant, siue subitâ atrocitas periculi vires torpentibus eripuit. Inter illos qui ruentem per deuia currum cum fide sequebantur, nemo Archombroti celeritatem æquauit. Nunc aurigam ille monere vt acrius equis obsisteret, nunc Regem vt ab curru in aquas desiliret nondum hominis mensuram æquantes. Ferebatur interim currus, primasque iam rotas altior aqua suppressérat. Tum vero Archombrotus virile facinus ausus, quia impeditus fluctibus equus tardiùs eum vehebat, se in lacum pedes misit; Ad vicinum deinde currum præcipitans, volentem Meleandrum arreptâ pone veste tam maturè detraxit; vt eodem fermè momento lacus subitâ voragine desidens, totos cum vehiculo equos absorpserit. Archombrotum Regis pondus in se è curru collabentis affixerat; tum ex pingui argillâ lubricum fundum, & ipsius aquæ instabilis moles quæ perueniebat ad humeros. Nec minùs Rex laborabat sua vestigia obfirmare. Ita luctantibus simillimi inter se inuicem hærebant; cùm iam propè cedentes incumbentibus vndis celerrimi amicorum eripiunt.

Vbi ad ripam Meleander peruenit; tanti quod euaserat periculi horridior imago tum suo tum suorum animo insedit. Illud præcipuè horrorem augebat, quod imperitus natandi certissimè periisset, nisi Archombrotus contemptâ salute veluti in se auertisset periculum; quem vbi & natandi rudem esse compertum est, cœpere vtique omnes impensiùs mirari hunc in Regis discrimine adeo vilem sibi fuisse, iuuenem, externum, non beneficio, non lege obligatum; cùm tot, proh pudor!

sortigentiles & obnoxij cessassent. Præcipuè Regem, vt debuit, hoc beneficium permouit. Cupidè illum amplexus erubescentem ad suas laudes tenebat; & iam antea tantâ indole ad amandum compulsus, gaudebat hoc casu potestatem esse factam eum sibi intimâ nec inuidiosâ familiaritate iungendi. Interim Regis auriga elapsus fluctibus vultu horrenti ad ripam tendebat, cùm Eristhenes diu antè verbis in eum bacchatus, gladium strinxit, & tanquam Regis periculum vindicaturus, improuiso omnibus ictu excipit infœlicem. Consossus ille ruit in aquas, magno quidem iuuentutis quæ aderat plausu. At non illa consultioribus placuerunt. Si non enim hæc aurigæ culpâ contigerant, cur miser tam cruentè mulctabatur? Sin noxam meruerat, cur non habitâ quæstione, non editis consciis, facili morte eripiebatur supplicijs? An vnus denique Eristhenes Regem amabat, tam properæ vltionis minister? Lapsi inde animi, vt auriga crederetur factione Lycogenis emptus Regis vitam hoc facinore petijsse; & quoniam sceleri fata obstiterant, ne coniurationem prodere cogeretur, ab Eristhene Lycogenis amico esse sublatum. Sed Eristhenis potentia, nondúmque maturum ad vltionem tempus, quamuis inuitum Meleandrum ad dissimulandum coëgit; vultu quidem sic placido, vt nec se Eristhenes senserit esse suspectum.

Vbi Epireten peruentum est, frequens Optimatibus oppidum fuit, de Regis salute gratantium, Meleandro tegente quid animi sibi esset, & ad omnẽ hilaritatem se cogente. Erant in primis Lycogeni amici Oloodemus, & Eristhenes, per hunc ad ingen-

tis

tis potentiæ gradum subuecti. Nam Eristheni summam ærarij Melcander crediderat; certus se has vires hosti conferre; sed ita tempora, & quem iniuerat simulatio, ferebant. Oloodemus, quicquid ad Pachynum promontorium iacet regendum acceperat. Hi facinus inter se partiti, diuersa procurabant; & cum Lycogene Oloodemus corrumpendæ Siciliæ à Regiâ aberat; Eristhenes muneris sui specie incumbebat Regis consilijs. In his tribus summam hostilium virium esse constabat. Rex quamquam consilij iam certus, tamen quid Cleobulo sententiæ esset scire expetijt. Eurymedis quoque consilio plurimum vtebatur; Et Archombroti summa gratia erat. His tribus secreto conuocatis Melcander Argenidem secum habens, ita primum locutus est, vt non ostenderet suum sensum; ne præiudicio illo perieret libertas sentire timentium Regi contraria, aut se frustra dissuadere credentium. In quo rerum articulo Sicilia esset ostendit; importuniorem illam pacem pristino bello; Hæc se pridem auguratum Epeirôten, in qua tunc arce erant, munijsse; scire se, ex paucis capitibus momenta tam atrocis seditionis pendêre. Iam rogare quid authores sibi essent. Nemo in tantis rebus audebat loqui prior, donec in ætatis reuerentiam, expertæque prudentiæ, Rex Cleobulum dicere iussit: Et ille, Strenuè, inquit, agendum est, ô Rex; aut expectandum tanquam velatis capitibus maturum exitium. Mediocris virtus pro vitio tibi erit. Nec aut famam, aut deos, si te de istis hostibus vlciscêris, lædere puta. Nam & primus Lycogenes peccauit in fœdera; & ipsius supplicio qui te contemnunt, vel odere, mutabuntur. Scimus solicitatas

catas vrbes; descriptos milites pene sub signis esse. Quid moraris? An donec nihil amplius in Sicilia syncerum sit? Timésne turbare adhuc præcoces illorum apparatus; aut religiosè expectas, donec ferrum iubearis recipere? Eristhenem hîc habes; Lycogenem, & Oloodemum, tanquam ad consilium in re subitò oblatâ, accerse. Si venient, confestim maiestatis damnatos conficias. Sin abnuent; hos tu verò contumaces, nec dum omnia instructos, iusto celerique bello persequere. His Cleobuli verbis adiecit Eurymedes, spondere se, peditum sex millia, equitésque quingentos, in fide & potestate fore. In prætorianis partim hos esse, partim in Epicrates præsidio. Alios Panormi, & in arce Eppolis distributos. Tantillam veteranorum manum tyronibus posse præstare, quoscunque delegisset Lycogenes. Et vbi regia vexilla fulcissent, haud dubiè multos se melioribus partibus applicituros.

Inter hæc, Archombrotus, illatâ armorum mentione hilarior, ratúsque locum esse, aliquid pro Poliarcho audendi: Ego, inquit, & externus, & iuuenis, de summâ rerum non disputo. Sed si bellum vobis placet, cur auxilia vestra respuitis? cur ante discrimen frangitis vires? Poliarchum Lycogenis inuidiâ pulsum, adhuc hodie nemo est militum qui non optet restitui. Præterquam quòd bellicis artibus valet, timendúmq; est hostibus nomen, scitote illius reditu conspectaque, tanquâ salutis auspicio, promptiores ad omnia exercitus fore. Equidem quærendũ censeo, excusatáque temporum necessitate, quæ illum hinc abegit, ad nouam laurcam inuitandum.

Hæc

Hæc fidenter pro Poliarcho orantem Argenis intuebatur, eò potissimùm læta, quòd Rex illum auidè audiebat. Itaque ne quis tam liquida & prolixa omina turbaret, ipsa adiecit, in eâdem qua Poliarchus causâ, Arsidam esse; quem omnes ferunt, inquit, in Italiâ moras trahere, tanquam solum exilij causâ vertisset. Nec aliud ipsi erunt eum, quàm abvexisse Poliarchum. De Arsidæ fide, ô Rex, non dubitas; & fortasse de nobis isto facinore, quàm de Poliarcho plùs meruit. Quòd si tamen deliquit, hunc donari mihi peto; licèt quamdiu Poliarchus in damnatis aut inuisis fuerit, non possit absolui. Argenide in defensionem Arsidæ, quia cum salute Poliarchi cohærebat, erectâ, omnes in virginis gratiam eadem cum ambitu senserunt.

Tum Rex; Dijs, inquit, res nostras curæ esse, vel ideo intellexi, quod mirabili animorum consensu, quæ apud me constitueram, eadem vt facerem suasistis. Sit igitur auspicibus dijs ratum in Lycogenem bellum; si absque tumultu capi, & perduellionum supplicio tolli non poterit. Poliarchum autem, & Arsidam, pridem meo suffragio absolui; Restat quærere, qua ratione vtrumque reconsiliemus domum. Omnibus visum, notæ fidei aliquem cum muneribus ad Poliarchum mitti debere, eúmque orari vt cùm primùm cœptæ erunt in Lycogenem turbæ, remigret in Insulam. Sic constitutis rebus consilium Rex dimisit, omnibus, quæ sciebant, sentirántve, diligenter premere iussis. Sed Argenis de amantium more semper immodicè exultans, aut mœsta, obiectâ præter spem lætitiâ apertè fruebatur; Ignarúsque rei pater; Accipio, filia, inquit, omen: Ex

quo

quo in hæc mala incidimus, nunc te primùm hilarem, & porrectæ frontis cerno.'

Vespera appetebat, & in hortum regium Archombrotus, vt plerumque solebat, intrauit. Illic cùm solus inter arborum spatia erraret, in noctis memoriam incidit, quâ Timocleæ hospitio cum Poliarcho erat vsus. Inter cætera subijt animum, frontis vocisque mutatio, quæ illic Poliarchum de Argenide interrogatum confudit; Id enim Archombrotus in amoris indicium cùm traxisset, deinde exciderat superuenientium rerum mole, eò facilius quòd non amorem mutuum, sed iuuenilem in Poliarcho insaniam esse coniecerat. Tunc verò diligentiùs omnia reuoluebat; bis ad Argenidis nomen Poliarchum obstupuisse; bis de virginis ætate & moribus rogatum, respondisse strictùm tantùm, & vt scires incompositi ad hoc nomen animi esse. In illius rei memoriâ hærenti, succurrit, Argenidem, dum Arsidam apud patrem tueretur, inter seria verba & preces, totam arsisse. Facinus autem Arsidæ ad rem Poliarchi pertinebat. His vtrinque pensatis; secretæ inter illos necessitudinis facta est Archombroto suspicio. Occurrerunt licet cogitanti, virtutes Poliarchi, & quicquid hunc ad spem tantam subuehere potuerat, aut solicitare Argenidem. Certè quòd illius genus lateret, aliquid eximium posse subesse. Neque enim, inquiebat, solus sum, cuius genus, aut fortunæ, ex illâ quam subij dissimulationis larua æstimari non debeant. Sed dum Argenidis speciem, fortunámque, ad animum reuocat suum, fœlicémque hoc amore Poliarchum tacitâ gratulatione ingeminat, ea ipsa laudare incipit

pit & mirari, quæ antea intactus aspexerat. Nam quid Argenide venustius esse? cui vnquam ad tantum habitum, tantósque parentes, tot virtutes accessisse? Si non generis prærogatiua esset, sed ex Siciliæ virginibus delectus haberetur, neminem ante Argenidem ad regnum asciscendam. Sapientiam, modestiam, verba, suo sexui præstare; speciem supra mortalem esse. Post hæc ad se redibat Archombrotus, nec indignam tantâ spe nobilitatem suam, haud dubium nouis ignibus alimentum, reputabat. Et id primo non quasi amaturus; sed tantùm veluti ociosa, nec imparia tamen vota. Capi inde paulatim, & oblectatione iam anxiâ ad earum rerum imagines teneri; ignarus, si victor & liber esse vellet, fortitudine opus esse in hæc ipsa amandi initia. Quantùm charior fiebat Argenis, tantum de amicitiâ decedebat, quæ illum Poliarcho coniunxerat, primùm inuidiâ, mox æmulationis malo grassante. Ita æger, & ad animi captiuitatem adactus, horto digreditur, quem paulo antè fœlix solutúsque intrauerat. Accessio mali fuit, quòd ad solatium in eâ tempestate solitudinem quærens, solus cœnauit. Nam cum tacitus secretúsque, non aliud quàm amorem audiret, paulatim, illis curis se permisit, quæ intra paucissimos dies efficitim amantem nondum expertis malis vrserunt.

Dum hæc apud Regem aguntur, non solutiori curâ cum suis Lycogenes meditatũ facinus adornat. Is ad præcipua oppida non vno prætextu diuerteus, magistratus exhibito conuiuio hilariores monebat, ne publicam libertatem sinerent prodi. Pessimis consilijs infestari Siciliam; meminissent se in regno, non sub

tyrannide

tyrannidem esse: Nec in Regem quicquam addebat, nisi ita perplexè vt id posset vel Meleandro excusare. Cùm his verbis incitatos videbat, quasi familiariùs agens, imperfectum aliquid inter suspiria, vel publicè, vel præcipuis in aurem, loquebatur; vt piâ solicitudine plura timere videretur, quàm quæ auderet euulgare. Inde non pauci, in eum vt patriæ columen aspicere, curâque subtristi Meleandrum fastidire: Cùm præsertim iactaretur in populo, nunc contemptis popularibus ad publica negocia acciri peregrinos, nunc tributa & portoria augeri: cædes denique imminere à Principe superioribus bellis infesto. Præter has artes, sacrificuli pretio empti haud parum valuere. Omissibus & auspicijs ementitis omnia in religionem vertebant. Seu publicè, seu priuatim mactata hostia erat, effictis prodigijs spectantes terrebantur; nunc caput deesse iecinori; nunc turbato ordine, fibras emicare extra sedem; semperque noua fata instare, & meliora præteritis: Nihil autem quod tunc fieret dijs placere. Contigerunt præter has larvas, non falsa, aut fucata prodigia, quibus affirmabantur proximæ clades. Nam & de cœlo lapidatum est; & alicubi gemini soles micuerant. Sed pauca hæc monstra fictis innumeris fidem fecerunt, vt homines omnia temerè crederent, timerentque. Quem miserorum statum quidam Poëta, & ipse publicæ insaniæ non expers, descripsit.

Parcite Cœlicolæ; Quid demere vincula rebus
Heu placet, & miseras monstris euertere terras?
Nunc cœlo informis facies, nunc aëra fœdis
Incestant Manes. Liuent per inane Comete,
Et nec friget hiems, vetter nec floribus halat

Phryxeus,

Phryxæus, posuit q, suos canis astifer ignes.
Qualiter ignoto cùm Sol nouus aere gyrum
Per modo nascentis cunabula duceret Orbis,
Expers sapè viæ, sapè alti pondere currus
Erraut dubius, totumq, immiscuit annum.
Cernis anhelanti quàm nigra volumina tollat
Ætna ingo? cernis quantâ vehat æquora mole
Auster, & in nostras spumantia degerat eras?
Ceu quondam Ausonio cùm dissociata recessit
Littore, frangentes exhorruit Insula nimbos.
Magna quidẽ portẽta Deũm; Tamen omnia suprà
Sanit corde pauor. Vates sibi quisque malorum
Et clades, & tela videt, pœnasq, futuri
Præcipit. O sine hæc nobis insania crescat,
Seu superi iussere nefas; quid longa moramur
Supplicia? Arma, viri. Sano cadat hostia cœlo
Quæ meruit. Liceat lustralia mittere tela,
Et satiare Deos, & morte reposcere vitam.

Inter hæc ad Regem est relatum, intercedere Hyperephanijs cum Lycogene arcana consilia; verebantúrque nonnulli, ne eorum vsurus viribus propediem à patrijs sacris abiret. Fortè cùm alia tractarentur, Archombrotus cum Ibburrane erat, cui iam aliquo vsu, commendatione maximè Regis ceperat familiaris esse. Ambo in regià porticu spatiabantur, nouúsque in Siculis rebus Archombrotus, cùm aliquoties Hyperephanios audisset nominari, rogauit quod discrimen inter illos cæteróſque Siciliæ incolas esset; cur nomina, cur studia, viréſque diuersæ. Tum Ibburranes docendi iuuenis studio paulùm in se seductus, sic incepit. Hyperephanijs ex suæ superstitionis genio nomen hoc fecimus. Eorum factio regnantibus

gnantibus grauis, quodam Vsinulcâ auctore hoc ſæculo eſt exorta. Ille deorum cultu neglecto qualis in Siciliâ ſemper viguit, auſus eſt nouas religiones afferre, pacemque ſolicitare animorum qui ſuperbiâ, vel nimiâ ſimplicitate, diripi poſſent. Quibuſdam igitur ambitioſum fuit à ſenſu maiorum eo duce diſcedere; Alios eloquentia ſeſellit cui pietatis ſpecies erat intexta. Acceſſit impetus nouitatis, tanto furore excæcans animos, vt barbara Vſinulcæ commenta inuenerint laudatores, non ex vaſtis & vltimis terris, ſed (quod mireris) ex alumnis Siciliæ: quamquam nihil portentis deterius quibus ſuam ille ſcholam fœdauit; vt vel referre me pudeat contumelioſam numinibus veſaniam. Negat vllum mortalium, vlli ſceleri operam dare, niſi qui illi perpetrando ab adigentibus dijs damnatus eſt. Vtcunque verò in vitia pugnes, in te ſis innocens, commodus hominibus, in deos liberalis, eiuſmodi pietate effici non vult, vt amicior dijs viuas. Non hæc enim omnia eſſe illam virtutem, quæ acceptos immortalibus homines facit, ſed illius tantummodo ſigna virtutis. Præterea non eſſe in delictis diſcrimina; ſed in hominibus qui delinquunt; Si quidem à dijs exoſos, vel oleris furto mereri quicquid Furiæ apud Poëtas faciunt. Cæteros verò non parricidio, non inceſtu, libare amicitiam quâ cum Numinibus ſunt coniuncti. Ita ab vno ſcelerum cœno hos intactos, illos amiſſo decore excedere. Velut in aquas ſi quid anſerini generis mergas, inde inuiolatâ ſiccitate eduxeris; cum cæteras aues, aquis iiſdem, & minori ſæpè morâ teniorem & vſum pennarum corrumpant. Parco cæteram Vſi-

nulcæ amentiam memorare. Nec habuissent hæc monstra longi ævi discipulos, nisi incidissent in Regum pueritiam, quibus temporibus vt plurimùm turbulentis fœda omnia nec arceri nec corrigi possunt. Auxit hunc morbum factionum atrocitas; & quidam Optimates odio eorum qui sub pueris Principibus rerum potiebantur, præbuere se tumultuantibus Hyperephanijs duces. Tum verò luctuosissimo vsu didicere percurrerunt domestica arma Siciliam; & ad Hyperephanios defecerunt quotquot seditionum licentiam amabant; in ipsos auti Reges signa attollere. Nihil illorum furori relictum est. Calcare aras deorum, euertere templa, fœdare oppida incendijs, & ciuili sanguine suam furijs consecrare nouitatem. Post tot annos adhuc veluti truncas vrbes excisis Numinum tholis aspicias, in quibus sæuierunt. In illis tumultibus tanto diuortio à cæteris recessere Siculis, vt tanquam aliam patriam, aliúmque populum facerent, ne ictis quidem fœderibus redierint bonâ fide in communionem reliquæ gentis; discordique ingenio esti semper arma aut minentur aut timeant.

Ita affectis animis, quid Regibus putes liberi in eos imperij esse? Vrbes, milites, portus, tantúmque non totas insederunt prouincias, ex quibus cum supercilio consulunt quid iuuari à se Regem aut sperni expediat. Cui si bellis occupato, aut inter alia laborati negocia, operam suam promittunt: tanquam digni quibus gratiæ habeantur, fidem hanc iactant; oblati à bonis ciuibus, tunc eiusmodi sponsionem non exigunt, nec fore vt toties eam repeterent, si semel tuta esset. Sed sociorum vtique magis quàm ciuium

more auxilia præstant, Regisque aut sequuntur aut auersantur consilia. Sic deorum Principumque animos agunt; quid vtrisque ipsi debeant, non ex patrio ritu, sed ex suis ingenijs metiti. Quantas clades hic morbus minetur Siciliæ vel nullo profitente agnoueris. Nam vt peruicacissima sunt odia, quæ ex diuersorum religionum licibus feruent; iure timendum est, ne aliquando Hyperephanij quod suis consequi viribus non possunt, excidio patriæ quærant, peregrinis gentibus, æmulisque, non magis ad bellum quàm ad prædam, & veluti Siciliæ possessionem accitis. Quod si ista meliores dij auertent, ac iam quanta sunt quæ videmus quæque lemimus? Si filij irascuntur parentibus, si Regi Optimates, continuò in hanc sectam, veluti ad cerastinæ mutationis genus, fucatâ professione succedunt? non ignari, quòd sibi præcipuè noceant; sed tam retè suo errore æmulos macerare. Quid de Vestalibus dicam? quid de mystis deorum? Vos illos castitatis fuæ tædet, impunè maledicunt religionibus, & incestarum mercede nuptiarum se Hyperephanijs dedunt. His exemplis, illáque differendi & viuendi licentiâ, labefactatur vulgus; vt primùm qui dij aut quâ ratione colendi sint dubitet; mox rudi aut impio fastu nihil sacrum habeat, nihil de Superis certum; Sic Numinum rebus indicta est isto facinore calamitas, simúlque in publicam pacem serpit, & ægræ Siciliæ carpit vires; quæ nunquam in pristinum robur exurget, nisi prius Hyperephanijs ad saniora reductis vulnus hoc duxerit cicatricem.

Tum Archombrotus; Quid ergo Sicuh cessant, ait, vnâmole obruere incendium? quidve grauantur

iusto ferro hanc tabem noxiosissimâ contagione serpentem exsciudere? Equidem vel ego externus manus meas & ferrum ad hoc promitto; Neque me vnquam gratioribus victimis operaturum credam, quàm si eorum sanguinem dijs dabo, vel meum adactis vulneribus ipsi libabunt. Hæc te Melcandro dicere, Ibburranes, & ad hæc bella eum vrgere æquum fuit. Subrisit Ibburranes; &, laudo impetum tuum, inquit, iuuenili feruore succensum. Olim quoque eadem sententia plurium fuit; donec rerum successu compertum est, vt quædam animalia aluntur veneno, ita hanc sectam inualescere publicis malis, intérque bella & clades saginari. Vt clementiùs igitur consulas, audi paucis, Archombrote. Multi fauent leuiter Vsinulæ, qui vbi ferro ac minis iubentur ab eius abire sententijs, arctiùs sectam illam tanquam miseram amant; occultáque deinde libidine liberè quæ volunt sentiendi, & præterea peccandi in publicas leges, cum pertinaciâ incumbunt factioni. Ita superstitionem indignatione & partium æstu verè animo imbuunt, quam nullo cogente omisissent incurioſi, aut pacatius inspectam vltrò damnassent. Itaque veluti fila per se tenuia ac soluta facilè rumpas; at si ea inter se violento implicas nexu, quò fortiùs premis, eò validiùs stipantur, coeúntque denique in funem cui frangendo nunquam sufficeris: Sic isti per se negligentiores suarum partium, futuríque ex morâ faciles nobis, vbi intentatos iugulis vident enses, qui coactam, id est, vt existimant, pudendam pœnitentiam extorqueant, furiosè suis adduntur; nexúque coniurato, publicum, & quod vix emoliaris, induunt

robur. Iam enim in plures serpsit labes, quàm vt possint & inter reos scribi, & citari à lictore; Ac praeterea ista Hyperephaniorum natio, non ferendo parendóue (vt illae meliores) quærit sibi incrementa, sed facilis cieri ad tumultus, sua facinora non perfunctorio sanguine assuescit asserere. Iuuenture autem abundat Sicilia, quam nunc leuitas, nunc egestas, nunc ipsa armorum cupido, sic versat, vt non iure aut pudóre æstimato, factiosis det nomina, & in militiam coeat quantumuis superis mortalibúsque auersam. Itæmulti dum armis certatur accedunt ipsi praedæ ad Hyperephanios, qui eos in pace deuouerent; & Reges bello illato plures de nouo reos faciunt, quàm ex vetcribus extinguunt.

An ideo autem ferenda hæc regni pernicies (ait Archombrotus) & veneno glisccnte expectandum donec singula membra perierint? Nihil saltem in medicinâ, vtcunque periculosam facias, grauius eâ lethali cunctatione verendum est. At Iburranes: Aliæ sunt artes, Archombrote, eæque certiores, quibus maculam Sicilia eluat. Cæterùm vnis Regibus fata huius curationis vim dederunt: speramúsque Meleandri pietate & curâ posituram morbi sæuitiam, modo hæc ciuilia arma cessent, per quæ semper Hyperephanius multum accessit. Pace, ocio, regni fœlicitate debellandi sunt; quo tempore nihil ex publicis latrocinijs habent quod incertis & seditiosis auxiliatoribus largiantur; neque incitati aduersantium feruore, plurimum quoque de suo remittunt. Ex ipsorum deinde præcipuis multi ad Regem respiciunt; ex cuius amicitiâ in illo sereno omnia pendent. Is autem si non

tà modio quàm contemptu prosequetur eorum disciplinam, efficacius omni bello nobilium animos ad pœnitentiam coget: Qui si malo pudore prohibebuntur suam sectam eiurare, saltem liberis suis consulent, magistrisque eos tradent per quos eruditantur ex veteri more, viuántque in Regiâ gratiosi. Nam qui cœlo, argumentis, veterúmque præceptis, vitam pertinaciam anteponunt, adhæréntque Vimulexæ; vincentur, mihi crede, hoc honorum aditu, & spe regiorum munerum, cautè præclusâ: præsertim si non hæ pœnæ legibus publicè latis in eos constituantur (nam id ipsum satis iratis esset ad quæstus, coniurationémque & contumacia arma) sed lento quodam vsu, Principisque ingenio, nequàquam in eos diuidentis reipublicæ munera, quæ conferri alijs possunt; neque ferentis vt extra licentiam quam leges faciunt exerrent. Cætera sit in eos mansuetus; & interdum familiaribus verbis dignus ipsis videatur cui placeant. Multi enim inter illos, Archiombrote, non suo, sed sectæ & institutionis vitio peccant; absque hac esset, rectâ indole, paréque maioribus futuri. Hos, cùm licet, corrigi mehercule præstat, quam cuncti, aut ad insaniora adigi necessitate. Licet vero vtcunque lenta remedia; paulatim Hyperephanijs neruos excindent; & quispecie altioris sapientiæ coaluerunt; tandem segni nec irritatâ vetustate, philosophiâ quoque excusâ atque contemptâ, quæ exoriens tanti supercilij fuit, non ægrè soluentur. Sed hæc sunt solidioris pacis consilia; quam ô huic regioni numina restituant, nec Hyperephanios patiantur auxilium Lycogeni ferre. Hunc certè, quicquid famâ nactetur, ad eorum religiones

ligiones acceſſurum non arbitror, nec vt illi factioni commenderetur, id eſt vix Siculorum quadrageſimæ parti, cæterorum odia contracturum. Cùm hæc Iburranes dixiſſet, Archombrotũ ad cœnam vocauit, monuitque familiariter, vt & ipſe Hyperephanijs perbenignè vteretur. Nam plùs illos (vt res Siciliæ erant) corrigi blanditijs, exemplóque, & ſobriâ diſſertatione, quàm profeſſo, ſemperque mutuo faſtidio, poſſe.

Iamque maturis apud Lycogenen rebus, dicta facinori dies erat, medio vere, ad decimum menſis, qui Thargelion vocabatur. Erithenes haud procul Epeirete prædium habebat, & ſaltum in eo, quem intactæ diu ſeræ impleuerant. Is deſtinatâ inſidijs die illuc cum Argenide Meleandrum ad conuiuium vocare ſuſceperat; ſi procederet fraus, Meleandrum atque Argenidem, tanquam ſignia rabuliſque ſpectandis in prædium penetralia cum paucis deductos adorturus, emiſſurúſque per poſtas cum celerimè tradendos Lycogeni. Si reſtitiſſet Meleander, aut ad auxilium pertinaciùs prouocaſſet, eum interimi placuerat: Satis eſſe ſi potirentur Argenide. Quòd ſi Meleandrum eo die omina, aut valetudo, intrà Epeirẽ cœnitſſet; tunc Lycogenes, ad eum opprimendum cum ſubito exercitu adeſſet. Hunc enim illo die Syracuſis eſſe volebant; & ad eum ſuæ factionis homines, tanquam Procerum, vrbiúmque nomine, coire cum tumultu, ducémque dicere publicæ cauſæ in Regem. Superuenire debebat Oloodemus, cum manu ad hoc ipſum antè collectâ, rei nouitatem ſuffragio aſſerturus, & viribus. Deſciturum ab Rege pleraque arbitrabantur, tum prioris belli exemplo, tum Præfectorum &

Magistratuum fraude, quorum multos ipsi subuexerant; denique sponte animis ad seditionem spectantibus.

In hunc modum institutis vtrimque consilijs, Lycogenem Meleander, & hic illum occupare decreuerat. Sed Argenis duplici solicitudine icta, cum & Poliarcho & regno studeret, eximiæ diligentiæ erat in ijs vrgendis quæ apud Regem amici censuerant. Comparanda Poliarcho erant dona; Arsidas reuocandus; & qui hæc curaret, fidum hominem respiciebat. Nemo, extra vnum Archombrotum, deprehendebat priuatas in virgine curas. Sed illum amori assidue seruienti penè iam imparem, & in Argenidis pro Poliarcho studia haud vulgari æmulatione quærentem, vix fallebant illa consilia. Super omnia seipsum accusabat, quòd reducendi Poliarchi author regi fuisset; adeò vt interdum sumeret impetum adeundi secretò Meleandrum, & contraria sentiendi. Sed pudore coërcitus simúlque reuerentus Argenidis iram, tam pernicaci consilio abstinuit. Accidit fortè, vt ad Meleandrum iret, super Arsidæ reditu cum filiâ colloquentem; Et tunc quidem ab recenti beneficio commendati apud Regem Poliarchi gratior Argenidi erat. Ergo vt suæ causæ patronum hilariter intuita, eum quoque solitò familiarius salutauit: ignarúmque cur hæ ad se blanditiæ essent, ita affecit, vt subitâ confusus lætitiâ, vbi primùm licuit, ad colligendas vires in cubiculum rediret. Illic animo nec securo gaudio, multùm animi incertus, ita denique sibi loquutus est. Te autem esse fœlicem te amori litauisse? Quid enim? Non frontem Virginis vidisti? Non oculos? cum venisti, non tota exilij? Infœlix! nimis

nimis ineptè meam ſpem indulgeo. Nunquam dij tanta præmia tam faciles concedunt. Vulgares nuptias nulla tempeſtas, nulli caſus illuſtrant. Eximijs verò amoribus fortuna intercedit, vt ipſo labore ſint precioſi quærentibus. O fallar; nec illâ ſalutatione, illo Argenidis vultu, quo tantopere mihi nunc placeo, exitium ipſâ portenderit. Hei mihi! quod vix cogitare ſuſtineo; num hæc beneuolentiæ ſigna Poliarchum petebant; & ideò blandior fuit, quòd eum apud Regem ſententiâ meâ iuuit? An orantis ſpecies fuit quâ patrocinium rurſus meum pro illo depoſceret? Non eſt tanti, non per Argenidem, vllus amor. Nec volo Argenidis in me beneuolentiam debere Poliarcho; nec mihi Poliarchum debebit Argenis. Egóne alienæ fœlicitatis miniſter in meam cladem pugnabo? Ego vilis abiectique animi penè ad ſeruilia officia amabor; & Argenidem alteri tradam? Erras tamen Archombrote, ſi vi agendum putas. Precibus, patientiâ, obſequio, impetrabilis amor eſt. Seruire, an imperare Argenidi paras? Aut quàm hæc inuerecunda eſſet oratio; Nolo vt ames Poliarchum? Vix auſterus aliquis parer ſic iuberet. Quæ ametur indigna eſt, vel præſtantiſſimum amabit. Virtute, gloriâ, famâ in Poliarchum certandum eſt. Ecrus quoque intereſt hîc eum reuocari. Semper enim de abſentibus tenerùs, & quadam miſeratione ſentimus; Præſens autem vt placere Argenidi poterit, ſic aut rixâ aut faſtidio eſſe ingratus. Explorabis cur ametur, aggredieriſque eâdem virtute virgini te probare. Quicquid ager, affectu ſuperabis: & ſi cætera fœliciter non cedent, ferrò dejicietur. Facilis erit ad iurgia pugnámque occaſio. Vt ſit verò

fortiſſimus,

fortissimus, tamen fortior amor est qui meam manum reget. Interim dum de reditu ipsius agimus, facilis ad colloquium erit Argenis. Me audire, mihi credere assuescet. Sæpè autem vbi adoleuit benevolentia, longè ad alias causas valet, quàm propter quas esse incipit.

Cùm Archombrotus in hanc sententiam coëgisset reluctantem animum, ad Meleandrum redit; ibique ad nouæ indignationis mœrorem præsentiori causâ deductus est. Persuaserat enim Regi Cleobulus, vt quæ munera ferrentur Poliarcho tanquam ab Argenide essent. Ipsa exors est facinoris, inquit, quod eum è Sicilia expulit. Regni autem secundum Te curæ ad illam pertinent. Sciet præterea sub eius precibus tuas latêre: & qui fortasse durior nobis esset, certè non litigabit cum virgine. Meleander mirificè probat sententiâ; Age, inquit, restat & munus, & hominem qui ferat deligere. Timonides strenuus iuuenis erat, fideique in Poliarchum notæ; quem mox Argenide suggerente, huic furtiuæ legationi Rex destinat. Hoc ita constituto, iam quod munus mitteretur, inter se pensabant. Fortè mercator ex Syriâ Indicas & Arabicas merces, plerunque inutilem vanis generibus luxum, aduexerat. Inter cætera erat armilla ex serico texto, quod totum varii generis lapilli sic implebant, per suos colores distributi, vt aliquot ferarum aut fugam figurarent aut iram, quas hîc telis venatores sequebantur, hîc excipiebant venabulis. Pretiũ gemmis, & operi, ingens; quippe quod talentis quinquaginta indicabatur. Multi Siculorũ hanc viderant, plures audierant celebratam non ignobilis Poetæ operâ, quẽ suo fulgore ad hos versus rapuerat.

Dicite

Dicite surgenti confinia littora Phœbo;
Quàm nitidus vestris hic Deus exit aquis?
Cùm tingit virides hilari fulgore smaragdos;
Aut facit, ô adamas, te sibi luce parem.
Pallentémve onycem, varium vel iaspida miscet,
Vel cui purpureo nomen ab igne venit.
Cæruleásque notas & flammis implet, & auro,
Cùm variat curvas comptior Iris aquas.
Hæ tamen haud uno cuncta sub littore gemma
Nascuntur: Nam cui gloria tanta solo?
His nitet immensus Ganges, his flavus Hydaspes;
Est & Erythræi lucida concha sali.
Vna omnes armilla tenet; par omnibus una;
Omnis in hac Oriens lucida texta coit.
Di superi! pretium nitidæ formamq; coronæ!
Quam volet amplecti tanta corona manum?
Vt natat in solido lux alternata lapillis!
Oraq; venantum quàm bene gemma facit!
Dives en hic cervus, quem ditia tela fatigant;
Et leo, quem pretio cernis tumere suo.
Limus? an nondum Telchines naufraga saxa,
Artifici gemmas sic posuere manu?
Digna quidem Iouis hæc vibrare armilla lacerto,
Cùm quatit imbriferâ luce coruscus humum.
Ipsa, licèt dives, placata hoc munere Iuno,
Poneret offensi iurgia sæua thori.
At te seu veri, seu famæ gloria tangit,
O quisquis tantâ brachia dote colet;
Vince animo censum, ne hæc optima saxa putentur,
Tuq; gemis Pyrrha vilior esse lapis.

Eam armillam Poliarcho munus fore idoneũ, Argenis atque Cleobulus cum Meleandro censuerunt, quippe

quippe quod se sua mole non proderet. Furtò enim rem agi. Arma, aut equos, si mitterentur, conspectum hostium non posse defugere. Præterea hoc ornamentum in plerisque regionibus non fœminarum magis esse quàm virorum. Aptissimum itaque quod fœmina viro donaret. Rex antea, cùm illam mercator obtulisset, quia maiores curæ instabant, penè vilem habuerat; Apud Eristhenem tamen erat, vtique præfectum ærario, iussúmque inspicere ex artificum fide an in rem Principis emptio esset. Tunc verò ne quisquam miraretur confestim hanc emi, Rex talos poposcit, & cum Argenide ludens, ac sponte inferior; quasi victoriæ præmium armillam statuissent, Eristhenem accersit, imperátque quàm possit rectissimè eam Argenidi conciliare. Eristheni siue sua sedulitas, siue fortuna nondum Meleandro propitia, iam suspicionem fecerat legationem ad Poliarchum parari. Credidere à suâ coniuge ortum suspicandi initium, quæ cum Argenide & Selenissâ frequens, sæpè obliquos de Arsidâ sermones iniecerat; callida mulier, & ex viri ingenio ornata. Sed postquam Rex armillam, tali ærarij tempore, emi præcepit, adeò illi aucta suspicio est, vt illico ad Lycogenem scriberet, vereri se ne Poliarchi gratia hoc munere repeteretur. Is autem ad omnis flagitij atrocitatem celer, hortante etiam Oloodemo (nam is fortè tunc aderat) in hunc maximè sensum rescripsit; Nihil consultius quam vt armillam, quandóquidem apud Eristhenem erat, veneno imbuerent. Si eam Poliarchus accepisset, haud dubiè lacerto circundaturum; & tabem per gestantis calorem in vitalia peruasuram. Sin Rex eam

dedisset

dediſſit Argenidi, rem tempori poſſe ſciri. Nam venenum non ad tactum ſtatim nocere; Admonituros autem ipſos prætextu aliquo, de peſte quæ latebat, laturóſque ingentis fidei nomen, ſubſtituto in crimẽ mercatore, Toxicum domi Eriſthenis erat, quod noxioſiſſimum miſcuerant tollendis inimicis. Ephyræi, ſeu miſcendis veneno poculis, ſeu ſagittis imbuendis præcipui, dum illuc colonias vehunt, condúntque Syracuſas, hanc olim turpiſſimæ calliditatis artem quibuſdam Siculorum tradiderant. Et Meleander eâ peſte tentatus, hactenus ſuorum cutâ euaſerat, cibum Regis, & veſtes, ambitioſâ curâ ſeruantium. Tanta autem veneno acerbitas, vt non modò guſtatum ſæuiret, ſed ex diutino contactu inſiuuaret virus in cutem quam calor laxauiſſet. Eriſthenes veneficio perpetrando nullum adhibuit; ſed ipſe in dilutum toxicum interiorem armillæ partem miſit; byſſino vtique texto mollem, quia iungenda brachio erat; cúmque credoret vim ſuccorum ſatis infuſam, eam in pyxide defert ad Regem. Qui tanti ſceleris ignarus, omnibúſque præter Argenidem ſemotis, vocatum ſecreto Timonidem monet eam fidem exhibere quâ dignus cenſebatur. Oſtendit deinde cui miniſterio ſit delectus, & literas tradit ad Arſidam, ſua manu ſcriptas. Timonidem quem vides, Arſida ad te miſi. Ei ſic auſcultare te volo, vt me loqui exiſtimes. Quicquid dixerit, egeritve, ratum habebo. Scias tamen quò celeriùs cum hoſpite aduexeris, eò te futurum gratiorem. Vale. Tum Argenis ex compoſito de receſſu fluxæ veſtis pyxidem profert; & hanc, inquit, armillam, Timonides, ad Poliarchũ defer. Eam

meo

meo nomine accipiat. Vnà illi has literas dabis, alteráſque ad Anſidam. Tradit deinde codicillos, non quos Meleandro oſtenderat : frigidos enim, nec amicitiæ ſuæ cum Poliarcho pares obtulerat Paetus; & inter obſignandum haud ægrè mutauerat, alijs quos ex mutuâ neceſſitudine ſcripſerat præparatis. Quia autem Timonidis in Italiam itus ignorari non poterat, ne augeretur diſſimulatione ſuſpicio, ſpargere apud ſuos Rege authore cœpit ſe Italiam Africamque viſurum vacationem impetraſſe à regiâ. Iuuenis erat, & commodum accidit, quòd pridem tranſmarinæ peregrinationis ſtudio actus, æqualibus ſuis ea vota iactauerat.

Sed Eriſtheni ad inſidias inuigilanti, plerique noxa, & ſuſpecta omnia erant. Hunc igitur ad Poliarchum ire conjiciens, quò verum erueret, ita fraudem commentus eſt. In ipſius clientibus iuuenis erat, quia nuper agros reliquerat, nondum notus in regiâ. Callidum autem, & ad ea quæ præciperentur impigrum eſſe cognouerat. Huic imperat abeunti Timonidem concito equo perſequi : Simulare deinde à Rege ſe miſſum, qui etiam atque etiam moneret, ne in Sicilliâ cuiquam mortalium indicium faceret de armillâ. Dum loquêris autem, inquit, diligenter audientis vultum obſerua. Si annuerit, aut viſus ſit dubitare, tanquam mandato ſatis functus, ab illo protinus abi. Sin quid velis ignarus ſit, vt facilè deprehendes; qui ipſe vocetur tanquam dubius ſciſcitare. Vbi Timonidem dixerit, pete ignoſcat errori; alium nempe ea quærere; Et inde, ſi potes, ſic diſcede, ne ſciat quam viam inſtiteris. Sin quia ignotus es, hæsitabit, & qui ſis exquiret; ex Selenillæ cognatis

eis te ſimula recèns tranſmiſſum ad regiam; Nomen quod primum occurrerit tibi impone. Ille gnauiter mandata exequutus, necà ſolertiâ, nec à fortunâ abetrauit. Namque Timonides vbi audiuit de armillâ, quòd rem ſceretiſſimâ ſciret, hominẽ ſuſpectũ non habuit: Ire igitur iuſſit, & Regi renunciare eſſe omnia in ſecuro. Satis ſibi hæc arcana eſſe mandata.

Sic eluſo Timonide, cùm iam de cõſilio Regis conſtaret, Eriſthenes omnia confeſtim perſcribit Lycogeni, ne ſiue Timonidem capi inſidijs, ſiue quid aliud vellet, tempore excluderetur. Diu incerto Lycogeni, cùm Regem iam non ſegnem, ſed ex aduerſo ſtruentem conſilia, timidiùs ſperneret, tandem nouo facinore viſum eſt opus, quo inclinaret in Regem maleficij à ſe parrati inuidiam. Quod igitur nemo vnquam putaſſet, ipſum ſolicitare ad fœdera Poliarchum, eique ſcribere hoc exemplo inſtituit. Lycogenes ſalutem Poliarcho. Quàm tu in amicorum hoſtiúmve delectu erraueris, hic dies aperiet. Me tanquam inimicum inſectatus, Meleandro vtinam non plus æquo tribuiſſes. Sed omitto præterita. Nam neque iam te accuſari humanum eſt; neque in eo ſtatu ſum, vt anxiè me excuſem. Malo te ex beneficijs meis ſcire, quàm verbis, vter noſtrûm in priſtinis odijs peccauerit. Meleander ex tuo exilio te infenſum, & vindicem, cùm timeret, ad nefarias artes confugit. Factúſque de Rege veneficus, armillam infamibus illitam ſuccis, tanquam pœnitentiæ ſuæ confeſſionem, mercedémque iniuriæ, tibi miſit. Hanc tu caue geſtaueris. Mortem enim circum egeris brachio, non armillam. Mihi quidem ante experimentum fidem eſſe

non

non curo. Si igitur vel damnatus est seruus, vel hu-
maniori consilio iumentum aut canem vis perire,
nudæ illius cuti hoc munus compone. Nisi intra
quatriduum morietur, ego qui viuam indignus sum.
Si sapis, illum ipsum pestiferi doni latorem, illum
Timonidem coges, vt mortem induat quam tibi
non inscius porriget. Ego has insidias, quas ægre
detexi, te rescire ex me potissimùm volui; ne
tantæ indolis vir tam turpi exitu cadas; aut omni-
no sub inuidiâ meâ pereas. Nam quis ex hostibus,
non te potius iactet à me quàm a Meleandro esse
sublatum? De cætero, vt voles, gratis ages. Si in-
festus esse pergis; est quod publicè te vlciscar. Á ma,
consilia, vires in expedito sunt. Deos cœptorum au-
spices habeo. Sin tibi detecta Meleandri perfidia,
meliorem mentem dabit, volésque coniunctis me-
cum viribus vindicare iniuriam; spondeo nec te fra-
teris, & quoniam hæc mea ætas est, nec patris gra-
tiam me viuo desideraturum.

Tantæ audaciæ codicillos, expertæ fidei seruo cum
his mandatis dedit, vt dispensato itinere ad Polia-
chum perueniret octiduo post quàm eodem Timoni-
dem aduentasse constaret. Neque rem esse difficilem,
Messanæ vel Rhegij, in portu aut vrbe, tanquam ali-
ud agentē, de aduentu Timonidis posse habere quæ-
stionem. Hæc autem improbæ solertiæ ratio erat, vt
octo toti dies interessent, quibus noxium textum ge-
stare Poliarchus, cóque interimi posset. Nam si ex-
tincto superuenirent hæ literæ, quantæ inuidiæ in
Meleandrum forent? Sin fortè Poliarchus tamdiu ar-
millâ abstinuisset, tum multū Lycogeni debiturum
de periculo in posterum monenti, tum in Melean-
drum

drum acriter exarsurum, quem tanti indicij fallax scena damnaret. Etiam Regem audebat contumeliosè appellare; quia hæ literæ Poliarcho reddi vix poterant ante id tempus in quod à coniuratis erat constituta defectio.

At Meleander dimisso Timonide totus in eo erat, vt cum Lycogene Oloodemum ad se perliceret; vtrumque igitur literis aduocat. Lycogenes nondum maturis ad secedendum rebus, parêre constituit, & aliquot paucos dies esse cum Rege. Sed Oloodemus acceptâ Regis epistolâ, non priùs ad Regiam quàm ad Lycogenem contendit. Ibi communicatis consilijs suspectum illud fuit, quòd vtrumque Meleander accerseret. Siquid atrox parabat, libentiùs in ambos quàm in alterum esse ausurum. Nihil securius, quam vt Lycogenes simulatione valetudinis absentiam excusaret, & Oloodemus explorandis consilijs iret ad Regiam. Is ergo à Lycogene profectus cum intrasset Epeircten, Meleandro protinus salutato, eâ vesperâ ad cœnam admissus est. Dedit quoque literas Regi, excusationem Lycogenis ferentes: Illi enim sonticum morbum esse, nec aëris patientem. Rex haud dubius morbum fingi, tamen eâdem quâ petebatur simulatione non pauca de genere inualetudinis quæsiuit. Soluto deinde conuiuio, Cleobulum, Eurymedem, & Archombrotum accersit, rogátque quid Lycogene faciendum, qui venire contempsisset; quid etiam Oloodemo & Eristhene qui pari fiduciâ quâ ille imperium spreuisset, adesse nocentes sustinerent. Archombrotus, & Eurymedes nihildum mouendum putabant: sed Lycogenem adhuc aliâ fraude tentandum.

dum. Illo libero, frustra in cæteros fore sæuitiam. At Cleobulus; Ego verò arbitror, inquit, nihil de prædâ quam tenemus amittendum. Putatis Lycogenem, nisi concepti sceleris conscius esset, tam vano ægritudinis mendacio Regi fuisse illusurum? Dij dent meliora. Sed quantum coniecturâ & fidorum hominum nuncijs assequor, & mox isti furtim abscedent, & nos illum cum armis aspiciemus. Videte quid sentiam. Rex hominem rursus accersat. Tergiuersationem non verebor pro defectione accipere. Oloodemum interim & Eristhenem per homines fidos sic seruari interest, ne teneri se sentiant. Vbi compertum fuerit, non venturum Lycogenem, lege in eos agendum est. Multum Lycogenis viribus decedet, si tantarum opum, & clientelarum, duces peribunt. Hanc præterea seueritatem, in multorum animis reuerentia aduersus Principem, timórque supplicij, vtilissimâ mutatione sequetur. Visus est optimè dixisse Cleobulus; Et ex illâ sententiâ, Rex postridie ad Lycogenem scripsit; additóque ad blanditias imperio, ad se venire imperauit. Ille magis ac magis suspicionibus plenus, non modò non paruit; sed & per nuncios monere Oloodemum, & Eristhenem cœpit, vt ab aulâ recederent. Beneuolentiam Regis insidiosam esse. Ac præterea apertâ iam vi opus. Quippe statutum bello tempus appetere. Neuter spreuit coniecturam Lycogenis. Sed neque Cleobuli diligentiam fefellere; ad quem duo de Eristhenis familiâ diu antè pecuniâ promissisque solicitati, multa de domini rebus per internuncios sæpè retulerant. Illis tunc authoribus sciuit, præparatos sub Epeirecten esse equos quibus noctu

Eristhenes

Eriſthenes vteretur. Lætus Rex quòd eorum furtiua diſceſſio futura in criminis partem eſſet, imperauit Archombroto, vt ſub ipſo deprehenſos facinore vi ad ſe retraheret. Et ille haud remoratus imperium, ſedulò quæ in rem erant, maximè ex Eurymedis mente inſtruxit. Sat conſtabat cum paucis eruptu-ros, ne tumultus proderet fugam. Non plures itaque Archombrotus decem militibus aſſumpſit, iſque Hiſpanis, ne linguæ commercio, aut contagione factionis, cum Proceribus hæreret in quos tunc armabantur. Singuli extra arcem vt Archombrotus conſtituit, ſine ſuſpicione elapſi ſunt: Ipſe deindè ſequutus eſt; accinctóſque paulùm à viâ ſub veteri & opportuno tecto continuit, quà neceſſarius à Regiâ diſceſſuris tranſitus erat. Diu in ſtatione non hæſerat, cùm Oloodemum atque Eriſthenem per Lunam agnoſcit, tribus omninò ſeruulis comitatos; celeritérque, & demiſſis capitibus euntes. Iis ergo cum ſuâ militum decuriâ obuiam venit; &, quò te, inquit, Oloodeme, quò te Eriſthenes? Sontium per louem eſt iſta molitio. Cur noctu? cur ſimul? cur inſcio Rege abitis? Vnde iſta circa vos à ſeruis, ab amicis, ſolitudo? Obſtupuere deprehenſi. Ille verò correptos, & ſubito malo horrentes reduxit. Treſuiris inde permiſſi ſunt qui noxios ſeruarent in carcere. Fugæ erant manifeſta veſtigia: Equi haud procul cum agaſonibus parati; & vrbano ſub amictu veſtis ad viam expedita.

Summa omnium inde turbatio fuit; & poſterâ luce cùm id renunciatum Ibburrani & Dunalbio eſſet (qui tunc fortè ad Apollinis templum non procul Panormo profecti, ob Antenorium ſani Anniti-

tem ſuauiſſimæ conſuetudinis virum illic diutiùs morabantur) citatis haud mora quadrigis ad Regem reuecti ſunt; qui amplexus venientes; poſtquam rem ordine enarrauit, Si me dj amant, inquit, in ambobus his exempla facere volo. Nunquam me ſaltem iſti inultum deſpexerint. Neque me impiorum contumacia mouet, ſparſis ſchedijs minari audentium. Ecce enim quantæ audaciæ chartam Cubicullariorum vnus, in limine meo hoc mane offendit. Acceptâ chartâ Dunalbius, & Rege ad alios diuertente, horũ verſuum lectione cum Ibburrane inhorruit.

Redde viros; quid ſæua paras, & ſtrande tyranne
Imbelli, haud vllo demiſſos Marte ſatigas?
Hóſne duces, hæc Sicaniæ decora inclyta terræ
Ferre ſitum, & fœdo ſqualentem carcere noctem?
Redde viros. Non Sidoniæ reuerentia pallæ,
Non quæ ſceptra manu, non quæ ſtant vincula fronte,
Obſtiterint. Ruimus cæci, & te vindice ferro
Gens excita petit. Cuperent decernere montes,
Téque haurire ſoluum. Sed noſtræ debitus iræ
Talis eris, qualis ſub crimine decolor ipſo,
Ignotúſque ſuis, Tyrij pro vertice montis
Horruit iratos Pentheus concurrere thyrſos,
Diuerſúmque trahi pectus, vulſóſque per artus
Ire animam, & ſparſum campis ſpirare cadauer.
Et tua quòd noſtris nondum penetralia flammis
In cineres collapſa ruunt; ne crede remiſſas
Irarum pauitare faces; Sed parcimus illis
Quos Rex ſæue tenes. Hi ſunt tua fata, nec vltrà
Quàm ſpirãt lux te alma manet. Meleagria non plùs
Mater in ambuſto ſeruabat ſtipite natum,
Hos ſerua (ſi cura tui) ceu pignora vitæ.

Incolumémque

Incolumémque velis. Vel si meliora meuentem
Dî te audire sinunt, genti tam instapetenti
Redde ducem, tantoq; exora munere pacem.

In his motibus regia erat; cùm Timonidem aliæ in itinere turbæ versarent. Vitæ ratio, & fortuna hæc fuit. A Rege dimissus triduum in suo prædio inuitus consumpsit ominum causâ quæ Haruspex minori spatio procurare non potuit. Inde Mediolanum ad Arlidæ coniugem venit. Insana tempestas tunc maria exercebat, aquis ac ventis sub veris initium sponte surgentibus. Quatriduo nemo ex portu soluere ausus. Interim quassabantur nauigia, vndis mutuò cogentibus alnia; vel eiecta in arenam procumbebant. Timonides quod integerrimum ex eâ peste superfuit, confestim instaurari præcepit, agique à littore, necdum satis constanti maris pace. Præter suos nullum in naui vectorem recipi passus; iam tenebat medium freti; Cùm occurrit recentis naufragij nefastum nauigantibus spectaculum. Nauis erat receptis obruta fluctibus; ex quâ tamen eminebat adhuc malus; quia non euersa, sed depressa, desederat. Et quod omnium atrocissimum fuit; stabat in antemnarum amplexibus nauta, superstes naufragio, pallidâ & emorienti facie, nisi quòd vento adurebatur: Ille manu nutúque (fluctus enim intercipiebant fragore suo vocem) orabat eripi morti; & omnium misericordiam non ægrè elicuit. Aliquot igitur nautæ descenderunt in scapham. Cúmque ille se de malo deorsum duxisset, propè rigentem excipiunt, adducúntque Timonidi. Tum verò laxatis spiritibus, quos antea nimius timor intenderat, semianimis super constratum nauis se diu

explicuit; donec vini odore excitatus, iussúsque à Timonide dicere, quis esset, quóve euntem tetigisset hæc fortuna, Rhegium, inquit, patriam habeo; censum ex nauticâ arte. Nunc in Galliam cursus erat; quò egregium virum deferendum susceperam. Mare videbam non à tempestatibus tutum. Cœlum enim modico vento, sed incerto agebatur, & tristior aër horrebat. Itaque à portu soluere non volebam. Sed cùm sæpius iussus processissem in altum, primùm auræ inter se pugnantes nos alternis rapuerunt in auersos & contrarios cursus: destituerunt deinde simul omnes elusum nauigium; Ego in tam subitâ pace acriùs, vt oportuit, timens, comites cœpi hortari vt remis eluctarentur pigritiam maris. Quippe illi sereno proximum malum esse. In Siciliam igitur, quam vicinam fors dederat, ratem appellerent. At ille qui nauigium conduxerat, negat sibi placere Siciliam; stringitque demum ensem, recisurus manus illius qui in eam primus partem remum egisset. Inter has cunctationes dies absumptus est: & mox luna igneis cornibus ventum excitauit. Tum verò non per gradus, vt solet, tempestas intumuit; Sed direptus subitò aër ita miscuit maria, vt iam à principio mihi artem eriperet. Versabamur incerti quid exigeret ventus, mediam nauem aduersis complexus turbinibus. In his malis cùm exacta nox esset, diésque afferret tristiora, capillos deponimus nihil profuturâ religione. Ecce enim improuiso exitio hæsimus deprehensi in breuibus; Cumulauerat arenam vis procellæ, prorámque tenebat. Iam tabulata soluebantur; & nos vtcunque remis & contis tendebamus in puppim, cùm ille cui operam locaueram,

locaueram, cum suo liberto, duobúsque qui proximi erant, nautis, in scapham descendit, & fune præciso, haud dubio naufragio se permisit. Raptos per turbinem non licuit oculis sequi. Obstabant medij fluctus, quibus par scapha diu esse non potuit; nec pereuntibus nobis vacabat alienos casus dolere. Fessa quippe carina aperuit vndis viam, quæ victis compagibus properabant intrare. Numinum pietatem! vt voces horruere! quàm feralis pereuntium clamor, cùm descendentem nauem mare contexit? Euado ego in arborem. Euado lieu miser! mortem, scilicet tantisper dilaturus, donec mersa carina in latus procumberet, & malus sequeretur. Sed supra spem dij fauerunt; arenisque circumuallantibus adeo veluti fundata stetit ratis, vt me incolumem illa arbor præstiterit; quæ nunc non sine vtilitate extra aquas eminet, admonitura nauigantes vt matutè ab illis breuibus deflectant. Biduum iam est ex quo tristi amplexu lacertos ad abietinam continui, desperatione potissimùm, & frigore exanguis. Nam nec somni, nec cibi memineram. Cùm autem Deorum placata vis vestram opem monstrauit, tantùm non laxata brachia mittebam in mare.

Hæc loquentem omnes audiebant cum lachrymis: Sed Timonidem altior cura subiit, ne ad Poliarchum pertineret calamitas. Nam quis vector toties à naufrago illo laudatus? Ab Italiâ veniebat, fugiebat Siciliam; vtrumque conueniebat Poliarcho Nautam igitur sociorum fata deflentem; vt natassent, vt cautium eminentiora amplexos sæui fluctus auulsissent, turbatus interpellat; Et quod, inquit, viro nomen quem vehebas? Ciuis Rhegij erat, an

hoſpes? Ille ſe nihil præterea ſcire reſpondit, quàm quòd Arſidas Siculus, cui opima Rhegij prædia erant, conduxerat nauem, & proficiſcentem amicum ad portum produxerat. Obriguit Timonides, & velato capite, quò liberiùs poſſet ingemere, deſcendit in ſecretam partem nauigij, iuſſis remigibus quamquam proſperum ventum omnibus viribus iuuare. Haud multò poſt Rhegium applicuit: nautámque ſeruatum ſequi ſe iubet, & ad Arſidam contendit. Ille tunc fortè media luce in ſcimpodio cubabat, varijs cogitationibus in ſeeris animum proximi luctûs ignarum. Sed cùm de amici aduentu admonitus, proſiluiſſet ad amplexum, læta verba, & hoſpitalia ingerentem Timonides ſuſpirio proſequutus; quid, inquit, Poliarcho factum, mi Arſida? Nos miſeros an & egote ipſo plura ſcio? Inter hæc dicta nautam admouit; quo viſo Arſidas ſubito metu præſagia cladis hauſit; & iam Timonide quoque pallidior: Onus, inquit, ò Nauta, quod tibi tradideram, ritè alicubi expoſuiſti? Nam deſtinata Gallia tantillo tempore teneri non potuit. At ille; Solum me naufragio ſuperſtitem vides. Nauem, ſocios, vectores, omnia, ſæua tempeſtas tulit. His auditis Arſidas multo gemitu planctúque turbatus, intra tectum mœrentes recepit. Nec vacabat penè exangui de ordine mali quærere; ſed cum Timonide in cubiculo ſecretus, acerbiſſimum funus, & fata iniqua, terráſque indignas Poliarcho, aláque in calido & futuri luctu conſuetæ, ingeminabat. Cúmque poſt multũ lachrymarum Timonides rogaret, ecquò illa Poliarchi profectio? aut vnde exitiale nauigandi conſilium? retulit Arſidas, Rhegium ob Siciliæ vicíniam ſuſpectum

suspectum fuisse Poliarcho. Nam nec poterat (inquit) latere illhic Lycogenem: & quam facile ab aduersa littore mitterentur sicarij? Galliam ergo petere statuit, patriam, vt arbitror, suam; illinc ad nos celeriter reuehendus. Sed fatorum scilicet inuidia fuit, ne hominum genus se tam vicino immortalibus viro diutius iactaret.

At Timonides de Meleandri in Poliarchum animo inter singultus agens, literas Arsidæ tradit, armillámque ostendit de pyxide euolutam, inutile Argenidis munus. Sed artificium, gemmásque mirari, per dolorem non licebat. Eáque vesperâ luctibus datâ, ambo constituunt ad Meleandrum redire, ne aut ille de Poliarcho aliquid speraret, aut ipsi necessarijs temporibus Regis abessent. Suspicabanturiam armis infestam esse Siciliam. Circumegere itaque cursus, vt in Epeirotes potissimum portus terram subiren: varia, vt sub vere, & irrequieta flamina erant; septimúsque demũ dies Epeirotem aperuit. Sed quò propiùs admouebantur littori, eò crudelior miseros luctus agebat. Recedere terras amisere modo omni remigio quæsitas. Nam quo ore tantum facinus nunciaturi erant? aut quis deinde pro ominosis non eos habiturus? Præcipuè Arsidam non vnus, aut Timonidi notus dolor, conficiebat; Nec tam illum Meleander mouebat, quàm Argenis. Posseme videre morientem, & quod est crudelius, illam eripi oratione occidere? Quo supercilio exprobraturam, quòd à Timocleâ inter hostes fœliciter seruatum, ipse ad naufragium dimiserat? Cur ire, aut cur solum, passus esset tam enixè commendatum? Hæc & similia reuoluenti, minimum erat quòd fidei & operæ

præmia

præmia sibi perierant; Verebatur Virginis iram, ex illius oculis acceperurus, an viuere deberet. Nec ipsa poterat aut eludi dissimulatione, aut morâ mulceri. Num enim quod Meleãdrum fore intererat non statim ad Argenidem perueniret? Ac vt silere ipse vellet, nec Regi tristem casum nunciare: At quid Timonides, tam silentij quàm sermonis per nimium dolorem impatiens? quid vtriusque familiares, festinaturi tantæ cladis nouitate sibi percunctatores parare?

Inter hanc cogitationum caliginem, nauis crepidini portûs applicita, turbatos reddit Siciliæ. Primùm omnium amicis seruulisque præcipiunt, ne quid in publicum efferant, priusquam ipsi Regem adierint. Superato mox calle qui in oppidum ducit euadunt in atrium Regis; & illic (ô mixturam fatorum mirabilem!) neminem prius quam Gelanorum aspiciunt duobus Siculis medium, & temerè læto vultu spatiantem. Prior Arsidas vidit; & ad idem spectaculum Timonidem veste prehensum rapiens, aliquamdiu impotens vocis, manu protensâ anhelauit. Mox redditâ voce, An monstris deludimur? inquit; aut quæ ista rerum omnium mira confusio? An non illic est Gelanorus libertus Poliarchi, quem & naufragij fuisse comitem constat? quis hunc Mercurius reddidit, miseris que viuentibus? Horrebat Timonides: Nec responso Arsidæ dato ad Gelanorum cucurrit; qui & ipse visis amicis vltrò obuiam properabat. Sed hi muti stupentesque nihil nisi hominem contuebantur. Tandemque cum gemitu Arsidas; saluum te video Gelanore? an vmbra es; tibique & naufrago domino falsem inanem tumulum quæris? Gelanorus de-

ponere

ponere iussit hos metus : Viuere seruatum à fluctibus peiratisque Poliarchum. Ab eo se missum ad Regem, Epeirotem proximâ die venisse. Auidè illi rem omnem quærere cœperant ; qui casus egissent, quæ salus, aut fides, perditâ naue in mari irato. Sed Meleander narrationem præuertit, quiè fenestra conspectos præcepit aduocari, alterius scilicet prodigij suspensus ambagibus quas per eos solui posse sperabat.

Nam vt nauis quâ Poliarchus Rhegio Galliam petebat fracta in vadis est, cœpitque vndarum pondere dissolui, ipse cum Gelanoto, nautisque duobus in scapham se recepit; Nec vento obluctabantur ; nisi quod dispensatis remorum ictibus negabant fluctibus latus scaphæ. Ita proximum promontorium circumuecti, extra conspectum nauigij fuerunt ex cuius ruinâ profugerant : inde mitius vrgentibus ventis, cùm adhuc per multa spacia errarent, allisa est cautibus scapha quas vndæ humiles celabant, vectoréque destituit. Exiliere igitur in medium pontum, solidis sed imparibus saxis ita excepti vt fluctus nemini infra poplitem essent, nec vllus ad vmbilicum tingeretur. Longè litora ; nulla nauis in conspectu, & magnitudo cladis etiam vota damnauerat. Placebat Poliarcho exire ferro miserias. Gelanorus rapidos vortices in exitium malebat, & nautæ non vitæ spe, sed horrore interitûs, aiebant in illis rupibus expectandum naturæ fortunæve imperium Sic de fato deliberantibus visa nauis est è longinquo iactari fluctibus, & ad se paulatim accedere. Peiraticus lembus erat, qui habilis, & in tempestates comparatus pertulerat maris sæuitiam : & iam remit-

remittentibus ventis, incipiebat ad gubernaculi inflexiones regi. Sciebat gubernator, saxa latêre in eâ regione, quorum vicinam iam prodebat crebrior spuma, & fremitus in breuibus semper immanior. Detorquebat ergo nauigium; cùm simul naufragæ scaphæ aliquot tabulas videt, quæ paulò antè vexerant Poliarchum: & supplices passis manibus apparent è proximis saxis inuocantes præteruehentium opem. Dubitauere Peiratæ an excipiendi essent. Nam quod precium auxilij; aut quid prædæ ex naufragis erat? Humanitatem verò in illis pectoribus deleuerat artis suæ crudelitas. Quia tamen plerunque vectores commeatuum pretiosissima suis vestibus reconduntur, placuit ire ad prædam, expedierúntque subitò scapham, minùs acri iam pelago: Ac ne in saxa inciderent, lenta remigia agebant, subinde scrutati quàm alto æquore vehrerentur. Admoniti quoque sunt supplices, vt quàm proximè fieri posset, ad scapham per saxa solidásque arenas accederent. Tandem remi fuere pro ponte, quibus porrectis proximam rupem suæ scaphæ Peiratæ commiserunt. Sed obstupuere ad Poliarchi & Gelanori vultus, simúlque corporum, simul vestium pulchritudine capti, multa de prædæ fœlicitate inter se mussarunt.

Vbi autem è scapha in lembũ recepti sunt, tunc non dissimulatâ perfidiâ veluti captiuis catenas injicere audent, ad hoc monstrum stupente Poliarcho; qui stricto mox ense, quid vos autem viri? (inquit) quæ odia? quæve rixæ? aut quid tàm subitò offendimus, modò digni quos per vestra pericula fluctibus eriperetis? Neque segnius Gelanorus manu ferrum feriebat, vinculaque repulerat. Sed cùm nihil Poliarchi

liarchi ſermonibus fracti, ſæuiùs tumultuarentur, enſéſque expedirent, non diſtulit Poliarchus armis vti, & catenas ſibi indere conantem ita multauit, vt in ima viſcera ferro deſcenderet. Huic cùm alium addidiſſet compari fato; victor quoque vnius Gelanorus ſeſe patrono applicuit. Tum iuncto, ne circumuenirentur, tergo, vtrimque hoſtibus frontem obiiciunt. Fractis etiam remis, qui fortè iacebant in naui, raptas palmulas, inſtar clypeorum circumegere capitibus. Nautæ verò quos cum Poliarcho captos catenis Peiratæ onerabant, tanto erecti exemplo, & ipſi contis arreptis auſi ſunt repugnare. Captiui etiam aliquot erant loris conſtricti præter eos qui catenis alligabantur remigio; Illi læti hoc certamen intuebantur; Videbátque oculos miſerorum Poliarchus ſibi propitios. Neque ratus inutile auxilium, lora aliquorum diſcidit ferro, prouocauítque ad ingenuam in ſceleratos pugnam. Et hi certatim ſociorum vincula ſoluerunt, vt iam penè hoſtium numerus æquaretur. Tredecim omnino Peiratæ fuerant. Ex ijs ceciderant ſub Poliarcho duo: vnum Gelanorus abſtulerat. Nautæ verò atque ſeruitia à Poliarcho liberata, in ſe quinque auerterant. Ita res cum alijs quinque Poliarcho & Gelanoro fuit. Sed nec inulti cadebant. Iam enim alterum nautarum Poliarchi in mare compulerant. Et vnus clauam ſpinis ferreis horrentem in ceruicem Poliarchi ſimulans deſtinare, ſubitâ fraude, adegit ad latus. Niſi lorica obſtitiſſet, quàm magnos Argenidi luctus hæc clava faciebat! Sic quoque multis quidem, ſed non altis vulneribus intrauit. Accenditur violentiùs Poliarchus,

chus, nec cunctanter suo hosti clauâ extortâ cerebrum miscet; magnâ atque intrepidâ voce Gelanorum ad victoriam hortatus; qui & ipse iam in duorum sanguine victor haud segniter perculsis instabat.

Timidi, qui adhuc ex clade supererant, se se in aliam receperunt certaminis partem, quâ scilicet liberati vinculis captiui dimicabant. Sed & illis successu partium geminata ferocia erat. Inclusi prædones hinc ab ipsis, inde à Poliarcho & Gelanoro ita mulctari cœperunt, vt ægrè inhibuerit Poliarchus quin omnes cæderentur. Eos enim capi malebat, maturisque supplicijs seruari. Tres igitur ad genua prouolutos in vincula conjici iussit. Et inter gratulationem miserorum, qui eo duce de latronum potestate exierant; suauissimâ consolatione perfusus est, quòd publicæ saluti videbatur operatus. Certatim ingerebant, hunc tutelarem, hunc vindicem Deum esse; supra mortale robur afflixisse perduelles; denique vnum dignum ad quem toto ex orbe vota miserorum confugerent. Sed in vnâ omnium lætitiâ vox dissona erat. Qui enim solis loris constricti fuerant, iámque sentiebant libertatem, sibi & patrono sine exceptione gratulabantur. At remiges plenum beneficium volentes, soluti petebant, dimittíque in statum à quo per seruitutem exciderant.

Poliarchus ne pœnitendum beneficium daret, quis illius nauis dominus, quis gubernator, vnde peiratæ; omnia ordine exegit. Proclamat de remigibus vnus: Miserere quisquis es, Heros. Hanc ego meo sensu ratem compegi; hanc & dominus & gubernator regebam, frequenti inter Africam Hispaniámque

niámque commercio. Fortè ad ostia Bætis appuleram; depositóque onere, Ibericas merces parabam; cùm isti latrones, vectorum nomine, mihi cladem imposuere. Ne numerus suspicionem faceret, bini ad me aut singuli venerunt. Neque eundem portum fingebant se petere. Hi Adrumetum nominabant, Clupeam illi, aut Vticam. De mercede conueniebat. Rudis ego impiæ fraudis omnes excepi; qui quò solertiùs fallerent, tanquam inter se ignoti egerunt, quamdiu in portu hæsimus, aut à vicino littore erat auxilium. Ast vbi procul terris ventus impulit ratem, sopórque in cœlo securo nautarum pluribus irrepsit; subito impetu irruunt in nos; Me de gubernaculo deturbant: semisopitos alios portant ad transtra, nexibúsque deuinciunt; & peiratico scelere iam pro vectoribus domini suo auspicio ferri cœpere: Nam nec deerat rei nauticæ inter eos peritus: & pro sarcinis catenas attulerant, quibus omnium crura impedierunt. Hinc in minora, vt occurrebant, nauigia, sæpè grassati comparauere arma, captiuos, opes. Nec in mari modò scelesti, excensiones varias in agros fecerunt: & benè prædatos ad noua scelera littoráque agebat hæc nauis. Nuper quidem, cùm plerique eorum triduo abfuissent, rediere ex Mauritania ad nauem, opibus graues, & quantum ex eorum sermonibus conieci, expilato per fraudem thesauro, quem Regina Mauritaniæ habebat charissimum.

His auditis, Poliarchus è prædonibus vnum, quem habebat in vinculis, rogauit, veráne essent quæ ex nautâ audierat. Ille omnia silentio confitebatur. Sed de vltimo facinore intentiùs vrgebat

Poliarchus;

Poliarchus; Num de Reginæ Mauritaniæ thesauris prædam egissent; quæ illis via ad tacinus; & quâ parte navigij recondidissent furtum. Ille, geminarum famam sibi causam audacis consilij fuisse respondit. Nocte concubiâ septem ex ipsis armatos constitisse in plateâ; vt ex proximis compitis tanquam illic à Reginâ appositi, arcerent transeuntes; dum alij duo ferrũ, quo fenestræ spississimo iungebantur, harpagine arreptum per secretas machinas flectunt. Ita, inquit, aditus nobis factus. Voto potiti ante lucem ad mare recessimus. Durâtque inuiolata hactenus præda; quia ab eo littore primùm fuga, ac deinde tempestas nos tenuit. Et ne tanta hereditas rixam faceret, placebat expectare donec in tranquillo diuideretur. Subiuit igitur nauis constratum Poliarchus latrone præeunte; arcâque reclusâ, ingentes & plerunque muliebres ex Mauritaniâ opes inspexit.

Tum verò tanquam ad noua consilia vocatus à fortunâ, se collegit. Profectionem in Galliam Dij turbare ac differre videbantur. Per tempestatem cursu exciderat; nactus erat assuetam Africanis littoribus nauem; nec fuisset humanum, recuperatas opes non statim Reginæ nunciare. Et forsitan (secretus inquiebat) gloriam meam cælites curant. Quicquid spei priuato habitu in Siciliâ exorsus sum, nolunt me persequi meæ gentis fortitudine atque armis; Ne generi, ne opibus, ne exercitui, sed mihi debeam quicquid fœlicitatis contigerit. Sequar illa auspicia. Ex Africâ facillimè res Siculas accipiam, meáque nunciabo Argenidi.

Vbi hoc placuit, ita prædoni loquutus est; Equidem

dem & Reginæ suas reddi diuitias æquissimum puto, & vos quoque (nefarij) dedi ad pœnam. Nauigatio in Mauritaniam flectenda est; ne vindicta pereat atrocis audaciæ, aut forsitan aliquot illic insontes vestri facinoris infamiâ laborent. Neque mora, dominum nauis, per quem de prædonibus cuncta cognouerat, eximi vinculis iubet, clauóque succederet. Cæteros qui erant in transtris, solui prohibuit. Nam & remigibus egebat per quos in Africam veheretur, & tot ignotos, ac fortasse vinculis suis dignos, nolebat posse in se peccare. Itaque diligenter quæsitas transtrorum & compedum claues, custodire Gelanorum imperauit. Et ne tamen nihil illi in suâ lætarentur victoriâ; Agedum, remiges, inquit, in fœlicitatis articulo statis. Date modò Mauritaniæ oram; ita me amet diespiter, omnes ite liberos iubebo. Quid graue est, si in redemptionis pretium, breuem, sed mihi necessariam vecturam reposco? Si non fallit gubernator, biduj in Mauritaniam cursus est. Illi mihi nauigandi, vobis captiuitatis afferet finem.

Compositi in tantam spem remiges, ita iustos remorum ordines instaurant, tanquam non Africam, sed suam domum, suas necessitudines quisque repeteret. Sed negabat gubernator gemmum pelagi ferre, vt cadauera in naui portarentur. Irasci maris deos, & sæpe viuentibus periculi causam fuisse, eiusmodi pietatem in mortuos. Tres porrò iacebant in lembi constrato à prædonibus inter pugnam perempti. Non ausus est Poliarchus intempestiuâ humanitate repugnare omni nauigantium. Igitur inferis dijs religiosè excusauit quod insepultos abiceret; Vbi primùm Africam dedissent, se vmbras

in littore erectis tumulis collecturum. Factâ igitur potestate, cadauera cæsorum corripiunt; At ne frustra quid periret, scrutari cœperunt, si quid in vestibus pretiosum lateret. Duorum spolia intra paucos nummos fuerunt: Tertius, tanquam delicatior, ambientibus institis tibias & crura velauerat; quas cùm vnus nautarum detraheret, tabellæ cecidere, illic vt apparebat ad secretum repositæ. Cúmque iussisset Poliarchus eos codicillos sibi tradi, linúmque soluisset, veluti ad monstrum exhorruit, destinatas ad se literas, & à Lycogene quidem esse. Scribere ad Poliarchum Lycogenem? Ceram ad se per tot prodigia esse delatam? Cunctabatur oculis suis credere repetentibus hoc epistolæ initium, Lycogenes salutem Poliarcho. Statim erigi cadauer imperauit, & curiosus inspector diligentiam Gelanori adhibuit, si quo lineamento possent vultus nondum morte recenti confusos agnoscere. Sed ignobilem nuncium, & de seruitio Lycogenis vnum, facile fuit ab vtroque ignorari. Vbi verò diligenter vndiquaque inspectum est, num & alias literas aliáve prodigia haberet, exonerauere cadauere nauem; amicum an insidiatorem crederent adhuc incerti. Erat is autem quem Lycogenes ad Poliarchum miserat. Dum Timonides in prædio suo hæret, occupauerat iter; interceptúsque à prædonibus, tunc in pugnâ ceciderat; tanquam dubitante fortunâ vtrum tantæ improbitatis literæ Poliarcho tradi deberent.

Poliarchus totius scenæ ignarus sese ad lembi malum applicuit; Vultu deinde & animo perturbatus, ad omnia verba exhorruit. Veneficij accusabatur Meleander;

Meleander; delator Lycogenes erat. A Meleandro se ad mortem audiebat deposci; Lycogenes amicitiam spondebat. Quæ autem illa armilla; aut quo missus ad se Timonides? Non se literas legere, aut satis vigilare, arbitrabatur. Vbi mora demde restituit mentem, & iteratò totam ceram euoluit; Aliquid magnum, inquit, agitur, Gelanore. Nunquam Lycogenem magis timui, quàm ex quo meæ salutis curam agit. Si vixisset qui epistolam ferebat, forsitan illi excidissent indicia, quæ viam nobis facerent in tantâ caligine. Nunc quid cogitem, aut quibus argumentis ad verum perueniam, est incertum. Secum deinde agitabat, an credibile esset, voluisse Meleandrum amicitiæ specie innocentem violare. Magis conueniebat moribus Lycogenis de Rege mentiri, quàm Regi tam infanda solertia. Hæc & similia animo versanti abijt dies; & nox per insana commenta animum deduxit. Varia agitanti consultissimum visum, si Gelanorum in Siciliam mitteret, nullis ad Regem literis, sed cum hac ipsâ Lycogenis epistolâ, quam redderet Meleandro. Non liquidiùs posse verum deprehendi. Quippe siue in vero crimine, siue in falso, doliturum maximè Regi, vel de infamiâ inutilis frustratique facinoris, vel de iniustâ suspicione. Ex illius, & proximorum vultu, ac vocibus, Gelanorum intelligere posse, de hoc Lycogenis indicio quid credendum. Nec Lycogenem eo facto dubitabat offendere; cui, etiamsi Meleander hostis esse mereretur, tamen amicus fieri nollet. Adiuuabat ea consilia ingens cupiditas scribendi Argenidi; ad quam literas, nisi Gelanoro, aut Arsidæ, non credebat.

Iam non modò erat Africa in conſpectu; ſed & Lixa, tunc Mauritaniæ caput, pulcherrimo ſitu ab cogitationum ſolitudine nonnihil Poliarchum deduxerat. Fluuius, quem & Lixam appellant, non repugnanti pelago miſcebatur, vt in vtriuſque vndæ confinio, non fremitus diſcrimen faceret, non ſpuma, ſed color. Arbores quæcunque fluuijs gaudent, ab vtraque parte aluei, cum cæterâ ripatum imagine in aquis ludebant. Vrbs ingens, & mercatorum commercio grauis, vbi paululum eſſes à mari prouectus, vno duntaxat ſtadio receſſerat à flumine. In vrbem ab littore euntibus dexter erat omnium qui ſunt in Africâ pulcherrimus collis, & in eo Reginæ ſuburbanum, quam dicebant Dominæ villam. Illuc amabat Regina diuertere, curis feſſa, & ad negotiorum tumultum poſt alternam ſolitudinem reditura hilarior. Et tunc fortè in ea verſabatur. Quod vt ex obuijs lintribus percunctanti Poliarcho relatum eſt, in proximâ oræ iubet anchoram iaci; Et ne remiges quicquam ſe abſente turbarent, aut etiam à portu diſcederent; quærit ex Afris, nemóne cuſtos portûs, aut cui magiſtratus delegaſſent fluminis curam. Præſto lictores adfuere, & neſcio quis redemptor portorij: cui ſic Poliarchus; huius lembi cuſtodiam tibi trado, quem Africæ intereſt ſaluum eſſe; dum fero ad Reginam neceſſaria quæ ex me intelligat. Simul his prædones educens detracta pedibus vincula iubet addi ceruicibus, vnúmque licium ad omnium vincula pertinens ponit in manus gubernatori nauis, præmittítque verſus collem.

Ipſe cum Gelanoro ſequebatur, loci formam curioſis oculis luſtrans, quem recens maris horror faciebat

faciebat gratiorem. Non anxiâ arte quæsitus erat decor. Plura Naturæ debebantur, cuius facilitas, atque ingenium, omnes artificum labores præuertit. Rusticus ad villam ascensus (nec Hungari Regina passa erat) obliquum colli latus sic dederat, vt circumuenire montem potiùs videretur, quàm in illum eniti. Læuâ itineris tegebant densi frutices, crebrarúmque stirpium inæquali viriditate lætissimi. Tumuli illic leues, crescente molliter campo, donec oblongum, & spissis opacum arboribus supercilium montis subito tumore consurgeret. A dextrâ conualles visebantur, vinetis hortisque exultæ; & in collium radicibus, qui dimidiatum orbem ducebant, vbertim pastu prata se eâdem viriditatis hilaritate porrexerant. Sub ipso montis iugo sublimis & sponte extensa planicies erat, in quâ villam condiderant. Ad fores cùm venisses oblectabat oculos alia loci forma, prospectúsque in remota liberior. Quippe ante vestibulum patebat hominum curruúmque area cespax, paucis sed ingentibus distincta arboribus; ad quarum vmbram sedilia, & lapideas mensas, milites custodésque extulerant. Ac vt editus locus erat, errores fluuij in valle monstrabat; montes quoque ex aduerso Magnatum prædijs distinctos. Visebatur à dextro latere pars potissima vrbis, per suos colliculos & templorum fastigia elatæ. Si oculos longiùs mitteres, mons Atlas incultâ hyeme, & sterilibus saxis, per multos vertices in nubibus fractus, delectabat animum mutatione conspectûs, & propinquam fœliciratē blandiùs commendabat asperitatis imagine. Domus pro Reginâ non ingens. Sed debebat artifici, quòd venti, quicunque perflarent,

admissi, omnem æstum temperabant; & triclinia lumen accipere poterant non obnoxium radijs solis. Hortus deinde modicus, & porrectus in longum, Musis quidem erat dignus, & omnibus dijs quos cepit stirpium colendarum humanitas. A domo in illum, porticus ducebat, in quâ solebat Regina conuiuari, aliquot signis & picturis exculta. Iam verò sinistrum horti latus claudebat montis vertex non illi vtique tantùm horto, sed domui, saltuíque perpetuo contiguus dorso, & duntaxat parietis interiectu coërcitus. Hanc partem fons amœnus decorabat, è marmorei Elephantis proboscide in testellati operis alueum decurrens. At dextra ad prospectum vacua erat, exiguo muro in hoc tantùm erecto, vt lapsus in abruptum caueretur, & in eum innixi fruerentur viuarij subiecti spectaculo. Nam mediocre stagnum coercebant latericij aggeres: Pisces in eo variæ senectutis, quos ab horto Regina amabat, præcipitato in aquam pane, inter se concitare ad certamen. Porta ex horto ducebat in exiguum saltum, quem facti manu calles, virgultíque liberi, secabant. Cerui in eâ, & capreæ, & cætera animalia in Africam importata; quæ ea pars terrarum gignere nescit: incisique Numidico marmore illi versus, qui lucum Dianæ consecrabant.

Alma soror Phœbi, quæ nunc per confraga cursu
Præcipitas, volucri mandas nunc vulnera ferro,
Seu damam fortuna dedit, seu fortiùs ira
Intumet, & nostri fugiunt tua tela Leones;
Numen io nemorum: si Te, comitésque pudicæ
Casta domus, castæq; iuuant pia iugera sylua,
Exaudi, mitisq; tuos agnosce, nec vsquam

Hic,

Hic, Dea, Syluicolis sit fœda licentia Faunis.
Hos tibi sacramus lucos, hæc surget honori
Sylua intacta tuo. Tu nostris annue donis.
Et cùm spumiferos inuectis in retia campis
Impellemus Apros, & cùm tibi sacra feremus,
Non occulta veni; Vel si inuidiosa precamur,
Huc ades ô quo more licet, cursuq́, tuorum
Sæpè canum, & sacris aures latratibus vre.
Hic Dryadum committe choros, & Oreade multâ
Cinge latus. Nunc vos nemorũ, nunc fontis in vmbrâ
Ludite, nunc magni quà subter viscera montis
Antra per agrestes exudant frigida tophos.
Illic si calidas exoluet sibula vestes,
Non erit Ogygius secretis arbiter vndis,
Cornua cui singas; Non quem tibi vulnere parua
Terra neget, campis tumidus se tollet Orion.
Nec pharetram, vultusq́, tuos, venator habebit
Iuppiter, atque aliam cœlo dabit improbus Vrsam.
Hunc modò tu saltum Delo, Dictynna, sonanti
Annumerare velis, Lyciæq́, niualibus aruis.
Nec magis Eurotæ, nec sis magis incola Pindi.
Tum quæcunque suos Nympharum exegerit annos,
In formas abitura nouas: cùm frondea fiet
Arbor, & erectis attollet brachia ramis,
Seu quercus, seu laurus erit; fac, Delia, nostræ
Augeat hæc sylvas. Erisichthonis impia cladet
Hinc procul, & lucus nunquam sciet iste securim.

Longum esset singula memorare; vt natura inæqualitate locorum luserit, vt exiguo spatio retulerit omnes formas quibus totæ regiones variantur; vt syluam ex aureis malis, rhododaphne, lauro, pinu, subere, penè totam, non mutarit innoxia hyems; &

antra hìc ſponte, hìc manu aperta, dederit fontes, aut opacum ſubeuntibus frigus. Sed fons præcipuè notabilis erat, de induſtriâ ſic ornatus, vt quæ artificij erant, ſponte producta viderentur. Quippe in arcum mons effoſſus modicam planiciem dabat, exiguis lapidibus quaſi temerè ſtratam. At vtrimque lateribus ſaxa ingentia, tanquam rupes ita natas, admouerant. Vbi is labor duodecim pedes in altum excreuerat, ſemitam fecerant quà locus circumiri facilè poſſet: Tum verò ſuper hanc molem in gyrum arbores ita ſeuerunt, vt inflexorum ſtipitum cacumina in ſubiectam aream verterentur. Hæ, vbi in procerum adoleuere, ſpeciem referebant iamiam cadentium ſtirpium, & ſuo pondere radices extra terram trahentium. Inter illius ruinæ innoxias minas, peribat ſub frondibus calor Solis; & laterum aggere primùm, mox curuatis in hunc modum arboribus, denique increſcentis collis mole, tegebatur ſimplex Reginæ hilaritas, quæ fontem illic per aliquot fiſtulas cadentem ſæpè inter ſuas virgines lætò ocio celebrabat. Viris, præterquam magiſtratuum præcipuis, nefas domum intrare. Pauci cuſtodes in veſtibulo erant: A quibus nullus ſiſtere gradum cum ſuis captiuis Poliarchus, quis aut vnde veniret, militari licentiâ rogatur. Ille negauit, quæ afferebat nunciari, niſi Reginæ, poſſe. Res ad Præfectum cuſtodum delata eſt, qui & ipſe loquutus Poliarcho, Reginæ ſignificat externum iuuenem eſſe, habitu vultúque egregium, qui captiuos aliquot trahens, ad colloquium quæreret admitti. Regina in eo ſecretu tunc hærebat, non ad vllam animi voluptatem; ſed vt in ſolitudine mœrori liberiùs vacaret.

vacaret. Lachrymarum cauſa erat, violatus à prædonibus locus, quò cum gemmis cætera quæque arcana congeſſerat. Neque gemmæ, aut direpta alia quæ vulgò iactabantur, illam mouebant. Vna ciſtula, nec ea quidem opulenta, quam ſimul latrones abſtulerant, illos gemitus, & penè fati conſilium ciebat. Hanc vitâ chariorem habuerat; illic filij fortunas ſciebat ineſſe; nec de dijs mitiùs querebatur, quàm ſi eum exulitſet. Cùm ergo nunciarum de Poliarcho eſſet, haud libenter accepit, aduenitſe, quem vultu compoſito deberet audire. Hunc tamen per Micipſam Regio Præfectum cubiculo adduci imperauit; ipſa inter aſtantes reſedit matronas in ſuggeſtu eburneo, quem argentei leones depreſſis onere iubis ferebant.

Is verò vt in conſpectu fuit, illam ad abſentis filij memoriam vocans (nam & iuuenis, & formoſiſſimus erat) ſubito ſui fauore incogitantem permulſit. Mox liberali ſalutatione perfunctus; Etſi (Regina) parum, inquit, animum tuum tangunt, quæ peſſimi nuper fures à tuo abuexere ſacrario, tamen iuſtiſſimæ Principi gratiſſimum duxi, ſi tantum facinus impunè non auferent. In eos, dijs ducentibus, medio ponto offendi. Plures in certamine perierunt. Tres adduxi ſuperſtites. Sunt ecce in limine, & fatum à tuo arbitrio expectant. Fidum autem hominem, ô Regina, mecum allega. Huic quæ à te abſtulere reſtituam, adhuc, vt ab ipſis audio, illibata. Ea iuſſi in proximâ ripâ apud nauem aſſeruari. Regina, ad tanta & tam ſubita gaudia, muliebri ingenio impatiens, de ſede exilijt, & ignoti manum amplexa; O auſpicatiſſime quorquot ſunt mortalium, aut potiùs, modò

modò hæc vera sint, dijs nostris iungende; Duc protinus, inquit, ad nauem. Ipsa furtum, ipsa prædam recognoscam. Neque auidam voca. Arculam modò vnam restitue. Cætera te condono. Sic effata miranti Poliarcho viam præit. Nec iungendo currui, nec attollendæ lecticæ spatium fuit. Sicut erat in cultu priuato, vrgere cœpit gradus, sibi vni de re tantâ creditura. Matronæ, puellæque, illius assuetæ obsequio, nihil mutato vestitu, pedibus ibant. Fugæ speciem celeritatis tumultus imposuit. Cùm verò Poliarchus pro foribus prædones ostenderet Reginæ; Sine quæso, inquit illa, priusquam alios damno, scire an me fortuna absoluerit. Nemo in regiâ fuit, qui non properantem sequeretur. Ignari plerumque quæ res ageretur stupebant, & alijs stuporis causa erant. Statim in vrbem rumor peruasit; sed incertus, ideóque audacior. Nunc Reginæ filium aduentasse; nunc eius caduceum naui delatum. Veriora alij referebant, ad recuperatum thesaurum Reginam descendere. Ergo omnes ad amnem properabant, parata seu plaudendum, seu aggemendum, turba.

Regina vt ad ripam peruenit, ponte ex tabulatis facto in lembum sublata est. Ac vt primùm relerata à Poliarcho ingens arca inuiolatam prædam explicuit, iam lætitiæ lachrymis madens, cistulámque quam quærebat, complexa, se denuò viuere, Reginam rursus esse proclamabat; Nec quicquam iustius quàm vt Poliarcho diuini honores haberentur. Abnuebat Poliarchus risu modesto, & laudantem compescebat. Iámque lecticæ, vt potuerunt Reginam sequutæ, stabant in ripâ, carpenta etiam fœminas subuectura; & ipsa ad tantæ lætitiæ auspi-

cia

cia anguſtam villam rata, in vrbem reditum edixit. Innitebatur Poliarcho (qui maximus apud Reginas gradus) illóque ducente in lecticam ſe recepit; quam mox octo pænulati ſuſtulerunt in collum. Poliarchus deinde præparatum equum conſcendit; quem ipſi ex regijs ſtabulis admouerant, non ex more gentis nudum, ſed cum ijs ornamentis quibus Reges aſſueuerant in bello aut venatu. Toto deinde itinere Regina, ſubmotis lecticæ plagulis, cum ipſo loquuta eſt; denſis per viam Aſrorum agminibus, & in eum præcipuè intentis. Poſtquam ad aulam peruentum eſt, Magnates, ex Reginæ præcepto, hoſpitem in deſtinata triclinia deducunt. Illic ingentis opulentiæ cultu exceptus, mox ad familiariorem corporis curam, ſolus cum Gelanoro relictus eſt.

Sed vbi paululum reſpirauit à colloquentium laudantiúmque tumultu, haud mora redditus priſtinis curis, réſque Siciliæ anxiè agitans conſtituit eâ veſperâ Gelanorum in Siciliam dimittere. (Nam nec amor, nec perplexæ â Lycogene literæ moram ferebant.) Ipſe Clupeæ, maritimo Africæ oppido, dum nuncius ab Argenide rediret, ſe tenere. Dum ergo Argenidi ſcribit, acciri nautam iubet, cuius remigio appulerat; quo ad ſe introducto, Nauigium tuum, inquit, non modò tibi reddo; ſed præterea quicquid vi prædonum detractũ eſt omne reſtituam; eâ lege vt hunc Gelanorum in Siciliam deferas; inde huc rurſus in Africam quo volet portu ſiſtas. Cùm redieritis, in promptu merces erit. Nunc neceſſaria ad viam duntaxat repræſento. Ex remigibus, captiuiſque, quos noſti, quórque opus eſt, delige. Hos ſaxo laboris ne pigeat. Inter cæteros talentum

talentum diuidam: ne illis reditus in patriam, mendicitate deformis sit. Nauta dominum & patronum appellando, de munerum magnitudine stupebat, operámque pollicitus ad parandum in illam noctem lembum dimissus est. Et remiges tam fœlicia nunciantem, primo impetu gaudij, inter amplexus, non sine discrimine diripuerunt.

Vespera appetebat, cùm à Reginâ Optimates ad Poliarchum intrant, nullo humanitatis genere hospiti defuturi. Is ab illis, inter sermonum ambages, hæc ferè de Reginæ rebus accipit; Eam Hyanisben appellari; Iubæ fratri ante annos viginti tres in sceptrum successisse; Priusquam regnaret, nuptam Syphaci fuisse, viro post Reges inter Mauros præcipuo; qui eodem tempore quo Rex Iuba morbo extinctus prægnantem reliquerat. Reginam paulò post virilis sexûs prolem esse enixam, & Hyempsalem appellatse; qui fauentibus dijs anteiuerit indole ciuium vota. Sed iam quærendâ apud exteros gloriâ, cultu priuato, & præterquam vni Reginæ incertum in quas terras, abijsse. Hæc Mauri referentes, & ipsi vicissim quis esset Poliarchus; vnde, aut quò viam haberet, obliquâ subtilitate quærebant. Sed ille perplexos scisitatores, pari arte, quasi non sentiens, eludebat. Inuitatus deinde ad regiam cœnam, haud modicum tempus consumpsit cum Reginâ; non multùm absimili omnium in se cultu, quàm si in purpurâ venisset. Perfecto conuiuio, cum tanquam postridie profecturus, iussisset valere Hyanisben, reditsétque in thalamum, præsò fuere qui opulentioribus ferculis mensam integerent. Gemmæ erant, hæ torquibus, hæ armillis, inauri-

inauribúſve compoſitæ, magna vis vnionum, & præter vnicam arculam, plura quàm à peiratis extorſerat. Hæc regina, ſiue meriti precium ſiue pignus hoſpitij, donabat Poliarcho. Sed ipſe neque vendere beneficiũ aſſuetus, neque emi muneribus; multùm laudatâ Reginæ comitate, negauit tantillæ operæ deberi inuidioſa præmia; ſed neque hæc armatũ decere. Referrent tot dona ad Reginam, ſimúlque excuſationem, & gratias. Ne tamen peruicacis ſuperbiæ haberetur, annulum quo ſmaragdus includebatur, ſibi deſumpſit; digitóque inſinuans, cum ſe cum manu ſeruaturum ſpopondit; Ita enim donantem meruiſſe. Ferruminatus annulus erat, & in lapide Atlantem expreſſerant ſuſpecto Perſeo negantem hoſpitium: Simul Perſeus videbatur Pegaſo inſidens, & ad Atlantis ora ſic Meduſã reuelans, vt auerteret ipſe vultum, ne & intra viſcera ſaxum reciperet. Sed Atlantis habitus erat indignantis ſe mutari: Rigebãt in ſiluarũ primordia comæ creſcentes: & in vultu figura ſerpebat, qualis nec iam hominis, & nondũ montis eſſet.

Aderat interim Nauta, monebátque ventum operam dare. Si veniret Gelanorus, Africam paucis horis longè relinqui poſſe. Hunc itaque Poliarchus arcanis præceptis celeriter onerat; quæ Meleandro ferret, quæ nunciaret Argenidi: Seleniſſa, Archombrotus, cæteríque amicorum, quid ſcire deberent. Etiam quid de ſupellectili ſuâ Rex conſtituiſſet; an illa publicata, & qui ſectores fuiſſent, cuncta ſolerter perdiſceret. Illinc enim quid in ſe Meleãdro animi eſſet, poſſe intelligi. Poſtquam in Siciliâ mandatis eſſet functus, Clupeam, vbi eum opperiri decreuerat, diligentiſſimâ nauigatione repeteret.

Profecto

Profecto Gelanoro, Mauriſque dimiſſis, ſe ipſe ad quietem defeſſus comparabat. Sed poſteaquam in illorum ſeceſſit, laxatique ſunt ſpiritus quos tenuerat variarum rerum imago; tunc vulnera quæ lateri peirata inflixerat, non modò neglecta, ſed negotijs, & contentione animi incrtata, ſubito horrore atque æſtu exardere in febrim cœperunt. Ille caſus diſtulit præparatum in poſterum diem irer, terruitque Reginam, haud ſecus quàm ſi ipſi filius in morbo iacuiſſet. Nam præter beneficium quod à Poliarcho ingens acceperat, indolis ſpecimen, & incompoſitum nihil in verbis; præterea generis opinio, & impetus neſcio quid præſagientis animi, eam ad veræ benevolentiæ affectus compulerat. Ægrum itaque primo mane inuiſit adhibuitque medicos ſuos. Et ſequuti Reginam Optimates, anxios vultus ad mœſticiam figurauerunt.

Horum omnium ignarus Gelanorus nauigabat in Siciliam proſperis ventis. Sed quamquam commodiſſima tempeſtas Epeirotem nautis dabat, vltrò ab eâ ſtatione abſtinuit, appulitque ad ignobilem portum; eo conſilio, ne quis nautas qui eum vexerant noſſe, aut de Poliarcho interrogare poſſet. Ipſe ad templum Apollinis iuit, quod non procul à littore, verſus Panormum erat, Sacerdotis quàm ſui Dei famâ nobilius. Sacerdos Antenorius vocabatur, in placidiſſimâ ſenectute vacuus curis, & ad arbitrium fœlix. Nam cùm iuuenis primos honores facilè cepiſſet, & ſumma ei omnia deſtinaret amicorum opinio; plurimorum caſibus monitus quàm miſerum eſſet inter ambitioſa vota pendere, reſpexerat ad animi libertatem; & ſeceſſurus ad genium ſuum,

elegerat

elegerat Phœbi templum, in quo seneſceret. Quippe illi numini amabat operari, & inuocatum ſæpe receperat: adeò comparatus in caſus, ſeu ipſe ſeu amici laborarent, vt omniũ victor conſtantiſſimâ hilaritate diſcederet. Aderat literarum copia ingens; acre acumen, & celere; quæ omnia vitæ integritas honeſtabat in iucundiſſimo ſene. Cæterùm amabat Poliarchum, audebátque laudare nondum publicè reſtitutum. Nec ignarus Gelanorus candidiſſimũ eſſe, à viâ ad illum deflexit, inuenítque cubantem in ſui templi veſtibulo (erat enim pedibus æger) & vt ſolebat, cum familiaribus inter libros ſapientiſſimè ridentem.

Adhuc in primis hærentes blanditijs nouo gaudio interpellauit Nicopompus. Amiciſſimus Antenorio erat, & curis tumultúque aulæ plenus, quærebat inter ſuauiſſimi ſenis colloquia turbatæ reipublicæ tantiſper obliuiſci. Eo viſo, Antenorius vrbanè quæſiuit, ad Phœbum, an ad ſe diuertiſſet; Ad vtrumque, refert ille: Sed quis iſte Numinis conſultor? Ades ergo Gelanore? & ô Numina faxint vt nec procul ſit Poliarchus. Quamquam præter Antenorium, & Nicopompum nemo iam aderat (cæteri enim Antenorio iubente diſceſſerant) tamen Gelanoro non viſum conſilia caſúſque patroni vlli mortalium priuſquam Argenidi concredere. Eum ergo in Italiâ eſſe finxit, ſéque ab eo ad Regem ex Barano portu dimiſſum.

Dum hæc ita loquuntur, ecce tibi cumulante fortunâ illius diei lætitiam, Hieroleander veluti ad conditum alio itinere ad templum peruenit. Erat ille ab Epiſtolis Argenidis, ſummus & ipſe virtutibus,

bus, inter paucos imbutus literis, nec patruo præter fortunam, minor, qui sacerdotij purpuram ex virtute gestauerat. Is sæpè Antenorij causâ commeabat in id templum; & tunc exorando Apollini ab Argenide erat missus. Sed vt conspicatus est Gelanorum, séque primùm repetentis satiauit amplexibus; leuissimæ rei momento, nec cogitans, illi aditum fecit ad ea explorandæ quorum causâ in Siciliam aduenerat, obijsse Aldinam oculis ex dolore turgentibus querens. Siue excusationem sic parabat, quòd eam omnino habuisset, siue quòd infœliciter custodiuisset. Audito Aldinæ nomine, ictus aliquantum Gelanorus, in Hieroleandrum respexit. Fuerat illa venustissima catellarum; quæ Poliarcho impensè placuerat. Poliarcho ex Siciliâ excedente, eam Hieroleander Argenidis iussu quæsierat, aluerátque sollicitè. Ipsâ Argenide non auisâ succedere in id munus, ne aut aliquid de spolijs Poliarchi crudeliter habere videretur, aut contrariâ suspicione absentis domini gratiâ canem amare. Ea tunc ex partu decesserat, magno quidem sed occulto dolore Argenidis. At Hieroleander catulæ blanditijs assuetus impatientiùs mortem hanc tulerat; adeò vt in eius gratiam illa celebris esse in Aulâ inciperet; maximè multorum Poëtarum carminibus, qui eum demerituri, omnes fides, omnes Parnassi frondes, canino funeri adhibuerant. Tunc verò de illius interitu fieri mentionem (quamquam viuam maluisset) sentiebat Gelanorus suis rebus conducere; quia ab eo exordio poterat quæri quod Poliarchus præceperat; cui nempe ipsius opes & veluti spolia cessissent. Sed postquam intellexit innoxiæ domui curatores à Rege adhibi-

tos,

tos, qui eam domino suo seruarent; solátque Aldinam ab Hieroleandro captam quò delicatius haberetur; visa sunt omnia ex voto procedere. Nam quod Aldina saltem in Argenidis domo vixerat, ritè conuecit id datum memoriæ Poliarchi. Cùmque audisset, ne dolore quidem intactam in eius interitu fuisse Argenidem, satis quid hanc charitatem & dolorem faceret gnarus, Nicopompo aures præbuit dum Epitaphium reciteret, quod & ipse Hieroleandri laudibus plenum demortuæ catellæ his versibus fecerat.

Occidit. Exequias pulchra celebrate catellæ;
Occidit ante suum pulchra catella diem.
Ipse facem mœsto cùm Erigonius imbre
Condat, & attonitis terreat astra sonis.
Plangere scit; meminit ó, suæ lachrymabile murmur
Erigones, patrios cùm stetit ante rogos.
Dura Venus, quam non pariens Aldina gemendo
Flexit, & Aldinæ sic parientis heros!
An quia Phœbeis nemo est acceptior aris,
Inuidiam Veneris, Solis alumne, luis;
Aldinámque tuam (suis in te haud vanis habebat)
Vltrici rapuit dira soror manu?
Plangite sub tenero vulsæ cervicis amine charæ,
Quas aufert domino (laudat catella) suo.
Et toties parvo repetita cubilia cursu,
Dum quærit veteres illa, fugisse furet.
Plangite nunc muta sedes, nunc strata, focique,
Et quicquid viduum sensit & catella facit.
Vos sola gaudete nives. Nil vellere vestro
Candidius. Post hæc frustra, portus humor.

Gelanorus commendatis de more versiculis; ne

quæ de domini ſupellectili, ipſâque Aldinâ, acceperat, animum tangere, & maiori omine implere viderentur, ad alia ſermonem deflectit. Ac, gaudio, inquit (amici) eo loci eſſe res Siculas, vt de catellâ ſic dolere, aut ſcribere vacet. Et hinc ocium vobis à priſtinis bellis, & ciuili inſaniâ, eſſe conjicio. Imò, refert Nicopompus, hæ ſunt velut induciæ, quibus publicos dolores interdum fraudamus; vt impoſita à ſatis onera ſubeamus fortiores. Tum verò Gelanorus rogare prolixius; An duraret Lycogeni fides; aut interuerſâ pace nouis ſceleribus recruduiſſet ſeditio. Referebant protinus illi, perplexa omnia eſſe; Eriſthenem & Oloodemum teneri vinculis; armari Lycogenem, & in mutuum exitium diſſidere ciues à Principe. Tum Nicopompus, ſiue incitatior feruore ætatis, ſiue quia frequentior malorum conſpectus in Regiâ indignantem impleuerat; non modò fortunam, ſed & Regem atque Lycogenem pluribus accuſare adorſus eſt. Quamdiu, inquit, pro ratione impetum habebimus? nec ex noſtris parentúmve ſucceſſibus metiemur conſilia? Quanto ſatius fuerat (apud amicos prolixiùs loquor) Regem in ſuos maiores inſpicere, & malo cauere ex eorum ſiue conſilijs, ſiue erroribus; quàm accepto vulnere in medicinâ laborare? Iſti autem perduelles in eum erecti, quem ſeditioni titulum, quódve nomen, iam non antea paribus turbis infame inuenient? Iactent licet nunc iri aſſertum labantem rerum ſtatum; nunc ſe Deorum cultus Regibus velle monſtrare. Non agnoſcunt irreligioſiſſima arma dij toties neglecti; non vtilitatem patria, multâ ſtrage deformis; Quacunque ſpecie facinus tueri & ornare molientur,

diu

diu est quòd eandem alij rebelles maculauerunt. Nescio quo grandi tumultu dij animum meum implent: Abominari inquieta ingenia, pugnare in noxios, & vindictam occupare Et ne hoc facinus supra meas vires putetis, eadem numina mihi arma literarum præbuere, à quibus immissa vulnera, si modus & veritas adsint, non viribus arceri, non deleri sæculis possunt. Credam tandem impetui illi, ducámque liberâ manu stylum; quid Rex offenderit describam; & quam anchoram penè naufrago porrigat priorum tæculorum historia. Tum factiosis eripiam larvam, ne eos populus ignoret: quid sperarè, quid timere videantur; quâ se recipere ad virtutem, quâ contumaces obrui possint. Non deinde tacebo apud populum suæ credulitatis ineptiam; non, si suades, mi Antenori.

Imò, subjicit Vates, (simúlque celeri motu multoties nutans arrisit) si me audis, compesces hoc œstrum. In quem vsum, aut quibus hæc scripseris? Regem scilicet hoc pacto monebis? Saltem si secretus hoc faceres. Nunc verò quam egregia ratio consulendi, vt publicè quod illum peccasse credideris exscribas; & si quid plusquam populus in eius vitâ notaueris, inuidiæ iam in illum nimiæ aliquid addas? Quid acerbius Lycogenes instituat? Imò quia amicus es, plus fidei inuenies, supráque hostes nocebis. At factiosorum scilicet vitia, quæ legere laborant, personâ detractâ produces; Ex priorum successu temporum ibis in eorum consilia, exitúmque præsagies. Nempe, vt ad omina quæ facies timeant; & qui deos non curant, qui spe, scelere, armis turbati sunt, ad tuam Philosophiam componantur. Parce verò

laberi, Nicopompe. Diu est quòd illud sapientiæ genus exuisti. Non ignorant se errare, nec moniti emendationem promittunt. Sed & finge te adeò efficeis prudentiæ documenta scripturum, vt possint legentium furorem mitigare; velut quidam morbi sunt qui per tibicines curantur; quotusquisque vacabit lectioni? Soli te legent qui perpetuo luore procaces, in eo eleganciam statuunt, si Principes viros iniquiori oratione perstrinxeris. Vel humiles forte in scholis, ab negotiorum vsu semoti, & gerendæ reipublicæ præcepta tantum in libris assueti contemplari. Hisne tu scribes? apud hos summa laudis tibi erit, Nicopompe? Taceo libertatis periculum quam vsurpas. Etiam qui vere moneri se sentient, te oderint tanquam suæ infamiæ authorem.

Substitit Nicopompus ad Antenorij hæc præcepta; &, iustissimos metus facetes, inquit, diu nimium vatum; si maledicentiam haberem in animo, aut tumore intempestiuæ censuræ iam vulgarem plebeiámque vanitatem inflarem. Cui non sit in oculis adhuc recens Poetæ impietas; cùm Principem contumeliosissimo scelere lacessiuit, cùm facinoris pretium crucem tulit; famámque quam flagitio quærebat, inuenit supplicio? Cæteros omitto, quibus leuius peccantibus, aut ineptam sapientiam asserentibus, satis pœnæ est ex prudentum fastidio. Longè ab illis consilijs mea ratio, mi Antenori. An nescis quâ arte ægris pueris medicamina concilientur? Vbi medicum cum poculo vident, fastidium valetudinem quæ tanti emenda est. Sed qui ætatem illam curant, vel mitibus succis vim domant acerbi saporis, vel præmiis inuitant ad salutem, deceptæ que pulchritudine

tudine poculi oculis, non videre, non ſcire patiuntur, quid hauriendum ſit. Ita ego, non ſubito & aſpero queſtu, veluti reos, citabo ad tribunal, illos qui rempublicam turbant. Par odio non eſſem. Sed inſcios circumducam per ſuauiſſimas ambages, vt etiam eos delectet ſub alienis nominibus accuſari. Erectus his verbis Antenorius, ſimul quo Hieroleander, cupere ſe dixerunt, audire lepidiſſimi commenti rationem. Tum ille: Grandem fabulam hiſtoriæ inſtar ornabo. In eâ miros exitus circumuoluam; arma, coniugia, cruorem; lætitiam, inſperatis miſcebo ſucceſſibus. Oblectabit legentes inſita mortalibus vanitas; eóque ſunt ioſiores inueniam, quòd non quaſi docentem, ſed ſuauémque, in manus accipient. Paſcam animos contemplatione diuersâ, & veluti picturâ locorum. Tum periculorum imagine excitabo miſericordiam, metus, horrorem. Suſpenſos deinde ſublenabo, ſerenúſque diluam tempeſtates. Quos libebit fatis eripiam; fatis dabo. Noui noſtrorum ingenia: Quia nugari me credent, omnes habebo. Amabunt tanquam theatri aut arenæ ſpectaculum. Ita inſinuato amore potionis, addam ſalubres herbas. Vitia effingam, virtutéſque; & præmia vtriſque conuenient. Dum legent, dum tanquam alienis irascentur, aut fauebunt, occurrent ſibi ipſis, agnoſcéntque obiecto ſpeculo ſpeciem ac merita ſuæ famæ. Fortè pudebit eas partes diutius agere in ſcena huius vitæ, quas ſibi cognoſcent ex merito contigiſſe in fabulâ. Et ne traducti ſe querantur, neminis imago ſimpliciter extabit. Diſſimulandis aliis multa inueniam, quæ nostris conuenire non poterunt. Mihi enim non ſub

religione hiſtoriæ ſcribenti libertas hæc erit. Sic vitia non homines lædentur; nec cuiquam licebit indignari, niſi qui vexata flagitia in ſe turpi confeſſione recipiat. Præterea & imaginaria paſſim nomina excitabo; tantùm ad ſuſtinendas vitiorum virtutúmque perſonas; Vt eam erret qui omnia, quàm qui nihil in illâ ſcriptione exiget ad rerum geſtarum veritatem.

Excitauit Antenorium ſcribendi nouum genus; alacérque vtramque perfricuit manum; & da, inquit, hunc ſodes reipublicæ laborem, Nicopompe. Si te, ſi ſeculum reſpicis, prorſus hoc debes. Feret multam ætatem ille liber, & gloriæ plenum authorem deducet ad poſteros. Vtilitas autem eximia, artes malorum excutere, & in eas armare probitatem. Excepit Nicopompus; Et das beneficium, Antiſtes, quòd impetum meum probas. Faciam te authore. Dum res eſt recens, dum animus caleſt, per tormenta poeſi ſimillima concitatum laxabo ingenium; fabulam pangam. Neque te Gelanore, neque Poliarchum omiſerim. Sic effatus, ne periret is calor, quem dij eius animo ad ſcribendum ſubjiciebant, cum in diuerſorium ſeceſſiſſet, vix paſſus cœnæ moram, tabellas petiit; iámque tunc cœpit variæ vtilitatis fabulam exarare.

Non hæc erant iniucunda Gelanoro. Quid enim niſi eximium de Poliarcho ſcriberet Nicopompus, olim ipſi amicus, & in Lycogenem grauis? Poſtera die cùm egregiè Hieroleander litaſſet, Nicopompum diutius cum Antenorio hæſurum reliquit in templo; Ipſe Gelanoro comite Epeirotem profectus eſt. Cùmque hilaris nunciaſſet Argenidi Apollinem pulcher-

pulcherrimis extis læta omnia portendere; addidit libertum Poliarchi in vestibulo templi obuiam sibi factum iámque in vrbe esse; ignarus quantos animo virginis motus hoc nuncio cieret. Illa prosperis victimis deos aduentum Gelanori comprobasse haud tardè conjiciens, trepido gaudio dubitare subitò cœpit, An sine Poliarcho venisset Gelanorus; an potiùs ille lateret, viam furtim ad colloquium affectans. Saltem se cogitabat à Gelanoro audituram, vbi is esset, vt valeret, quid aut se facere iuberet, aut ipse moliretur. Nihil minùs Gelanorus conueniendæ Virginis auidus erat: Sed cùm casu incidisset in Eurymedem, nec dissimulare potuisset quin ad Regem esset missus, confestim ad ipsum perductus, vultúque, vt oportuit, nec fracto, nec superbo, hæc pauca loquutus est. Poliarchus saluere te maximè iubet, ô Rex; & has literas à Lycogene sibi scriptas, ad te potissimùm mittit, ne eum, aut nescire, aut credere putes, quæ de tuis in eum consiliis referuntur. Simul his epistolam tradit; quâ diligenter perlectâ, Rex nouitate infamiæ motus cum accersito Cleobulo atque Eurymede literas communicat: Neque illi aliud referebat, quàm rem altam plenámque periculi esse. Nihil vnquam perplexius visum; cùm nec ipse Gelanorus precibus ac deinde propemodum minis tentatus, quicquam afferret (neque poterat) quo Lycogenis deprehenderentur insidiæ. Inter occisi spolia, vt res erat, aiebat hos repertos codicillos; neque aliquid præterea, aut se, aut Poliarchum scire. Et Rex ad illum; Neque ipse, Gelanore, quicquam in hac caligine video. Armillam ad Poliarchum meo iussu misit Argenis:

& delegatus ad ferendam Timonides. Sed de veneno nec scio; nec de armillâ qui sciuerit Lycogenes possum conjicere. Tu rem apud te continè; ne quis sciat quid ad me deuleris. Dijs, & mihi curæ erit, vt arcana hostium scelera eruantur. Percunctanti deinde vbi Polyarchum & Timonidem reliquisset; negabat Gelanorus aut Timonidem aut armillâ ad Polyarchum peruenisse; quem ab Rhegio protectum, in pelagi varios sinus illico tempestas compulerat.

Dimissus deinde à Regis colloquio, ad Selenissam iuit; & vbi commodum fuit, Argenidi literas tradens cætera eo ipso aperuit quæ Polyarchus mandauerat; In Africâ eum esse, illicque hæsurum donec ipsa statuisset, quid potissimum vtrique exigerent. Si opus armis sit, iam non vnum se, aut priuatum, in Siciliam esse venturum, aut si quid commodius virgini foecundisset, ne pateretur quæ videbantur præcipere; Fœderis imque memoriam nullâ interim pateretur abolitâ deleri. Pignus autem amoris non minimum fore, si nunciet num ipse à Lycogene fideliter moneatur. Mota Argenis ad metus Polyarchi, & immeriti contumeliam patris, sanctè confirmat, nullum tale facinus profectum à parente: & pene peccare Polyarchum, quod posset suspicari, si quid eiusmodi moliri Rex vellet, se ad ea exploranda, aut ei nunciãda, tardiorem Lycogene fore. Vbi vero Gelanorus de Polyarchi periculo egit; vt perditâ rate, inter breuia inuenisset salutem, vt propius quàm in naufragio inter opem prædonum periisset, illa tantam periculi speciem non ferens, simulque reticere Gelanorũ, simul loqui imperans, ad omnia verba pauebat, quasi non absens, aut exacta pericula audiret.

Iamque

limque amxio Rege, armillámque, & Lycogenem, & venenum in oculis mentis habente, biduum quæstioni res fuerat; cùm Arsidas atque Timonides in aulam perueniunt, de Poliarchi naufragio quæ credebant nunciaturi. Ergo & rati extinctum cum Poliarcho Gelanorum, ad viuentis conspectum expauerant; & subitò à Rege accersiti sunt, vt si quid ad has Lycogenis literas haberent, audirentur. Aderat & Argenis, & cum Cleobulo Eurymedes. Illi dicere exorsi quid egissent, ante omnia pyxidem protulere, in eaque armillam, tot monstrorum materiem: Aiebant diuertisse ab Arsidâ Poliarchum, priusquam aduenirent Timonides; & idoneis argumentis eluti (inquiunt) iam vt naufragum defleueramus; cùm Gelanorus spem hîc nobis restituens, non viuere modò patronum, sed valere attexuit. Post hæc, literas Lycogenis ad Poliarchum is Rex tradit: ad quas illi cùm stuperent, Cleobulus altiori genio omnia agitans; Videamus autem, ait, an syncera armilla sit, satisque mendacium refutet innoxio texto; an medicamine infecta criminationi argumentum præbuerit. Dum hanc tractant, dum nexus euoluunt, protinus notant in bysso ad quam gemmæ filis argenteis hærebant, disparem colori reliquo tabē exiguis maculis passim virescere. Quâ conspectâ, quid istud est, inquit Cleobulus, nisi venenum quod Lycogenes significat? Sed videamus cuius crimine hoc munus funestum sit. Numquam mihi conjicienti fides sit, ô Rex, nisi ad Lycogenem, sociosque id facinus pertinet. Nam & Enistheues, quem reum in carcere habes, tuo ærario Præfectus, apud se armillam hanc habuit. Et

quidni

quidni existimes, vel solertiâ suâ, vel proditione tuorum, hos sciuisse id munus Poliarcho destinari, armillâque corruptâ, huic vitam, aut denique tibi famam, inuidisse nefarios? Sed deorum auspicio benè cuncta cesserunt: Impij suo scelere obruentur. Oloodemum, & Eristhenem, quos perire maximè interest, occultis quidem criminibus sontes habes; Sed aperto scelere, & apud populum valituro, hactenus argui posse non contigit. Hos id facinoris si admisisse constet, nemo erit cuius suffragio non damnentur. Rex Cleobulum quæ solerter coniecerat excutere iubet, & de reis habere quæstionem. Ille omnia ab Eurymede vtiliùs perfici posse causatus, quid agendum sit breuiter docet.

Nec detrectatus Eurymedes Regis imperium, ad custodiam peruenit, in quâ seruabatur Eristhenes; & iam à limine (vt Cleobulus rectè monstrauerat) simulatis luctibus ardens; tandem, inquit, de Poliarcho triumphasti, Eristhenes. Perijt armillæ contactu, quam lethalibus succis imbueras. Num tu verò, quod Oloodemus facit, vltro in gloriam duces quod operam facinori tanto præbueris? Ad hæc Eristhenes tanquam subito fluctu perculsus, quid loqueretur non habuit. Audiebat extinctum Poliarchum, à quo eius spes nequaquam diuertebat. Iam verò conscientia pulsabatur ad crimen obiectum. Et quid præterea dissimularet, si Oloodemus (ita enimo finxerat Eurymedes) iam confessus veneficium erat? Nec prolixiori consilio, aut recomponendo animo tempus dabatur. Ergò, vt in perditis rebus, restare putauit ne languidè cunctaretur; aut frustra negato facinore, videretur censuisse pudendum quod

quod nollet confiteri. Vrgenti itaque Eurymedi, Bene est; retulit. Deme quod placebit fata deliberent. Satis est gaudij quòd post Poliarchum Siciliæ hostem vixi. Tum solerter Eurymedes, tanquam de re notâ agens, sese penetrabat in eorum consilia. Ad extremum, Lycogenis perfidiam obiecit; qui literis ad Poliarchum, in sui flagitij infamiam substituebat innoxium Regem; Et Eristhene fallaciam leui risu confitente, Eurymedes ad Regem ab eo digreditur; nec sine horrore quid ille sit fatlus ostendit; restare, vt Oloodemus pari indicio se damnet.

Tam fœliciter peruestigato facinore exultans Meleander, laudatum Eurymeden ad Oloodemum mittit. Sed ille præsentiori ingenio, auersatus veneficij nomen, tanquam de inaudito facinore, cùm interrogaretur, ipse plura quærebat: Cúmque Eristhenes iam flagitium confessus diceretur, tacus hanc esse fallaciam, nec se credere respondit turpissimum crimen in Eristhenem cadere; nec si maximè caderet, se conscium esse. Ad extremum, expugnauit pertinaciam Eurymedes prudenti consilio: Oloodemum in arcano loco sistit; vnde Eristhenes posset audiri, quocum ipse anteactos sermones repetere cœpit. Et Eristhenes, tanquam in pignus constantiæ, nec suum abnuebat, nec sociorum crimen; donec adeò Oloodemi patientiam vicit, vt repentè exclamaret; ô te vel simplicem, Eristhenes; vel tuorum proditorem! Stragulis deinde reiectis, communem suorum perniciem appellauit, & solum exitu dignum, quem pluribus comparauisset. Serò intellexit Eristhenes se ab Eurymede esse delusum; neque Oloodemum

communis flagitij indicium feciſſe. Verbis ergo quæ tempus dolorque ferebant errorem excuſare parabat Oloodemo. Sed vt ſatis explorata res, adhibitique idonei teſtes, in diuerſum abſtracti conduntur in carcerem, & poſtridie ad publicum iudicium trahuntur: ne ſi quæſtio populo teſte non habita eſſet, clientelis & factionibus deinde reorum tanquam parum legitima inuidioſè traduceretur. Sed quamquam Epeirotanis ciuibus Rex fidebat; tamen ad reorum cuſtodiam, Prætoriani cum armis in foro locati ſunt. Et ex eiuſmodi loco dicenda cauſa erat, vnde facilè ſi tumultus exarſiſſet, recipi in arcem poſſent, & carceri reddi. Populus in forum per præconem euocatus effuſè conuenerat; & ille qui orare in publicis iudicijs regias cauſas ſolebat, in hunc ſenſum loquutus eſt. Scire populum quantâ ipſius charitate Rex flagret, nec Regem vicißim dubitare, quin ſit illi chariſſimus. Itaque Eriſthenem & Oloodemum, multorum in ſe ſcelerum reos, quamquam poterat ſuo iure damnare, tamen diſtuliſſe ad publicos iudices; vt optimorum ciuium ſtudijs potiſſimum vindicetur. Audiret populus pro ſe dicentes, & ipſis Iudicibus ſuâ voce præiret quid de illis ſtatuendum. Triginta tum Iudices de rebus capitalibus quærebant, ad quos Eriſthene & Oloodemo productis, accuſator multa eorum in Regem facinora, fidem ſæpe fruſtratam, habita cum inimicis conſilia ſtrictim explicuit. Acerbior oratio fuit, de veneno, & paratâ in Regem infamiâ. Cúmque verba, cùm teſtes, cum literas protuliſſet, adeo Epeirotanum populum mouit, vt ni-

hil

hil expectato iudicio à pleriſque lapidatio vrgeretur. Sed deprecatus eſt actor impetum vulgi, donec iudices in ſuffragia mitterent. Plurimum intereſſe vt rei publicè dicerent. Plus illos oratione ſuâ, & perculſæ conſcientiæ notis, quàm accuſantis voce laboraturos. Duplicem quoque aquam, ſi peterent, eis ad defenſionem à Rege concedi. Simul his, reos prouocat ad dicendum. Sed illi (vt coniecerat) cauſæ inopiâ marcebant. Nec defleeti crimen poterat, nec populus conciliari. Timidè ergo pauca; & illa plùs in Regem quàm pro ſe loquuti ſunt. Dimiſere tunc iudices in vrnam ſuffragia; quâ publicè effusâ, fabæ omnes atro colore noxios damnauerunt.

Rapti ſtatim in carcerem, vt veneficij conuictos idoneo ſupplicio cicuta conficeret. Illic, triſti & vltimâ libertate exercuere ius, quod ita percuntibus leges indulſerant. Diras igitur dicere Regi; vltorem ciere Lycogenem; venerari Deos manes vt hoſtes ad peiora ſeruati hunc exitum ſibi inuideant. Inter hæc anancæum poculum aderat; quod prior Oloodemus de carnificis manu rapiens; Age, inquit, propinemus Melcandro. Nos quidem eximus miſerias, peiùs hunc noſtro fato oppreſſuri, quàm viuentes voluiſſe exiſtimat. His dictis non cunctanter totum hauſit. Denuo impletum cùm Eriſtheni porrigeretur; ſupercilium ille duxit, & circumſpiciens, ecquis, ait, amicos meos monebit Melcandro quid debeant? Epoto veneno, ambo à carnifice mouentur, vt quo facilius virus conciperetur venis, minorique cruciatu occumberent, quantum carceris ſpatia ſinebant, ambulationem vrgerent; donec tibijs grauibus ſentirent iam ab imo calorem

lorem excedere. Cùm paruissent, frigentibus mox pedibus procumbunt in lectum. Illic veneni nebulis imitantibus somnum, languebant sine sensu; donec coxis iam exanimatis, tanquam stimulo icti, prodidere lethalem vim ipsa intrantem viralia; nec multo post extincti sunt. Vulgati mox versus celeritate Poëtarum; quorum alij vili audaciâ plùs iusto lacessebant perculsos; alij tanquam adhuc pœnitentia in integro esset extinctos monebant, & de obitu iam exacto sero vaticinabantur. Minùs hæc carmina displicuerunt, quæ prolixiùs ambitionem quàm ipsos reos notabant.

Debita funestis cecidit tibi victima fatis,
Ambitio; Nunc pone minas, satiataq; tanto
Sanguine, Sicanijs pacem concede colonis.
Heu quoties victrix nostri de cladibus Orbis
Umbrarum implesti sedes; dum vertere regna
Dulce tibi, & sanas terris intidere pugnas.
Prima tuos ducunt periuria fœda manipios,
Contemptusq; Deum, metasq; in limite nullo
Spes votis posituras suis. Tunc impia captis
Mentibus illapsæ versant incendia Diræ.
Non sceptro iurata fides, non fama, piumq;
Obstat; Eunt sontes, perque ipsa pericula cæci
In peiora ruunt. O dij! Tot feruere Martem
Cædibus, & sæuis fumare mapalia flammis,
Insontesq; perire animas, sexumq; minorem
(Turpe nefas belli) dominos perferre nocentes!
Quid tantis petitur furijs? exoluere iusto
Colla iugo, & steriles patriæ calcare ruinas,
Insanaq; metu trepidè transmittere noctes.
Nam sceleri quæ tuta quies? Mala præmia vestræ

Vt

Vt primùm tetigere manus; vltricia ſontes
Fata vocant, ſubitiſque dies intercidit vmbris.

Ac Rex gnarus quàm grauis immineret Lycogenes, quo die de damnatis ſumebatur ſupplicium, Eurymedem dimiſit cum modico equitatu, qui eum ſubito furto tentaret. Quippe Lycogenes poſt Eriſthenem & Oloodemum captos nondum in bellum exarſerat; multo quidem armatorum præſidio ſalutem tutatus; ſed reconciliationis ſpem ſubinde ſubjiciens; vt vel ſimulatione fœderum captiuos extorqueret à Rege, vel quaſi implacabilem tyrannum differret maledictis. Ac vt efficaciùs crederetur bonâ fide pacem optare, Dunalbium literis monuit vt ab acerbis conſilijs Regem auerteret, abſolueret ille captiuos, & quicquid ſuſpicionis aut odii erat, tranquillitati publicæ daret. Dunalbius, his ſe literis fidem habere dum ſimulat, videtúrque quæ erant mandata procurare apud Regem, ſuâ ipſius fraude Lycogenem luſit. Quippe ille fallendi ſpe, & amicos à vinculis recipiendi, tam lentè cunctabatur, vt interim Regi liceret ſuis rebus conſulere. Tunc verò cùm ad eum comprehendendum Rex miſit, non defuerunt ex coniuratis quidam, qui aduentum Eurymedis occuparent, nunciantes de amicorum pernicie, ipſiúſque periculo. Cœnæ tunc tempus erat, & conuiuium militaribus viris frequens. Ad quos ita Lycogenes; Ne fruſtra conueniſſe vos putetis, Commilitones, Sepulchralem hanc cœnam Eriſtheni, & Oloodemo edidimus. Meleandri crudelitate perempti ſunt; & niſi quid opis in vobis eſt, eâdem tempeſtate corripior. En tyranni ſatellites, penè pro foribus, quibus mea pernicies

mandata

mandata est. Quæ sors inde vos maneat, quæ optimos ciues, neminem reor ambigere. Cùm principum cædes eâ audaciâ faciat, an modestiùs de cæteris decreturum conjicias? Non vos ad salutem meam sollicito, Commilitones, nisi cum vestrâ crediris esse coniunctam. Simul his de strato exilijt. Cæteri proiectis quoque mensis ad arma discurrerunt. Omnis domus sedulitate torum militum sibi simul ducique rumentium, ferebat. Missi quidam qui ex vicinis locis ampliorem manum accirent. Multi, duce Menocrito, lecti, qui obuiam irent Eurymedi; positisque in commodâ valle insidijs, incautum, & itinere fessum exciperent. Sed confusa dimicatio fuit; quia priusquam delitescerent ad insidias miles, Eurymedes venit & ipse imparatus ad certamen. Viriliter tamen vtrimque pugnatum est: frendente præcipuè Eurymede, capi admonitum Lycogenem non posse. Cæterum quamquam & in hostico & viribus impar; (nam Lycogenes strepitu pugnantium ad se illato suos omnes promouit in aciem) confesâ tamen fugâ non dilabi sustinuit: Et sensim recedentem non sequutus est Lycogenis miles: Seu fraudem ab hoste, seu iam mistum tenebris cœlum pertimuit.

Periere non multi, nocturno discrimine: Sed vicisse videbatur Lycogenes, qui suorum impetu lætus, amicos vndique accersit: præparata concurrentibus arma distribuit: vnóque exemplo scribit ciuitatum concilijs: vt se publicæ authorem libertatis velint adiutum. Nec tardè deficiebant ab optimo Rege illi ipsi qui sub eius mansuetudine creuerant: Documentum mortalibus, quantumuis egregiam in Rege virtutem, nisi fortitudinis opinio accedat,

posse

posse contemni: nec fidelius vllos Principes amari à Populis, quàm qui timeri meruerint. Triste mortalibus spectaculum exhibebat Sicilia. Pulsa religio; iura neglecta. Infidæ euntibus viæ; domus, viciique passim, rapinis, furore, incendio afflicti; Sola demiq; castra in squalentibus campis fulgentia. Nec populus primo furore sentiebat, grauiora se pati sub grege tyrannorum, quàm quæ tanquam à Meleandro illata vindicari voluerat; Proditor sui, & proditionis merces. Multos tamen ille fluctus non abstulit. Quatuor præter Epeircten vrbes reuerentia majestatis continuit; Messanam, Panormum, Catanam, & in vmbilico insulæ Ennam.

Iamque Lycogenes iura regni & insignia vsurpans, soli nomini parcebat. Solium, cùm accumberet mensæ; vestis purpurea in castris, & vbique sica ad latus. Blandus immodicè, aut seuerus, vt teneret terreretve contumaces. Nec segnior ad res suas Meleander subitis delectibus multùm militum effecit. Epeirctes commeatu & munimentis instructissima, in arcem belli delecta est. Ex regiis triremibus quotquot in officio manserant, in illum portum deductæ. Ipse & propriâ indole, & tunc anxiis rebus, erat in deorum curam intentior. Et quoniam rebellionis nefas instar morbi peruagabatur Siciliam, tanquam plùs fati atque amentiæ quàm sceleris esset, publicè clavum fixit. Ita sperabat posse componi mentes quas furor rapuerat. Etiam ne in suos milites labes inirreperet, placuit lustrari exercitum. Iuit ergo ad castrorum principia (nam sub Epeirctes radicibus milites tendebant) & inde cum Tribunis ducibúsque, & deorum simulachris, processit ad campum in

quo facturus Sacerdos inſtruebat altaria. Omnis in armis, & ſub ſignis exercitus, ſibi ad rem diuinam coronas texuerat. Haſtæ quoque, & iacula, circumactis frondibus induebantur. Interim hoſtiæ omni cultu mactaræ, taurus, hircus, & aries inter legitimas preces ter à miniſtris altè præcinctis circumactæ exercitui, ad aras ſiſtuntur. Tum rex & in orbem ipſe ſe egit, deos appellaturus; Adeſſent melioribus partibus, & ſi qui hactenus non fauiſſent, ritè propitiati ad ſe tranſirent. Incolumis eſſet exercitus. Vires, animus, conſilium, hoſti exciderent. Quòd ſi ope, ſalute, victoriâ iuuiſſent, tum ſe Ioui Seruatori, Martíque, & Mineruæ, & Cœliporentibus dijs, quotquot bellum aut pacem curant, templum de aduerſariorum manubijs extructurum. Annuos etiam ludos fore, in quorum præmijs hæc in Siciliam deorum beneficia cælarentur. Inter hæc vota hoſtiæ cadunt; fibriſq́ue ſpirantibus aruſpex admotus eſt. Is cùm integerrimum iecur, ſed craſſioribus membranis pertinaciter obductum inſpiceret; extra quidem eſſe bona aſſeruit, & ijs magnam fœlicitatem portendi, ſed lentam, & quæ labore conſtaret. Poſt hæc, milites geſtu inani, & haſtis ex arte aliquoties quaſſatis, tanquam ad hoſtem præſentem ſuccłamantes, edidere ſimulachrum coëuntis certaminis, & innoxiè velitati in caſtra redierunt.

Sed Meleander quod ſuperfuit lucis, haud multùm diſpari curæ dedit. Quidam enim ex Aſſyriâ hoſpes, ſpecie quærendæ in diuerſis gentibus ſapientiæ errabat, reuerâ vt ſuam iactaret. Is tunc in Siciliâ erat, & in Mathematicorum cœlo verſatus, vendebat ſuæ artis ludibria; ſi quis ex ſyderibus quæ

naſcenti

naſcenti affuerant, volebat de fortunâ, quæ viuenti, quæ morituro debebatur, vaniſſima credulitate cognoſcere. Nondum erat capitale in ipſos Principes quærere ex eiuſmodi ſyderum fide. Cùm is ergo laudaret vix imparem diis ſcientiam; & de ſucceſſu apud multos mentiretur; quoties fœlicitatem aut mala non fruſtra promiſiſſet, quam multi nec riſiſſent impune hæc fata, nec fruſtra timuiſſent; accidit vt ad Archombrotum fama illius peruaderet; Ad quem acciſus, cùm prolixè eandem cœleſtis influxus vim commendaret; iuuenem amantémque ſic perpulit, vt de cupiditatum ſuarum exitu eam artem interrogari vellet. Chaldæus, quicquid ſydera portenderent, ſe cum fide renunciaturum promiſit. Sed cur priuatæ duntaxat fortunæ mortales ſolicitant, (inquit) hanc venturi ſcientiam? Quidni & imperat Meleander, inſpecto cœlorum ordine deprehendi, ſiſſne an hoſtium fatis pugnetur? Mouit ea oratio Archombretum; per quem & Rex in ſpem pluſquam oraculi Chaldæum acciuit. Is mercedis ſpe plenus; iamque meliùs ſibi quàm Regi, ex ea negociatione auguratus, venit ad Regiam; Rogatuſque quâ diſciplinâ, quóve numine, oculos poſſet in futurarum rerum caliginem mittere; ſic incepit. Non ille nos ſpiritus ad vaticinium (ô Rex) agit, quem fatidici de hiatibus terræ eliciunt ad turbanda diuinitatis ſtimulis ingenia. Sed neque de more illorum, confuſis dubiiſque oraculis ſciſcitantes fruſtramur. Vnam cœli vim, vnos ſyderum curſus ſcrutari, noſtræ genti eſt ſtudium. Primi deprehendimus metas Solis; primi liquidas, nec veſtigiis notabiles, cœleſtium facum vias, nomi-

nibus menſuriſque diſtinximus; contemplatione liberâ in ſudo aëre, & nebulis non infeſto. Aſſyriis enim rarò pruinæ, aut ſqualentes nubibus venti, cœlum eripiunt. Dum in ea contemplatione hæremus, experimento nobis compertum eſt, hæc humana ad aſtrorũ motus regi; nec alias eſſe Parcas quæ naſcentibus fata diſponant. Quippe ex eorum inter ſe commercio ſi vniuerſa tellus accipit vices, & ad vbertatem, aut frugum internecionem adigitur; ſi annos, ſi ſæcula, vis illa definit; quid miremur ſingula mortalium corpuſcula, inde vitam, cupiditates, læta, & triſtia ſortiri? Liceat modò ſcire momentum quo te peperit mater. Effingam ego in tabulâ cœli imaginem, & quotquot ſyderibus facimus domos; Ea in illis conſtituam quas cùm naſceretis obtinuerunt. Iupiter, Solque, & Venus, optimi planetarum; deterritusque cum Marte Saturnus; Mercuriuſque & Luna, varii ex ſorte locorum quos inſident. Cuius illorum regnum fuerit cùm in Orbem intraſti, quo gradu, quo aſpectu, illum cæteri temperarint, vel vrſerint. Illic ego, ne dubita, quicquid de te decretum eſt legam.

Fiducia orantis, & promiſſi magnitudo, tetigerat Meleandrum. Maieſtas præterea artis, & tanquam ex abdito formulæ audientibus ignotæ, venerationem addiderant. Sed dum omnes laudibus fremunt, Nicopompus (nam tunc fortè inter pauciſſimos aderat) intentus in Chaldæum, riſu ſeuero: Euge mi homo, inquit; Occupaſti deorum imperium. Scribe ſpei timoriſque improbas leges, & ſi qui hîc decipi amant, impone lubentibus. Impetus Meleandri, cæterorumque, ad hæc verba ſubſtiterat.

Auidè

Auidè ergo quærere omnes, quid diceret, ſentiretve Nicopompus, ipſúmne Chaldæum, an artem illius inceſſeret maledictis. Præcipuè Meleander ſciſcitari, cur hoſpiti inclementer diceret. At ille, quidni hunc veteratorem iurgio premam? (ô Rex) qui in te ſibi plus iuris facit, quàm ea ipſa quæ mendacio præfert ſydera habeant? Quicquid enim mentiri voluerit, labefactabitur aſſiduâ expectatione ſucceſſûs animi tui quies, quam aſtrorum nulli motus potuiſſent conuellere. Sic in te hic tyrannus ſub inſontis cœli inuidiâ regnabit, ac ceu Iouem ſe faciat, multum ſibi cenſebit te debere, ſi fœlicia fata exorabili ore præſagiet. Quid denique ab eo credis audire? Ego abſque Mathematico vllo cœlo quicquid facturus ſit dicam. Vbi ingentem chartam (non ſine ſuo riſu, ſi ſapit) multis lineis punctiſque vexauerit, tandem exitus mites & fortunâ tuâ dignos grauiſſimâ voce promittet. Id enim ad gratiam & lucellum eſſe non dubitat. Sed inter hæc, ad imitationem non mercenarij oris, ſupercilium ducet, perplexè cunctabitur, nunc in te, nunc in aſtra reſpiciet; addet denique formidoloſum quiddam; ambiguum tamen, & quod in varios euentus facilè trahas. Hæc laboris tanti ſumma: hæc reſponſa ille vendet, quæ gratis nunc refero. Sed ceſſo hominem adoriri; quando hanc pugnam tum ſilentium tuum, Rex, tum ipſius in me obtutus eſflagitat?

Ais, ex aſtrorum poſiturâ, Mathematice, ex ordine, ex vi quâ influunt ſubeuntibus lucem infantibus, vitæ atque interitûs rationem diſponi; Sed fâteris eâ vertigine rapi cœlum, vt paruo momento

syderum status mutetur. Si igitur celeritas quantam ægrè cogitatione conceperis cœlestia corpora auehit; ex statione porrò diuersâ, minæ eorum aut promissa inflectuntur; cui hominum sua fata certò retuleris, cùm incertum sit quo syderum temperamento productus sit? Nisi credis hanc esse obstetricibus curam, vt continuò solaria consulant, notent districtè diei articulum, & nascenti suas stellas tanquam patrimonium seruent. Quoties matrum pericula curam hanc circumstantibus adimunt? quoties nemo est quem superstitio illa tangat? Finge tamen esse continuò qui id curent: At si diu nascitur puer: si, vt sæpè fit, manum exertam, aut capitis partem, reliquum corpus non sequitur: quænam astrorum collocatio fatalis illi erit? An quæ astitit exeunti capiti; an quæ denique productum afflauit? Præterea cùm frequenter exerent solaria, & pleræque machinarum quæ horas designant, ex siccitate aut humiditate aëris amittant tenorem; Vnde habebis verum illud fuisse, & ex mensurâ cœli tempus, quod in ortu infantium homines curiosi, aut amici, notauerint?

Finge tamen in eo non errari; deprehendas vtique stellas quo situ, quo vigore fuerint, cùm illi in quos inquiris nascerentur. At vnde tantum syderibus in corpora nostra, imò in mentes imperium? Ex iis scilicet expectabo fœlicitatem, ex iis vitæ genus, & mortis arbitrium? Num ergo qui prælium subeunt, simulque extinguuntur, omnes sub eodem cœli ordine erant nati? Num si nauis peritura est, nullos vectores accipiet, nisi quos nascentes astra naufragio damnauerint? Imò sub sydere

dere omni producti, coëunt in aciem, naufragium onerant, & diſpares ortus vnâ morte coniungunt: Rurſuſque non quotquot eodem nexu aſtrorum lucem aſpiciunt, vno fato aut viuunt aut pereunt. Regem hic vides. An omnibus illius æqualibus putas Regnum contigiſſe: vel aliquas ſaltem opes, quæ indices eſſent beatæ & opulentæ collocationis aſtrorũ? imò, an omnes ſupereſſe ad hunc diem? Ecce Cleobulum; ecce te. An qui cum illo nati ſunt, cum illo quoque ſapiunt, Regibuſque ſunt accepti; aut qui tecum, omnes (ne quid grauius dicam) Mathematici ſunt? Quid autem cùm in prædonem quis incidit? Fatale erat, inquis, vt hunc prædo obtruncaret. Num ergo eadem aſtra, quæ viatorem, dum naſceretur, ferro prædonis mancipabant, ipſi quoque prædoni, diu fortaſſe antea nato, mentem vimque dederunt, vt aliquando hunc vellet, & poſſet occidere? Certè enim non minùs dicitis ex aſtris fieri vt hic interficiat, quàm vt iſte mactetur. Cùm quis verò ædificij ruinâ obruitur; an quia erat in aſtris, vt eum ſua domus ſepeliret, afflictus eſt murus? Imò mehercules quia afflictus eſt murus, hunc ſubiectum moles oppreſſit. Eadem de dignitatibus ratio, ad quas per ſuffragia aſcenditur. An enim ſydera quæ alicui naſcenti adfuerunt, & (vt vultis) promiſerunt dignitatem; aliis mortalibus potuerunt imperaſſe, qui ſub iis nati non ſunt; & ex quorum tamen ſuffragiis deſtinatæ dignitatis conſtat effectus?

Hanc ego vanitatem ineptiâ & ſtoliditate præcipuam dicerem, niſi ſupra hæc nomina peccaret. Peſſimæ ſuperſtitionis ingenium eſt. Quò libertas enim mortalium, ſi à præſcripto

ſyderum non poſſunt recedere? Curem ego valetudinem, me honores ſolicitent; vitia abijcere cogitem; animum ad virtutes appellere; ſi naſcenti dictum eſt quid me eſſe oporteat? Iacturam humanæ libertatis deploro? Etiam deorum munus perit. Ampliùs thura non perdo. Deos nec timeo, nec ambio; ſi non poſſunt, aut nolunt, quod de me eſt ſtatutum inflectere. At pro naſcituris liberis ſcilicet orabimus, vt propitia aſtra habeant. Dicam quod ego in Merganiâ vidi. Quendam hæc ſuperſtitio afflauerat; vt nec vxoris cubiculum intraret, niſi exploratis antea aſtris. Si aut cauda Draconis implicabat ſydera, aut ea Scorpius incinctu brachiorum corrumpebat; vel omnino quid monſtri minabatur in cœlis, ſolus oppido dormiebat. Quid quæris? nati ſunt ei liberi aliquot, & omnes inſani.

Dum Meleander, cæteriq́ue infœlicem Mergani curam rident; Chaldæus, quanquam inſperatiſſimâ accuſatione turbatus, collegit animum, ſimiliſq́ue eam rixam contemnenti; Nihil detrahi Diis dixit, quorum iuſſu hæc ipſa vis quam prædicabat ineſſet ſyderibus; quiq́ue adeò non ſe abdicarunt poteſtate, vt res ſuperſint innumeræ quibus ſe vel propitios vel vindices prodant. Non denique adeò Mathematicos delirare, vt omnibus qui cum Rege nati ſunt deberi regnum putent. Ad venturi præſagia multarum quoque rerum præter aſtra habendam rationem; in quibus præcipua ſunt, ſæculi genius, ſtirpiſq́ue conditio. Cæterùm ſi quis neget aliquid cœlum in hominibus poſſe, dignum eſſe cum ceritis piari; Cùm omnibus conſtet aërem ex cœli conditione vel

turbatum

turbatum vel placidum, ſe ipſum inſinuare in mortalium corpora, ex quorum deinde affiatu incluſi animi inſpiratos affectus accipiunt. Ita modeſtora loquentem interfatus Nicopompus; Nec omnia, inquit, Mathematice, negamus ſyderibus. Incitari hominem ad ſegniciem, laboremve; callidam indolem, aut ingenuæ ſimplicitatis nanſciſci; eſſe hilarem, aut ad iracundam ſolitudinem declinare; in vitia denique, aut virtutes, aliquo pondere & impetu ferri; Hæc non nego ex cœli in iſta terrena imperio eſſe. Itaque non multùm repugnem; ſi conijcias eos qui ex mitibus aſtris hauſerunt lenitatem, victuros fortunâ ab iis diſpari quos grauia & turbulenta ſydera in feruidiora ſtudia agunt; Vel quibus placidum cœlum hilaritatem infuderit, gratiori conſuetudine placituros, quàm homines receptum Saturnum acri & moleſtâ ſolitudine contemplantes. Eiuſmodi non certæ quidem artis, ſed egregiæ prudentiæ præcepta non carpo. Alia ſunt quæ me tibi committunt; & hæc præcipuè quatuor. Primùm quòd ſydera, contrà quàm ſentis, impellere credo, non cogere, ad rectas cupiditates aut impias. Tum ex ſyderum, vel cupiditatum contemplatione prænunciari certò non poſſe, quid hominem in vitâ maneat, vel quem finem dij ſtatuerint. Tertiò, non ſatis intelligi quæ aſtra hos infantibus affectus ingenerent. Res denique liberas, res fortuitas; huic neceſſitati ſyderum vel ineptè vel impiè dari.

De iis vbertim dicerem: Sed video te fatigatum (Rex) ad Cleobulum reſpicere; à quo fateor, vtiliora ſuper bello, quàm à me, vel Mathematico, accipies.

acciplès. Imò, inquit Rex; ſed ſtrictim de his ediſſere. Tum ille; Non nos cogi ſyderibus vel hinc conſtat, quòd haud pauci impetum ab iis concitatum ratione domitamus; & nullâ re magis noſtrum genus à belluis diſcrepat, quàm hoc libertatis priuilegio; quæ ſolicitari ſubiectis & flagrantibus motibus, ſed ad vitia aut virtutem adigi inuita non poteſt. Hinc in Philoſophorum ſcholis nihil vulgarius, quàm ſapientis animum, expertem ſeruitutis, ipſis quoque imperare ſyderibus; Hinc & quotidiana eorũ præconia, qui ſciunt moderari iracundiæ, amori, cæteriſq; torrentibus, quibus hæc aſtra in animos noſtros inundant. Quorum omnino nihil eſſet, niſi accepta aſtrorum imperia mens noſtra faſtidire aut recuſare poſſet. Præterea vt Sol omnia quæ luce eâdem & ijſdem radijs corripit, non ijſdem affectibus damnat (nam fouebit alia ſemina, alia enecabit; vrentur exiliores herbæ, & defendet alias craſſior ſuccus:) Ita cùm tot infantium qui naſcuntur velut ager diuerſiſſimis modis præparatus ſit, ex variâ parentum indole, valetudine, habitu; vna illa vis quæ è cœlo in plures ſimul manabit, non poterit idem in omnes: Si conſentientem ſibi infantis indolem inueniet, in eâ regnabit; ſi repugnantem, vix aliud quàm corriget; Adeò vt de infantis moribus vitaque dicturus, non inſpicere modò cœlum debeas, ſed parentes, ſed fortunam, quæ grauidæ matri fuit, ſed diuerſa alia, et plerunque tibi ignota. Et ex his quidem ſecundæ quam poſuimus quæſtionis ratio ipſa ſe aperit; ex aſtris ſcilicet non ſtatui certò poſſe, quid acturi paſſuriue mortales ſint. Nam cùm moderari poſſimus ingeneratis affectibus, quidni & ea

declinare

declinare quæ illi affect' peperiſſent ſi fuiſſemus obnoxij? Cumq; ex variis cauſis nunc leuiùs, nunc grauiùs naſcentis hominis animo incidat illa prementis cœli conditio; cur vno effectu in omnes valiturũ exiſtimes, quod non in omnes eâdẽ poteſtate inualuit?

Addebam, nec deprehendi ſatis poſſe quænam ſit connexio vel auerſio ſyderum, quæ infantibus ſemina venturarum cupiditatum ingenerat. Vos eam ſpectatis, quæ ſuperſtat naſcenti. Quidni & illam quæ fuit cùm animaretur fœtus in vtero? quidni cæteras ſub quibus tenerum corpus, & adhuc anima ſui ignara, in aluo maternâ inſtruebatur ad viuendi patientiam? Equidem ex eorum ſyderum conditione, non minùs quàm ex ipſis natalibus, pendere infantem exiſtimem.

Quod vltimum aſſerui, res liberas aut fortuitas huic ſyderum poteſtati ſine ſacrilegio non addici, vrgerem vehementiùs; niſi timerem prolixitatis meæ odio tibi Regem conciliare. Dicam tamen & vos id velle, & ſine ſcelere aut amentiâ velle non poſſe. Quid liberius quàm vxorem ducere; hoc vel illud vitæ genus inſiſtere? Aut quid magis fortuitum, quàm vt homo pereat ferro, aquis ſoluatur, inimicitias ſuſcipiat, certo vitæ anno ægrotet; principibus charus, dignitate vel contumeliâ inſignis ſit? De his tamen reſpondere, Mathematici, ſoletis. hîc audacia, hîc prædia eſt veſtra. Nuper furtum à ſeruo erat factum; fugerat ille, & à domino quærebatur. Nihil magis fortuitum, quàm vt caperetur, aut abiret incolumis. Contigit ergo vt ſoſpes euaderet; & continuò de veſtris vnus myſtis, ratus de præteritis augur, retulit nobis, inultum latronem aufugiſſe;

gisse; quia interceſſerat Luna Mercurio, ſcilicet furum patrono, eumque contexerat. Ægrè mihi perſuaſit ſe ſeriò hanc fabulam nobis afferre. Non in deùm ergo curâ, non in domini diligentiâ, aut furis ipſius ſolertiâ fuit, vt ille caperetur, aut tutò lateret: ſed hoc totum ex aſtrorum imperio factum: à quibus ſi hæc humana ſic aguntur, fruſtra negotiis quiſque noſtris operam curámve impendimus. Fient enim vel ceſſantibus nobis quæ ipſa præſcripſere; & quæcunque vetuerint, nullâ noſtrâ induſtriâ procedent. Vt cætera verò præteream, quibus iſta refellatur quam diis naturæque infertis iniuria; Quæro, Chaldæe, vtrum illa vis quæ fœlicem naſcenti putâ infanti vitam portendit, aut violentæ mortis caſum, in trigeſimum fortè, aut ampliùs, vitæ annum conſtituit; vtrum inquam illa vis quæ hos caſus, illamque motura fortunam eſt, duret in cœlo; & deſtinatum tempus expectet, quo terris illabens, cogat in neceſſarios effectus neceſſaria inſtrumenta; An verò inſeratur ipſi infanti; vt veluti fœta, & paulatim coaleſcens, iuſſo tempore erumpat, impleatque quod aſtra mandauerint. Si dicis in cœlo perſtare; manifeſtò es impudens. Nam cùm fortuna infantis, conſtet (vt vultis) ex modo quo aſtra, dum is naſceretur, inter ſe erant nexa; poſtquam eum modum in cœlo deleuerit eorundem ſyderum curſus, aliumque effecerit, fortè priori contrarium; quâ in arcâ, vel penu cœleſti, recondetur prior illa vis, quæ poſt multos demum annos exerenda eſt, & in ſcenam mittenda? Sin putatis adhærere ipſi infanti hoc fatum, quod in virum deinde valeat; adhuc penùs nugamini. Scilicet in naufrago

cauſa

cauſa eſt, cur venti ſe tollant, cur ſui oblitus gubernator infigat vadis proram; aut colonus cauſa eſt belli quod eum pauperat; vel mitioris cœli quo fruges abundant? & quos excidentium terrarum labes abſorbet, ſolidos illos naturæ ſinus frangunt fati ſui violentiâ, vt deſtinato à ſyderibus obitu defungantur? Plura in pernicioſiſſimam amentiam non dico, quæ deos, homineſque vnâ captiuitate damnat, quæ ratione deſtituta, vaniſque ſucceſſibus ſæpè eluſa, tamen inanes, ac interdum ſceleratas ſpes, ſubijcit conſultorum animis; aut inutili metu ſuſpendit incautos.

Iactant tamen quædam ſuorum oracula, quibus euentus reſponderit. Ex ijs conciliare fidem, tanquam non ſpernendæ arti volunt. Primùm quidem, ſi quæ talia extiterunt, nego neceſſitate fatorum contigiſſe, aſtriſve cogentibus. Faciliùs crediderim aliquod eſſe numen quod in vindictam impiæ credulitatis nonnunquam repreſentet mortalibus ea ipſa quæ ſibi non à diis ſed ſyderibus metuerunt. Deinde vt inſomnia, quamquam ſine arte vel duce oberrantia, tamen interdum fortuitas rerum venturarum ſpecies referunt: Et cæcus ſi vim lapidum ſpargit, aliquando imprudens tangit metam; Sic dum multùm & paſſim Chaldæi mentimini, nihil mirum ſi nonnunquam fortuna veſtram audaciam commendat; & miramini vos vera dixiſſe. Etiam pauca reſponſa quæ vulgò celebrantur, vanitatem artis proſcribunt. Nam quod luculentius ſignum non ſolere vobiſcum veritatem; quàm inſtar prodigij jactari ſi in illam interdum veſter ludus incurrerit? Sed nec tantum tribuo famæ, vt quod de vaticiniis

ticiniis vestris memorat vtique credam. Prodigia cùm narrantur excipi solent fauore mirantium; & quamquam non ad verum exacta sint, postquam semel Scriptorem inuenerunt, pluribus placent, veneratione crescunt, vetustate commendantur. In hunc modum fabulas vestras inualuisse existimem; Nisi dicas impiæ arti accessisse nefandorum geniorum commercia. Hi enim transacta inter homines, secretaque accuratè explorant, & sagaciter de futuro conijciunt. Vestros ergo Chaldæos, si in pudendam eorum familiaritatem acciti fuerunt; nihil mirum suggerentibus ipsis atque monstrantibus quæ supra mortalium ingenium erant, interdum claruisse. Nimis moror. Si quæ Siciliæ ventura sunt nosti; quidni, Mathematice, & tua ipsius fata perspicias? Cur nesciisti me tibi hodie grauem fore? Cur non in experimentum artis monuisti adesse qui te turbaret? Denique si potes explorare, an Rex de hostibus triumphaturus sit; illud primùm explora, an sit tibi crediturus. Tibi autem tantus Rex crediturus summis in rebus, eaque ex arte quæ vel si de leuibus ac quotidianis prædicere audet, inani euentu in omnium risus solet incurrere? Nam serenos aut nubilos dies, vim imbrium, turbines, ventos, dispensari generi humano ex astrorum inter se commercio vos quoque proclamatis, & nos partim agnoscimus. Adeò tamen frequenter erratis, cùm ex inspectione syderum aut solem promittitis, aut pluuias; vt in prouerbium abierit vestra illa ludendi fingendique licentia. Tu ipse cœlum explora: Sequere lunæ cursus; bella vel fœdera cœlestium ignium confer in tabulas. Inde, si

potes,

potes, deſtina ſudos dies, fœdos oſtende. Si non erras, ſi te euentus non arguet, ego me tuæ arti quam hactenus dedi ad pœnam non recuſo. Neque tamen in aërem, in nubes, in ſerenum, minùs ſydera poſſe dices, quàm in corpora fortunaſque mortalium. Cùm tu igitur illa ignores, cur te iſta exiſtimemus prænoſcere? Scies nempe ex aſtris quò ceſſura ſint bella, & quæ ſors Siculas mentes actura ſit; neſcies autem quando hortulo tuo imbrem, quando pecori ſolem eadem aſtra annuerint? Imò fatendum ex hac ignoratione tempeſtatum, vel quid velint ac iubeant ſydera vos neſcire; Vel eſſe præterea vim aliam quam neſcitis, quæ vt lubet hæc ſyderum decreta atque imperia antiquet.

Quòd ſi de publicis regiiſque negotiis, adeò facilis tibi notitia; priuatam rem tuam cur eâdem ſcientiâ non protinus auges? cur præuiſis rerum euentibus moleſta omnia non declinas, fœlicitatem non ſequeris? Cùm in Phrygiâ eſſem, erat anus quæſtuoſa diuinationibus. Accidit vt in opulenti ciuis domo intercideret furtò paropſis preciosa. Is cui ſupellex credebatur, amico comite ad hanc vatem cum nummis pergebat, iam furem ſe tenere, iam recipere paropſidem, ſpe oppidò vanâ præcipiens. Mane erat; & cùm iſti aduentarent primùm anus fores ſoluebat, quæ tunc fortè iniecto ſterquilinio altiſſimè ſordebant. Neſcio quis vicinus per illam furtim iniuriam illuſerat mulierculæ. Subſtitit ergo irata; &, ſi ſcirem quis ganeo, inquit, ad hanc inſolentiam tenebris vſus ſit, regererem, per Apollinem, regererem in os impurum quicquid meis liminibus ſordium dedit. His auditis qui conſultum veniebat

bat inſpexit in ſocium; &, quid pecuniam, inquit, profundimus? Scilicet anus ſciet quis nos prædo vexauerit, quæ rerum ſuarum ignara, & ſtercore penè in os ingeſto, adhuc neſcit cui iraſci oporteat? Nec ſegniùs quàm venerat, diſceſſit à Sibylla. Rem epigrammate vulgauit neſcio quis Poëta, quod adhuc hæret memoriæ, & quia breue eſt, ſi placet recitabo.

O ſors, ſydera, Pythij receſſus,
Et fatis benè præſcia volucres,
Vos ſenis anus en verenda rugis,
Vos illo vocat efferata cultu,
Quo lunam quatit Æmonis rubentem.
Quid Rex cogitet, aut dei minentur,
Quid ſub pectore deliteſcat omni,
Nouit ſcilicet, indicat q. nummo.
Vnum dicite quod miſella neſcit;
Et quis ſtercore limen omne pauit?
Qua nunc augurio, ô potens Apollo,
Qua lux, qua via, ducet ad nocentem?
Fruſtra ſollicitas, Sibylla, diuos,
Sortes, ſydera, Pythios receſſus,
Et fatis benè præſcias volucres,
Nam Phœbus pater, ô verenda Phœbas,
Hæc oracula naribus reliquit.

Plura dicturum Nicopompum Rex Cleobulo innixus deſtituit. Reliqui inter iocos ſequuti ſunt. Sed Cleobulus Regem monebat, quamquam vanum hoſpitem, tamen periculoſum, non per iniuriam dimitti debere. Facile eſſe vt lætius pernicioſa aſtra fingat; Non ægrè ſuperſtitionibus militem laboraturum. Ergo iam mœſtum vocant, aguntque promiſſæ

operæ

operæ gratias. Sed ne eâ vterentur, obſtare tunc tempora. Neque enim videri ex Regis maieſtate, vt tanquam victoriæ incertus anxiè ad ſui natalis fata reſpiciat. Tamen oblatæ beneuolentiæ præmium fore. Nec morati, medium præſtigiatori talentum, redimendæ quam timebant iniuriæ, mittunt. Inde ad grauiora conuerſi ſunt: nouis ſubinde nunciis de Lycogenis apparatu haud læta ferentibus. Nam in exercitu Regis non amplius decem millia iuſtæ armaturæ pedites erant. Duo millia numerus equitum impleuerat. Funditores & ſagittarij ter mille & quingenti dicebantur. Triginta falcati currus erant. Decem naues cataphractæ: aliorum nauigiorum ad bellicos vſus numerus duplex. Hyperephanij nullo publico conſilio deſecerunt; ſed vt cuiuſque ferebant ſtudia, hi cum Rege, alij apud hoſtem militauere. Sed in Lycogenem rerum hominumque maiorem vim tempeſtas contulerat. Recenſitos haud procul Syracuſis ſub Præfectis diſtribuit. Triginta peditum millia, equitumque ſex, nomina dederant. Et ne omen deeſſet, qui primus deſcriptus eſt, Nicon appellabatur; quod ſuperſtitio vulgi quaſi rem fortuitam, in auſpicium accepit. Certus erat Lycogenes, non ſe dictius imperaturum quàm illi inſanirent. Dum res ergo feruebat, totius exercitûs mole in Regem contendit. Rex contrà promouit ad ignobilem riuum, qui humo per torrentes direptâ ſub altioribus ripis fluebat. Infidum circà ſolum faciebat perceptus venis humor, & aquâ quæ extra alueum non pridem ſtagnauerat. Eo obice ſuſtinere Lycogenem vel pauciores potuiſſent; Eo ſtrenuè ille aderat; conatúm-

que circuire iniquitatem loci, quacunque transitum parabat, obiecti a Rege milites prohibebant. At ille ne interim non tempore vteretur, Anaximandrum ex sorore nepotem, & fratrem Oloodemi Menocritum, qui Ennam, qui Catanam obsiderent, cum aliquot cohortibus misit. Ex suis autem castris, & regiis, multi assiduâ velitatione collati variam in dies fortunam ad suos referebant. Nihil tamen summæ rerum decedebat inter illa priuatorum certamina.

Quis putet in tam horridis motibus, & sub ipso discriminis ictu, aliarum rerum affectus durare potuisse? Atqui vehementiùs Archombrotum, atque Argenidem curæ secretæ, quàm quæ palàm videbantur, premebant. Illam Poliarchi virtutibus tota, conficiebat macie corpus, animi viribus inter solitarios fletus consumptis; prædicabatque confestim reuocandum veterem Lycogenis hostem, & assuetum de eo triumphare. At diuersa agitabant Archombrotum. Inquietatus miserrimâ spei incertæ dulcedine, nunc bellum deuouebat, quòd inter castrensia non promoueret de amore profitendo consilia; nunc gaudebat prodendæ fortitudinis copiam factam; & vtràque de causâ in hostem concitabatur. Sæpè tamen seipsè incusabat, quòd solus adesset tanto Meleandri Argenidisque discrimini. Debuisse scilicet comparari exercitum, & magnitudine beneficij, simul amorem, simul natalium decus ostendi. Et hercule nihil horum neglexisset. Sed res temporis multi erat, hunc Siciliæ statum, nunciare in patriam, cogi inde milites, traduci exercitum: Præceps verò imminebat à Lycogene periculum, neque tam lenta expectaturum auxilia.

Neque

Neque leuior de Poliarcho cura erat, quem vbique ſauciæ menti per inſanam æmulationem oblatum; diſſimulato odio ita eleuabat apud Regem, vt videretur ſibi ipſi nil agere. Ergo in contumaciam trahebat, quòd ille cùm mitteret Lycogenis epiſtolam, nihil literarum ad Regem dediſſet. Sui, Regiſque fuiſſe oblitum, in illâ ſiue negligentiâ ſiue ſuperbiâ; Nec facturum ex maieſtate Regem, ſi ſcriberet prior. Sic malignis, & quotidianis verborum inſidiis paulatim aſſuefcebant Regis aures; eò facilius quòd nihil eſſe Archombroto diſſidij cum Poliarcho ſuſpicabatur. Gelanorum quoque non latuit aliud Archombroto animi eſſe quàm quod Poliarchus diſcedens reliquerat. Sed quòd videret in aulâ gratioſum, facilè id ſupercilium in fortunam retulerat; quæ priores neceſſitudines tanquam præſenti faſtigio indignas, aut graues, ſæpè timet agnoſcere. Interim patroni familiam, (hanc enim à curatoribus Rege iubente receperat) ſic admonitu Argenidis inſtruxit, vt omnes propediem eum conijcerent eſſe venturum.

Cæterum properabat redire in Africam, diuque ocioſâ dilatione fruſtratus eſt. Tandem ex Archombroti ſermonibus inſtitutus Rex, indonatum, ac nec ſaltem blandiùs habitum, iubet renunciare Poliarcho; Regem ſe, non veneficum eſſe; Oloodemi, & Eriſthenis exitium peregiſſe ſuam cauſam. Nec ſe faciliùs inuenire cur ad ſe non ſcripſerit Poliarchus, quàm cur ſcripſerit ad Poliarchum Lycogenes. Gelanorus inexſpectatâ acerbitate motus, vix tenuit iræ. Memor tamē Regi ſe loqui, nec plùs ſibi in expedito eſſe verba, quàm illi vltionem, haud aliud retulit,

quàm non modò scripturum Poliarchum, sed impigrè ad futurum; vt si quid erraverat, discuti posset. His verbis Meleandrum, iam sponte omnia metuentem, in diuersas cogitationes derpiens, reliquit; nunciauitque Argenidi, quàm inclementer Rex dixisset Poliarcho. At illa, vix lacrymis temperans; Nihil dij reliquum fecerunt, Gelanore, quo mihi & Poliarcho noceretur. Diuisi, ideoque, miserrimi, alter alterius dolore conficimur. Accedit ab Lycogene de regno mihi periculum, quoniam ei chara sum, ipsi quoque tristissimum. Quid proderit eum superstitâ ægritudine onerari, vt & partis in se mei iram intelligat? quem vt opinor non mala mens, sed calamitas mutauit. Si me fas est aliquid exorare; da mihi, illique, Gelanore, vt ipse hoc nesciat. Ego curabo vt delicti pœnitentiam agat pater, amétque Poliarchum. Et silentij præmium erit quicquid tua conditio potest agnoscere. Frustrà autem speraueris, si de istâ re patrono indicium feceris, clam me futurum. Vt spondeat tutum fore secretum; at si illum mihi fata reddiderint, expugnabo taciturnitatis fidem, sciamque quam multùm fefelleris. Apud eum quid valeam nemo melius ipso intelligit. Confirmante Gelanoro, se Argenidi paritutum, ipsa literas ad Poliarchum tradit. Iis vehementer petebat, vt quàm ocyssimè in Siciliam traijceret. Si vincat Lycogenem fatum erat, ab eo potissimùm vinceretur. Sin dij parabant tristiora, tegeret fugientes. Cumulatum deinde muneribus dimittit ad nauem.

Iam secundus mensis erat, ex quo Ennam fatigabat obsidio; Defecerant alimenta, nec spes erat à

Rege

Rege auxilij. Igitur conſumptis omnibus præter fidem, legatos ad Lycogenem de deditione mittunt. Exhilaratus ille, quòd victoriæ ſimùlque clementiæ exemplum hinc quæreret; Nihil ſe optare reſpondit, niſi vt fœlices eſſe vellent. Ad hoc tantùm vim adhibuiſſe. Redirent ad Siciliæ corpus, cuius in Meleandrum conſenſui imprudentes obſtiterant. Sed multi petiere vt turbò liceret ad regia caſtra concedere. Quo permiſſo, plùs pauoris inſidiis Meleandri, quàm auxilij fuit; Cùm iſti Ennæ miſerias, & obſidentium robur, in traditæ vrbis excuſationem augerent. Domitâ Ennâ licentiùs exultare Lycogenes, acitúſque multiplici ratione tentare, quibus ritum, & palude à Rege interclusas ſuperaret; Diſtiſúſque Meleandrè obtineri diutiùs locum poſſe, primâ vigiliâ totis caſtris ignes accendit, ne hoſtis intelligeret deſeri ſtationem; nec ſigno tubâ dato, militem reduxit ad campum qui Epeiri ſubiacebat. Inſequitus poſterâ die Lycogenes triumphantes copias effudit totis campis, terribili ſpecie, militúmque fiduciâ in barbaros clamores parum ciuiliter elata.

Et Rex quidem tot curis inſomnis, nunc prælio optabat decernere; nunc ſe vrbis munimento tueri; interdum tanquam perditis rebus, de fugâ cogitabat in Africam. Fortè fuit, vt neglectâ quiete, ſolitarius in hortum primâ luce concederet. Sublimis erat locus, mariſque ſubiecti proſpectu liberrimus. Agitantem quid in extremis eſſet honeſtius, nunc ſubibat non ignauæ pugnandi mens; nunc ſenem, & patrem, filiæ cura ad cautiora reuoluebat conſilia. Victorisne præda eſſet hæc virgo? & quæ in ſceptrũ

genita erat, à libertate excideret? Rursus occurrebant fugiendi incommoda, rursus numinum ira, & quod in immeritâ calamitate tristissimum est, temporum exactorum fœlicitas. In hoc inquietæ mentis æstu stupentes oculos mittit in pelagus. Sed nebulæ, quæ ex vicinis montibus incubuerant, altiori sole discussæ, aperuere paulatim faciem rerum perculso horrentique mirabilem. Quippe nauigiis stratum mare, haud procul à portu, vexillis latè vibrantibus, nouum bellum, nouos terrores afferre videbatur. Classis ingens & incitata sublimibus velis, Fulgor præterea armorum, hominumque frequentia. Cumque non multò exteriùs quàm extra tormentorum iactum fuere nauigia, subito clamore nautarum demissæ à puppibus anchoræ totam classem stuterunt. Nec diu secum exegit, Rex, qui homines, aut vnde venirent. Sed in deteriores metus sponte iam versus, & aliquoties pedem terræ inuitiens, Heu, inquit, ergo nec fugam mihi fata reliquerint. En à Lycogene classem, en obseruaturos portuum claustra exercitus. Sed neque hoc immeritò accidit. Coget te iste casus, senex ignaue, ad iustam bellicamque virtutem; & quid sponte facere debueris, en hostis admonuit. Tantillam meam classem contrà promoueam, fortunâ, nauibus, copiis impar? An iis omissis, quod est satius, vertar in Lycogenem terrestri certamine, & saltem in Siciliâ meâ moriar? Turbatus, nec aliud quàm honestè cadere expetens, proximos aduocat. Iis monstrat terribilem maris speciem, dimittique speculatorium nauigium iubet, quod de suspectâ classe referret certiora. Archombrotus ad omnia pericula contumax,

hanc

hanc ſibi depoſcebat non ſecuræ queſtionis prouinciam. Sed annis & virtute feruentem Rex iuſſit digniora diſcrimina expectare. Inter hæc lembum vident ab claſſe aduerſâ aliquot remigijs ad portum promoueri; & miſſus Timonides qui venientes exciperet, ſciſcitareturque quæ erant pernoſcenda, primus mitioris fortunæ auſpicium accepit. In lembo præco erat; ac ne duriora nunciaturus crederetur, baculum atque caput oliuâ circumdatus. Sed quis eſſet, quidve afferret, non taſſus Timonidi, cùm Regis colloquium petiiſſet, illum protinus Meleander, iam intepeſcente metu admiſit in conſpectum. At Præco; Radirobanes Sardiniæ & Balearium Rex, (inquit) hanc tibi hoſpiti Meleandro Siciliæ Regi teſſeram mittit. Si conferre volueris, inuenies eſſe illam, quæ mutua fuit tuis ſuiſq; parentib⁹. Simul dimidiatũ annulũ tradit; in cuius ſummâ parte puſilla ex auro manus erat, quæ ſi parti alteri iuncta eſſet, ſimili quoque manui, itemq; porrectæ, tanquâ in fœd⁹ occurreret. Rurſus præco; Agnoſciſne, Rex, hoſpitium? ait. Et Rege fatente; quippe alterâ annuli partẽ apud ſe ſeruari; Adeſt, inquit, in æquore tuo hoſpes Radirobanes cum præcipuis imperij viribus, quas in claſſem coëgit. & cogendi cauſa fuit, quòd te malorum ciuium defectione premi cùm fama retuliſſet, ſtatui hoc peſſimum in Reges exemplum, maximè hoſpes, ferre non potuit. Silebat Meleander, deorum tam ſubita beneficia propè non capiens. Sed ad conſtantiæ ſpecimen erat, ne vultus mutaretur: Referes, inquit, tuo Regi, ô præco, iam me ignoſcere furori meorum; quos aliquis non inimicus deus concitauit ad facinus, vt tanti hoſpitis beneficio, & con-

ſpectu frueremur. Subeat modò Siciliam, atque intelligat nihil nos fore in eo colendo ſegniores quàm ipſe in promerendo fuit.

Simul his, Præco ad curandum breuiter corpus abductus eſt; interimque Meleander aduocato ſuorum conſilio, quærere cœpit, i, ſiumne oporteret ad Radirobanem ire, an fidei maiora pignora per purparatos experiri. Varia illi cenſebant; tantæ fortunæ nec diffidere nec credere ſatis auſi. Nam cur Radirobanes illos ſumptus, laboreſque, alienæ vtilitati daret? præſertim nec rogatus, nec hoſpitio antea vius? Omnem nimiam gratiam ſuſpicioſam eſſe. Vix credibile hunc potius Meleandro, quàm ſibi, eam clariſſem adornaſſe. Nam & (inquit Rex) meo patri, multa vt ſcitis cum Radirobanis patre diſcrimina fuere; ferdera inde, & imago hoſpitij, veriùs bello laſſatis, quàm odia ponentibus. Nunc quid cenſeam, auxilium an inſidias aduenſſe, adhuc incertum eſt. At Cleobulus, nihil dubitandum aſſeruit, quin Regem oporteret ad Radirobanem ire. Nam ſi ille amicus accedebat, certè auxilium venire in tempore; & nullam in ipſum humanitatem nimiam videri. Sin aut ſponte Regem odiſſet, aut faueret Lycogeni, non poſſe Meleandrum terræ marique coniurato obſiſtere; & ex Maieſtate Regis fore, ſi fidei ſimulatione deceptus potius videretur, quàm expugnatus ingratis. At vnde (inquies) hic Radirobanis in Meleandrum amor? Fallor, aut Rex iuuenis, & vt audio, in gloriæ cupiditate immodicus, hanc occaſionem rapuit, quæ præter bellicam famam (Rex) nuptias filiæ tuæ tanquam ex merito, ei conciliaret. Pugnabit itaque tanquam ſibi;

sibi; eò Siciliæ amicior, tuæque reverentior majestatis, quò propius sperabit in tuam regiã adoptari.

Et quidem Cleobulus, ex vero disputabat. Quippe Argenidis fama, simulque Siculi regni, quod ad Virginem spectabat, cupiditas hanc Radirobani mentem injecerat. Naues ad expeditionem in Mauros, quàm secretò moliebatur, instructas habuerat. Sed perlato Siculi belli rumore, distulit paulisper Africam, & laudabiliori incepto ad Melcandrum migrauit. Sed Archombrotus (nam tunc consultanti Melcandro aderat) ipso nomine nuptiarum Argenidis offensus, adeò in Radirobanem, Cleobulumque exarsit, vt vix mutatio animi tegeretur in oculis. Nihil tamen repugnare, aut omnino dicere ausus est. Cleobuli verò sententiã à Rege laudatã, missi confestim ad portum sunt, qui regiam scaphan instruerent. Tranquillis rebus Rex tuta littora in eã circumuehi amabat. Mediocris erat; nec plures capiebat octo remigibus totidemque vectoribus. Sed aureis argenteisque picturis notabilis, totam in ambitu vndam fulgore imaginum ludebat: & haud procul à puppi pusillis ex auro literis hi versus erant scripti.

Haute cæruleo natam, Cytherea, ponto
Parua ratis, similisq; tuæ, pulcherrima, concha
Tutelam numenq; petit; non martia sortis
Tela pati, aduersa si fors Bellona carinas
Implicet, & tremulo suspendat in æquore bellum.
Nec sæui patiens Borea, cùm turpidus ille
Stridet, & alternis medium se se obruit vndis.
Littoreis tantùm apta vadis vicina secabit
Æquora, cùm pluuium deterget cantibus Austrum
Cymothoë,

Cymothoë, & pectet virides in rupe capillos.
Tunc leget extremos portus vatis ista, potentem
Tunc dominum paucis audebit credere tonsis.
At tu, si meritos Eryci seruamus honores,
Ne leuibus ne, diua, notis permitte tyrannum.
Ipsa manus comtos, parua breuia arma carinæ,
Ipsa tene, & placidam se se crispantibus vndis
Sterne viam. Tecum Oebalij duo sydera fratres,
Et soror. O magnis versata potentia semper
Fluctibus, & semper ventosum Regibus æquor!

Tunc verò purpureis tapetibus auxere sedilia; & in puppi instar solij fuit, quod caperet duos. Eurymedes ad arcis custodiam relictus est; Arsidas parua rate præmissus, qui Radirobani nunciaret aduenire Meleandrum. Facilè totâ Epeircte se fama diffudit, adesse cum validis auxiliis Sardos hospiti Siciliæ opem laturos. Nec tardè credebatur. Subita ergo hilaritas, nec modò spes, sed victoriæ fiducia, paulò antè delectos mutauit. Toto foro concurrebant, manibúsque, vt quisque aduenerat, plausis, sibi salutem gratulabantur. Nec temperantior eorum qui muris ad custodiam præsidebant lætitia. Cùm verò Rex ad portum descendit, acclamationibus vulgi, tubisque mox, & omni concentu quo tunc martem acuebant, cœlum implentibus, sonus in hostium castra illatus est. Et quoniam militaris erat clangor, Lycogenes ausus est credere Regis exercitum spe amissâ exarsisse in vltimos impetus; & in se inuehi morituros. Itaque ad proximos ita locutus feretur. Hic dies nobis laborum postremum est: modò copiam mortis iis fecerimus, quos viuere non posse effecimus. Ite ad milites; & ad

prædam

prædam vocate propè emeritos. Dij omnes quò gratior eſſet victoria, inſperatam maturauere. His dictis, dum ordines inſtruit, vultuque ac voce omnibus fortitudinis author eſt; interim exploratores præmittit qui certa de aduentu hoſtium referrent. Et illi toto itinere prouecti, poſtquam nihil hoſtile occurrebat, in caſtra reuerſi ſunt, nunciantes, nullos quidem armatos in campis apparere; cæterùm penè bacchantium tumultus audiri in mœnibus, tubiſque & tympanis perſonare totam circùm regionem. Iſtus ex merito Lycogenes fortunæ recedentis præſagijs, tamen in procinctu conſtituit aciem; alióſque non militari cultu, ſed tanquam ex proximis villis agreſtes, ſubornat, omnia tutiùs exploraturos.

Iámque Arſidas Radirobani colloquutus, promota ex portu nauigia quibus Meleander cum ſuis vehebatur oſtenderat. Quippe plurimi lembi Regem comitaturi, procedebant in altum; tumultúque & ſtudio vectorum, de more ſubitæ lætitiæ ſtrepebant. Prætoria Radirobanis, regij faſtigij opulentiâ inſignis, ſtabat religata anchoris tribus. Ab omnibus velis inutiles, & ex ſolo luxu pendentes laciniæ aurâ rapiente ludebant in aëre. Cornua, & antemnæ fluitantibus quoque vexillis incumbentem ventum temerè ſequebantur: Multiplices autem à tribus malis funes, religabantur ad latera nauis; ſpeciemque procul viſentibus aut ampliſſimi retis, aut detecti tentorij præbebant. Puppem Helena cum fratribus illuſtrabat trium ſyderum auro. At nautæ eo die non ſordidi, in cæruleis erant veſtibus; & vel inſtabant officio, vel antemnis ac funibus, ad artis ſuæ ſpecimen,

men, tanquam alis ferebantur. Eadem remiges veſtis in tranſtris ornauerat. Milites armorum & ſagulorum pretioſiſſima erant induti. Rex quoque frequenti in Liguriam commercio, didicerat ab Hetruſcis decora maieſtatis, habebatque in prorâ lictores, virgâ & faſcibus inſtructos, tanquam aquas ſubmouerent. Lignei gradus à latere nauis ad mare deſcendebant cæruleis ſtrati tapetibus, in quorum ſummo excepturus Meleandrum, Radirobanes ſtabat, veſtem regiam indutus, quam ex auro & carbaſo textilis zona præcinxerat. Enſis ex ea pendebat, cælatæ vaginæ operâ præcipuus. Ipſe capillitium promiſerat in humeros, paulò pretioſiùs dehibitum quàm militarem decebat. Familiariſſimum habebat ex Liguriâ ſenem; cui commiſſus puer fuerat; & adultus non tam illius conſilia ſequebatur, quàm quæ facere decreuerat ſcire ſinebat. Virtiganes dicebatur. Huic tunc & Arſidæ loquens ſpectabat Siciliæ oram, ſitúmque, & ignota adhuc bona, ſuperſtuâ humanitate commendabat.

Tandem ad nauem ſcapha Meleandri applicuit; qui in paratos gradus enixus eſt admoto ad fulciendа veſtigia Archombroto; Donec eouſque peruenit, vt tradere Radirobanes manum poſſet. Tum verò tanquam olim familiares coëre amplexibus; & gratias agente Meleandro, quòd is ſe adiutum voluiſſet, ille beneficium modeſtiſſimis verbis augebat. Pauca deinde inter ſe colloquuti, hic ad ſalutationem Proceres Siciliæ, ille Sardiniæ, admiſit. Amicos, hoſpitéique appellabant. Mox & Radirobanes, nec rogatus deſcendit in Meleandri ſcapham, qui ſe in naui prior, eius poteſtati tradiderat. Perſonabat toro lictore,

tore, nauibúsque ſymphonia; ſimúlque militum & remigum clamor, celebrantium mutuam Regum fidem; Non ferro, non aggere, non cuſtodibus tutos, ſimplici pietate, atque iure hoſpitij, inter ſe iucundè verſari. O miſeram ſæpe potentiam, in quâ raræ felicitatis cùi ad bona priuatorum, nec ſuſpecti commercij humanitatem, peruenire. Expoſitos in littore Reges, rurſus amplexus, rurſus blanditiæ tenebant. Hinc Radirobanem, cùm in primâ arenâ adoraſſet deos Siciliæ, Meleander illi exterior ad equos deduxit, qui haud procul vtrumque expectabant. Inde amicis ſepti primùm in vrbem, deinde in arcem prouecti ſunt. Purpuratis Meleandri curæ fuit, vt Sardiniæ Optimatibus illâ veſperâ bene eſſet. Præbuere certatim hoſpitia, adeò omnis generis officijs cumulata, vt vix belli quod arduum inſtabat, munitiſſet hilaritas.

At non Archombroto læta hæc erant, ſibi æmulum aduenisſe cogitanti, quem à Rege & Argenide non amari nefas eſſet. Ergo dum cæteri Radirobanis amicos excipiunt; ipſe ſpecie vtilioris curæ diſcedit ad mœnia, quaſi excubitores per omnes ſpeculas Regis nomine aditurus; ne vigilias ſolueret auxiliorum inducia: Sæpe immatura gaudia aditum hoſtibus ad nocendum præbuiſſe. Atque vbi frequentiam cuiuſ ſit multò antè moleſtam, cœpit in longo & vacuo aggere ſpatiari, temerè inclinatis ceruicibus, nexiſque lacertis, & ad pectus obnoxiè adductis. Nunc attonens ſtupebat; nunc ſimul videbat innumerâ; incertus quid cogitare, aut vnde dolere inciperet. Et, ô deus, inquit, vltores! Tu enim Poliarchum odiſti, tu hominis quem charissimum habebas;

habebas reditum interuertisti, vt æmulum grauiorem acciperes. Quàm malè Radirobanes successit Poliarcho. cui me hoc pectus, hi lacerti, sed maximè amor, parem fecisset. At Radirobani quis me impetus, quæve virtus æquauerit? Non modò sibi nixus, sed totâ regnorum suorum fortunâ, procedit in certamen, veniùs in me quàm pro Meleandro, aut in Lycogenem. Quòd si Argenidem amo, istum (ô dolor!) necessaria ferentem auxilia, non licet auersari. Tu ignauus amator nescijsti mereri quod optabas; ille inuênit quò prius beneficium afferret quàm poscceret.

Sub hæc sui incertus, & grandioribus vestigiis ferociter obumbulans, silentium aliquandiu tenuit; donec iurgio cum fortunâ restituto, inter acerbos risus; En iam (inquit) tres in Argenide laboramus; tres in fœlicitatem quæ duntaxat vnum capit sumus erecti, ego, Poliarchus, & Radirobanes; vt eos omittam, quos nihilo me esse saniores nondum intelligo. Miser! Non vides quotidie plures in hæc vota orituros? Nisi fortè aut illa amari indigna est, aut solus es oculatus. Sed cæteris amouendis tempora sua erunt. Vide modò iste à Radirobane fluctus ne nauem euertat. Incolumi Lycogene, intempestiua cum illo sunt odia. Certè præmium non auferet ante victoriam. At quot in armis vices sunt? quantillo momento se fortuna in diuersissimas retulit formas? Quid si fortitudinis ostentator extinguetur in acie? Quid si Meleandro grauis erit nimij beneficij conscientiâ? Curandum est vt hæc in Lycogenem bella mihi apud Meleandrum honori sint, & in Radirobanem rudimentum. Fraudandus interim animi impetus,

petus, vt cum quo meditaris diſſidium placidè viuas. In hanc mentem vtcunque compoſitus, ſucceſſit ad vigiles, monuitque ne turbati lætitiâ ſtationum curam omitterent. Eadem Eurymedis cura, eadem Præfectorum omnium fuit. Sed militum caſtigata ſecuritas, tamen plerumque inter vina & coronas vigilabat.

Poſtero mane de belli ratione cum ſuorum primoribus Reges egerunt. Radirobanis legiones erant adhuc in nauibus: Nec ille ignarus ſuſpicioſum fore, ſi cuperet validiſſimas in vrbem copias induci; ſubleuauit his verbis pudorem Meleandri, qui id ſe vereri liberaliter diſſimulabat. In hac claſſe quæ ſtat in anchoris, chariſſime hoſpes, octo millia grauis armaturæ milites aduexi, funditores, & ſagittarios, ad millia quatuor. Equeſtris apud me iuuentus eſt; ſed pondere ſpatióq; abſterritus, equos in nauibus paucos impoſui. Si plures dederitis, ſeſſores à nobis inuenient. Cæterùm, ne Lycogeni diutiùs ſit impune, ſi placet, in terram exponemus exercitum. Et quoniam impeditum rupibus littus ſolam per vrbis pomœrium viam præbet, cohortes ſingulæ recipientur in mœnia. Hinc vbi per aliam portam munimentis oppidi exceſſerint, caſtra quæ in montis radicibus ponemus petituræ; rurſus aliæ, aliæque, à littore ad vrbem conſcendent. Præſidium ex tuis in vtrâque portâ erit, tam quâ copiæ intrabunt, quàm illâ quæ receptos euoluet in campum. Meleander tantâ ſolicitudine nihil eſſe opus reſpondit; Nec quicquam à militibus timendum, qui fuiſſent ſub Radirobanis diſciplinâ. Cuſtodes in portis ſi Radirobanes vellet conſtitui, ex ſuis ſanè apponeret. Nunquam ſe tu-

tiorem

tiorem quàm inter illius præsidia arbitraturum. Tali vtrimque colloquio prolixum de humanitate certamen Regibus fuit.

Sed vt Sardi, Baleareíque, de classe in littus effusi sunt, ad spectandos, cohortendósque milites ambo in equis ad forum processere. Radirobanes, aurea arma purpurei sagùli ambitu non tota contexerat; nudo capite, nisi quâ fascia ambiebat. Meleander, & ipse armatus, longè constantiori maiestate omnium oculos & studia trahebat. Primi fundatores vrbem ingressi sunt. Baleares hi erant, tribus quisque fundis armati. Nihil tunc genti eiusmodi habenarum maior peritia; quam scilicet vtam colebant à puero. Dicebantur excipere in aêre aues, & in probris numerare, si quidem ictus fefellisset. Sequebantur vexilla Sardorum, qui Punico more, ex gentis vicinâ, armati, læuigatis atque ingentibus clypeis tegebantur. gaudij breuiores pendebant ex balteo, quo consuti, tis iaculis vterentur; Cassides plerunque ex ære, vertibus in vrsarum leonúmve rictus horrentibus. Tantum exercitum ægrè illa dies transmisit. Archombrotus atque Timonides in Meleandri castris erant, qui hospites ab vrbe in præparatũ vallum descendentes exciperent. Nocturni aggerem excitauerunt, vallóque quod Meleandri milites præbuerunt, aucta castra cinxere. Largus fuit à Rege commeatus, nullíque Siculi partim ad Sardorum cœnam ire, partim in suis illos tentoriis prouocare ad epulas.

Longè alia facies in Lycogenis castris. Quippè postquam de Radirobanis, & auxiliorum aduentu certâ fide relatum est, pleriſque metus insaniam excussit.

cuſſit. Quid in Regem eſſent auſi tum demum intuebantur. Subijciebat pauentibus ſolicitudo, adeſſe iam deos violatæ vltores maieſtatis : & conſternatio animi in omnibus, etiámque vulgaribus rebus, dira omina inueniebat. Auxit hos metus, alacritas Regum, quibus maxima erat virium ſuarum fiducia. Quippe puduit tanquam obſeſſos in vrbe conſidere. Promouerunt itaque caſtra à radicibus montis propius hoſtem, vt, ſi prælium detrectaret, vel pellerent vallo, vel foſſis incingerent. Cauſa, & Imperatorum maieſtas, magna ſæpe in bellis momenta ſunt. Regia caſtra maiori auſpicio venerationem inuenerant, Meleandri & Radirobanis tentoriis per ſummi imperij inſignia latè ſurgentibus. Hinc eorum militibus ſpes acrior ſubijciebatur; inde hoſtes ad ſuæ militiæ ignobilitatem iam laxatis animis reſpiciebant. Sciebat quoque Lycogenes nihil optabilius ſibi quàm prælio experiri, priuſquam altiùs timor in ſuorum mentibus perciperetur; gaudebátque idipſum Reges velle. Adhuc enim incerta lux erat, cùm ex regijs caſtris educi ad pugnam exercitum, exploratores ad eum retulere. Ne itaque remoraretur vir acer, in tentorij culmine coccineam tunicam committendi prælij ſignum expoſuit. Per varia deinde caſtrorum ferebatur; nunc militibus, nunc præfectis, ſpem & animum, fronte, verbis, habitúque ſufficiens; Quid metuerent tot victorijs clari? An Meleandrum veluti ex fugâ reprehenſum; an peiraticam Sardorum inſaniam, qui non tam propitij Meleandro in Siciliam appulerant, quàm ex bello prædam quærentes? Si inclinabit victoria ad

nos, inquit, properabunt egregij auxiliatores Epeir-cten spoliare, & in suâ inde classem relati, circumferentur ad alias fraudes. Ac etiam vt illis fides sit integra; at num putes pro ignotis & externis sanguinem gnauiter daturos; cùm præsertim sint à nobis in quos pugnandum est, nullâ sixâ lacessiti? Destituent suâ fugâ Meleandrum, si vos senserint viros, si quicquid minantur experiri inceperint, denique si cogitabitis in omnibus quidem bellis pericula esse; at rarò tantæ laudis offerri materiam, vt duo simul Reges inter spolia aut captiuos possint haberi.

His dictis cùm milites processissent extra vallum, caninum catulum de ritu Spartano (nam originis milites admonebat) Marti Enyalio immolauit; & esse litatum emptus aruspex in manipulis sparsit. Acies autem eo modo ornabatur. Dextrum cornu frater Oloodemi Menocritus ducebat, partium studijs, & priuato dolore Regi hostis. In læuo, quod paludibus tegebatur, tyrones, & mercenariorum suspectos Lycogenes locauerat, Nabide duce; vt intercepta fuga animos ad vincendum acueret. At ipse dilecto suorum robore in medio erat, equo sublimis, vultúque terribili, quem tot simul affectus in incerto sceptri vel mortis incenderant. Expectabat vt hostis copias, vt apparebat, instructas admoueret, cùm ex Meleandri acie visus quidam in equo procedere, quem modico interuallo pauci milites tanquam ad præsidium sequuti sunt. Is confecto plùs medio campo, longè à cæteris stetit solus; & vario corporis motu videbatur postulare colloquium. Misit quoque Lycogenes haud imparem manum, vnúmque qui præiret, seu colloquendum esset, seu certandũ, idoneum.

neim. Coniecerat ex iuuentute Meleandri aliquem esse, qui singulari certamine prælium partium præcepturus, parem ex hostibus superbè flagitaret; cùm ex illis quos explorandæ rei dimiserat, vnus redit; publicèque renunciat, hunc à Meleandro cum caduceo, & insulis esse præconē. Mirâ expectatione acies tota diriguit; quid hostis armatus nunciaret; quæ fœdera, quæ commercia iam telo erecto mutuas cædes ferentibus. At præco, postquam habuit qui audirent; Rex furoris præteriti, inquit, gratiā facit, si qui defectionis pœnitentes ante vesperam in ipsius castra transiuerint. Quicquid hactenus est delictum, nullum forum, nulla lex vindicabit. Hanc veniam suâ fide publicè sancit. His dictis, schedia, in quibus eadē referebantur, plenissimâ manu spargit, versisque habenis ad suos, qui haud procul expectabant, reuertitur. Milites plùs viginti illas voces acceperant, quibus ad suorum ordines reuersis, statim fremitus per cohortes increbuit interrogantium, proximíve narrantium, quid præco attulisset. Et Lycogenes cùm præter spem hæc audè à multis audiri frenderet, dissimulato metu; Meleandro, inquit, parendum, ô milites. Ad illum, sed armatis, eundum est, & accipio omen quòd ad sua castra nostros exercitus inuitat. Spes est in ijs nos hodie victores accùbituros. Inter talia, suorum cuneos adhortanti relatum est, Reges eo die potestatem pugnæ non facere. Sed exercitûs partem locauisse in tumulum, qui ante castra erat; excepturos si qui ab ipso deficerent. At ille, Eliciam, inquit, ad pugnam, solicitatores fidei nostræ, cogámque iam viribus, non improbâ arte decernere. Ite sub suis quisque signis, ite milites, diis volentibus,

& in sua confessione impares vobis opprimite.

Sed ægriùs miles imperata exequebatur. Inter se mussantes videbat, & in pluribus impetum fractum; vtique postquam primus Acegoras ausus est deditione experiri Regis fidem. Vir egregiâ famâ, clientibus, & stirpe præcipuus, minùs suo quàm temporum vitio sequebatur Lycogenem. Gnarus ergo ingentis gratiæ locum patere occupanti, cum quadraginta ferè militibus, & amicis aliquot erupit; ementoque qui interiacebat campo, ad primam Meleandri stationem posuit arma. Tum ad Regem deductus; Desertoris nomen, inquit, hoc facinore non meruo, ô Rex. Abscedo enim ab adulterinâ militiâ ad iustum imperium; erroríque in te mei solatium habeo; quòd tarde cum factiolis coniunctus, ad officium redeo omnium primus. Rex paucis collaudatum, monitúmque quia viam cæteris præiuisset, præmia expectare, ad Archombrotum mittit. Mandatum huic erat, cauere ne reconciliationis nomine peiora pararentur. Igitur in campum eductos qui regiis castris erat obnoxius, fide interpositâ incolumes fore, inermes constituit. Acegoræ tamen, duobúsq; præterea, in honorem generis reddita arma; ijdemque haud procul à Rege, adiuncti purpuratis.

Cæterùm apud Lycogenem haud obscurè omnium ordinum fides nutabat. Multi per circuitus dilabebantur. Hi commilitones sequebantur, illi trahebant. Tandem Lycogenes ex re capto consilio, subitum de cespitibus tumulum conscendens, edixit vt ad concionem, saltem silentium afferrent. Et mox; Nam quo vos, inquit, nomine appellem? com-

commilitones? an, quod abominor, hostes? Sed quocunque vos titulo censeri æquum est, ne quis infames, ne quis desertores militiæ dicat, missionem facio. Solute cingulum; abite domum, ciues. Neque in mei gratiam ad bellum coijstis; sed operâ meâ & consilio vsuri. Iam verò remitto sacramentum; desino vobis incolumitatem præstare; quia inuitis beneficium facere, sæpè pro tyrannide habetur. Vos incolumes, vos victores esse volueram; & iam propè eratis. Nunc turpi confessione ignauiæ hosti perculso atque irato ceruices subijcitis. Quis Pan? quæ furia animos lymphauit, ô milites? Absoluebat vos iustissima causa, quos pœnitentia nunc sponte reos facit. Miseret me sortis vestræ plusquam pudet leuitatis. Ite sanè, ite instar victimarum; siue Meleander irâ recenti perire vos volet, siue ad securiorem vindictam seruabit. Ego cum intactæ fidei viris rempublicam non deseram; & Meleandri in vos perfidiam, immemor quid hodie meriti sitis, vlciscar. Et diis quidem gratias habeo, quòd ante certamen secernere à fortibus viris voluerunt lubricâ vestram fidem. Potuissetis in ipso discrimine bonos milites permouere, quos iam abitu vestro lustrabitis. Absit enim tam male Siciliæ consultũ sit, vt non plurimis restet integer animus. Hos iam vultu, hos alacritate secerno; videóq; plùs indignatione vestri erroris, quàm eiusmodi cõmilitonũ iacturâ cõmoueri.

De suggestu inter hæc descendens, potestatem iterum fecit si qui vellent abire. Tanta libertas paulò antè charissimi ducis plurimorum pudorem excitauit. Itaque multi illius partes obstinauere; maximè qui conscij sibi erant præter ciuilis defecti-

onis fas aliquid peccauisse; aut quorum egestas pro supplicio metuebat inopem pacem. Interim alij passim excedebant manipulis; & nunc viarum anfractibus, nunc publicè, & per compendia, signa Regis petebant. Non pauciores quindecim millibus sui deditionem fecerunt, sæpiùs asserente Meleandro noluisse se tot ciuium morte victoriam emptam, quot sibi ille dies reddiderat. Tanta clade perculsus Lycogenes repetit castra, cum illis quorum fidem probauerat cæterorum defectio. At Reges incruenta fœlicitate sic potiti, vix gratulantibus sufficiebant; dexteram, chlamydem, equum, ipsa vestigia, omnibus pro cuiusque sorte tangentibus.

Redeuntes in castra omen etiam excepit, quod maximè vatibus placuerat. Cùm enim tentorium Meleandri incommodo loco positum famuli in editiora transferrent, fierentque exiguæ fossæ statuendis stipitibus quibus religatum tabernaculum niteretur, reperta sunt aliquot ossa, corporis quidem, vt videbatur, humani, cæterùm longè assuetam hominum illius sæculi mensuram vincentia. Nec dubium quin alicunus de gente Cyclopum reliquiæ essent. Continuò Augures interpretati sunt, omnes Siciliæ vires subijci Meleandro; Cùm nihil in eâ fuisse validius Cyclopibus memoretur, qui tabernaculo Regis subiecti, seipsos denique tradebant. Nondum intra aggerem Meleander & Radirobanes erant, cùm hæc illis immensorum corporum frusta gratantium vatum adulatio ostendit. Plus inde stuporis Radirobani quàm Meleandro fuit, non tunc primùm ossa Cyclopum contemplanti. At Radirobanes, qui antea ipsam Cyclopum memoriam in fabulis habuerat, cùm

&

& ossa contrectaret, & videret Meleandrum vix ad spectaculum, tanquam haud insolens esset, moueri; scisciari impensius instituit, quæ gens illa Cyclopum, quibúsve moribus; vnde orta; quomodo periisset; Et Meleander, qui belli atque castrorum curâ Eurymedi traditâ, ad securitatis regiam speciem, variis hilariter sermonibus vacabat, Sardis maximè circunfusus, lætúsque de suæ Siciliæ monimentis interrogari, dum in castra procedunt sic orsus est. Cyclopum omne genus quidam, ferum fuisse, & syluestre; alij non deorum modò cultores sed & sanguinem, putant; Primos tenuisse has sedes, simplicibus legibus vitam inter se agitauisse. Illud in confesso est, excessisse humani corporis mensuram. Et hinc exteris fortè error; vt cùm isthuc appellerent, in imminibus corporibus impias mentes latêre crederent, aut nec colloquium ausi; in ipso terrore spectaculi toto remigio abirent à littore. Præter cætera, ne eorum mores damnem, facit vetus Græcorum religio; Apud quos in Isthmo Corinthiaco ad veterem aram Cyclopibus tanquam cœlestibus fieri mos est. Vnde his ortus, quæ leges, quæve facinora, rudis ætas inuoluit, nisi quòd maximè insederunt Ætnæos & Leontinos specus; quódque genitos Neptuno iactatum est; quem plerumque immanibus viris patrem, nostri maiores fecerunt. Nec mirere tam pauca durauisse ab intima vetustate eorum vestigia. Quippe & priores Saturno hîc regnarunt, à quo sunt tot ætates, vt Chamaseni, quod præcipuum oppidum condidit, dudum ruinæ exciderint. Sola de Cyclopibus sepulchra supersunt; sed & illa plerunque in antris,

quorum ora vel voraginibus mutata, vel cumulis ruinarum celata sunt. Sæpè tamen in illa imprudentes incidimus. Quantæ illæ cadauerum moles? quis in extinctis frontibus vigor? ac quàm denique ora fabulis suis digna! Haud procul Syracusis venatum exieueram, cùm in campo, quem Gereatem dicunt, canis sagax, tanquam feram indagaret, ad incognitæ speluncæ ora se penetrat. Pertinaci latratu cùm nos illuc traxisset, video antri intactum horrorem, ad quem veluti sacrum exhorrui. Subiit inde animus vlteriùs explorandi id quod d j obtulerant; l ntibúsque vtcunq; dimotis circumspicio à limine q cq id lux tenuis, & eo tantùm aditu accepta aper bat. Locus defederat in profundum, ducebántque in imum saxei gradus. Illatis igitur facibus cum exiguo comitatu subeo terram, frigore, & solitudine, graue aliquid inspirantem. Angusto progressi vestibulo, tandem in patentiora successimus. Pandebatur latè specus. Tophi sublimes, laterúmque exudantium curuatura nitebat pellucidâ crustâ, & crispatam gelu aquam imitante. Ingens erat in medio saxum, quod illic, vt ex radicibus constabat, natura posuerat: Id verò terribili prodigio onerabatur. Timeo proloqui, mi hospes. Nam quid sperem apud te fidem, qui hisce oculis & manibus vix credo? Dicam tamen, vt vel mihi persuadeam ipse quod vidi. Iacebat supra saxum terribilis moles ad membrorum humanorum distincta figuram. Sola magnitudo vetabat p o cadauere id haberi. Tardè igitur accessimus; d úque, siue monstrum hoc esset, siue deorum aliquid, manus non admouebamus. Caput adhuc non inuiolatos modò crines, sed &

vultus

vultus ſeruabat. Ferox barba procumbebat in pectus, & à genis vtrinque cum pari miſcebatur cæſarie. Quid crura? quid lacerti? quid meratum inſtar pedes? Signum probè effictum (cogitabam) ſi hoc artifex figurauit: Sin naturæ opus eſt; vnde iam imbecilli, vnde homunciones à magnitudine illâ excidimus? Mox ſtupore, vt ſolet, dilabente, primus iniectâ manu, auſus ſum quid hoc eſſet experiri. Sed quodcunque ad contactum peruênit, video in puluerem reſidere. Et hinc facta cunctantibus fides, verum eſſe corpus humanum. Ac ne periret menſura, priuſquam inter attrectantes ſolueretur, cadauer quàm longum eſſet exigimus. Conuenit inter omnes ad viginti cubitos peruenire. Tanquam Heroi ſacrum fieri volebam, & inuiolatum relinqui. Sed dum hæc cogito, ſub meorum manibus, momento in cineres defluxit. Reſtabat occiput ſolum; arcúſque coſtarum, & crura omnino paria mole quam fulſerant. Ea meo iuſſu ſeruata, chariſſime hoſpes, & pro Neptuni foribus Syracuſis appenſa miraberis. Ex Cyclopibus fuiſſe non ambigo, maximè cùm ad hanc penè menſuram aut interdum agreſtes reperiant tota in antris cadauera, aut oſſa inter egeſtam humum effodiant. Sed malui quibus ipſe interfui apud te memorare. Neque Siculi mei, vt fortè exiſt mas, quæ modò effoderunt vtcunque grandia oſſa, ad nos ideò detulere, quòd neſcirent ſæpè mihi maiora diuerſis caſibus fuiſſe oblata: Sed quia viſum eſt Aruſpicibus lætiſſimum monſtrum, ea in ſolo eſſe reperta quod meo tabernaculo deſtinabatur.

Inter illos ſermones ad locum peruenerunt, vnde

hæc

hæc ossa fossores eruerant. Cœnauit eâ nocte apud Meleandrum Radirobanes: Adhibitíque conuiuio fuere præcipui vtrimque amicorum. Ecce autem dum pœnitentiam tot ciuium qui redierant ad Regem, omnemque illius diei fortunam sermonibus celebrant, intrat cum literis ad Meleandrum miles. A Præfecto Catanæ veniebat, inusitatæ fœlicitatis index. Quippe Catanam Regi fidissimam Anaximander Lycogenis nepos obsederat. Sed cùm extrema immminerent, Ætna subito furore exæstuans, præter ingentem vim lapidum, & cinerum moles, tres ex liquidissimâ flammâ riuuos euomuit; qui tanquam conductâ operâ in Anaximandri castra fluxerunt. Nocturna hæc strages fuit. Iacebant homines, pecudesque, machinæ, tentoria, arma, quicquid in cursu ignis torrens offenderat. Eâ peste trecenti milites consumpti sunt. Anaximander, & ipse malo afflatus, posterâ die, amissis quæ ad incœptum necessaria erant, obsidionem laxauit; cumque lecticâ ad Lycogenem referretur, erupere Catanenses, cæsisque quotquot repugnare ausi sunt, ipsum quoque ceperunt. Iam regem consulebant, quid fieri eo vellet. Hoc nuncio semel iterumq; audito, in tantum repentè gaudium tam conuiuæ, quàm qui ministrabant, effusi sunt, vt non voci non plausui temperaretur; securiq; licentiam qui ad fores in statione erant, serpentæ lætitiâ, tota castra impleuerunt. Non iam ferro, non viribus opus; ipsos deos, ipsa pro Regibus elementa pugnare. Coronæ inde passim deorum signis datæ; congestique in vtrumque Regem flores; & promiscuo impetu ausi militum multi, non prætorium modò sed & triclinium intrare.

Sedatis

Sedatis deinde gaudijs, Radirobanes curiosâ sedulitate à Meleandro quæsiuit; Vnde illud ab Ætna in Anaximandrum auxilium; an credibile esset à solido monte posse tantam vim ignium efflari; quis in visceribus ardor, quis genius, quæ soli natura. Hîc paucis docere Meleander, longè altissimum esse illum Siciliâ totâ montem, qui natiuo sulphure, receptoque in visceribus vento exæstuans, impatientem custodiæ flammam per hiantis ruinas cacuminis attollit. Neque verò quotidianis ignibus (inquit) feruet hic apex. Sæpissimè ater fumus est, per longa volumina cœlum inficiens; fauillas interdum aspicias huic mistas caligini. Rariùs denique seipso citatior turbo proruentibus flammis, vicinam regionem fœdè peruastat. Quippe spississimus ignis à summo emanans cacumine, torrentibus veluti riuis deorsum exigitur, in perniciem trahens quicquid occurrerit. Tunc verò grauiora quàm è cœlo tonitrua; & populis terror, ne quanta est Ætna, se soluat, obruatque Siciliam. Nec minore quàm pro tumultu prodigio, saxa ingentia ex montis visceribus hoc tormento in campos mittuntur. Adhuc fuligine plena sunt, toroque colore indicant ab incendio se venire; Cinerum deinde tanta vis ab igneo iugo; vt ad multa millia impetu primùm suo, mox vento, circumlati, obruant altè campos, & deprehensas segetes enecent, solúmve corrumpant, ad sementem deinde inutile. Ita saxis, cineribus, & maximè flammis, non tantum armenta hauriuntur, vel casæ pastorum. Syluam omnem hæc pestis quacunque inciderit, necat. Tota oppida sic interdum periere. Catana vix multi operis aggere se tutatur;

tatur; Vrbs inter montem & mare; opportunis ſedibus, ſi hæc pericula abſint. A Lycogenis militib⁹ obſidebatur. Sed vt audis nũciari, dii hos ignes ex Ætnâ, ſupplicia antea noſtra, nunc beneficiũ ſuũ fecere.

Poſtquam deſiit Meleander, ipſa res, conuiuijque alacritas, ſermones prouexit in diuerſa. Quicquid in Siciliâ dignum quod noſſent externi, memorabatur. Fabularum inde voluptas hiſtoriam abegit. Qui canes latratibus Scyllam ambirent: Quæ Charybdi proluuies, quæve ora inexpleta naufragiis. Acis inde infœlix amator de calido vulnere prouoluebat frigidiſſimam aquam. fugiebat Galatea ſaxa Cyclopis, non ſine aliquo metu narrantium. Ab Elide alter amator ſubibat maria incorruptus, & Arethuſæ pernicitatem proſequebatur. Cadebat ſub Hercule Eryx, & maledicebat cæſtibus Venus. Religioſa etiam repetebant, facili in deos inter conuiuia pietate; Quâ Inſulæ parte erupiſſet ad connubium Pluto; quæ horridi currûs ſigna; quæ dimotæ ad exeuntis impetum rupes: Vbi rapta Proſerpina, vbi ſerta, vbi zona illi exciderit; in quem ceſpitem primùm ſeſe Cyane fluere ſit mirata: Fruſtra vſurpare Eleuſinios aliena monumenta; nec propè Cephiſſum, ſed à Siciliâ fuiſſe Ditis viam, quâ dotalibus vmbris ſponſam inueheret. Errores inde Cereris referebantur, & nocturna religio, quæ tædas planctuſque ſecretos initiatis credit. Primam noctis vigiliam inter illos ſermones cæna conſumpſerat; quod ex tuba vt conſtitit, imperauit Meleander vltimam menſam tolli. Sed de conuiuio conſurrecturos, iamq; libantes Mercurio, ſubitò ferox clamor, vnóq per caſtra tumultu terribilis, longè alio motu compleuit.

IO.

IO. BARCLAII ARGENIS.

LIBER III.

CVm in castra iam pro militibus laxa perturbatus Lycogenes intrasset, ferox mali insaniâ, & mox necessitatis ingenio, vltimis consiliis aperire animum cœpit. Inclinatam rem, nisi statim erigeretur, sisti non posse. Noctem si suis ad cogitandum dedisset, forsitan tutiora sequuturos. Quid verò si nec simplici defectione contenti ex sui ducis captiuitate præmia apud Meleandrum quærerent? Infœlicibus inimicos omnes esse. Sed nec noua auxilia iam sperari; nec apertâ vi se Regibus parem fore. Belli furto igitur opus, dum restabant quibus adhuc imperaret, & recenti gaudio cuncta in Meleandri castris feruebant. Oppressurum fortè incautos; & in partibus esse noctem, illatos tumultus geminaturam. Celere saltem exitium pro beneficio fore peiora metuenti. His secum exactis primores amicorum aduocat;

nocat; ostendit hostium castra. Et quid agere iam creditis, ait, immerito suo victores? Gaudio marcent; & inter suas insulas tanquam victimæ opprimi possunt. Age modò; & transfugarum nostorum beneficio vtamur. Laxauerunt suo aduentu, tanquam bello iam confecto, quicquid neruorum erat in hostibus. Superueniemus ergo incautis; & quò plures sunt, eò magis confuso exitu seipsi onerabunt. Nemo fuit cui non videretur solertissimè dicere. Ad suos igitur quisque digressi, monent vt sufficere modò velint diis vocantibus. Offerri victoriam contra fœlicitatis impotentes. In solutos, vinóque depositos, esse eundum. Iram deinde acuebant; & vero ferendam ab iis omnem cladem quam non priores intulissent. Tenebræ, & dulcedo fallendi, ad alieritatem plurimùm erant; Multisque magnitudine criminum à spe veniæ exclusis, strenuè aut mori aut vincere placebat.

Cùm igitur prouecta nox esset, bipertito agmine, quò latiori terrore hostem obruerent, iter ingressi sunt. Via erat per patentes facilis campos, & ad ipsa hostium ducebat prætoria. Per eam Lycogeni placuit ire. Angusta alia, sed propior, dumis plurimum tegebatur. Hanc inijt cum parte copiarum Menocritus, lentissimè progredi iussus, nec aliquid antè mouere, quàm prœliantem cum statione Lycogenem ex tumultu cognosceret: Tunc & ipsi multo clamore in vallum niterentur; quippe dilapsis in Lycogenem illarum stationum militibus, nudum latus subitò occupaturi, vel auersuri saltem ab eo aliquam belli partem. Plus duodecim armatorum millibus hoc biuio in Meleandrum ibant, haud impar ad spem victoriæ exercitus;

exercitus; maximè in necessariâ fortitudine ferocior. Et silentio quidem iuere, donec in vigiles subito cursu irruerent. Tum verò quicquid ad horrorem valet impigrè cumulauerunt. Tubas & tympana ex composito plura quàm pro vsu portauerant. Accessit inconditus clamor se mutuò ad victoriam inuitantium.

Iamque pellebantur stationes: cùm qui proximi in tabernaculis erant, subito metu attoniti surgunt ad arma. Sed accenso per tentoria tumultu, maximè à somno, aut vino venientes, seipsi inconditè premebant. Territi, semiermes, sine imperio aut consilio palantes. Quæ tam subita clades? Quis in castris grassaretur? An externa hæc pestis, an domesticum proditionis nefas? Multi arma, fugam plures meditabantur. Neque satis ad signa poterant conuocari, misti tumultu, & inter tenebras licentiùs metuentes. Conuiuantibus Regibus famam mali simul clamor, simul nuntij attulere. Nec quid certi nunciabatur, nisi ad portas castrorum pugnari. Radirobanes à suis in tentorium raptus, cingitur armis. Eadem circa Meleandrum cura erat; cui ad secretum vocato Archombrotus toto ore interritus, Si pateris, ô Rex, ego hac nocte tuo periculo defungar. Quid iuuat tenebris te committi, & pugnæ, quæ vnde sit, aut vbi, adhuc nescimus? Subduc tuam senectutem ex qua tot mortalium salus pendet, siue hoc prælium est, siue fortasse insidiæ. Si placet, auspicium tuum subibo, meâque fortunâ si quid in tuum corpus paratur, excipiam. Arma tua, & chlamydem concede. Tu per portam quæ ab hoste auersa est, egressus, cum delectis aliquot militum, ad necessaria pericula

re

te seruabis. Placuit fraus illa Meleandro, fidemque miratus per propria discrimina capiti regio cauentis, tradit iuueni sua insignia. Ipse in ignotis armis ad portam cum paucissimis elabitur. Apice ergo & purpurâ insignis Archombrotus, cum iis qui consicij fraudis erant tabernaculo egressus ferebatur quâ pugnantium clamor vocabat. Præcipitatio; & quòd intra cassidem vox inclusa suum genium non seruat, vetuere ne qui loquentem audiebant, intelligerent non esse Meleandrum. Vbi verò ruit in pugnam, omnes non tam in hostem quàm pro Rege accensi ad subsidium properauere. Lycogenes vallo reciso occupauerat turrem; neque paucos suorum in eam receptos vlteriùs effuderat. Iámque in primis viarum angustiis per castra pugnabatur, cùm ferro Archombroti tres continuis ictibus ceciderunt. Qui circa illum erant, Regem senem in hoc robur valuisse credebant, & æmulis per lætitiam viribus pugnantem sequebantur. Eo impetu territus hostis pedem versus aggerem referre cœperat; Cùm ex aliâ castrorum parte auditus est Menocritus, & ipse cum suis ingenti vlulatu noctis & belli pauores ingeminans. Dubio & multiplici malo territus miles, regi ægrè iam poterat; cùm Radirobanes strenuè ad illam periculi partem conuersus est. Occurrit ergo Menocrito, repellítque cum eo irruentes. Sed illi non periculis, non vulneribus tardati, solâ morte sistebantur. Nunc in propugnantes erecti, nunc alternis tecti clypeis, & pertinaci testudine succedentes ad aggerem. Atrox facies rerum. Hinc Archombrotus iam receptum intra castra Lycogenem sustinebat; illinc Radirobanes arcebat

arcebat Menocritum. Vtrimque infesta nox, incertis per tenebras quid oppugnare potissimum oporteret, vel tueri; donec Lycogenes in proximum tabernaculum facem emisit, suis admonitis vt passim castra incenderent. Hostem cum suis sarcinis conflagrantem, sibi ad victoriam lucem darunum. Contrà regius miles confestim diruere vicina incendio tentoria, ne vlteriùs diffunderetur incendium. Adiuitque solicitos imber, qui impetu fusus, malum compescuit. Sed & lubrica inde terra fallebat subindè militum pedes, neque certos ictus esse patiebatur. Nocte inter mutuas cædes exactâ tot corpora quæ iacebant, tantum sanguinis fusum, & omnia strage immania, calidos furentésque erexerunt in rabiem. Tanquam primùm ad certamen coijssent, toto impetu implicabantur, videbatúrque singulorum potiùs odiorum crudelitas, quàm publicarum partium esse certamen.

Iámque non diutiùs sustinebat Meleander abesse à suorum discrimine. Ergo vltima ausurus, iussit Archombroto nunciari se esse in procinctu: At ille Eurymedi; Si Rex cum suis aduenerit, inquit, laborabimus multitudine, ô Eurymedes. Castrorum angustiæ tot propugnatores non capiunt. Præstabit ex his ipsis quos nobiscum habemus educere, qui improuiso circuitu terga hostium cædant. Nam quid equitatus noster cessat? quid arcus inter tentoria ista compressi? Facilè Eurymedes assentitur Archombroto; delatúsque ad Regem, quid è re præsenti sit, monstrat; simul partem copiarum per auersa castra deducens, cum ipso ad includendum hostem conuertitur.

Lycogenes intellecto periculo (iam enim vltimam ſuam aciem circumueniri audierat) tamen ab hoſtibus quos habebat à fronte, in Meleandrum auerti non voluit, ne ſpecies fugæ eſſet; Sed ad Menocritum mandata dimiſit, vt quàm ocyſſimè illic ſuos inueheret. Cùm ille pareret, Radirobanes recedentem inſequutus, partem ſecum exercitûs eduxit. Multa planicies, & explicandis militibus apta erat: Illic ergo Menocritus in Meleandri & Radirobanis medio deprehenſus, & vtrimque in arctum compulſus eſt; balearicis ſagittarijs & Siculo equitatu in apertâ demum pugnâ valentibus. Hi curſu effuſo, illi contentis arcubus, propè ſimul longéque turbabant. Tunc verò Lycogenes, gnarus ſi cum copijs deleretur Menocritus, de partibus eſſe actum, frendens, & animi impos, eò vexilla omnia ad ferendam opem egit; obliquo tamen curſu, vt & latus infeſtaret Meleandri, neque terga inſequuturo Archombroto præberet. Nec ſegniùs Archombrotus laxatâ caſſide vultus exeruit. Et ſum, inquit, ſum Archombrotus, Commilitones. Dij bene quòd Patrocloſ fœlicior ſub maioribus armis fefelli. Regis iuſſu quos videtis cultus ſumpſi, ne fruſtra nocturna diſcrimina ſubiret. Si ſalutem hunc vultis, bis vincendus eſt Lycogenes. Iam enim in Regem contendit non tàm quòd victoriam illic ſperet, quàm quòd hîc victus eſt. Tamen à furentis & morituri impetu Regem eripite.

Poſt hæc dicta, quà direptum à Lycogene vallum erat prorupit; & acies acclamationibus exultans, ducentem ſequuta eſt. Nihil verò illo certamine crudelius. Alternis cohortes fugiebant, & ſequebantur; confuſa

confusa late signa: non frons, non terga aciei, non latera aut cornua erant. Surgebant acerui cadauerum, & per ipsa mox tuorum vulnera viui pugnabant. Meleander supra ætatem fortis inter militarem audaciam ducis oblitus videbatur. Circa illum Eurymedes & Arsidas, eximiâ virtute simul intenti ad certamen, & Regi metuentes. At Radirobanes propriâ ferociâ, præmióque quod sperabat accensus, omnia audebat. Nunc hostium turbabat ordines, nunc vulgaribus non contentus periculis, quacunque rem perplexam aspiceret, impauidus effundebatur. Sed non idcirco hostes cedebant. Rabies, & quid de Rege meriti essent nihil fallens conscientia multùm ipsis commendabat nobiliorem in acie mortem. Eminebat Lycogenes notissimis armis, & per suorum ordines ferebatur, collaudans milites increpánsque prout cuiusque exigebant facinora; strenuéque si quà lababant, hostium cæde restituens. Tandem Archombrotus, inter ipsum pugnæ ardorem, animum sumpsit ad facinus supra omnia quæ in acie edebantur eximium. Vrebant iuuenem & Radirobanes æmulus, & hostis Lycogenes. Itaque vicino Timonidi curam dedit eorum quos ducebat; Ipse cum suorum aliquot auidè ruit quà pugnabat Lycogenes. Ille se quæri indignatus, vltrò inuentes prorupit. Prior Archombrotus hastili in pectus impresso cùm frustra illius clypeum tentauisset, haud mora grandi ab eo bipennis ictu sine succussu excipitur. Vterque dexteræ suæ iratus, telíque absque vulnere redeuntibus, fatali quodam æstu efferbuit. Ac dum repetunt ictus, dum armorum aditus vestigant, Archombrotus moræ impatiens quàm proximè

equum admouet, subitóque amplexu Lycogenem ligans, simul ab ipso astringitur. Inter hos nexus mutuo pondere ad terram ducuntur. Eóque in lapsu, virtute & industriâ Archombroti euênit vt Lycogeni incideret. Plurimi militum vno turbine luctantes oppressere; hi Archombrotum, alij Lycogenem subleuaturi. Versabat se in arenâ Lycogenes obligatus tibiarum & lacertorum hostilium articulis. Sed Archombrotus, quamquam multùm inter turbam & ictus anhelabat, non passus attolli iacentem, breui pugione repetiit vulnera quà lorica desinebat, donec eum constaret expirauisse.

Vbi verò extinctum Lycogenem vtrique viderunt, longus clamor dissonúsque exortus est, his de victoriâ exultantibus, illis horridum eiulatum in proximorum funerum confessionem tollentibus. Incumbit attonitis acrior cum suo milite Archombrotus, terrorémque per illorum aciem latè circumfert; vtique postquam deiectum Lycogenis caput arrepto capillitio altè concutiens, de clade dubitare non passus est. Sat deinde quassatum ad Meleandri pedes proiiciens; En, inquit, iam tranquillum Lycogenem, & cui fidere, ô Rex, possis. Pari exitio cæteri hostes, quotquot clementiam tuam nolent, deorum seueritatem experiantur. Meleander Lycogenis caput asseruari præcipiens, in trepidos, & dilabentes inuectus est. Iam enim totis campis non certamen, sed strages videbatur. Nemo ferebat ora victoris, aut reuocantem audiebat Menocritum. Quidam montes ad fugam petiere; alij locorum periti in proximo antra; plerique quà metus & fortuna ferebat, improuidi errabant. Nonnulli cursu exanimes procumbebant

procumbebant in terram, mox fœdè insequentium equorum vngulis protriti. Nullis in miseros casibus ruina pepercit. Radirobanes fugienti instans Menocrito, ex armis & galeæ apice cognitum, capi præceperat. Nec ille, iam fugâ præreptâ, ignauiter certabat, donec captò, subitisque astricto vinculis, non modò non in hostem, sed nec in se sæuiendi copia fuit. Vespera erat, priusquam se ad Meleandrum omnes ex persequendo hoste reciperent. Et Rex quamquam peracto iam bello, in castris per tot mala corruptis pernoctauit; Sed prioris noctis furiæ inquieta gaudia suspenderunt, appositis vndiquaque vigilibus, ne quà bellum resurgeret.

Nicopompus licèt de prœlio erat lassus, tamen nescio quâ hilaritate compulsus ad carmen est. Lætitiæ impetu ad eum furorem sponte vergente, qui rapta vatum ingenia diis miscet. Ergo siue quò maturius gratularetur suo Regi, siue vt ex celeritate æstimaretur industria: fortè etiam vt ineptos poëtas terreret, haud dubiè nisi statim arcerentur verbosè cruciaturos victoriam; paucis horis condidit istud carmen, tradiditque filio, adhuc scilicet prætextato, qui id Regi primo mane tanquam suos labores porrigeret.

Vicimus, ô magnis tandem exaudita pierum
Vota deis. Nunc alma salus, nunc fœcula curat
Iuppiter. Omnis iô Superûm domus, omnis honores
Ara ferat, nullaq́, vacent à fronte corona.
Viderat infidos latè sæuire maniplos
Armipotens, Siculasq́, rapi vertigine mentes;
Quamquã sanus amat ferrũ, quamquam ardua multo
Sanguine tela madent; semperq́, ad frena tumultus,

Et furor, & fracta vastis in mortibus hastæ;
Has tamen innitus strages, hæc funera vidit;
Tunc primùm iratus bellis, ex quo improba cœlum
Terra Gigantea tetigit formidine pugnæ,
Et Pallenæis Superi sudastis in armis.
Ergo animis, vultúq; calens, & grandior irâ,
Terribilem dextrâ pinum, lanaq; frementes
Exhortatur equos. Vix Thracia liquerat arua
Phryxæosq; sinus, & iam nostri alta Pachyni
Tornus in aspectu pulsabat littora curru.
Tempus erat quo mista acies, infensaq; signa
Certabant, Regisne forent, hominumq; deumq;
Iura soli an nostris Erebus regnaret in oris.
Iam partes, Meleandre, tuas, iam numine teto
Aulturus, volucres Manes se nube tegebat;
Cùm medio obstrepuit cursu, librataq; tela
Continuit; Rapidi vix audinere ingales
Imperium, & preno non sat stetit orbita cœlo.
Tum sic ore loqui. Quanam hæc spectacula belli?
Inuideam, lætemne magis? Nil Marte furenti,
Nil opius est. Vincent, sed non heu munere nostro,
Quos vicisse velim. Virtus hæc fata peregit;
Indulsitq; suis. Quanam hac sub casside sancta
Canicies? Tune his animis annisq; verendus,
Tu pugnas Meleandre; & nondum deficit hostis?
Talis sydereâ quondam Saturnius ab arce,
Assertor si starc sui, si bella subire
Nosset, adhucq; recens dextrâ terrere periclum;
Non Latio celandus erat, non aurea nostro
Sub Ioue, mutatis linerent secla metallis.
Quinam autem (ô animos! ô nostrâ aquantia sortem
Pectora! & emisse plusquam mortalibus hastæ!)

Quinam

Quinam illi medijs victores hostibus ardent,
Impellunt q̃, acies? Paribus quàm fulgure cassis
Emicat & geminos mors effera surgit in vsus?
Nempe ambo externũ Siculis genus; ambo triumphos
Asperant Meleandre tibi. Sardoa veretur
Hunc dominum tellus, Libycis hic venit ab oris.
Mitte animis gens ambo deûm; Vos omnia famâ
Secla manent, donec vestris seruata lacertis
Insula spumantes circùm teret altior vndas.
Quid reliqui, quid deinde duces? quid sydera miles
Promeritus? Vade ô celeri victoria gressu,
Sudantemq̃, tuâ lauro deterge laborem;
Vade lubens meritoq̃, para subnecta triumpho,
Te simul, & magnos populis ostendere Reges.
Dixerat armipotens; Et iam fuga dentia cœtus
Fregerat hostiles; Diri ducis impia cervix
Iam summâ Libyci stabat victoria in hastâ;
Cùm fragor humano maior scidit æthera vastum,
Et plausus Superûm, & furijs vlulantibus hosti.
Ista loquebatur Phœbus mihi, & iste tumultus
Eripuit noster dixit quæ cætera Phœbus.

Rex quamquam occupatus, dum mane induitur, totum carmen perlegit; cum Nicopompo iocatus, quòd adhuc rudem filium substituebat in gloriam suam. Misit deinde ad Radirobanem, qui referrent an iam adiri posset: Nec multo pòst cum procerum cœtu ad illius tentorium contendit. Ille quamquam auxilij quod Siciliæ præstiterat, editæque fortitudinis, plus iusto erat memor, inter hunc tamen superbæ lætitiæ tumorem ægritudine macerabatur, quam ingerebat Archombroti de Lycogene victoria. Tanto insidiæ supplicio incubantem adiunt

Meleander, Inumanissimè acceptum beneficium commendans, Sardisque imputans momentum armorum. Victoria nostra (inquit) ô hospes, tui operis est. Ego restituturis à te rebus cùm vtar, sæpiùs meminero hæc à te accepta quàm cogitabis te dedisse. Fruere interim bonis auxilio tuo partis, & ex lætitiâ populi intelligas quantum nobis præstiteris. Radirobanes, quamquam nimiùm ratus verè hæc dici, publicè verat Regem, ipsius verecundiam onerare. Causæ enim, & fœlicitati Meleandri omnia deberi: Se quoque beneficium accepisse cui sanctissimis armis misceri licuerit.

Sic inter se loquentibus nunciatur, Argenidem ad castra peruenisse: Illa pridie in Epeirctes mœnibus, vnde pugna poterat prospici, non lacrymis magis pepercerat quàm sanguini miles. Decolor, & nunquam fœliciùs habens, quàm cùm timor sensus extinxerat; nunc concedebat doloribus, nunc redibat in spem ac vires, nunciis identidem missis qui statum pugnantium referrent. Nunquam tamen Poliarchus animo excidebat. Hunc intra se nunc deiecta, nunc cum iurgio alloquebatur. Malim ego, charissime, hos fletus, hæc incertæ mentis mala te scire, an vt facis ignorare? Perires mecastor ad dolorum meorum memoriam. Quòd si audies captam, aut ex hostili ludibrio, suâ manu, suo vulnere ereptam Argenidem; ô facinus! ô amor infelix! nondum semel morte defuncta, iam nunc iterum tuo exitu conficior. Abes autem Poliarche? Téne, an inimicum aliquem deorum reum agam, quòd tam lentus es? Quæ obliuia? quæ te in Africâ lotos à reditu arcet? Non te genius tuus quid hîc rerum gere-

retur

retur admonuit? Aut plus apud te odium patris, quàm noſtræ familiaritatis iura poſſunt? & qui ceſſare non potes, an, proh ſcelus! gratiora pericula inueniſti? Adeſſes, Poliarche; pugnares in hoſtem. certa eſſem victoriæ: Deberet Siciliam, & me ipſam, genitor tibi; quæ nunc aut perire pateris, aut ſaltem alienam gloriam eſſe. Nam ſi velles, non elementa, non caſus, non natura obſtaret redeunti. Poſt illam obiurgationem, tanquam ſacrilegio confuſa quòd Poliarcho iraſci eſſet auſa, in contraria animum rapiebat. Satis ſibi dolorum & curæ, quòd in eâ acie genitor verſabatur. Si Poliarchus in idem periculum miſſus eſſet, non ſe ſuffecturam ſolicitudini. Benè, inquit, fata conſuluiſtis, quòd in tantarum rerum diſcrimine, ſaltem de Poliarcho non timeo. Donec viuet, donec erit incolumis, quid me calamitoſam exiſtimem? Aut quid tantopere formido? quaſi ille in fidem, vel dii in illum, vt æqui ſunt, peccare vnquam poſſint.

Hæc & talia inter lachrymas expendentem, quæ pauliſper peplo ſummiſſo tegebantur, nunciata hoſtium fuga, quam & ipſa vtcunque cernebat, in ſolatia erexit. Tunc paſſa alloquentem Seleniſſam, & gratulationem cæterarum quæ proximè conſtiterant. Populus quoque in palatium ſequutus redeuntem, ſuo more intemperanter lætabatur. Poſterâ luce, cum maximâ ciuium parte ad caſtra ſe contulit. Sed ne integra illi gaudia eſſent, crebra in populo fama effecerat, pactum ipſius cum Radirobane coniugium ita credente, vt etiam tanquam votis virgini gratis rem palàm celebraret. Rex inter ſuauiſſimi amoris lachrymas venientem amplexus eſt; Et te, gnata mea,

iam

iam heredem Siciliæ teneo, inquit. Periere qui gentium iure peruerso ad se regnum traheb nt. In Radirobanem deinde intuens; Hic est, mea Argenis, inter cœlestes Siciliæ tutelas numerandus. Deûm virtute, illiusque vt hodie regnemus, effectum est. Archombrotum præterea eximiè commendans, ad minores quoque duces, & præcipuè exteros, laudatione aptissimâ descendit. Argenis conuenientibus verbis vnumquemque prosequuta, vicissim audiebat gratulantes; & à solius Radirobanis, quem timebat, blanditiis, vt licuit potuitque auersa est.

Meleandro Epeirotæ redituro solùm obstabat, quòd persoluenda cæsorum corporibus iusta erant. Iam enim & sponte, & monitu vatum, dispersus ad opus exercitus postremæ in mortuos pietatis officia vrgebat. Hi cædere arbores, aduehere alij, thoros cæteri multo gramine apparare. Sedulitate tam vastâ extiterunt subitò pyræ; & funera in quamlibet digesta iacuerunt, maximéque vulgaria. Nam præcipuorum cadauerum multa, quò precioſiùs crematrentur, pietas propinquorum lecticis obuexerat. Rogos ergo militari pompâ subornant deuictorum exuuiis; vt inter omnis generis tela & arma, trophæorum instar esset. Qui priuatas necessitudines inuenerunt, purgatis lymphâ vulneribus, vnctique, aut vt cuiusque opes erant ornati, expectabant ignium munus. Omnium verò capitibus corona data ex Apio, victoribus & mortuis quippe conueniens; Nam & tumulis eam herbam amabant inferre, & Græcia plerorumque certaminum victores coronabat hoc præmio. Fœminarum multitudo, puerorumque conuenerat; planctúq; & iacturâ comarum, vltrò

vltrò incipiebat exequias celebrare; vt appareret non cõductas lachrymas esse. Siue propinquos deflebant, siue mœstitia spectaculi, aut eiulantiũ tot exempla, non ingratũ lugendi impetũ vulgo admouerant.

Compositis cadaueribus, pullatus Meleander procedit ex castris. Sequebatur Regem exercitus, versis telis, & in terram negligenter pendentibus. In hunc modum tunc eum campum aliquoties ambiere; iussis per vices clamoribus, rursúsque non minùs atroci horridóque silentio. Rex denique ad maximam pyram venit, facémque accensam manu sustinuit, donec socios iam arsuros miles conclamauisset. His tertiò vocatis, vultu operto, auersúsque, ignem subiecit. Idem Radirobanes ad alium rogum fecit, Archombrotus ad alium. Cæteros subitò amicorum officio flamma corripuit. Sed atrocissimum fuit de captiuis inter concitatos furentésque supplicium. Et parcebatur quidem gentilibus: Sed qui externi sub Lycogene meruerant producebantur vincti ad rogos, & multipliciter contossi fundebant sanguinem, quo ignis spargebatur. Inuocabat miles, victor ad tam dira solatia manes sodalium; donec Rex abominatus crudeles inferias, captiuos qui supererant seruari tanquam ad alia supplicia præcepit. Ad cadauera autem hostilia, ne per infestu aëris tractus, in morte etiam nocerent, publici lictores cum vincis sunt dimissi, qui in proximos gurgites foueásque insepultos prouoluerent.

Mox tumultu intepescente, & pyrarum labentibus flammis, Meleander conscendit in suggestum. Illic breuiter, vt Regem oportebat, eos laudauit quibus sepulturæ honorem habuerant;

Victores

Victores appellabat; & in morte fœlices, qui inter ipsam virtutem defuncti, non periclitarentur suas laudes vllo facinore vllâve fortunâ corrumpere. Pulcherrima hos præmia breuis doloris ferre, diis manibus charos, futurósque in terris famâ superstites dorlec vlli Sitiemes canerent. Conuersus deinde ad circumstantium præconia, nauatæ operæ, fideíque seruatæ, gratias egit. Deos quidem, virtutémque, & conscium rectè mentem, gratæque posteritatis memoriam, viris fortibus mercedem summam esse: Sibi tamen præterea curæ fore, vt beneficium in memorem Regem, benè collocatum cognoscerent. Luctu depositò se in vrbem sequerentur lætioribus sacris operaturi. Aderant ex compositò familiares, qui ad hæc verba (nam & sacerdos aquam lustralem spargebat) detraherent eius humeris funebrem vestem, palmatámque reponerent. Alij Pæanem exorsi sunt, ex fœlici omni gramine aut arbore decerpentes quod temporibus, manúque gestarent.

Iámque omnibus præparatis, Rex cum suis Epeirsten redire maturabat. Nec visum est triumphare; quia de ciuibus victoria erat. Proximus tamen triumpho reditus fuit. Nam & milites lauro, & qui pompam procurabant, oleâ caput incinxerant: Antecedebat cum signis exercitus, & vario cantu ad spectaculum inuocabat lætitiæ deos. Currum omnibus maiestatis & victoriæ insignibus spectabilem, Meleandro admouerant: Ad quem ille cùm Radirobanem inuitaret, longa fuit humanitatis contentio. Radirobanes hunc Argenidi locum asserebat conuenire: Sederet cum Patre princeps virgo. Ambo conspicui populo

populo essent, ambo omina plaususque exciperent: illis deos, illis fortunam pugnauisse. Se sanè, si ipsi paterentur, equum funalem inceſſurum; Si nollent, currum proximè sequuturum. Palàm erat hæc à iuuene ambitioſiſſimo amori tribui, & spei nuptiarum; Cui cùm non persuaderet Meleander in currum conscendere, aut expectare dum alius ornaretur; ipse quoque vehi non voluit. Denique non Principum modò consensu, sed & votis acclamantium militum, sola in eum Argenis collocatur. Currum Reges in equis, & ipsis laureatis, præcedebant. Ante illos Archombrotus in candido equo ibat, læuâ temperans frænum, dextrâ optimum spolium gestans, Lycogenis caput; in quod alacer populus intuebatur, gnarus illic summam esse victoriæ. Arborem armis Lycogenis indutam seruus præferebat Archombroti. Neque procul Menocritus grauis catenis visebatur. Prætoriani autem, militumque præcipui, tam currui quo Argenis vehebatur quàm Regibus circumfusi, in virginis quidem honorem, licentiam triumphalem, salésque prætextatos omiserant; sed nuptiales passim deos, Hymenæumque, & Iunonem, & Erycinam vocabant, nunc in Argenidem nunc in Radirobanem intenti. Ortum à Sardis hunc ludum credidere. Et cùm Siculi conuenisse de nuptiis inter Reges arbitrarentur, lubentes futuri Principis animum per hos iocos lacessisse. At non Argenis hæc patiens audiebat, indignata victoriæ si eo pretio emeretur, iamque propè Radirobani inimica.

Interim populus, fores ornatas impedierat lucernis atque lauro. Quisquis maiores ex cera in atriis habebat,

habebat arcitis armariis ſimul genus oſtentabat, & mortuorũ imagines citabat ad gaudiũ. Ciuũ quoq; diſtincti ordines, obuiam Meleandro proceſſerunt. Primus erat puerorum, in pexâ, & candidâ veſte chorus, rudi pæne pluſquam iubebantur clamantium. Mox quotquot in vrbe Muſicam excolebant: hi voce, illi plectro ac fidibus Regi canentes. Succedebant artificum collegia; quos ſtatim Magiſtratus ſequebantur quiſque cum insulis dignitatis. Hi Regem longiſſimâ gratulatione morati, locum miniſtris deorum permiſere, qui vltimi in honorem veniebant. Signa quidem ex iis, et inculti operis vere ex deos, coronas alij, omnes ignem præferebant; turbo, nec ſine prudentium riſu, deorum omina ingerentes, prænunciatũmque Lycogenis exitium ab auibus, fulminibúſque, & extorum prodigijs. Inter hanc pompam Rex ad portam vibis peruenit; in cuius limine ſublimem ſtatuerant Pacis imaginem, cuius dexteræ Mars Oliuam inſerebat. & acclamatione immaturâ, quaſi pacatæ res Siciliâ tota eſſent, ſubiecta imagini tabula Meleandrum affabatur his verſibus.

Vidor ades, tecumq; redux (Pater optime gentis
Sicaniæ) feſto Pax cingitur aurea culmo;
Et cælo riueis Pietas demittitur alis.
Aſpice quàm facilis redeunt tibi Numina curſu;
Aſpice quàm ſubitas mutat Concordia terras.
Alma quies, diuesq; labor, ſe numine miſto
Indulgent latè campis: hîc flore comanti,
Hic culmo ſtipatur ager. Se blandius vlmus
Porrigit, & lapſæ repetunt connubia vites.
Bella procul, ſcelerumq; rubor, ferroq; licentis

Nun-

Nunquam tuta fides. Solio sublimis auito.
Tu, Pater, & tantùm lex tecum armata sedebis.

Rex à portâ processit in editum Iouis fanum. Inde Menocritus in carcerem missus, & cum eo Anaximander, quem paulò antè Carantenses vinctum adduxerant (sed ille ex vulneribus intra quatridnum, alter non multò pòst ægritudine animi decessit.) Fractæ quoque Lycogenis imagines, edictúmque ne seruiant priuatim, aut in suorum deinde gentilium siue honoribus siue funeribus has assici vel ferri liceret. Peractis inde sacris ad arcem Meleander digreditur. Fessus erat pridiano certamine, curísque, & mox ipsâ lætitiâ. In cubiculum itaque secedit, sumptáque leuiter inter domesticos cœnâ componitur ad quietem. Neque minùs imitatione soporis, solitudinem quæsiuerunt in grauissimis curis, Radirobanes, Archombrotus, & Argenis. Singulos suus dolor vrebat. Radirobanes quamquam plenus temerariâ sui fiduciâ, grauiter tamen acceperat virtutem successúmque Archombroti; & populi voces, & vultus in eum Meleandri. Sed vt imparem contemnebat: Nisi quòd omnia magnus amor formidat. Versus igitur in contemplationem sui, quantum auxilio, quantum viribus præstitisset, suaui sopore & per fœlicis prælij imaginem ludente, est obrutus. Altiùs ictus erat Archombrotus: expertus nihil esse crudelius quàm quod homines appellant suauissimum amorem. Nec tam sibi nocere fortunam arbitrabatur, quàm silentium suum. Se enim haberi in priuatis, dum genus atque opes patitur ignorari. Nihil esse consultius, quàm vt suas fortunas atque vota apud Meleandrum profiteretur. Hæc ita decernenti,

cernenti, occurrebant parentis mandata, adhibitique iureiurando dij, se in Siciliâ sui generis indicium non esse facturum. An ergo scribere ad parentem, an ipsum illuc ire satius esset, iurisiurandi gratiam petiturum? Tardum vtrumque videbatur. Minùs tamen scribendi displicebat consilium. Nam ab Sicilia tamdiu abesse, hominis esse credebat non ex merito amantis Argenidem. In hac animi tempestate inquieto strato negligenter iactatus, mentis mala transire ad corpus non satis sentiebat.

At Argenis multiplici malo confusa ad solatium adhibuerat Seleniſſam. Simul ambæ de Poliarcho & Radirobane querebantur. Cur ille abesset, aut heu miseræ istum viderent? O grauem (mater) victoriam! inquit Argenis. Quid interest Lycogenes an Radirobanes vicerit? nisi fortè, quòd ereptus à Lycogenis telo pater iam parricidio meo concidet. Nam si me Radirobani tradet, ego in morte libertatem inueniam, & mei vulneris dolore conficiam patrem senem. Ergo vel in prædam nata sum; vel in spolium, mercedèmque victoriæ? Ergo fatum mihi in exitium destinauit quæ præcipua dabat, regnum & formam; & ideò tantum perueni in Poliarchi notitiam, vt scirem me indignam quæ tantæ virtuti coniungerer? Quid hunc autem cessare existimas, Seleniſſa? An experimentum capturus constantiæ meæ, hæret alicubi dissimulatus, & in Insulâ forsitan istâ? An insidiis æmulorum petitus est vir fortis, ideóque non suspicious? Cui iam verò fidere possim? quem exploratorem suæ salutis, quem miseriarum mearum nuncium mittere? Sub hæc in lachrymas lapsa audiebat Seleniſſam, maiora solatia,

tia, quàm quæ ipſa capiebat, credebátve, ingerentem: Donec reſumpto loquendi impetu; Non prima, inquit, ſum, ô Seleniſſa, quæ infœliciter amauerit. Quid fortunæ manus damus? Mors vltimum remedium erit, & quod nunquam effugiet. Poſſim cultu mutato ire ipſa, & inueſtigare Poliarchum? hei quòd non ſufficio illi audaciæ, rudis fraudum, nec fronte ad mendacium obductâ; fortè etiam, (ſed hoc leuiſſimum eſſet) inter labores expiratura. Præterea, neque me ſequi poſſes, & in crimen ſubſtituereris, ſi Rege ignaro elaberer. Audi quid potiſſimùm probem. Archombrotus eſt, vt intelligis, amiciſſimus Poliarcho. Cauſam abſentis pridem egit apud Regem, author maximè vt reuocaretur. Facilè efficiam, vt Poliarchum quærat, reddátque Siciliæ. Neſciat tamen quæ me illius videndi cauſa ſolliciter. Aliquid poterit fingi; nec carebit veri ſpecie mendacium quod ad credulitatem exegerimus ambæ.

Laudauit ingenium Seleniſſa; ſiue fraus illi placebat, ſiue deteſta, ſibi & Argenidi quærebat ab eo luctu quietem in reliquas noctis horas; quibus ab inſomni Argenide conſumptis, Præfectum cubiculi vocat, & de Lycogene occiſo pauca quædam locuta, palàm iubet ab Archombroto ſciſcitari, ſatiſne à vulneribus (nam leuia, ſed pleraque acceperat) eâ nocte valuiſſet. Meditabatur enim blanditias, grauia demerito iuueni imperatura. Archombrotus, tanquam in cœlum raptus, & propè non dubius ſe amari, Præfecto reſpondit, ſi Meleander & Argenis valerent, quoniam ab eorum ſalute pendebat, ſe ſatis eſſe incolumem. O mortalium mentes, plerumque ſe timentium

mentium gaudia ſua, & calamitates amantium. Lætus iuuenis, ignarúſque conſilij quod Argenis iniuerat, fatigabat ſuperuacuis cogitationibus animum, & in limine virginis ſtabat, vt egredientem ſalutaret. Nec ingratus aduenit; totóque itinere, dum ipſa ad Meleandrum procedit, cum eo colloquuta, nihil dum tamen de Poliarcho dixit; Nondum enim matura res erat; & ſermonibus illis ſolitudo debebatur. Ecce autem nouos errores. Radirobanes, ab amore non ſanus, habebat pecuniâ emptos, qui de Argenide, & Meleandro aſſiduè referrent. Ergo adhuc in cubiculo hærenti nunciatur, Argenidem primo mane ad Archombrotum miſiſſe. Illum ſtatim adfuiſſe; & oppidò quàm familiariter virginem illi loquutam. Exarſit illico ſuſpicio, & vt in litigioſâ fœlicitate, non ſecus animum ad amandum, quàm antea ad bellum compoſuit. Frendens cum Virtigane ſeceſſit; quâ arte quóve prætextu Archombrotus tolli poſſet: aut quid indignius quàm ab æmulatione ignoti priuatíque Regem tantum metuere? Mulcebat accenſum Virtiganes, eleuando Archombrotum; ſuadebátque eo die aperire Meleandro (cui ad prandium promiſerat) ineundæ affinitatis conſilium. In expedito rem fore; deſpectúmque Archombrotum inſaniæ pœnas ad ſatietatem daturam; cui ſi magis anxiè aut publicè vellet Radirobanes irasci, nimia ſupplicij ſolatia forent, tantum Regem æmulatione vſiſſe.

His curis amoris vacuus Meleander, maiora procurabat. Belli enim non temnendæ reliquiæ erant, Syracuſæ, Lilybæum, Agrigentum, & quæ cæteræ vrbes à Lycogene ſteterant. Illis ſimul opprimendis

an

an diuidi præstaret exercitum, an in singulas totis viribus niti, consuleb it Cleobulum. Is nihil dubitabat de deditione oppidorũ; quia nemo factioni supererat quem ducẽ dignarentur. Satis est, inquit, ô Rex, si minari perseueres, ostentéque paul sper armatum exercitum; tan ũ n vt timor pœnitentiam ciuitatum acceleret; à q nibus pr ped em, videbis hic l gatos. Nam præter ingeni m lympharæ, amab nt redire in naturam, quam videbatur excussisse dejectio. Ne time. Bello isto defunctus es: Sed nec illius verè causa in ciuit tib s fuit; & si delhinc securitatem a as, longè alij sunt malorum fontes quos obstruas.

Meleander tot recentium malorum crudâ imagine solicitus de futuro; Curandum est, inquit, vt diuturna sit hæc regni restituta valetudo. Nec vnquam certiùs, q àm cicatricibus adhuc nouis, deprehendemus vim telorum, & formam, quibus paulò antè sauc j, rursus peti possumus à fortunâ. Quòd si inter atrocitatem j ericuli obiecisses q æ antea à me peccata sunt, non tam monere quàm exprobrare visus esses. Nunc autem in tuto, si quod sentis edisse es, in futurum cautio erit ne eadem peccemus, Cleobule. Ille veritus quamquam volentem Principem contumaci libertate irritare, amolieb tur omnem ab eo culpam. Temporum enim, hostiũmq ie, & fatorum esse crimen. Et postquam eâ modestia, consilijs quæ paraba obnoxium Meleandri animum fecit; Quamdiu, inquit, lenit s in virtutibus erit, non dicêris vllo vitio impulisse labentẽ in clades Siciliam. Lenitate, inquam, tuâ malignitas fatorum in tuas & patriæ clades abusa est. Illa facilitas, illa indulgentia

in Magnates, illa tua tuorúmque Maiorum incauta in eos profusio, prodidit præcipuas imperij vires, aperuitque iniurijs despectam dignitatem. Iam quidem perculsi sunt; iam silebunt defessæ factiones. Ast vbi respirarint, expecta alios fluctus, nisi ventos plusquam Æolico vtre tenueris. Pugnabunt erumpere; & quamdiu nimis poterunt illi, nunquam satis Reges poterunt. Nec in tyrannidem te adorno. Ipsis quoque consules, ô Rex, si effeceris vt timore, aut fastidio culpæ, paulatim inquietos mores dediscant. Tum Meleander: Scio, inquit, ex his nubibus ferueri pleraſque procellarum. Sed vires eorum hominum adultæ sunt, & ipso tempore ac patientiâ Regum iam propè legitimæ. Has itaque accidendo vel iniuriam facere credar, quia natam ante me potentiam percellam; vel nimio in conatu regias vires iam sæpè delibatas, & quarum infirmitatem celari interest, inconsultò experiar. De successu (reponit Cleobulus) melius eminare; dum ordine, & per partes euellas eam segetem quâ isti luxuriant. Sed nec crede iniquam fore causam, & quam dij hominesque non probent, si pugnabis pro regiâ dignitate, & Siciliam à parricidio prohibebis quo ipsa se furijs mactat. Quinam illi sint, vide; vnde processerint; quæ illos machinæ fastigio suo admouerint. Vtcunque se iactent; Maiorum tuorum beneficio, opes comparauere, in præfecturas missi sunt, regiæque amicitiæ indulgentiâ hoc culmen condiderunt ex quo hodie siue ipsi, siue eorum posteri certant in Reges. Tua sunt ergo tela quibus lacesseris: tua acies tot mucronum, cæcâ discordiæ manu infœlicitatem sui authoris vouentium. Si merentur, si ferre

fœlicita-

fœlicitatem ſuam non poſſunt, ab ijs duntaxat reci-pe quod à vobis acceperunt. Nudos mediusfidius re-linques, cogéſque obliuiſci ſpiritum quibus nunc intumeſcunt, veſtras apud ſe miratidiuitias, ſuæ ve-rò ſortis ignari. Ac quò maturiùs conſulas ſceptro, vide quàm multum coaleſcat illorum in vos impe-rium; quàm publicè, quàm periculoſo conſenſu hæc veluti iura peccandi nunc aſſerant. Inter ſe æ-muli, inimici; tamen vix libenter accipiunt à Rege vllum premi. Quiſquis ergo rebellat, cæteri adiunt vel publicè, vel priuatis affectibus. Nunc cauſæ ſe addunt; nunc tempore vtuntur iam ſatis occupato, quo alio iurgandi prætextu diſtrahant Regem. Alij tuum latus, tua caſtra non deſerunt. Seni lento, & per ambages fracto regiorum conſiliorum aut mili-tum vſu, diu volunt rebellium contumaciam conferri viribus ſceptri. ne videatur indignum Regibus aut impar eſſe periculum, aſſueſcátque populus veteri hos motus & pati. Ita ſibi ipſis & exemplum faci-unt, & exitum ornant, ſi irafci in Regem contigerit. Hanc coniurationem niſi anteuertis conſilijs, quantum aberis à Merganiæ fato? Regio erat ſub vno formidanda, nunc ſegnicie vel patientiâ imperanti-um, adeò in varios Principes lapſa, vt domino tota exciderit.

Quamquam recenti memoriâ teneas, Rex, quid hæ poſſint factiones; permittis hic tamen eas inwen-nabula, & ingenium percenſeri. Nam & accendi te volo, vel parari ad patientiam haud dubiæ cladis. Igitur ſi quos amas, ſi quos attollis, præter ve-rum Optimatum libidinem, tanquam de eorum bonis ſit quod largiris, exceduntab Aulâ, qui feruntur e con-

temptos, in arces, in præsidia, quæ ijs credidisti, confugiunt. Fortunas populi deflent; exanimati regni sanguine paucas hirudines repleri; non ferendam eorum superbiam qui fascinato Principi illudunt, veteresque & emeritas stirpes inexperto recentis potentiæ gaudio calcant. Frequens hæc quidem (vt nosti) dissidendi est ratio, proruendique ad ciuilia arma. Sed & aliæ præterea causæ illis ingenijs faciunt defectionis audaciam. Diu ipsis largitus, cessisve vtcunque: Magistratus, Præfecturas, iam plenis, necdum tamen satiatis negaueris: Iis arcana omnia non credas; habeas alios fideliores tibi: Non accesseris odijs quibus æmulos deuouent; Illicò indignè haberi se putant; frendénique, tanquam contumeliâ violati. Alij, vt reuerentiam sibi conciliem, & quid possint Regem admoneant; quærunt offensionis materiem, & gratis ineunt consilia in publicam pacem. Cæterùm quæcunque illos occasio tollat in rixam, viribus quas vos Reges tribuistis succincti, mox clientes armatósque inueniunt, eò profixiùs: quòd hæc secedendi facinora semper inulta sunt, & plerunque præmia habent. Sic erecti, sic velati in suo regno collecti, opimiora ad conciliandam pacem à vobis Regibus extorquent, quàm si ijs obsequium & fides mansisset; Vestro interim auro, vestrisque stipendijs, (quis ferat?) militant acies quas in vos educunt. Ærario vestro feroces, aut rationem imperij deposcunt à vobis, aut regnandi modum præscribunt. Vestri coloni sunt, vestri ciues, qui plusquam externis tumultibus per hæc bella eruuntur. Quid deinde? Emitis pacem, (Reges:) His prodest peccauisse. Vos in regno nunquam bonâ

bonâ fide pacato, expectatis ſoliciti ex quo cinere ſe flamma refundat; cui placerat gloria nouæ litis, quæ fœderum tabulæ iam pleniſſimis libris addendæ ſint. Minimum putem, quòd hæc bella, hæ paces, exterarum gentium ludibriis euileſcunt; quódque minor quàm pelago fides eſt, ſiue quietem agimus, ſiue tumeſcimus. Maiora ſunt vulnera, quibus viſcera patriæ lancinant illi mores. Robur enim maximæ gentis, & cui ſi hæc abſint incommoda, nulla non ceſſerit, hic aſſiduus & peſtilens ventus affligit. Pereunt vrbanæ, & ruſticæ opes, quaſcunque prouincias turbo affluerit. Conſumitur impetus animorum; & Prudentum quos multos habemus, ſolertia, digna Orbi imminere, his domi pacandis tota vix ſufficit. Inſtituuntur præterea animi iuuentutis ad audaciam, & contemptum maieſtatis, infandámque dulcedinem belli ciuilis, in quo furor & auiditas, ſubitas pugnas & præſentia præmia habet. Ita domeſtico facinore marceſcit quicquid ad terrorem exterorum Dij Siciliæ noſtræ tribuerant. Neque putes hæc eſſe rudimenta flagrantium animorum, qui caſtrenſi diſciplinâ eruditi, æſtus inter ſe conceptos, mox in peregrinum hoſtem validiùs effundant. Vtinam hæc ſolatia ſaltem eſſent ciuilis inſaniæ. Sed ne iſthic tyrocinium ad fortitudinem aut militiam credas; cogita quàm ſæpè plus vanitatis & minarum hi turbines habeant, quàm iuſti laboris in caſtris. Conueniunt illæ cohortes in arcibus, vrbibúſque obnoxiis; facilem ciuem, aut imparatos agreſtes diripiunt. Hæc plerunque fortitudinis ſumma. Acies raræ; nulla, aut ſubita diſcrimina; quia obnoxiè placantur, & ante fortunam

armorum ab facinore donatos dimittitis. Sed etiam vt bella hæc durent, vt sæuiant mutuæ turbæ; at interim miles opimæ patriæ spoliis saginatur, & in bonis miserorum ciuium bello quàm pace delicatior, latrociniis magis quàm constanti â, robore, arte, imbuitur; Vt ad disciplinam deinde veri & sobrij Martis, & in exteris regionibus interdum infœcundi, frangatur enerui fastidio, doceatque diuersissimos esse labores, prædatoris & militis.

Temnimur interim, ô Rex; Et si quid in vicinos minaris, robore minùs tuo quam malis nostris fisi, tuos conatus despiciunt. Largitione tantil â facilè credunt excitare de Siculis, qui ciuili seditione te implicent. Sic tradunt te iis debellandum, per quos tuis auspiciis debuerunt euerti. Nobilissimæ genti infamiam an perniciem hæc plùs creent, ipse existima. Vis denique quod tui ciues queri possunt hîc audire? Componendis his fluctibus olim populus ad regiam potestatem respexit. Ne collideret Optimates ambitio, ne vnam gentem factiones diuiderent, eiectoque timendum à ciuibus, quod hostes solent minari, transtulere in Regem purpuram, solium, ferrum. Quòd si adhuc in regno vexantur reipublicæ malis, quid precij illis erit traditi sui iuris, exutique imperij? Aut illos in libertatem restitue, aut domesticam præsta quietem, propter quam libertatem reliquerunt.

Meleander ad hæc verba ingenti suspirio pectus concussit; & facilius argui morbum posse respondit, quàm expelli medicinâ. Iam se Eristhenem & Oloodemum, ferro vltum. Lycogenem occubuisse. Si ad illud exemplum quotidie seueritatem res exigunt,

gunt, ſibi ipſi in odium venturam poteſtatem quæ ſanguine Optimatum alenda ſit. Summa in illis indoles (inquit) animi vigor, multæ virtutes. Scilicet extinguam, aut premam hæc ſydera? Omnia autem? Sed illud inhumanum; & fortaſſe ſupra regias vires. Quænam igitur? Nempe ſuſpecta. At verò & ſolæ ſuſpicionis pœnas luere eſt indignum; & præterea ſæpè nullum eſt ante tumultus ſuſpicionis veſtigium. Impetus in viridis mentibus præceps haud raro ſimul cogitat, ſimul excit hos motus. An omnes habebo meâ rigiditate auerſos? Vivámne feræ inſtar in ſolitudine; an potiùs nouis hominibus regiam implebo? Acerbius meherc'le ipſo malo remedium. Deos & fata ſpero, poſtquam ſumus emoliti acerrimam tempeſtatem, pro habenâ reuerentiam noſtri fore expertis quid poſſimus. Saltem, Cleobule, quàm mitiſſima conſilia habes exprome.

Tum Cleobulus. Faueo tibi, ô Rex: Id eſt, Proceres quantum licet tecum excuſo. Læti in illis, & ingentes ſunt animi; & hæc ipſa quæ arguimus magnæ indolis notæ ſunt; &, ſi legum habenis teneretur, rebus publicis ſalutaris: Nunc quia illam paſſi eſtis laſciuire, eorum quæ cogitat, quæque audet, inclino in vos Reges inuidiam. Cæterùm cùm virtutes ac vitia non plùs ex merito æſtimentur quàm ex populari iudicio; nihil mirum, ſi conſuetudo & peccantium claritas, atque ſucceſſus, nobilitauerit hanc culpam: Quam ſi premi & eripi cupis, reuocanda eſt paulatim ad ſuorum natalium vilitatem. Hoc autem efficies, primùm nominis veri dedecore; vt apud te perduellio, coniuratio, perfidia, nominetur; Non vt ſolet, magnitudo animi, prudentia,

ſocietas,

ſocietas, publici boni cura. Deinde vt qui à te ſeceſſerint, ſaltem affligitatæ veniæ humilitate frangantur; Cùm nunc (miro gentibus ritu) damnare te ſoleas, publicis profeſſus codicillis hos eſſe innocentes. Nam ſi rei non fuerunt ſumptis armis, certè tu reus in quem illa ſumpſerunt. Triſte dictu. Si hæc poſtrema exceperis arma, in quibus ſimpliciter victor es; vide ſubte & patre tuo turbas. Omnes eâ cautione dimiſſæ ſunt, vt terras populatas, conſcriptos milites, cætera defectionis facinora, nimiâ ſimulatione, & prodente captiuitatem imperij, imputaretis vobis. Iuſſu hæc veſtro, aut veſtri gratiâ, eſſe patrata, publicis chartis ſuſtinuiſtis inſcribere.

Sed durum eſt, premere illas ſtellas. Enim nec obrui illas, ac nec regi oportet inhumana ratione. Luceant, ô Rex: dum meminerint cui Soli lumen hoc debeant, nec caliginem faciant tuo orbi. Ferè neceſſe videbatur alicuius ſanguine lui hoc crimen. Extorſit atrocitatem remedij à tuâ bonitate cum Oloodemo Eriſthenes; & infœlix vindex Lycogenes, cæterorum animos aliquamdiu ſui memoriâ tenebit. Quiſquis autem temporum iſtorum oblitus, in hunc ludum primus deſcendet, ocyùs hominem preme, non tardis, non incertâ conſultatione libratis conſiliis. Ipſe tibi expeditionem deſume, ne tuorum ducum prævaricatio illam cauſam inutili morâ conficiat. Si audebis, ſi non cunctaberis, multi maieſtatis reuerentiâ capti tuum auſpicium ſequentur, qui dubitare incipient de ſuo officio, ſi & videberis deliberare an impunè poſſis offendi. Tunc nitendū, ne timidâ remiſſione ſpirituum videaris iſtorum temporum oblitus, aut

aut veniam petere extincti Eristhenis. Consentias cum impetu isto, vt tuus esse potiùs videatur quàm fortunæ. Fœdera, leges, pacta, cum armato rebelli, nec audi. Vnum sit pœnitenti remedium, si supplicet, si supercilium ponat, si se & causam damnet. Lenitatis tuæ erit sic composito indulgere; nisi nimis pernicioſè errauerit, aut in necessitatem distulerit pœnitentiæ laruam. Sed ignosce câ lege, vt aliquid ipsi in mulctam deceda:. Si prouinciam à te habet, partem ex eâ deliba quam alteri tradas, si arces aut suas, aut regias, vnam ex iis futuræ fidei pignus cape. Timebunt alij spolia dare ad regiam Gazam, qui nunc contrario voto æs, fasces, præsidia audent in precium pacis exigere. Caue autem dare hos reos precibus cognatorum, qui apud te in illos militarint. Nam vix vlla vulgarior fraus est, quàm istorum Optimatum, non studio, non vero affectu, sed veluti sordibus, se in aduersa diuidentium castra. Fratres, affines, patrueles, hic pro te, ille cum factiosis stabit; vt victoriâ aut fauore in vtramlibet fortunam securi sint. Hos te maximè suspectos habere æquum est, ô Rex; & si anxiè pro cognatis suis orant, propemodum hostes.

De ducibus factionum hæc sentiam. Sed quid illi absque militum manu? Hi sunt sanguis, hi nerui tumultuum; Nec in eos impunè seueritatem omiseris. Quos igitur placidis rebus seu præsidiarios milites seu prætorianos conscripseris, si defectione obortâ Præfectos forsitan suos in Regem sequentur, iis infamis sit missio. Cingulum ponant. Nullus pœnitentium clamor, nullæ procerum preces te moueant. Discant non tam Præfectos venerari quàm

quàm te in illis. Quippe hos ſecum à te ali, à te pendere. Ita exercitus quos comparas, quos in pace educas, ſyncerè erunt tui; nec te Magnates creditarum fiduciâ copiarum deſpicient. Si qui autem concitato tumultu, nullis ſtipendiis tibi deuincti, ad factionem acceſſerint, his mitiora imperari non abnuam. Simplicis defectionis rei ſunt. In eos, ſi lubet, manſuetudinis obtine famam; Modò veniam te dediſſe, non ſe ingratiis vſurpaſſe, intelligant.

Sed de ſuppliciis ſcilicet, multíſque iam agimus: Atqui antè vincendi ſunt; aut quod eſt humanius flectendi, ne aut vinci mereantur aut plecti. Duo ſunt, ô Rex, quibus Proceres in te armantur, ſolicitantur q̃ue ad ambitum. Has tu vires ſi ſolerti ratione ſubduces, te, an illos, plùs iuueris, nondum intelligo. Sed nunc ea non licet memorare. Video enim ad te venire Sardiniæ Regem. Reſpexit Meleander; & Radirobanes iam aulam intrauerat. Ergo quamquam inuitus, dilatis arcanorum ſermonibus, proceſſit ad hoſpitem, & hilariter colloquutus ad conuiuij locum deduxit. Ampliſſima Regiæ ſedes erat, foribuſque laxatis populum ad ſpectandum admitti placuerat. Illo iam æuo mos erat Siculis accumbere in conuiuiis, veſcíque ex lectulis. Sed veruſti ſæpè mores occultâ veneratione afferunt rebus auſpicium, quas Reges publicè obeunt, aut Sacerdotes procurant. In illum itaq; diem Meleander maiorum manſuetudinem reuocauit, vt conuiuæ ſederent. Inuitauerat Optimatum præcipuos. Ipſa Argenis aderat cum delectis matronarum; ingens æmulis procis ad odium & veſaniam incitamentum. Furebat in Radirobanem Archombrotus, impetu vix ſe premente.

Nec

Nec integrior Radirobanes furtim intuebatur, si quid ille in Argenidem inspiceret, aut ab eâ aliquo nutu dignatus exultaret. Vterque furioso timore plurima fingens, improuisos aspectus, aut gestus, in suam trahebat iniuriam.

Peracto conuiuio Radirobanes amoris odiique impatiens, Meleandro significauit, si ocyum esset, se secretò colloqui velle. Statim Rex cum eo secedit in porticum; & Radirobanes, Si apud alium agerem (inquit) eius animum meis votis pararem, Optime hospes, referendo me Sardiniæ, & Corsicæ esse Regem; Baleares insulas meas esse; Occupari à meis plures portus hinc in Africâ, inde in orâ Liguriæ; Terras illas populo & opibus graues; Classem ingentem, & formidolosam mari, quodcunque se ab Oceano ad nos diffundit. Adderem seriem Regum, quorum antiquissimos ferunt à dijs generatos. Sed apud te alia oratio habenda est. Ego hospes cum hospite quæro arctiora fœdera inire. Liceat meam fortunam miscere cum tua; aut, vt simpliciùs loquar, nomen patris, & auspicium in me sume. Tua sint quæcunque possideo. Filiam tuam mihi desponde. Nec scio vtrum has nuptias auidiùs expetam, vt te socerum, an vt vxorem hanc habeam. Sic loquutus nullam intulit de allato auxilio mentionem; quod maximè apud senem valiturum sperabat.

Meleander, præfatus à se omnia Radirobani deberi, Conditionem, inquit, affers, charissime hospes, non accipi modò, sed anxiè quæri dignissimam. Nam quis Radirobanis, quis Sardiniæ affinitatem non optet? Et tu fortissime iuuenis, minore patrimonio,

nio,

nio, & Sardinia non tanto ſub Rege, maiora quàm quæ poſtulas ſperare poteriſtis. Sed ſcis coniugia plùs animorum quam corporum fœdere eſſe ſuauia. Liberæ hominum mentes ſunt, nec vllis legibus cogi poſſunt velle quod nolint. Maximè ſors Regalis in quam gnata mea eſt edita, eam captiuitatem non fert. Ego habeo à maioribus ſceptrum; illa à me expectat; liberum ipſi deinde eſſe debet in quem velit ſuæ fortunam Siciliæ transferre. Hæc non ita accipias, dulciſſime hoſpes, tanquam quæ tu vis omnia, & præſertim hoc ipſum, non velim. Sed mirari te nolo, ſi filiæ meæ ſuas vices relinquo. Quicquid poſſum ego polliceor. Tu apud illam fac, vt digna ſit à te amari. Nam nec tibi expedirent coacti hymenæi. Deinque finge te filium meum eſſe; quantumcunque tu ames, quamlibet magnas dotes in eâ tibi fingas; nollem mihi eſſe nurum, niſi te maritum exoptaret.

His verborum ambagibus quærebat Meleander, & Radirobani placere, & habere paratas negocio tanto moras; quòd filiæ mentem ab illis nuptiis ſciret auerſam. Quippe antea eius ſenſum explorauerat, non dubius in hanc ſpem Radirobanem veniſſe. At ille rem vrgere, ſenem ambire, dicere ſuam vitam in eo eſſe ſitam vt gener appelletur. Tanto in æſtu non verba, non mentem capiebat Meleandri, ita ſpem obliquè oſtendentis, vt prudenti, & quem amor non turbaret, ſat negatum videretur. Iámque Eurymedes vtrumque monuerat ludorum tempus eſſe; quos ſubitos, & tantùm vt populus in Regis victoriâ lætaretur, in Regiæ veſtibulo inſtruxerant. Proceſſere itaque ad Orcheſtram, in quâ multa ex Regiæ penetrali curatores ludorum conſpicienda loca-

locauerant; antiquissima signa præsertim, & Herorum imagines, non modò quibus artifex pedes & manus indulserat; sed & plurimæ ante Dedalum factæ solo vertice de sui saxi impolitiâ exibant. Postquam Reges consederunt, statim cum Selenissâ & ministrarum grege intrauit Argenis, haud mediocre Radirobanis Archombrotique supplicium. Non igitur illi in personas satis inspicere, non in veteres Siculorum Regum opes. Ac ne virginem quidem multùm intuebantur, alterno inter se conspectu agitati. Inter hæc Radirobani videbatur Argenis, blandiùs sæpiúsque in Archombrotum vultus aduertere. Quod vt miserimè credidit, ita secum loquutus est. Furiosum esse amorem non proderit; Solertia opus est nobis. Nam si Archombrotum sustulero, peiùs erepti memoriâ apud Argenidem me perdet. Num autem non & bellum est amor? Atqui in bello quas hostibus vrbes munimenta eripiunt, proditio sæpè aperuit. Tentandi sunt muneribus quorum gratia apud Argenidem valet. Laudationes eorum assiduæ me charioiem ipsi efficient. Sumus omnes incauti ac faciles ad ea imbuenda, quæ sæpè, & veluti non ex arte, familiares insinuant. Iisdem machinis nihil me præteribit arcanorum quæ huic cum illâ intercedent. Perpendenti deinde, quosnam ex familiâ Argenidis aggrederetur muneribus; nihil difficilius aut vtilius visum est quàm ad Selenissam hoc iter habere. Quippe oris constantiam illi matronæ esse, quæ ad perfidiam vocantes terreret; sed si in potestatem redigeretur, facilem de Argenide fore victoriam. Erat ingeniosus; præsertim cùm impetus naturam acuerat. Audendum est, inquit,

inquit ; Facile erit apud amum ita loqui, vt ſi integra eſt, meæ largitionis fraudem non capiat ; ſin vendere fidem poteſt, intelligat emptorem aduenisſe. Hæc gnauiter agitantem non arena, non ſcena (nam vtriuſque ſpectaculum dabatur) poterat delectare ; quamuis hinc in certamen producti qui Erycis artem cæſtu iactarent ; inde autem Catanenſes ex ſui Andronis diſciplinâ ſaltarent ad tibiam. Sed in auſpicium traxit, quòd largitioni intentus, non abſimilem victoriam aſpexit in theatro ; in quod Argiam & Eriphylen Poëta produxerat ; hanc diuino monili mercantem crudele ſuffragium ; illam munere victam, & coniugis fata prodentem. Inter cætera, iſtos verſus quibus Eriphyle accepto proditionis pretio exultabat, ſic laudauit, vt confeſtim ad ſe præciperet afferri ; & aliquoties tacito voto perlegeret.

Abſiſte tandem, cura. Sat ſterilis vigil
Marcore cecidit vultus. O grates, Dei.
Fauiſtis omnes. Teneon' armillam manu ;
Meam ? teneo ? Vota cecidiſtis benè.
Nunc tuta, nunc excelſa, nunc cœlo fruor.
His ſe decora ſuenerat gemmis Venus
Ornare Martì. Tyrius has ſtupuit gener
Ardere collo coniugis. Quis hic decor ?
Quis radiat ipſo non minor Phœbo dies ?
Quò pergis amens ? Di, fides, lares, amor,
In pretia depoſcuntur. Heu nimio tibi
Armilla ſtabit. Poteris infœlix tuum
Damnare bello coniugem ? Bellum vetant
Saga volucres, Delphicus pater vetat,
Et omne ſacrum exta quod prabet pecus.
Funeſta merces ! Diua ſi tantùm potes

Sic

Sic esse fœlix; melius ab pictas malos
Omitte cultus. Trahitur en dubiâ vice
Instabile pectus; sic vt incertam ratem
Non vnus atro ventus inuoluit freto.
Sic nempe simplex! sorte nunc dubitas frui
Quam fata præbent? Quid times vanas aues?
Ne bella fiant, reddere armillam voles?
Hæc ipsa bellum faciat; hæc regnum est mihi,
Melius que Thebis. Augur infœlix redit,
Inuisa pietas, mens que non credit sibi.
Quid agimus? O sors dura cùm timet miser
Quod optat animus! Digna cœlesti tamen
Si vinis auro; sacra si tuos decet
Armilla vultus; vindica hoc ingens tibi
Munus deorum. Coniugi si fors tuo
Es vilis, aude quod times; Sin te colit,
Opibus que summus optat exæques deas,
Tibi ipse cupiat sanguine hoc emptum suo.

Lætus Radirobanes huius exempli augurio, postquam finitis ludis in aulæ interiora recessum est, Argenidi in conclaui ipso Patris, eadem narrauit quæ antea Regi. Orabat vt in munus placerent Sardiniæ opes; cæteráque haud inconcinnus amator addebat, quæ vtriusque fortunam decebant. Argenis non modestiâ tantùm, sed occultissimâ irâ erubuit; Non alia retulit tamen, quàm quæ Radirobanes hoc primo congressu expectabat: Nec eam scilicet Virgini curam esse debere, nec filiæfamilias potestatem. Habere interim gratias quòd ille tanti faceret amicitiam patris. Radirobanes aliquantùm cum eâ cunctatus, ad insidiarum suarum ir digreditur: Proceres, Matronásque, huc illuc tot

clinio obibat, simul maiestate regiâ, & iuuenili comitate. Tandem in Seleniſſam incidit, vt optabat; & vulgariâ quædam effatus, laudare deinde ipſius filium cœpit, qui in aulâ viuebat: quærere deinde plureſne genuiſſet, quid ex ſtirpe reſtaret; & quæcunque mulierculæ gratiſſima erant. Et hinc ſponte ad ſe deflexus; Optimæ matris meæ multa, inquit, lineamenta in te agnoſco: Iam ſæpiùs dulci memoriâ illius amiſſæ, cùm ad te reſpicerem, perculſus ſum: Et hodie efficiam vt ſcias quàm multum de vultu illius tibi fata communicauerint. Superuênit loquentibus Meleander; à quo Radirobanes ſub noctem digreſſus, Seleniſſæ filium accerſit; Demades nomen erat; Cui poſtquam multæ familiaritatis ſpecie impoſuit; Vade, inquit, & hanc matris meæ imaginem ad Seleniſſam defer; ſi ſceptrum & corona obfuerint, ab ore ſuo non diſparem. Erat autem breuis imago, ætatis conditione à Seleniſſâ non abhorrens. Anum enim Reginam, & rugis obſitam, referebat. Sed inſigni artificio, gemmæ olim talentis viginti Radirobani emptæ, faciebant imagini theecam, ex qua vnio prægrandis pendebat.

Seleniſſa vbi cum munere Demadem vidit, tam precioſo fulgure concuſſa, dubitauit an conſcia eſſe Argenis huius fœlicitatis deberet. Verebatur in ſuſpicionem venire fidei proſtitutæ; Aut ne remittere donatori iuberetur hoc pluſquam ſimplicis liberalitatis pignus; ſi crudum nec præparatum puellæ animum illâ nouitate pulſaſſet. Hæc exigens ſecum, adhúcque deliberans, filium rogat plureſne adfuiſſent cùm Radirobanes id ſibi perferendum tradiderat. Imò, inquit, ſeuocauit me ad ſecretum

ne

ne quis arbiter eſſet. Et tu igitur, retulit Seleniſſa, apud te, fili, rem contine. Id agitur quod ignoras; Neque mihi, vt exiſtimas, & apud te Radirobanes finxit, hoc mittitur. Sed commodiùs, & vbi fas erit, plura intelliges. Vnum iam memento, vt ſileas. His dictis ad Argenidem redit; Adhuc quidem illi fida; ſed iam deſierat Radirobanem odiſſe. Tum verſare animo cœpit, quanto ſuo & Argenidis periculo Poliarchus amaretur. Nam quoties reprehenſam à cœpto moriendi Argenidem? aut quem ſpondere poſſe, non illam aliquando anteuerſuram furioſo impetu vitæ conſilia? Denique ſibi quemque debere conſulere. Nam quid de me (inquiebat) meritus Poliarchus? Radirobanem poſt paucùlos dies quàm limina hæc attigit, vtiliorem mihi ſenſi, quàm illum, plus anno familiarem Argenidi. Quid ſi de ſe mentitus eſt ignotus ac externus? At iſtum priùs auxilio Sicilia Regem ſenſit, quàm alto nuptiarum & regio voto. Si propitiam Argenidem illi effecero, quantum mihi ſperandum eſt; cùm iam præmia vſurpem, quæ penè ad præſtitam operam ſatis eſſent? Abeſt denique Poliarchus; Num viuat incertum eſt; num ſi redeat, impetratura ſit publicè hunc à patre virum Argenis; an verò clàm diſceſſu dedecori me quoque fruſtratura. Radirobanem autem non dimittere poſſumus, niſi iratum; Neque parem conditionem (ſi iſta abiuerit) neglecta fortuna mihi & Argenidi curabit reducere.

Inter hos dies (quod Cleobulus antè coniecerat) legationes paſſim ab vrbibus veniebant ad Regem, ſedebántque in deorum liminibus, ramos ſupplici lanâ obductos cum gemitu aut ſilentio

tenentes. Multa oppida, & ex insignioribus ciuium multi, Ibburrane & Dunalbio deprecatoribus vsi sunt; quorum ea apud Regem gratia erat, vt nihil negaretur petentibus. Igitur Meleander vinlem in delectos & obnoxios ciues clementiam sequutus, solo maiestatis conspectu vltus est pœnitentes; legatis inter armatos custodes intromissis in curiam; in qua ipse regio cultu ad formidinem supplicum sedebat. Cúmque illi de sæculi genio quererentur, qui populi mentem auertisset in tumultus; Ipse paucis incusatos in mitiorem spem purpuratis relinquebat; iubebátque abscedens ab ijs arbitrium suum audire. Leuia autem imperabantur; paucæ in multam pensiones, & peruicacissimorum exilium. Nacti igitur expectatione mitiora amore visionis suas vrbes impleuerunt. Hyperephanij seorsum legationem volebant ornare, suas gratulationes & vota, notásque fidei sponsiones laturam. Sed intercessere consilio, qui id Regi ingratum fore cognouerant. Quippe Rex cùm audisset hoc eos cogitare; Peto, inquit, an Hyperephanij plùs minúsve Siculos esse sentiant quàm cæteros ciues. Nam quid ab reliquis vota fecerunt? Cur non Prouinciarum, non vrbium, sed partium nomine me affantur? quos ô sciant semper inuidiosas esse Principibus; sed tunc maxime cùm videri, & veluti prodire in publicum, iactatione suarum virium volunt. Cùm verò aliæ aliæque prouinciæ redirent ad reuerentiam maiestatis, legati Syracusanorum intromissi in Senatum delectis diu leminibus, significauerunt esse quod promere non auderent nisi dicere iuberentur. Sciscitanti Clebulo quid afferrent, supplices libellos obtulere, quibus

bus continebantur ciuium vota. Addiderunt sæpe contingere, vt vexatus malorum hominum iniurijs populus stultè in Regem aut patriam suos dolores vindicet: Velut quidam ex ægritudine insani, vrgentibus morbi stimulis in proximos furunt. Nec se priorem excusare amentiam; sed scire ex illis quæ Syracusij deprecabantur incommodis eam incitatam fuisse; & plurimùm ad sanitatem mentium fore, si eadem in posterum arcerentur.

Cleobulus hos libellos se Regi traditurum recepit, iussitque propediem legatos responsum opperiri; Tum soluto Optimatum senatu iuit ad Regem, tunc fortè de ipsius Cleobuli prudentiâ multa secum volutem, qui redituras ad officium vrbes haud vanè coniecerat; memórque eius monita nuper Radirobanis interuentu suppressa, hunc ad illos sermones reuocauit (Syracusiorum codicillis, qua longiori consultatione egebant, in aliud tempus dilatis) Aiebas, si memini, esse duo, Cleobule, quæ insynceram in Siciliâ pacem efficiant, & in Procerum manu ponant, in bello an otio degamus. Sed dicentis orationem tunc Rex Sardiniæ inciderit. quam hic placatiùs exequi potes. Quænam ergo illa duo sunt vincula aut verius fata, quæ Siciliam Proceribus obnoxiam permittant? Ea ipsa (retulit Cleobulus) quæ, Sapientissime Rex, fatè deprestus es. Primùm, munitionum, arcium, præsidiorum, in Siciliâ numerus ingens. Mos deinde constituendi Rectores Prouinciarum in eam legem vt non antè magistratu quàm vitâ decedant.

Tot equidem arces, si non incommodæ essent, sed duntaxat inutiles, tamen euerti cõsulerem. Nun

cùm ad earum custodiam & sumptus, & pericula, & plerumque pernicies accedat, quid ad nostra vtique damna miserè obstinati, illas diutiùs seruamus, aut in quos denique hostes arbitramur valituras; In externos, an verò populares? Atqui externi ijs satis excludantur quas in finibus regni portubúsque sibi maximis; Harum vtilitatem nihil solicito. Satis virium illic nobis, satis moræ externis est; Qui deinde si quâ per obices illos perrumpent, nostris exercitibus excipientur, oppidisque passim obiectis, quæ crebra, nec adeò inualida habemus vt primo hostium impetu diripi possint. In vim peregrinam illa fecerint. Domi autem quos timemus? Nempe populum, & incolas ciuitatum? an non potiùs magnatum ambitum, inquieto vtique genio strictum semper ad audacis nouitatis pericula? Rarò, populi tuo mens est in Reges consurgere. Vetania quâ nuper inuasum, propè sine exemplo est; sed nec illa, vt expertus es, tot arcium cautione de quibus iam discecamus, aut præuerti potuit, aut saltem cohiberi; Vt inde has munitiones intelligas non tibi (Rex) asseruire oppida in quorum sunt seruicibus, sed ea Præsidia eorum Præfectis tradere incertissimam seruitutem, qui sæpiùs ciues inuitos stare in Regem coëgerunt, quam rebelles aut dubios traxerunt ad Regem. Adeò vt quoties sibi postulant ardem credi, videamur hæc eorum tacita esse oratio. Trade compedes, ô Rex, quibus obnoxium arci oppidum mihi deuinciam. Capitinos habeam ciues; Quicquid repugnes, & quantumcunque id nolint, sic manu imperij mei. Sub munitionibus istis tremat circù prouincia. Hinc recipi, hinc effundi possint

sint armati. Regnum denique minus in ampliori tuo mihi constitue.

Referes te fidissimorum hominum delectu exarmaturum tantæ potestatis licentiam. Faceres quod nemo antehac Siciliæ Regum. Quod enim aut ciuile bellum fuit, aut ab externis illatum est, in quo non istarum arcium plurimi rectores a sceptro defecerint? Aut quis omnino in nostrâ gente motus, nisi his claustris erumpens, aut in illa receptus? Ne id quidem dissimulant, qui post factiones ad fœdera tecum descendunt. Arces in salutis pignus efflagitant: Nempe vt ijs incolumes te inuito esse possint, & recrudescente armorum libidine, rursus in te securâ contumaciâ armari. Vide quàm sit iniqua conditio. In præteritæ defectionis veniam tuâ sponsione non contenti, arma, arces, milites sibi poscunt: Te porrò in pœnitentiæ, quam sæpè simulant, pignus, eam fidem verbis suis cogunt habere, quam detrahunt tuis. At his munitionibus è regno sublatis, in tuâ suâque fide, ô Rex, statuent sibi præsidium, & in creditis vrbibus, obsequium duntaxat inuenient quamdiu voles; nec inuitabit ad peccandum tot aggeribus tótq; fossis sibi placens rebellandi securitas.

Sed vtique non damnanda est, dices, maiorum disciplina, à quibus aut hæ conditæ arces, aut condendarum exemplum est. Ne verò illa ætas tantum sibi, Rex, placeat. Maiores nostri res suas ad sæculi quale tunc erat genium curauere; Nobis pro diuersitate temporum in quæ incidimus interdum pro salute est à mente eorum & consilijs abire; Vt & profanæ superbiæ putem vbique negligere auitâ prudentiam; & absurdum reuerentiæ genus esse quod nos

perpetuò illorum inſtitutis velit addicere. Et has igitur arces, quæ iam nobis moleſtæ ſunt, ipſi rectis, vt arbitror, conſiliis eduxere; & nos non minori ſolertia deijciemus. Olim enim aut nondum Sicilia in vnum coierat, aut ſingulæ ſaltem Prouinciæ, Principes ſuos habebant, paruo duntaxat ære, vel tenui obſequij imagine, Regi obnoxios. Non mirum ſibi tunc quemque p æſidia ſtatuiſſe; quibus aut vicinos repellerent, aut ſi à Rege vis fieret, non excuterentur à patriâ. Nunc omnia bello, hereditate, fœderibus, in te dij retulerunt; eâ fœlicitate, vt neminem videas, cui charius non ſit commune Siciliæ nomen, quàm angustum prouinciæ in quâ eſt natus. Quid igitur memoriam priſtinorum diſcriminum limitúmque ſeruamus in caſtellis, iam vtilitate abolitâ? Ne parce locorum nominibus, ſeu illa conditor ſeu vetuſtas nobilitauerit. Ruat cum aggeribus ſuis ambitio. Pauciſſimas de tot arcibus ſerua, neceſſariis locis; vnam præcipuè Syracuſis, non tàm quæ regere tantum populum queat, quàm interdum morari inſanientem. Hæc ſat erunt tutando imperio: Sed eo quidem omine ne Procerum ſummis credantur. Tale ſit Præſidum genus quod nec egenum, nec opibus impotens, ſperare à te plurima debeat, & nil poſſit extorquere. Relinque illis Regibus hunc crebrarum arcium morem, qui peregrino, ideoque inuidioſo imperio, premunt diſſitas gentes; quæ nec moribus coaleſcunt, nec fidem tutâ amicitiâ obſeruant, quæque vbi reſpexere in maiorum ſuorum hiſtoriam, erubeſcunt ſe alieno additicias ſceptro eſſe; nec domino tantùm abſenti, ſed & genti in quâ dominus viuit ſeruire. Sed tua Sicilia gens

vna

vna est; vnus sanguis; eadem illi iura; gloriæ, Principis, famæ, syncera communio: Quamuis illam Maiorum tuorum bonitas iterum in diuersa studia tantùm non sparserit, perpetuo singulis regionibus rectore attributo; sub quo possent meminisse, & olim apud se regnatum.

Id ipsum alterum erat, quo monebam infestari tuam pacem, & in te Proceres accingi; hic mos inquam in tam longum & stabile imperium permittendi Prouincias quæ vt à te Rectorem accipiunt, hunc illico venerantur, ei assuescunt, tam constanter hunc esse Præfectum, quàm te Regem intelligunt, Imò & propiùs ille ciuibus incumbit, propiùs vrget affectus; contumaces aut amantes propiùs damnat vel colit. Maximè nobilium stirpes adeò eiusmodi Prouinciarum Rectoribus accedunt, spe, conuictu, mansuetudine captæ, vt deinde vel in Regem promissam fidem exerceant. Hæc munera si paucorum annorum faceres, ô Rex; non illis coalesceret inueterata vis; nec ciues breuissimo defuncturos imperio, præter fas amarent aut timerent. Diu est (inquit Rex) ex quo mecum hæc omnia exegi. Sed iis quibus veteri ritu Prouincias olim attribui, quo nunc ore meum donum possim adimere? Quid egregiè de me meriti duces? quid illi quibus hanc victoriam debeo? Auferam scilicet præmia à probatis, quæ adhuc dubiis, aut inexpertis concessi? Facilis ratio (refert Cleobulus) Noli tantâ nouitate solicitare patientiam Optimatum. Sint illis tua munera in securo. Sed vt quisque decedet, nouis legibus successorem constitue. Triennij vt plurimùm potestas sit; nec prorogatione fascium spem illis facias

plùs

plùs nomina quàm imperia esse mutata. Breuiores magistratus non timebit Sicilia; & quantumuis angusti temporis honores cupidè commendabit ambitio. Tu quoque in plures liberalitatem diuides, vacuis sæpè prouinciis, in quas alios atque alios, pro meritis temporibúsque suffices.

His artibus si eripies Purpuratis deficiendi consilia atque vires, tibi multum debebunt. Nam & defungentur periculis, quæ eos sub austero vel perfidioso Rege possunt obruere; & clarissimæ indolis torrens ab iis erroribus in iustum alueum coactus, in consilia quidem non minùs fortia, militaria rapietur, sed multò æquiora, & quæ in virtutum nullam pugnent. Respice ab aduerso littore diffusam regionem, & æmulam sæpè Siciliæ. Illa quoque castellorum turrium̃que frequenti supercilio tumebat: Erant præterea Optimates tanti factione & viribus, vt, quod plerumque infœlix potentiæ genus est, Reges terrerent. Qui tunc in eâ motus? quibus nunquam grauiores concussere Siciliam. Deiecti nunc Reges, nunc Proceres; Donec arcibus præter vnam euersis, Magnatum quoque robur multiplici regnantium arte suppressum est. Hi bello periere, hi carcere; hos lictores immolauerunt publicæ paci. Dij meliùs, quàm nostrorum patriciorum sanguinem ita fatis vilem esse. Hoc tu auertes, si & quietos illos, & te seriò Regem esse volueris. Sic enim ille coniurandi mos, atque à te deficiendi, paulatim excedet ab vsu; & in pa[illegible] omnium iugo nemini grauis erit iusta modestia. Sed quandiu id cuiquam erit impune, in contumeliam ceteri trahent virtutis necessitatem: Vt vel omnes pari lege à tuâ maiestate subigendos, vel neminem

minem in officio futurum intelligas.

Quòd si vnquam redibunt ad tumultus, iam nunc consule, quid illis facturus sis; In te, inquam, consilij summam constitue; Nec in amicis expecta libertatem ad fidem, quâ modò extra periculum disputamus. Forsitan & ego molliora censuissem, nisi quòd venturi ignarus, nescio qui sint in quos nunc dixi. Scilicet illi prudentes, quorum consilio in rebus dubiis veteris, non sic auspicantur publicas curas, vt priuatam suæ salutis solicitudinem deponant. Itaq; vbi in factiosos & armatos Proceres consuluntur, eorum offensam veriti sæpe remissas sententias dicunt, & propemodum tuo sceptro indignas; Ne si quid acrius statuerint illi ipsi in quos dicunt postquam (vt mos est) in aulam reconciliati florebunt apud te, in vltionem seruent animos, ac denique ruinâ immerentum exsatient. Eo metu multis tuorum Senatorum libertas eripitur, fidis quidem, sed dum impunè licet, & sibi antequam tibi. Hæc ipsa nec coram Colleg s dicerem; nec tibi omnino; nisi inter regias tuas dotes insigne esse scirem, & simillimũ obliuioni, silẽtium.

Dum his consiliis secretus Meleander imbuitur, interim Radirobanes machinas pergit in Argenidem adornare. Iámque munere dato familiarior, auidè quærebat cum Seleniſſâ conuenire; Et eo fortè die sic casus consilium adiuuit. Miserat ille qui nunciarent Argenidi, si commodũ esset, eam velle se visere. Spatiabatur in horto Argenis, cúmque illâ virginum paucæ. Sed Seleniſſa in illius triclinio hæserat, nescio quibus codicillis impedita; & hanc occasionem nacta colloquendi tam magnifico largitori (nam idipsum anxiè optabat) renunciari Radirobani iubet,

iubet, vacare Argenidi; eamque, si ipse veniret, confestim ab horto adfuturam. Geminatâ mox fraude ministrarum fidissimam cum hisce mandatis ad Argenidem ipsa mittit; aduentare ad gynecæum Radirobanem; cuius colloquio si cuperet defungi, properaret descendere ab horti spatiis in subiecti saltûs vmbras, hospitémque incommodum suâ illic cunctatione eluderet. Interim Radirobanem Argenidis limen intrantem ipsa excepit; excusans quòd domina abesset, illico, vt fingebat, rediturа; Cúmque secretum foit, iis qui sequuti Regem erant remotiùs in eius honorem astantibus; Tunc anus, Gaudeo, inquit, ô Rex, locum hic esse obiurgandi liberalitatem tuam. Nimiò precioſiùs quàm ipsa natura me ad vultus charissimæ tuæ matris admouisti. Et Rex, Parua hæc, inquit, existima, Serenissa; & pignora fortunæ maioris. Ne verò tuam sortem meamque dissimulem, accipere maiora à te possum, quàm tradere. Tu lux mihi, tu veræ matris loco, tu aliquid conciliare mihi potes vitâ fœlicius. Neque à te expeto opem, nisi quam tibi tuæque alumnæ vtilissimam putabis. Nam quid illa Archombroti amicitiâ tenetur? Quàm indignum Siciliæ rebus, ignotum, priuatumque in illas spes niti? Equidem veneficio factum puto; Et mehercules si Virginis frater essem, aut pater, tormentis verum exigerem; eóque vel cæso vel pullo, exonerarem puellam cutis inanibus. Permitte te matrem appellem. Tu mater & medere alumnæ in deteriora consilia vergenti, & asserе me in cœlum; id est, fac vt patiatur se amari. Quid illi in genere meo, quid in fortunis displicuit? Quantum Sardiniæ, quantum

Corsicæ

Corsicæ vires possint, certè feci ne nesciret. Nec adeò inauspicatus vinto, vt in totum purpuram meam dedeceam. An deos expectat, & in Archombroto fingit numen, quæ Reges sic fastidit? Cæterùm in me simul, & illam, nolo te sine precio piam esse. Si receptus in optata fœdera ero, spondeo præfecturam Sardoi & Siculi maris (qui honos à Regibus secundus est) transituram in filium tuum. Si plura desiderabis, intelliges te mihi parentis loco esse.

Labantem iam accepto munere animum, tantæ spei quæ offerebatur moles afflixit. Excæcata, nec aliquid præter Radirobanem iam videns; Nollem, inquit, hæc à te audiuisse. Lentiorem hinc habebis diligentiam meam. Nam quæ tibi & Argenidi properabam efficere, nunc timeo ne videor empto & vili studio moliri. Sed est alius quàm suspicaris in Argenide vulnus. Quid tu mihi de Archombroto, Rex? Erras, Optime, erras. Hæc dicens, vultuque demisso oculos tollens, breuiter risit. Ille auidus scisciteri, & iam propè mercenariam vrgere. Sed negabat Selenissa tantillo colloquij momento rem posse expediri. Ac ne initia quidem, inquit, sine creberrimâ tui meique oris mutatione retulerim; Et hîc tui Optimates in vtriusque vultus intenti sunt. Præstabit descendere in hortum, tanquam obuiam Argenidi eamus. Ego te per errores in spatia ducam, à quibus hanc abesse conijcio. Confusus expectatione Radirobanes tantæ rei, quantam matrona videbatur afferre, illiusque manum tenens; ad viridarium volentem inuitauit; simulatione coram suis proceribus vsus, velut ad Argenidem iret. Sed postquam in auiam horti partem, & vix notam Argenidi deducti sunt;

sunt; Fallor, ait Selenissa, aut hîc dominam maturatò habebimus. Redeunti plurimùm placet hæc via. Illic igitur suos sisti Radirobanes imperans, ipse cum anu in consitam arboribus semitam se conjecit.

Tum verò Selenissa ægriùs loqui, & veluti in repugnantis animi rixâ quærere diu verba; seu reverâ exhorruit in exuendæ fidei articulo, seu simulatæ perturbationis magnitudine proditionis beneficium apud Radirobanem commendabat. eíque miranti; Quidni, inquit, expalleam, quæ primùm hodiè disco loqui quod nolit Argenis? Sed tanti est vel invitam sanari. Et tu vnicus ad hunc morbum Æsculapius, ô Rex. Vide tamen ne exitio meo fiat, quòd te, & illam hac prolatione secreti demereor. Exiguum deinde spatium fuit, cùm sic exorsa est. Dij tibi virilis sexûs prolem dent; ne malis Sardinia infesta sit, quæ Siciliam exercuerunt. Nam quòd Rex Meleander tantùm fœminâ genuit, ausus est Lycogenes tempestatem excire quam modò placauisti. Noli mirari quòd tam altis principijs auspicor. Isthinc rei quam vis audire repetenda est series. Lycogenes suâ nobilitate, & Regis patientiâ elatus, sibi destinauit Argenidis nuptias. & aspernante Meleandro cum ciue atque impare fœdus, ille amicis & gentilibus clarus, vim inferre cogitauit. Ea Regi nunciabantur. Sed is Siciliæ erat status, aut vt verius dicam, tanta iam Regis in timidâ senectute cunctatio, vt subducere raptui virginem mallet, quàm grassatorem opprimere. Arx est in exiguo colle viginti ab Syracusis millibus, antiquorum Regum sedes, insigni munimento. Præruptus est collis quà maria spectat;

erat, læuam partem assiduo fluctu pulsantia. Alabus fluuius supremo in cursu dexterum latus cingit. Omnia mœniorum & turrium altitudo firmauerat. Rex Argenidem suam cum virginibus matronisque omnino viginti illic includens, voluit religionis specie sui consilij rationem sanciri. Aiebat frequentibus somnijs se moneri, imminere piaculum, nisi conspectum hominum Argenis detugisset. Ita præterea astra, ita oracula vigere. Sed tam grandis superstitionis originem quis è vulgo eiusmodi temporibus nesciret? Mihi quidem, sub quâ Argenis habuisset infantiam, adhuc Rex illam custodiam commendauit. Et lex publicè omnibus dicta; Si quis vir pedem latum in arcem extra vnum Regem penetrauisset, sacrum hunc fore: Tum si qua de nostris mulieribus meo iniussu ex arce discessisset, scaphæ imposita, sine commeatu, vel gubernaculo, ageretur à littore: Vni mihi cui præcipua fides, datum vt Idibus exirem. Erant enim peragenda familiæ meæ sacra. Circa arcem iussus miles tetendit. Tria ad præsidium millia erant; & per vices vigilabant.

Si mihi credis (Rex) non prorsus hæc erat iniucunda solitudo; maximè inter initia, dum fatigatos vrbano tumultu animos ocio illo componimus. Simplex ætas Argenidis in iocis versabatur, quos delectæ puellarum faciles admouebant; vt & sæpè solutæ mentis fœlicitatem mirarer, & de temporum peruersitate ingemerem, quòd Siciliæ heres vix tantillum spatij tutò incoleret. Sed compendium apud te faciam. Ne facias, inquit ille, ô Mater. Nam etsi nondũ intelligo ad me ista quid faciant, iuuat tamen audire consilia Meleandri, moresq; & fortunam Argenidis.

Tum

Tum Seleniſſa; Ita horas diuiſeramus, ne quod tædium admoneret ſuæ captiuitatis Argenidem. In comptu non multa, lucum amabat, quem amœnum in arce habebamus: Illic facili arcu lacertos fatigabat, prouocatâ æmulatione ſuarum, quæ longiùs ſagittis progrederetur, quæ certiùs metam feriret. Ingens plaudentium riſus in molli exſonabat victoriâ. Cursûs quoque præmia erant: Rurſus miſtæ omnes ſimul, omnes ad ambitum loquebantur. Amabam hæc in alumnâ, ſimul vires crescenti ſuffectura, ſimul animum prohibitura ab inutili dolore præſentium rerum. Hinc digreſſa maiorum monimentis implicabatur; Neque auidiorem vidi quàm prolatis hiſtoriarum auctoribus. Reliquum diem inter artificia degebat, tunc etiam referendis audiendiſve fabulis incitata. Habes indolem tuæ Argenidis, ô Rex. His ſtudijs exigebat adoleſcentiam, priuſquam innoxiam animi pacem curæ libaſſent.

Cæterùm ex arce Syracuſas digreſſa in Iunonis templo eram (Memini diem; adhuc videor aris aſtare, adhuc thura injecere; ita caſus memoriam adauxit.) Eram, inquam, inter ſacra, & Argenidis coram dijs miſcrebar, cùm venuſtiſſimæ formæ puella teſtudinem templi intrat, Grandis erat nobilíque inceſſu; Sed vultus in triſtioris fortunæ ſpecimen delectus. Ego potiſſimùm mirabar, quòd vnus vir in comitatu eſſet. Is operto capite ſequebatur; vt in eum vix inſpici liceret. Subitum muſſantium murmur fuit, quæ eſſet, aut vnde veniret; Nam ignota erat facies, nec veſtis vſitata Siciliæ. Gradiebatur ipſâ, ſed tantâ maieſtate, támque concinnâ, Rex; rurſúſque eâ mœſticiæ ſpecie, vt in illius

lius contemplatione mihi omnia vota exciderint. Illa non multùm deam morata, nec ſpeculum numini tenuit, nec ornauit munere aram; Sed aſtitit meo lateri; & mox repugnantis genibus allapſa, Plus tibi, inquit, hic dies, ô matrona, quàm putas in promendâ bonitate licere vult. Si placet miſereri, & dijs exemplum præire vis quos tam anxiè oras, arcanum mihi locum concede, quo votorum ſummam edam. Ego gementem ſubleuaui; & quia videbam non placere ſpectatores, templo maturiùs digreſſa, in ſororis illam domum, quò & ego diuertebam, eodem mecum vehiculo perduco. Nacta ſecretum, primùm peto in Siciliam vnde adueniat. Græcè enim loquebatur; vt barbaram tamen ſcires. Oſcam ego putaſſem; & magnæ Græciæ vicinià noſtræ linguæ commercio imbutam: Sed nimium ab hac gente oris pulchritudo diuerterat. At illa; vt intelligas, inquit, nihil me de genere mentiri, neque opem incommodam ferenti optare; cerne, matrona, cerne patriæ fortunæ reliquias, ſi fata in patriâ ſæuire non deſinunt, mihi vbique terrarum ſuffecturas. His dictis gemmarum vim ex pyxide eruit, reductâque ſimul pallâ aliquot ad interiorem veſtem receſſus oſtendit, eâdem opulentiâ tumentes. Priuatæ mulieris diuitiæ non erant. Igitur rurſus frontem, & cæteras indolis notas, leui viſu percurrens, altiùs contremui, & quæ eſſet dicere iuſſi. Miſera, inquit, ſum, & cui in auxilij maximâ parte erit à multis ignorati. Ac ne vagam exiſtimes, aut temerè iſthuc allatam, en literas mulieris tibi quidem ignotæ, magnæ tamen, & quæ opinione tuæ virtutis, cui fidit, maximè meruit à te iuuare. Ea eſt mater mea. Literas

ſimul tradit, quas hîc vides (Rex) Has enim ex ſecretiſſima ciſtulâ heri deprompſi, vt te coram pellegerem. Nunc quid ſcriptum ſit, audi. Alcæa ſalutem Selemiſæ. Si quæris cur me ignores, & ego te nouerim; ſcias hoc virtutis maximum præmium eſſe, quòd latere ſuos non ſinit. Non eſſes à Siciliæ Rege ad formandos filiæ annos delecta, ſi præſtantiorem inueniſſet. Ego inter obſcuras famâ gentes (nam & barbaros appellatis) famam nominis tui excipere potui; & tam meo quàm patriæ vitio non merui à te cognoſci. Sed tamen miſerere. Vtcunque ſim exteræ gentis, at infœlix, at mulier, & ſi quid hoc valet, Græcæ quoque originis ſum. Excipe hoc pignus chariſſimum, excipe vnicam gnatam meam, ſi quid mihi credis clariſſimo ſanguine ortam. Fati iniurias, meique neceſſitatem conſilij, tibi illa melius expromet; quæ fœliciter calamitoſa fuerit, ſi non modò eam ſeruabis, ſed & tuis moribus imbuetur. Vale.

Perlectis codicillis, quæcunque virgini mandata à parente ad me eſſent, peto audire. At illa; Patria mihi, inquit, in Galliâ, quâ Rhodanus fluuius de ingenti lacu ſe explicat. Theocrine mihi eſt nomen. Pater fuit non modò inter ſuos inſignis, ſed vt modica interdum regna ſunt, agri etiam ſui princeps. Treuiacommilcondorus vocabatur. Is decedens me quidem iam adultam, filium autem vix cunas egreſſum reliquit; & iam fato vicinus fratrem ſuum (Icciobates appellatur) per ſuperos quos relinquebat deos, per inferos quos adibat, per fœdera deinde naturæ, & vnius patris memoriam orauit, vt ageret noſtri curam; neu pueritiam fra-

tris

tris mei desereret, neu imbecillitatem meam, aut viduam maximè matrem. Et illo inter fictas lachrymas iurante, pater meus extinctus est. Fœlices videbamur patrui fide; Ita patrimonium curabat, ita nos, ita matrem solabatur. Sed scelesta diligentiæ causa erat, ne quid illi de hereditate periret, in quam fratre méque sublatis haud dubiè veniebat. Veneno itaque (ignotum Gallicis moribus nefas) vtrumque adortus est; sed euentu nec digno, nec æquali. Me enim extingui satius erat, me obiecta tabe peruri, quàm te frater dulcissime; quem ô dij meâ clade seruassint vltorem futurum perfidiæ, & patrium nomen lætâ sobole reparaturum. Facinus inter extremas epulas corruptis bellarijs mandatum est; quæ frater vtique auidiùs patruo admonente, atque vrgente, sumpsit. Mihi subitus horror obiectus est; siue genij mei cura hæc fuit; siue patrui solicitudinem suspiciebam ad hos cibos fratrem hortantis, à quibus illius ætatis nimiam cupiditatem abducimus. Redij deinde ad matrem; cûmque frater sub noctem ægrotaret, timidè quid suspicarer explicui. Hæc antea alijs suspicionibus tacta, quas heu nimis mali præsentis atrocitas asserebat, feruentibus lachrymis filium perfudit, subitâ morbi mole iam propè exanimem; & nunc vnâ, nunc aliâ corporis parte captum, donec puer infœlix inter medicos expirauit. Proh nefas! sustinuit adesse morienti ille veneficus, vultu quoque mœsticiam adumbrans. Et ne veneni indicijs membra liuerent, inclamabat præcipitandũ funus, causámq; fingebat, ne diutiùs in extincti pueri aspectu mea mater conficeretur. Neq; ipsa repugnauit, sceleris quidè haud

dubia; sed volebat posse videri facinus ignorare, ne patruus in detecto parricidio inuerecundior, quod in me restabat exequeretur audaciùs. Iámque vnctum cadauer erat in sagulo, foresque spectabat; iam ad planctum mulieres signum petebant; cùm me mater in solum conclaue duxit, comisque diuulsis; facis, ô misera, inquit, vt nesciam quid potissimum gemam; Illúmne quem iam flammæ corripient filium meum, illam teneram ætatem, quæ domesticum prædonem non nouit; Ante magis, quem æquali, aut peiori forsitan feritate idem latro à nostris complexibus rapiet. Frater tuus iam exiuit mortalitatis sensus, tu restas in supplicia. Illum denique nullæ artes reuocabunt; Tu, si solers fuero, poteris fortè non perdi. Coniunge consilia, gnata mea, priusquam nos hostium crudelitas inuadit.

Sic lugentibus nobis; superuenit vir fidissimus Praxetas, patruo quidem meo, non illo Icciobate, sed alio pridem defuncto genitus, at impari matre. Ille, metu turbulento, differte lachrymas, inquit, & dum licet, aliquod vobis inuenite effugium. Imò, ô optime, retulit mater, tu potiùs consule, nimiâ clade stupentibus. Si permittitis (ait ille) loqui quæ sentio; non potes Theocrine, nisi beneficio fugæ esse incolumis. Præsentarium erit exitium; nec fortasse in biduum viuis. Ne in vicinis quidem regionibus secura constiteris. Auro, veneno, insidijs, peraget vir callidissimus quicquid exorsus est. Dum itaque fratris tui funus ardebit (nam vt scitis in hanc noctem apparatur:) tu veluti œstro mota inter tenebras discurre licentiùs, tandémque frequentiæ subducta, ad posticum meæ domûs te recipe. Adero sine

lumine

lumine ſolus, & in latebris, interim dum maturius conſilium inimus, te ſeruabo. Tu verò, Alcæa, amiſſam filiam eſſe ſolerter aſſimula. Lachrymas ſatis dabunt filij tui interitus, iſtiúſque periculum. Imperauit mihi mater vt parerem monenti. Neque fraudem differebam; ſed ſemel iterúmque apud rogum fratris viſa, elabor inter gementium turbam, & tenebris freta ad Praxetæ domum perrenio. Ille me condidit in ſecretiſſimam partem ædium; & mater (vt audio) ex arte ſcenam impleuit, vndique me filiam ſuam quærens, niſi quà eſſe cognouerat. Supplicauit etiam Icciobati, vt exploratoribus latè per viciniam dimiſſis ſibi me redderet. Vereri ne ob fratris interitum violenta in meam vitam conſilia inirem. Nec ille omiſit quæſtionem. Multùm enim ſcire intererat an ſatis periiſſem.

Sed cùm aliquot dies quærerer fruſtra; matérque vacuos rogos vt extinctæ poſuiſſet, tandem cum Praxetâ conſtituit amouere me à tyranni poteſtate, dum ipſa deligat ex vicinâ iuuentute, qui par vindicandæ hereditati me vxorem accipiat. Neque ſecuriùs mitti me poſſe, quàm quò nulla antea nobis interceſſiſſet familiaritas. Ita enim omnem patrui mei in quærendo ſolertiam poſſe eludi. Et tu ſupra cæteras meæ matri placuiſti, ô matrona. Ita concupijt auſpicari tecum hoſpitium, vt acciperes vnicam gnatam, ſi aliter non vis, at certè in ſeruitutem tuam. His ita decretis, quò tutior fallacia eſſet, mater ad Icciobatem digreditur, & ſuper meo caſu conſuli deos petit; nec alium certiora reſponſurum quàm Delphorum præſidē deum: Se enim auitam in eum pietatem obtinere. (Nam & Phocenſium co-

lonia fumus, olim Massiliâ in interiorem Galliam deducti.) Si Icciobati placeret, se Praxetam eò missurum. Prolixè Icciobates consilium probauit. Nam & ipse mei fati incertus, deorum ministerio, vbi essem aut quomodo occidissem intelligere cupiebat. Nec suspectus Praxetas illi erat. Dona etiam ferenda deo tradit, Praxetámque multo auro solicitat, vt editum oraculum nulli prius quàm sibi enunciet. At ille promissam nobis fidem non mutans, tanquam Delphos profecturus, me profarcina imponit paruo naugio; quod secundo flumine ad mare ferebatur. Nactus inde ex Epidamno nauem, quæ à Rhodani ostijs soluebat in patriam; cùm vectores omnes ac nautas peregrinos esse sciret, fascijs in hospitio diductis me sororem appellauit, impositúsque naugio: Locauere operam nautæ, vt nos applicarent Siciliæ: Quibus fidem seruantibus, ecce me, Selenissa, iam non memorem libertatis, & aliquid exigenti è patriâ Icciobati debituram, si me tuam famulam esse permittes. Praxetas ille mihi ex concubinâ patruelis, is est, qui vt altiùs fallat in seruili veste me sequitur. Nostros errores, & quæ modò strictim exposui, potes ab eo, matronâ, diligentiori narratione accipere.

Cùm hæc diceret, tanta modestia sermonem commendabat, tam concinnè lenitérque mœrebat, vt in eodem cum illâ affectus sentirem me mutari. Et ego per deum fidium (interpellat Radiobanes) iamdudum expecto quid de illâ statueris. Si in me incidisset, non contentus hanc timidâ pietate obtegere, reuulsissem Icciobatem à præda, cui fortè nunc incubat, vinctúmque, & vltimis ceremonijs mactatum,

mactatum, virginis immolauissem. Subrisit Selenissa, & Radirobanis pietatem laudauit. Anxia, inquit, eram. Nam neque tanta supplex, & quæ oris habitu, precióque tot gemmarum, ambigere non sinebat, quin vera afferret, negligi poterat; rursúsque Argenis obstabat officio, cui eram addicta, & ad quam nefas erat, præter assuetas, vllam admittere. Igitur, Potuisses, inquam, Virgo, deflectere ad alias quæ vtilioris in te pietatis fuissent; ad neminem autem cui tua calamitas plùs doleat. Sed quod oras, præstare non possum. In secretâ enim arce cum filiâ Regis ago. Succedet officio mea soror; quæ, spondeo, res tuas sic curabit, ac si ex eâ nata esses. Confusa videbatur; & verecundia oculos in humum traxerat; Ac, quàm benè secretâ eâ domo tegerer, inquit, si in eâ per te liceret stirpi Regiæ famulari. Concutiebat animum meum tam indigna calamitas. Iubeo itaque benè sperare; eámque cum suo Praxetâ Sorori meæ trado, interim dum ego ad Regem, qui tunc erat Syracusis omnia refero. Rursus interpellat Radirobanes. Quis autem Meleandri sensus fuit? Adolauit ad solatia adhibenda; an potiùs suam alijs pietatem mandauit? Iamdudum excrucior quòd tam lentè miseram adiuuistis. Et quidem expectabam, vt viam ad exitum mearum curarum expedires; tu in alias solicitudines conijcis. Sed tanti est obliuisci parùm per ægritudinis meæ, dum miserrimæ Theocrines casus accipio. Tu modo omnia, nec præcipitanter exequere. Tum Selenissa; Ne me verò existimes frustra in hos sermones delapsam; Scies tandem quàm hæc ad te pertineant. Meleander non minori indignatione quàm tu modò hanc hospitis

hospitis calamitatem accepit. Et quid, ô Seleniſſa, ſi miſeram viſo? Ne feceris, inquam, Rex. Proderet ſupplicem tua humanitas. Quis enim Optimatum, aut ſaltem matronarum ſalutare deinde aduenam non volet? Et in tantâ celebritate periret arcanum quod apud nos ſic quærit. Si permittis in arcem ad Argenidem duci, commodiùs eas viſes. Volo, inquit, mea Seleniſſa. Tibi curæ ſit vt benè habeatur. Quòd ſi à domeſticis turbis quietem dij dabunt, faxo patruus non in illam impunè peccauerit. Nunc demum mihi places (exclamat Radirobanes) nunc dignus es, Meleander, qui Argenidem genueris. Ad quæ verba anus hilarior, Vide, inquit, vt hunc animum in Theocrinem ſerues. Eget enim hodiéque beneficio tuo. Sed eſt multò facilius extra periculum miſericordem eſſe, quàm cùm præter contemplationis pietatem, opera præſens exigitur. Nunc verò ſine me cætera memorare.

Poſtquam hanc licuit adiungi Argenidi, læta regredior ad ſororem, bonitatémque Meleandri, & omnia quæ volebamus impetrata renuncio. Et nunc, inquam, Theocrine, mihi in ſecundam curam es. Pari cum Argenide cultu te iuſſa ſum obſeruare. At illa magnopere orabat, ne quid de ſe decerneretur illuſtrius, quàm de cæteris, quæ in Argenidis viuebant familiâ. In hoc enim ordine poſſe ſe extra famam latêre. Longiſſimum mihi erat, quòd non eam eueſtigio ad arcem ducebam, haud dubia amaturam Argenidem oblatum à diis egregiæ adoleſcentis conſortium. Sed inſtabat ſacrificium meæ familiæ anniuerſarium, quod reſtè fieri me abſente non poterat. Poſtridie verò quàm per ſacra licebat,

Praxe-

Praxetam Delphos versus dimisimus. Nam aiebat aliqua rescire Iecniobarem posse, si nuncupatis votis perfungi neglexisset. Sed deo consulto se Syracusas rediturũ ad sororem; vt inter nos fingere possemus quæ tyranno referret tanquam ab Apolline oracula.

Illo profecto, imposui meo carpento Theocrinem: Nec satiabar colloquendi dulcedine, vt itinere inter varia consumpto, priùs ad arcem peruenerim quàm me scirem digressam Syracusis. Postquam virginem Argenis conspexit, aliquo stupore perculsa est, non semel per omnia eius lineamenta mentem & oculos ducens. Ego coram cæteris de Theocrine modestè locuta sum; Virginem esse externam, quæ Africam peritura, ad nos naufragio peruenisset. Secretò deinde Argenidi rem committo; quæ omnibus præter me remotis, Si mihi, inquit, ô hospita, sororis suauissimum nomen concedis, si dignum eo nomine affectum indulges, me dehinc vnicam patri meo non putabo. Vtinam velles, quid genere tuo dignum sit comites meas scire. Sed hinc scias apud nos te regnare, quòd locum ac gradum tibi arbitrio tuo constitues, & quæ arcana esse volueris, ego & Seleniſſa silebimus. Non se tenebat Radirobanes; sed loquentem interfatus, ô, inquit, fortunatam Theocrinem! Vltro ab Argenide amari, sic audire, sic reponere, absque æmulo vesci sic posse! Numerò dicis hæc, reponit Seleniſſa, præquam si deinde coniunctissimas mentes, & studia nullâ simultate interpolata aspiceres. Erras tamen quòd æmulationem abfuisse existimas. Deperibam Theocrinem; & vtra plus abeâ amaretur, mihi cum Argenide contentio erat. Accendebat nostrum amorem modestiâ suâ; Neque

vlla

vlla erat in arce quam non idonea officio demereretur. Error etiam linguæ, diuertentis à genio Græciæ, augebat dicentis gratiam næuorum venustate. Studia illi eadem quæ Argenidi esse videbat; ea autem prudentia vt sæpissimè victa discederet; & ne quid callidi tati lepidissimæ deesset, indignatione mox fictâ incitabat vincentis lætitiam. Sed lanificij erat rudis; Non acum, non colum tractare assueta. Venationi in suâ gente deditas aiebat, quæ ex primis stirpibus erant ortæ. Facillimè tamen indolem cum regione exuerat. Monstrari sibi volebat eas artes, non indiligenter obseruans quæcunque monebatur. Nihil tamen vehementiùs mirabar quàm cultissimam amœnitatem ingenij. Semper insontes ioci, aut festiua narratio; Viuidi quoque versus, & masculi plùs quàm qui fidibus canerentur. Nam scribendi vitia seu Græcè seu Italicè conaretur, non perinde ac loquendi illi erant.

In illis remissionibus eramus, cùm interrupit ocium nostrum flagitiosâ proditione Lycogenes. Impatiens artis quâ Rex Argenidem seruabat, vtrique exitium destinat. Operosum, & fortasse inuium facinus, si illud pietas imperauisset: Sed nihil est supra improbitatis ingenium. Igitur duorum conscientiam tentat, qui ad omnia promiserant ferrum, fidémque iam ad flagitia exhibuerant. His arcem ostendit, illic prædam, si modò viri essent, eximiam latêre. Vbi Rex ad inuisendam filiam secessisset, noctu euadendum in mœnia. Quippe non satellites, non amicos, non seruulos intra ea limina admitti. Nudum, & senem, etiámque consopitum, quàm facilè opprimi posse? Sed & comprehendendam esse Argenidem

(Eâ

(Fâ enim ad nuptias adactâ, vsurum se deinde cogitabat Regis vitâ, vt in tanto rerum motu fortuna monstrauisset) Ipsa sceleris insolentia excitabat latrones, vt se memorabili flagitio celebrarent. Sed quis, aiebant, nos in arcem recipiet? aut quis euntes non notabit? vtique tam frequenti sedulâque vigilum statione, vt penè in numerato sint aues quæ armatos præteruolant. Cùm diu disceptassent, tandem commodissima ea pars visâ, quæ cingitur mari. Nam viribus naturæ filum Regem eo latere omisisse custodiam; Posse appelli leuem scapham, & vndarum fremitu necessarios tumultus latère. Rursus tamen cogitabant illic collem per præcipitia desidere scalis omnibus altiora, sed sicariorum vnus, cuius confessione postea de sceleris modo rescitum est; Permittite mihi negotium, inquit. Inueniam rationem quæ nos in arcẽ tollat. Socius tamen mihi vnus non satis est. Quid enim si quærendus Rex in vastâ domo erit? aut si vltimus terror vires illi sufficiet? Quid quòd anteuertenda Argenidis fuga erit, si intellecto periculo latebit, aut excubantem ad fores custodiam petet? Non pauciores octo suffecerint. Hos si deligere mauis, ociùs nobis coniunge. Sin in tanta re nobis fidis, notos habemus, qui omnia perfecta tibi reddant. Lycogenes se suámque fortunam tradere illis professus; Cras, inquit, se in laqueos dabit præda. Audio enim Meleandrum ad Argenidem iturum. Maturate, dum adhuc recens est impetus; nec sinite conscientiam eorum quos secretò adhibebimus, nimiâ morâ in proditionem deflectere. Ego in prædio meo ero, quod quinto ab arce milliari ad littus est. Vos illic communem prædam adducite.

Sic

Sic inter nefarios conſtitutam rem viſa eſt fortuna promouere. Venit enim ad arcem Meleander; Noxque imbribus fœda, & exeunte menſe illunis, interceperat quàm oculorum tàm aurium vſum. Solebat Rex cùm ad filiam veniret, Proceres à limine arcis dimittere, vt ad proxima militum caſtra, aut vicinorum oppidorum cultiora diuerterent. Nos autem neceſſaria omnia ei exhibebamus. Hoc remiſſiſſimum tempus erat optimo ſeni. Quaſi relinqueret curas in foribus, ipſámque maieſtatem, inter nos veriſſimâ quiete ſoluebatur. Eâ veſperâ quæ deſtinata erat inſidiis, non modò ignarus periculi, ſed & fortè hilarior, cùm omnes cœnauiſſemus, quærere cœpit quibus ludis hybernum & madidum diem puellæ tranſegiſſent; Et ego, fabulis, inquam, Rex; quas impendiò depereunt. Imò tu (ait) hoc ſtudio iis concedere non debes, Seleniſſa, quæ eſſe iam anus & fabula incepiſti. Sed referre ſingulas volo, quo ſymbolo iuuerint hunc ſenatũ. Cùm omnes rideremus, & ille imperioſiùs inſtaret, auſæ ſunt quæ proximè ſtabant ſuas ineptias memorare. Inter illos ſermones Rex paulatim inſinuato ſopore ſe dimiſit, reclinisque in eundem quem cœnando preſſerat thorum ſtertere cœpit. Et quoniam expergefactus ægrè ſoporem reuocabat, compoſitis veſtibus opertum, appoſitóque haud procul lumine, ſine ſtrepitu omnes relinquimus.

Iámque in cellas digreſſæ mulieres ſomnum petebant; adhuc tamen Argenidi & Theocrinæ colloquebar (lectuli enim mihi & Theocrinæ in Argenidis cubiculo erant) Cùm audimus præter morem, grauius murmur, vocéſque atque veſtigia ſeſe cum feſti-

festinatione prementia. Nec quid primò grauius suspicabar, quàm esse puellarum tumultum licentiùs inter se ludentium. Sed viciniori mox clade, virilem sonum esse intelligo, atque auribus meis incognitum. Dum dubito, dum timore deprehensa non loquor, validissimis ictibus cubiculi fores afflictæ sunt. Ne mirere si ad illius noctis memoriam confundor: Adeò spectaculi atrocitas propè vitam submouit. Dirum facinus! Video armatos nudo ferro intra limen prorumpere; ac quod vnum licuit, grauissimè cum Argenide exclamo. At verò Theocrine (accipe rem iudignam quæ posteritati erepta, inter nos sic pereat.) Theocrine, inquam, nostra se de thoro præcipitat, nec mitiùs quàm si recepto deo furerer, inuecta est in latrones. Dumque illi ad virginis inexpectatam audaciam; incerti quid aut vellet ipsa vel posset, paulisper obstupescunt, Theocrine cum adorta qui primus intrauerat, non modò armati sistit vestigia, aut occupat ictum, sed inuolat in ensem, subitóque extorquet. Eâdem celeritate, ô Rex (citiùs enim quàm hæc loquor hostilibus armis potita est) clypeum à victo detractum suæ lævæ inseruit. Circumspiciebam ego non periculi magis, quàm auxilij nouitate attonita; cùm illa vnius cervicem ita ferro præcidit, vt at me atque Argenidem cruor de efflante trunco pertingeret. Strenuè deinde hunc clypeo pulsatum, hunc mucrone, hunc capulo turbat. Tum verò grassatores, qui primùm insolentiâ certaminis turbati gradum retulerant, tanquam in iusto discrimine violentiùs insurgunt; vt neque iam puderet plures in vnam, & puellam decernere. Exsonabant angusta in sede arma quassata; simulque mise-

miſerabilis clamor mulierum, (iam hæ enim ad nos concurrerant) ſpeciem captæ vrbis maiori quàm pro loco aut numero tumultu retulerat.

Hæc narrante Seleniſſâ, non ſe regebat Radirobanis animus, tam prodigioſi certaminis expectatione ſuſpenſus. Sed ecce colloquentibus modum impoſuit, tunc primùm iniucunda Radirobani Argenis. Fortè redibat per illam horti ſemitam, cui antea minùs conſueuerat. Eâque conſpectâ nihil Radirobani & Seleniſſæ inter ſe addere licuit, niſi vt poſterâ die in idem horti ſpacium, paulò poſt Solem exortum, tanquam ambulantes, conuenirent. Nec gauiſa Argenis eſt, Radirobane viſo: ſoli enim Seleniſſæ colloqui properabat, multò hilarior quàm cùm exceſſerat è cubiculo. Cùm is tamen venienti obuiam iſſet, non ſeuerè exceptus eſt; Virgine per alia gaudia minùs illum tunc exosâ; Quæ etiam vt animum tegeret ſeriâ lætitiâ perturbatum, deflexit ad leuia, chartáinque verſibus plenam oſtendit paulò antè à poëta non ignobili oblatam. Iis ille fœlicitatem regii luci celebrauerat, in quem Argenis ſiue leuando æſtu, ſiue ad primæ noctis pulchritudinem, ſolebat concedere. Ipſa quidem explicatam manu chartam tenebat, quam ſic porrexit Seleniſſæ, vt Radirobanem quodammodo inuitaret ad iſtorum carminum lectionem.

Fortunata nimis, ſoleſq; habitura ſerenos,
O quæcunque tuos diffuſo vertice ramos
Pandis, & in ſpatiis nitas regalibus arbor!
Te neque Chaonijs vocalis ſylua columbis,
Nyſæúmve nemus, ſummiſq; habitata deorum
Ida, vel intonſi ſuperent faſtigia Pindi.

Quis

Quis parui ingentes nemoris, quis carmine digno
Æquet opes, formamq́, loci, Nymphasq́, deosq́?
Populus hîc, trepidisq́, Alnus propè candida ramis;
Fraxineumq́, decus, Platanisq́, Ornisq́ minantes
Syderibus, sanoq́, illæsa fulmine Quercus,
Et Fagi veteres, & amicior Vlmus Iacchо.
Fronde placent variâ: Non est color omnibus vnus,
Non parili se stirpe leuant. Hic multa Cupressus
Tollitur in metas, graciliq́, vmbone superbit.
Hic & Apollineæ laurus, Piceaq́, liquentes,
Et Phrygiæ Pinus, & glaucæ dona Mineruæ.
At lentæ subtus Coryli, fœcundaq́, puro
Fonte arbusta tepent. Tum floribus alma superbos
Vestit terra sinus; quales non blanda fauentis
Aura creat Zephyri, Stygio nuptura marito
Quos legat Ennæis simplex Proserpina campis.
Nec diros hac sylua lupos, nec sentit aduncæ
Spumea rostra Suis; vel formidabile murmur
Accipit, absentes si quâ leo denouet agnas,
Rancaq́, vicinum terrent ieiunia campum.
Insontes Capreas, placidoq́, examine Ceruos
Cerne magis, pigras latus acclinare per vmbras;
Vel paruâ trepidare fugâ, si plausibus aura
Infremit, aut dubios venti mouere tumultus.
Vos quoq, præsaga cantuq́, aliq́, volucres,
Non isthic auido retinet circumlita visco
Arbor; Ad humentes nec fraus sedet improba fontes,
Heu vestros prensura pedes. Iuuat æthere toto
Nunc tranare polos, nunc tutis sidere terris.
Quàm benè nocturno gentilia prælia cantu
Conserit, & Thracem narrat Philomela tyrannum!
Quàm benè, cùm roseos nox vltima pallet ad ignes,

In-

Innumeras dat lucus aues, & pulta ſalutat
Turba diem, tantiſque ſonant concentibus aura!
Parua loquor. Totas Dryadũ nemora iſta caterua
Incoluiſſe innat. Procul ò procul impia cedant
Lumina; nec ſanctam ladant contagia ſyluam.
Vnde tamen luco tantum decus, vnde frequentes
Numinibus ſedes, ipſa vos dicite Diuæ.
Scilicet huc caſtos magni quòd filia Regis
Ferre gradus, parnoq́, ingens producere luco
Virgineos aſſueta choros; ſe læta beato
Indulſit Natura ſolo; Nymphaq́, decoras
Auctuæ comites, hos impleuere receſſus.
O Virgo, ô Princeps, Siculorum ô cura Deorum,
I, cupidas ſpecta nemora inter conſita diuas;
I, gratum dignare nemus. Veſtigia campus
Signabit, raptis ſubitum quæ floribus Auſter
Impleat, & ſeruent metita in cortice Nymphæ.
Nec nemus hoc tantùm. Siculi te ſentiet omnis
Ora ſoli, facieſq́, deos ſatis vna fauentes.
Tu ſi quà Libycis exaſtuat annus arenis
Ire voles, aut quà emoriens Natura pruinis
Deficit, & gelidâ ſtituunt ſtatione Triones,
Miteſcent ſteriles auræ; tum floribus omnis
Creſcet ager, ſatoq́, diem meliore nouabis.

Radirobanes in cubiculum deductam Argenidem, quia aduentabat veſpera, relinquit, & ad Meleandrum digreditur. Tum verò ad Seleniſſam Argenis; Iamdiu eſt, mater, quòd te habere ſolam quæro. Et te quoque multùm exiſtimem proci illius tædio nauſeaſſe. quid enim tamdiu tecum hæſit? Hic Seleniſſa mollius loqui, & præter quàm Argenis expectabat. Se enim neſciuiſſe tantæ humanitatis, tótque leporum

leporum hominem esse; Suauissimè loquendo iunxisse diem nocti, nisi quòd identidem referebat se ex amore miserrimum. Non probauit sagax Argenis de inuiso homine præconium. Sed diligentius quæsitura; Quid autem facturus est? ait; aut quando soluturus in patriam? Mitte has spes, inquit anus. Nisi bello deuictus non abibit. Nam & afflictim te deperit; & is furor nisi magnâ ruinâ premi non potest. Vtinam saltem adesset Poliarchus; vtinam illius fortitudine tegeremur. Ac mecastor ingratitudinis famam timeo, si pugnandum in hunc erit cuius auxilio sumus incolumes. Quid si leui spe indulgeremus insanienti? Dilatione frustratus potest in Sardiniam remitti, quasi rebus maturis reuocandus. Hæc non illius, sed tuâ & Regis causâ dico. Dolebis Hymenæi tui face Siciliam adhuc ciuilia excutientem incendia rursus ardere.

Argenidem siue indoles sua, siue industria amoris, facilè Selenissam esse mutatam admonuit. Sed indignatione in aliud tempus submotâ, molliùs hanc de Radirobanis amore mentionem reiecit; scilicet maius opus adorsa, illam anum, illam versutissimi ingenij laruam aliâ fraude peruertere. Igitur cùm aliquandiu silentium tenuisset; Mihi quoque ægrè est, Selenissa, benè meritum Regem in spes incubuisse, quibus illi indulgeri non liceat. Sed de istis deinde viderimus. Læta matrona, tanquam iuuantibus dijs fallere incepisset, virginem solam reliquit; quæ mox in fenestram reclinis, lacertóque mentum excipiens, cœpit furiosè dolere, arcanorum omnium sibi consortem timeri meruisse. In quam enim iam curas partiretur? quis in dolorum, quis in

gaudiorum arbitrium posset iam recipi ? Tandem risûs imitatione perstricta, cogitauit nunquam sine mixturâ aut propitios aut tristes deos esse. Satis autem eam lucem habuisse fortunæ. Ferendum si quid graue deinde accidisset. Hoc ipsum pro numinum munere habendum, quòd non de more, quæ sibi contigerant, quæque inirabant, extemplò prodidisset Seleniſlæ. Ea autem sic erant. Spatianti in luco nunciauerat Arsidas, Poliarchum esse in Vrbe, & latêre in Nicopompi domo; conuenerátque inter eos, vt sub noctem per posticum duceretur ad Regiam. Ergo puella, lætitiam quam sola non capiebat, properans in Seleniſſam effundere, maturius domum redierat. Sed sub ipsa loquendi exordia, defeciſſe ad Radirobanem anum expauit, siluítque de aduentu Poliarchi; quem impetus iuuenilis, ad noua latendi pericula rursus adegerat.

Cùm enim rediisset in Atricam Gelanorus, nec vt conuenerat Clupeæ habuisset Poliarchum, ad Regiam Hyanisbes profectus, illic ex febre adhuc ægrum offenderat. Literas ergo & mandata Argenidis ferens, afflictæ præterea Siciliæ statum exposuit, & quo in discrimine virgo esset sub Lycogenis propè certâ victoriâ. Nec quicquam dicere omisit, nisi quod Argenis vetuerat, nempe iniquiorem animum Meleandri. De Archombroto verò non siluit; Nescio, inquit, quo se fastu Archombrotus sustulerit; Nos iam illi viles sumus. Nec quid grauius, aut acerbius, quàm eum amicitiæ oblitum credebat Gelanorus. Sed nihil est suspicioso amore solertius. Statim Poliarcho suspicio incidit, Archombrotum Argenidis formâ captum, & à se tanquam æmulo dissidere.

dere. Nam quid prohibet, inquit, eum aliquà exploraſſe à me quoque amari Argenidem? Nihil agimus Gelanore, niſi in Siciliam maturè tranſmittimus. Scilicet Argenidem, dum hîc ignauus ceſſo, mihi illic inter bella alíorum virtus ſeruet? aut veriùs, ſinam alios eſſe quibus ipſa ſe debeat? Anxio animo Gelanorus hanc domini mentem accepit. Nam infeſtum Poliarcho Meleandrum metuebat, & prærepta ab Argenide erat libertas admonendi. Fidem denique vtrique ſic ſeruauit, vt de Meleandri auerſione nil referens, ſubinde tamen oſtenderet, maximè intutum Poliarcho prouocatæ fortunæ caput obiicere inter tot hoſtes, & in ipsâ belli licentiâ. Præſtare in patriam nauigare, collectiſque militibus, Siciliam, nihil iam diſſimulatâ maieſtate repetere. Faciam, retulit Poliarchus; Sed ſcis penè per ipſa Siciliæ littora viam eſſe ad patriam. Ego autem vt inſalutatâ Argenide terram illam præteream? Pigere me exhauſti periculi diceret ipſa, niſi in nouum ſuccederem. Vbi littus attigero, mihi crede, commenti alicuius ratio me ad illam commodè perducet. Atqui, ait Gelanorus, prius exequar mortem, quàm te in hæc pericula reducem videam; niſi ſaltē hoc impetro, te, vbi in Siciliam perueneris, nulli ſalutē niſi Arſidæ commiſſurum, priuſquam colloquaris Argenidi. Communi deinde quod capietis cōſilio te permitto.

Fidi hominis ſolicitudinem non aſpernatus Poliarchus, conditionem accepit. Sed deſtituebat animi impetum corpus, acri quartanâ pertinaciter concuſſum; quam etiam nouorum conſiliorum magnitudo & anxietas ita auxit, vt quæ nox ſequuta eſt remiſſiùs quidem inhorrens, longiori quàm

antea æstu sæuierit. Neque prorsus Gelanoro ingrata mali vis erat, certiora pericula differentis. At Poliarchus medicinæ impatiens, quæ viribus per ieiunia subductis, morbum iubebat domitari; eorúmque exemplis ad memoriam reuocatis quos audiuerat à se febrim depulisse insolenti vini potu, idem genus remedij experiri constituit. Nihil mirum est, inquit, si me ex præcepto medicorum exhausto & moriente, febris simul peribit. Adhuc dum vires sunt, malo cum eâ decernere, & curari meo ductu. Ambiguum quidem in perniciem salutémve erit hoc facimus. Sed satis est, quòd non lentè re præsentabit quicquid de me fata decreuerint. Nam hic status est rerum, vt sit acerbius ægrotare quàm extingui. Ita obfirmatam mentem, non preces, non lachrymæ Gelanori hoc discrimen abominantis flexerunt; non inuocata Argenis, non matris amicorúmque memoria. Ipsa denique Regina Hyanisbe frustra orauit. Ergo consilijs suis relictis, cùm post triduum febris ex constituto iam rediret, foco admotus tremorem membrorum frigentium excepit veterrimi vini hausto; quod multò violentius suum ignem fundebat in sobrijs venis, & mero non assuetis. Negauere medici adesse se posse admouenti (vt aiebant) sibi mortem. At subridens Poliarchus, si illi abirent, saltem medicum Bacchum (vti eum sæpe vates Pythia appellat) adfuturum respondit. Simul in febris rigorem pugnare multo vino pergebat, donec sanguine calefacto, paulò alius quàm qui ex morbo feruor est trementia membra composuit. Hinc cùm diu consudasset, diligenter deterius est. Iámque sibi validior videbatur. Mirum dictu; Cùm iterum

iterum hac se luctâ in morbum comparauisset, iuuentus, atque fœlicitas, & quæ plurimùm Medicorum incerta consilia fortuna nobilitat, exegere incommodam febrim. Hyanisbe, vt temeritatem remedij habuerat in doloris maximi causam, ita postquam conspexit incolumem, nullum lætitiæ modum adhibuit, donec aliâ ægritudine vis gaudendi suppressa est. Ferre enim non poterat discessum Poliarchi, præsertim cùm in vultu adhuc restarent vixdum submoti morbi vestigia. Nam ille paucissimis diebus ad confirmandam valetudinem consumptis discessum pertinacissimè ornauit. Et Regina (vt amoris in eum penè materni erat) lachrymis ominibúsque ad limen prosequuta abeuntem, nihil amplius orauit, quàm vt hospito littore vti promitteret, si quis in vicinam casus nauigantem retulisset.

Sed posteaquam intrauit conductam à Gelanoro nauem, deductúsque in altum est, solicitare remiges, ac vrgere non cessauit; tempus quoque destinans, quo si terram Siciliam monstrassent, merces eorum geminaretur. Lucelli spes segniciem abegit, votóque damnatus Poliarchus illis monstrantibus insulam agnouit. Tunc porrò diuersissimarum rerum contemplatione inhorruit. Quæ mala, quæ gaudia, illa tellus haberet! Illic sibi fœlicitatem esse vel exitum. Quo periculo inde euaserat! quid si iterum eadem tempestas insurgeret? Mox discrimina omnia, speciésque fortunæ terribiles, vbi Argenidem cogitatio obtulerat, lætiori audaciâ diluebantur. Modicus portus erat, & præterquam piscatorijs casis incelebris, duodecim millibus ab Epeirote. Illic applicato nauigio in arenam descendit; humilíque

milíque diuerſorio, tanquam ſali iactatione æger, celari inſtituit, donec miſiſſet ad Arſidam. Cùm verò ſtabularium ad quem diuerterat inter cætera rogaſſet vbinam ageret Meleander; Nondum, retulit ille, diſceſſit ab Epeircte ex quo Lycogenes victus eſt. Tanquam auguſtiori ob victoriam loco, excipit ciuitatum Oratores, quæ certatim ad eum de pœnitentiâ ſuâ mittunt. Victus ergo eſt Lycogenes? ſubijcit Poliarchus. Omnino, inquit caupo. Dedit pœnas meritiſſimâ morte; capútque ab ſummâ aliquandiu arce ad ſpectaculum pependit. Sed iam fertur Rex Syracuſas commigraturus, quò Sardiniæ Regem per præcipua Siciliæ ornamenta circumducat. Quærente Poliarcho vnde in Siciliam aduenisſet Rex Sardiniæ; Neſcis ergo, ait ille, Sardiniæ Regem cum exercitu ſuppetias tuliſſe Meleandro; & eius fortitudine reſtitutam pacem Siciliæ? Obticuit Poliarchus, mutatâ Siciliæ ſorte omnia ſibi perplexa auguratus. Aduentabat poſt diſcrimen; Alij, & peregrini, iuuerant Meleandrum; & quòd incolumis eſſet Argenis, beneficium Sardiniæ erat.

Relicto igitur caupone, ô Gelanore, inquit, fac vt ſciam quis hic terrarum orbis ſit; id eſt, an ſalus adhuc mea cum hac rerum mutatione conueniat. Adhuc habebat capillamenta, quibus olim dolo Timocleæ mutauerat vultum. Horum vnum Gelanoro cum ruſticâ veſte tradit, iubétque ſub noctem Epeircten intrare, & monere Arſidam ſe in pelagi orâ fortunæ varietate laſſatum in vtramlibet ſortem vltima expectare. Dum iret Gelanorus, quidam ex vicinis oppidis in viâ oblati ſunt, qui & ipſi Epeir-

cten

ctea petebant. Quamquam concinnam induerat laruam, tamen illorum consortium fugisset, ne quis fraudem deprehenderet; sed in angustâ viâ diuertere non licebat: & illi priores salutauerant. Ergo necessariâ audaciâ, tanquam aduena ignarúsque Siciliæ, de proximo bello quærit. & victoriæ ratione. Ij omnia ambitu referebant, quo solemus in prosperis res nostras apud exteros commendare. Duos potissimùm celebrabant, Radirobanem, & Archombrotum. Nam Archombrotum in Lycogenis capite præcidisse quicquid in ægrâ Siciliâ ex morbo tumebat; Radirobani autem hospitalis auxilij & fortitudinis præmium fore Argenidem. Ita enim rumor tulerat, quódque isti credebant, bonâ fide apud Gelanorum profitebantur. Ille, vbi potuit, ab ijs diuersus, inter acerrimi doloris suspiria agitabat, an res esset domino referenda. Verebatur ne sub tali nuncio vitâ deficeret; Rursúsque sperabat, nondum coalita mala, si maturè nunciarentur, illius genio & fœlicitate posse rescindi. Sed antè omnia conueniendus Arsidas erat. Iámque Epeircten habebat in conspectu, cùm puerum videt maculis oneratum, loríque venaticos duos canes ducentem. Et agnouit de Arsidæ familiâ esse. Ac vtinam dij, inquit, huius venationis beneficio Arsidam mihi darent. Quòd si occurreret, tamen nec solus veniet, nec temerè erit coram aliis compellandus. Se itaque comparabat, vt si quid tale accideret, fortunâ vteretur. Ecce autē commento vix dum commodè instituto, aliæ plagæ, & alij canes, neq; procul cū aliquot ex Sardiniæ Proceribus Arsidas venit. Gelanorus frontē omnium contemplatus, quia omnes ignotos

tos ſibi vidit, viciſſimque ſperauit illos ſui incurioſos fore, ſe audaciùs admouit Arſidæ; Et ad te commodùm ibam, inquit. Ab Rhegio hoſpes ſum; ſalutémque & quædam præterea affero quæ ad te ſocer commiſit diſcedenti. Tum ad aurem ſe ſponte demittentis obiter admotus; Sum, inquit, Gelanorus; Sed tantiſper me noſſe diſſimula dum habeas ſolum. Turbatus Arſidas occurſu inſperato, Sardos placidè præire hortatus eſt; Cupere ſe pauliſper percunctari de neceſſitudinibus ſuis. Sub hac larua ſecretò, ſed breuiter, cum Gelanoro loquutus eſt. Colloquij ſumma fuit, ſe, vbi inealuiſſet venatio, procul omnibus aberaturum in nemore, & ad Poliarchum iturum. Neque mora ad Sardos lentè prægreſſos contendit, quos iubente Meleandro venatu oblectabat. Ipſe autem Gelanorus, tanquam Epeirotes pergeret, vbi potuit Arſidæ comitatum latêre, flexit iter per notos pridem calles, & ad diuerſorium rediit.

Eo verò adhuc cubiculum intrante, Poliarchus moræ impatiens; Quid, inquit, fers tandem Gelanore? Aduentum Arſidæ refert ille. Venationem incunti ſecretò loquutus ſum, & vt diei tempus eſt confeſtim adfuturum comitio. Nihil vltrà Gelanorus memorabat. Arſidam quippe, quàm ſe, malebat triſtia nunciare. Sed inquieto erat vultu, neque ſatis ſubmouebat ſuſpiria. Tandem ſæpiùs vrgenti Poliarcho, minique iam aſpero, quæ in viâ audierat refert; Pactam Radirobani eſſe Argenidem. Non doluit Poliarchus, non ſuccenſuit, horruitque ad nuncium acerbiſſimæ rei. Maior erat is motus affectibus quibus nomen inuenimus. Dúmque iam non amplius

plius tristis, aut cui adhuc posset nocere fortuna, in æmulorum ruinâ decernit perire; Arsidas calàm intrat, imponítque stabulario, quasi feram sequutus, & viarum imperit â illò delapsus. Postquam autem secreti fuere, rigentémque Poliarchum conspexit, nec exertis oculis imperantem; Heu quid aspicio, egregie inuenis? inquit; Aut quid tantùm dolore incolumi Argenide potes? At Poliarchus; Valeo, Arsida; valeo, inquit; & me viuere Radirobanes vester cum suâ nuptâ faxo intelligat. Sensit Arsidas errare Poliarchum; verúsque cuncta expediens, Meleandri & Argenidi vota longè esse alia monstrauit, quàm quæ optabat Radirobanes, populúsve iactauerat. Ita paulatim factus Poliarcho finis erroris est, cœpítque in spem restitutus placidè audire de statu Siciliæ differentem. Cæterùm iubebat Arsidas, Poliarchum simulatione omissâ ac Regem accedere. Fractos hostes memorabat, legationem ad eum Timonidis, & præter beneuolentiam Meleandri, curam quoque Argenidis, & tot in se studia veterum amicorum. Quid ille formidaret inter tanta præsidia? aut cur simulationi mallet, quàm apertæ virtuti vir militaris confidere? Sed obstabat Gelanorus, dominum subinde admonēs fidei in Africâ datæ, nulli se priùs quàm Arsidæ ac deinde Argenidi locuturum. Ipse quoque Poliarchus se posse negabat incolumi dignitate prodire in publicum. Nauigandum priùs in patriam ad recipiendum cultum in quo vellet à Meleandro cerni. Vnam esse Argenidem, quam iuuante Arsidâ optaret conuenire. At saltem, retulit Arsidas, conscientiam Nicopompi suspectam non habebis. Nam quid fidem illius hominis prædicem? In te ornando totus

totus est, & fidissimo affectu exultat cùm laudaris. Apud eum nunc hospitor. nec fideliùs potes quàm illius laribus tegi. Haud ægrè Poliarchus, nec repugnante Gelanoro, assensus est; Igitur cùm obiter quieuissent; iter nocte concubiâ ingressi, sub Auroram Epeircten perueniunt; admissíque ad Nicopompum, compulerunt hospitem ad gratantium lachrymarum lætitiam. Et Arsidas vbi prouectior fuit dies ad Argenidem iuit; Sed occuparam cum parente, & deinde cum Cleobulo, habere secretam antè non potuit, quàm illa Radirobanem fugiens ad lucum diuertit.

Vbi autem aduenisse Poliarchum referente Arsidâ sciuit, oblita tot malorum, nec æstimato vtriusque periculo, plusquam pro incertâ & breui felicitate exultauit. Sed vtcunque festinanti expectanda vespera erat, vt is extra discrimen duci posset ad Regiam. Ero, inquit Argenis, in illâ porticu meâ vnde ad hortum est aditus. Erit vnà Selenissa, quæ tibi & Poliarcho aperiat. Vade, mi Arsida, & tempori adsis. Hinc gaudio turgens ad Selenissam pergebat, tanquam compari secretorum largitura fœlicitatis partem. Sed labefactatam fidem agnouit, Radirobane ab ipsâ commendato. Cùm igitur hanc quoque clusissent, factâ spe mitigati in Radirobanem animi; nixa fenestræ est quæ in hortum patebat. Tum verò duo grauissima occurrebant, aduentus Poliarchi, & Selenissæ perfidia. Ita mens iracundiâ & gaudio variata nihil saris consulebat. Sed maturato opus erat, ne Selenissa Poliarchum deprehenderet ad constitutum venientem. Eâ nocte ad ficta negotia anus ablegari non poterat: Nec consultius quicquam fuit, quàm Arsidæ per seruulum

ſerunlum nunciare, ſe picturis inſpectandis quas ſub veſperam afferri præceperat, vacare non poſſe. Veniret ad Regiam Arſidas primo mane, ſed non cum illo artifice. Facilè Arſidas intellexit, interueniſſe quæ morarentur virginis cum Poliarcho colloquium; Idque palàm non auſàm nunciare, hoc de picturis déque artifice eſſe commentam.

Verſus ergo ad ſolandum Poliarchum, quem hæc mora conficiebat, etiam Nicopompum adhibuit. Lætâ ſermonum & mutabili ſerie, mulcebant, nunc ſuas, nunc Argenidis virtutes non ægrè audientem; aut ſi quid ludicrum Radirobani ſiniſtrûmve contigerat. Sed huic officio hærentes turbauit aduentus amicorum. Quippe eâ veſperâ præceperat Dunalbius ſibi cœnam in Nicopompi ædibus coqui. Antenor ſuo è templo in vrbem delatus, & Hieroleander, eum comitabantur: Quibus fores intrantibus, cùm doleret Nicopompus à Poliarcho ſe auelli; ac ne Arſidam quidem cum tantò hoſpite perſeuerare poſſe (nam & illum Dunalbius ad cœnam quærebat) Poliarchus vtrumque ſolatus eſt. Irent ſedulò, nec perfunctoriè cœnarent, ne ſubolere Dunalbio poſſet aliquid eſſe arcani quod hilaritatem moraretur. Ipſe ducente Nicopompo ſubſtitit in conclaui ad triclinij latus, vnde conuiuarum ſermones excipi poſſent. Cœnantibus varij ſermones fuere, ſed plerumque vulgares, & quos à familiâ quæ conuiuis ad obſequia aderat notari non obeſſet. Vbi verò ſublatis epulis ſoli fuerunt, Nicopompus mentionem Poliarchi excompoſitæ iniecit; vt ille in proximo latens de ſuâ famâ rectiſſimè iudicaret; cùm iſti de eo ſimpliciter dicerent

cerent quem abeſſe arbitrabantur. Non parcebat tantum iuuenem laudare Dunalbius. Omnes eius virtutes memminerat; & Antenore atque Hieroleandro ſuas loquendi vices implentibus, nunc illius fortitudo, nunc comitas referebatur; tum in hilari ac iuuenili animo vis matura ingenij, & cætera bona propter quæ ſenectutem laudamus. Arſidas verò, quia compererat æmulationem Poliarchi in Radirobanem, ſeriem colloquendi deduxit ad ciuile in Lycogenem bellum, cuius initia Poliarchus proſperrima Regi pugnando effecerat. Inde paulatim ad Sardos & Radirobanem venit, cœpitque familiariter de eius ineptijs ridere. Nam & ille Rex ſuperbiſſimæ erat inter ſuos conſuetudinis, multaque paſſim exciderant quibus deprehenderetur vanum ingenium, fictæque virtutes. Dumque Dunalbius, Antenor, Nicopompus, vel faſtidio auertantur recordationem inſulſæ ſuperbiæ, vel indignari audent quòd eiuſmodi auxiliatori Sicilia gratias deberet; Subridens Hieroleander, Quid ſi, inquit, hominem hoc mane vidiſſetis? Impiâ adulatione elatus, carmina quædã de ſe conſcripta apud ſuos laudabat, quæ Poëta non condidiſſet, niſi aut alio quàm Apollinis furore inſanus, aut vtique illum cui ſcribebat ſciuiſſet inſanire. Finem poëmatis deſcripſi. Ex eo de toto conijcite.

Tu ſi terribiles in prælia ſana ingales
Exigis, Odryſios confuſo pectore Mauors
Damnat equos, dextramq; ſuam. Si terga ſubibis
Quadrupedis, cupiet ſpreto tua Cyllarus Aſtro
Imperia, & Sardis volitare ſuperbior agris.
Et cùm lentato volucres aptare ſagittas

Inſti-

Inſtitutis nerno, cedunt Phœbuſq́, dolenſq́,
Amphitryoniades. Quòd ni te velle putaret
Arte ſuâ vinci, tibi cederet ipſe Cupido.
At Maiâ genitus, cùm tu roſea ora reſoluis,
Aſtupet, atq, omnes ſubicit iam frigidus alas.
Cedit & ingenio Pallas, formáq, Lyæus,
Iura triumphatis cùm ſobria diuidit Indis
Pulcher, & intonſos diſtinguunt ſerta capillos.
Quid domito quòd frena mari tu claſſibus vnus
Imponis, ſceptroq́, tuo Neptunia ſceptra
Summiſere apices? O nobis aurea rurſus
Secula, ſi tantùm pronus tibi fulmina credat
Iuppiter, & cunctis vnum ſtes numen in aris.

Omnes de ſacrilegâ Poëtæ ſolertiâ prædam his carminibus auſpicantis riſerunt. Quamquam Nicopompus, & ipſe Poëta hanc nonnihil inuidiam leuabat: Quippe ita eſſe poëſeos genium, vt ad aurium voluptatem exerret extra verum, eò quidem licentiùs quòd cùm ſciat ſibi non credi, quicquid fingit, innocentis potiùs ludi, quàm inuerecundi mendacij res eſt. Præterea & ſæculum ita ferre, vt immodicis apud Reges laudibus iam omnes Poëtæ ſint. Nam nec ſolum Radirobanem eſſe cui hæc larua illuſerit. Ipſum quoque (oculis, nutuque abſentem Meleandrum ſignificans) quàm ſæpe his falli blanditiis? denique omnes eo fato Principes viros naſci, vt aliquid ſaltem pennarum ad hunc viſcum relinquant. At Dunalbius publicæ rei ſtudio motus, Ita verò improuidi ciues, inquit, dum vilitate laudandi vnuſquiſque Regum vitia ad amicitiam ſolicitatis, vos ſimul & illos miſerrimos fieri non ſentitis. Quanto enim incommodo veſtro imperantes ſic fingitis, ne

quid

quid eos pudeat; Sed licentiſſimè aſſueſcant ſeipſos amare & mirari; vtique poſtquam diu omnes eorum affectus adulatione & præconiis conſecrauiſtis. Illos autem, quantumcunque ſibi fœlices ſint, ego lachrymis digniſſimos puto; niſi ſupereſſent his domeſticorum inſidiis, & ea colere ac probare ſolerter inſtituant, non quæ in ipſis alij laudant, ſed quæ ipſi in aliis. Cæteros enim adeò ſua purpura occæcauit, vt neſciant quod nemo præter hos ignorat; qui mores, quæ ſtudia, quiſve modus, inter homines famam, aut veniam, vel denique odium ferat. Proh facinus! opulentiſſimæ venationis genus eſt explorare intimos Regum motus, quò eos natura, quò cupiditas vocet, mox non diis, non hominibus æſtimatis, quicquid amant aut volunt impenſè commendare; vel vt ſimilitudine morum, atque ſermonum, iis placeas; vel vt ſoluas eorum verecundiam, & gratias tibi debeant, quòd molliueris viæ ſpeciem, quam ad vitia ducentem, obſitámque infamiâ, pudor prohibebat experiri. Quid miremur Principes violentâ adulationis procellâ inclinatos quò ſponte iam volunt, iis vocibus credere quas ſolas accipiunt? Præſertim nemine ruinam ſuſtinente ad quam tanta vis impellit. Nam illi ſapientes quos negociis adhibent, ſeu verentur fruſtra monere, ſeu medicamentum quamuis infundat ſalubritatem, tamen ingratum eſſe ſciunt; his vulneribus non adhibent manum; Aut certè vitia diſtinguunt quibus ſeipſum Rex maculat, ab iis quibus perdit Rempublicam. Et contenti vtcunque mederi publicis, non reſtituunt Principi oculos, quibus ipſe ſuam ſortem & blandientium fallaciam damnet.

Quis

Quis familiarium, ſapienter Reges admonuit, ſi auiditate æris infames ſunt, ſi nimio venationum ſtudio amittunt reipublicæ curam; aut cùm libidinis exemplis inficiunt ſæculum, vel inconſultis amicitiis publicam inuidiam concitant? Laboramus etiam virtutum nomina his cupiditatibus fœdare. Cura futuri, laborum aſſuetudo, comitas, liberalitas appellantur. Nec vitia illa tantùm, ſed etiam leuiora, in his adoleſcunt mendaciis. Imò cùm reſtè quid ſapiunt, adeò fictos inueniunt & nimios plauſus, vt ſæpè (credite amici) pudore, qui cæteris aberat, onerati oculi multùm mihi tremuerint. Videbam neque pudere iſtos effuſiſſimæ fraudis, neque Principes indignari quòd ſibi tam procaciter illuderetur. Quantum à comœdiâ diſtat hic ludus; cùm vtrobique in os laudes, quos apud te proteruo contemptu, tanquam vanos aut pueriliter captos, derides? Quòd niſi maiorem Regibus genium quàm qui populum informat, dij dediſſent, quotuſquiſque ex his plagis euaderet; quæ vel ipſâ conſuetudine placent, quia naſcentium cunas circundant, nec eas meminerunt ſibi poni? Sed neque his periculis ſoli Reges infeſti ſunt. Plerique regiis malis in priuatâ fortunâ laboramus. Reges ſumus ſupplicibus; rurſúſque Rex nobis, in cuius eſt manu quod petimus. Hunc tentamus blanditiis, hunc illâ vanitate conficimus; vltro amantem tela quibus percelli Reges ſolent. Quod eſt autem ad Radirobanem, à cuius ſuperbâ credulitate initium queſtibus iſtis fuit, cæterâ lenitate meruit ne qua in eo peccata excuſemus. Et ô vos Siculi miſeros, ſi illius coniugio Argenidem damnatis.

Adeò

Adeò Poliarchum hæc oratio affecit, vt vix ſibi temperaret. Optabat Dunalbium amplecti ob hoc de Radirobane augurium; deſtinabátque iam præmia quibus ſæpè ab illo eiuſmodi candoris præcepta eliceret. Omnes denique illos inſtituit commendare Argenidi, eorúmque vti fide in ijs quæ inſtabant. Dilapſis hoſpitibus, Nicopompus & Arſidas ad ipſum redeunt. Deductúmque ad thorum non antè deſtituunt, quàm ille amicorum quieti conſulens, & cum ſolis præterea curis meliùs loquuturus, domitum ſopore ſe fingeret.

Noctem illam Seleniſſa & Argenis (quis mortalitatis ludibria ſatis æſtimet?) in eiuſdem calliditatis mutuo dolo ducebant; quâ ſcilicet ratione, vbi dies rediiſſet, vna alterius oculos fugere poſſet. Nam & Seleniſſa locum quærebat quo remotâ Argenide Radirobani loqueretur; & Argenis optabat amouere Seleniſſam ne ſciret adueniſſe Poliarchum. Prior Seleniſſa nunquam ſe peccaturam rectiùs rata, quàm in vmbrâ libertatis, vltro de Radirobane mentionem iniecit; Aiebat enixè ab eo ſeoratam, vt in iiſdem arborum ſpatiis poſterâ die eſſet; Cupere illum quædam haud vulgaria cum eâ communicare, & inde ad Argenidis colloquium deduci. Occupauit Argenis; Vade vbi commodum erit, mater. Sed mihi ad ea digerenda patium relinque, quæ cùm vnà colloquemur, & vt ſolet orabit, reponam. Volo itaque vt maturè cum illo ſis, protractóque ſermone hominem teneas, donec omnibus cogitatis ipſa in hortum deſcendam. Nihil poſſe reperiri prudentius iterabat Seleniſſa, tacitâ improbitate deridens, quòd

ſui

sui prodendi rationem ac tempus ipsa Argenis aperuerat. Sed & ignara erat se quoque deludi, & amolitam à conspectu non tam mitti ad Radirobanē, quàm auerti à Poliarcho. Manè erat, & multi Solis æstum ambulatione præcipiebant. Iámque illius voluptatis simulatione Radirobanes opperiebatur matronam in horto; vix tunc ob Argenidem magis quàm Theocrinem solicitus. Nec segnior anus, cùm maturiùs de thoro surrexisset; Pergo, inquit, ad Sardiniæ Regem. Si vera de amore suo retulit, diu est quòd inambulat somni impatiens. At nos ruó defectæ (addebat subridens) pœnas illius ætatis luimus, quæ nec suos labores agnoscit, nec æstimat alienos. Hic iterum monere Argenis, ne antè discederet à Radirobane quàm ad viridarium ipsa procederet. Malle se illic, quàm intra limina Radirobani loqui. Ea Seleniss fuere lætissima, credenti Argenidem hoc breuissimum tempus petere ad recipiendi rationem ac tempus ipsa Argenis apparatum prioris amoris; quem antè omitti oportebat quàm posset Radirobani placari.

Vix egressa limen erat, cùm Argenis ad Arsidam mittit, iubétque confestim venire cum hospite. Nec distulit ille; & Poliarchum sub crine adoptitio latentem, cum exiguis aliquot picturis, mercatoris specie secum duxit. Tremebat Poliarchus, & illud animi robur quod nulla discrimina, nulli hostes permouerant, destituebat cogitantem se ad Argenidem ire. Sanguinem etiam in illâ expectatione virgo amiserat; notauerátque intercidi à se verba si cui loquebatur. Secreta erat porticus in quam ad cogitationum curarúmque solitariam libertatem solebat secedere. Illuc postquam cum Arsidâ Poliarchus admissus

ſus eſt, manumque protenſam, tanquam numen veneraretur, ad os retulit, ſubitò vtrimque ſingultus multo rubore vultus ſparſerunt. Mox direptâ ille laruâ ſuos vultus reddidit ſibi; & cum Arſidâ publicæ humanitatis verbis ſalutauit Argenidem. Sed Arſidas tanquam aliud agens ſenſim ad murum receſſit; fecitque ambobus poteſtatem liberiùs colloquendi. Hic rurſus erepta turbulentis affectibus verba diſtulere attonitos, donec fuſis lachrymis expedita Argenis; Video te, chariſſime? inquit; an expreſſere tuos vultus inſomnia, & imitationem lætitiæ ad Argenidem tuam ferunt? Vides, retulit ille, domina, nouo nunc ſenſu mala exacta ſentientem, & tuo conſpectu admonitum quàm calamitoſum fuerit tamdiu abfuiſſe. Quod mihi graue eſt meminiſſe; quid ſenſûs tibi fuit, quid virium, in meis periculis? Quàm multùm doluiſti; quàm ſæpè accuſauiſti abſentiam meam? At illa; Nimis heu potes ex tuis doloribus æſtimare quàm ſolicitos te abſente dies exegerim. Eo quoque miſerior, Poliarche, ſum, quòd non te ſequi licet, quòd ſcio te per pericula errare; denique quòd ſperare alij audent me poſſe mutari. Dic iterum. Tu is es Poliarchus? tu in Siciliam rediiſti? tu es incolumis? præſentem te conſpicor? Ah num & maciei quam in tuo vultu cerno ego cauſa ſum, Poliarche? Sed an eadem querenda rurſus erunt? an tibi iteranda exilia? & timidè ſemper amabimus? Ille errores ſuos in compendium miſit; Vt naufragus fuiſſet, vt de prædonibus victor, & in Numidiæ aulâ ger. At Argenis (quod potiùs in rem erat) paucis expoſuit Radirobanis cupiditatem. Et quidem timere ſe, ne bene meritum hominem Meleander generum velit accipere;

accipere; quod facinus, inquit, nisi tu illi obstas, anteuertam meâ cæde. Quàm autem miserum putas sub ictu quotidie mortis stare, quæ non longiùs abest quàm fœdera illa quæ Sardi fortissimè vrgent? Accedit solitudo. Neminis solatium adest, cui curas committam. Timeo armatum Radirobanem; Patrem vereor: Ipsa (proh facinus!) Seleniſſâ ad hostes defecit. Et iamdudum (subjicit Poliarchus) hanc oculis quærebam. Tibi enim hodie primùm, illâ absente, loquor. Ego, ait Argenis, si viuo, eam miserrimam habebo. Studet Regi Sardiniæ. Nec cur aut quomodo mutata sit, scio. Sed ne de fugitio dubites, cùm secretæ essemus Radirobanem laudauit. Parum id erat; nisi me vt saltem simulatâ amicitiâ facilis illi essem sustinuisset hortari; id est, vt quasi reciprocanti æstu, sensim à re recederem. Nunc quoque ne adesse te scirem, passa sum ad illum hanc exire. Ambo in viridario de meis fatis agunt. Sed non impunè peccauerit. Peribit si vnquã fœlix ero. Indignatus iuuenis; cùm proditionis iniuriam impatienter ferret, ad periculum quoque exhorruit, quod tam potens in Argenidis familiâ Radirobanes esset; & vel si cessaret Argenis, vltorem iniuriæ se promisit.

Post hæc anxiâ deliberatione versantibus quid sibi capiendum consilij, ipsâ incertitudine animi nihil quod occurreret placebat. Iret ad Meleandrum Poliarchus, se Regem prædicaret, numeraret beneficia, sibi vxorem optaret Argenidem: Ipsa quoque Argenis se sponsam Poliarchi (quod res erat) apud patrem profiteretur. Iustum quidem, & præsenti, si succederet, vtilitatis in ea mala remedium. Sed time-

bat Argenis iniquiorem Poliarcho Meleandrum; quo dissimulato armatum Radirobanem monstrabat. Non æquam fore causam Poliarchi se in Regium culmen subitò asserentis, & illius cuius cognitæ opes erant, & qui etiammum exercitu implebat Siciliam. Timere se insidias & scelera, quæ amor, & regni cupiditas atrocia inueniunt. Vera hæc esse sentiebat Poliarchus; Addebátque metuendam Archombroti gratiam apud Regem; quem vereor, inquit, ne & in spem tuarum nuptiarum erectus sit. Cohorruit Argenis ad hanc vocem; Neque tardè per omnes Archombroti actus, perque omnia verba, redeunte memoriâ, in eandem suspicionem delapsa est. Igitur consilium adeundi tunc publicè Regem, tanquam præceps, & sæuum periculis, emittunt.

Diutius hæsere in alio; Vt, quando fortuna Siciliam negabat, irent in patriam Poliarchi. Vltrò redire in gratiam Meleander optaret: & elusus Radirobanes, si aliquid moueret, excipi posset armis. Nihil Selenissam, nihil Archombrotum nocituros. Quid mirum si virgo ad sponsi domum ibat? Pro flammeo velum fore quo celaretur discedens: faces autem multò plures quàm quinque, sub noctem ipsa astra abeunti præstitura. In hanc fugam consentiens Argenis, reluctantem animum, & damnantem hunc impetum, non benè domabat. Vellebaturque media intentio inter abeundi & manendi consilia. Hinc causam quæ vtique optima erat, respiciebat; hinc famam; quam non integro tantùm, sed & sapienti pudore oportet habere propitiam. In eâ seditione animi, tamen sequebatur Poliarchum; non tam quòd

quòd illud oprimum putaret, quàm ne aliquid esset quod ei negare videretur. Sed ipse hoc furto non admodum lætus; quia sciebat peruulgatum hoc esse remedium; & nullam amantium fabulam penè constare, in qua virgo cum sponso non fugiat; Cùm præterea vim notasset quam Argenis fugæ laudandæ sibi ipsa inferebat: Digni sumus, ô Domina, inquit, qui non latronum more tenebras, atque silentium, quæramus in vota. Quid si deprehensis non erit sub irato patre defensio? Quid si abstrahemur nunquam rediturí ad conspectum? Frustra præsidium ab æquitate expectamus, nisi ipsi æquitati paramus antè præsidium. Si placet; credíque interim mala iam familiaria tres adhuc menses durare nos posse; ego à patriâ reuertar cum milite, vt non sine dignitatis insignibus te Regum Principúmque, spem ac stirpem accipiam. Quòd si adhuc repugnabunt nostri hostes, extorquebo idoneis viribus à Siciliâ, meam simul & tuam fœlicitatem. Sponde modò tamdiu te victuram. Ego strenuè adero, nisi mors interim obtinget; quæ si tam celeri fato imminet, at tanti saltem erit te à funebri abfuisse spectaculo. Cùm hæc verba suspirio finiret, obruerunt Argenidem largissimi fletus; Reputánsque quàm is igitur procul, quàm subitò abiret, non minùs sub amore, quàm antea sub verecundiâ, vapulauit. Sed consuetudine dolendi, tres faciliùs menses destinari ad miserias sinebat; modò intra id temporis rediret Poliarchus, vel inermis; quem tunc ipsa sequeretur, spe aliâ omni damnatâ.

Vbi in illam sententiam concessum est, vterque plurima monere & hortari; quærere etiam Poliarchus

chus quid interim Radirobani, quid parenti, virgo diceret. Illa autem ne promisso tempore destitueret amantem, verbis & lachrymis, & quod efficacius erat, mentione destinati sui talleret interitûs monebat. Plurima, inquit, Poliarche, in te amaui; sed præcipuè fidem, & plerisque virorum ignotam modestiam. Diu est, quod, non spreto quidem patris imperio, sed omisso, te sponsum appellaui. Nunc iterum opes meas, fortunam, amicitiam, quia licet tibi trado; & per vtriusque fata obtestor, nulla vis ab hoc sacramento me absoluet. Nullius vnquam, nisi Poliarchi, erit Argenis. Si dij sinent vt felicibus hymenæis iungamur, tum plenum beneficium fatis debebimus: Sin malignior fortuna conatus euerterit nostros, ego tamen incorrupta in tumulum succedam, & sidem animorum inter nos matrimonium erit. Post hæc verba rubore suffusa est, pronúsque in gratias, Poliarchus, non minora de Argenidis in se vicio ita loquutus est.

Timebat vterque ne fortè à Radirobane rediret Seleniſſa; cui postquam ambo male dixerunt, sua sit tamen Poliarchus ne illam tot secretorum arbitram à se temere Argenis amitteret. Sin necessitatem diuortij suo scelere faceret anus, tunc virgo meminisset Timocleæ, prudentissimæ matronæ, & illo loco dignæ a quo ista excideret. Satis erat commendata Argenidi Timoclea, seruatrix Poliarchi; timuitque subitò virgo peccasse; tenuibus adhuc donis parum in eam liberalis. Quippe Seleniſſa effugerat, ne in gynecæum reciperetur; nec de charitate quidem, sed de constitutis muneribus multa dehortando recederat. Cùm verò narraret Poliarchus

chus beneuolentiam in se Dunalbij, adderétque non leuiùs Antenorem, & Hieroleandrum in se affectos, sibi virgo gratulabatur, hos eximios viros esse, quorum tutâ opera vti in arcanis liceret. Statuerunt igitur, beneficiis omnes excolere. Quamquam Dunalbius eò Sacerdotij processerat, vt vix quicquam posset addi fastigio; tamen aiebant referendæ gratiæ locum nunquam Regibus deesse. Hieroleandro autem (inquit Argenis) magnus erit ad publicos honores aditus, si eum patris epistolis ego præfecero. Sed Antenori quæ præmia erunt? Mittam sæpe Apollini, & Sacerdoti donaria; Et si tibi videtur, Poliarche, charissimam Timocleam vbi res nostræ successerint, magnâ cum dote, quam vterque ei dicemus, vxorem accipiet.

Iam tempus vrgebat; viciſsímque expectabant missionem, neutro tam acerbum sermonem incipiente. Ergo silebant tristi aspectu; donec conatus Poliarchus benè precari, & abire, in vocis primordio defecit. Vt tamen necessariâ fortitudine dolores finiret qui in discedendi confinio crescebant, demissis cerucibus veneratus Argenidem, inter silentium abscessit. At Virgo sæpè repressis lachrymis tandem victa, subito impetu semouit se à conspectu. Amens plangebat pectus immeritum, plùs mala Poliarchi quàm sua, aut sentiens, aut sentire se rata. Sic tunc confusa in secretum cubiculum irrupit; & ille haud certis vestigiis, oculisque vix egressum à porticu videbat. Arsidas quoque perturbatione cognitâ, & frigidus ipse, nec dicere quicquâ ausus, cum muto, nec satis sui conscio, redit ad Nicopompum, illíncque sub vesperam ad mare cupientem deducit.

Interim motibus longè diuersis Radirobanes agebatur, differente Seleniſſâ de Theocrines diſcrimine. Nam vt anum in viridarium venientem eſt amplexus, Vt pugnat, vt vincit Theocrine? ô mater: certè in ipſius imagine anxiam noctem duxi. Nam heri iniquo numero ſi meminiſti, pugnantem reliquimus. Sed quod præcipuè me ſolicitum habet, an Argenis noſtra valet? & quid tractabilem fore exiſtimas? Tum Seleniſſa, Diis litauiſti, Rex; niſi me eloquentem faciam, imputémque meæ arti quòd incepit agnoſcere Argenis ſe tibi præter meritum duram eſſe. Quid enim ampliùs expectes? Illam ad pœnitentiam adegi meis verbis. Mitigato in te animo huc promiſit ſe venturam. Sed dum cultui ſuo vacat, ſine nos incœpta euoluere. Magnopere enim expedit ne ignores Theocrinem. Pugnabat, vt retuli, ſpoliiſque animoſa hoſtilibus circumferebat ſimul clypeum, ſimul ferrum. Diceres hanc bellis aſſuetam, illos in gynecæo adoleuiſſe. Duo de prædonibus iam ſtrati; totidem reliqui erant. Nemo integer à vulneribus reſtabat. Nam & in fronte Theocrines, dum ipſa alterum petit, mucro alterius leuiter ſedit. Illico emicuit ſanguis, & purpurâ per candidiſſimos vultus errante toruos oculos ſtrinxit; capútque & arma quaſſando cùm minaciter proclamaſſet (adhuc timeo, Rex) aliquid ſupra mortalem fuit. Vix ſauciam videramus; iámque illam quâ violata erat manum ferro deiecerat. Neque mora, auerſos prædones cùm vulneribus multis inualidi fugerent, nihil noctem, nihil inſidias verita, extra triclinium ſequuta eſt.

Sed dum per tenebras & hi latent impuniùs, &

irata

irata exerrat Theocrine, nouus clamor illius animum percussit. Nam altera pars latronum, cùm aliquandiu cubile Meleandri quæsiissent, tandem lumen sequuti quod haud procul regio thoro in custodiam vigilabat, fores effringunt, &, promissum Lycogeni donum, Regem vinculis adoriuntur. Excitatus tumultu Rex, vbi viros (haud assuetum illi domui facinus) aspexit, & quidem armatos; quamquam somno & rerum insolentiâ turbatus, tamen ensem qui ad puluinum pendebat corripiens, simul vestigium ad pugnam festiuauit componere. Sed priusquam excussum thoro corpus, iusto gradu consisteret, irâ & horrore titubantem latrones circumsistunt. Non sacra illa membra, non proximum diis nomen reueriti, captiuum reclinant in lectum; ferróque extorto quod tenebat, ausus vnus est, simulans casum; (sed opinor sacrilegæ audaciæ famam & voluptatem captans) in illius vultum capulo impingere. Iam manus institis tenebantur, & quasi damnatum operto capite ducentes, superbi querebantur, nondum socios qui ad comprehendendam Argenidem diuerterant, adesse cum prædâ; Cùm Theocrine successu exultans, prælióque & vulnere accensa, ad Regem peruênit; captiuúmque intuita, furioso clamore grassatores increpuit; O quotquot sunt parricidarum deterrimi, subite calentem vestrorum sociorum sanguine ensem. heu meâ manu non digni! Sed non omnes ita peribitis. Supererunt qui seruiliter necentur. Nec leuiùs quàm pro atrocitate minarum, cœpit in eos desæuire. In illo tumultu excidit vestis quâ caput Meleandri prædones condiderant. Hac prolapsâ videt auxilium suum, videt parem tot grassato-

graſſatoribus Theocrinem, quæ iam fato vnius cæteros admonuerat illi ſceleri abeſſe fortunam. Mireris Theocrinem; tot obuerſantibus circà mucronibus, tot mortibus clypeo ſolo depulſis, Regis vincula non patienter aſpexiſſe. Sed ô Rex Sanctiſſime, inquit, quamdiu captiuum te videbo? Simul nodum inſtitarum qui non arctè coiuerat, ſoluit, & arma viriliter quærentem obiectu corporis tutatur, donec gladium inueniret.

Hìc Radirobanes, ægrè ſeruatum ſilentium denique ſoluens, ô, inquit, ſimillima fabulis monſtra! Quid huic par antiquitas vidit? Vnde virgini ille ſanguis? Vnde fati charitas tanta in Regem, vt paterentur imminere exitium, quò ſanctiùs & fœlicitatis nouæ exemplo, eſſet incolumis? O Seleniſſa! Sed an vera hæc autumas? Parce per tot miracula confuſo. Tum annus; Tu ita me (ô Rex) atque ita te iuuet Argenis, vt hæc non minùs vera ſunt quàm me viuere, quàm tibi me loqui, quàm denique te amare. Perge igitur, ſubiicit Radirobanes, implere me tam inſignis noctis prodigiis. Et illa; Exolutus vinculis Meleander, non ſuam ſalutem, non Theocrines pericula deſtituit. Ita validè pugnando effectum eſt, vt ex tribus qui ſupererant, vnus caderet, aliúſque fugeret, & poſtremum Theocrine amplexu occuparet, cuius poſtquam lacertos in tergum reduxit, vinctum obnoxium committit Meleandro: Et, ſerua hunc, ait; dúmque redeo, ſi ſalutem tuam, Rex, amas, intra hanc ſedem te contine. Illum qui aufugit non oportet elabi: præterea explorabo de inſidiis quid ſuperſit.

Sub hæc verba limen egreſſa, redit ad thalamum Arge-

Argenidis, in quo noſtræ mulieres timidiſſimo cœtu conuenerant. Collige animum tuum. Nam quæ à me, Rex, audies, niſi eſſes conſtantiſſimus, te repentè per præcipites motus abriperent. Theocrine prælio calens, oculiſque iam alia, & propemodum toto vultu nobis ignota, manu Argenidem prehendit, & præterea ſequi me iubet. Poſtquam conſtitimus vnde cæteræ loquentem non audirent; Diis gratias habeo, inquit, quòd amoris mei induſtriam per non inutiles dolos in hanc veſtem & domum coëgerunt. Tibi, Domina, Patríque, ſaluti hæc fraus fuit, quos propitiis fatis prædonibus eripui. Hoc euentu æquũ eſt mihi ignoſci. Nam quid ampliùs diſſimulem, cùm iſta me prælia probauerint virum eſſe? Fefelli, Audaciùs quàm voluiſſetis amaui; & quo minimè licebat ſub muliebris ſexûs fauore admiſſus ſum. Sed excuſationis multùm eſt, quòd inter vos tamdiu verſatus, mores & ſpeciem puellæ ſic retuli, vt nulla immodeſtia ſexum arguerit: quantum autem in fœminas potuerim, ſi abfuiſſet verecundia, nunc demum in viros oſtendi. Nec quæro has vires aut continentiam laudare. Satis erit ſi apud te; (Virgo) me abſoluent. Scias enim. Ego nec genere, nec fortunâ regiis nuptiis impar, ab externo littore tuam famam ſequutus ſum; & quaſi admonentibus diis, vt te viderem, fruerérque moribus tuis, fœminam ſimulaui. Crudelitatem patrui, miſerias matris, omnia commentus ſum. Abſcedo nunc ægrior quàm cùm intraui. Nam quantillum tuarum virtutum eſt quod famâ acceperam? & me tamen rapuerant.

Radirobanes atrociter his verbis vulneratus; Perij, Seleniſſa, perij, inquit. Quis hic ergo ſub pallâ dege-

degeneri Achilles? aut quæ Thetis fraudem ornauerat? Nullus ſum. An ille eſt quem nunc amat Argenis? Ille eſt, ſubjicit anus: & ne putes vulgare hoc eſſe ſecretum, id adhuc ignorat Meleander. Cæterùm morari ſe diutiùs poſſe negabat, ne Regi ſuſpecta fortitudo ſenſim fraudem detegeret. Redituru̅ ſe breui ad Regiani̅, ſed cultu militari, mihiq́ue, vel Syracuſis, vel in Aulâ, præſtò futurum quoties ab arce digrederer. Sibi nomen Poliarcho; neque vetò diutiùs victurum, quàm placeret Argenidi. Ex animo tuo perpende, Rex, quales ambæ fuerimus. Si te narratio virum mouet, quid exiſtimas in re præſenti fœminas obſtupuiſſe? Pauca deinde in aurem Argenidi narrauit. Credo, genus & patriam referebat, obteſtatu̅ſque virginem vt ſecreta ea eſſent, fidem inuênit. Vnum hoc enim arcanum eſt quod non auribus meis Argenis commiſerit. Arcis claues apud me, de more ſeruabantur: quas ille corripiens, Ite ad Meleandrum, ait; Ego ne maiores ſubſint inſidiæ, Prætorianos & vigiles accerſam. Spiſſiſſimæ nunc nubes omnia aſtra eripuerant. Et dimotis ille clauſtris, cùm facem teneret, ab ipſo arcis limine exclamauit, perrupiſſe ad Regem graſſatores; Properaret ad auxilium è ſtationibus miles; inſtare, adeſſe periculum; facinus propè peractum eſſe. Hæc cùm vehementiùs aliquoties proclamaſſet, ipſe quidem longè à viâ declinauit per tenebras; cæterùm exarſere improuiſo tumultu qui arcem proximè obſeruabant. Quo habitu quiſque erant, procurrunt ad præſtandam celeriter fidem; Nam & multi ſeminudi, ne componendis veſtibus tardi eſſent, propemodum ſola arma attulerunt. Iam occupauerant

mœnia

mœnia, iam feruebat vestibulum atriúmque confusis cohortibus. Cúmque per varios ignes frustra hostis quæreretur, cœpere vereri, ne aut laruæ improuidos lusissent, aut aliquo dolo de stationibus essent exciti. Præcipui verò duces, & in illis Eurymedes, cum delectis militum ad cubiculum Regis peruadit, in quo ego cum Argenide eram. Nostra vociferatio, & in vultu Regis horror, maximéque duo cadauĕra quæ ante pedes iacebant, non contemnendæ rei indicia fuerunt. Circumsteterę igitur Regem; Ac quòd incolumem videbant, defunctumque periculo, manum amplexi, missis vocibus multa ac varia volentes, ideo nihil exequebantur. Hi quærebant qui sicarij fuissent: alij quis eos refellisset in inermi & muliebri domo; plurimi accensis facibus scrutabantur ne quà hostis lateret. Etiam tumultuaria quæstio de captiuo habebatur, his genas vellicantibus, alijs in pectus intentantibus ferrum. Meleander interesse arbitratus ne præcox vindicta de eo sumeretur, tradit seruandum Eurymedi.

Iamque securus, & præsidio suorum medius ad Argenidis thalamum venit, quò & referentibus nobis audierat etiam domitos esse à Theocrine sicarios. Postquam & illic duo cadauera conspexere, & plagas plusquam ad mortem opus erat adactas, enixiùs rogauere Regis amici, quinam mortalium huic fortitudini suffecissent. Vbi verò retulimus, manu puellæ patratum hoc facinus, taciti (nam admiratio verba suppresserat) circumlatis oculis victricem requirebant. Rex quoque aduocari illam iussit; & quia monebamus duos ex latronibus fugisse, ipseque meminerat vnum quoque cubiculo suo elapsum, totâ

totâ domo distribui exploratores iussit, qui repertos adducerent. Sed siue per portam quâ receptum persidium erat effugerant; siue per muros erant delapsi; Regi tandem relatum est, neque illos neque Theocrinem comparere. Minor cura Melcandro de prædonibus fuit; sed Theocrinem abesse non ferebat; iterúmque delectis qui omnia vestigarent, Theocrines nomine tota domus exsonuit. Sciebamus, ego, atque Argenis, vocantibus respondere non posse, qui beneficio noctis vsurus iam forsitan multùm viæ processisset; Primúmque indicium mihi fuit amare Argenidem, quòd adeò dissimulabat quicquid vtraque noueramus, vt & propè me falleret.

In illis tumultibus reliquum noctis absumptum est. Primâ luce Cleobulus, cæteriáque quorum consiliis Rex præcipuè fidit, per custores admoniti quid Regi contigisset, strenuè adfuerunt; quibus ad quæstionem de captiuo habendam dimissis, Rex ita circumstantes affatus est; Quamquam in me, deósque ingens piaculum admisere nefarii, detegíque & vindicari sontes debent; ego tamen non me magis vltum cupio, quàm illum videre cuius virtute seruatus sum. Vbicunque Theocrine est, ego me fœlicem abnuo esse, quamdiu ignoro an illa sit in tranquillo. Dij boni! Ne in latronum insidias nimiâ virtute deuenerit. Sic loquenti, quærentiq; ne, iterum exploratores renunciant, nulla Theocrines vestigia nec in arce, nec in proximis campis extare. Si quid duri contigisset, aut sauciam, aut nefas, interemptam potuisse reperiri. Hæsit aliquantùm Rex, vt ex fronte conjiciebamus, in subitas

itas cogitationes delapsus. Tandem versus ad signum maximi Iouis, quod non procul in domesticâ arâ stabat; Summe Iupiter, inquit, si vt conjicio res est, firma tuo numine meam fidem. Cœlesti munere factum est quòd ex telis impiorũ elapsus sum. O Theocrine, si fas est adhuc eo nomine te censeri, quod tibi inter nos induisti. Non tu virgo mortalis, nec de numinum vulgo. Tu sanctissima Pallas, tu præses armorum, tu quæ soli Ioui debes quòd nata es. Veneror te, dearum fortissima, ne Siculos patiaris ignorare beneficium tuum. Me enim arctissimâ religione tibi devotum exemisti inimicis; seu patris imperium, seu pietatem tuam sequuta. O te fœlicem, mea Argenis, si tuas fortunas licuisset agnoscere; sciuisséque Palladem tibi loqui, tibi adesse; quæ quo solertiùs diuinitatem celaret, tibi clientis specie voluit esse obnoxia! Quibus argumentis hoc credam, si postulas, Primùm, memini vultus; & eodẽ numine, quo deam vetabar deprehendere, nunc serò immortalia ora cognosco. Quis vigor? quod in oculis iubar? Omnia lineamenta in memoriam redeant; scies quòd vt fingebat mortalem, ita nec deam in totum suppressérat. Sed quis de accepto beneficio dubiter post certamen Pallade vnâ dignum? Adeóne ad diuina opera caligemus, vt virgunculæ manu putemus tot homines fusos, & non potiùs lacertis cœlestibus gratias habeamus, qui hanc pugnam ediderunt? Nunc verò quæ præsens tegebatur, absentiâ suâ se nobis aperuit. In cœlum abscessit; aut fortasse nostris oculis erepta, tamen inter nos versatur, expertura an simus ingrati.

Ita differente Meleandro, fremitus ingens inter audientes exortus est. Scis hominum animos, ac præsertim

sertim multitudinis, facilè grandibus & insuetis rebus deos authores facere ; & superstitionem quodam impetu infundi. Glorioſum præterea Siciliæ erat, deos ipſos pugnaſſe pro Regibus. Itaque orationem Regis excepit militum clamor, Mineruam Tritonidem per omnia nomina inuocantium, quæ illi artes ſuæ aut deditæ ſedes fecerunt. Hi ſuperſtitione animi ; alij quò Regi placerent ; cæteri effuſè gaudendi licentiam amantes. Vt putas inter hos errantium motus riſu furtiuo mecum Argenidem luſiſſe ? Nec indelectata quidem hac fabula, mirabar quòd Rex tam facilè deam feciſſet. Sed non hactenus ſtetit ludibrium. Quidam miles ſiue adulatione, ſiue inſaniâ motus ; Quæ autem illa ſpecies, inquit, quam in ſummâ arce vidi, cùm ex caſtris exciti primùm ſumus ? Fulgebat per noctem candidiſſimus ignis, quem hærere tectis putabam, & nos compeſcendo incendio acciri. Mox in radios diſtingui cœpit fulgor ; & hæc pompa longo ordine creuit in cœlum. Rei autem admirationem tunc quidem mihi excuſſit nunciatum, Rex, tuæ maieſtatis periculum, quam non ſine venerationis ſenſu nunc repeto. Quid ſi ille Palladis ſplendor erat, ſe ſe poſt te aſſertum recipientis ad ſydera ? Vix miles finierat, cùm plerique eâdem veſaniâ, quod is finxerat, ſomnioue conceperat, vidiſſe ſe confirmant. Ita multis authoribus fabula inualuit ; & certatim conſecrationem Theocrines argumentis, veneratione, aſſenſu iuuerunt. Cùm verò gratularentur Argenidi quòd tamdiu habuiſſet domeſticum numen, illa abiectis modeſtiæ ſpecie luminibus, anteuertebat riſum ; donec ſatis

adoratâ

adoratâ Mineruâ, Rex ad consilium supra atrocitate sceleris, cum delectis secessit; & ego atque Argenis de Poliarcho loquuturæ in penetrale conuenimus. Dicebat Argenis, non indolis ad tempus repressæ, sed verissimæ fuisse virtutis; quòd is apud se tot dies modestiam tenuisset. Quid illius ingenio candidius, qui penè lenior inter mulieres fuisset, quàm fortior inter viros? Iam beneficium memorabat quod Meleandro teste dignum erat magnitudine deorum, & Palladis manu. Iam etiam, sed illud verecundè, monstrabat quantùm ille amasset, periculosissimo dolo ausus & sexum dissimulare, & se supplicijs, quæ deprehenso certa erant, obijcere. Fateor, ô Rex; subleuabam virginis pudorem, ea ipsa commendando, quæ intelligebam illi esse gratissima; & quia nondum te noueram, nihil credebam præstabilius Poliarcho.

Interim exegerat à captiuo Cleobulus sceleris authorem atque modum. Ille tormentis impar, cuncta de Lycogene confessus, Viam aiebat se ad arcem inuenisse, quà mari alluitur; nescio quâ harpagine in murum coniectâ, quæ ilicet saxis hæsit, prælegatúmque funiculum, per quem in altum scandi posset, librato pondere immota sustinuit. Hîc largiter à Rege esse peccatum consultiores putant. Nam cùm Lycogenem subitò opprimi oporteret; maluit ad illius villam mitti qui hominem tantùm accerserent. Sed iam eum ad arma comparatum crediderat; vt nec capi facilè posset; seu sperabat ad omnia audacem contempto indicij periculo venturum. At ille cum clientum fortissimis, quos pridiè ibirei euentum plerumque ignaros coëgerat, venationis specie

ſpecie longiùs profectus, venit ad arcem quam in Leontino agro habebat eximiam. Hinc per literas Regi ſignificat, nec ſe tutò inter tot inimicos ad iudicium ire poſſe, nec debere inauditum damnari. Non denique oportere ſubornatos in ſuam pernicie m ſicarios fidem habere. Interim factione & viribus adoleuerat; vt quod nimiæ lenitatis conſilium fuerat Regi, tunc neceſſarium eſſet, diſſimulare facinus, & tanquam ad innocentem reſcribere; Præcipuè monente Cleobulo, vt ſi iniuriam fortiter exequi nollet, ſaltem non tam ignoſcere videretur, quàm fidem accuſationi non habere. Ad hoc conſilium fuit, vt captiuus ille index, morte in carcere oblatâ, tanquam caſu occideret. Neque tamen Lycogenes quid meritus ipſe, aut Meleander quid ille auſus eſſet, oblitus eſt. Alter ergo in alterius poteſtatem aut fidem redire cauebant; & ſuſpicionibus odia fouebantur, bello quod deinde ſequutum eſt propemodum deteriora.

Interim Meleander damnatâ arcis fide quæ ſicariorum furori patuerat, nouo conſilio Syracuſas Argenidem abducit; non tam iratus Lycogeni, quàm Palladi gratus. Aduentabant quinque dierum ſolemnia, quibus ferias illius deæ naſcentis ſolemus reſidere. His ergo expectatis, Rex ad templum progreditur, conuocatoque ad concionem populo, in hunc ſenſum loquutus eſt; Scire iam eos quicquid ipſe de Palladis in ſe meritis dicere poſſet: Repetere tamen deam in mercedem auxilij, vt quàm ſæpiſſimè amet de eâ re loqui. Tunc in ſe atque Argenidem inſidias commemorat; ſceleris tamen authores premens; Neque in Lycogenem contume-

lioſa

liosa vox excidit. Palladem autem mortali specie, & Theocrines nomine tectam, adfuisse periclitanti. Ipsam ipsam genio manúque diuinam, abstulisse successum euntibus in se telis; & prædones tanto numine oppressos periisse. Quid autem, ô ciues, erga deam pignus erit, nos prætiti auxilij memores esse, nisi quod pretiosissimum mihi seruauit Argenidem inquam meam, ego eius cultui mancipo? Hanc igitur consciis omnibus diis, in publicâ Siciliorum concione, tanquam Pontifex Sacerdotem capio? Hanc sacris Palladis iubeo operari, templíque præesse, donec Iunonis numine abduceretur ad nuptias.

Postquam Rex dicere cessauit, Argenis excomposito ad patrem processit. Circà, Augures erant. Et Rex candidam vestem tenens, omnibus historiis distinctam quæ Palladis maiestatem populo exhibent, procumbentis collo iniecit. Quòd si, inquit, deæ esse non potes, nisi è patriâ potestate exiueris, ego te hactenus imperio meo soluo. Solæ nuptiæ à Palladis religione te eximent. Sacra omnibus nundinis peragentem nostri ciues aspicient. Ad hæc Meleandri verba lachrymas, plausus, vota, popularis superstitio effudit. Redeuntes deinde in Regiam tota ciuitas comitata, mox per singulas domos temulento peruigilio nouitatem sacrorum sanciuit.

Accensus Radirobanes æmulatione sæuissimâ, interfatur, Dic autem, Seleniſſa; eoúsque decipi patrem tulit Argenis? Non repugnauit infulas inicienti? Non exonerauit Regis animum absurdâ pietate? Tulit denique se Palladis nomine initiari Poliarcho? Tunc anus; Equidem indignabar eò processisse fortunæ

fortunæ ludibrium. Sed non impunè ſtudiis alumnæ repugnaſſem; quæ profeſſo apud me affectu Poliarcho iam fauebat. Ingratum præterea fuiſſet Meleandro, ab errore reuocari. Quantum enim hoc erat, habuiſſe in auxilio deam? Præterea gnatam ſacerdotio deſtinabat, non pietatis tantùm officio, ſed vt populus virginem proximam ſceptro, videre aſſuefceret, & mirari. Ita volebat fauere frequentiæ eſſe ſecuram, quæ in ſolitudine prepè perierat. Nec ſordida ſacra aut indigna ſceptro erant, quibus manus admoliebatur. Veſtis auro ſigniſque conſpicua; caput ornatum vt potius deæ quam antiſtitis crederes. Satis erat, innoxio ictu libare victimas, priuſquam cæderentur. Thura inde Palladi dare, mox-que fluentem populum ad rami oſculum quem ipſa tenebat, in auratâ ſede excipere.

Inter hos dies Poliarchus, vt promiſerat, militari ad Aulam cultu venit. Vnus ille cum ipſo qui patruelem antea ſimulauerat. Tunc eum ſorte & nomine mutato appellabat Gelanorem, habebâtque pro liberto. Primùm ad Eunymedem venit, ſtatimque indole, & arcano inter præſtantes viros genio, ei conciliatus eſt. Mox per illum admiſſus ad Regem, ſignificauit à remotiſſimâ regione ſe venire, inter ſuæ fœlicitatis titulos numeraturum ſi in tanti Principis aulâ liceret ad virtutem erudiri. Rex qui ſæpè Theocrinem non viderat, iam ſermone & veſtibus alium, adeò ignorauit, vt tanquam incognito & tunc primùm in Siciliam appulſo loqueretur. Suſpiciebat tamen vultus; & omnia in hoſpite ſpectabilia, viam ad futuræ familiaritatis magnitudinem faciebant.

Dies

Dies erat quo redeuntibus nundinis oportebat Argenidem ire ad templum, cùm ambæ sciuimus Poliarchum esse in regiâ. Trepidabamus ergo: Illa quidem lætitiæ immodico sensu; ego autem horrore dubia, ne quid ipsa moribus suis, & monitis meis, indignum pararet. Sed rem in melius vtriusque antaris virtus explicuit. Ignosce (Rex) si coram te Poliarchum breuiter laudo. Certè enim nec Argenidem oporteret à te amari, si impari aut degeneri amori potuisset; Nec deberes mihi multum, nisi te præter rem illi viro quem præter te vincere nemo potest. Tunc quidem, hoc accepto nuncio, solemnium oblita Argenis, non sacerdotij regium cultum quo cingebatur videbat, non salutantium cœtum, non matronas virginésque assuetas obsequio. Occupata in Poliarcho, nec commodè loqui poterat, nec audire; donec ego in morbum despiciens, familiariter rogaui, vt se colligeret: Et illa non antea merita sic moneri, verecundè erubuit. Processimus ergo ad templum: Iámque hostiæ tangebantur, cùm in Argenidem intenta, rursus videò eam diriguisse. Nec dubia faciem esse, quo immitterem miseri amatores pereunt; circumspexi vnde hoc telum veniret. Haud procul Poliarchum aspicio, Sed vir erat, maiorque videbatur, nec facilè Theocrinem agnoui; vt non mirum si Meleander falli potuerit. Adeò quicquid muliebre, quicquid timidum fuit, vultus erecti, lumenque modestâ, sed virili licentiâ vagum. Frontem quoque & tempora negligenti decore comis aspersérat. Inter hæc Theocrinem animo repetebam. An illa est? inquiebam, ea est:

dij deæque. Tot lepores, tam habilis ad omnia animus: & hæ manus penſa trahebant? Ignoui itaque ad hoc ſpectaculum raptæ Argenidi: quam tamen reuocatura ad præſentis ſacri officium, (nam propè ſtupebat) ſimulaui fluere præter modum virginis pallam, eamque dum colligere videor; Memineris, domina, inquam, nec Poliarchum probaturum vt tibi hîc deſis. Euigilaſſe diceres ad hanc vocem. Concepit ergo preces quas præibat Pontifex, & Poliarcho, qui deæ nomine colebatur, libentiſſimè habuit hos honores. At ille (ô quanto plus eſt ſuo quemque quàm alieno iudicio eſſe fœlicem?) quærebat ſupplicare facientibus ſacra, inquieto animo in me ſubinde atque Argenidem reſpiciens.

Redimus ad Regiam. Ne quære quid tunc ego, & Argenis, colloquutæ. Vnicus erat de Poliarcho ſermo. Ad extremum; Quid, ô mater, peccabimus, ait Argenis, ſi meum, patriſque ſeruatorem, ſanctiùs chariúſque habebimus, quàm qui illum ignorant? O ſi ſaltem colloqui huic liceret; vnáque ſacerdotij mei vanitatem ridere! Faciam, inquam (Domina) vt liceat. Mea opera ſiſtet hunc tibi. Et hoc quidem ſpondebam prolixiùs, ne illa (nam ſanitatis vix ſpes erat) morbum ſuum periculosâ modeſtiâ à ſenſu meo eriperet; néve, ſi nihil indulſiſſem, aliis artibus plura pararet. Cùm ab Argenide exirem, video in veſtibulo Poliarchum cum meo filio ſpatiantem. Quippe ad me aditum ſuſpicione carentem quærebat. Ego tanquam ad filium irem, etiam hoſpitem ſalutaui; ſtrictimque admonui vt in eundem locum ſub noctem ſe referret. Quid moror? Secretò ad Argenidem adductus,

ductus, eâ gratiâ & modestiâ fuit, vt hunc credem rursus esse Theocrinem. Nihil illis colloquij (nam sæpiusculè redibat) cui non interessem. Nullum crimen, nulla in iuuene & amante temeritas; nisi quòd semel in hanc sententiam ausus est loqui; Se Regibus ortum, neque in statu priuato futurum diutiùs quam suus in Argenidem amor fuisset; Ab eâ recipi in sponsi charitatem & fœdera optare. Vt priùs in orcum recipiatur (inquit Radirobanes.) O vesanam semiviri temeritatem! Non credebam, ait anus, superfuturum virgini ad ista sermonem, & tanquam debitas mihi partes pro aulumnâ parabam sufficere; cùm ipsa, ne, vt in re improuisa, cunctata quidem multum, ausa sic loqui; Testes dij, quos omnes Poliarche propitios tibi credo, si te fratrem habuissem, nullas in tædas consensuram me fuisse, ne quis esset quem supra te amandum iura mihi ostenderent. Virtus tua, & libertas quam depulsis prædonibus dedisti, faciunt ne certiora fidei pignora possim exigere. Sint ergo conscij dij, & tu quoque Selenissa, me hactenus ad hæc pacta descendere, vt spondeam, nulli me, nisi Poliarcho, nupturam. Nec parentis in me imperio in totum detraho. Illo iubente nulli nubam; at alteri nunquam. Expalluit Radirobanes; & fascinum profectò valuisse in virginem; veneficum Poliarchum fuisse: Addebat & alia, quæ recens indignatio in fœlicem æmulũ inueniebat. At Selenissa; Ego, ait, tunc confusa, ne ramen nihil profuturo iurgio me illis committerem, Dij inquã, aspirent cogitationib⁹ magnis. Audax tamen consilium, et celere initis. Et, si quid rogare vos possum; quid interest Poliarche, hæc potiùs

potiùs agi ſecretò, quàm profeſſo ad Meleandrum voto? Si, vt ais, & arbitror, priuatæ ſortis non es; cùm iam beneficium dederis, cùm ab Argenide ameris; nihil cauſæ cur affinitas Regi non placeat. Tum ille; Si ignoſcis, Matrona; quòd iuuenilis impetus me auidum videndi Argenidem à patriâ abſtulit, ſine comitatu, aut cæteris meæ fortunæ indiciis, cætera facilè excuſabo. Ignotus, & propemodum ſolus, vereor vt meam cauſam, & opes, Regi probem. Sufficere autem vita non poſſet inter amoris mala, ſi in incerto votorum iuberet à patriâ accire meæ ſortis & dignitatis inſignia. Itaque me, ô virgo, ab interitu reuocaſti, quem deſtinatum habebam, ſi te duram præbuiſſes. Tu verò, matrona, deſine hæc fœdera habere ſuſpecta, Nam quæ modeſtia fuit amanti, durabit adhuc ſponſo. Satis eſt me amari, ſatis eſt ſpem eſſe ſecuram. In hoc mihi votorum nunc ſumma eſt. Nec furtiuæ nuptiæ mihi placent. Iam patientior omnis moræ, tempeſtiuis conſiliis ambiam Regem, donec in oculis Siciliæ mihi tua alumna ipſo iubente nubat.

Ita tunc ille; & modeſtiam quam ſermone prætulerat, moribus æquauit; ſummo pudore quem hoſpes attulerat, etiam poſt ſecretæ fidei pignora illibato. Viuebat in Aulâ. Seruos aliquot emit. Equi, quos amabat domitare, ſtabula impleuerant: vt eſſe opulentum conſtaret. genio præterea ſtudiiſque, & quoties licebat, experimento fortitudinis, plurimorum animos tenebat; Per has artes nihil minùs Regi charus quàm nunc vides Archombrotum. Vnus tamen omnium conſcius Gelanorus: Cæteri familiares, vtique ex Siculis collecti, dominum ignorabant.

bant. Sæpè ergo ad Argenidis familiam nihil ſuſpicioſâ humanitate diuertebat; ſæpè incautis omnibus, nunquam tamen niſi me duce, cum Argenide erat. Dixiſſes ſororem cum germano ſub me matre luſitare. Præcipua mihi eius imago eſt venientis ad ſacra, quæ in ſuarum virtutum præmium immerita Pallas terebat; Cum Antiſtita Argenis Palladem diceret, & Poliarchum cogitaret; & à numinis ſigno in eum tanquam temerè obuerſa, deflecteret preces; ille autem fabulæ non ignarus aut fingeret maieſtatem, aut aliquo nutu oranti annueret. Hæc ſæpiſſimè inter nos conſcium riſum ciebant, neque ſatis caſtigabam improbitatem per hos iocos errantium. Non tenuit Radirobanes iram: ſed, Si, inquit, iuſta Pallas fuiſſet, hanc inimicam deam, hanc diuinos honores vſurpantem, multò pluribus laqueis ſuſpendiſſet, quam ſeipſam Arachne verberata.

Sic loquentes turbauit ab Argenide ſeruus, qui dominæ verbis nunciauit Seleniſſæ vt rediret, ſecúmque ſi videretur Radirobanem duceret. Vade, retulit illa, & dominæ nuncia nos confeſtim adfuturos. Cùm ſeruus abiiſſet; Expectaris ab Argenide, inquit, ô Rex. Neſcio quid eius conſilium interuertit huc ad nos veniendi. Dum autem imus ad illam, patere breuiter quæ ſuperſunt ediſſeri. Strictim ergo expoſuit, dum Poliarchus in eâ fœlicitate eſſet, ortum in Siciliâ bellum, Lycogene, poſtquam ſatis factione ſinualuit, acriter in Meleandrum prouecto; ſtrenuum conſilio manúque Poliarchum, non minùs ipſo Rege exoſum hoſtibus fuiſſe; quos etiam primo certamine ita vlcus eſt, vt victoriam Regi tribuerit.

tribuerit. Addidit calamitatem illius, violatis Lycogenis legatis, qui de pace acturi veniebant. Et tunc quidem pulsum esse Siciliâ: sed in dies ab Argenide expectari. Ille est, ô Rex, (ne immeritò Archombrotum insimules) qui virginem hactenus difficilem tibi fecit. Tum Radirobanes; Putas verò, Matrona, illo incolumi me fore securum? Quid si mutabitur Argenis? quid si repetet prioris amicitiæ sacramentum? Ipsum, quòd iam (vt ais) me amat, deserto Poliarcho, documento est me quoque, nisi aliquod mihi consilium præoccupo, deseri posse. Ne dubita (refert anus) vbi semel matrem familiâs Argenidem habueris, nihil eam à fide connubij deducet. Censeo itaque maturandos hymenæos. Si verò Poliarchum inter hæc redire contigerit, ego incautum, & omnia mihi credentem quâ iubebis in insidias deducam. Tollendus enim erit. Nec arduum facinus, inermem solúmque opprimere.

Radirobanes obstupuit ad mulieris scelus; Probato tamen consilio, in Argenidis porticum peruênit, in quâ ipsa dimisso Poliarcho ambulabat vultu seuero; vtique recenti dolore incitata. Obuiam tamen Radirobani perrexit; iussitque considere; ipsa in sellâ aliâ acquieuit. Is verò, spe quam anus fecerat tumens, sua vota, suum amorem virgini commendauit; omniáque addidit quæ verus efficáxque amandi impetus eadem habet. Argenis præter expectationem rigida; nihil ad eius mentem respondit. Idque ille eò acerbiùs tulit, quò propius spem venerat expugnatum virginis animum esse. Expalluit etiam Seleniſſa; cùm suo promisso fraudatus Rex inspiceret in illam; verita quoque ne amor

mor deceptus in apertæ indignationis verba mitteret insanientem.

Postquam ille porticu excessit, ausa est anus incusare Argenidem. Quid enim eius animum in contraria rursus egisset? aut cur fefellisset spem quam pridie ipsa fecerat? Cur non saltem ageret curam patriæ, cuius intereat Radirobanem non iratsci? Sed puella, indignationis vix potens; Desine, inquit, in peius ominari. Diis curæ Sicilia erit; quorum numine perduelles, vt vidisti, nuper extincti sunt. Dubiis verbis, nec sat certum an in se directis, anus verberata contremuit. Hæ primæ flagitij furiæ erant insidentes meritum pectus. Sed nouerat solis sceleribus sua scelera posse defendi. Trepida ergo rerum suarum, anxiè agitabat, quibus modis Radirobanem ad vim incenderet, traderétque ipsa Argenidem. Cui ne suspecta interim esset, paulatim simulauit à Radirobanis patrocinio abire: & interdum imitatione doloris querebatur abesse Poliarchum. At non dubia Argenis simulationem hanc esse, peiùs frontem ab animo dissidentem exosa est.

At Radirobanes vitia vtcunque hactenus pressa eò effrenatiùs soluere cœpit, quo diutiùs vires dissimulatione collegerant. Nullum præmium par esse auxilio quo Meleandrum iuuerat arbitratus, ita agebat, tanquam hospitalibus armis, plùs iusto Siciliam & Argenidem emisset. Itaq; immodestiùs Regem superbiæ fœderibus adibat; grauisq; inceperat omnibus Siculis esse. Potentiorum præcipuè offensam immodestâ ambitione cõtraxerat. At Meleandrũ perplexæ cogitationes subiere, verentẽ ne is amor in iurgia desine-

desineret; fessusque & imparatus senex noua ad bella reuocaretur. Filiam ergo vocat; petitque quid tantum in Radirobane ei displiceat. Priuatorum est, (inquit) eligere matrimonia ex amicitiæ affectu, vel morum concordiâ. Nobis illa suauitas exuenda. Regum enim fortuna est, vt nunc indignos & exosos per sanctissima fœdera sibi coniungant; nunc omnium nexuum iura, omnisque sanguinis charitatem, inhumana necessitas negligat. Charissimus esse solet, qui vtilitate præcipuâ potentiam nostram alit; & affinitates pulcherrimæ censentur, quæcunque regnum stabiliunt. Si plures genuissem, posses credere non me hîc tui habere rationem, sed mei. Scio enim à Regibus sæpè filias aut sorores, spargi in eos quos fallere amicitiæ specie volunt, vel ad tempus placare; nihilque deinde sui sanguinis pignoribus, nihil nominum quæ mutuò inierunt reuerentiâ motos, pacem & bella ex temporum & fortunæ æstimare ingenio. At tu mihi sola es; in te vnam affectum patris & Regis, natura & successio coniunxit. Aut ipsa tibi consule; aut me patiaris consulere. Hic Argenis; Est, Domine, quòd rationem virgo reddat, si quem sibi optat in sponsum, non si cui dura esse instituit, siue ratio est, siue etiam pudor, cuius esset vel omnes auersari. Hunc autem Radirobanem forsitan possem non odisse, si me potiùs amaret quàm crederet debitam sibi. Tam inconditam superbiam non fero. Tu ipse, optime pater, cætera cogita, quæ in homine non probas. His quoque adducta sum, ne hoc affine, te, & Siciliam, & me denique perditam velim. Ita obstinatam Rex dimisit, certus ipsi vt solebat indulgere.

Radiro-

Radirobanes, quamquam iratus Seleniſſæ, quia promiſſa non proceſſerant, eam tamen optabat audire. Nam & ſolertem ſciebat, & poſt ſecreta alumnæ prodita ſuam eſſe. Cæterùm vni ipſe Virtigani expugnatam illius conſcientiam detexerat; leuabatque furorem liberrimis apud eum queſtibus, multiſque in Meleandrum, interdumque Argenidem, minis. Timeo, mi Virtiganes, inquit, ſuſpicionem fraudis, ſi toties cum Seleniſsâ ago. Tu in vices meas tutò ſucceſſeris. Cùm ibo ad Argenidem, facilè ad animum pertinenies, & hunc feres codicillum, quo queror deſtitutam ſpem, quam habere me iuſſerat, in Argenidis recidiſſe ludibrium. Scribo præterea vt omnia tibi credat, ſi quæ in rem tam arduam forſitan habet. Te enim mearum rerum arbitrum, ne vt in cæteris rebus, ſic in iſtâ conſilium præcipuè mihi eſſe. Suſcepto negotio, vt primùm Radirobanes Argenidem inuiſit, Virtiganes clàm Seleniſſæ in manus literas dedit; quas nonnihil ſemota cùm legiſſet, rediit ad Ligurem, haud ignara niſi procederent hæ nuptiæ, ſe vtrimque periturum; Et, nuncia, inquit, Regi, nihil eorum deeſſe quæ promiſeram. Sed lentum amatorem iſta tempora non quærunt. Rex eſt; armatus eſt; habet claſſem; & ex raptu dij quoque ſibi vxores inuenerunt. Violenta conſilia amor excuſat, & mariti ſanctum nomen delet iniurias. Nec in alumnam crudelis ſum. Cogi optat Argenis. Et hoc quidem vt fidem exoluat Poliarcho, cui promiſit nunquam ſponte conſentire in alium. Seruat igitur iſtam frontis verborumque conſtantiam, ne iratos deos habeat, quorum numinibus vocatis, Poliarcho ſe addixit.

Sed

Sed me deinde iurgio premit. Nam cur, inquit, Radirobanem amare sic memoras? aut si amat, quamdiu cessat? Accessit imperium Meleandri hanc austeritatem præscribentis. Nam ille cum Radirobane affinitatem non vult; & inuidiam repulsæ transfert in filiam. Ne erres. Tuo Regi non diu licebit esse fortì. Clàm enim milites accersuntur; Et vbi Meleandro suæ vires placebunt, cum supercilio istum negliget, cui nunc affinitatem timidè negat.

Multùm miratus Virtiganes tantæ audaciæ verba, ad dominum, qui de more iratior a virgine abibat, rem defert. Et ille nouitatem consilij haud parum miratus, faciamus igitur, inquit, vt nullâ suâ culpâ Argenis eiuret Poliarchum; & ei liceat nos amare. Ego per Iouem, quacunque hæc fide Selenissa tibi mandauerit, omnia diligentissimâ ratione curabo; nec à Meleandro sperni me patiar. Sed ne anus nos deserat, accusetque conatus ad quos ipsa iam impellit; nesciat hanc mihi rationem placere; Ipsa quoque si nostrarum est partium, se cum Argenide ex improuiso capi lætabitur. Non audebat Virtiganes dissuadere; quamquam pericula videbat, & hospitij violati infamiam. Ita fraude & scelere Selenissæ, vis funesta Argenidi, & quod miserius erat, tanquam optanti apparabatur. Conducebat huic fraudi, habere facilem, nec suspicioſum Meleandrum. Rursus ergo cohibere Radirobanes animum cœpit; Illum sine satellitio ambiuit, sine armis iniit apud illum conuiuia; vt neq; is dubitaret se eius fidei deinde concredere. Exercitum quoque in Sardiniam remisit, ne suspectus nimiis viribus esset. Familia tamen, & Procerum

quos

quos habebat comitatus, corporiſque cuſtodia, pluſquam ſexcentorum hominum erant; præter triremium quinque (tot enim ſibi ſeruauerat) remiges atque nautas, quos ex omni claſſe delegerat.

Satis hoc virium ad fraudem raptumque exiſtimans, diu ſecum exegit, quo ſecuriùs modo prædam hanc ageret. Multa voluenti talis potiſſimùm dolus ſedit. Prætorium eius nauigium, cùm in Epeirctes portum ſuccederet, parùmax gubernator obnoxiè in ignoto ſaxo alliſerat. Ita quaſſatum eſt latus, & quicquid ſub prorâ ſcopulo ictum dedit. Fluctibus tamen erectum eſt, contis, atque remigio, funibuſque ab antecedentibus ſcaphis, & proximo littoris aggere, perniciter actis. Ereptum periculo, in ipſo terræ confinio fundatur anchoris, & deinde ingentium trabium velut ponte, incuruam craticulam imitante ſubnixum eſt. Sic vtrimque effultum, in priſtinum robur componebant artifices. Neque modò placebat ſublapſa reſtitui; Sed quæ plurimarum ædium vrbiumque fortuna eſt, præſtantiùs volebant ex ruinâ reſurgere. Namque Corinthij, apud quos primæ triremes ſunt conditæ, rei nauticæ eximium vſum ad colonos pertuleraut. Et hinc Corcyra ſtatim, hinc validæ maritimis copiis Syracuſæ. Pulcherrimum erat Meleandro nauigium ad eam artem exactum; ex quo exemplum capere ſuos artifices, Radirobanes iuſſit, & triremem reparare propemodum à carinâ. Nec Radirobanes tantùm, ſed & ſæpè Meleander, opus viſebat. Hunc ergo inſidiis ordinem ille conſtituit. Abſolutam triremem dicauit Argenidi, illius ſtatuâ ad proram defixâ, & in puppis ambitu per varios ornatus repetitâ imagine.

imagine. Opportunè instabat natalis Argenidis, quem & velle se prædicabat renascenti naufragio esse natalem; In eam igitur diem inuitauit ad littus cum gnatâ Meleandrum; quippe locato in arenâ tentorio prandium vtrique daturus; quo in multum diei protracto, triremis deinde nomini Argenidis sacra, inter tubas atque symphoniam, æquori permitteretur: móxque tenebris excipientibus lucem, medicati ex sulphure ignes, & sub vndis victuri (noua tunc erat voluptas, atque rara) ex eodem littore emicarent. Inter illud verò spectaculum, Siculis improuisis, & vt extra periculum plerumque exercitibus, statuerat vi correptam cum patre Argenidem in proximas naues deferre. Ac vt longâ hilaritate, mentes omnium à curâ & suspicione auerteret; noctem quoque quæ Argenidis natalem præcedebat, regio tripudio, & propemodum mimo, celebrare instituit; Vndecim ex primis suorum iuuenum electis, qui secum laruati saltarent. Placebat eâ scenâ referre trium deorum fabulam, pulso patre Saturno, naturæ hereditatem sorte ducentium; cùm sydera Ioui cesserunt; horruere maria sub Neptuno; & tristitiâ ferox Pluto ad populosiora regna demissus est.

Hos splendoris regij ludos, à Radirobane parari Meleander lætus accepit; illum vtique diem honore præcipuo culturus. Nam & quæ Syracusiorum, cæterarúmque vrbium legati paulò antè petierant, inter hanc pompam, tanquam in honorem Argenidis, donare decreuerat: Ea verò maximè erant; Ne redemptoribus portoriorũ, aut vectigalium, liceret ab iis quicquam exigere, quos non vitio suo egenos, &

colendæ

colendæ terræ vtiles esse, magistratus censuisset; Præterea, ne quis ex proletarijs, aut capite censis, imitari diuitum ocium posset, cessando, fastidiendo artificia, & vnum ferrum sic ad latus gestando, tam quam in pace militaret: Sed quos de suo non viuere posse constaret, vel sponte quod profiterentur eligerent, vel ad publica opera distribuerentur; Quippe illos ignauâ trisliquè superbiâ in pace marcentes, priuata scelera exequi; aut quò suam egestatem publicis malis pascant, operam vltrò ad seditionem motúsque ciuiles commodare. Illud quoque petiere. Ne imi quæstores exigendis à populo tributis præessent; & nec ipsi priuatorum limina circumirent, nec missis lictoribus pignora caperent, diuexarentque oppidanos. Ipsorum conciuium esset hoc munus; qui ex suo corpore & eligerent per quos ea pecunia cogeretur humanius; Hanc singula oppida ad Prætorem suum ferrent; Inde vel Præfecto Prouinciæ numeraretur, vel, si Regi placeret, Siracusis inferretur ærario. Si quis enim priuatus detrectet, aut moretur; per suos hunc ciues, per assuetos magistratus, notósque lictores, præstare ad solutionem adigi; quàm inhumano fastu quæstorum, qui cum exactoribus suis, breuem moram egenis interdum crudeliter vendunt; meliusque prædati nunquam eunt, quàm cùm in vexatis laribus, & in quibus vix tantum est quod tributo sufficiat, sibi quoque spolia illato terrore inueniunt Miserti suorum Rex, Cleobulo curam dedit vt leges conciperet, quæ hæc à populo incommoda arcerent. Difficilius fuit, quod iidem leges petierant, malis occurrere quibus licium frequentes,

Iudicum moræ, & aduocatorum iniquitas agros vrbésque populauerant. Ibburranes & suapte magnitudine, & commendatione Argenidis Regi charus, conuersari frequentius solebat in Regiâ. Hunc adierant Siraculij, recipíque ambierant in tantæ gratiæ clientelam. Ferret ipse ad regem iustissima vota, precésque Siculorum, cúmque iam sponte mitigatum, prolixius suo pondere ad populi commoda inclinaret. Præter cæteras virtutes, summa erat in Ibburrane facilitas, si quis opem, aut iustam suffragij commendationem petebat, vt eum diceres beneficium accipere quoties dabat. Is igitur & sæpe Syracusanos commendauerat Regi; & tunc maximè super his fori & iudiciorum malis, de quibus populus querebatur, ita locutus est. Ne putes leuia hæc esse, Rex, quibus leuari Sicilia exoptat: nescio an turbæ ciuiles quas modò sedauisti furiosius sæuierint; aut ne dubites quàm amplâ factione minentur hæc mala; non plures cum Lycogene coierant. Isti, inquam, Aduocati, Patroni, scriptores, lictoréque (nam Iudices, quia eos constituis, vereor nominare) adeò numerum superant, vt pauciores sint agricolæ, pauciores qui in mercaturâ versantur, regnúmve custodiunt. Vnde verò tanta illa gens viuit, nisi ex iniuriâ populi, ex clade & sanguine miserorum? Eò quidem maiori reipublicæ detrimento; quòd si inter pauciores, sed spectati candoris, aduocationum munus esset, tot illa ingenia quæ noxiâ calliditate se corrumpunt, melioribus studiis ornarent patriam; disciplinas, & artes, aut proderent nouas, aut inuentas excolerent. Ita hæc pestis non modò malorum est rea quæ infert, sed

sed bonorum præterea, quæ adimit. At excusabis multitudinem comitialium hominum (permitte sic vocari hos iurgiorum præceptores) ex litigantium numero, quibus omnia fora ægrè sufficiunt. Per pauciores enim agi tot causas, tot explicari negotia non posse. Imò verò, ex Iudicum & Patronorum numero, crescunt lites, aut subsident. Adde noua tribunalia, non deerunt quibus placeat recens equuleus; Quòd si de vereribus adimes, ita cadet pars litium; ac de morbo decedat si de hodiernâ medicinâ subtraxeris. Forensis huius æstus causa est; quia Iudices (ne infrequentia causarum, lucello sublato, etiam despectam dignitatem faciat) in summo iure semper inueniunt quos submittant fascibus suis: Nec rabulæ desunt, & his quoque deterius genus, homines quidam scientes formularum, omnisque ad litigandum articuli; qui vel alios inter se committant, vel ipsi repertâ litigandi materiâ huius Iudi ignaros exercerent. Ex tuis prouincijs vna fuit expers eorum qui se in litibus doctos iactitant. Quietem oppida agebant; quicquid discordiæ inter ciues exarserat, rudis, sed beata æquitas, compescebat per arbitros. Ignari salutis, passi deinde sunt ex illis hominibus apud se vnum viuere. Illico ortæ causæ; contentiones validæ; & dissidia ætatem tulerunt. Adeò isti in foro exerciti sæpiùs lites excudunt, quàm inueniunt aut placant.

Sed vtcunque numerosi, & aliquâ contagione vicina omnia turbantes; saltem si breui supplicio contenti mulctatos dimitterent. Nunc æterna sunt iurgia; vt si cum sumptibus sit molestiarum ratio, grauius putes sic vincere, quàm confestim damnari.

Illud est potissimùm quod exigit tuam curam. Amputa has ambages; constitue spacium vltra quod nullis litibus fas sit senescere. Nam & modum & numerum prægressæ sunt artes ac nomina, quibus miserrimos clientes Patroni & Iudices frustrantur. Articulatim & lentè hos discerpunt qui semel perire potuerant. Sæpè itur ad Iudices, causa narratur, aliquot anni abeunt, necdum contestatio litis, vt vocant, audita est. Iudicibus hìc non vacat, hìc omisso quod litem facit negocio, hærent Patroni in causis minoribus, quæ nunc sponte, nunc eorum studio nascuntur è primâ. Hæc præludia adornant, his proclamant inauditis iter ad verum Iudicibus esse non posse. Sic dubia ex dubiis seruntur. Sic immani dilatione pereunt litigantes; magnâ, ô Rex, in insontes inopésque iniuriâ. Nam qui in diuitem inimicum pauper inciderit, tam longo & sumptuoso itinere conficitur; procumbitque denique lassus, nec recuperato iure inultus, æmulo minùs suo quàm huic prolixæ æquitati irascitur. Ne quære cur tamdiu Iudicibus placeat, & patronis, ad se delatos cruciari. Nempe ex morâ & tempore, sua opera æstimatur. Sic Patronis, inquam, crescit, sic Iudicibus merces. Multa scripsisse, multa audisse (quamquam ea præstabat compendiò fieri) acerrimè vendunt; eò peiores quòd quæ peccant, ipsi iustitiæ imputant. Præterea consuetudine videndi miseros, & deinde faciendi, exuunt humanitatis sensum; aut potiùs miserum esse non credunt, litigare. Ita duri ad questus, parum supplicibus mouentur; & ab jis tantùm culti, saltem amant longiora in ipsos exercere imperia.

Cætera quæ quotidie peccant taceo. Nam hæc omnia

omnia quæstos esse oportuit qui emendandi fori tibi mentem dederunt. Præstat de remediis in eam cladem videre: quæ fortasse ab eiusmodi sanctione non incommodè incipies; Vt sistantur Iudicibus illi ipsi qui inter se dissentiunt, ne ab solâ aduocatorum fide res pendeat. Ex eorum simplicitate, vel astu, sæpè integriùs ad ingenium causæ disceptatores peruenient, quàm callidæ eloquentiæ fuco. Vbi causam adhuc nudam inspexerint, duorum aut trium iudicum arbitrium erit, an ad sententiam sat liqueat. Neque iuris teneantur apicibus. Æqui bonique iudicium esto. Aliter exordiri nefas sit, siue in minoribus iudiciis, siue ad quæ prouocatur. Sin impeditius iurgium venit, testésque, & inspectionem, & leges desiderat; tum ad quos patronos deferetur, ij Numini repetant sacramentum quo semel deuincti sunt, nullam se causam, quoad sciant, iniquam oraturos. Quos si hanc fidem fefellisse constiterit, aut clientem præuaricatione læsisse; præter infamiam genus supplicij excipiat, cuius timor apud paria ausuros plusquam omnes dij possint. Illud præterea vtilissimâ lege cauendum est, ne quid à clientibus Patroni accipiant, priusquam lis finem sortita sit. Qui vincetur, aut nihil, aut non multò amplius, quod & lege definies patrono debebit; Et iam inde ab litis principio accedet tantillæ solutionis fideiussor; ne operæ merces aliâ lite quærenda sit. Is verò cui successerit, aduocationis diligentiam rependat tanto auro, quantum Iudices ipsi in laboris mercedem accipiunt. Sed sanctum sit, ne quis dum adhuc litigatur, intempestiuis muneribus peccet in legem. Causâ, si quis cliens dederit, cadat: accipienti patrono imperetur

retur à foro exilium. Delatori ea sint præmia quæ vel domesticorum fidem solicitent. Faxo patroni moras oderint; & contentiores ad metam, dum sibi sic studebunt, aliis prosint.

Parum est, nisi præterea edices (sed hoc grauiter, nec vt solemus, terroris mox euanescentis imagine) ne vlla lis vlera sex menses apud Iudices hæreat: Nisi si testes extra prouinciam arcessendi sunt: Tunc enim vel tempus geminari non abnuam. Non ferent hanc vocem assueti lentissima propinare remedia, & indignatione pleniſſimi negabunt tot causarum aceruos semestri iurisdictione digeri posse. Ab iis igitur quæram, an in annos cumulus litium crescat in foro; An verò de veteribus absoluant penè ad scaturientium numerum. Si crescunt: Quid iis tandem fiet? quo satis ostio euoluemus tot annorum incrementa? Abiiciendæ mehercule erunt, aut vno agmine non ex æquo finiendæ, sed sorribus. Sin penè ad nascentium numerum iam adultas emittunt; nihil magis exigimus; Conuenimus de numero; Satis inquam vt quot annus feret lites, tot audiantur iudicia. Sin obicient religiosam difficultatem veri quærendi, quæ aliquot interdum annis indigeat; nihilo erit excusatio illa fœlicior. Nam implicatæ scilicet causæ sunt? Vos ipsi, vos, Iudices, eas implicuistis. Respicite in maiores. Celeriora quam præscribimus iudicia erant: Et tamen æquissimos fuisse non abnuas, cum ab illis conditas leges vt plurimum colamus. Labentibus seculis, specie æqui, in reorum auxilium inuenta sunt ea quibus denique simplicitas legum occubuit: frustrationes, rescripta, & quæ semel constitui poterant velut religioso ordine

in

in varios dies dilata. Hæc verò quia Iudicibus & Patronis ad lucrum sunt, iam neglecto reorum commodo tam sanctè obseruantur; quasi iudiciis ciues, non hæc illis inuenta sint. Ex iis resecate, quod iusti temporis mensuram excesserit. Nam & sex mensium studium ac diligentiam nulla causa effugiet; Et si exacto spatio adhuc deliberabitis; at tanti est à tribunali discedere. Nec scrupulositas nimij iuris cunctationem iniiciat. Exanimi vestri sententiâ, quod tunc liquebit decernite. Quandoquidem & sæpè post annos & lustra, haud minùs turbidè vel iniquè statuitis. Adeò non tempore sed diligentiâ, veritas constat.

Meleander dicentis manum corripuit; & hilari vultu; Quò te, inquit, hic æstus, magne Antistes, qui absentibus loquaris? Nisi me forte in Iudicum numerum refers; aut sub alienâ inuidiâ me mones. Audio enim & quibus res in Aulâ est, queri lenta illic esse consilia; Excusauit Ibbutranes dicendi feruorem, curâ publici commodi concitatum. Sed fortasse iudices (inquit) transferre in causarum Patronos inuidiam volent. Siquidem illos esse, qui cunctantur, nunc directâ, nunc ex obliquo morâ; & animos Quæsitorum diuersissimâ ambage impediunt. Quasi verò qui aduocationis munere funguntur, ita peccare nisi ex consensu Iudicum possint. Hi rem postulant differri. Isti annuunt. Vtrorum maius est vitium? Equidem censeo esse illorum, qui cùm possint hæc mala prohibere non faciunt. Neque enim rari auderet Patronus, qui nesciret eiusmodi artem quotidianam esse, & assensu Iudicum ratam. Neget

Prætor inducias; Omnes litis articulos intra sex mensium spatia includat; imparatos habeat pro conuictis; iam causidici desinent ab hac fraude, neque iura clientium improbâ dilatione confici ferent.

Si hæc tamen omnia Iudicum animos non mouebunt, si mihi reclamabunt, si fidem, & labores, & disciplinam suam iactantes, hac paucorum mensium breuitate se vltra fas premi querentur; te misericordem esse non vero. Iube quicquid negotij oneratis superfluet, diuidant in peritos. Sunt in causarum Patronis consultissimi multi; Ad hos litigantium quos placebit reiiciant. Seu per se, seu per alios iudicent, è republicâ facturos; modò præter imperatum spatium clientes non pendeant. Videbis illicò refectas illis vires. Non committent vt lucri & potestatis pars in alios emanet. Plura tunc negotia ingere; soli isti, modò tam delicatè de laboribus fessi, sufficient; Præsertim si, vt oportet, hanc legem grandi mulctâ sanciueris.

Sed quid, inquies, veteribus causis fiet, quæ in tribunalibus multos annos iam perennant? Certè enim his simul, & exteris quæ in dies deferuntur, hic annus non sufficit. In hanc rem illi qui iudicia exercent etiam ingratiis collegas accipiant, quot purgando foro satis erunt. Non vltra sex menses potestas sit. Vacua deinde ab situ antiquo tribunalia, non plus anno vltionem noxiorum differant, quæstûmve læsorum.

Æ qua sentire Ibburranes videbatur. Quia tamen ægra corpora nimio medicamenti conatu percelli, exitiale interdum est; Rex tantæ salutis nouitatem distulit, donec possent vocari magistratus, & tanquam

quam consentientibus leges dici. Nam nec illis oportebat reuerentiam ad populum perire; quod vtique metuendum, si in tumultuariâ sanctione magis pœnæ, & vindictæ, quàm futuræ vtilitatis species fuisset. Cætera igitur quæ populus petierat, repræsentari confluentibus ad natalem Argenidis iussit; solam iudiciorum ordinationem promitti; Et cura concipiendi sanctiones data Cleobulo.

Iámque non ex ciuitatibus modò Oratores conuenerant, sed adeò omnis generis mortales implebant Epeirecten; vt Radirobanes cogitati sceleris curis incubans, interdum vereretur ne inter tot Siculos rapi Argenis non posset; interdum in confuso, & incondito vulgo cogitaret Meleandri comitatum, ægriùs ad opem coiturum. Non operæ interim, non pecuniæ parcebatur, quò institutam saltationem exornaret. Nam & sibi conciliare elegãiæ famam quærebat, & offensæ quã moliebatur atrocitatem eiusmodi apud populum fauore minuere. Pridie ergo natalis Argenidis destinata spectaculo aula fuit apud Meleandrum amplissima. Cœnâ maturè exhibitâ, illuc ex Sardis Siculisque frequentes conueniunt. Non lictores, non armati, ad fores aditúsque dispositi, satis submouebant immodicos; vt in pompæ regiæ parte esset ipse tumultus, læsorúmque, & repellentium clamor. Ipse Meleander ad fores processit, quando custodum & lictorum potestas non valebat, orauítque regio vultu, ne confusum spectaculum, séque offensum vellent. Archombrotus lateri proximus erat; cui abscedens mandauit, vt admissis qui spectare cõmodè possent, cæteros sui reuerentia arceret.

At

At ille Radirobani quaquà nocere pium existimans, turbare tripudij mimum aggressus est, quem is tantopere curabat; & tanquam populi impetum non ferens, prodidit fores, subitâ multitudine obrutas, vt stipatis corporibus nec ipsi se caperent; Cúmque excandesceret Meleander, tamen à calentibus non audiebatur, donec populum ipsâ libertate mitigatum sui puduit: Maximè postquam indignatus Rex per portam solio proximam visus est sese proripere. At Eurymedes atrocia ingerebat paulatim stupentibus; Archombroto tacitè sibi plaudente, quòd ferretur Radirobanes eo tumultu adeò accensus, vt proiectis ornamentis iuberet diripi machinas, quæ pendebant, choream demissuræ ab aëre.

Tandem Eurymedis operâ liber à populo locus Meleandrum cum Argenide recepit; & in exordium scenæ, quatuor Satyri aulæo digressi, cùm breuiter & inconditè saltassent, eiusmodi Epigramma, tanquam argumentum spectaculi, ad Regem atque Argenidem delatum, mox sparserunt in populo.

Quæ benè Saturno steterat Natura sub vno,
Spargitur in partes, excelsáque robora luget
In plures heu! lapsa deos. Hinc Iuppiter instat;
Germanos hinc ira tenet. Quæ pugna? quis ardor?
Sic fratres certare decet? Sic regna petuntur?
Ah potiùs reuocate senem, sceptrumq; parenti
Reddite. Primatos melior concordia iunget.
Sed pacem Fortuna dabit. Venit illa, globoq;
Fluctuat, alternans dubiâ vestigia mente.
Hæc in sydeream mittit te Iuppiter aulam,
Et tibi cæruleæ dat regna, Tridentifer, vndæ;
Plutoni tenebras, & opacum manibus orbem.

Ha

Hæ leges placuere deis, hoc fœdere mundus
Gaudet. ea vt ferunt latantum mista deorum
Agmina, & incertam fidibus rexere choream;
Dî Superi, Dî cærulea qui pisce per vndas
Penè natant, & quos nigris humus abdidit vmbris.
Has inter nullæ tantarum ad gaudia rerum
Huc venere deæ. Sine illæ lucida seruant
Sydera, siue alios exercent litibus Orbes.
At vos Siculæ paulùm succedite Nymphæ,
Atque exultantum choream miscete deorum.
Præcipuè Siculis tu Virgo debita sceptris,
Iunge Ioui dextram, pedibusq; ad carmina pulsis
Fac sciat esse aliquid melius Ione. Præferat ille
Siciliam cœlo, téque ô Regina, Sorori.

Interim præludentibus tubis, flamma imitatione fulguris per effictarum nubium volumina ibat. Tum cœli effigies, quam summo tabulato admouerent, cœpit moueri, sensimque delapsa est; & tria claustra aperuit, in quibus crystallinæ stellæ per suppositas faces micabant, aurúmque & purpuram incendebant suo fulgore. In trium cellarum mediâ sedebat Iupiter; aliæ Neptunum & Plutonem ferebant. Circa illos, tanquam ministrorum turba, multi Cupidines; quibus cincinni crines, breuísque persona: pendebat ab humero arcus; & dextrâ vibrante, duo diuersæ cuspidis & effectus tela gestabant. Hi cum dominis habili saltu in pauimentum tapetibus stratum delati, percurrerunt aream saltatione leuissimâ. Iuppiter interim ducente modulorum tenore ad fratres accedebat. Mox tanquam non conueniret disceptantibus, simul nutu saltúque idoneo ferebantur in diuersa. Cùm hoc iterum, tertióque fecissent,

fecissent, subitò dea Fortuna comparuit, globo insidens, quem etiam ad cantum mouebat. Et regnorum insignia, de quibus dij certabant, in succinctâ veste occulens, venire illos iussit. Illi fidibus pedes regentibus parebant. Manus ergo ad sortem demisere. Iuppiter in eo fortunæ sinu fulmen inuenit trisulcum ex auro, tridentem Neptunus. Pluto ad cuspidem inferorum contabuit. Subita alia nubes, Ioui, tanquam Regi Superorum, eminentissimos deorum cœlestium deuexit, Martem, Apollinem, Mercurium. Neque mora, ferebat in medio disparibus fluctibus mare, quod de musco & conchis scopulum habebat; vnde Proteus, Triton, & Glaucus, ad suum Neptunum desiluere; cœtu interim musico ita tremulas & patulas voces adgubernante, vt ad murmur pelagi quadam imitatione descenderent. Vix Neptunus illos agnouerat; cùm ab alia parte obscura amœnitas (nam referebat Elysios campos) Minoëm, Æacum, Rhadamanthum, nouæ luci attonitos dedit. Quorum admonitu opulentissimus Pluto, non diutius sui imperij vires despexit. Vestis cœlestibus dijs ex purpurâ, Maritimis cærulea erat; & Inferos ferrugo venerabili horrore incinxerat. Suus præterea cuique ornatus. Radij circum Apollinem micabant: Mars in purpurâ intexuerat belli imagines, & ferrum habebat in manu. Pileus, & alæ in talis, designabant Mercurium; caduceúsque, & soporis potens virga. At Triton buccinam tortilem lateri suspenderat; Proteo duplex, & dissimilis vultus, arguebat mutationis ingenium; Glaucúsque talem barbam promiserat, in quali cum efficax gramen prope Anthedonem deprehendit. Minos in puellâ numerabat centum

vibes.

vrbes. Vestem Æaci quercus implebat, atque formicæ; hæ iam vultibus humanis erectæ; aliæ nondum crura posuerant. Rhadamanthus suæ Lyciæ Chimæram viuis coloribus gerebat expressam; vtque probaret se monstris & vitijs iratum, eam Bellerophon Pegaso à Minerua domito insidens debellabat.

In hoc quisque amictu conuenientibus modis saltauit, dij quidem cœlestes hilariùs; Proceres maris paulò agrestiùs promouebantur, & descendentem ab inguine piscem interdum colligebant, rursúsque iubebant in solo palpitare ad numeros. At Vmbrarum Numinibus vestigia erant non abhorrentia à frontium rugis. Inter indignantium & iratorum seueras species, tamen saltabant. Tam dispar diuersissimorum deorum disciplina, eodem musices concentu regebatur. Nunc secernebant agmina; nunc mixturâ, & illâ variante, implicabantur; Sæpè in Orbem flexi, sæpè aream recto cursu secantes. Nunc choream manibus nexam aspiceres, nunc solos, nunc in paria distinctos totius corporis festinante obsequio ad fidium præscriptum mutari. Tandem consumpto schemate omni, Radirobanes quem Iouis tegebat effigies, ad Argenidem venit. Illa sequuta inuitantem venustâ maiestate se intulit in choream. Cùm deinde præcipuæ Matronarum virginúmque saltauissent, duodecim dij nouo tripudio epilogum dedere. Post hæc abscedunt in diuersa Ferebatur in cœlum Iupiter, fluctibus Neptunus se abdidit; Pluto in campos retrò non peruios, facibus viâ monstrantibus, descendit. Simul his, tenuissimus imber totâ aulâ conspergebat mirantes,

tes, odoratis vndique ſuccis per nubium quæ illic pendebant velleta ſenſim manantibus.

Laudauere plerique ingenium regiæ & ſumptuoſæ voluptatis; attollebant alij Radirobanis opes, alij comitatem; At ille auiditate flagitij quod parabat, quietis impatiens, malè exactâ nocte, ſub auroram ad portum deſcendit, inſpexitque triremem, cuius in altum prouehendæ ſpecie, Regem atque Argenidem trahebat ad littus. Inde in eam arenæ partem diuertit, quâ regium prandium ipſo iubente parabatur. Ingentia tentoria iunxerant, defoſſis ſtipitibus vinculiſque firmata, & nexili ſtramento opertum ſabulum latebat. Addiderant cultus agreſtes, cæſis arborum ramis, & ederâ per coronas, nomenque Argenidis, & varia hominum ferarúmque ſimulachra, induente vtrumque triclinij latus; Supráque lectulum ex quo pranſura virgo erat laureata tabula iſtos verſus terebat.

O Dea, cui primæ ceſſiſſet ſydere formæ,
Et Venus, & coniux non indignata Tonantis,
Quæque ſuæ ramis galeam veſtiuit oliuæ;
Has paulùm dignare domos, hæc frondea mitis
Syluarum ſimulachra ſubi. Sic Delia poſtquam
Egit inauratos fraterno lumine currus,
Mox nemorum ſecreta petit; Sic Marte peracto
Pallas, vbi emeritam caſtis vocat hoſtia menſis;
Diſſimulat facilis numen dea, ſeq́, precanti
Addit, & arcanis cumulat conuiuia donis.

Nympha veni, glaucóſque tui de littore ponti
Vre Deos. Placidis medium te tollet ab vndis
Cæruleus genitor: Mox & ſuſpiria laſus
Ducet, & ingentem poterit contemnere Tethym.

Mele-

Meleander illo mane, postea quàm dijs fecit, delectos ciuitatum aduocans, quantum ijs indulsisset ostendit; figítque in foro, & per oppida dimitti præcepit ea edicta quæ Cleobulus descripserat; Curam quoque de litibus, quæ confestim castigari non poterant, sibi præcipuam fore asseruit. Quibus subitò euulgatis, populus & suâ & diei lætitiâ feruens, euntes ad Radirobanis tentoria principes ingente acclamatione sequutus est. Radirobanes venientem Argenidem tanquam certissimam prædam aspiciens, aliáque quàm credebatur lætitiâ exultans, longum prandij ordinem quæsitissimâ comitate explicuit. Quatuor ad noctem horæ restabant, cùm remotis epulis surgunt ad nauis spectaculum. Tubæ passim ac tympana exaudiebantur in littore; & in trium malorum verticibus ex versicolore carbaso tæniæ pendebant, omnibus ventis commodâ leuitate obnoxiæ. Tabulatum nautis & militibus plenum; ac si triumpho vel prœlio subueheretur. Populum non capiebat arena, non scaphæ, diuersissimo clamore frementem, quoties procedere opus turbæ monuerant.

Ex composito factum, vt tardissimè nauis portu emitteretur. Sed adhuc Radirobanes tenebat Meleandrum, expectatione ignium, quos non procul à littore promittebat tribus in scaphis, totáque circùm vndâ. Recens inuentum, quia nondum emanauerat ad multos, trahebat sui nouitate audientes. In hanc ergo spem ipse reducit in tentorium suum Meleandrum atque Argenidem; & quid visuri sint, pluribus docet; piscium in aquis species prompturas de faucibus flammam, quam demissa in aquam capita non

non obtuerent. Obsessas hisce piscibus scaphas iri protectum ab igneis simulachris, quorum conti nunquam feruidius arderent quàm sub vndâ. Hæc narrantem interdum vicini facinoris cura trahebat, relictoque Melcandro, Virtiganem, & cæteros ex conscijs monebat, ne aut segni aut præcipiti operâ suam spem frustrarentur. Centum lampades erant, toto tentorio dispositæ ex quo Reges spectaturi consederant. Has simul signo dato extingui conuenerat (nam ex pauciſſimis pendebant funalibus) & Argenidem atque Regem corripi, deferríque in scapham. Proceres Sardi ac milites, quamquam plerunque ignari consilij, sensim acciti illic erant & secretò iussi obire quicquid Virtiganes mandauisset. Ille quam quam inuitus cum duobus conscijs purpuratis creditum sibi scelus curabat.

Tam propinquo exitio penè fidem superat eripi potuisse Siciliam. Sed sæpè diuinitatis opera hæc sunt, vt furias in ipso iam successu securas subita vltio excipiat: ne vel vnquam improbis timor, vel spes absit calamitosæ virtuti. Forte Archombrotus, cùm cæteri triremem in vndas euntem contemplarentur, hoc spectaculum non dignatus, haud procul spatiabatur in arenâ. Erat Sardorum linguæ non expers; quamquam in eum diem dissimulauerat. Miles quidam ex satellitibus Radirobanis, à Virtiganè recèns digressus, obuium contubernalem cùm vidisset sine armis vagari in littore: An tibi soli, commilito, inquit, licet, sine lanceâ gladióque hodie conspici? Cùmque ille negaret, se vllũ de armis præceptũ accepisse; ambo occurrentibus alijs missi nihil deinde loquuti sunt quod Archombrotus capere posset. Sed

miratus,

miratus, quid opus, hos Sardos in pace & inter conuiuia armari, tanquam obambulans speculatus est omnium habitum; nec quemquam in iis inuenit exercitem. Hi præter gladium hastam, illi iacula habebant, multi pilis Italicis onerabantur. Paucis tamen, & tanquam ex Regiæ custodiæ statione, aut galea erat, aut clypeus; ne nimio apparatu proderentur insidiæ. Suspecta hæc erant & formidolosa Archombroto iam sponte à Sardis auerso. Nec sine numine fuit quòd grauius quàm pro tantillo indicio expauit. Nam hæc arma apud incuriosum aliquem, militaris consuetudo excusauisset. At ipse seu quia amabat Argenidem, seu quòd optabat Radirobanem peccasse; Hei mihi, inquit! An totes repudiatus amator vim parat? & Meleandrum auehere cogitant, scilicet Argenide non contenti? Nam cur tanto ambitu ad maris littus deducti sunt? Cur hesterna nocte rogantur expectare? Subito horrore consensus, aptiora coniurationis indicia capturum se non putauit, quàm ex Virtiganis fratre. Morbo penè confectus dies iam compluſculos iacebat. Nec verisimile erat, si quid Sardi moliebantur, hunc in oppido relictum, & in captiuitatem proditum esse. Sudans ergo Epeirotes conscendit; cumque obiret Palatij partem destinatam hospitibus, commodum Radirobanis libertum aspexit, qui cubiculi regij custodiam habebat. Libachanes appellabatur. Hunc ergo discessorum, & clauibus ostium iungentem, subito consilio Archombrotus interpellat. Cupere se quiddam in illo cubiculo, si liberto vacaret, inspicere. Ille & Archombroti dignitatem reueritus, & quòd de patroni scelere nihil sciebat, non dubitauit

tauit reſerare cubiculum. Meminerat Archombrotus, cùm bis Meleandrum ad Radirobanem comitaretur, vidiſſe ſe non longè à puluino ſupra admotam menſam, pulcherrimi operis thecam, ex ebeno variatam & ebore; vermiculati quoque argenti laminis, in articulis & oris cælatam. Illic precioſiſſima gemmarum audierat recondi, & quicquid literarum tutiori ſecreto indigebat. Ergo, tanquam aliud agens, contemplatur vacuam menſam, truſtráque toto cubiculo oculis thecam veſtigat. Quod ne facere videretur, facili commento libertum deludit. Gemina ad aulæum tabula pendebat, vtraque Radirobani eximia. In vnâ, Radirobanis patri aquila, tanquam de ſyderibus habens, coronam imponebat. Alia Apollinis erat liqueſcentem iam Marſyam vleiſcentis. In iis, ac ſi veniſſet inſpecturus, amidè hæſit. Nam & reliquæ illic erant; nec quicquam ex pemu aut ſpecie, præter thecam, cubiculum amiſerat.

Igitur augurio animi, & ſuſpicione creſcente, Archombrotus Libachanem reliquit, & ad Virtiganem tendens, non habuit qui aperiret; vt ſatis ex ſolitudine conſtaret, ægrum ipſius fratrem abeſſe. Et hunc quidem, tanquam conſulentibus medicis peterę ex iſali iactatione remedium, primo mane ad naues lectică detulerant. Timuit Archombrotus, ne religiosè omnia explorantem nox & inſidiæ præuerterent. Duos itaque Centuriones vocat ex iis qui in præſidio arcis erant (nam cæterorum ſparſos milites quæ tam ſubitò diligentia collegiſſet?) ſimulánſque à Meleandro miſſum; Ite, inquit, ad milites veſtros: confeſtimque, nec tumultuariè tamen, eos

ad

ad litus educite. Manipulatim dimissi conueniant prope tentorium Radirobanis. Ensis iis, & hasta sustecerint, ne si grauius armati conspiciantur, sermonibus materiam præbeant. Prior adero in arenâ; & obiter quicquid Rex iusserit, ad vos feram. Ite vero, & diligentem operam Regi præstate.

His ocyus ad iussa digressis, redibat ad litus Archombrotus, cùm non procul tentorio Radirobanis in Eurymedem incidit; vultúque turbato, Quàm vereor, ait, ne in Lycogenem alium nos fortuna retulerit. Tum strictim enumerat coniurationis indicia, in quæ inciderat; preciosissima abuecta ex priuato Radirobanis instrumento; Virtiganis fratrem, quamquam ægrum, abiisse; neminem Sardorum conspici sine armis. Neque Eurymedes cum omnia proloqui passus, gaudere se retulit, quòd Archombrotus eadem secum sentiret. Iamdiu se illâ suspicione prehensum, perculsúmque ad conspectum Sardorum, qui per cuneos non sine consilio circa tentorium errabant. Post hæc verò quæ Archombrotus detulerat, nihil se dubitare de scelere. Quis iste Pirithous nobis? aut quis huic Theseus rapiendi nuptias fecit audaciam? Sed arte vtendum est, vt se eripi patiatur Meleander ab hac peste. Adeò cauet Radirobanem offendere, vt vilis sit sibi. Vade prior, Archombrote. Cùm illum mouceris magnitudine periculi, adero strenuè, indiciúmque, & terrores geminabo. Milites interim qui proximâ nocte excubituri sunt, non hinc procul in procinctu constituam. Fortè fuit vt cùm Archombrotus peruenit ad Reges, Argenidi loqueretur Radirobanes, vacaréque Meleander; Ad quem

ille demisse: Vultum, inquit, fingo, Rex, disparem rebus quas affero: scilicet ne illi qui te circunstant parricidæ sentiant te moneri. Cæterùm omnis hæc pompa, tibi, tanquam victimæ, ornata est; quem vnà cum filiâ auehere, Radirobani constitutum intelligo. Eo consilio promissa spectacula trahit in serum, donec vesperæ se tumultui furtóque aptauerit. Cum referret in eam rem argumenta, superuenit Eurymedes; adeóque compleuit formidine Regem, vt labantibus articulis incertus, illos rogaret, ad tam subitum malum quid consilij haberent. Constabat nihil aliud superesse, quàm aut statim fugere nondum maturas insidias, aut se illic subsidio armatorum tueri. Sed omnino potior fuga erat. Neque enim tot subitò milites cogi sine professione suspicionis poterant; vt magis incipere iniuriam timendo viderentur, quàm repellere. Quid præterea in periculum mitteretur Meleander, quid Argenis? cùm præsertim flagitij series atque modus adhuc lateret; & Sardi fortasse aliquâ solertiâ nocturnum facinus ita ordinauissent, vt non posset tumultuario certamine refelli. Placidè, inquit Rex, & tanquam obambulans tentorio digrediar: Sequi Radirobanem hortabor, simúlque Argenidem; quam tu in viâ, Eurymedes, mone, vt cùm inter nostros fuerimus, acrem morbum subitò fingat. Excusabilis erit discedentis occasio, & ægram tanquam solicitus comitabor. Sub hæc verba in Radirobanem & Argenidem inspexit, &, optimam vesperam perdimus, ait. Ire satius ad liberum cœlum, & iam sole demisso intepescentem. Sat deinde cùm spectaculum mox edetur isthic cessabimus. Simul his, tentorij

fores petebat; omnésque sequebantur. In hac turbâ Meleander Radirobani loqui cœpit, vt eo remoto faciliùs Eurymedes Virginî insinuaret quod ipse mandauerat. Et illa repentinis cogitationibus concussa, quamquam nemo aperuerat paterni consilij causam (nam dicentem Eurymedem turbauit adueniens Virtiganes) tamen haud multùm à vero timidissimâ cogitatione errauit.

Interim Archombrotus, in quemque familiarium Regis offenderat, hortabatur non destituere domini latus. Iámque & militum decuriæ ab ipso atque Eurymede accitæ, sparsim in campis erant; cum Argenis ex præscripto cadentem sponte vultum colligit manu, séque ad Seleniſſam excipiens, voce demissâ, pessimè mihi, inquit, est, mater. Stritque illico gradum. Radirobanes subito casu conterritus, in remedia aquam, merum, odores, flagitatione non perfunctoriâ popoſcit. Statim circa iacentem creuit immodicè concurrentium globus. Et Meleander qui paulisper præcesserat inter fictos terrores regressus est. At Argenis; Ecquis lecticarios prouocat? ait. Nec de morbo rogata quicquam certi referebat, nisi linquente corde, hebetcere oculos, & caput errare. At Radirobanes nihil opus lecticâ proclamabat; celeriùs hemicyclo in vicinum posse tentorium referri. Sed causatus Meleander commodius oppidum esse, seu medicinæ, seu quieti; simul vrgebat qui ad lecticam decurrerent, simul gratias Radirobani agebat, tanquam humanitate nimiâ sese oneranti alienis doloribus. Isque iam non de Argenide tantùm, sed de sui sceleris successu solicitus, negabat se passurum vt mille totos passus (tot

enim ad Epeiroten aberant) iactaretur virgo inualida, & in hoc primo morbi impetu, nec fortasse duraturo, melius in proximo tentorio acquietura.

Hæc adhuc omnia veluti mutuæ necessitudinis charitate iactabantur, cùm Virtiganes Radirobanem clàm monuit, non sic in illum diem sitam esse consilij sui fortunam, vt redire non posset sperata fœlicitas. Paterentur abire Argenidem; & ipse cum ea peteret Epeiroten; dilato promissorum ignium spectaculo, donec conualuisset ipsa, patérque iteratâ simplicitate rapiendam ad littus reduxisset. Cœperat persuadere; Cùm Radirobanis medicus, quem aliqui accersitum procurrerant, venit. Is pollice virginis propemodum repugnantis tentato, notatis præterea oculis, spirandique mensurâ; mirari primum cœpit, moxque negare vllum sibi ægritudinis vestigium liquere. Ergo ad Meleandrum conuersus, bonâ fide rogabat vt poneret metus: Leuissimum esse quodcunque Argenidem turbauerat. Sed Radirobanes atroci percussus coniecturâ, tunc denique sensit inualetudinem simulari in fugæ prætextum. Miratus quis suas deprehendisset insidias, quis ad Meleandrum detulisset, sensim ferebatur in rabiem; & ad moliendam vim ferociter intentus, quærebat oculis suos, dextramque ferebat ad capulum; cùm Sardos pauciores quàm Siculos circa se videt; Vt neque si viribus esset agendum, satis posset victoriam sperare. Interim aderat & medicus Meleandri; qui ab Eurymede monitus quid deberet simulare, longè alia quàm quæ Radirobanis seruus, de Argenidis valetudine dixit: grauem, & sonticum morbum esse: properarent deferre ad regiam; quicquid morarentur,

sur, nocere Argenidi. Ita loquentem prior medicus Iurgio adortus est, non passus suam artem contemni: Ecquod enim mali indicium videret? quid vultus? quid labellorum color? num sudor in frigidâ fronte? num à se dissentiret arteria? Neque minùs pertinaciter Siculus suas partes implebat: prorsus egregio de incertitudine medicinæ spectaculo, si tumultus, & rei quæ agebatur magnitudo, huic voluptati locum fecisset.

Dum hi collatis verbis certant, lecticarij sublimem Argenidem tollunt: Et Radirobanes non redituram vltimo conatu prosequutus; non sibi temperauit. Iniecit lecticæ manum; & manere Argenidem iam pluſquam precabatur. Iurgium quoque inter Sardos Siculósque processerat; Ibátque Archombrotus, lecticam sub Radirobane laborantem vi explicaturus. Sed medium Meleander se obtulit. Litet Sicilia illius dici fortunæ. Quantum præclari sanguinis fusum ibat seditio! Capax labes absorbere Siciliam, & quamquam absentem consummare Poliarchum. Sed mitioribus satis ministrauit Meleandri prudentia. Adhuc sibi tanquam hospiti loquentem violare erubuit Sardorum Rex; & vtcunque finito tumultu, digressáque Argenide, ipse quoque Meleander lecticâ sublimis, & agmine suorum vallatus in oppidum se recepit.

IO. BARCLAII ARGENIS.

LIBER IV.

NEmo interim Sardorum audebat Radirobani loqui. Furebat violentus, & discorde tumultu raptum animum spargebat in diuersa. Nunc pudore, nunc infœlicitate cœptorum agitabatur. Quàm benè processissent initia! Vt diu possessa cum Meleandro Argenis in tentorio hæsisset! Geniúsne deinde, an mortalis prodidisset consilia? Subeundum ergo dedecus, nullâ mercede, nullis sceleris præmijs lenitum. Post assertam Siciliam, pollutâ victoriæ laude, non tantùm vt hosti, sed prædoni abeundum. Sub hæc frendens, toto littore ferebatur, adeò inutili ad cætera sensu, vt nec ruere noctem sentiret. Ausus tandem Virtiganes accedere: Et quidem, quò ab insano audiretur pacatiùs, primùm eosdem affectus simulauit. Cúmque hac arte locum monendi sibi aperuisset; Iam nox est, inquit; & hîc tamen (ô Rex) moraris fortitudine tuâ nimis

nimis ſecurus. Circumſtant te multi; Nec opus eſt omnes ſcire quo in ſtatu ſit animus tuus. Quò autem ſuccedere nocte hac paras? Vocat in oppidum Meleander. Sed quis putet te ſecurè cum illo reconciliare gratiam poſſe? Chariores tibi ſumus, quàm vt nos conficias tanti tui periculi metu. Claſſis tua te meliùs excipiet. Abominare hanc terram, tot curarum tibi cauſam. Vbi cum paucis ſectetus in prætoriâ naui eris, liberiùs iraſceris, & quod in rem videbitur eſſe, conſtitues. Raditobanes tanquam Virtiganem non audiſſet vultu immoto, tamen ad præparatam ſcapham ſe contulit; ſiue magnitudine iræ, ſiue conſilio vocem premens, donec in regiam triremem delatus eſt.

Aſt vbi cum Procerum non amplius tribus in prætorio puppi proximo reſedit, euoluítque caliginem multa ſimul & confuſa animo ingerentem; primùm Argenidis imaginem, quam geſtabat gemmis incluſam, de collo diripuit: Nam odio & iracundiæ, cæteræ cupiditates iam ceſſerant; Deinde ſublato ad Virtiganem vultu; Faciam, inquit, vt hic dies triſtior Meleandro quàm mihi illuxerit. Peiùs ab ſuâ Argenide quàm à me diuertet. Occupabo Furiarum officium: Seni quietem, & puellæ famam eripiam. Spectabo deinde ocioſus hos ludos, fruárque hoſtium malis; aut ſi in rem meam commodum erit, bello quoque cumulabo. Oeyùs ceram ſtylúmque porrigite. Neque mora, literas ſuâ manu in hunc modum exorſus eſt. Raditobanes Meleandro. Neſciebam cùm inimicos tuos ſuſtuli, te amicis adeò eſſe indignum. Veniam ab Siculis exoro, quos ab tuâ ſecedentes tyrannide, armis meis domui, reddidique ſæuitiæ

fruitiæ tuæ. Cæterùm si molestum tibi erat, quotidie me videre cuius manu & opibus Rex es; at humaniùs dimitti poteram, quàm sub insidiatoris inuidiâ. Cui enim non constare voluisti, te grauiter à me metuere, cùm modò tua Argenis morbum finxit, téque ipse extentorio meo turbatè propipuisti in oppidum? Ita offensionis specie delere sperauisti quicquid mihi debebas. Sed nemini potes imponere. Cur te enim violari voluerim; qui ne violareris vitam meam obtuli in discrimen? At filiæ tuæ nuptias concupiui scilicet; & cùm affinitatem non probares, hanc prædam statui occupare. Ne tibi amplius tantum placeas Argenide tuâ. Nescit regius Sardiniæ sanguis vllum thalami probrum pati. Quo oculo cernerem super limina castissimæ domûs attolli, non cæsto, non illâ simplici vittâ dignam, non cæteris virginitatis insignibus; denique nescio cuius Poliarchi contubernio assuetam? Quid te inexpectata vox ferit; & in pudendæ rei nuntio amittis spiritum? Ita est, Meleander. Nimis cautus in amicos, disce nunc quos timere debueris. Illa quam Palladem putasti Theocrine, tuæ domus contaminatrix fuit; Ac vt simpliciùs dicam, sub eo nomine Poliarchus tibi illusit. Argenide fraudem iuuante, in Gynecæum pro virgine, mox in templis pro Pallade est admissus. An integram existimes, quæ correpta amore adolescentis, celauit temeratorem arcis quam mulieribus sacraueras? quæ cum amatore diutiùs fuit? quæ denique patrem decepit? Omitte igitur suspicionem, meâ sorte & animo indignam, quasi, his à me deprehensis, illius nuptias expetierim in qua nihil syncerum est. Mihi quidem cùm ad vos appuli,

dhuc

adhuc ex hac lasciuiâ ignotam placuisse confiteor. Sed dij Sardiniam iuuerunt: quòd cùm posses hanc petenti pulchrè conciliare neglexeris. Vbi autem de secretâ turpitudine resciui, adhuc fastidium meum simulatione amandi sic texi, vt contentus mihi cauere, merentem non læderem. Habe tibi filiam tuam. Habe & regnum meo auxilio restitutum. Sed ne ingratitudini vsquequaque sit præmium, aut facilitatem meam traducas: nolo Sardiniæ ærarium pœnas vestrorum furorum luere. Iam hoc nimis, quod sanguinem multorum ex meis consumpsisti. Nam sileo meos labores, quos vtique non vendo. At sumptuum partem redde; quibus totis te fungi oportebat. Eos enim vt viueres, regnaréque, feci in classe, militúmque stipendijs. Trecentis talentis rem patiar æstimari. Quanto plura pro te impenderim, ex publicis meorum Quæstorum rationibus facilè scias. Sed tantillum hoc repone, nisi mauis extorqueri. Hospitium renunciare esset superfluum, cum prior idipsum illatione iniuriæ feceris. Ex his tamen quæ detuli cognosces fidem meam. Te enim nisi coactus miserum esse non volui; & quàm diutissimè passus sum vt Argenidem amares.

Hæc vt scripsit, cogitati sceleris industriâ superbus, vocat suorum fidissimos, ostenditque epistolam in alienæ ægritudinis spe propemodum suæ oblitus. Horruere scilicet ad sceleris nouitatem; Sed crudelissimo seruitutis genere, quod intra se abominabantur palàm laudabant. Quærebatur deinde quis literas ad Meleandrũ ferret. Nam intuta videbatur, & capitalis audacia. Sed Radirobanes in suos quoque

ſæuus; Neſciat præco, inquit, periculum ſuum. Ibit intrepidus, & meo auſpicio ſecurus. Quòd ſi illum Meleander mulctabit; at mihi tanti erit hanc nouam querendi iurgandíque materiam vili ſanguine comparauiſſe. Igitur cùm aliquandiu inter ſe contuliſſent, quidam miles, diu antè Virtigani inuiſus, ad hoc deſtinatur officium; ipſo Virtigane hominem commendante. Et ille maligno inimici ſuffragio beatus, vt credebat, inſuliſque præconis ornatus, primo mane ad portum exiguâ lintre deuectus eſt. Statim relatum eſt Meleandro, nuncium à Radirobane adeſſe. Ille animo æger, & de hoſpitis diſſidio ſolicitus, tunc fortè ſuorum chariſſimos acciuerat. Præter manſuetudinem in illo penè ad vitium prolixam, beneficium à Radirobane acceptum effecerat, vt illi paulò magis quàm ſibi faueret. Incertum eſt (inquit) vtrum nocere voluerit; certum autem nos ab illo tanquam inſidiatore refugiſſe. Conciliandus vtcunque eſt; Et ſi cætera abeſſent, timenda certè fama. Nunquam videbitur iuſtè expulſus quem neceſſarijs temporibus tanquam deorum munus ſuſceperamus. Poſt hæc verba altum ſilentium fuit. Nam pleriſque iniucunda hæc erat Meleandri ſolicitudo. Inter cæteros Archombrotus, atque Eurymedes, perſtringi ſe rati, quia Regi authores fuerant, vt à Radirobane caueret, haud obſcurè audebant indignari. Adeò vt impetus iuuenilis in hæc verba Archombrotum abſtulerit; Sentio, ô Rex, me ſimul & Radirobanem non poſſe excuſari. Si te ad iniuſtas inimicitias compuli, quid cunctaris noxæ me dedere? At ſi meâ & Eurymedis ſedulitate hodie es liber, noli incertitudine

certitudine animi turbare fœliciſſimum diem, & adhuc dubitare an malis Radirobanem eſſe offenſum, an captiuam Argenidem apud illum teneri. Hæc libertas Archombroti gratiſſima omnibus fuit, præſertimque Argenidi, quæ in lucro numerabat, ſiue iure ſiue iniuriâ, à Radirobane diſſidere Siciliam. Ipſe Rex ſuos metus excuſauit Archombroto; Se tantùm de populi voce eſſe ſollicitum: Curandum ne imponere Radirobanes poſſit externis ignariſque negotij. Mittam ad illum, qui me dolere ſignificent quod ad claſſem potius quam ad me ſeceſſerit; orare vt in portum redeat, nec Siciliæ tam vicinus, incertos fluctus malit. Simul largos commeatus iubebo ad illum lembis pluribus promoueri, diſtribuámque munera in amicos. Nemini deinde credat ingratus in hoſpitem quem per officia illa coluerim.

Minùs diſplicuerat illa ſententia. Iámque Timonidem illic legatum Rex dixerat, cùm Radirobanis præco aduentare nunciatus, variâ expectatione omnium animos ſuſpendit. Rex intromitti eum iuſſit; cúmque ille literas traderet, ecquid hoſpes Radirobanes valeret aut faceret, blandè, vt ſolebat, quæſiuit: Præco, veluti erat iuſſus, omnia intellecturum Meleandrum ex codicillis quos attulerat refert; ſimúlque aliquantulùm in latus ſecedit. Meleander nihil quietum ſuſpicatus, ad proximum cubiculum pergit, ne præco legentis oculis motibúſque curiosè immineret. Sequitur patrem Argenis; & purpuratorum præcipui. At ille poſtquam ceram explicuit, in omnibus verbis hærens, & contumeliis excitatus, tandem ad

eam

eam partem descendit vbi Argenidis & Poliarchi fama proscribebatur. Arsere illico vultus; Iterúmque pallore mutati vno cum incertis manibus horrore tremuerunt. Refectis mox viribus, irâ terribili, in quos tamen adhuc incertus, erigitur. Argenidem, Radirobanem, Poliarchum, offerebat noua rabies, & sub primum impetum nullâ prudentiâ consilióue tractabilis.

Nemo audebat interrogare tam acriter æstuantem. Sed ipse quantum licuit semotis perturbationis indicijs, ad proximum conclaue se proripit, vnáque venire iubet Argenidem; cui non aliud loquutus quàm vt has literas legeret, consedit in lectulo; & illius vultibus intentus, suspiranti, frementique medius hæsit. Argenis lectione conterrita, non quidem tanquam ad iustam accusationem expauit; sed iniuriæ impatiens flagrantibus oculis totáque oris specie, proclamauit ad vindictam. Vrgebat tamen attonitam maximus dolor, suam cum Poliarcho familiaritatem innotuisse: Et quòd tamdiu eam amicitiam occultam habuisset, verebatur ne accusationi esset iustior species, & patre difficilioti vteretur. Statímque perpendenti quomodo fides tam religioso secreto perijsset, occurrit Seleniæ cum Sardiniæ Rege commercium. Sed diu deliberare aut tacere, non licebat. Itaque prouoluta ad genua patris, intercluſámque anhelitu vocem non sine artificio laxans; Ne expectes, Domine, vt crimen obiectum anxiè diluam. Non enim dabo contumelioſiſſimo hosti hoc gaudium, vt credam pudicitiæ meæ aliam rationem esse reddendam, quàm quòd hactenus tibi optimo & solertiſſimo

parenti

parenti placui. Vnum habeo excusandum; quòd Poliarcho per salutem quam tibi mihique attulerat oranti ne scires quantum pro tua incolumitate præstitisset, fortasse fidelior quàm voluisses fui. Nunc quoniam alieno indicio factum est vt hominem possim laudare; Ille est, Domine, quem Theocrinem vocabamus. Mei videndi cupidus, hanc simulationem sexûs inijt, quò in arcem reciperetur. Sed tantæ licentiæ consilium emendauit modestia. Nam sic potiùs mihi quàm Radirobani credas, vt virum esse nesciuimus, priusquam te atque me à nocturnis prædonibus vindicaret, eâ fortitudine quæ apud te diuinitatis fidem inuênit. Tunc verò ex arce abiturus, mihi atque Selenissæ quis esset eâ lege aperuit vt illius audaciam & virtutem apud te taceremus. Regressus deinde ad regiam, quantum cæteris præstiterit, tuâ in illum charitate probatum est. Quòd si reprehendis silentium meum; cogita non potuisse mercedem breuiorem concedi, quàm vt paterer eum iustis apud te honoribus carere. Sin autem subuereris altiora; quia virgo illius consilia tegere sustinui; prouoco ad inimicissimum mihi caput. Selenissam intelligo; quæ sola tanti arcani conscia, rem omnem Radirobani palàm fecit. Nisi sceleristissima esset, furerétque perfidiæ insaniâ, & odio mei, non polluisset silentij fidem; nec quod te ipsum celabat detulisset ad exteros: Testem hanc tamen non verebitur appellare innocentia mea. Si merui odium tuum, & propitiam famam arcanâ turpitudine fefelli, ego te & pudicitiam manu meâ vindicabo, reddámque sanguinem indignum qui à te prouenerit.

Inter

Inter hæc patris genua amplexa, nunc dexteram osculabatur, nunc eâ arte in senẽ respiciebat, vt iam facillimi patris iudicio innocens esset. Illum tamen plurima turbabant: Necessáriæ in Radirobanẽ inimicitiæ, de accusatâ Argenide vulgi suspicio; & quòd vtcunque casta esset, tamen credibile erat Poliarchum fecisse, ne ipsi Radirobanes placeret. Vrgente deinde filiâ vt Seleniſſa accerseretur, ipse per ministrum qui fores seruabat, imperauit anum vocari: Nemo Procerum sciebat quæ res tam secreta ageretur: nisi quòd maximum esse credebant, quo filiam vnam Rex communicaret. Varia itaque coniiciebant expectabántque soliciti. Seleniſſa nihil minùs quàm quod aderat animo fingens, intrat Regis cubiculum; in quo ipsa solitudo, vultus quoq; Meleandri, & vis genij mala plerunque instantia occulto horrore insinuantis, nec cogitantem turbauit. Statimque ad illam, insolitâ acie Argenis accensa, seu permittente patre, seu moram non ferente iracundiâ; Per ego te Radirobanem, Mater, oro: (nam quid tibi magis dulce aut verendũ obiiciam!) vt hìc coram tuo meóq; Rege dicas, quid commercij virgine indigni, mihi cum Poliarcho extiterit. Nec vices tuas cura, quòd hactenus quicquid est tacuisti: Ego salutem tuam pacta sum, modò iam liberè indicium profitearis. Cohorruit anus; tenebrisque lucem miscentibus, tamen vt solertissima erat animum subitò reuocauit: vt hic motus potiùs videretur innocentiæ esse suspiciones abominantis, quàm deprehensi sceleris notæ. Et quem priùs alloquar? inquit; cùm apud vtrumque perfidiæ insimuler? aut quæ hæc tam confusa accusatio est?

Nec Radirobanis mecum fœdera scio; Nec Poliarchi tecum, O Domina. Quod autem sacrilegium, vt putes vllâ suspicione posse virtutem tuam pulsari? Imò, refert Argenis, omitte hanc frontem. En Radirobanis ad Regem codicillos, quibus te arguit de Poliarcho in Theocrinem Palladémque mutato omnia effutiisse. Et ne nescias; nihil est horum quod non patri confessa sim. Sed & probris Innocentiam meam aggressus est. Nescio an te authore, Ad hoc vnum vocata es. Dic liberè, ita te dij ament; dic priusquam per tormenta verum quæratur, an maculaui familiæ meæ decus?

Non indelectatus Meleander hac ferocitate Argenidis, quæ vtique in se dicturam non extimulasset nisi innocentiæ fisa; Nolo, ait, turbatè hæc exigi. Sed nec feram, Selenissa, nisi maiori fide quæ de Poliarcho nosti exponas, quàm antea siluisti. Victa anus conscientiæ labe, accidénsque ad pedes Meleandri; Summa, inquit eorum est quæ dicere possum (Rex) nihil meâ alumnâ sanctius & integrius esse, nihilque perfidiosius Rege Sardiniæ. Si pateris me ad cubiculum redire, facilè te absoluam certissimis signis, & quibusdam maximè litteris, quarum fides efficiet ne ampliùs tuam mentem eiusmodi suspiciones soliciteni. Nec deinde miraberis cur ante te Radirobanes ista resciuerit. Breuis est mora: Dum hic inutiliter iurgamur, redire iam potui. Tantâ pollicitatione suspensus Rex, properè ergo imperat ire; nec se in eo negocio ludificari: omnia tamen sic agere, ne hæ lites ad vllum Procerum emanent. Neque prohibebat Argenis, verita ne moram inijcere videretur, aliqua in se certiùs prælaturæ.

Sed

Sed anus vbi primũ ex vtriusq; oculis euasit, inassuetæ celeritatis vestigijs ad conclaue se recepit; Adductoque ostiolo; Nunc iterum mei iuris sum, inquit, nunc in me decernere ipsa possum, nec ab alijs expectare quod merui. O infelicissima mulier! Ergo tamdiu vixi, ne innocens morerer? Quod autem mihi fatum mentem eripuit, vt non cogitarem proditionis mercedem nunquam esse securam? vt a moribus meis abirem? vt leuissimo iuueni fiderẽ; & per plurima vitia mihi suspecto? Huius promissis, huius donis, ego tot annis, tot rebus exercita, manus dedi, fidémque, & charissimæ alumnæ beneuolentiam? Serò hæc reputas, Seleniſſa. Virtus fuisset animum à scelere colubere; Nunc quia fœliciter non peccasti, latronum est pœnitentia ista quâ eiulas. Ergo me perdere Radirobanes inuidiosissimâ delatione sustinuit: qui in me quo offenderetur non habuit; nisi quòd vt cæterarum rerum, ita nimiæ beneuolentiæ fastidium est! Proh nefas! quem audebo contueri? ad quem confugere? aut quis me denique feret de proditione querentem, cuius exẽplum feci? Nec propero me à lucis conspectu liberare? Nec saltem primis virtutibus dignũ exitum quærens, medium scelus excuso? Quid expectem vlterius? Odit me Argenis; perfidiam excusare non possum; forsitan & Rex prætextu alio explebit animum, merito meo, & filiæ questibus acrem. Necdũ, vt intelligere potui, palam est quod maximè deliqui, Radirobanes meis consiliis ad raptum incitatus. Hoc vbi emanauerit (quid iam enim existimẽ fore secretum;) quæ mora, quíve dij, ex dominorum meorum mentibus exturbent tantæ culpæ memoriam

moriam? Vt hos mitissimos faciam, at iubebunt abire à conspectu. Recedam inuisa omnibus; intam Principem timens; nec sola, nec publicè tuta. Vigilabo in atrox supplicium, ex meo scelere singulorum cogitationes de me æstimans. Adhuc peiori infamiâ digna es, Seleniſſa, nisi illam morte anteuenis.

Rapit ad hæc verba tabellas, in quibus non satis constantibus litteris hæc exarat. Melcandro & Argenidi Optimis Principibus. Si etlet aliquid vltra mortem, id mihi in supplicium popoſcissem. Nunc accipite sanguinem, non adeò suo crimine maculatum, vt non possit dijs libari: Neque ex supplicij atrocitate quod in me constituo facinus meum potius quàm pœnitentiam æstimate. Hanc illo maiorem credetis vos ipsi quos læsi. Siue enim vrgentibus fatis, siue veneficio aliquo attonitam, temerauisse me fateor secretum hoc ingens, de fraude & virtute Poliarchi. In tuam autem famam (chariſſima alumna) si addidi quidquam, aut addere potui, opto ego deos manes mihi tam sæuos quàm infida vobis fui. Credite morienti; & vitæ diutiſſimè probatæ vnâ hanc noxiam; aut si nimis est, huic ferro quod vos vlciſcitur date. Præligatam deinde epiſtolam vni seruorum tradens; Vade, inquit, & Atrienſi intimas Regis fores seruanti meo nomine impera vt hos statim codicillos ferat ad dominum. Iussit Rex, eos ad se properanter transmitterem.

Dimisso nuncio, iam furioſiùs morti intenta, simul properabat, & hærebat; nunc insanos fremitus ausa, nunc mollioribus suspirijs laceſſens constantiam

ſtantiam ſuam. Excipiebat fortè omnia verba quædam ancilla, è proximâ cellâ cui ab eo cubiculo aditus erat. Hanc neque viderat Selenitſa; & verecundia quòd ſecretis dominæ interuèniſſet, non ſinebat vel loqui vel abire. Nam neque credebat deſperationis pleniſſimas voces furioſum exitum habituras; expectabátque donec dominâ exeunte & ipſa ſe ſecretò proriperet. At Selenitſa haud dubia omnem deſtinatæ mortis laudem in præcipitatione eſſe & affore ſtatim à Rege qui conantem tenerent, aperit ciſtulam in quâ breuis gladius iacebat, quem olim filio primum pueritiam ingreſſo dederat pater; & ipſa deinde ſeruauerat, die filij nuptiali Iunoni Lucinæ cum crepundiis ſacrandum. Ita tulerat fatum, vt paucos ante dies, detergendæ rubigini eſſet in acumen renouatus. Nec aliud ferrum in muliebri cubiculo erat pectori aperiendo commodius. Illum verò vt ſuſtulit, ſimul coniugis quem amiſerat, filiique quem ignarum deſtituebat memor, tot res támque diuerſas vno mentis obtutu aſpiciens, funebri capulo oſculum dedit, illique loquuta aliquandiu opperientem mortem fruſtrata eſt; Donec ancilla quæ timere cœperat ne hæc vera tragœdia eſſet, extorquendo ferro erupit, ſimúlque exſonuere accurrentium ex Regis præcepto veſtigia. Tunc anus prohibentium feruore incitata, & manibus adhuc liberis vſa, mucronem tam altè viſceribus impreſſit, vt labantes ſubitò vires ſoluerent dextram, & pectore in humum porrecto ipſe capulus non multum emineret ex vulnere. Exclamauit ancilla, & amplexa morientem ſæuiſſimo vlulatu perterruit iam ſpon-

tè confusos. Quippe deiectis foribus intraueram Archombrotus, & Eurymedes, multique eos sequuti; vrgente Meleandro, vbi primùm ferales literas accepit, vt properarent ad miseram, cogerentque non perire. Eurymedes vtcunque dimotâ ancillâ amplexus iam rigentibus luminibus toruam; Quod hoc nefas O Matrona? Cur te tuosque perditum vadis? Nihil illa, nisi quòd flexâ ceruice supremos oculos versans, sanguinem & animam efflauit.

Omnibus silentium ingens, fremitus rursus; & dimanante mox famâ, atrocitas rei multos Procerum ad spectaculum coegit. Mox de obscurâ facinoris causâ variæ, & interdum periculosæ coniecturæ. Rex quidem cæde auditâ vehementer exhorruit. At Argenidem nulla signa vel misericordiæ vel odij mutauerunt. Seu credidit de Seleniſsâ satis supplicij nondum habere, seu potiùs excandescens animus mirabatur magnitudine pœnitentiæ se placari, & in confinio vtriusque affectûs stupebat. Rursus tamen intuebatur quicquid sibi in morte Selenilla nocuerat. Quid Sicilia? quid cum suis Radirobanes loqueretur? Illam anum tam insigni de se vindictâ multo magis quàm ipso proditionis crimine euulgatse hoc de Theocrine secretũ. Præterea quando eò loci res erat, Regem ab Seleniſsâ auditurum sperauerat, pactum cum Poliarcho coniugium. quod quidem arcanum nec ipsa sustinebat dicere patri; & strenuè cogitabat defendere. Cæterum prohiberi multitudinem Rex iussit. Sepultumque deinde cadauer est nullâ pompâ; & postquam cædis causa publicè est comperta, nescio quis

quis Poëta hoc illi epitaphium fecit.

Busta vides, famiq́, hospes, monimenta doloris.
Bis moritur, qua se est indice digna mori.
Non effare tamen seu verba grauantia manes,
Seu placidâ faciunt qua leue pondus humo.
Huic tumulo pacemque nefas, stimulosque precari.
Dic tantùm; Vt meritâ les, sit precor Umbra tibi.
Nempe Seleniſſa est. Dubium furiosa magisne
Laserit, an lasam sit magis vlta fidem.

Melcander tot recentibus obrutus curis; & quid Radirobane, quid præcone, quid literis faciendum, adhuc incertus, vocat suorum præcipuos; His ostendit res suas in anxio sitas esse. quippe suam dignitatem à Radirobane incitari contumeliis: qui præterea talenta trecenta in præstiti auxilij stipendium non tam petat quàm imperet. Armis se exequi debere iniurias; nisi & suas vires domesticis furiis Sicilia exhausisset, & benefactis Radirobanis donari deberet saltem locus ad pœnitentiam. Furere enim sui immemorem, & hesternas suspiciones imprudenti irâ firmare. Hæc cum fusè exponeret, sedulò tamen cauebat indicare lacessitam ab hoste famam Argenidis. Non quòd omnia nesciret emanatura: Sed & pudorem præsentis filiæ reuerebatur; & silentio suo omnes monebat, ne quis deinde tam inuisæ accusationis mentione illum vexaret. Ne tamen ignorarent super quantâ re consulerentur, aiebat Seleniſſam improbâ fide ausam quædam arcana ad Regem pertinentia Radirobani credere; quæ per se innoxia, ille flagitioſiſſimâ interpretatione corruperat. Allatis ab eo codicillis, se vltimis probris differi; Seleniſsam si

ad Radirobanem ſpectes, fuiſſe innocentem; quæ tamẽ ſolâ morte quod peccauerat expiari poſſe crediderit. Omnes certatim cenſuere, vt pro publico Siciliæ hoſte radirobanẽ haberet. Quicquid auxilio iuuerat, non beneuolentiâ aliquâ factum, ſed tanquam ad inſidias conſediſſe prædonem in inſulâ; & voluiſſe Lycogenem tolli, vt quæcunque ille cogitauerat ipſe efficeret. De præcone perplexior quæſtio fuit; his cruci ſuffigendum decernentibus; aliis per diuerſa ſupplicia truncum ad Radirobanẽ remittendum. Vicit tamen Cleobuli ſententia, declinandam violati præconis inuidiam; quem fortaſſe interfici magnò emeret hoſtis. Superbiſſimum Regem plùs deſpectu quàm eiuſmodi vltione in offenſum. Quod poſtquam Rex probauit, Eurymedes vocatum ad ſe præconem (nam eum ad Meleandri conſpectum reduci non placuit) ita ex præſcripto affatus eſt. Si ab Rege ſui compote veniſſes tam proteruæ epiſtolæ lator, totum hunc diem homo non eſſes. Nunc ignoſcimus amentiæ Radirobanis, cui Regis verbis dices, furioſo reſponderi nõ poſſe. E re quoque ſuâ facturum, ſi Regibus ſcribere expectet donec inſanire deſiret.

Poſtquam præco diſceſſit, ſtatim præſidium militum ingens Arſidæ datum eſt, quod ad portum conſideret. Timonides claſſiarios coëgit in naues; ut ſi Radirobanes vltra verba furere vellet, iuſtâ acie exciperetur. Nec in Regia tantùm, ſed paſſim in oppido, tanquam redintegrato bello, quies excuſſa eſt. Iámque Radirobanes timere inceperat, non modò ne inuerecundiam ſuarum literarum præco capite luiſſet, ſed ne in ſuam quoque claſſem armaretur

retur Sicilia; Intepuerat ira; occurrebántque belli incommoda, quæ nimius antea ardor suppresserat. Totius Siciliæ viribus impar sibi exercitus. Littus tenebatur præsidiis. deerant in mari commeatus. Si tamen lacessebatur erat indecora cunctatio, maximè cùm prior prouocauisset. Dum hæc agitat, respicitque ad littus, videat scapham à portu recedere. Ea erat quæ præconem reuehebat. Is adhuc plenus metu, quæ ab Eurymede acceperat refert; multùm quoque exaggeratâ violentiâ loquentis, & tumultu regiæ, cuius causam nesciebat. Cùm enim occubuisset Seleniſſa, murmúrque & strepitus ingens esset, Cleobulus præconi custodes apposuit, ne quà rescire hunc casum, & interrogare obuios posset. Radirobanes tot rerum solicitudine grauis, priùs abire constituit quàm decernere cogeretur, aut fugere. Nam quid immaturis conatibus in se verius quàm in hostem sæuiret? Iam plùs iusto indultum præcipiti iracundiæ. Reducendum potiùs ad Calaris littus exercitum; (ea ciuita, iam tum Sardiniæ princeps erat) viribúsque refectis, mox subitâ classe repetendam Siciliam. Sed neque confestim visum abscedere. Nam & maritimas copias sciebat, quas in portu habebat Meleander, modicas esse; & tempore opus priusquam Lilybæo & Panormo maior in eum classis posset acciri. Reliquum ergo diem in statione perseuerat. Sub vesperam, cùm se benigniùs ventus intenderet, anchoras tolli iubet, proráque in Sardiniam suam verti. Ac ne timida videretur aut furtiua discessio, præcepit iustos nautarum clamores geminari, siue eruendis gemerent anchoris, siue mutuæ exhortationis officio

officio cætera armamenta componerent. Militum quoq; voces patriam appellantium adhuc absentē, aut pelagi deos orantium, ferebantur ad littora. Meleander pugnā instare existimans, iussit accingi classiarios suos, portúmque & proxima littora propugnatoribus compleri. Nam prouehi ad certamen suas naues extra portum vetuerat; vt illæ terrestribus copijs, quibus abundabat, tegerentur; & gemino exercitu Sardi perirent. Noctis tamen vicinia perturbationem metúmque adauxerat. Sed hostes propitijs ventis in altum ablati, primùm audiri, & deinde videri desierunt. Nam & nebulæ primam noctem densauerant. Ne tamen is discessus fingeretur, mox redituris in incautos remigibus; plerique non militum modò, sed procerum, circa portum excubauere. In jis Nicopompus, cùm nocte concubiâ rarior fremitus esset, silentio vigiliáque vsus est; & juuantibus tenebris liberos animi motus ad carmen ita Sardos tempestatibus deuouit.

Ite truces. Cuncti rapiant cana lintea venti.
Ite rates. Sic aura fidem, sic æquora præstent,
Vt vestri meruere duces. Simul ibit Enyo,
Stridebitq; comis, facibusq; in concita missis
Nubila, Tartareum deducet in æquora fulmen.
Ite rates. Medys vltor deus assidet vndis,
Vix æquus mitisq; bonis. Sunt vndique venti;
Sunt cautes; rapidis feruent nostra æquora monstris.
Inde repercussas terret latratibus vndas
Scylla minax; hinc torua riget, fremitúq; Charybdis
Gaudet inexhaustas aptare in pabula fauces.
O illuc vos turbo vehat; vel dira reuulsam
Tempestas medio vobis ferat æquore rupem!

Qua-

Qualis erat dubijs nondum Latonia Delos
Fluctibus, aut quales nigri super ostia ponti
Cyaneas arcto nauta timuere profundo.
O sceptris indigne tuis, & sydere læto
Edite Sardois infelix rector habenis;
Cerne agedum quàm parua tuam discrimina vitam
A cupidis prohibent vndis. Non arma ferocem,
Non vis vlla iuuat. Timidos forteſq; ſeuera
Torquet hyems; Totus fati, totuſq; deorum es.
Mox vbi diſparibus pendebit puppis in vndis
Alternas ſubitura vices, & hiantia latè
Æquora terrifico pandent ſua viſcera ſundo;
Quam poſces miſerandus opem? quæ Numina primùm
Mens inſueta petet; tunc vani prodiga voti?
Non falles Superos; nec te timor ille piabit.
Obruet vnda preces ſonitu, vindéxque per auras
Ventus aget. Notæ tangunt pia ſydera voces.

Nondum planè reſpirabat Meleander, veritus adhuc ne Radirobanes claſſem infeſtam alicubi incuſtoditis littoribus inſinuaret. Sed exacto vix biduo, dimiſſi ſpeculatores retulerunt omnino peti Sardiniam. Tunc verò non tanquam exacto, ſed dilato ſaltem periculo, ad conſiliamentem applicuit, quibus tueri Siciliam, & hoſtem haud dubiè rediturum poſſet vlciſci. Diu erat quòd Eurymedes, vtpote ſtrenuæ fortitudinis vir, amánſque militiæ, monuerat Regem, ſecuri imperij non aliud certius eſſe pignus, quàm paratum, & ſemper in caſtris exercitum; Et tunc quaſi ſui conſilij vtilitatem promouente fortunâ, cùm Meleander ipſi & Dunalbio medius ſpatiaretur, ageretq; de præſidijs per opportuna littora in Sardos diuidendis, ita loquutus eſt.

Si

Si feciſſes quod initio mortuum in Lycogenem cenſueram, nunc aut iſte Radirobanes non te laceſſeret, aut haberes quod illi confeſtim objiceres. Sin etiam nunc ceſſas, illo depulſo alios fortuna inueniet, qui te nec ſuſpiciones diu ponere, nec arma patiantur. Collige, inquam, exercitum quem hoſtes formident, qui ſit pace belloque aſſiduus. Continebit hic terror ciues in fide; amicitias, & hoſpitia externorum tam vetera firmabit, quàm noua inueniet. Ciuiles enim motus, aut ambitu & conjuratione paucorum Optimatum inſerpunt; aut quod rarius eſt, vno conſenſu furentis vulgi conſtant. Nihil verò in vtrumque hunc Reipub. morbum ſalubrius aut efficacius eſt ejuſmodi in armis. Sunt enim nobilium factiones in initijs, ac veluti cunis, timidæ debiléſque; Vt ſi in promptu, & ſub pellibus miles ſit, opprimi cum dignitate malum poſſit; & mehercule ita impetu tanquam ſitienti fulgure hi fontes exhaurirı, qui, ſi pateris, mox neſcient ripas. Sin verò populari tumultu præcipitata inſania (quod quia interdum ævo majorum contigit, prudentibus ſemper timendum eſt) innumeras manus armabit in Regem; nihil in hoc incendium remedij, niſi firmas legiones, & aſſuetas diſciplinæ, monſtro illi objicias: Plebs enim impetu ſolo valens, quantumcunque multiplicatis cohortibus impleat campos, par illis nunquam erit qui ſciunt furentes eludere, ſeruare ordines, obſequi duci, locum caſtris & pugnæ eligere. Ita in omnem partem, tutandæ regioni, & vel antevertendis vel premendis furoribus, vtiliſſimus miles eſt, qui non quærendus, non formandus, ſed hoſtem inter ſtipendia expectat. Illæ copiæ

pix & quocunq; perrexeris ſecurum te præſtabunt; & ſi populi motu, vel defectione nobilium ex munitis ciuitatibus arcibuſue vlla à te ſeceſſerit; inde recentem, & adhuc dubiam proditionem confeſtim excutient.

Gentibus autem externis quanta aduerſus te reuerentiæ cauſa, hæ ſuccinctæ & ad nutum legiones? Suam pacem ex te pendere intelligent; non multùm lædi poſſe, non deſpici; Sedere te veluti fortunæ cæterorum Regum arbitrium, in quorum cuſtodiam paria arma non fulgeant. Gentem noſtram famâ celebrari compertum eſt, tanquam indole ſuâ pronam ſimul & vtilem bello. Quanto magis, ſi ad naturam inſtitutio accedet; ſcientque tui hoſtes non tyronum apud te, ſed veteranorum eſſe delectum? Neque hoc tantùm ad famam eſt. Ipſo ſucceſſu experientur qui te laceſſent, longè aliud eſſe conſcriptum nuper militem in aciem ſtatuere, aliud egregios viros, & qui annos non plùs ex faſtis quàm ſtipendijs ſuis numerent.

Num denique eâ fide, eo ardore, recèns adacti ad ſacramẽtum pugnabunt, quo illi qui inueterato affectu, non plùs militum quam familiarium inſtar, tuentur principem aſſuetũ alimenta & veluti ſpiritũ dare; & cui non hoc tantũ illos bellũ, ſed vitæ totius fortuna conjunxerit? Haud omiſerim, vt corpora omnia, ita militiam ex ſuorum veluti artuum vigore & officiis conſtare; & ſolo experimento deprehendi num quis ad hanc diſciplinam natus ſit. Nonnullos valetudo, alios animus deficit; quæ vitia habitus corporis, & ſpecies frontis ſic obtegit, ne præter experientiam quicquam ſit quo argui poſſint.

possint. Igitur in perpetuæ militiæ tyrocinio, vt. que sic dicam, in pace castrensi, mature, nec periculoso tempore, se hæ labes aperiunt; statimque de corpore exercitus eluuntur, vel correctis disciplinæ vitijs, vel missione denique mulctatis. At in repentinis armis, cùm implendæ cohortes sunt, cùm inexpertis & obuijs cingulum datur, sæpe nescias virum an statuam adornes; Vt nouum exercitum ab explorato differre existimem, quod nauem quæ probatis trabibus est compacta, ab eâ quam intempestiuè excisæ arbores, & omnia non pensatis vitijs ligna componunt.

At sumptuum ratio est habenda; graue tot Centuriones, tot milites ex alienis laboribus viuere. Scilicet egregiâ curâ timemus, ne non hostis, cùm sæuiet, plenas domos & opulentas inueniat. Repetamus memoriâ vastitates, peculatus, exitia, quibus ciuiles discordiæ arserunt. Quot annorum stipendia, quæ aluissent obstiturum his malis exercitum, paucorum mensium furor consumpsit? Adde vim corporibus factam, subjectos tectis ignes, & cætera quæ in ejusmodi turbis impune sunt. Vili mediusfidius has injurias populus redimit, si perennium legionum præsidio se tuetur.

Dunalbius ciuilium rerum scientissimus erat, naturâ & institutione factus ad gerendam rempublicam. Is igitur ita differente Eurymede, sæpe frontem & oculos mutabat, nunc quodâ assensu, nunc modestis repugnantis animi signis; gaudebátque Meleander sibi ex diuersâ sapientiâ licere quod vtrinq; optimum esset colligere. Cùm vix ergo finisset Eurymedes, ita Dunalbius Rege admonente exorsus

orſus eſt: Niſi Eurymedes ex ſuâ fide cæteros æſtimaret, nunquam tantum tribuiſſet militibus, vt non modò in vſu eorum, ſed in ipſâ caſtrorum veluti vmbrâ, Principibus patriæq; incolumitatem ſtatueret. Ego quanquam infulis atq; aris à militiæ muneribus excluſus; quia tamen hîc agitur, non quid nocere arma mortalibus, ſed ecquod ipſi paci præſidium poſſint afferre, non verebor dare quid ſentiam. Tibi verò non tam repugnabo, Eurymedes, quàm de ijs quæ ignoro vel dubito interrogabo prudentiam tuam. Nunquam mihi placuerunt, qui in futuros morbos firmo corpori medicamenta infundunt; ſollicitántq; ſopitas ægritudinis cauſas, nec tempore vllo pejus quàm inter ejuſmodi luctâ ſuccenſas. Quot mala, quot funera vidimus hominum per ejuſmodi medicamina incitantium reſides & veluti oblitos nocere humores? Atqui illis penè ſimiles puto qui placidis rebus quærunt in futuras tempeſtates formidoloſa remedia, quæq; ambiguo exitu poſſunt rectam Reipublicæ valetudinem tam perdere quàm ſeruare. In dubijs autem illis pleriſq; periculi remediis, maximè armatorum frequentiam pono. Nam ſi armis milites concrepabunt, ſi ſuperbia, vel furor, obſequium excutiet, longè illis pacis conſilia, longè mens ducum qui eos tumultibus arcendis coëgerant.

Turmæ, cohortes, ſub Cẽturionibus atq; Tribunis, ſcis quàm validũ corpus efficiunt: Vix tamen aut poſſunt ſuas vires agnoſcere, aut in ſuperbiam quâ illa contẽplatio inſinuat labi, dum hoſtis ſubmouet ociũ, habentq; quos laceſſant aut timeât. Aſt vbi ſuis viribus pacem fecerunt, nemoq; nouo diſcrimine inter-

interpellat victoriæ memoriam; tunc ſeu Regi aut patriæ exprobrent operam ſuam, ſecum expendunt quãtum pugnando effecerint: Vnos ſe ſuis ciuibus ſalutares; In ſe tranſlatum rerum arbitrium, patriæ quoque & Principis fata. Hæ non ſtatim, & vno agmine cogitationes obueniunt; Sed paulatim, tempore, contubernio, vſu; Quaſi aliam à cæteris rempublicam faciant, in ſeſe coguntur: ocio deinde laſciuiunt, quod quantùm fortitudini adimit, tãtùm addit proteruiæ; Mox ſi iuſtis præmiis nõ putãt ſe excoli, ſi cõtinuò obſequiis non placantur, feruẽt animis, intumeſcũt, indignantur ſua arma non timeri. Quid cùm à ſuis ducibus, tùm à factioſis ſolicitãtur; cùm cupidis mentibus ingeruntur maiora ſtipendia, præda, tumultus, peccandi licentia? Dij hoſtibus tam enorme exitium! Nam non putem, quod dicebas, Eurymedes, ideo Regem ijs eſſe chariſſimum, quia ab eius ærario ſtipendia habent. Multò illis potiores Præfecti: tum quòd ab illis ad militiam delecti ſunt; (tanquam ideò ſtipendium non Regis, ſed eorum ſit gratia:) tum quòd illos de ſuo corpore duces, & militaris potentiæ vindices amant; Sed maximè quia plerunque ſub illis licentior militia quàm ſub Rege proponitur. Sed & omnibus copiis in mediâ pace ſemper armatis, an præficies vicarium vnum, an per partes iure æquali legatos miles accipiet? Si plurium munus hoc facies; non ſibi conſtabit diſciplina; contendent inter ſe æmuli duces & per iurgia ducum infeſtus laborabit exercitus. Sin poteſtatem vni credes; quis ille cui tantum ius in te concedes? In eius manu erit vt regnes, vt pereas. Ille vim imperij, ille neruos poteſtatis

testatis cùm tenere se cernet, an par stimulis erit solicitantibus integritatem suam, & quid possit superbè mouentibus? Vtinam saltem huic tuo Eurymedi similes semper sint quibus Reges suas fortunas tradent. Quamquam nec illum velle existimem tantæ inuidiæ potestatem subire. Scis quibus olim Regibus haud absimilis consuetudo sceptrum abstulerit; qui dum Præfectis palatij castra committunt, sensim omni in ciues & milites jure exuti sunt. Iis qui prudenter condere regna aut stabilire student, hæc duo videntur præcipua; primùm ne populus in Principem facilè possit insurgere; deinde ne si obsequij vincula emolietur, habeat duces idoneos, qui vagam, & inconditam insaniam certiori auspicio, & militiæ vinculis firment. Vtramque cautionem interuertimus hoc statæ perennisque militiæ consilio. Quantum enim distabunt à populo tot illæ cohortes, tot omnis fortunæ homines, quibus tela vltrò concedimus? Quicunque in populum cadere possunt motus, valebunt in istas; sed eò procliuiùs quod irati nihil priùs videbunt quàm datura fiduciam arma. Iam verò præsentiorem inquietis studiis ducem nulla fortuna obtulerit, quàm hunc ipsum cui jusseris imperium esse in castris. Cui enim tot ad defectionem vrgentibus rebus, animus ad fidem supererit? Mens potentiæ conscia, & regij fastigij dulcedinem delibans, adulantium vota, cinctum fortibus viris latus, multa obtegendæ culpæ occasio; & si secus vota ceciderint, at excusabilis in multitudinis peccato audacia; nec ruinâ partium expectatâ, propè ex æquo conditiones cum Rege ad huc de victoriâ dubitante. Fac tamen Præfectum

hunc ſummum ſeu naturâ ſeu virtute abominari motus, fortémque in vitia, nunquam à ſui ſtatione recedere: Quid tot ſub illo duces? Nullus ex iis timidus, præceps, vanus? nemo fortitudinis famâ, & audaciæ ingenio militibus charus? Mitte inanes ſpes. Nunquam illis cladibus deerit qui ſignum attollat.

Sed hæc ſcilicet quæ præſagio incommoda, demum timenda ſunt, ſi in ijſdem habitet caſtris omnis exercitus. Tu verò occurres tempeſtati, ſpargéſque in varias ſedes vaſtum hoc corpus; vt nec ſub vno aſpectu poſiti ſeipſos mirẽtur, nec furoris contagione deſæuiant. Quò igitur diuiſos dimittes? Nempe in arces, aut oppida diſtribuentur. Vide porrò vtrobique quàm commodè. Arces quidem vt juſto præſidio obtineri conſultum eſt; ita illæ multitudinem armatorum ſæpe non capiunt; deſinúntque præterea eſſe ſecuræ, poſtquam tot oculorum tantæque frequentiæ commercio ſunt vulgatæ. Num enim tanquam in carcere tot illic milites conditos habebis? Num ad illos amici non ibunt? quid conjuges? quid neceſſitudines? quid lixæ, & calones? At in oppida potiùs tanquam ad perpetua hyberna copias tuas mittes. Neſcis quippe quàm malè militibus cæteroque populo conueniat. Quod eſt exercitibus ciuibus, & ad ſua opera intentis, in bello ægerrimum, id in pace continuo faſtidio ingeres, vt alienos, vt armatos ſuæ domi aſpiciant, vt militaribus moribus templa & fora ſtrepant, ipſi deniq; lares placidos mores mutent? Querentur omnes de otiere, mentes à te diſſentient: & cùm volent deficere, quantillum ſibi ad incommoda putabant acceſſurum jam moleſtiſſima ferentibus, tributum atque præ-

præsidium? Sed nec ita reuulso diuisóque exercitu constabit vtilitas quam monstrabat Eurymedes. Nã intra oppida nec seruari poterit castrẽsis disciplina, nec tyrones in eo ocio probari, & ad martem instituti. Ipsi quoque veterani languore & desidiâ confecti in vrbibus jacebunt, & præter militare officium molliẽtur in curis & consuetudine familiæ suæ; Assueti deinde extra laborem ferre stipendium, multò ægriùs a suâ quiete auellentur ad pericula, quàm si recentes conscribas, & qui sciant de Regis ærario se nisi in opere & militiâ non victuros.

Cùm his Dunalbij argumentis respondisset Eurymedes; & ille vicissim pro se pugnâsset; Meleander sic commissos conciliauit, ea probando quæ vterque in aduersâ laudabat sententiâ; Immodicos exercitus noxios esse. Vltra præsidia tamen quæ in necessariis excubant arcibus, curandam esse classem; & viginti triremibus obtinendam Siciliæ oram; quarum aliquæ sint in mari, aliæ in præcipuis portubus expectent imperium. Ad hæc plures deligi Prætorianos oportere; partim ex egregia juuentute, partim ex illis qui diu sub signis fuerunt: Hos posse ad octo millia conscribi. Dimidiatæ copiæ semper Regem comitentur; vt miles sex mensibus domi, reliquum annum degat in castris: Ita enim, nec disiunctis ad validam seditionem vires fore; nec longâ & superuacuâ in penatibus morâ abituros à milite. Ipsi qui aderunt Regi, non confusis castris habitent. Milleni seorsim vel castra, vel oppidi regiones sortiantur, in quo Rex erit: Nam ciuibus illis qui commodis ab regiâ apud se familiâ & comitatu superfluent, ægrè esse non

debere ſi veluti in contubernium Prætorianos excipient. Larga illis & nunquam dilata ſtipendia; rigidior quoque parendi lex. Proteruiam, furta, laſciuiam, grauiter luant. Et ne in ocio deteriores ſint, militari labore incitentur; Nunc coram ducibus ad præmium, haſtam aut jaculum mittendo; Nunc cum armis iter ingredi juſſi; ne expeditionem in hoſtes tanquam laborioſiora imperaturam formident. Nemo in illis Centurio, nemo Tribunus, nemo qui ordines ducat, niſi quem Rex ipſe delegerit. Bis mille ſint equites, Cæteris jacula, pila, ſariſſæ, diuidantur ex militiæ vſu. Hac manu & ſubitos motus opprimi poſſe dicebant; & ſi majores copias res deſideraret, tyrones erudiri. Neque Eurymedes ſe plura cenſuiſſe aſſeruit; aut pauciora Dunalbius; Niſi quòd ſub imminente à Sardiniâ bello, addi aliquid militum numero omnibus viſum.

Meleander hac parte curarum in Eurymedem tranſlatâ, ad alia animum adjicit. Super omnia de Argenide ſolicitus erat. Hæc inſons, & in quâ, præter inuidioſas dotes, nihil nimium eſſet, tamen cauſam tot fluctibus dederat. Vt vxorem illam haberet, auſus Lycogenes omnem perfidiam, non ſtatim, neque incruento bello perierat. Radirobanes ſucceſſerat furoribus, adhuc incerto exitu. Nec deinde defuturos putabat, quos virgo eximia, & dotale ſceptrum accenderet; niſi in vnum collata felicitas componeret cæterorum cupiditatem. Neq; parum extincta Seleniſſa, & Theocrine tamdiu latēs, occupabant anxiam mentem. Tandem penitus ſedit animo, filiam in matrimonium collocare.

Pa-

Pacandis tot motibus id reſtare remedium. Iámque non generum modò, ſed & nepotes cogitans, ipſa oblectatione incitabatur ad dulciſſimum votum. Sed quem illi fortunæ deligeret? Nemo in vicinis gentibus regij gradûs erat, cujus ætas nuptijs conueniret. An autem opus eſt, inquit, inuenire ad hæc fœdera ſolium & purpuram? Tanquam regna, non homines copulentur hymenæis, aut filiæ meæ ſceptrum aliud quæram, non virum? Imò noſtri majores ſapientiſſimè lege cauerunt, ne qui quæue Siciliæ imperabat, ſibi nuptijs regnum adjungat quod Siculo ſceptro ſit fortius atque ſplendidius, ne relicta à Regibus patria in illius potentioris prouinciam mutetur. Satis eſt ſibi Sicilia, vt Principes ſuos alat; & filiæ meæ conſuluero, ſi illam in ejuſmodi matrimonium dem, in quo ei conjux ſuus felicitatem debeat. Thracum eſt vxores emere. Nobilitas, indoles, virtus, ſponſo inſint; ſatis opum in meâ Argenide erit.

Hæc pronius ſibi perſuadebat, diu jam in hoc conſilium imminente affectu, vt chariſſimum Archombrotum eo matrimonio ſibi hæredem aſpiceret. Nec credebat obſtituram Argenidem; ſed ſi tamen faſtidiret, patrio jure ad obſequium redigeretur. Reliquum erat de illius ſtirpe reſcire; Nam vtcunque inſigni virtutibus, tamen nouo homini filiam non erat daturus. Satis omnibus agitatis, conclaue Argenidis petit, mediúſque inter Patrem & Regem, quò facilius quæ volebat impetraret; Scio, gnata, non minùs de noſtrorum conſiliorum morâ Siciliam, quàm nos de illius motibus queri. Auiditas enim regnandi, & tuarum nuptiarum ſpes,

Lycogenem & Radirobanem ad has quas sensimus furias adegit. quæ omnia præuertere potuimus tibi maturè virum legendo. Quid cessamus tot malorum fontem obstruere? Mihi quidem decretum est tibi salutem, & meæ senectuti columen parare. Nec dubito quod iure meo possum, quin & tua voluntate facturus sim. Nónne parenti tuo permittis tibi spónsum eligere, Argenis? Priuato, & publico iure mihi hoc licet: nec repugnare modestiæ tuæ esset. Cùm anxia virgo se deliberaturam referret; Deliberabis autem, inquit Rex, an factura sis officium tuum? Satis morarum fuit. Iterum quæro, gnata, an in potestate futura sis. Ita pro imperio loquentem Argenis reuerita, se verò futuram ficto ore professa est. Laudauit pietatem Meleander: & osculo dato, scis, ait, te mihi charissimam. Vitam colere amplius non amo, quam vt consulam tibi. Bene facis, quæ & patri credis & seni.

Postero die, vt fortè in horto spatiabatur, seuocat Archombrotum; &, O iuuenis, ait, si te hostis, aut ignotus, rogarem quo sanguine ortus sis, curiosam quæstionem habere potles suspectam. Sed amicus cum tulerim diu tuum genus ignorare, & scire nunc expetam; quidni me putes id non meâ magis causâ quam tuâ præstare? Magna sunt, &, opinor, non tibi iniucunda, de quibus tecum agerem; nisi exquirenda hæc prius natalium ratio esset. Tibi externo quantam fidem habuerim intelligis. Secreta imperij penes te fuerunt. Nec ætas, nec peregrinitas obstitit, quin omnia tibi crederem. Et hæc quidem merito tuo. Nam vt cætera omittam; meum caput aquis ereptum, quas

pro

pro me propemodum subiisti, & occisum Lycogenem non possum obliuisci. Post mutua beneficia, quid grauaris me ad tui generis notitiam admittere? quod etiam, ita me amet diespiter, tui honoris & vtilitatis causâ, nunc quæro. Perculere iuuenis mentem hæ preces Meleandri. Quæ causa, vt enixè postularet id scire, quod tamdiu celari haud ægrè habuerat? aut quod beneficij genus quod sibi ignoto conferri minus posset? Argenidis nuptiæ, quia eâ cogitatione plenus erat, statim mentis oculis aberrauerunt, egregiæ felicitatis imagine. Rursus illam spem, tanquam vanam & improbam, conatus excutere, verbisque plusquam animo compositus; Hactenus, inquit, geminasti beneficia tua, Rex; passus ab eo te coli cuius genus nescires; Nec iam scio quid conferat tuis rebus me impium fieri, id est, à parentis imperio recedere, quo mihi super stirpe silentium indictum est. Ne me tamen peruicacis animi accuses, quà fas erit, cuncta suppressis regionis parentumq; nominibus, euoluã. Regiũ mihi genus est, réfque pacatæ. Neq; vi aut ingratiis isthuc veni; sed ex parentis iussu, tuos in mores tuáque virtutes iubentis inspicere.

Ita loquentem Rex nouo gaudio commotus amplectitur: Et quid tibi hactenus, inquit, visa Sicilia? quid regia mea? aut vt animum, qualis tuus est, verius tangam; quid tibi senectus mea placuit, aut filiæ mores? Cùm ille, iam propiori spe, hæc omnia se diceret adorare; Atqui (inquit Rex) non leuiori pretio te mihi emptum volo. Omitto occisum Lycogenem, méque seruatum. Adhuc aliquid validius fuit quo animum meum caperes; Facti

mores ad virtutem, consuetudo lenissima, & potissimum quòd me amâsti. Non patiar à te vnquam sejungi. Si vt memoras, & auguror, Regum sanguis es; tibi Argenidem tanto multorum ambitu quæsitam vltrò despondeo. Quantumcunque magnis parentibus natus sis, non pudenda nurus erit. Superest, vt tuas mihi fortunas familiariùs jam prodas, spondeásque te nunquam meos canos destituturum. Tremebat nimio ictus gaudio Archombrotus: & quæ toto sanguine quæsiisset sponte oblata suspiciens, incertum an Deos an Regem veneraretur, ad Meleandri pedes se abjecit, tenuitque reluctantis vestigium. Cúmque gratiis finem non faceret, hilarior Meleander, & illius quoque lætitiam gaudens, in subjecti collum incubuit. Mirum omnibus erat qui in conspectu stabant, quæ hæc mutua esset gratulantium charitas. Archombroto autē præcepit Rex, ne eo die rem vulgaret; redienſq; ad comites, & solito diffusior vario colloquio tempus modicum absumpsit. Inde regressus in regiam, Archombroto jam sibi propiùs hærenti; Quamdiu, inquit, te fines ignorari, & gaudia differes nostra? De hac ipsâ re, subjicit ille, te Domine, cogitabam compellare. Duorum mensium spatium peto, intra quos felicitatis meæ nuncius parenti esse possim, illincque digno cultu, & professo genere, huc reuerti. Meleandrum nomen ipsum discessûs offenderat: Et, non patiar, inquit, te à nobis auelli, Archombrote; nisi fortè fœdera nostra despicis, aut viles sumus tibi, quia priores amauimus. Si conditiones placent, scribe in patriam. Nam te ipsum non nunc mari fatisque crediderim.

derim. Archombrotus tantâ benevolentiâ ſenis admonitus quid facere deberet, & quantum amare, regiam manum oſculo aſtringens; quicquid ille juberet, nihil ſe à præſcripto receſſurum aſſeruit.

Nondum Rex Argenidem monuerat quem illi conjugem deſtinaret. Cùm ergo diſceſſiſſet Archombrotus, eam ad ſe acciuit, repetitiſque quæ de neceſſitate matrimonij priùs edixerat, addidit, ſe generum elegiſſe, quo non poſſet præſtantior optari; Regio ortu, paribuſq; virtutibus; deniq; eum eſſe Archombrotum, cui in omen tantorum fœderum, ſeruati Regis laudem curru in fluctibus errante, & de Lycogenis capite victoriam fata tribuerât. Hæc non ſine ſupercilio Meleander; propiúſque vim, & imperium, quàm conſilium oratio erat. Comparauerat ſe ad ſimulationẽ Argenis, & quâquam indignata, ſe ignoto, ſe ingratijs promitti, tamen veluti conſilio patris accederet; Nihil, inquit, verendum hîc magis, quàm ne ſubitæ nuptiæ, neminiq; tuorum præuiſæ aut creditæ, in maledicentiam pateant; dicatúrque Radirobanes per injuriam depulſus, quò faueres Archombroto. Tempore aliquo eſt opus, quo tanta nouitas mitigetur, priúſque Archombrotus audiatur procus eſſe, quàm ſponſus. Non temnenda Meleandro videbatur hæc ratio: Veritus tamen ne turbando nuptiarum conſilio iſtas moras virgo injiceret, ita in experimentum loquutus eſt. Neque nihil ſpatij concedendum eſt famæ; neque fortunæ ninnis. Ex tui animi ſententiâ, Argenis; quid temporis arbitraris conuenire? Recuſabat illa loqui, non hoc ſuum, ſed Regis ar-

arbitrium esse causata; Cùmque pater sæpiùs instaret; tandem ægriùs, & quasi spacium suæ vitæ definiens; vt rem video esse, ait, duo forsitan menses suffecerint. Tum Rex penè non dubius quin filia omne id tempus sibi potiùs quam famæ postularet; tamen ne per omnia esset durus; Arqui promittis, inquit, sublapso hoc tempore nihil te nuptiarum omini repugnaturam? Facio, refert illa; Neque si dij adiuuant, te quicquam in verbis aut meâ vitâ offenderit. Et id prolixius pollicebatur; quia interim ad futurum Poliarchum sperabat, qui vtriusque vitam asseret; Quod si ille non veniret, finito viuendi consilio respiciebat ad mortis libertatem. At lætiora Rex cogitans, illius verba acceperat, veluti sub paterno imperio domantis affectus qui antea solutam mentem incesserant. Blandè itaq; compellatâ, tanquâ victor, & securus dimisit.

Sed illa tot malis incitata, nunquam se infeliciorem cogitabat quàm in publicâ felicitate. Nam Lycogene victo Radirobanem nuptias suas, id est, mortem optauisse; Vix decessisse eam curam, & respirante Siciliâ sibi iam præsentiores instare ab Archombroto metus; qui adeò felici ad nocendum successu prouectus sit, vt vel Radirobanis desiderium faciat. Ergo, inquit, semper meam, aut patriæ vicē dolebo? Ergo non molliori conditione cum Siciliæ miseriis transigunt fata; quàm vt omnium cladem meo capite redimam? Hæc pompa, hi cultus, hæc frontis decora, mactationes erunt, quibus patriæ diris vouetor? An Macaria Herculis, an Agamemnonis Iphigenia ero; & tranquillitas innocenti sanguine emenda est? Sed non diu me fortu-

tu-

tuna ludibrio habebit. Decumanus hic fluctus, aut tempestatem consummabit, aut victam nauem deducet. Testes dij quàm libenter nunc mortem vsurpem; nisi & te vererer, Poliarche, & Seleniſſa suo exitu docuisset id etiam in scelera esse remedium. Pensare deinde solicitè cœpit an opperiretur aduentum Poliarchi, an eum literis maturaret. Plus vno mense erat, ex quo ille abierat, in tertij mensis finem reditu destinato; & cogitabat esse amantis (qualem Poliarchum sciebat) præuertere potiùs diem, quàm totum expectare. Constituit tamen scribere, & recenti impetu verba se vltrò ingerentia ita explicuit. Quamquam absum, Poliarche, fortè plus tamen ipso te scio quid valeas. Nam vt sis illic incolumis, certè perire hîc incipis fato meo: quod mihi de vitâ quantillum reliquerit, ex litteris istis intelliges. Radirobanes, præter regium decus, & fas hospitij, turpissimum facinus ausus, quia ei placari non poteram, mei rapiendi consilium iniit. Nescio quæ spectacula commentus quæ ad littus præberentur, me illuc cum parente pertraxerat. Tantùm non auehebamur, cùm patefacto flagitio nos in oppidum refugimus, ille in suam classem secessit. Versus inde ad furias, ausus est meam famam scriptis ad patrem literis violare; quasi te liberius quàm decet amauerim. Quippe nostram familiaritatem Seleniſſa prodiderat, & hinc impio iuueni fuit ad contumelias argumentum. Sed pater pro me ac vero stetit. Et Seleniſſa quidem sponte ferro expiauit perfidiam. Ille autem malo omine, si dij quidem boni sunt, in Sardiniam abijt. Eo discessu felix eram, cùm me pater: (Timeo

meo loqui, ne eum odisse incipias. Fata sunt quæ nos vrgent: his potiùs indignare, Poliarche.) Pater, inquam, me iubet amare Archombrotum. Regibus ortum dixit; mores, indolem, speciem, placere; sibi nunc denique generum fore. Ego intempestiuâ pertinaciâ timui accendere obstinatum. Satis fuit, prætextu alio spatium impetrare quo tu venire possis; vel si cessas, arbitrio meo liceat mori. Duo menses probandis nuptiis dati sunt. Intra illos armatus si aduenis, accedam ad partes; sin inermis, omne furtum tentabimus. Quòd si me destituis, tunc, cùm nuptiæ ornabuntur, omnes cultus mihi patiar adhiberi; & vbi dexteram pater poscet quam tradat Archombroto, dicam diis manibus sacram esse; simúlque breui sicâ, quæ sub veste abdita erit, miserrimum pectus soluam. Hæc si ita contingent, audi iam nunc Poliarche vltima vota; cogita tibi hæc dici ab Argenide in suo sanguine volutatæ. Parenti meo ignosce. Satis supplicij fuerit, quod illicito meæ mortis spectaculo vultus illius funestos efficiam. De Archombroto quod placebit constituas. At Radirobanem inultum viuere si sines, redibo ab inferis te admonitura officij. Exige à perfido turpissimi flagitii vltionem; luat pœnas prædator, quoad potuit, famæ meæ, & ex iracundiâ tuâ intelligat quantum deliquerit. Hanc vindictam, hunc laborem anxiè mando; huic te testamento meo damno. Vltione perfunctus, iube in patrio tuo sepulchro incidi meũ nomen, & casus vtriúsq; referri marmoribus, in quibus nostram fidem posteri probent, damnentque fortunam. Huius autem Insulæ conspectum, mi Poliarche, defugias; nisi

meos

meos cineres amabis, & ſponſæ tuæ vrnam admouere pectori voles, aut etiam (quod dii faxint) cum manibus maiorum tuorum recondere. Iſta mala, ſi potes, anteuerte reditu tuo; nam diſcrimen cunctationem non recipit. Si non potes, cura mandatum morientis, & vt me ames, viue.

Obſignatis literis, diu ſecum expendit cuius fidei legationem hanc crederet. Neminem habebat cuius conſilio vteretur. Quippe Timocleam biduo antè in locum Seleniſſæ ſuffectam, in tantæ rei ſecretum admitti non maturum videbatur. Arſidam autem vnum toties adhiberi his furtis non probabat; ne ille tot periculis laſſatus, Meleandrum timere inciperet: Illius præterea diſceſſus ab Inſulâ ignorari non poterat. Nemo tamen commodior ſuppetebat; maximè quia omnium fœderum erat conſcius, quibus ſibi Poliarchum ipſa deuinxerat. Ergo ad ſe vocatum ita alloquitur. Si timerem ne me quoque deſereres, Arſida, ingererem tuæ menti Seleniſſæ memoriam; quam proditionis ſtimulos ipsâ morte grauiores duxiſſe ideò arbitror, quia eam in remedium popoſcit. Scias enim (quod vtcunque ego & pater celamus) illam anum, mea cũ Poliarcho ſecreta ad Radirobanem detuliſſe; móxque conſcientiæ terrore afflictam, ſuo iudicio manúque periiſſe, vt vidiſtis. Sed tibi fidiſſimo viro, ſi viuemus, plus à nobis præmii erit, quàm huic à proditione ſupplicii. Spectat ad finem negocium. Expecta maiora à nobis quàm quæ tua modeſtia poſſit cõcipere. Cæterùm literas habeo ſummâ fide, & diligentiâ tradẽdas Poliarcho. Tu fidũ hominem delige cui illas committamus. Sed da, ſi potes, eiuſmodi

modi, cuius tibi in arduis fides perſpecta ſit. Haud cunctatus eſt Arſidas; Et fideliorem, inquit, meipſo, Domina, neminem noui. Quid tam citò das mihi miſſionem, nondum iuſtam, ac nec puto ignominioſam promerito? Exequar quicquid mandaueris; Neque Poliarchus quacunque Orbis parte nunc degat, diligentiam meam fallet.

Benè læta hac pollicitatione Argenis, rogabat ecquid ficturus eſſet cauſæ nauigandi ab Inſulâ. Pars eſt Italiæ, ſubjicit Arſidas, quam Latium appellant. In eo littore Antium prominet, oppidum tẽplo Fortunæ celebre, quod illic multæ religionis eſt. Fingam votum ad Deam; Carebit ſuſpicione hæc pietas. Vbi autem Siciliâ exceſſero; quàm multa longioris viæ commenta ſunt? negocia, curioſus animus, alia denique vota. Iube tantùm; & ſi potes, quò iter inſtituendum ſit mone. Si tibi certum eſt (inquit Argenis) hanc habere gratiam; moneo, mi Arſida, vt pro reliquâ tuâ ſedulitate quantùm poteſt approperes. Poliarchum habebis vel in patriâ ſuâ, vel huc ad nos venientem. Plus hodie audies ex me quàm tot annis Seleniſſa. In Gallia amnis eſt, quem Ararim dicunt; Is alteri cui Rhodanus nomen committitur. Vtriuſque fluminis tractum qua à fontibus ad mare pertingunt, paternum Poliarchi imperium eſt; Hoc parentes iam habent; hoc ipſe deinde vnicus gnatus expectat. Vide quanto homini benefacias. Si igitur, vt conjicio, in patriâ eſt, ne metue errorem. Muti quoque te muri ducent ad Principem. Tu modò, quod his literis facio, hortare vt quamprimum promiſſo ſe exoluat; redeátque non priuatâ modò vir-

virtute, sed viribus regni tutus. Antianam verò Fortunam (nam per hoc littus via est) meo nomine saluta; & de tuo itinere, meáque expectatione consule deam. Cæterùm gemmam hanc accipias, quam quoties in tuo digito videbis, meam & Gallici Principis salutem ex celeritate tuâ pendere memineris. Sub hæc verba ingentis precij annulum tradit, simúlque ad Poliarchum codicillos. Ille auditâ Poliarchi dignitate hilarior, mirari tamen cœpit, quòd per tot ambages, tanquam impares nuptiæ procurarentur; donec admonente Argenide, lex Siciliæ in memoriam redijt, quæ vetabat potentiori sceptro Siculos Reges nuptiis coniungi. Sat verò constabat, Meleandrum non modò ad patriarum legum reuerentiam obstinatum, sed solitum hanc ipsam sanctionem, inter cæteras mirè attolere. Tunc verò & Virginis sapientiam Arsidas probauit, quæ hactenus nec Patri, nec Siculis aperuisset interdicta consilia; & necessarium à Galliâ exercitum esse cognouit; qui veluti in Archombrotum comparatus, hanc legem antiquaret.

Igitur & suapte virtute, & Seleniillæ defectione, ad fidem incitatus, posterâ die iter quod dij benè verterent, exorsus est. Placidi venti tutum in Italiam pelagus præstitere. Illic mutatâ naui, ne Siculis notisque remigibus in secreto vteretur negocio; magnæ Græciæ littora celeriter obiuit; Oscisque superatis Antium venit. Vetustissimæ religionis templum in littore erat, quod Fortunæ Maiores sacrauerant. Id vbi monstrantibus accolis Arsidas conspexit, tacitis plenus votis iam tum numen salutauit, procubuitque in arenam. Procedenti deinde

2 l

ad limina ædis prælò Sacerdos fuit in candidâ veſte, cui limbus erat ex purpurâ. Multam caniciem ſparſerat humeris, redimito laureâ vertice, manúque baculum coronatum tenebat. Ille Arſidam, adhuc vt de viâ præcinctum, vbi vidit intra fanum pergentem, ita comiter affatus eſt. Siue exoraturus aliquid venis, hoſpes, ſiue ab ijs quæ timebas iam te noſtra dea explicuit, afférſque animum noua beneficia promeriturum, ſubi humaniſſimi numinis vultus; illóſque vel licito ſanguine, vel ſi mauis thure propitia. Tum Arſidas, Quia iſte cultus, Pater, te Antiſtitem oſtendat; priuſquam deam vt mihi fauens ſit veneror, ne quid in religione peccem, mone quo ritu me ablui, & quam hoſtiam dare ſacra hæc velint; An præterea in peregrino hoc habitu Fortuna ſupplices agnoſcat. Nam & deæ facere volo; & longam cunctationem nauigatio oportuna non patitur. Sacerdos illicò fontem monſtrauit qui in veſtibulo manabat, eo ter oculos manúſque abluerét; togam ſe & coronam illi interea prompturum. Victimas in Deæ atrio putas eſſe, quæ emptores expectarent, ſeu quis maioribus facere ſeu minoribus vellet. Vade, inquit, Arſidas, ô Pater, & ipſe ex hoſtiis delige quas ſcis Fortunæ gratiſſimas; Simul dexteram porrigentis nummis aureis impleuit. Dúmque ille vtilem ſibi pietatem officioſiſſimè exequitur, Arſidas, hauſtis de fonte aquis, cum omnibus ſuis ablutus eſt. Valuas deinde templi, & viliora donaria quæ paſſim pendebant breuiter contemplatus, hæſit in priſco marmore quod non longè à limine hos verſus ſúbeuntibus templum monſtrabat.

Eſſe

Este procul fontes, sacroq́; absistite templo,
Queis fixum stat corde nefas, aut vulnere diro
Lumor edax varios ducit per viscera morsus.
Aut quibus exhausti non exsaturabile pectus
Crudescit vulgi spolijs; queis longa senectus
Visa patrum; thalamine quies pulsata pudici.
Nec tuus at, heu caeci, non limina verrere vultu,
Non votiua tholo, non aris ponere vittas;
Ni primùm eluitur mens fletibus. Ite profanę,
Ite preces, & dona suus qua pollut author.
Non fibris pecudum, vel parui sanguinis hausti
Numen eget. Solo finxit Deus omnia nutu,
Aptaq́; caruleis sinuauit corpora venis,
Quę mistas pascant animas. Hęc extulit alis,
Hęc finxit graniore solo, quę rura, domosq́;,
Et vastas colerent syluas; Auriq́; carentem
Ipse etiam gitam sub cęcis condidit vndis.
Quin & Idumęo sudant quę balsama cœlo,
Cinnamaq́; & syluis spirantia thura Sabęis,
Idem author rerum, varijs adolescere succis
Iussit, & ethereos ramis infudit odores.
Quid tua, ceu largus Superis, nunc munera iactes,
Sine bones aris, calamos seu sternis Eoos?
Aut plenà fers ęra manu? Sua thura suasq́;
Ah vesanus oper, tanti me vendere summo
Quęre Ioui, & parno culpas obtendere fumo.

Iámque cum victimis Sacerdos processerat, & Arsidas coronâ redimitus, in candidâ veste ante deæ signum procumbens ferebat sua vota, quæque præterea Argenis mandauerat. Lactens vitula, agnique gemelli in victimas Sacerdoti placuerunt; Hæc non operosâ securi procubuit; illos, ne capita

conuiuio perirent, leuiori fato culter confecit. Exta optima esse exclamauit Sacerdos; datisque mox sortibus, Fortunam quæcunque Arsidas postulauisset cuncta annuere. Sibi deinde quæ Numini immolauerant coxerunt; secundísque sub mensis, dum cæteri acriùs biberent, cœpit Arsidas cum Sacerdote disputare de fatis & sortibus. Fortunæque in Orbem imperio; quia esse Philosophum de vario sermone cognouerat. Et ille vbi Arsidam sapere vidit, dignúmq; altiori religionum commercio; ita dicere orsus est. Quid sit quod Fortunæ nomine colimus (hospes) adeò vulgus ignorat, vt mysterij sanctitatem propemodum contrariâ interpretatione corruperit. Fortunam appellant quicquid incertum est; Volunt autem esse incertum quicquid habet euentus humanis mentibus incognitos. Ideò leuem deam, ideo cæcam fingunt, & plus vitij numini quod colunt imputant, quàm ferrent in homine; vt nec certum sit, sæpiùs ista dea ab insanis probra ferat an sacra. Si quid peccant, si quid expectationem fefellit, continuò fortuna vapulat. Exprobrant quòd malos euexerit, quòd difficilis bonis cauere videatur ne probè quid judicet. Nec miseri vident, ejusmodi Fortunam non diuinum aliquid esse, sed superstitiosi animi ludibrium, qui sua ipse commenta per superfluas curas timet aut placat. Nam illud quod sibi fingunt numen, omnia quæ mortalibus accidunt, & fortuita appellamus, regere, & ex orantium votis disponere, aut potest, aut non potest. Si non potest; quid igitur facit? aut quò hæc inuri is dea cui in suo regno nullum imperium? An præsidere humanis casibus illam

lam dicas, quæ non eos præcipitare possit, non tenere, aut mutare? Nisi fortè non satis fluere possent rerum hæ vices, & veluti naturæ temeritas, absque ociosâ hac deâ, cui præter nomen atque inuidiam, nihil relinquunt. Cur denique aras illi statuimus? fortéque in hoc templo consulimus, priùs nobis multo victimarum sumptu deuinctas? Infelix superstitio est, si illic consumitur vnde nihil metuas aut expectes. Sin putas ab eâ ordinari casus humanos, qui alioquin errarent, & ex supplicum pietate distribui; jam Fortuna certè non est; modò hoc nomine cum vulgo intelligas numen, quod res humanas non consilio sed imprudentiâ finat euolui. Vt te paucis absoluam. Venisti Fortunam exoraturus; illi feciſti; denique litauisti. An res tuas existimas commodius esse casuras, quàm si deam neglexisses? Si existimas; ergo Fortuna temeraria non est, quæ nouit quibus indulgeri oporteat; nec inconsultè, sed ex merito sæuit aut fauet; Id est, non est illa Fortuna quam populus facit. Sin inutilia credis hæc sacra, cur superuacuo labore nihil profuturam pietatem his templis impendimus? At (inquies) non venimus eam sortem mutaturi quæ nostris rebus decreta est; Sed tantum quæ sit ea sors accepturi oraculo. Si sic censes; certè fateris, jam Fortunæ ergo scire quid te dii mulctaturi sint, quid etiam adjuturi. Cui consequitur, nihil in Orbe temerè, diisque improuisum aut neglectum contingere; Quod nec conuenit cum populari illâ fortunâ.

Vides vt Fortunam sustuli, hospes; non illam quidem quam colo, sed quam imperiti constituunt, & quæ cum summâ illa mente conuenire non

potest quæ omnia suo arbitrio constituit, quæ naturam condidit, quæ rebus causas dedit, eásque perpetuò abditissimâ ratione propagat. Neque enim si ignorant in tempestate mediâ nautæ, quis finis fluctibus, quis exitus vento; ideò Ioui certum non est, solui ratem an seruari statuerit. At nec dicas, frustra nos igitur supplicare Cœlitibus; &, si jam olim Numini certa sunt omnia quæ nobis eueniant, vanam fore id quod futurum est deprecantis orationem. Absit hæc in deos contumelia, quos irrito aut ingrato labore nemo sibi conciliat. Quippe Iupiter cùm Orbi initium, & Naturæ leges daret, cùm seriem rerum, causásque, & euentus inter se connecteret, haud nesciuit quid esses aliquando tuâ in eum pietate meriturus. Non sunt illi nouæ hæ preces, quas hodie fundis, sed jam tum cognitæ, cũ de Orbe, de humano genere, de te ipso statueret. Tuâ igitur pietate, tuisque virtutibus, mitescunt decretâ; quæ tunc in te scripsisset, absque his votis foret quorum in animo tuo religionem præuidit; Eadem ratione, nec secura credat impietas nihil se fœuitiæ extorquere à diis iratis. Nam hæc tela quæ facinorosis eminent, non parallet vltor Deus; nisi quod nunc scelus patratur, jam tum futurâ turpitudine coëgisset ad has iras illius æquitatem.

Ea vis autem & scientia Iouis, quæ ventura omnia, & quicquid ignoramus, in conspectu liquida habet; est hoc quod Fortunæ nomine philosophi colimus; quia res illæ videntur nostræ cæcitati fortuitæ; licèt Deo in numerato sint, suâ nostráque voluntate præcognitâ. Vt igitur sapientiam Iouis Palladem dicimus; vt serenus, aut pluuius va-

ria nomina habet; Ita rerum illarum administrationem quæ nobis arcanæ sunt, & suspensos animos tenent, Fortunam appellamus. Huic templum, huic signum statuimus, vt nos futura edocear, mollíatque rerum euentus, & in salutem nostram vota admittat. quæ si ritè à nobis funduntur, jam olim valuere, nósque juuerunt, cùm Natura rerum omnium causarúmque semina atque legem acciperet. Hanc te (hospes) Fortunam venerari, huic gratias habere æquissimum; Maximo, inquam, Ioui, qui consiliorum exitus tibi hactenus incertos, extorum & sortium signis, promisit pulcherrimos. Nam si qua mihi fides est, litasti egregiè. Vade securus; vade Fortunâ nostrâ, id est, deorum summo, fretus.

Prolixam philosophiam bis nauta interpellauerat, Arsidam monens intempestiuè cessare remigia. Is itaque Sacerdoti & operæ & sapientiæ gratias agens, adhuc nummos prodegit, quibus victima alia emeretur, crastino sacrificio se suósque Fortunæ commendatura; & deducente ad littus Antistite, intrauit triremem. Commodis igitur ventis Latium superat; mox Etruscum stringit mare, cœnosis & salubribus vadis ad littora effusum. Ligures inde erant, quorum sinus sulcabatur; cùm haud pauca nauigia, adhuc tanquam nubeculæ, aut extantia procul saxa, in conspectum venerunt. Postquam propius accessere, monuit gubernator militarem speciem sibi videri; nisi fortè peiratica classis erat illam oram populatura. Nihil tutius quam ad terram, quamuis ignotam, nauigare. Sed prærupti in littore montes obstabant; ad quos inter breuia non posset ratis accedere; neque si ac-

ceſſiſſes, viam quâ enitereris, per prærupta offenderes. Dum ergo dubitant nautæ, hærentque in vtriuſque contemplatione periculi, jam eos emiſſæ triremes incluſerant. Non deerat Arſidæ animus ſeipſum vindicandi; Sed nauigantium legem huic ſubinde timidæ nautæ monſtrabant; Imminere in defenſione exitium. At demiſſis antennis ſi dederent nauem, mitioris exitûs ſpem offerri. Quippe ſi a legitimi exercitûs militibus capiebantur, parum damni deditos manere; ſin prædones illi erant, ſpolijs certè & facilitate eſſe placandos. Hæc Nautæ remigéque Arſidæ memorabant: qui cùm tardius deditionem annueret, ipſi ſuo auſpicio antennas deducunt, ſublatis quoque remis opperientes venientium arbitrium. Vbi autem aduerſæ triremes obnoxiam ratem ſibi harpagine junxerũt, placidè cœperunt explorare, qui homines, aut vnde nauigarent. Omnia nautæ ſimpliciter retulerunt, ſe ex magnâ Græciâ nauigare Maſſiliam, ab externo homine conductos; Arſidámque monſtrabant. At ille interrogatus cùm perplexius reſponderet, ſcilicet quibus loqueretur ignarus, ſuſpicionem hoſtilis animi fecit. Captus ergo, & in aliam nauim delatus eſt, juſſique qui eum vexerant, cum nauigio ſuo ſequi. Nihil tamen vltrà nocebant, idipſum humaniter excuſantes, quòd eum veherent ad ſui Præfecti colloquium. Haud procul prætoria nauis extra remigum operam velis tumentibus veniebat: in quam producto Arſidæ dux militum occurrit, datâque dextrâ Græcis verbis venit, ne quid durum expectaret; Sed ita eſt, inquit, ratio belli: Excutienda ſunt omnia. Neque occupandi tan-

tantùm hostes, sed plerúmque etiam ex amicis ignotúve informamus consilia. Quòd si ipse ad tuam nauem iuissem, illic habitâ quæstione, nulla per me fuisset, si quò properas, mora. Arsidas in tantæ humanitatis sermone confidentiam cùm sumpsisset, quâ licuit cuncta profetsus est: Se Siculum esse; & in Galliam ad amicum ire dixit; Sperabátque se confestim demittendum. Sed Præfectus audito Siciliæ nomine hæsit intẽtiùs, sciscitatúsq; quid illi in Galliâ cómercij esset; Nolim, inquit, tibi dursi vìderi, si hodiè tibi cœnâ, hospes, exhibeo. In Prætorio meo dormies, quâto omnes poterimus officio cultus. Magni Regis minister sum, qui cũ exercitûs robore haud procul insequitur. Huic ego cras te sistâ. Nam amabit videre ex Siciliâ venientem. Et forsitan erunt quæ ex te cognoscat. Humanissimum autem Principem vidisse, etiam in fortunæ beneficijs numerabis. Nouerat Arsidas non conducere ocio suo, vt frustra repugnaret. Hinc enim & suspectior esse poterat, & duriorem habere custodiam. Ergo lubenti simillimus, omne jus sui penes Præfectum esse respondit. Captum hominem, & maximè innocentem, nullius conspectum oportere defugere.

Post hæc vtrinque verba; per varios sermones in hilaritatis speciem vultus & animos coëgerunt: hic, ne Arsidas timeret; ille, ne videretur auersari ejusmodi captiuitatem. Multa igitur audiebant inuicem, rogabántque; & beneuolentia quæ simulationis fuerat, paulatim sinceriùs verâ colloquendi voluptate vtrumque perstrinxit: sic naturâ mortalium institutâ vt liberalibus ingeniis sit facilis conciliatio. Et Arsidas quidem, licèt captus, atque à

ſuo curſu tardatus, tamen quod in alio feciſſet in ſe factum haud ægrè ignoſcebat; præſertim in cuſtodiâ humaniſſimâ non amplius vnam noctem morari propemodum rogatus; Ipſe verò Præfectus homini innocenti indulgebat, vt deinde amicus poſſet dimitti. Cùm igitur ambo ſederent in puppi, & aliqua de mari, ventiſque, & triremium generibus eſſent loquuti, tandem Gobryas (ita Præfectus appellabatur) blandè de Siciliæ rebus, & ſoli genio Arſidam percunctatur. Ille ciuilia ſtrictim bella recenſuit; armatum, occiſúmque Lycogenem, ſenectutem Meleandri, & quæcunque abſque Poliarchi mentione poterant dici. Nam ſolerter abſtinebat hoc nomine, ne de eo cogeretur apud ignotum loqui. Delectatus Gobryas non ignobili narratione, & æquiſſimo exitu belli; cùm deinde Arſidas rogaret nomen Regis, cuius conſpectui ſeruabatur, etiam cui regioni imperaret, & quid ſibi vellet claſſis armata; paulùm in ſe cogitatione ſeductus eſt: Nam & rependere hoſpiti vicem, & ſuæ etiam gentis caſus referre geſtiebat. Itaque, licet rara ſunt, inquit, inter nos commercia, quæ nempe ſoli mercatores faciunt; de ciuilibus tamen malis quæ Siciliam vexauere, plæraque audiueramus. Sed mercium nulla celerius quam veritas nauigatione corrumpitur. Multa incerta, multa illis contraria quæ nunc à te accepi, nobis fama attulerat. Neque viciſſim dubito quin & ad vos noſtræ gentis diſcrimina, & veluti fata, aliquo rumore peruenerint; ſed vel audaciâ narrantium, vel ignoratione libata. Quòd niſi te vererer longioti ſermone conficere; non hæc modò quæ rogas exequerer; ſed repetitis altius

altiùs rebus, mei Regis cunabula, dignam hiſtoriis materiam exponerem. Solicitauit Arſidam inſignis narrationis materia; & ſi Gobryæ vacaret, hæc ſe auidiſſimè accepturum reſpondit: Et Gobryas; Audies ergo rem dignam veſtrorum Græcorum ingeniis. Multa enim inter nos fortium hominum facta ſunt, haud illis imparia quibus nobilitantur gentes, quæ literis ipſæ ſe celebrant. Sed ſola ſunt Druidum carmina, quibus rerum fortuna noſtrarum perennet: Neque illa ſeu lignis ſeu ceris impreſſa ſunt. Memoriæ iuuentutis commendantur; & ex cantantium ore virtutes maiorum agnoſcimus. Sed ne queſtibus onerem noſtros mores; præſtat (hoſpes) quando ſic iubes, promiſſam narrationem nunc aggredi.

Regnabat apud nos Britomandes, adhuc gratum gentibus noſtris nomen; bello optimus, & artibus pacis. Interfatus Arſidas loquentem; mihi Regem memoras priùs, inquit, quàm cui regioni imperauerit. Quamquam ex tuorum ſermonibus vos Gallos eſſe coniicio. Rectè mones, ſubiicit Gobryas. Maximam Gallici littoris oram, quæ inter Alpes Pyrenæoſque montes mari alluitur, tenemus: Mediterranea verſus, porrecti in longum, qua Rhodanus, & ſupra hunc Araris nobiles amnes, pinguiſſimos campos interſecant, pars eſt Galliarum eximia. Lætus frugibus ager, & validiſſimo populo grauis. Obſtupuit Arſidas ad Araris & Rhodani nomina, quæ gentilia Poliarcho flumina eſſe, Argenide docente cognouerat. Sed vt illum Gobryas vidit ſuſpenſo ſupercilio hærentem; Forſitan, inquit, iam quid parem intelligis, & hæc fruſtra apud

ſcientem

ſcientem narrauero. Dic enim; Ecquid in Sicilia auditum de regiæ noſtræ rebus? Tum Arſidas; Imò, inquit, & plures in Gallijs Reges eſſe accepimus; & ſi quid de iis affertur, inſtar auræ vel nubeculæ eſt, quæ non ægrè ignaros prælabitur. Quippe antea pauci vltro citróque mercatores commeabant; & hos ipſos noſtrarum ſeditionum atrocitas exegit. Segnitia autem noſtra eſt, quotquot Græcis ingeniis viuimus, ne diligentes vulgò ſimus in gentium factis quæ ad Septentrionem vergunt; niſi quando cum exercitu finibus veſtris vos egredi fama eſt, & timetur publicæ libertati. Ne dubita igitur hoc quicquid eſt ignaro & cupido memorare. Et hæc ille dicebat, non omnino Gallicarum inſcius rerum; Sed ne Gobryas, quid is ſciret neſcirétve interrogando, à narrandi tenore deflecteret. Iam enim auditis Rhodani Araríſque nominibus, illam Galliarum hiſtoriam, auidiùs, & tanquam rem ſuam agens, quærebat excipere.

Tanto igitur populo (inquit Gobryas) iure paterno Britomandes imperabat; cui filius erat & ipſe Britomandes appellatus; ſed poſtquam euaſit in virum, tot morbis conflictatus, vt animi vires cótinuus dolor abſumeret. Duxit tamen vxorem ex cognatis fœminis vnam, cui ſatis haud dixerim plus ornamenti pudor muliebris dederit, an pietas, an digna fortiori ſexu prudentia. Timandra appellatur. Britomande patre elato, tanquam iiſdem fatis noſtra felicitas occubuiſſet, omnia in peius ſublapſa ſunt. Nouo in Rege nihil paternum agnoſcebamus, præter pietatem & nomen. Erat inter Proceres potentiſſimus Commindorix, nobilitate & opi-

opibus ſupra priuatum; denique qualem modò narrabas fuiſſe Lycogenem. Is ſub ſene Britomandro vtcunque tanti Regis terrore coërcitus fuerat. Apud filium verò prudentiæ & fortitudinis opinione adeò omnia potuit, vt illius nomine ipſe regnaret; multùm Timandrâ indignante; quæ ad patrios auitóſque animos virum non ceſſabat impellere. Sed ille imbecillâ lenitate ingenii, omnia vxoris conſilia, mox ſubdolè exploranti Commindori credebat. Nos à proſperâ ſorte deiecti cui ſenior Britomandes regionē aſſuefecerat, ad buſtū illius tanquâ Herois, conueniebamus frequentes; ſpecie pietatis; re autē, de gentis noſtræ more, illic captaturi oracula; ſi qua ſors, ſi qui dij viam monſtrarent ad Cómindorigis perniciem. Hunc enim odiſſe in pietatis parte plurimis erat; Maximè poſtquam regnandi cupiditate ardens natum ex Timandrâ puerū (proh facinus!) nutricis operâ dictus eſt confeciſſe. Cur non eodem exitu rapta Regina ſit, haud facilè ſcias. An venenum, atque inſidias, ſuſpiciosâ diligētiâ ipſa vitauerit, an ille infra curam habuerit muliēris vitam. Supra omnia Deúm curâ id factum eſtimo; qui tyrânos ſæpiſſimè excæcant, vt anxiâ & ſuperſtitioſâ ſæuitia ſecuritatem quærentes vera & certa pericula non cognoſcant, aut timeant.

Cùm ſecūdò Timandra ventrē ferret, miſeræ proli timens deſtinatæ priùs ad mortem quàm ingreſſa vitâ eſſet, obſtetricē, & matronarum ſibi familiariſi duas, (quarum alteram haud pridem eadem Reginâ conciliante, habebâ vxorē) maturè ambire inſtituit. Ab his regina flagitabat, vt ſi marem peperiſſet, alieno fœtu ſuppoſito, legitimum furtò ſubducerent. Illa

Illæ quandam ex agris matrem familiâs, meæ vxori notiſſimam, in concilium allegant, quæ puerum alere poſſet; Sicambre appellatur. Ea cum viro (nam & ipſius opera neceſſaria erat) diis omnibus deuincta rem habere ſecretam, à meâ vxore, dum Regina pareret, in Aulam deducta eſt. Nullæ niſi ex conſciis in cubiculum admiſſæ. Et Dij fauerunt. Timandra marem enixa eſt; puellámque regiis cunis fraus muliercularum impoſuit. Quem Reginæ tunc fuiſſe ſenſum exiſtimas? Pariendi anguſtiæ erant; fœtum quem tot doloribus matres emunt, pro munere ducebat eripi ſibi: & ſæpè audiui ab ipsâ, nihil formidoloſius animum tetigiſſe, quàm ne infantium vagitu, aut timiditate mulierum, proderentur conſilia. Quamquam tamen & curis, & morbo ægerrima erat, Sicambrem, cui infantis inter tumultum aſportandi prouincia erat, ſubmiſsâ voce affata eſt. Per patrios deos ſine te exorari vt mihi fidelis ſis; ne dum alios fallere ſtudio, ipſa interuertar prole meâ. Nam quemcunque volueris, hunc me pro meo oportebit agnoſcere. Ad hæc mulier; Dij, Regina, quos inuocas, efficere, ne in cuiuſquam poteſtate ſit, tibi hac fraude quam times illudere. Adeo corpus infantis haud vulgari aut mutabili notâ inſigne eſt. Simul obtulit nudum; oſtenditque paulo infra ceruicis exitum tanquam ſpicæ figuram ardenti purpurâ expreſſam. Eadem ſpecies in crure dextero rubebat. Et cauſam felicium macularum dederat ipſa mater, fortè cum pedes in agro ſpatiaretur, ſubito timore perterrita ad turbinis ſonum, qui ingentis campi meſſem cedentibus ſpicis percurrerat. Timandra ſuauiſſimo

pignori

pignori postquam osculum tulit; Fuge, inquit, mi pupe, regiæ paternæ periculum. Fuge, mi Astiorisles (ita enim de atauí nomine appellari te volo.) Dij faxint hos maturus vlciscaris, qui non sinunt tuam infantiam inter mea vbera esse securam. Iterum repetito osculo fleuit; Statimque receptum infantem Sicambre obuolvit fasciis; & postico ad id artè præparato, se ab Aulâ proripuit. Tum verò in humum collocata est illa, quam in regij sanguinis fortunam adoptabant, puellula; & vocatus ad sobolem agnoscendam Britomandes, cum Commindorige intrauit, sustulitque alienam prolem in sinum, affectu decepto; quam vbi commendauit nutricibus, solatusque puerperam est, diis gratias habiturus ad templum discessit; illis quidem maiori beneficio quàm credebat obnoxius.

Sicambre, cui gnati fortunam Regina crediderat, mediocris sortis mulier erat; quia neque apud illustres satis infans latuisset, neque tenerrimo corpori in egenâ familiâ satis potuisset sperari subsidij. Illa conscium maritum adduxerat (Cerouistus nomen est) cui haud procul regiâ tradidit sanctissimum pignus, & portare molliter rogauit. Huic misericordia, & spei magnitudo, satis alumnum commendabant. Igitur diuersus ab vxore, ne quid familia suspicaretur, ad prædium suum iuit. Agrum enim satis amplum colebat ad Rhodani ripas, nulli oppido contiguus; & sanctitatem familiæ rusticâ simplicitate seruauerat. Vbi domum peruenit, mentitus abiectum se infantem in syluæ vicinià sustulisse; redeunti haud multò pòst vxori occurrit, cordique suis rogat, vt miserrimis labellis velit v-

bera

bera admouere, nondum ſcilicet à filio ablactato arentia. At mulier, tanquam ignara fabulæ, cuncta anxiè rogabat, qui parentes infanti, quod miſero fatum, aut cur proiectus eſſet vultu tam lepido, nihil'q; in eo à ratione humani corporis errante naturâ. Is nihil ſe præterea ſcire finxit, quàm quòd in biuio ſyluæ, ſolis paſtoribus, aut venatorum ſtudiis cognito, iacuerat vel inhumanâ vel miſerâ poſitus manu. Suſcepit inter hæc Sicambre vagientem; queſtúſque & lachrymas dato lacte compoſuit.

Ita cunas regius fœtus pro claritudine quidem generis exiguas, ſed vt tempora erant, feliciter nactus, vbi ingredi potuit atque fari, cœpit in aliam ſpeciem creſcere, quam quæ ſolet in eiuſmodi patrum familiâs domibus videri. Viuax indoles erat, nec venuſtiſſimo corpori impar; Præcipuè Cerouiſtus, & Sicambre conſcientiæ & charitatis ſtimulis cuncta in eo mirabantur; impoſitoque à Reginâ nomine, quod multorum Principum fuerat, appellabant Aſtioriſten. Sed Reginæ vix hæc tutò poterant nunciari; quam vt plurimùm ſemel in menſe Sicambre ad coniugem meam veniens furtiui colloquij lætitiâ reficiebat. Nam homines ruri aſſueti ſæpius in Regiâ cerni timebant; à conſciis quoque matronis identidem admoniti, vt quàm maximè ſuſpiciones vitarent.

Vertebatur ſeptimus annus, cùm Regina tenendi filij deſiderio victa, me, quem ſuæ domui Præfectum fecerat, his verbis compellauit; Non meruiſti, Gobrya, vt tuam fidem muliebri leuiorem exiſtimẽ. Coniugẽ tuam diu eſt quòd ſummi arcani ar-

arbitram habeo, & silentio quod præstitit meis rebus primam hanc gratiam referam, quòd conscientiæ etiam tuæ deponam meas curas, aperiámque pulcherrimum facinus; in quo tegendo, mea, & Galliarum salus stat. Scísne, Gobrya, quid te iam velim? Nihilne te vxor rerum nostrarum edocuit? Ego præterquam quòd rei expectatione eram tactus, adhuc simpliciùs vultum fingebam, vt integram accepi secreti gratiam sibi Regina habere me crederet; & præterea vt fidem vxoris commendarem; quæ vtique neque rem ad me detulerat, neque tamen in totum fefellerat conjicientem aliquid magnum agi. Tunc verò Regina non liberiùs modò, sed & suauiùs rem totam effata est; Quâ auditâ, nihil tam grande suspicatus contremui; & paulatim per narrationis seriem redeunte animo, laudaui maternam pietatem, astúmque vtilem regno, cui tyrannus imminebat. At illa; Nunc tenes quo loco sit felicitas mea. Tot opibus, tot honoribus culta, solatium quod priuatæ matres habent adhuc nescio. Seruemus diis volentibus, Gobrya, hoc senectuti nostræ præsidium, hanc parricidæ Cõmindorigi perniciem. Tantùm Superi velint, vt crescat auo quâ patri similior. Intelligo nihil auspicacius eius moribus esse. Vultũ quidẽ aliquoties vidi dũ eum sua alumna in templis ex cõposito producit.

Quàm autem miserum credis vix conspectum vnicæ prolis tutò posse vsurpare & penitus colloquia esse sublata? Tu sodes ad domum in quâ alitur profisceie. Nam facilè aliquid in viæ causam effinxeris. Voluptatem mihi debitam tibi credo; eam ad me pro parte peruenisse arbitratura, si te mandatũ

tâ ſuauitate expleueris. Mihi deinde bonâ fide referes de indole pueri quòd licebit conjicere. Fortè etiam cum Sicambre aliquid comminiſcêris, quo eum ſine ſuſpicione poſſim prefunctoriè ſaltem amplecti.

His à Reginâ dictis, gratias, vt oportebat, egi, quòd in tantis arcanis meâ præcipuè operâ vti vellet. Sponte eram à Commindorige auerſus; & hac tantæ factionis dulcedine, facilè pericula contempſi, quæ illa ſpes & conſcientia, afferebat. Igitur poſtero mane egredior in agros, monſtratámque à ruſticis viam tenens, ad villam peruenio; Cuius ambitum poſtquàm intraui; in areâ, quâ ruſtica armamenta cum aratris iacebant, video puerorum aliquot chorum, inter ſe ſimplici temeritate ludentium. Propius ego acceſſi; ſi in illo fortè cœtu itineris mei cauſam offenderem. O hoſpes! Non authore, non indice illic opus. Tot heroum ſcilicet ſtirpem tatis efficax natura monſtrauit. Alii ruſtico vel puerili metu diffugiunt; aut timidè pectore toto auerſi, me reflexis intuentur ceruicibus. Reſtitit ille, mihil territus inaſſueti hominis vultu. Arcum habebat ætati & viribus parem; cui in terram ſtatuto innixus me opperiebatur. Firmus, & liberalis, totius corporis geſtus. Sufflaua cæſaries, & ipsâ negligentiæ opinione melior. Sparſa enim non ceruicibus tantum, ſed per incenſam ludendi impetu frontem iacebat. Oculus inter iubentis mulcentiſque aciem; os, ſupercilium, genæ, qualia in Cupidinis ſignis aſpicimus. Ego ſubitâ veneratione exhorrui, & breuiter deos precatus, vt ſuis donis fauerent, timui tanquam puero

priuatæ

priuatæ sortis loqui. Sed ne scenam turbarem, ex equo tantùm delilui, rogauique quid parentes agerent, aut ipse valeret; Ille patrem cum familiâ ruri opus facere respondit; matrem verò domi esse; eámque se, si iuberem, prouocaturum. Facies verò, inquam, suauissime puer; & nisi molestum est, ego te quoque ad fores comitabor. Ducere ergo cœpit, rogatúsque per iocum in quas feras suo arcu vteretur; prorsus innocenti ingenio; Nondum, inquit, mihi lupos insectari cum nostro Sticho & Amphirino, pater concessit: In annum adhuc vnum distulit operam meam; & multum tibi debeo, quisquis es hospes, si numerum dierum mihi referas, qui annum constituunt. Iam enim aliquoties sensi me, quia puer sum, nec spatia temporum noui, eiusmodi promissis esse frustratum. Risu ego plenissimus; frustra, inquam, hoc rogas. Nam nec memoria tibi sufficiet tanto tempori obseruando quantum à me destinari efflagitas. Imò (refert) mihi dari calculos vellem numero dierum pares. Reponam in abdito, eximámque quotidie singulos, vt cum anno finiantur. Amplectebar animo puerilem solertiam. Vestigia autem ex composito premebam, vt diutius lepidissimâ contemplatione perfruerer. Sed Sicambre, nescio vnde admonita esse aliquem qui suo filio colloqueretur, foras exiluit; &, vt tanto depositò timebat, vultu solicitudine vario ad nos delata est.

Vt verò me agnouit; dubia adhuc an scirem cuius stirpis puero loquerer, aut quæ omnino fortuna mihi ad se viam præiisset, me recepit sub tecta, perplexè de causâ itineris rogando, & quid mea cui-

iux valeret. Sed postquam consedimus, risu inter dubia verba pendente; multum est, inquam, quòd de vxore meâ querar, nisi in te recipis crimen, fateríque te magistrâ eâ dedicisse quàm altâ taciturnitate simulatio obeunda sit. Neutri quidem, quod iam pupum istum noui, habeo gratiam, quæ peruicaciter siluistis; sed ipsi Reginæ cuius iussa vos inuiso; tecum quoque exacturus, quâ commodissimè ratione ipsa implere auidum pectus eodem solatio possit. Nam quòd aliquando in templis eum videt, parũ est ad desiderium matris. Vult amplecti, vult loqui, mentem denique saltem semel satiare propiori dulcedine Sicambræ facile fuit excusare silentiũ. gratulata deinde est, quòd Reginâ profitente ad hoc secretum peruenissem. Denique haud vnicam viam monstrabat, quâ Astioristes ad matrem duceretur: Sed omnia suspiciosa erant, nec placebant ipsi authori. Diu cunctati, nihil rutius habuimus, quàm vt Sicambre, vtpote sæpè apud coniugem meam visa, in agrũ qui sub vrbe mihi est, veniret cum puero; Et Regina in campis spatiata, vmbram quæ in prædio meo læta est, optare se diceret; móxque in secreto conclaui non turbatos, non suspicionibus obnoxios amplexus, daret Astioristæ suo.

Tempore igitur cum Sicambre constituto quo ad prædium meum veniret, rursus cum puero iocatus sum, varium specimen futuræ mentis eliciens: Vlnis denique implicui meis tam graui imperio (modò dei æquo fauerent.) debitum Regem. Secundum hæc, à villâ in proximum oppidum discessi. Illic exactâ nocte redeo ad regiam. Timandræ cum singula referrem, solum hoc graue erat,

bidui

bidui adhuc moram promissæ felicitati intercessuram esse. quo elapso, cùm omnia processissent, venissétque Sicambre cum alumno, adfuit & Regina tam exiguo quàm fas erat comitatu; & paulisper in hortis spatiata, velle se in conclaui acquiescere vxori meæ dixit. Ducitur ergo in thalamum secreto quod agebatur aptissimum, vnde loquentis vox non excipi posset. Tum omnibus præter conscios, tanquam Regina somnum peteret, dilapsis; Intromittitur ex vicino cubiculo fidissima Sicambre, applicitúmque Reginæ genibus filium tradit. Concesserat Regina vt adessem; sed quæ vidi, quæque audiui, nullis verbis, nullâ diligentiâ, dignè retulerim. Adeò lætitia, pietas, dolor, flendique & amandi suauitas, omnem modum in Reginâ excesserat. Longo singultu vocem, & ceterorum affectuum impetum premens, tandem in puerum impiceret: nunc subitâ vi amoris repetebat brachiorum vincula, & tot bonis quæ in puero mirabatur oculum dabat. Quasi sua essent hæc ipsa quæ cernebat in prole, iam tumidior videbatur; iam, opinor, vltorem hunc destinans, incipiebat Comminorigem præcipiti voto despicere. Rursus amor, ipso furto incitatus festinanter suâ felicitate fruebatur; simúlque cogitatio recessuri mox gaudij insanientè cogebat in lamēta. Quid multis? Nemo nostrùm tam altæ & miserandæ pietatis spectaculo non lachrymas dedit. Sed intererat nescire puerum quantus

quantus esset. Nam nec silentij fidem promittebat hæc ætas; & si illa immaturè emersissent, certa erat à tyranno pernicies. Itaque inter blanditias quas gnato Timandra ingerebat, nulla verba adhibuit, quibus is sciret, vel Reginam eam esse, vel matrem. Sed perculsus specie exultantis gementisque mulieris, in assuetis præterea oculis fatigatus, cùm denique illachrymari omnes videret, aliquantulum fleuit: & nescius cuius in amplexibus esset, eam tamen veluti iubente naturâ breuibus vlnis cinxit. Sed illorum simplicitas annorum, longæ curæ aut prudentiæ exors, facilè ab eâ intentione se subduxit, cultúsque Reginæ, quales antè non viderat, cœpit puerili contemplatione lustrare. Lectuli præterea, & stragula, tum quicquid ornatûs in cubiculo erat, omnia oculis illis noua, per singula euntem morabantur; Vt nos quoque tam innocenti ludo in amorem & pietatem rapti, illius oculos atque gestus dulcissima imitatione sequeremur.

Dum his rebus abripimur, interim hora effluxerat, neque oportebat Reginæ comitatum aliquid nostrâ morâ suspicari. At illa non auelli sustinebat à filio donec spe redituræ lætitiæ sibi imposuit, & ingenti suspirio concussa auertit se à puero, eúmque abduci imperauit. Spes autem ea erat. Volebat me cum comitibus aliquot, mei tamen consilij ignaris, ad domum Sicambres peruenire, seu venationis specie, seu quid aliud videretur commodius, illicque Astioriss æ indolem atque formam impensè laudare, eum denique à parentibus palàm petere, quem domi alerem inter vrbanas disciplinas. Non enim eum agris videri aut solitudini natum. Opor-

portebat deinde reluctatam aliquandiu cum viro Sicambrem consentire. Post hæc puer adducendus in vrbem tradendúsque coniugi meæ erat, tanquam ad ministeria illam ætatem decentia. Sic illius moribus eramus præfuturi; & ille non tumultuario aut breui conspectu Reginam expleturus.

Sed illa, mi hospes, consilia atrocior fortuna peruertit. Vix enim ab eo colloquio triduum erat, cùm Cerouistus ille Sicambres vir intrauit nostrũ limen vestibus scissis, omnibúsque summi doloris indiciis funestus: Vtque me vidit, nihil dissimulato planctu verberans vtraque manu pectus, Dij, inquit, nos perditos, ô Gabrya, voluêre. Astioristes nocturnis gratiatoribus præda, an, aut vbi viuat, incertum est. Abvexit hunc proximâ nocte armatorum violentia, qui spoliatis penatibus meis subiecere denique ignem. Neque nostra tantùm tecta hæc pestis consumpsit. Acta est præda ex vicino omni agro; Et ego illi turbini superstes, non potui vestigia seruare impiorum; quia celeriter trans Rhodanum aliquot scaphis delati sunt. Quid verò me facere, quóve conferre, nunc author es?

Hæc narrante Gobryâ, penitus Arsidas, tanquam in cladis & iacturæ parte esset, expalluit; indignum fuisse facinus proclamans, subindéque interrogans, an sic puer perijsset. Quippe maiora de eo expectabat; nec à negociis quæ tunc curabat aliena. At Gobryas; Multò, inquit, frigidior ad nuncium illud fui, quàm te nunc, hospes, video esse. Segnem tamen esse non siuit tumultuarij mali præcipitanda curatio. Itaque homini imperaui, vt inutilem gemitum paulisper supprimeret, mihi

quicquid contigerat prolixius memoraturus. Auditis omnibus, varia animo versabam; vnde prædones essent; consultóne incidissent in puerum; quâ celeritate, quâ manu persequendi; denique an deferri ad Reginam hæc clades deberet. Sed hæc postea commodiùs narrauero. Video enim ad cœnam tempus esse, quam corrumpi iam aliquoties ministri monuerunt. Atqui, refert Arsidas, hilarem conuiuam non habebis, nisi me ab hac solicitudine absoluis; quo successu dolueris, quódve Reginæ supplicium de prædonibus datum. Paruit Gobryas flagitanti; raptimque edocuit, nihil se aut Reginam ad luctum aut diligentiam reliquisse: quamuis & secretò gemebant, & prætextu alio quærebant in latrones. Cæterùm rapto puero nihil in iis fuisse auxilij. Nam neque repertos qui eum obuexerant; neque superfuisse vestigia quibus ipse vlteriùs quæreretur. Ergo Reginam hoc quoque tunc facinus ascripsisse Commindorigi; ita meritis qui per scelera viuunt, vt non suorum modò facinorum, sed & interdum alienorum infamiâ laborent. Postea liquidius esse rescitum, prædones in Allobrogum montibus, quò minore inuidiâ in alieno sola quàm in patriâ peccarent, factâ manu Rhodanum transiuisse; spoliis deinde onustos, postquam in suam ripam relati sunt, diuisis manubijs agmen soluisse, ne multitudine proderentur. Ita periit scitissimus puer, inquit; & propemodum in amissi desiderio mater.

Adhuc confusior Arsidas; Videor, inquit, magni ædificij apparatum somnio conspexisse; quod postquam artificum manibus creuit, marmoribus & pictu-

picturis insigne, vt hominum me à somno excitãtium plausu perierit. Sic posteaquã puerũ seruauisti, postquam perduxisti ad annos quibus promitteret se non frustra seruatũ, subitò eximis nobis. Sub hæc verba, asperiùs intra se indignatus, ridebat tacitè imprudentiam Gobryæ, qui tot verbis tantam scenã apparatlet, in quâ nihil deinde ageretur. Nec Gobryam latuit hominem esse commotum. Itaque vt hospiti vultum restitueret; Si hilariter, inquit, cœnas, reducã deinde puerum, matríque sistam incolumem. Mutatus ad hæc verba est Arsidas, qui altiori spe, quàm Gobryas credebat, rei exitum felicẽ optauerat. Cùm verò se ad mensam cõponerent, excusauit hospiti Gobryas, quòd in medio lectulo accũbere iuberet ex Druidis vnum. Ita Gallorum religionem ferre, vt hoc hominum genus siue in scenis siue in conuiuiis honoratissima occupet. Supra hũc vatem Arsidas infimo Gobryas loco accubuit. Cœnantibus multus sermo de Druidis fuit; dubitante Gobryâ, vtrum plus Arsidas scire, an narrare vates vellet. Qui vbi se non in Gallicis modò sacris regnare, sed disceptatores litium esse, totámque ab suis præceptis iuuentutem pendere memorauit, magnã quoque apud se poëseos, tanquam diuinissimæ artis curam esse, lentis & grandibus verbis monstrauit; in eo sermone diutiùs hærens, vt aliquid rogaretur recitare. Quod vt Arsidas sensit, coëgítque volentẽ, retulit ille versus, à se non pridem, vt aiebat, constructos; quibus deorum æquitas celebrabatur, qui diulædi se passi, tandem ex dignitate desæuiunt.

O fontes animæ, quorum vesana lacessunt
Facta diu Superos; lentum ne spernite Numen,

Ne misera, tardoq; graues examine pœnas.
Sera licet sint tela Iouis, nec protinus omne
Ad scelus armato turbet sua sydera nimbo;
At vigili stat mente memor, pœnásque merentum,
Annumerat Nemesi iustâ Themis ardua curâ.
Hinc lethi innumeræ facies, & funere peior
Mens ægra, atque alte dimulso in pectore diræ.
Hinc nulla fluuiis ripa; & vectricibus vndis
Spumeus in medias Triton venit altior vrbes.
Quid memorem versis exutos messibus agros,
Ventorum seu vulsit hyems, siue agmine fœdo
Densus aper strictis effodit pabula rostris?
Quid cùm sæua lues circum tabentibus auris
Inspirat celeres per membra furentia mortes?
Aut pater armipotens mediis incendia fundit
Gentibus, & saturas restinguit sanguine flammas?
His Superûm vindicta modis (ne tarda queramur
Supplicia, & facilis violari crimine dimos)
In meritas sæuit gentes, & sæcula cunctis
Exhaurit fatis. At nos miserabile vulgus,
Ignari quæ ista sanent, cur turbidus æther
Æstuet, vnde anni fragiles, & rara senectus;
Naturam, & cassi damnamus corporis artus,
Fortunæq; vices. Nihil heu Natura, nec artes
Peccauere deûm. Sed nos cunctantia fata
Vrsimus, & catas peccando accendimus iras.

Cœnâ, vt bellum & maria ferebant, eleganter exhibitâ; Tempus est, ait Arsidas, scrutari omnia trans Rhenum; & ex latebris Principem vestrum eximere. Tum Gobryas; Strenuè factum à nobis; & tunc omnia frustra cessêrût. Quatuor totos annos amissum deflevimus. Quinto anno necessarium in

Allo-

Allobrogas bellum fuit; quòd de finibus disceptarent, imminerentque felici viciniæ. Parum interest illius belli casus te scire; præsertim quæ tumultuariis & obscuris manibus gessimus. Vna fuit acies iusta, quâ profligati Allobroges castris quoque exuti sunt. Noster exercitus diues prædâ, vix captiuos capiebat, vix spolia; torquibus armillisque ex auro (vt mos Gallorum est) in illâ strage innumeris. Tres fuerant Allobrogum Reges prælio illo fusi: Inter quos famâ & dignitate præcipuus Aneroestus appellabatur: Cuius tentorium dum victores despoliant, quidam miles in illius vestibulo adolescentulum egregiæ venustatis conspicatus, cæterâ prædâ neglectâ, eum habere concupiit. Is maioribus quàm pro ætate spiritibus gæsa quassabat, abnuebátque se viuum capi posse. Nec violare tenerum corpus miles sustinuit; sed sodale aduocato circuiuit pugnacis pueri terga. Ita vix demum lacertis occupatis, à frendentis manibus tela excussa sunt. Videbantur indignæ vinculis manus. & fraus ab liberali indole timeri vix poterat. Si itaque promitteret non fugere, pollicentur nullis seruitutis nòtis astrictum, comiti quàm captiuo similiorem secum iturũ. Is vultu tantâ clade non deiecto, haud se diis repugnaturũ dixit, quibus sua captiuitas placuisset; nec seciùs fidẽ quâ antea libertatẽ culturum.

Non sine numine deùm fuit, quòd tantopere militibus puer placuit. Abuexere iam volentem; & inuidiam timentes, nõ à multis eum conspici passi, iam non procul vrbe regiâ aberant, cum in me inciderunt. Si qua fides, stupui in adolescentuli vultu; illóque auidissimè percunctatus (nam

nec

nec mihi erant ignoti) vnde hæc præda, & an venalis esset. Retulere hunc se inter captiuos eximium, Commindorigi donum seruare. Credo veritos ne illum mihi depoſcerem, objeciſſe Commindorigis nomen. Scis Gallorum ſagula totum corpus non tegere. Itaque dum intentius in ejus contemplatione hæreo, & dii neſcio quid animo meo grãde magis magiſque ſubjiciunt, fortè flexit ille ceruicem, méque momento temporis nimio gaudio imparem propemodum confecit. Nam quid loquar felicitate illa dignum? Prodidit, mi hoſpes, regij ſanguinis notas, illam, inquam, naturalis purpuræ ſpicam, quam in Reginæ filio, vt antea monui, fata expreſſerant. Loqui non poteram in impetu exundantis lætitiæ. Sudor quoque & ſubita veſtigiorum infirmitas, adhuc dubia & anxia vota pulſabat. Tum præſides gentis deos tacitè veneratus, vt adeſſent ſpei tantæ; Egregium mehercule munus, inquam, Commindorigi inueniſtis. Sed videte, Commilitones, num Reginæ non aptiùs tradi poſſit. Adhuc ætas eſt non turpis gynecæo; memórque aliquando per quos Dominæ fuerit traditus, fortaſſe deinde vos prouehet. Nam & Commindorigi hunc ſi datis, tamen ad Reginam perueniet, Commindorige hanc muneris gratiam apud illam occupante, quæ jam veſtra, ſi ſapitis, erit. Milites pauca inter ſe colloquuti, agunt gratias quòd eos conſilio juviſſem: cupere quoq; ſe meâ operâ intromitti ad Reginam. At ego non id tantum in me recipio; ſed chariſſimæ prædæ timens, auidus quoque certiora cognoſcendi ex puero, eos ad cœnam voco.

Poſtquam domum peruenimus, leniter adoleſcen-

centulum cœpi affari, & rogare quod ei nomen esset. At ille, se Scordanem in primâ captiuitate appellatum; in istâ secundâ adhuc nescire, quod sibi domini nomen imponerent. Tu igitur, inquam, jam antea semel captus? Certe; subjicit ille. Vnde autem, mi puer? & quod tibi primum nomen? Ex ædibus patris (ait) obscurè memini me adhuc imbecillem, armatorum violentiâ fuisse direptum. Nec quid vltra memini, nisi nos ruri habitauisse, & me Astiorillem à matre nuncupatum. Sed Rex Aneroestus dono eorum qui me rapuerant deinde habuit, inter cujus liberos penè haud dispari cultu vel gratiâ, pulcherrimè aliquot annos egi. Voluit quoque in rudimentum militiæ, vt bellum hoc viderem; in quo, heu! & quid illo actum sit nescio, & ego jam alia fata, ac vt opinor viliora exorsus sum. Sub hæc verba dolore animi turbatus est. Sed ego jam certus negotij, adoratis numinibus, in quæ potius quàm fortunam, referebam rerum seriem: Nihil, inquam, ô puer, in te dii peccauere: neque fatis ingratus sis, quæ te in Reginæ familiam asserere tot casibus laborauerunt. Magnæ felicitati seruatus es, puer.

Impotens lætitiæ eram; & nocte inter maximæ spei, omniúmque bonorum inquietas imagines ductâ, militibus significo me ad Reginam ire, illis aditum impetraturum. Cultum solitò nitidiorem assumpseram, coronámque habebam, tanquam sacra diis facturus; vultus præterea erat inter gaudij sensum porrectior; quæ omnia recentis victoriæ excusabat hilaritas. In hoc habitu cùm Reginam salutassem, paululùm fallere constitui, nec à principio lætitiam totam dare. Igitur, Ne mirere, Domina, inquam,

inquam, hanc animi insolentem lætitiam. Dij arcanâ vi somnij ita me impulere. Forsitan superstitiosum appellabis. Sed adeò certa fuit quæ dormientem egit imago, vt nec somniis illam annumerem. Ne amplius dissimulem, vices tuas iam gaudeo. Ita tibi felicem hunc diem portendi monstrauit Mercurius credo, aut si quis est alius deorum nuncius, qui venturarum specie rerum somnos mortalium erudiat. Tum Regina; Quinam autem, Gobrya, hi gaudij montes? aut veriùs quid insanis? Videbam (subjicio) sub auroram, cùm purioribus somniis tempus est, honestissimæ puerum frontis, his me verbis compellantem; Vade ad Reginam, Gobrya. Nunciabis me ad illam aduentare. Tamdiu expetitum hodie securissimâ ratione conspiciet. Quis tu autem es? inquam. Nam neque vultu isto ac genio, inter te & vllam deorum prolem disconuenit. At ille iratior; Adeóne Astioristem ignoras, vt nomenclatore opus sit? Non nouisti Timandræ filium, Principem tuum? Illicò loquentem agnoui; cúmque vano conatu niterer ad amplexus, excitauit animi impetus membra, & per ingratissimam vigiliam puerum amisi. Diuinum fuisse præsagium, Domina, illinc intelliges, quòd tanquam cogentibus Superis, de euentu nec ambigo. Tenebis hodie Astioristem tuum. Regina his auditis demisit in pectus anxium vultum, rursúsque se erigens, adeò nihil lætum ostendit, vt iam pœniteret me fabulæ. Quid tu me, inquit, rapis in dolorum memoriam? Aut hæc fortuiti soporis delira species fuit; aut si quid simplicius dii significant, vitâ hodie defungar, amplectárque inter manes filij vmbram.

Imò,

Imò, Domina, inquam, niſi mea promiſſa proceſſerint, vel multato exilio, vel quod omnium vltimſi, odiſſe me velis. Ibo ad templum agámque cum Superis vt promiſſa repræſententt.

Tantâ alacritate coëgi vt ſperaret; protinúſque digreſſus, pro templo ac diis, meam domum habui, vnde felicitatem expromerem. Milites ergo cum munere ſuo in veſtibulo regiæ conſtituo; per Præfectum regiæ cuſtodiæ familiarem quidem meum, cæterùm rei quæ agebatur ignarum, paulò pòſt introducendos ad Reginam; Ad quam interim redeo; teneóque ſilentium; ſi quid fortè ipſa prior inciperet. Conſtabat eſſe commotam. Nam interdum ambulabat per ſolitam veſtigiorum menſuram; interdum reſidentem acerrimæ cogitationes figebant; in me denique ſæpiſſimè intuebatur; Cùm ecce Prætorianorum dux, vt rogatus à me erat, intrauit, monuitque adoleſcentulum de prædâ venuſtiſſimum adeſſe, quem duo milites munus Reginæ adduxerant. Perturbatus Timandræ animus, nondum fata, quamquam ſeſe jam explicantia, capiebat. Nec quid majus ſuſpicata, milites juſſit admitti. At verò vbi cum munere fuerunt in conſpectu, ſuauiſſime hoſpes; ſtupore & affectu creſcente per gradus, vt correpta, vt poſſeſſa diriguit! Spes quam feceram vix patſa eſt vt audiret ſuum munus commendantes; ſed vltrò, periculoſo & temerario impetu, inſpexit in pueri ceruicem, agnitóque natalium ſigno, vt confuſam mentem tegeret, aliquamdiu pallam in vultum duxit; quaſi oculis malè eſſet. Obfirmata deinde, os retexit. Tandémque militibus poſt promiſſa, & gratias

dimiſſis, mihi ſecretò his verbis blandita eſt. O præſtigiator! vigilans ſcilicet ſomniaueras! & quæ vera ſciebas quò differres gaudia mea referebas in ſoporis vanitatẽ? Scis quo modo te vlciſcar? Tardiora præmia erũt; quæ, fateor, debeo tibi ſumma. Referes poſtea, quâ ratione in puerum incideris. Nunc illum accipe; & tanquam ad noſtra obſequia inſtituendum ale. Diſciplinis tenerum imbuemus, quæ ſummam ſortem decent. Sine ſuſpicione interim illius aſpectu & colloquiis fruar.

Poſt arcana hæc verba, mihi publicè puerum tradit, quem Scordanem appellabamus. Ipſa, quò ſolutiùs lætaretur, in ſecretum ſecedit. Militibus autem præmia cum fide perſoluimus; regia quidem, ſed non tamen inuidioſa, aut paria dono. Ecce autem in illo ſereno non temnẽdam vim ſubitæ tempeſtatis. Rex Aneroeſtus, miſſis ad nos præconibus, nunciabat, Si quis puerum ſuauiſſimum, ſibique inter filios numeratum, reddere vellet, tantilli capitis pretium talenta centum fore. Pertimuimus ad illius importunam benignitatem. Nam quâ inuidiâ aut ſuſpicione hunc Regina ſeruaret, quem tam chari ſuus patronus licitabatur? Saltem barbaræ crudelitatis videretur, & hoc gaudium ſeni, & tot bona puero inuidere. An ceſſaturus denique eſſet ipſe Scordanes, ſi ad vires fugiendi adoleuiſſet; aut aliis centum talenta quæſituris non ſe quoq; ad furtum præbiturus? Dum hæc timemus, & nec placet cum Aneroeſto paciſci, nec honeſtè retineri puer poteſt; fortuna Aneroeſto infeſta illico nobis fauit. In eum ſiquidem ſui ciues inſurgunt. Subitum bellum fuit; exitúque cruento in acie ceciderunt filij Aneroeſti,

quos

quos duos ſpei eximiæ habebat. Ipſum (quãquam non repertum cadauer eſt) illâ ſtrage occubuiſſe crediderim. Et tum quidam qui eum dejecerant, regnum illius tyrannico ambitu ad ſe traxere. Vix tantam Aneroeſti cladem Scordanes viuus tulit. Tanta illi pietatis, ſuæque jacturæ ſupra ætatem cognitio erat. Tamen morâ, & (quis puerum crederet?) argumentis demulſimus. Ita redditus ſibi, nobiſque ſeruatus, expectatione celeriùs, omnem ſui admiratione ordinem, omnem ætatem, in regiâ compleuit. Seu equitandum, ſeu tela mittenda, ſeu ductus in pariete orbis ſagittas expectabat, ſtatim æqualibus major, tantus denique erat cui poſſent magiſtri inuidere. Nec ſuperba, aut peruicax naturæ felicitas. Amabant omnes vinci, quia priùs neminem vlla arte quàm humanitate & obſequio ſuperabat. Nihil in colloquendo vrbanius. Cunctis cedere, ambire vniuerſos, fœcundiſſimus ſalibus, quos, ne læderentur cæteri, in ſe primùm experiebatur. Adoleſcebant præterea vires; quas durabat luctâ & palo; curſu quoque & venatu, domandiſque jugalibus; multâ præterea inſolentiâ; parco victu; & tẽpeſtatibus anni totius, ipſo vſu, valetudini ſuæ conciliatis. Aut denique ſui (quod ego & Regina præcipuè apud nos gaudebamus) exhibebat non indolem tantùm, ſed vocem & geſtus.

Haud multò plus ſedecim annis vixerat cùm animũ illi ac vires maturaviſſe viſa ſunt fata, ne omnes periremus. Quippe Commindorigem ex nimiâ copiâ faſtidium ceperat noſtri obſequij. Vltra bonorum patientiam ſæuiebat, ſcelere diuturno audacior, expertúſque quàm inulte Britomandes deſpici poſſet.

posset. Ad extremum nomen regium haud obscurè optabat, clientum suorum vocibus in hac ambitione frequentibus; vt dicerent, languescens sub Britomande imperium, a strenuo homine excitandum. Plus regnũ Commindorigi debiturum, quam Commindorigem regno, si id ei placeret auspicari. Parum interesse Britomandis ad regia munia inepti, ac præterea virili prole carentis, quo nomine appelletur. Commindorigem non solùm ex primâ nobilitate, sed præterea virum esse. Iámque haud procul ab exitu erant furiosa consilia. Dicebatur tyrannus agitare quo tutissimè munimento Rex cum suâ Timandrâ teneretur; quæ ad eorum victum vectigalia relinquenda, quis vtriq; comitatus, quæve custodia. Adeò deniq; despexerat jacentem Britomandem, vt perplexè auderet scisciari, an relinquere vltro posset tam graue & molestum negociis regium nomen. Quippe ratus multum sibi decessurum inuidiæ, si id a volente impetrauisset. Lacessitus indignissimâ voce Rex, tunc quidem tenuit iram; sed deflere deinde apud Timandram fortunas suas cœpit. Illa nihil cunctandum existimans, & si fata obstabant, saltem fortiter pereundum; Habeo, inquit, quo te ab impio hoste vindicem, charissime conjux. Sed timeo ne me facilitate tuâ destituas, detectisque apud inimicos machinis, mecum quoque te obruas. At Rex Diis superis manibúsque inuocatis, confirmat se non tantum silentio, sed etiam auctoritate accessurum Timandræ consiliis. Agnoscere miseram mentem quantum antè peccauerit; sed vi injuriæ cladisque quæ instabat, jam fortiorem esse.

Ti-

Timandra his verbis lætissima; si fidem seruas, ait, die crastinâ vel victores dignitatem asseremus, vel reges moriemur. Cæterùm nemini ipsa in illam noctem communicauit consilium; nisi quòd fidissimos aliquot admonuit, vt ad se sub auroram conuenirent. mihi autem non tantum adesse, sed alumnum adducere præcepit, vultu adeò extra ægritudinem ficto, vt nihil insolens aut turbulentum conjicerem. Tunc Commindorix venationi operam dabat, tertio ab vrbe milliari; ante biduum profectus in regiam domum, vbi saltus, & feræ solis Principibus seruatæ sunt. Primâ igitur luce coimus ad regiam, vt erat imperatum. Sedecim non amplius eramus; quos ipsa ante Regem constituit, omnes ex numero Optimatum, & Commindorigi vel publicè, vel priuatim inimicos. Cumque alumnum meum propius iussisset accedere, ita ad Regem loquuta est. Adhuc incerta sum, Domine, an tuo iudicio crimen sit, quod tanquam egregium facinus profectura aduenio. Celaui te enim felicitatem tuam, vt ea securior tibi esset. Nam hostes crescentem sustulissent, quæ matura nunc eosdem peruertet. Ignosce igitur quod tamdiu silentio meo factum est vt nescires quantum diis debeamus. Et, vt rem paucis aperiam, desine isto adolescente viuo, te liberis orbum credere qui patrio ritu in sceptrum succedant. Nam per deos deásque quotquot appellari fas a me est; hic est filius tuus, hunc ignaro tibi peperi, mentita puellam ex me natam, quam paucis mensibus quibus vixit, de meo nomine Timandram appellauisti. Simulandi causa fuit, ne in illum Commindorigis impietas aliquâ arte sæuiret.

Cæterum quamquam graue eſt præſentem laudare; dicam tamen quod non poteſt ſileri, aſſurrexiſſe eum in indolem dignam maioribus, & deos ſuâ curâ prolixius quàm optare auſa eſſem, meum conſilium aſſeruiſſe. Quippe naſcenti, penates ruſtici quidem, ſed fidi, contigerunt. Ita infans deliteſcere atque ali commodiſſimè potuit. Creſcentem ſeu prædonum vis, ſeu potiùs benigniorum mens Cœlitum, deduxit ad externi Principis aulam, in quâ ſine ſuſpicione aſſueuit elementis negocioſæ & exercitæ vitæ. Hinc à diis ſpecie prædæ nobis redditus, ita conſummauit pueritiam, ita viriles annos exorſus eſt, vt vtilis eſſe poſſe incipiat, nunc cùm tolerabilis Commindorix deſiit eſſe; qui premendus eſt, ô Rex, aut accipiendus in dominum. Quantum enim à captiuitate abes? Quid aliud expectamus quàm vincula? Age potiùs, Chariſſime Coniux, vlciſcere vnâ hora tot annorum audaciam. Quod ſi te patientiæ conſuetudine deſpicis, at regnum auitum huic ſoboli tuæ ſerua: Procerum etiam miſerere, quos hic vides. Nemo enim illorum eſt, qui quoniam pro maieſtate tuâ ſtetit, non debeat aut mortem, aut eâ contumeliam grauiorem, expectare à tyranno. Noli tuam dignitatem, coniugem, prolem, & tot fidiſſimorum ſalutem nunc prodere. Nec de meâ fide dubites; quaſi nouandis rebus hunc falsò ſanguini regio aſcribam. En collo, en cruri extremo certiſſimas notas, tanquam futorum ſigilla, quibus vario diſcrimine amiſſis repertúſque, me & illos qui conſcij mecum erant non fefellit. Sed præterea eiuſmodi ſunt tempora, vt etiamſi hæc commenta à me eſſent, debeas com-

commodâ fraude vti. Interuerte tuum hostem, nullis faciliùs artibus quàm hac nouitate domabilem. Partâ pace de huius natalibus maturiùs habebis quæstionem. Nunc si quod est esse non credis; at tua interest vt credere fingas. Versa deinde ad filium; ô mi Astioristes, inquit, ita enim nascentem appellauimus; liceat nunc te tandem bonâ fide amplecti. Mi gnate tot mihi lachrymarum, tot votorum materia. Da frontem, da ora ad osculum. Nunc primùm & te nasci, & me matrem esse existimo.

Sic loquente Reginâ, omnes præter me obstupuerant. Solus enim sciebam vera esse quæ illa referebat. Sed nec in totum ab admiratione aberam, quòd adeò improuiso mihi consilio rem ad Regem detulisset. Cæterùm ex omnium ore constabat quàm hoc nouum mentibus esset. Raptâ voce, vultuúmque constantiâ in se mutuò intuebantur. Deinde hi deos vocabant, alij mittebant lachrymas, aut sublatis in altum manibus taciti mirabantur fortunæ ingenium. Ita enim Regina vixerat, ne quis fraudem ab eâ metueret. Nemo altiùs tamen ipso Rege & Astioriste, mutatus est. Rex gaudio, cæteríque affectibus amens, nō loqui, non moueri. Inspiciebat nunc in coniugem, cui longæ fidei experientiâ credebat; nunc in filium, & ipsum non minimâ perturbatione attonitū: cùm enim in illius collum Regina inuaderet, non ausus negare amplexus, non offerre, incertus contremuit. Sed Regina lachrymis in coniugis vultu visis audacior; Patiaris, chariſſime coniux, inquit, hunc recipi ad gentua tua; aut si iam te patrem sentis, prior quoque porrige manū. At Rex, Non me adeo, fidissima coniux,

inimici dij agunt, vt hanc ſtirpem repudiem; virtutibus mehercule atque famâ, quantumcunque regio generi ingens decus allaturam. Equidem ſanctitate & prudentiâ tuâ fretus, non dubito quin ex me ſit genitus. Quòd ſi tamen ipſa deciperis, ſi quod non eſt eſſe exiſtimas; nihil minùs hunc filium mihi volo; vt ſi non vincula naturæ intercedunt, ſaltem adoptione me faciat patrem. Simul in procumbentem toto pectore ſe dimiſit. Clariſſimus iuuenis, & omni virtutis experimento notabilis, pridem omnium corda ſibi deuinxerat. Igitur eorum qui aderant fauorem nulla tantæ felicitatis inuidia corrupit. Iam tanquam dominum intuebantur, jam oſculum manui veſtique ferebant; etiam ſeniores reuocabant ad avum Britomandem memoriam; & tum verè, tum ludente oculos pietate, plurima ex vultu illius naturam in nepotem tranſtuliſſe monſtrabant. Rex denique ab vxore quærere cœpit omnem deorum rationem quâ ſeruatus filius ſibi eſſet. Sed Timandra; Minùs occupatæ lætitiæ (inquit) erit illa narratio. Nunc à jugulis noſtris depellamus perniciem. Quamdiu Comminiorix viuet, nec reges eſſe nos, nec propemodum homines credam. Quo animo putas ſuperbiſſimum hominem acceptum hoc tuæ familiæ incrementum? Sed fruſtra, ſi me audis, fæcerit. Populi & militum animos, ſubitâ nec difficili arte occupa. O ſi te ſineret valetudo ad illos procedere; ſi coram, facere tantis rebus auſpicium! At ille; poſſum ire, domina, poſſum: & niſi aliud conſulitis, placet populum in regiæ veſtibulum ad concionem vocari. Hoc erat, inquit Regina, quod optabam. Præcipitanda ſunt omnia,

priuſ-

priusquam aliquid admonitus Commindorix turbet.

Præcones igitur totâ vrbe celeriter dimittit, qui populum ad concionem vrgerent quam Rex esset habiturus. Omnibus illi videbantur insanire. Nam quis crederet Regem qui tot annis publico abstinuerat, repentè prodire ad populum, ac etiam orare? Quid insolens, quid subitum contigisset? Monstra hæc singulis erant, mutuóque ignari, vt in incertis fit, rogabant docebántque. Sustinuere aliqui dicere, abdicaturum in ipsa concione majestatem hoc vltimum munus regiæ potestatis vsurpare. Erecta omnium studia erant, feruebántque coëuntium turbæ. Prætoriani milites, & ipsi acciti, per centurias & signa constiterant. Sublimem inter hæc locum, instar scenæ, diligentissimè excitamus; Ad quem postquam Britomandes Proceribus medius est progressus, & resedit cum Timandrâ in suggestu, sibique proximum statuit Astiorissem; variæ in populo voces fuerunt. Hi ad Regis conspectum lachrymabantur; quærebant alij quid subitæ dignitatis apud Regem externo juueni accessisset. Sæpe denique imperato silentio Britomandes dicere exorsus est; Diis gratias haberi tam à se quàm à populo æquum esse, quòd sibi filium, regnóque hæredem reddidissent. Hunc juuenem, quem prope se collocatum cernerent, Reginæ partum esse. Sed hostium metu cùm natus est esse celatum, eductúmque vt priuatæ sortis infantem, deinde diuersitate fatorum amissum ac receptum. Sed illo primùm die agnouisse eam stirpem, nec quicquam distulisse quin gaudium populo daret quod esse pub-

licum oportebat. At vt gemina omnibus lætitia eſſet, ſe militibus quidem donativum promittere; oppida verò & portus triente tributorum & vectigalium leuare. Fidem modò exhiberent viri dignam, adeſſéntque cœlitum cœptis, qui tam eximiè Galliæ fauerant. Aſtioriſtes deinde, Rege jubente, populo militibúſque loquutus eſt. Gratus antea omnibus fuerat; & tunc auſpicatiſſimæ formæ ſublimius aliquid acceſſiſſe videbatur. Is iterum donativo in craſtinum promiſſo milites ſuos fecit; Populo quem vectigalium minuendorum pollicitatio jam mulcebat (ea enim atrociter Commindorix, & ſub inuidiâ Regis intenderat) adhuc congiarium & epulum promiſit.

Tam nouis & arduis rebus, ad trahendas vulgi mentes magno momento fuere Optimates, qui cum Rege & Aſtioriſte conſtiterant; hi firmiorum prouinciarum rectores, alij Præfecti militiæ; propemodum autem clariſſimis ſtirpibus nati. Itaque multitudo cœlum acclamationibus impleuit; miles armis concrepuit; facilique & ſubito impetu, vt vulgi ſunt ſtudia, vniuerſa concio conſenſit huic fortunæ. Soli Commindorigis clientes, tanquam in patroni exitio marcebant; aut illius freti potentiâ, tacitè minabantur hæc omnia eo abſente audentibus. Sed multitudini impares erant; quæ tunc quidem extra periculum fortis, mox ſubito terrore dejecta eſt. Quippe Commindorix ſub hos motus vrbem intrauit, aliquid inſolens agi per ſuorum quoſdam admonitus, qui ad eum decurrerunt, vbi primùm vulgatum eſt concionem à Rege prouocari. Is vt in venatico habitu erat, præcipitatione

&

& iracundiâ calens, postquam vidit pǫpulũ cojisse, & eminere in solio Britomandem, nondum gnarus quid ageretur, sed tanquam supercilio satis omnia compressurus, conscendit ad Regem. Nemo eunti obstabat, diuturnâ tyrannide non in odium magis, quàm reuerentiam & metum crescente. Ergo per cuneos pǫpuli, iam muti timentisque peccasse, vltrò exceptus est. Manu venabulum tenebat, ferrum erat ad latus. Pauci ex domesticis, vt festinatio fuerat, comitabantur, nostris sparis maximè armati. Iámque ad sublimem contabulationem peruenerat, in quâ regem pauci Proceres circumstabant; Illiúsque gradibus tumultuariè superatis; Quæ, inquit, hæc insolentia rerum est? aut quis Regi & republicæ, me absente, per seditiosos conuentus illusit? Expalluerant omnes ipsâ parendi timendique consuetudine. Et parum videbatur in Rege opis esse. Solus Astioristes interepidus stetit, processitque mox obuiam, & leuiter manu repulsũ, ponere tela iussit, & ad Regem quem in solio conspiciebat ire modestiùs. Commindorix aliquem id contra se ausum, acerrimâ indignatione permotus est. celerique consilio, ne impune hoc esset, contorsit in Astioristæ ora venabulum, quod ipsius declinatione vitatum, delatúmque ad prætorianorum phalangem, peccauit in milite. Ensem deinde ex vaginâ vterque diripuit.

Memorabilius fortè spectaculum, hospes, nostra ætas non edidit; quod vt te nunc etiam oblectet, finge animo rerum speciem qualis hæc erat. Quicquid spatij circa regiam fuit, milites, populúsque (& ipse de Gallicorum conuentuũ more armatus)

latè ſtipauerat. Scenam illam quæ Regis ſolium ferebat, accerſiti à Timandra Optimates conſcenderant. Rex altior cum Conjuge ſedebat in ſuggeſtu. Nemo tamen vbi Aſtioriſtæ & Commindorigis enſes fulſerunt, aut accendere pugnam aut prohibere ſuſtinuit. Tanquam aliquo fatali torpore omnes inhorruiſſent, vndique ſilentium fuit, oculis mentibuſque in hoc vnum certamen compoſitis. Ex illius enim euentu ſuam quiſque fortunam expectabat; & ſi cui ſuus funderetur illis enſibus ſanguis, ſic quiſque dolebant aut vouebant. Deos etiam arbitros pugnæ plerique adeſſe cogitabant, iudicarent illi de lite, id eſt, de Aſtioriſtæ natalibus. Si non fabuloſæ vanitatis mendacio aſſerebatur in ſceptrum, non commiſſuros Cœlites, vt per tanta ſeruatus prodigia in debitæ felicitatis limine caderet. Ipſa quoque pugnantium ſpecies intimos affectus ciebat, & multorum animos trahebat in partes. Nam Commindorix menſuram mortalium propè exceſſerat: validiſſimi erant artus, & proceritati non impares; truxvultus, integra adhuc ætas virium, animorum, militariſque & athleticæ artis ingens opinio. Contra in Aſtioriſte viuida quidem, ſed tenera adhuc ætas, non altius quàm ad hoſtis ſui humeros ſtaturam promouerat: Vultus, quamquam tunc minus aſper, qui virginis eſſe poſſet; liberale veſtigium; nec quic quam in eo timeri dignius quam amari. Et hinc miſericordia apud bonos; quòd cum experto, & toties victore progrederetur. Cæterùm paria arma erant, enſis vtrique. Nec dubitauerat Commindorix ipſo impetu iuuenem proteri poſſe. Itaque ſpernenti vicinior tanquam ad facilem

ru-

ruebat victoriam. Sed postquam aduerso mucrone depulsus est ictus quem altè paranerat, & Astioristæ gladium ægrè à jugulo remouit; tunc verò diligentius in illum cœpit inspicere, & vt in justo discrimine se tueri. Iámque ensis vtriusque vanos in ictus bis térque ceciderat, cùm tandem Astioristes prior vulnus accepit in capite, quâ in supremam frontem capillitium excurrit. Tum verò sudore ac cruore formosior impatienter excanduit. Circuire, accedere, relinquere hostem, animosque & ingenij mutatione lassare. Vrgebat nobilissimam mentem victoriæ decus, & præmium; gnarus illius mercedem certaminis Gallicum esse imperium. Sed omnium maximè pietas instabat; vt repertos parentes in dignitatem assereret. Ita hostem obsidenti tandem dedit se fortuna. Vt apud nos, de veteri more, cæsim pugnatur, destinauerat fortè ictum in caput inimici, quem ceruicis deflexio non in totum frustrata est. Incidit enim ensis in aurem, quam cum modicâ genæ parte dejecit in terram. Mouit tyrannus cæsariem; horridúsque indignatione & minis infremuit. Furum pœnam ac dedecus ille casus inflixerat. Manabat & plurimus sanguis; adauxitq; hoc ipsum insaniam, quod Astioristes (tanquâ hoste contempto satis jocis vacaret) dati vulneris dolorem cumulauit ludibrio. Recruduit itaq; pugna; donec visus est Astioristes indignari tanto tempore constare victoriam. Felix ictus, & Galliæ salutaris, qui Cõmindorigi lacertũ eripuit; Quo prolapso institit victor, recluditq; adhuc mori dubitãtis vitalia.

Exultauit Arsidas intellectâ victoriâ; quasi cadentem in arenâ gladiatorẽ suo plausu sequeretur;

Neque

Neque mora; Videor, inquit, in Aſtioriſtem veſtrum inſpicere, Gobrya; qualis hoſte confecto, labore periculóque jam grandior, ſe parenti atque vobis exhibuit; Vt lætitia, vt ſucceſſu, magnificè intumuit; quamdiu nudum ferrum, aſperúmque hoſtili cruore, prætulit manu. Iuvat ô Gobrya, in tam dulci cogitatione hærere. Sed quid mentis militibus populóque Commindorige cæſo fuit? Talem populum Aſtioriſtes habuit (ſubjicit Gobryas) qualem optares. Voce, plauſu, omni gratulatione efferbuit. Miles extemplo de juſſu Britomandis, novo ſe juramento Principi obſtrinxit. Nocte deinde feſtos ignes ciues coronati, choreis cinxere. Nihil aliud audiebatur in compitis, quàm contumeliæ in tyrannum, aut Aſtioriſtæ præconia; quorum pars vulgaria erant, móxque caſura; alia quæ conſtabant numeris, quoniam canebâtur, diuturniora habuimus. Noſter hic inter cæteros vates (ſimúlque Druidam oculis deſignat) non abſtinuit carminibus in communi argumento; quæ, vt adhuc tanquam recenti victoriâ lætemur, ſi hoſpes jubebis, vt eſt humaniſſimus, recitabit. His auditis, Arſidas, magis ne Druidæ ingenium temnere videretur, quàm quòd amaret narrationem ejuſmodi interpolari carminibus, apertiſſimo vultu inſpexit in Poëtam. Nec multum abnuentem exorauit, vt addito penè cantu, hos paucos verſus daret.

Nam quem de Superis colemus omnes?
Cui plus floribus intumeſcet ara?
Hic bonas Superis ſit magis omnibus.
Non vno potuit Gallia numine
Exui vinclis meritóque felix
Plaudere Regi.

Di-

Dimorum cecidit manu tyrannus.
Hunc Tirynthius, hunc Diana telis,
Pallas monstrificâ perculit ægide;
Hastis Bellipotens, fulmine Iuppiter.
Hunc & infestis petiit sagittis
Certus Apollo.
Illi scilicet adfuere Dini,
Et suas tibi credidere vires,
O Heros, misera flebile vinculum
Dum rumpis patriæ. Gallica Persenn
Terra te sensit. Tibi liberata
Nupserit uni.
O lux, O bona, nec premenda nocte!
Sæuum penè puer Gigantа spernis.
Despexitque tuas illa ferox genas;
Qualis tela diu tergore reppulit,
Ausus imberbem maculosus hostem
Spernere Python.
Te te delitias, ocellulumq́,
Naturæ iuvenem! Ah pios nepotes,
Ah dona cupidis chare parentibus.
Tithonus thalamo seu tibi cesserit;
Seu vehet curru, faciétque lætum
Cynthia patrem.

Laudatis carminibus Arsidas vultum Gobryæ repetit. At ille; Non te superfluâ narratione conficiam, quæ Druidum, quæ Equitum, decreta in Principes; quot dierum supplicatio, quæ ad omnia fana populi turba; vt denique omnes in pacem (quæ in tantâ Commindorigis factione sperari vix poterat) spote aut metu consenserint. Quia nox prouecta est, hospes, & te dicendo fatigauimus; paucis ad hæc

hæc tempora nostrum Astioristem perducam, qui experimentum potentiæ suæ cepit, non voluptatibus aut insuetæ dignitatis superbiâ, sed liberalissimâ pietate. Cerouistum & Timandram, sub quibus vixerat infans, acciuit in regiam; ipsique Cerouisto negotiis scilicet assueto quæ patres familiâs decent, suæ domus præfecturâ attribuit. Sicâbrē tradidit matri; mox æquatam matronarū præcipuis. Cum eorū filio, qui & Cerouistus appellatur, puer assueuerat lusitare, & tūc renouato cōmercio habuit inter familiares eximium. Adhuc illustrioris fuit in Regis Aneroesti memoriam pietatis. Huius in se amorem meminerat; Centum illa talenta pro puero & captiuo promissa, mouebant gratissimum pectus; gaudebátque Timandra Regis illius casibus palam filium ingemiscere; conscia ex meritis suis ipsa quanto magis amaretur. Itaque & honorarium tumulum excitauimus Aneroesto, bellumque tyrannis qui eius regnum tenebant indiximus. Vtilis regno hæc Astioristæ in alumnum deuotio fuit. Nam domitis hostibus, terræ nobis & gentes cesserunt olim Aneroesto regnatæ. Ipse Astioristes bellum hoc gessit; intráque sex menses validissimas arces in Alpibus, & quicquid in illis gentibus roboris fuit, sic quæsiit suo patri, vt nulla fidelior deinceps prouincia nobis extiterit. Vbi tyrannos Aneroesti spoliis incubantes partim in acie, partem suppliciis cecidit, ad parentes insigni triumpho reuersus est.

In eâ felicitate triennium à Commindorigis morte regnauit sub paternis auspiciis. Ratum esse volebat Britomandes quicquid ille iussisset. Hinc magistratus, hinc milites edicta acci-

accipere; ab eo prouehi Optimates; aut, si merebantur, premi. In eo acquiescebat Timandra; sibique domi & foris videbatur fortunata. Ter illa omnino pepererat. Primum natu Commindorix per nutrices sustulerat. Astioristes secundo editus partu, effecerat vt sospes esset familia: Tertius labor; filia fuit, sexennio Astioristæ minor. Hanc Dij volunt incolumem; specie ac moribus inclyta viuit. Cyrthæam appellamus. His se duobus liberis Timandra oblectabat; omnésque iam ceperat elapsæ calamitatis obliuio; Cum mutandis ipse rebus magno, vt existimo, fato Astioristes incubuit. Cupiditate sciendi quæ tellus quive homines extra Galliam essent, sine cultu, sine comitibus nauigare instituit. Herculem, Theseumque referebat, & ex vltimo Oriente tot Heroas quæsiisse sibi laudem eiusmodi periculis atque vitâ. Addebat in tanta potestate quâ Aulam regebat, se iniquis videri non tam asseruisse parentem in regnum, quàm aliâ seruitute pressisse. Sed alia, vt opinor, & secretiora suberant, quæ hanc illi peregrinationem commendarent.

Conuocatis ergo Proceribus, consiliíque nouitatem mirantibus; his se parentes dixit, regnúmque tuendum paulisper relinquere. Nuncupatse olim vota remotissimis a Gallia diis, quæ in eorum templis exoluere deberet. Ne verò hanc ipsius mentem tristes acciperent, aut luctibus abeunti omen facerent. Rediturum enim incolumem & patriorum deorum numine, & religione eorum quos petebat. Cùm verò acriter repugnaremus; & ad preces gemitus quoque & lachrymæ passim accederent; ille?

vt ſpe datâ mollioris ſententiæ, non adeò timidè aùt enixè rogaremus, ſponte quidem viſus eſt flecti; Sed eadem ſubitò nocte ſe ab Aulâ proripuit. Tam arcano & periculoſo itineri vnus omnino placuit comes, filius ille Cerouiſti & Sicambres, quem ludorum ſeriorúmque conſortem diu habuerat. Quò profecti, vbi vixerint, quid illis periculi, quidve virtutis, quamquam nuper redierint, adhuc ferè incognitum. Adeo ſuos errores egregiâ fide tegunt. Tunc verò, vt timore, vt dolore ſtupuimus! Qui populi, qui Procerum vultus, poſtquam Aſtioriſtem abiiſſe compertum eſt! Lymphati homines ibant, viáſque ſcrutabantur & flumina; ſi quâ poſſent habere, & morari diſcedentem. Sola denique nos Timandra à deſperatione prohibuit, poſt aliquot dies literas ab incolumi filio habere profeſſa. Neque tunc modò, ſed deinceps ſe frequentes accipere referebat, ſeu verè, ſeu neceſſario ſolatio ægras mentes refecturæ.

Haud multò plus anno Aſtioriſtes abfuerat, cùm Britomandes morbo ſolutus eſt. Omnes de iuuene querebâtur, qui obſcurâ peregrinatione deſtituiſſet regnũ; Vt cùm Britomandes efferretur, penè regio funere lugubrius eſſet voces audire eũ ad patriæ ſalutem vocantium. Sed interim capeſſenda negocia erant, & Timandra viuere filium, ac valere aſſerebat; ſibíque dum ille rediret, reipublicæ ſummam eſſe tradendam. Soli illi obſtabant, quorũ intererat Aſtioriſtem non viuere. Ab his vulgò mortuus iactabatur: Reginámque aiebant non ferendam, quæ virile aucuparetur imperium. Sic in partes facilè itũ eſt. Plurimi cum Reginâ ſentiebant. Alios ducebat Com-

Commindorigispatruelis. Incaluerant factiones, adò vt iam terrâ marique præsidia essent; Classis præcipuè curabatur; Quia à Massiliâ Timandram excutere pro victoriâ hostes ducebant; & illa in portûs vrbisque tutelam natas triremésque contraxerat; Cùm ecce in tempore Astioristes redit. Auidi statim, nostráque minores lætitiâ, vix diis, vix fortunæ, vix oculis credebamus. Iuuabat contrectare venientem, aspectúmq; repetere. Omnis ætas, atque ordo, sese domibus oppidísque effuderat; Non ingentis belli victorem veriora gaudia excepissent. Neque mora, ex seditionis manibus tela excussa sunt. Rex ab omnibus salutatur. Et ne cruenta essent regnandi auspicia, se omnibus quicquid in eum diē deliquissent remittere edixit. eo quoque lætissimus, quòd contractæ in armis copiæ essent. Hoc non temerè factum aiebat, aut maligno fato in Galliā; sed auspices deos hunc illi exercitū, ad ea quæ destinauerat cōparauisse. Coronâ igitur patrio more sumptâ Timandrâ tantisper dum ipse bellū gerit præficit rebus. Sibi enim in Græciâ hostes esse. His se confestim persequendis operâ dare. Tum fortissimos militū imponit nauibus, interímque dum à littore solvit, præcedere me iubet cum exiguâ parte classis, & scrutari maria, præcipuè quæ intercedunt Liguriæ atque Sardiniæ. Functus officio, omnibúsque exploratis, iam lentiús ago remigia, certus ipsum venientem opperiri. Ex illius conspectu atque colloquio, scies, hospes, me parcè tantum Regem laudauisse. Sed quando à Græcis pleraque Siciliæ incoluntur, & ille maximè Græcas vrbes obiuit; dic verò num ipse de vultu aut famâ Astioristem nouisti.

Iam

Iam magis ſuæ ſpei Arſidas credens, obtutuque in terram defixus, poſtquam diu ſecum omnia exegit; Aſtioriſtem, ait, neminem noui, fortè de alio nomine; ſi præterea aliquod habet, agnoſcerem. Subitò Gobryas; Et verò aliud, vt ab ipſo audiui, ſibi fecit, vt ſecurior eſſet humilioris quam fingebat fortunæ ſimulatio. Poliarchum aiebat ſe illic vocitari. Conſitem quoque, qui nobis de nomine patris Cerouiſtus eſt, ſi memini, appellauit Gelanorum. Exciderunt ad hæc nomina Arſidæ vires: Quem vt Gobryas attonitum, hilariquè affectu diuulſum vidit; cœpit quoque expectatione lætitiæ confundi; Donec ille; Quis Deus tam propitiæ captiuitatis author tibi me tradidit? Erraſſem mehercule per littorà veſtra, dum Rex interim nauigat; & inutili voto, apud ignaros pro Aſtioriſte Poliarchum flagitauiſſem. Poliarchus eſt ille quem quæro; ea nunciaturus, quæ ſoſpes non poteſt ignorare. Et ô vos tanto Rege fortunatos! ô candidos Galliæ dies! Quos non afflabit nominis veſtri terror! quanti ambitus Regibus exteris ac gentibus erit in amicis aut hoſpitibus veſtris cẽſeri! Id ipſum me beat, quòd video vos cum exercitu nauigare. Quamquam ſcio non pugnam, non aciem, ſed triumphi ſpeciem fore. Nam videre non experiri hæc arma æmuli veſtri volunt. Sed properè Rege conuento mihi opus eſt; cujus priuatim etiam hoſpes ſum. Gobryas his auditis profuſius Arſidam veneratus, haud ambigyè percunctabatur quid afferret aut a quo veniret. Sed Arſidas poſt incautum ſubiti gaudij impetum prudentius ſermonem tenens, magnopere dolebat, quod Gobryâ ſolerter

lerter reticente in Siciliam vehi exercitum, ipſe ſe totius negocij gnarum eſſe temerè prodidiſſet. Eluſis igitur quæſtionibus, quibus eum Gobryas deinde vrgebat, cœpit multùm flagitare, vt celeri nauigio ad Poliarchum mitteretur. Et Gobryas, Inhibebimus, inquit, noſtrarum nauium curſum, hoſpes, non deductis tantùm velis, ſed anchorarum jactu, ſi hæc maria ferunt. Ita haud dubiè regia claſſis, quam ſcio non ſegniter nauigare, iſtâ nocte ad nos perueniet. Quod ſi prima lux nobis illum non conjungit, triremem ſtatim dabo, & robuſtiſſimos remigum, qui te vehant. Interim acquieſce in hac puppi, nec ſeciùs quàm inter familiares tuos impera. Poſt hæc verba ſtrato admotum reliquit, procidítque in vicino ipſe lecto. quamquam vix ſomnũ lætitia capiebat, & Arſidas inter cætera mirabatur, cur non monuiſſet Argenis, Poliarcho verum nomen Aſtioriſtem eſſe; quod à ſe obliuione omiſſum quoties & ipſa virgo meminerat, vt acris cupiditas facillimè turbatur, etiam erraturum Arſidam, vano metu audebat ominari.

Iámque non duces tantùm aut milites, ſed & remigum multi quiete leuabantur. Vnus erat nauis prætoriæ gubernator, cui ſuſpectum erat cœlum, montiúmque natura quos à latere attollit Liguria; expertus ſolitos eſſe quà ſe demittunt, rurſúſque eriguntur, per anguſta diuiſorum cacuminum ſpacia, procellas ſubitis flatibus in mare præcipitare. Nautas itaque vigilare hortabatur, & ad omnes ſolicitus auras, jam certiùs expectabat triſtiora. Nox media vertebatur, cùm à montibus ventus exortus eſt, qui inter nauium funes erectos ad malum,

primùm quidem ſibilo ludẽs, mox ſuſpenſum mare extulit; adductiſque nubibus abſtulit cœlum. Turbabãtur ſubitâ feſtinatione nautarum officia, ſimul inter ſe clamore ſublato, ſimul vndis fracto ſtrepitu nondum vacuas aures repetentibus. Excitatus Gobryas erat, & ex gubernatoris vultu admonebatur non vulgare eſſe periculum. Quiſque ergo monere audebat, quiſque præcipere; vt penè tumultus ignarorum nauticæ artis non minore periculo creſceret quàm tempeſtatis feruor. Atri fluctus, aut eruto liuentes ſabulo, inter noctis horrorem cerni non poterant; niſi cùm ingenti fragore allîſi velut accẽſam mutuo verbere aquam inſtar ſcintillarum, mittebant in altum, rurſuſque ſorbebant. Solus ille ſpumæ attritus micabat in tenebris, qui ſæpe ominoſo impetu ſuperans objecta latera in medio fulgebat nauigio. Intuta anchorarum mora erat; quia ſpatium nauibus negabant quo aliquid indulgerent incumbentibus ventis. Alius deinde timor vrgebat, ne, ſi vincula deeſſent, inter ſe implicatæ triremes frangerentur. Tandem omne nautarum conſilium tempeſtas peruertit. Nam nec corrigi curſus poterat, nec ſiſti nauigia. Ferri cœperunt quà ventus jubebat; aliquid ſcilicet veli relinquentes ad antennam, quò naues per diſpares fluctus librantibus ventis ſtarent.

Nocte exactâ nihilo lætior dies fuit, triſtis imbre, & circumſtantis mortis imagine. Noctem quoque ſecundam vis eadem venti obtinuit. Ortâ deinde luce, ardor quidem tempeſtatis intepuit; ſed non plagam agnoſcebant, non maria, numeratiſque nauibus paulò minùs mediâ parte abeſſe aut pe-

periisse querebantur. Vbi verò cura salutis jam propemodum assertæ, passa est ad alias solicitudines descendere, loqui cœpere de periculo Poliarchi. Quando enim illum haberent, aut quò quærerent, forsitan in aduersa aut ignota littora expulsum! Vbi denique ipsi essent, quosve portus intrarent, affectis nauibus, syluáque, & pice, & littore tuto egentibus? Arsidas omnium immanissimè fortunæ maledicebat, quòd dejectus à tantâ spe, nesciret vndis an terrâ essent errores repetendi. Non amplius Galliam, non Rhodanũ destinari; sed vago, & quas maximè terras vellet ignaro, per errãdos omnes sinus, quoscunque tempestas potuit aperire Poliarcho. Vnde illi Phæacia esset nauis, quæ sine gubernatoris operâ in destinatos cursus vltrò se flecteret? Numere Argenidem dies; ad quam si vacuus rediret, quantum abesset à parricida? Quamquam enim monuerat Gobryas in Siciliam Poliarcho esse iter; metuebat ne de tempestate latius consideret in portu, aut segniùs nauigaret, dum interim effluit tempus quo se ab Argenide expectari voluerat.

Hæc volventi, & qui mos infelicium, penè cum Gobryâ jurganti, quod se in cursu ad Poliarchum tenuisset, nunciant nautæ instar nubeculæ aut caliginis procul videri; id se terram opinari. Quæcunque illa esset eò tendere Gobryas jubet. Cùm summâ vi remigassent, medio penè die quidam in exiguis lembis excepti sunt, qui finitâ tempestate maria legebant, exploraturi si quid ad eos naufragia tulissent. Per hos est cognitum illam Africæ plagam esse; cæterum arenis infidam, quas breuia huc & illuc tegebant; Non procul abesse Numi-

diam. Deſertus haud longè erat portus, nec certum an ſatis hoſpitalis. Sed neceſſitas ſubigebat omnia ventis & pelago arbitrari tutiora. Ad terram igitur duces ipſi fuere qui de regione indicauerant; Relictique pauci cum lembo, qui ſocios, ſi qui in proximo errabant, colligerent, magno deûm fauore, omne quod à Gobryæ claſſe aberat, intra noctem receperunt. Ita, vt in malis rebus, optimè erat; omnes incolumes, nulla funditus nauis perierat; Incolæ præterea ſiccis piſcibus, cæteriſque quibus paupertatem ſuſtentabant alimentis exhibebant inſolitæ humanitatis officia.

Sed nec claſſi quam ducebat Poliarchus tempeſtas pepercerat. De Siciliâ, de vindictâ, de nuptiis cogitantem, haud injuſtè impleuerat ſui fiducia. Quando in regio habitu erat, tot opibus, tanto exercitu ſublimis, cur generum aſpernaretur Meleander? Radirobanem, Archombrotum & ſi qui præterea æmuli erant, ſeu priuatis ſeu publicis armis decernere vellent, audebat deſpicere. Ad extremum legem Siciliæ, quæ potentiora matrimonia abnuebat, vel ſe ferro reciſurum credebat; vel interpretatione remoturum; Ne Sicilia nempe Gallico ſceptro diceretur accedere; ſed legibus antiquis viveret; & ſi plures peperiſſet Argenis, eſſet ſecundæ prolis hæreditas. Inter hæc ſtudia videbatur nauigium non ſatis ferri ventis, aut agi remigibus. Ibat ergo per tranſtra, tonſaſque latlabat; cùm illa tempeſtas incubuit, & a curſu quem inſtituerant ſubmouit. Ipſe quamquam intrepido animo erat, tamen cum aſſilientes pertinaciter vndas vidit, & veluti ſuum caput vouentes, matri & ſponſæ dedit, vt

mori

mori timeret. Torpentes itaque magnitudine mali admonuit ne artem projicerent, néve vltima timerent; nobiliora sibi fata deberi, quàm vt eâ ætate vndis obrueretur. Eâ spe quamquam habuit ad officia strenuos; parum tamen potuere in acerrimos fluctus, donec classe compulsâ ad externæ & ignotæ regionis prospectum, sponte mare detumuit. Tunc verò nec remigibus vires ad nouum laborem supererant; nec debilia nauium latera, & pondere tot vndarum, quæ in illas arietauerant, laxa, diutiùs nauigationem ferebant. Ægerrimum id erat Poliarcho, omnes dies qui ipsi extra Siciliam lucebant, sibi & Argenidi capitales credenti. Vicit tamen nautarum consensus, timórque naufragii. Nam & sibi propter Argenidem charus esse incœperat. Petere igitur proximum littus iubet, si quam nauibus stationem reperiebant.

Adhuc incerti erant qui homines aut quæ tellus; sed amœnam plagam esse multæ arbores monstrabant, modicique colles ad mare. Varia quoque nauigia, ad piscationem, aut merces passim stabant in anchoris. Præmiserant igitur nautas in expedito lembo, sciscitaturos quæ pars terrarum esset: quibus mox ad Poliarchum referentibus, Mauritaniam esse, ipse locorum speciem à summo contemplatus tabulato; ô Gelanore, inquit, nosti fluuium? nosti oppidum Lixam? nosti procul in hoc colle dominæ villam? Hæc illa est Mauritania nobis amica; illud optimæ Reginæ Hyanisbes imperium. Non nos fata in totum auersantur, quæ fractos ac nescios impulerunt ad fœderatum littus. Sed ne subito classis aduentu terreamus imprudentes; vade prior ad

Reginam. qui me casus egerint, mone; ora placidum nauibus meis portum. Interim aduerso remigio naues circa hos fluctus sistemus. Statim rumor inter classiarios nautásque vulgatus est, hospitalem suo Regi esse terram quam cernerent; nihil seciùs quàm in patriæ sinu tam vectoribus fore quàm ratibus. Haud tardè, quod vehementissimè optabant, alacres crediderunt; lætóque celeusmate rates impulsas, vbi deinde imperatum est, pariter à cursu obliquis sustinuerunt remigiis. Nam ad portum, priusquam indulsisset Regina, accedere non placebat.

At verò Gelanoro, vbi primùm in expeditâ rate subiit flumen, inopini tumultûs atrocitas illam prolixam securitatem eripuit. Quippe vndæ concitatis ferebant nauigijs; multóque terrore, totas ripas tela compleuerant. Causa subiti motûs fuerat, visus procul in mari cum exercitu Poliarchus. Nam hostilem classem audiuerant (nec fama fallebat) in eos nauigare. Illam esse tunc rati, formidolosè decurrerant ad arma. Pauci adhuc milites lecti; vix aliquæ naues armatæ; (Nam haud pridem denunciatum erat venturi belli periculum.) Ciuium vt plurimum ille concursus fuit, qui tumultu insani circumsistere densis scaphis venientem Gelanorũ; Quia præconem ab hoste iam vicino, & sub eo nomine exploratorem, credebant. Ille quamquam perturbatus, tamen identidem repetebat, se amicum & fœderibus tutum, non meruisse aut timeri, aut diripi; Denique à Poliarcho ad Reginam nuncium aduenire. Fortè adfuit qui hospitem agnosceret; ex eodem littore pauciſſimos antè menses

cum

cum domino Poliarcho ſummo fauore Hyanisbes digreſſum. Mutatis igitur vulgi affectibus, cœperunt de claſſe rogare quam cernebant. Ille non exercitum Africæ inimicum, ſed Poliarchum adeſſe cum ſuis copiis confirmauit. Sic in terram egreſſus, perductúſque eſt ad Reginam; quam belli præſentis opinione attonitam, ita refecit, vt non tam cum militibus Poliarchum, quàm præſides Africæ deos aduenisſe arbitraretur. Protinus ex purpuratis miſſi, qui Poliarchum inuitarent ad terram. Ipſa pluribus interrogare Gelanorum, quas imperio gentes obtineret Poliarchus, in quos arma deſtinauiſſet, quóve conſilio ſub veſle priuatà antea ſuppreſſiſſet maieſtatem. Gelanorûs, quæ præmenda aut referenda eſſent haud neſcius, Reginæ animum dulciſſimis alleuabat ſermonibus; vt vix eum ad dominum redire pateretur de hoſpitij humanitate nunciaturũ.

Quintus iam dies erat, ex quo cibum ipſa Regina vix ſumpſerat, occultis & publicis curis grauis. Namque vt Radirobanes inuerecundo in Argenidem ſcelere fœdus, Calarim rediit, penſato cœptorum dedecore, timuit ne leuiorem ſuorum reuerentiam deinde experiretur; haud dubius ita vulgi, ita militum animos eſſe, vt Principes ex ſucceſſibus æſtiment. Dari enim virtuti felicibus quod fortunæ eſt; & fruſtratos impetus contemptu vindicari. Ne itaque ocio ſermones ſererentur, vtque præterea implacidam mentem nouorum motuum guſtu reficeret, in belli conſilia rurſus incubuit, ſed in Siciliam confeſtim redire non placebat. Quia ſe illic expectari non dubius, omnia feruere paratibus augurabatur. Inueniendos potiùs eſſe in quos

interim verteret impetum, dum & noui milites ad arma durarentur; & deinde ex morâ remittentibus Siculis curam, improuiſus in Meleandrum inuaderet. Nec defuit cupienti noui belli occaſio. Diu erat, quòd Mauritaniam inuadere meditabatur. Et hæc cauſa fuerat claſſis ornandæ, quam deinde Argenidis & Siciliæ potiundæ iniecta ſpes, ad iuſtiora in Lycogenem bella prouexerat. Tunc verò & antiquæ mouendi in Mauritaniam cauſæ redibant in animum; & ad illas præterea viſæ ſunt recentes accedere. Fortè enim Mauri peiratæ, non magis externis quàm popularibus graues, ex aliquot mercatoribus Sardis prædam egerant; & ipſe ex Sicilia rediens ſpoliatorum quæſtus lætus accepit. Neque mora, tanquam publico Maurorum conſilio illata hæc fuiſſet injuria, ad Hyaniſbem miſit, non modò qui res repeterent, ſed iuberent de noxiis dari ſibi ſupplicium. Illa, neque res ſuo raptas auſpicio, neque ſontes in ſuâ poteſtate eſſe, reſpondit, aut illos ſe pro ciuibus habere. Vindicarent ſe Sardi vbicunque noxios deprehenderent: Se quoque vltioni quà poſſet acceſſuram. Radirobanes reſponſo Reginæ in deterius apud Sardos de induſtriâ vulgato, finxit acriùs iram: Sardiniam à Mauris ſperni, & ideo neglectos eſſe queſtus quia minæ abfuerant.

Itaque tanquam ſatis violatis fœderibus, nō modò vlciſci mercatores, ſed & repetere maiorum ſuorum iurgia cum Mauritaniæ Reginâ conſtituit. Nam veteres Sardiniæ Reges ſibi deberi Mauritaniæ ſceptrum contenderant frequentibus bellis. Poſtea ſæpè has lites aut inducias, aut nomen pacis ſup-

ſuppreſſerat; quæ mox (vbi alterutri Regi placebat) veluti à ſomno receptæ, ſpecie æquitatis libidinem armorum tegebant. Tunc verò Radirobani viſum, ſic exercitu vti, quem à Siciliâ ferocem reduxerat. Et quòd mulier in Mauritania imperabat, facilior promittebatur victoria. Vt hæc tamen armorum & violentiæ libido, ad imaginem iuris accederet; adornauere illico Fecialem, qui auſpicaretur bellum, dum ſubitis in Sardiniâ delectibus reparantur legiones. Et ille vbi Lixam peruenit, ad Hyaniſbem intromiſſus, eam, niſi ſceptro decederet, niſi Mauritaniam Radirobani traderet, ſtrenuè adfuturos cum exercitu Sardos qui ius ſuum perſequerentur, audacter pro ſui muneris inuiolabili ſanctitate admonuit. Regina improuiſo territa malo non tamen cunctanter reſpondit; Vile eſſe Radirobanis cœptum, quo mulierem cogitabat peruertere, fortè robur non auſus in viros experiri. Annorum plurium pacem, nihil læſum, nullo in populis motu, corrumpere, in perfidiæ viciniâ eſſe. Non poſſe falli deos; Sed nec abeſſe humana præſidia; Neque vnam eſſe Tomyrim, quæ ſanguinem ſitientibus ſciret dare. Ab eâ digreſſus Fecialis, vbi ſtetit in littore, dexterâ haſtam tenens, Quòd, inquit, rem Sardorum publicam Mauri violant, nec moniti emendant contumaciam; quódque Rex & Populus Sardorum Reginæ Populo Mauro bellum iuſſit; Ob eam rem ego Réxque & Populus Sardiniæ, Reginæ & Populo Mauritaniæ bellum dico facióque. His ſolemniter dictis, telum emiſit in hoſtico, & receptus in nauem viam ad Radirobanem relegit.

Au-

Audebant Hyanisbem proximi amicorum incusare, quòd abesse filium esset patria in quem debuerant belli curæ recumbere. Se enim ideò ad contumeliam faciliores Radirobani visos; Venire quasi ad vacuum regnum hostem; illámque aciem despicere in quâ virilis purpura non fulgeret. At illa fortunam plusquam se peccasse referebat; quæ rerum placidissimũ cursum inopinâ tempestate turbasset. Sed & filium non procul abesse; & impigrè rediturum, acceptis literis quas ad eum cogitabat. Interim milites legerentur, nec quicquam sedulitati deesset, quam illa tempora quærebant. Vix biduum inde processerat cùm de rebus quæ instabant, inter Proceres agitanti, nunciatur alterum ex filij seruis (duos enim omnino abuexerat) peruenisse ad Regiam. Stupuere scilicet omnes, videbatúrque non impar fabularum vanitati felicitas; in ipso temporis articulo aduenisse, qui certò de Principis valetudine referret, monerétque vnde esset arcessendus. Seruuli autem ad Reginam mittendi causa hæc fuerat. Archombrotus postquam ad nuptias Argenidis nihil deesse sibi vidit præter authoritatem matris; ne sibi moræ esset in lætissimis rebus, ad eam famulum dimisit cum eiusmodi literis quas iuuenis, & amator, & inter illos impetus tamen maternæ potestatis haud oblitus, scribere poterat. Porrò mater, erat ipsa Hyanisbe. Is verò inter suos Hyempsal dicebatur; Sed ex matris imperio ad Græcos nauigans, gentúsque dissimulans, conueniens illi genti nomen assumpserat. In iis literis magnopere suæ in matrem reuerentiæ imputabat, quòd ex iussu ipsius generis sui fortunam fideliter

tacuis-

tacuisset: Cæterùm felicitatem offerri quæ superaret omnia vota; Affinitatem cum opulentissimo Rege, possessionē Siciliæ; Virginémque in quâ animi dotes tantæ hereditati præstarent. Orabat, vt Regi, cui tantopere ignotus placuisset, suorum natalium decus liceret aperire. Etiam ipsa ad filij hymenæos Optimatum præcipuos dimitteret, pecuniámque, & opes, quæ Mauritaniam commendarent Siculis in illius auspicium transituris.

Reginæ non tantum non iucunda epistola fuit, sed ad illius lectionem conterrita sic expauit, vt qui aderant nihil lætum de Principis valetudine suspicati, percunctarentur à seruo quid dignum attulisset eo Reginæ vultu quem cernerent. At ille Hyempsalem non modò valere, sed & apud exteros egregiè florere confirmabat. Hyanisbe quoque non dubia, ex suâ consternatione alios timuisse, vultum collegit; deúmque auxilio incolumem filium dixit breui rediturum in patriam. Sed vbi secreta fuit cum famulo qui literas attulerat; Puto, inquit, satis tibi à filio imperatum, ne hic vlli enuncies apud quam gentem versetur. Tu sodes diligenter fidem serua. Neminem enim meorum scire hoc volo. Oportet præterea vt strenuè redeas. Primo mane abibis hinc ad illum. Fides tua effecit, ne te præmiorum admoneam, quæ vtrimque te expectant. Hæc effata secessit in Gynecæi penetrale, nó magis de Radirobanis iniuriis quàm de filij voto solicita. Tantámne vim negociorum mihi subitò esse obiectam? Hinc Siciliæ affinitatem timeâ, illinc arma Sardiniæ? Túne charissime, vt Meleâdri gener fias? Vt te imprudens in eâ regionē miserim, quæ te,

&

& nobiliſſimam virginem vnâ ruinâ perdat? Auertant Cœlites quod meo errore merui. Quid heu ſemel,& Radirobanes mihi regnum, & Argenis filiũ tollit? Sic plena terroris ſumpſit ceram,in quâ ejuſmodi verba poſuit. Quantũ cogitationes tuæ a rerũ noſtrarũ fortunâ abhorreant,mi gnate, hinc ſcias; quòd vix ab oculis meis abſceſſerat Fecialis Sardiniæ,nobis à Radirobane denũciator belli,cũ literas tuas accepi; quæ te intempeſtiuo hymenæo inſtare docuerũt. Fortunæ gratulor, & virtutibus tuis, per quas effectum eſt, vt adhuc de genere & opibus ignotum,Meleander ſuâ affinitate dignum exiſtimet. Sed maculabis tuam famam, ſi amori indulgẽs, matrem & patriã ſines turbulentiſſimi Radirobanis prædã eſſe. Noli Siciliã vtcunq; dotalẽ,maternæ Africæ præferre; quam incolumem vix habebis, niſi confeſtim huc properas. Scis quanto faciliùs res ſeruari, quàm perditæ poſſint recipi. Poſt matrem aſſertam, poſt triumphos,& fortiſſimæ pietatis decora, ibis major ad fœdera, & dignior peti. Sed neque in Radirobanem ſolùm, aut bellum, moras retuleris quas nuptiis illis jure materno injicio. Periiſti, mi gnate, niſi priùs loqueris mihi quàm ducas Argenidem. Redi confeſtim ad chariſſimam matrem. Gaudebis,ædepol; & grandem pietatis mercedem eſſe intelliges, hoc ipſum quòd mihi parueris. Nam vt meam mentem ſcias, adeò intereſt ante conjugij ſacra,à me ipsâ te moneri de rebus arcanis, quæ non litteris, non nunciis credi poſſunt; vt ſi poſtuertas officio, me tibi matrem negem. Accedam ad Radirobanis partes,ne hæreditate & veluti ſpoliis meis exultes quam mœrore confeceris. Iam

hoc

hoc satis imperatum tibi puto. Indolem noui, quam non potes vllâ fortunâ aut peregrinatione exuisse. Cæterùm, ne me tuis peruicaciter votis putes auersam, nihil abnuo quin Siciliæ Regi indices te filium meum esse. Qui si te generum optat, si tibi cum filiâ Siciliam vouet; tecum idoneam mittat manum quâ irruentibus Sardis obstes. Faxo in Siciliam illico redeas postquam te hîc filium sensero, & Radirobanes hostem. Vale. Conscriptam in hunc sensum epistolam servo cùm traderet, adjecit, ut filium hortaretur, nullibi moras ducere, priùsquam perveniisset in Africam; & hæc piè curare quæ ipsa his literis mãdabat. Servus omnia pollicitus ut decebat, tamen biduo ob tempestatis vim mari excluſus, vix denique à portu solverat, cùm adesse Poliarchum Gelanorus nunciavit.

Tunc verò Hyanisbe non sine deùm numine advenisse vires amicas præfata, Poliarchum in arenâ cultu regio curat excipi. Ipsa cùm Aulam intraret obvia fuit. Et exacti memoria beneficii, & præsentis operæ quam ab eo sperabat necessitas, humanitatis officia geminabat. Tanquam cum filio loquuta est; nisi quòd reuerentia accedebat blanditijs. Nec deerat ille laudibus suis, tam submissus in Reginam, tam concinnâ modestiâ se inferens, ut plerique succlamantes tanquam matrem & filium uno ad deos voto conjungerent. Dispositi in littore erant qui duces illius militémque exciperent. Publicè omnibus hospitium præbebatur. Maurorum una vox erat, gentem externam nullo Mauritaniæ junctam commercio, nulla stipendia quærentem, adesse, quæ suo sanguine periclitantes tutaretur.

Ergo

Ergo amplecti venientes, & pro ſe quiſque benè hoſpitibus precari; in liminibus quoque vino coronáſque ſtatuere; Vt mirum eſſet Gallis adhuc ignaris quod Atri beneficium petebant, alicubi terrarum meliùs peregrinis quàm in Galliâ ſuâ eſſe. At Regina non morata diutiùs, quàm dum a veſtibulo Poliarchum ad Aulam deduceret, ita loquuta eſt; Ecce te Regem, vir fortiſſime, non nunc primum cognoſcimus. Nuper ſub privato habitu cùm hic eſſes ſuſpeximus tuas dotes, quas diligenter explorantibus nulla minoris ſortis ſimulatio eripuit. Tunc quidem me mihi reſtituiſti, cùm animam propè meam latrones abſtuliſſent in ciſtulâ. Iam verò ut aſſeras tuum munus, ſive tuo ſive cœlitum conſilio huc cum armis appuliſti, quippe improvidam, & pace nimia deceptam, Rex Sardiniæ Radirobanes bello aggreditur. Expectamus quotidie claſſem noſtris littoribus infeſtam. Nec contrahi vires tantillo momento potuerunt. Mulier sum. Filius abeſt. Tu patrocinium ſuſcipe; & gloriæ tuæ tribue ne Reginam, & injuriis petitam, videaris deſpexiſſe. Equidem ſummam tibi rerum permitto. Tantùm aliquos dies ad præſidium morare; ut nemo de Radirobanis furore hac mentione tuæ virtutis loqui poſſit. Quantumcunque, & quocunque feſtines, legitima erit hæc mora.

Hæc dicentem non modo majeſtas, ſed & mœſtitia ac penè lachrymæ commendabant; pudebátque Poliarchum extremam oranti opem tardè annuere. Sed rurſus amoris ſacramentum, & quòd ſupplex etiam ac miſera erat Argenis, ſubmovebat ſtimulos præſentis pietatis; donec vehementer miratus

tus

tus Radirobanem ab Afris timeri, quem credebat in Siciliâ esse, percunctatus est, vbi ergo terrarum is degeret. Quem postquam intellexit à Siciliâ abscessisse, & vel esse in Sardiniâ, vel aduersus Africam nauigare, acerrimo metu cohorruit, ne raptâ aut traditâ Argenide recessisset in patriam. Nec distulit quæstionem; Et ecquid auditis, ait, illum Siculi Regis generum esse? Hyanisbe quæ ex Archobroti literis certa erat innuptam esse Argenidem (breuiter quidem mirata, quid hoc ad Poliarchum) negauit eiusmodi quicquam factum. At ille ignarus, quis hanc sibi operam dedisset; quâ depulsus ratione Radirobanes, quóve authore esset; cogitauit, nihil tunc igitur causæ esse, vt tam præceps Siciliam cum exercitu peteret. Nam quid præter Radirobanem vrgeret Argenidem? At verò apud omnes pro flagitij infamiâ fore si desereret Hyanisbem, & veluti traderet hosti. Mittendum ex fidis hominibus aliquem qui interim Argenidem solaretur, & negocij admoneret, quod necessarium fortuna obiecerat. Quòd si non impetu hoc bellum veniret, sed tempore traheretur; tunc se pace Reginæ relicto in Mauritaniâ præsidio, cum copiarum parte discessurum ex Africa. Neque parvum manendi incitamentum erat Radirobanes, velut fatalis hostis vbique obiectus: Vlturum enim se, specie vindicandi Hyanisbem, dolores quibus ille Argenidem cruciauerat. His paulisper pensatis, Reginæ in hunc modum respondit. Quòd silentio meo suspensam te habui; ne crede, Regina, me ambiguâ consultatione versasse an esses relinquenda; id est, an paulò nequior ipso Radirobane esse possem.

Sed

Sed me prædonis, non nunc primùm apud me damnati ſcelus mouit; rurſúſque meæ ſortis felicitas, quæ meos errores propitia huc aduertit. Nam ſeu te, Regina, ſeu cauſam, ſeu beneuolentiam in me reſpicio, tantâ verecundiâ tibi deuinctus ſum, vt negare nil liceat. Quando igitur ita res tuæ ſunt, omnia mihi poſthabeo; Vtere regni mei viribus; ſciáſque in te colendâ nihil me tuo filio ceſſurum; neque impunè, me viuo futurum Radirobani, quòd tuam veluti orbitatem prouocauit.

Adeò hæc læta vox Hyanisbæ & Proceribus fuit, vt in Cœleſtis ſuæ ædem plerique decurrerent, omni ſuffitu gratias habituri de aduentu Poliarchi. Nec religionem popularem auerſata Hyaniſbe, etiam Poliarchum prouocauit ad templum. Concitata juveni erat ex maritimo periculo pietas: vt nec inuitus ad numinis Afri limen accederet. Vidit ergo, & amoris ſui vota illi Cœleſti commendauit; quam, ſeu Venerem, ſeu Iunonem exiſtimes, virginis ſpecie factam leo vehebat, oculis in altum erectis, pectore quoque & primis pedibus in ſublime ita verſis, vt in cœlum eniti videretur. Cœleſtem Venerem, Parcarum natu maximam, primi Aſſyrij coluere. Hinc non longè ad Tyrios potuit commeare religio, & ab iis inter Carthaginis auſpicia Africæ tradi. Tunc quidem in honore præcipuo Mauris erat: & ſub ligno iſtos verſus marmore inciderant, quibus non modò illa dea, ſed & Africa celebrabatur.

Ne cœlum, ne, dixit, tuo ſubuecta Leone
Irrupiſſe velit. Magis hic tua limina ſerua,
Limina, quæ votis meritoq; implemus auro.

Tu

Tu ſi diua fanes, Libycis non finibus illa
Præſtet humus, cui Sidonij de littore Ponti
Virgo tulit nomen falſo ſubnecta iuuenco;
Aut molles Aſiæ tractus, quà Martia multùm
Frangitur, & blando laſciuit ſydere Virtus.
Aſpice quàm latis iactat ſeſe Africa fatis.
Illam ingens curuis Nereus amplectitur vlnis,
Ceu cuſtos, totamq́, videt: Ne faucibus obſtet
Vna Pharos, geminúmque ſolo diſcriminet æquor.
Ridet cultus ager; facili ſata credita ſurgunt
Fœnore: Magnanimi celebrant deſerta Leones;
Et dites ſtrident ebora inter candida ſylua.
Heſperidúm hæc ſuluos genuit terra aurea ramos;
Heſperidumq́, Atlanta patrem, qui vertice magno
Ardnus in miſeras cœlum deſcendere gentes
Non ſinit, aut tactis ſordeſcere ſydera terris.
Hîc tepidus lauit naſcentem Pallada Triton.
Hîc & fatidicus mediis in Syrtibus Ammon
Haud ſitit, & multâ velat ſuâ cornua ſylua.
Nos pater Armipotens, nos & Iunonia ſeruant
Numina, nec montes ſpernit deus ales auitos.
Tu quoque, Cœleſtis, Genitrix tua maxima rerum,
O adſis; Libycas & quis iam dicere dotes
Certabunt, ſeu Muſa chelym, ſeu ſumet Apollo,
Te dea, te primam, & tecum tua munera narrent.

Nuncupatis apud Cœleſtem votis, reliquum diem belli cura abſumpſit. Quinquaginta varij generis nauigia erant Poliarchum comitata. In iis vltra duodecim armatorum millia ferebantur. Pars claſſis tempeſtate debilis in arenam ſubducta; alia, pelagi fluminiſque obſeruatura confinium, cum Mauritaniæ triremibus in ſtationes diuiſa eſt.

Trabes, remos, & cum funibus vela, omnia denique armamenta, ingens festinatio conferebat. Inter mare & vrbem delectus castris locus; & additi Gallis Mauri vexilla in eodem fixere Principio; induti more gentis ferarum ingentium pelles, & Elephantorum terga cuiuantes in vsum clypeorum: Paucos tamen hos esse Poliarchus dolebat. Nam vix ad tria millia scripti milites erant; Ciues autem, castris inepta multitudo, intra Lixam cum armis ad mœnia aggeresque seruandos continebantur. Neque ille dubitabat quin cum Gallicis quas aduexerat copiis posset debellare Radirobanem. Sed si bello non prælio opus erat; quid faceret in Siciliam iturus? Solúsne proficisceretur? an suos milites secum abueheret, quos Hyanisbe propemodum solos habebat? Huic curæ intentus, constituit hortari Hyanisbem, vt gentilem aciem ampliori delectu adornaret; Non quasi Radirobanis metu, suive discessus mentione iectâ; sed veluti transferendo in Sardiniam bello, si fortè timidioribus mutatus consiliis hostis cessaret.

Igitur posterâ luce, de belli ratione cùm ageret, suasit, vt tributum in belli apparatus Mauris omnibus imperaretur, quò Regina pluribus cohortibus, atque turmis, gereret bellum; Numidas quoque qui in vicino erant, mercede conduceret. Vtilissimum consilium (retulit Hyanisbe,) & quod mœ etiam menti succurrerat. Sed quis locus conuocando nunc ex totâ gente concilio, cuius necessaria est tributis indicendis authoritas? Stupuit Poliarchus, liberis regnis assuetus. Non ergo ius regium, non regionis discrimina, satis populum cogere ad tributa;

buta; nisi ipse per homines à se legatos consentiat? Scilicet neruos imperij, id est ærariũ, in potestate populi esse; Hunc arbitrum rerum, & suorum Regum Regem vno hoc iure publicis omnibus cœptis, consiljis, viribus, moderari? Certè non regnandi veras leges hoc pati; non cum summi imperij nomine conuenire. Cœpit deinde hortari Hyanisbem vt excutere anniteretur pessimi moris iugum, quo sceptrorum libertatẽ Mauri adstrinxerant. Et tentandi an id populus pati posset, tunc cómodissimum tempus esse, cùm externo pauidi bello, crederent pensione quâ Regina imperasset, se salutem redimere; Videberis, inquit, non nouandis quidem rebus intendere vim regiam; sed sub discriminis articulo extraordinariâ quidem, sed necessariâ ratione id æris impetrare à ciuibus. Quod si successerit; præjudicio vtique erit, vt & in cæteris periculis, nihil rogato populo idem necessitatis terror ad tributa sufficiat. Et, vt quamuis auersæ, aut fastiditæ rerum species ipso vsu nobis conciliantur, paulatim assuetæ patientur ex vno Regis suffragio rem pendere; magno quidem ipsius populi commodo cui sæpe libertatis vmbra illusit.

Scio, retulit Hyanisbe, multum mihi, prolique accessurum, si hanc nobis potestatem pararem. Sed nec vnquam absque discrimine ea nouitas proferretur in populum; & nunc omnium minime, cùm in hostem concitandi sunt animi; iámque satis externi est mali, absque ciuili discordiâ. Adepol efficaciùs Radirobani pugnarem, quàm ille omni exercitu quem parat. Nam & Maurorum contra me studia accenderem, & illi placarẽ. Dij præterea ob-

ſtant ne hunc morem violare aggrediar, quem omnino exiſtimo ſanctiſſimæ æquitatis pleniſſimum. Quem autem? ſubjicit Poliarchus. Ne, inquit Hyanisbe, inconſulto populo aut inuito, vlla tributa Rex imperet. Placétne Reginæ perſonam nunc exuam; quæque ſæpè in hanc rem audiui, aut ipſa cogitaui recenſeam; Vel vt mecum ſentias, vel vt errore me liberes? Placet, inquit, Poliarchus. Patrocinare illis, qui nec perdi niſi propriæ poteſtatis licentiâ poſſunt; nec ſeruari niſi ad obſequij reuerentiam adacti. Simul ſe ad audiendum compoſuit, iuuenili animo indignatus id quod tantopere ſentiebat oppugnari; Neque ratus Hyanisbem tàm ex animi ſententiâ loqui, quam ſubductæ poteſtatis pudorem ſpecie æquitatis tegere velle; quaſi ſubleuaturam ſuas anguſtias, ſi ad ſortem ad quam ipſa adigebatur, alios Reges damnaret.

At illa; Principatus conditos ſcimus, vt vi ſublatâ quæ omnia ad potentiores trahebat, ex naturæ & rationis imperio agantur res humanæ. Quid autem ad naturam magis putes accedere, quam vt quiſque opibus induſtriâ ſuâ partis fruatur; aut rationi ciuili commodius, quàm vt intelligamus quid noſtrum, quidve alienum apud nos ſit? Atqui de medio vtrumque tollimus, ſi quæ ciues ſuâ diligentiâ peperere, vindicamus vt lubet ærario; facimúſque ne ſciant quantum ex domeſticis opibus Regi, quantum ſibi iura attribuant. Quî enim id ſciant; cùm non hoc ſuum, ac ne legis quidem arbitrium ſit, ſed Principis duntaxat vnius; cúmque tributo ſemel exacto, adhuc ipſi ſimpliciter ſuis bonis non gaudeant, quæ aliis ſcilicet Regis edictis poſſunt

rursus delibari? Mistæ hæreditatis atque confusæ, quot mala sint si ignoras, respice feruentia litibus fora. Hanc communionem, hoc chaos, non amici, non fratres diu ferunt. Ipsæ denique vxores scire volunt, suis ex bonis quid in maritum transferant, quidque sibi recipiant. Quis igitur diuturnã & publicam pacem speret, si quæ Rex adimit ciuibus, facit sua; quæ relinquit, adhuc habet cum illis communia.

At verò vbi tollendi tradendique fines sunt, ea æquitas à naturâ præscripta cuique familiæ limites suos, iura, officia, designat. Spes deinde placendi, & aliquid vtrimque impetrandi, mutuam necessitudinem insinuat inter Regem ac populum. Quippe populus, ne princeps commissum sibi ferrum summo iure stringere amet, ne temerè ineat vel bella vel paces, ne imperitis aut leuibus publica munia diuidat, sponte regiam gazam de suo implebit. Erunt hæc præmia, quibus Principis virtutes donabit; simúlque præteritis beneficiis gratiam referet, & futura merebitur. Réxque vicissim non committet vt ciues sæuis aut externis moribus lædat nihil quoque, si duriùs cum illis agetur, de suo concessuros. Hæ sanctissimæ sunt habenæ, quæ Regem populúmque iungentes, vtrimque ab iniuriis & superbiâ arcent luxuriaturam potestatem.

Sed opus est scilicet ære ad quotidianos Regiæ sumptus; & ex magnificentiâ Regum de viribus & opulentiâ regionis exteri iudicant. Quid præsidia? (inquies) quid classis? Vix vllum profundius mare quod ingestas opes absorbeat. Equidem vera hæc esse, experimento quoque comperimus. Sed

nec vllis Regibus tam anguſtè à populo legem dictam exiſtimo, quibus ad hæc regni munera atque inſignia nō opes ſufficiant. Ingentia illis patrimonia, & ſi probè curentur ætis dignitatem aſſertura. Portoria quoque non pauca, licitatoribus magno redempta; His pleraque præterea iura & in aliis gentibus aliiſque diuerſa ſunt. Hæc gaza, hæ opes, Regi ad ſplendórem ſufficient, ſi regnare ſolus volet; nec prodigis animis quos inſanè aut ſeruiliter amat penè in purpuræ communionem aſciſcere. Aſt vbi tàm perdendi quàm rapiendi auiditas illum inuaſit; vt nec aſſuetæ & legitimæ opes, ita nec vlla tributorum acerbitas tantam voraginem explebit. Subeat imperia populus; ſuam operam ſuóſque labores in ærarium conferat, at is Princeps (vt de Eriſichthonis fame pueris narramus) ſemper vacuus, & erectis in futurum votis, egebit. Eo quoque profuſior quò facilius credet rediturum ſanguinem confecto ærario. An ergo miraris abſtinere populum nihil profuturo obſequio, & negare proceribus paucis qui Regem circumſident, opes ſibi & liberis paratas; quas tamen & Regi donabunt; vbi illas iam non ex prodigæ mentis morbo, ſed efflagitantibus patriæ rebus expoſcet?

Audio quoque in gentibus quæ patientiſſimæ tributorum ſunt, minus illo obſequio Regibus agi quàm creditur: quia patrios fundos, & quicquid Regibus in domeſticâ hæreditate eſt, paulatim hæc facilior popularis pecuniæ ratio atque fiducia euertit. Negligi enim patrimonia illa Regum tanquam anguſta, aut laborioſa, aut denique ad priuatorum ſortem accedentia, incipiunt; mox in gratioſos homines

mines diuidi, pignori dari, veráque aut simulatâ emptione excidere. Ita Reges innocentissimum viuendi genus omittunt, de suo vectigali; aliúdque instituunt proximum prædæ; nec tam auctis quàm mutatis opibus, tamen veluti victores ferociunt.

An denique legitima regna à sæuitiâ tyrannorum distinxeris; si vtrobique res suas precariò ciues possident? miserorúmque hominum tota interdum cum suis laribus supellex, de exhaustis domibus rapta, sub hastâ & præconibus prostat? Nec inuidiam facio vani spectaculi mentione; si vera retulere qui in regionibus fuerunt in eam sortem Regi obnoxiis. Quod enim viritim imperatur, vt leue sit opulentis; At rusticos, at colonorum tenuiores, sæpè sic premit, vt non penum, aut stratum relinquat in quo saltem perculsi conquiescant. Quid hoste victore expectarent acerbius?

Tetigit Poliarchum de agricolis inuidiosa narratio. Itaque non passus plura dicere Hyanisbem, ita orsus est. Nollem isti (Regina) per quos hæc crudelium, vt memoras, tributorum fama ad te allapsa est, maligno compendio tradidissent rem obscuram: sed apertâ rei serie essent vsi; quæ tàm Reges, quàm ipsum vectigalium morem absolueret. Nunquam enim Regibus est animus hæc edi crudelitatis exempla, quæ memoras. Si verò quæstores ac Iudices fortè interdum atrocius quæ iussa sunt extorquent; aut qui viritim indicunt, quid de tributo exoluere quemque oporteat, iniqui in nonnullos extiterint; An ideò Regibus tributísque tam sæuiter irascendum? etiámque soluendi in totum

publicæ rei nerui, qui ex ejuſmodi vectigalibus conſtant? Eſto enim. Pone eos errare qui diuidendis in ſingulos oneribus ſunt delecti; Adde in capiendis pignoribus præter modum ſæuire lictores; Facias quoque ſi placet, in crimine eſſe Reges ſub quibus hi mores rigebunt; At nihilo iniquior erit ipſa poteſtas regum; ius, inquâ, de quo agimus, indicendi vectigalis. Niſi fortè iuſtæ res non ſunt, aut leges, aut iura, niſi cum iis iuſtè vtimur; exuúntque naturam ad virtutem eorum, aut vitium, quibus cõmiſſa ſunt. Quid ſi populus iuſſerit tributum tibi conferri? Nihil magis legitimum inquies. Sed in eo colligendo, ſi, vt ſæpè fit, iniuſtiùs duriúſve cum ciuium aliquot agetur; An poſt hanc iniuriam legitimum eſſe deſinet, quod conſenſu populi ratũ fuit? Nemo verorum Regum eſt, cui inconſulto populo belli indicendi, pacíſve firmandæ non ſumma poteſtas ſit. At ſi temerè eo iure vtentur, hoſtémque intempeſtiuè facient, aut laceſſent; quantò id populo damnoſius erit, quàm vlla tributorum auiditas? Neque tamen, ô Regina, hancideo armorum poteſtatem negabis eſſe iuſtiſſimam, quòd eam, vt conſtat, poſſumus iniquiſſimè vſurpare: Vt inde intelligas ex ingenio aut ſcelere hominum non æſtimandam eſſe rectitudinem legum ipſarum.

Aiebas, daturos operam Principes modeſtiâ, cæteríſque officiis, vt in ſuarum virtutum præmium ferant ſponte à ciuibus tributa. Neſcis enim quibus maximè Regibus apud populum ſit veneratio; quàm ſæpè rectas artes deſpiciat; falsísque virtutibus, aut ſplendidis vitiis decipi amet, vt denique eius

ſtudia

ſtudia à ſalute publicâ diuertant. Imò adulandum plebeculæ erit, & ex illius libidine capeſſenda negocia, vt deſerti officij mercedem Principibus conſtituat. Frænum pretio remouebit, pretio laſciuiet, & peribit. Malè agitur cum rebus humanis, ſi non bonis ſed plurimis placere Reges volent.

Salubriores fieri aquas putant, vbi ex puteis aſſiduè hauris; quæ, ſi ceſſas, aliquo veterno emoriuntur: Haud diſparis fati vires & animi vulgi ſunt. Ipsâ laboris aſſiduitate crudeſcunt, & ignauiam odere. Otio corrumpuntur. Num igitur vtiliſſimos reges ſtimulos eſſe qui ad diligẽtiam omnium virtutum fœcundiſſimam eos adigunt, & ad negligentiæ torporem non ſinunt connivere? Atqui nulli ad eam rem acriores quàm hæ Regibus penſitandæ pecuniæ. Quippe ſi ſocordiæ amore, viuere parcè, & negligere corporis cultum maluerint, quàm labore opulentiam parare; non ideò in remiſſionem ſolvi licebit: ſed à ſui curâ abeuntibus, præſtò erit hic Regibus, aut verius patriæ debitus labor, quo penſionem parent haud dubiè à lentis etiam aut invitis exigendam. Ita dum coguntur ad alienæ vtilitatis operam, pro ſe quoque aſſueſcunt laborare. Mox illos pluſquam pro ſe aut pro Rege tenebit ipſa laboris & induſtriæ conſuetudo. Hinc artificiis cultus, hinc corporibus & animis vigor; & in pari omnium aſſiduitate, regionibus opulentia non mollis atque luxurians, ſed virilis & robuſta. Eâdem operâ rudis plebs atque incondita, ſparſiſq; in agris ad paſcua aut aratra homines, domiti labore, ſenſuque ſortis ſuæ monentur ſe obſequio, non imperio genitos eſſe; Qui, vbi non in vſu aut poteſta-

te

te Regum ſunt illa tributa ſolertiâ ſolicitatura, ſæpe feroces, nec magiſtratibus tractabiles, ſtolidè aut periculoſè ſuperbiunt. Nempe ingenia quæ virtutibus non impleueris, vitiis vacant; veluti ceſſante cultu ager, quem meſſibus onerare timueris, ſe inutilibus herbis ſponte exhauriet.

Finge tamen eſſe leges, quæ negligentiæ & ocio mulctam dicant, ſuóque ſatis ingenio vulgus acui ad laborem. Demus præterea populum judicio non carere, & Principe juſtam vtique opem petente ſuas impigrè opes collaturum in publicum. Quid verò ſi occurrunt quæ & ſubitò peragi debent, & niſi publicis ſumptibus non poſſunt expediri? Dum monetur populus, dum delecti vocantur, aliquot menſium labor eſt, & religioſum hunc ordinem non expectant negocia; effluitque inter moras rei gerendæ occaſio; aut ingruit malum, quod præſentibus repulisſes ſtipendiis. Quid dubitas, Regina, vel ex ſtatu præſenti agnoſcere quàm juſtè de moribus illis querar? Inſtat hoſtis externus: Bella non auro minùs, quàm ferro geri ſolent. Quia tamen citiùs aderit hoſtis, quam populus conveniàt, deerunt tibi publicæ opes, quibus alas exercitum, & ex vicinis gentibus auxilia contrahas.

At nec ſubita modò Regibus occurrunt; ſed ſæpe ſecreta, quæ & intereſt non vulgari; & inter hanc tamen quærendæ pecuniæ rationem tegi vix poſſunt. Voles invadere in hoſtem imparatum, aut quæ olim tua rapuit inopinatò recipere. Intereſt ne ille, aut omnino vicinia conſilium intelligat; In hanc rem igitur dum neceſſarias opes quæris à populo, indicíſque concilium, an proferes in pub-

publicum tuæ mentis arcana? at ſimul tuorum conatuum velut animam in ventum effuderis. Sin verò (vt oportet) habebis hanc molitionem tibi ſecretam; quid cauſæ ad populum afferes rogandi tributi? quid ſi lentus eſt, impellendi? An præterea æmulas circùm gentes, aut illos omnino quorum intereſt te eſſe quietum, incurioſos fore vel ſegnes exiſtimas? Quos vtcunque fefelliſſes, conſuetâ, nec ſtrepitu publiciſque rumoribus notatâ, poſſe tolli exigendi tributi; hos ipſa conventûs celebritas, quem ex omnibus prouinciis cogis, quiq; ignorari non poteſt, ad ſuſpiciones, & ſui curam, erexerit.

Si verò (quod ſæpe fit) non ciuibus cum Rege cõueniet; ſi contẽptu vel odio eum lædere amabũt, illiúſq; cõſilia quâquâ recta deſpicient; quid rebus tãdẽ fiet? Vt ſi qui imperiti dũ hoſtẽ ferire ſtatuũt, ſeipſos obuerſo telo trâſuerberẽt; Ita populus ſuo & patriæ jugulo imprimet vulnera Regi innuiſo deſtinata; negatis ſtipendiis, quæ Reipublicæ tẽpus efflagitat.

Quid denique regiam poteſtatem, quam omnium potiſſimam vel ipſi fatentur qui nolunt experiri, eâ debiliorem ſtatuimus, quâ alicubi Optimates potiuntur? Certè enim in gentibus in quibus Senatui ſumma poteſtas eſt, non conſuli, non rogari populus ſolet, velítne ac jubeat rempublicam ſuo ære eſſe adjutam. Decernunt ipſi Patres, ſanciunt, imperant; & populum nolunt ad tantæ poteſtatis guſtum attolli; quæ, ſi rectè ſentimus, propè ſumma in ciuilium rerum momentis eſt. Cur autem id illis juris ſit, & ad Reges non pertingat? Si, inquam, legum condendarum Regibus jus eſt, non minùs quàm in ejuſmodi republicâ Optimatũ Cõcilio; ſi

non

non in cives anguſtius mortis ac vitæ arbitrium: ſi par denunciandi belli, aut fœderum iciendorum authoritas (quæ apud homines graviſſima cenſentur) curtantum una hæc impar indicendi tributi poteſtas ſit? Quæ leges? ſi quis populus ita juſſit? unde origo diſcriminis? aut cur Reges agnoſcant populi faſces, quos Optimates premunt?

Poterunt tamen avidi aut negligentes æris Principes peccare in populum. Certè enim, & in cæteris etiam rebus, quas non ideò juri eorum detrahimus. Vbi candidus ille, ubi innocens enſis, quem in immeritum vulnus non poſſit geſtantis temeritas urgere? At regionem exhaurient contracto undique auro. Rara hæc (ſi continget) & brevis injuria; Cùm ſub Regibus ſolis ſit qui in ærario extruere inutiles cumulos amant; adeóque à Principũ genio id vitium diſſentiat, ut vix duos ſerie junctos adhuc infecerit. Sub his verò qui ſunt in exigendo largiendóque immodici, quamquam iniquiſſimâ libidine plurimos lædunt, hoc ſaltem publicarum injuriarum lenimen eſt, quòd ut Oceanus exceptas fluminum aquas, nebulis imbribúſque reddit terræ; ita illi per Proceres quibus indulgent, ſubinde remittunt in vulgus quicquid exſuxerant. Quanquam porro ad publicam pacem eſt, ne civium in ſe fidem Princeps immodicis vectigalibus laceſſat; tamen, ſi calculum ponis, rariùs gentes ſeditionibus arſiſſe reperies, quibus ad tributa ferenda ſatis eſt Regum nutus, quàm quæ ſe ipſas ad illam patientiam non comparaverunt. Adeò ſæpiùs in publicam peccat pacem vulgi ſagina, & quædam imago nimiæ libertatis, quàm vel duriorum

duriorum Principum læva ſeveritas.

Pudebat Hyanisbem fateri ſe tam ſubitò eſſe mutatam. Quippe haud ægrè perſuaſerat Poliarchus jura illa Regibus deberi. Ergo molliori ſermone, & perfunctoriè quæ audiverat refutando, paulatim in eandem ſententiam conceſſit; & hortante Poliarcho ſtatim occultam iniit viam parandæ poteſtatis. Præcipuos ſuæ Lixæ Magiſtratus juſſit acciri, brevitérque memorato bellorum quæ inſtabant diſcrimine, petiit ut ſibi confeſtim talenta centum magna, ex civiũ ære conficerent. Illicò paruere; ſatis periculi imagine ad omne obſequiũ cõpulſi; & felicſſimæ celeritatis fuit, quòd intra biduum comportata pecunia tanto exemplo reliqua oppida impulit ad ejuſdem officii curam. Liberalitatis etiã & munerum cauſa ob natalem Hyanisbes geminabatur, qui opportunè tunc incidit. Is dies, quamquã tanto in motu, omni remiſſione cultus fuit quã pacis ocia celebramus. Commeſſabundi, in urbe & caſtris, ſéque & pocula coronaverant; adeò ut ſub noctẽ Gelanorus, cui credita erant caſtra, Poliarcho nunciaret, eã licentiã ſiſti non poſſe. Ille ad vallum properavit, haud ignarus in bellis nullũ fortunæ tempus dandũ quo ipſa ſubitis caſibus utique gaudens, poſſit improvidos merentéſq; percellere. Sed pleriſq; jam domitis mero ſomnus irrepſerat. Iacebant inter vina; aut accipiendo inepti imperio cantabant; Nec Mauri quidẽ tantũ, ſed & Gallorũ vulgus. Poliarchus Gelanoro, cæteriſq; qui compotes ſui erant, caſtra atq; vigilias, & ebriorum hanc turbam impensè commendavit; Vtq; erat feſtiſſimi ingenii, cum in urbem rediiſſet libens verſus aſpe-

xit, quibus vnus ſuorum Druidarum in temulentos ſic luſit.

Venit iô numen; feſto deus ecce tumultu,
Ecce deus. Lætis Bacchum adnexere furores
Pampineo inſignem curru, quem Tigride multâ
Axis agit, cœli ſpolijs armatus Eôi.
Æra ſonent campis, omniq; à fronte Corymbus
Nutet, & attonitam rumpant cana tympana noctem.
Venit iò numen. Nimius quatit omnia Bacchus.
Hîc trepidi poſtes pulſataq; tecta recedunt,
Hîc hedera, hîc picto ſaliunt monſtra ebria cœlo,
Et quicquid timuis Æneidas induit alis.
Non magis Odryſias cùm nox Trieterica matres
Impulit, aut Tyriam ſtimularunt Orgia Dircen,
Arua fremunt, ſpumat multo crater evocatum
Numen, & imbelles ardent concurrere thyrſi.
Non tamen hîc cædes, fata aut Pentheïa Bacchus
Attulit, erranti truncum vel falce Lycurgum;
Sed trepidos greſſus, blandoq; papauera ſomno.
Forſitan & timidas ignota audacia mentes
Implet, & expulſæ mirantur cedere curæ.
Ecce iacent multo perfuſæ ſanguine turbæ,
Victoremque ſuum perflant; Securus malorum
Fortunaque cohors. O captis numen amicum
Gentibus, & tanto felix inſania lucro,
Ni breuis, & primos expiraturа ſub ortus!

Sed nec remiges, militéſq; totâ claſſe minor lætitia, ac deinde ſopor inuaſerat; adeò vt ægrè deinde proprio periculo, & penè vulneribus, ponérent ſomnum. Ipsâ enim illâ nocte aduentans Radirobanes, ferociter à mari in capacem fluviũ egit nauigia, ſtrenuéq; oppreſſis qui pauci ad cuſtodiam vi-

vigilabant, totum littus ripámque obtinuit. Præsidiarii relictis nauibus ad castra confugiunt, aut amentes terrore, ad portas ciuitatis tam tunc sibi quam hostibus clausas: Alij triremes in altum impulere, quâ hostem abesse silentium monstrabat. Radirobanes suorum plurimis confestim expositis; imparem quoque dato terrori ciuitatem fore existimans, milites distribuit, qui in littore consisterent, quique scalis niterentur per mœnia. At non Gallis, & Afris, qui in terrâ confederant, formido eadem, aut fortuna, quæ classiariis fuit. Gelanorus, audito tumultu in littore, jubet passim excitari dormientes. Multis somnus mortem reddiderat, aliisq; periculũ. Ipse dispositis per vallũ custodiis, & Micipsæ comendatis (dux ille Maurorũ militũ erat) cum parte suorum, hostẽ jam veluti victoriâ securũ aggressus est. Radirobanes posteaquam intellexit adhuc esse qui suadefenderent, haud nescius locorũ iniquitatem ignaris & aduenis intempestâ nocte timendâ, reuocari suos iussit; satis egisse visus quòd æquore victor, statuere primo impetu posset in arenâ tentoria. Facilem quoque in crastinum victoriã augurabatur, ignarus cum Poliarcho decernẽdum, & Gallicis turmis. Contentus etiam Gelanorus, à castris & vrbe prohibuisse hostem, non perrupit ad eorum stationes; prælioque nocturno, præsertim absente & inconsulto Rege, abstinuit.

Primâ deinde luce Poliarchus, qui apud se non erat ex cladis nocturnæ dedecore, suos, ac Mauros, ad concionem vocat. Ibi questus militare flagitium esse admissum ab iis qui seruauerant maria, adesse exercitus iussit quotquot ex Gallis à classe au-

aufugerant, eósque in fortuitam seriem digestos decimi cujusque expiari supplicio. Eadem Reginæ seueritas in suos Mauros erat. Sed cùm jam numerati ducerentur ad pœnam; illa pro Gallis, ipse pro Mauris, orauit. Ita leviori infamiâ, & in delictis militum assuetâ (nam inultum facinus non esse intererat) quibusdam aliquid sanguinis de lacerto missum est: fossam alii seminudi ducere jussi; alij pari cultu stare in foro, sui spectaculum ciuibus præbituri. Et quamquam id tempus egebat militibus, relicti sunt tamen eo die ad dedecus, vt cæteros animaduersionis timor acueret.

Iámque ipse Poliarchus coccineâ insignis chlamyde eminebat in Numidâ equo: nudúmque verticem huc illuc ostentans, sui reuerentiâ & spe vincendi omnes ordines implebat. Relictis deinde qui regiam, qui mœnia, qui claustra portarum tuerentur, ad castra cum cæteris processit; militibus ex imperio Gelanori jam in ordines passim euntibus. Quippe & leviter armati justæ pugnæ initia vtrimque libauerant, & Radirobanes totam aciem instruebat; longè animo vultúque commotior, ex quo à captivis audiverat illic vnum ex Gallicis Regibus esse; & Poliarchum appellari. (Nam eo nomine ille censeri volebat quo apud exteros se celebrauerat in tenuiori fortunâ) Statim Radirobani occurrit, ita juvenem vocari cujus amore capta Argenis sua fœdera despexerat. Sed an is ipse esset haud immeritò ambigebat; quia & multis idem nomen poterat conuenire; nec de eo Selenissa vt de Rege meminerat. Ac vt maximè Rex esset; vnde tunc ille in Africâ? quis deus hoc æmulorum par composuisset

ad

ad certamen? aut quod rixarum ingenium, vt idē occupato Argenidis animo interuertisset suas spes in Siciliâ; & nunc veluti ex compacto aduersaturus consiliis suis in Mauritaniam venisset?

Sed imminens prælium dilatam tot cogitationum seriem vertit in iram. Planicies modica erat à loco quem castris Radirobanes insederat, ad vallum Poliarchi. Hæc ad pugnam destinata, armis undique & signis fulgebat. Vterque Rex dexterum cornu suorum tuebatur. Lævum Sardorum regebat Virtiganes; & honori Maurorum Poliarchus dederat, vt in læuo senex Micipsa, magni in illâ gente nominis imperaret; Huic tamen additus Gelanorus; vt vigore ætatis sufficeret ad ea quæ ætas in Micipsâ detraxerat. Annotatum est ad victoriæ ingentem fiduciam, Gallorum Maurorúmque paucissimos in procinctu nuncupasse testamentum. Adeò non vincere modò, sed & frui victoriâ sperabant. Vbi signa cecinere, initium pugnæ à sagittariis fuit. Sed feruidius quàm ex Imperatorum præceptis campo decurso, totæ acies ad pugnam coierunt. Sic ademptum spacium sagittis fundisque est. Vix locus ad hastas phalangibus; vix satis vertebantur equi in turmis. Ita omnibus primo ardore concitatis, nemo tamen aut vires Poliarchi aut animum æquabat; quamuis & Radirobanes æmulatione terribilis memorabilem pugnam ederet, & multi suis ducibus digni laudarentur vel suâ vel hostium morte. Luebant plerique insontes paucorum insaniam: & quod tristissimum bellorum nefas est, non ex offensâ, vel odio, sed partitione fortunæ habebant quibus vitam eriperent.

Iam ſanguinis multum erat; cùm fatis adhuc plurium necem properantibus viſi ſunt dij intercedere. Quippe ea nubium caligo condidit diem, vt veluti ad intempeſtivam noctem plerique horreſcerent. Fulminum deinde ſtrepitus, & decurrentium fulgurum minæ, ad religionem metúmq; furorem in alternis cædibus bacchantium conuertit. Sed adhuc implicitos, dubitantéſque diis parêre, acti in veſaniam elephanti diviſerunt; quos Hyaniſbe juſſerat cum frontalibus, criſtiſque & turribus promoueri in aciem. Plerique eorum nuper in venatione capti, & adhuc propemodum rudes, nondum libertatis & ferociæ erant obliti. Adhuc verò Europæ incognita erat hæc ſpecies. Immenſum & informe animal; penè omnibus membris vnâ mole confuſis. Merſum caput inter humeros, nec à globo multum diſpar, niſi quà proboſcis in terrâ deſcendit, fœdè promiſſa à naribus, & ſi color abſit inſtar longi & tumidi anguis, nervorum circulis ita articulatim nexa, ut contrahi, laxarique, flecti etiam poſſit, & eſſe pro manu. Patulæ aures utrumque tempus tegunt. Oculi exiguo orbe ſub tumidâ fronte reconditi. Ebur, quo pretioſiſſimi ſunt, longè ex ore eminet, penè inſtar lituorum, niſi quòd debiliori parte inflectitur.

Ad hanc formam non obſtupuerant modò Sardi in quos beſtiæ agebantur; ſed & Galli ſua illa auxilia haud intrepidi videbant. Poſtquam verò ſubitis tenebris cœlum inhorruit, Elephanti tam pavere faciles quàm iraſci, tumultúque inſolito qui edebatur in nubibus attoniti, jam cœperant difficiliores eſſe regentibus; cùm ingens, & penè in oculos

los fulgur impactum adeò eorum valentiſſimum turbauit, ut repentè verteretur in rabiem, immemórque diſciplinæ, ſeſe in curſum quà impetus erat effunderet. Prorumpunt & cæteri diſiectis rectoribus, eúmque ſequuntur. Mox acriùs conceptâ amentiâ, omiſſóque gubernatorum imperio, jam non alteri modo parti, ſed omnibus hoſtes eſſe videbantur; decurrebántque per aciem inter arma & tumultum ferventes rabie; & quia exitum per tot cuneos non videbant, tanquâ maculis induti quærebant libertatem. Plerique Gallorum ordines laxavere; Neque Sardis militia conſtantior fuit, utique poſtquam obvij furentium beſtiarum oppreſſi veſtigiis jacuere; quidam etiam proboſcidum nexu ligati, projectique ſublimes in aërem. Moles illarum, & novitas, & horribile virium experimentum turbatis militibus mentem eripuit. Adveniſſe deùm iram, vel facta tunc primùm ad dirimendam aciem monſtra, audebant conjicere. Multis viditſe furentes belluas ſatis erat ad fugam. Longiùs remotos terror ſociorum in veſaniam abſtulit. Equi maximè conſternati, nec ferentes odoris inſolentiam, dominos plerumque indignantes per loca præcipitiis intuta aut hoſtibus egerunt.

Tantam aciem à tredecim belluis (nam omnino tot erant) fuſam eſſe, fortunæ ludibrium fuit; quo probatum eſt non plus corporum vires in prœliis valere, quàm affectus animorum; nec multitudinem magis ferro, quam timore eſſe domabilem. Timebat Poliarchus inſidias, ſuóſque palantes, ſi qua ingruiſſet nova vis, tardè coituros videbat. Idem Sardi timuere. Ergo ducum, tribunorúm-

que admonitu paſſim ſecerni cœperunt quos è diuersâ acie vnus terror miſcuerat. Multos enim in aduerſa agmina tam altè ſiue ſua, ſiue equorum fuga prouexerat, vt redeuntibus periculum eſſet, ne deprehenſi cæderentur ab hoſtibus. Sed vt plebeiorum memoria fatorum perierit; in paucis Radirobanis fortuna memorabilis fuit. Equo ille vehebatur, cætera quidem ad bellum aptiſſimo, ſed indocili ad conceptos pauores, quos vt raros ita habebat, furori ſimillimos. Tunc verò cùm Elephanti debellatas timore copias fuderunt, totius agminis equis vno metu frementibus, exarſit in amentiæ ſpeciem; nec quà jubebat dominus, ſed tenax, lupatiſque quibus regebatur frænis potentior, ſeſe altè penetrauit in hoſtium turmas. Interim recedebant verſus vrbem alæ equitum admonente Poliarcho, vt illuc potiſſimùm iter intenderent. Elapſi inter tumultum à Radirobane erant, quotquot ex ſuis circa ipſum pugnauerant; credebántque in eâ mentium caligine eum vnà rediiſſe. Solus igitur & longè à Sardis diuiſus, ferociam animi conſternatione acerrimâ mutauit. An fugere incaſſum conaretur tot telis circumſeptus? an potiùs captiuitate redimeret vitam; aut quia capto luitionis ſpes vix erat, ſpiritum temerariâ & impari pugnâ projiceret? Reſpiciebat ad ſuorum vexilla; procul illa receſſerant. Retrò viam paulatim capeſſeret? at obſtabant à tergo conferti. Dum dubitat, dum furioſis votis fortunæ maledicit, interim periculum creuerat, jámque ad portas ciuitatis erat agmen in quo latebat; & ſolum reſtabat ad ſalutem, vt ſe vnum ſimularet de Poliarchi militibus eſſe.

Mul-

Multùm ad fraudem juvit, quòd initio prælii ut impuniùs ducem & militem agere posset, omiserat regia insignia, purpureum sagulum, cassidémque vittatam, & ea cuidam Megalostheni tradiderat. Ita cum trecentis Poliarchi equitibus intravit inimicæ civitatis munimenta, hactenus quidem fraude idoneâ: Sed quò deinde succederet? Militibus omnibus hospitia aut tentoria sua erant. Si alicui manipulo se adderet, non lateret in paucis, qui plures, & armis occultus, fefellerat. Sin omnium consortia fugiebat, quid erat aliud quàm solitudine suspiciosâ se prodere?

Quamdiu igitur paucæ hæ turmæ circa forum steterunt (illuc enim convenerant, accepturæ ducum imperia) haud ægrè multitudinis beneficio tutus fuit. Sed non multò pòst à Poliarcho nuncius venit qui juberet illa equitum agmina quæ urbem intraverât, ad hospitia sua divertere, & Reginæ intra urbem eâ nocte præsidio esse. Hanc vocem Radirobanes penè exanimis accepit. Sparsim enim equites turmas laxabant. quisque occupabat notas domos. Hospites, calonésque, expediebant officia. Ipse, tanquam domum quæreret, unus circuibat omnes vicos, nescius quos potissimùm fugeret, nisi quòd obuii quique formidolosissimi erant. Omnibus invisus, & si caperetur solo redemptionis suæ pretio fortè servandus, magis magisque auctam cũ irâ formidinẽ vix tenebat. aliquoties impetu sumpto ut hostem confessus, & aut moriturus strenuè, aut salutem in præmium audaciæ laturus, prorumperet per portæ custodiam. Vna quippe tantũ erat in illo tumultu, quæ curribus & equis pateret, mag-

nis quoq; copiisobſervata. Nemo in viâ accedebat propius frænũ, aut intuebatur in euntem, quem nõ tanquam in ſe intentum novo horrore refugeret.

Cum pererratâ urbe non modicum tempus conſumpſiſſet in illo timendi ſupplicio, nec differri amplius poſſet aliquod conſilium; occurrerunt agazones cum equis dominorum, quos ad aquam ducebant. Eos Radirobanes ſequi inſtituit, ſi quâ eorum ductu poſſet ad flumen pervenire. Vrbis autem ſitus hic erat. Altero à munimentis ſtadio fluebat amnis, eâ parte qua itur ad mare; quâ & hoſtes caſtra locaverant. At quo latere urbs erat Sardis maximè averſa, ad ipſa mœnia pertingebat lacus ingens, ſex ut minimum ſtadia latus, duodecim in longum protenſus. Nec erat præter hunc lacũ quo equi lavarentur aut biberent. Illic autem nullum ab hoſte periculum; civitate per tot aquas, niſi navigiis non perviâ. Exiguam ergo portam, quæ ad crepidinem lacûs patebat, aliquot militum ſtatione firmaverant, aperiebántque bis de die, animalibus adaquandis, & ad cæteros civium uſus. Ad illam tunc calones proceſſere; Quibus Radirobanes miſſus poſtquam ſpatia undarum vidit tam ingenti campo porrecta, vix ſpem enatandi eſſe ratus, tamen veluti vltimo horrore vires collegit; & ſic per vota (ut deinde ſuis narravit) Neptunũ affatus eſt. O potentiſſime illorum deorum qui eadem cum hominibus elementa incolunt, cujus dona ſunt fluvii, fontes, lacúſque, has undas quas ſalutis incertus nunc ineo mitiga, ô bone. Ferant me; & in deſtinatas ripas placide agant. Iſti præteria equo (nam & illi generi præes, equũq; excuſſiſti à verberatâ humo)

iſti

isti inquam qui mihi destituto pro cymba & vectore est, suffice vires, ut quem impetu suo hostibus tradidit, eodem eripiat. Tum ego de Afrorum manubiis expressam in ære tui beneficii, meique periculi memoriam, in Calaritano littore constitutam; quâ tibi fanũ & nemus mei Patres sacraverunt. His votis tacitè obligatus, primùm libavit aquas, in vadi commoditatem leniter desidentes; Equum deinde potu refectum paulò egit ulteriùs, frustra admonentibus qui cum eo erant in lacu, vastam in proximo altitudinem latère. Ille autem contemplatus ad quam brevissimè ripam sinus undarum ferrent, utrimque calcaribus impulit equum; qui jubâ ferociter concussâ dedit se protinus in undas, solóque eminens vertice incumbentem dominum ferre cœpit quâ jussus est. Exclamant ex crepidine, & primis undis Mauri errorẽ aut casum arbitrati, & monent quâ commodius parte habenas reflectat. Sed paulatim procedebat in altum, omnibus qui id videbant, ut in miro & subito casu, diversa de eo jactantibus, nec dubitantibus quin periret. Iámque illum non vivere, sed cadaver deferri fluctibus credebant; utique postquam longè recessérat, & tantùm ex colore adhuc aliquid supra aquam eminere noscitabatur.

At Radirobani, ut timorem latè circumstans periculum, ita spem dabat validissimus equus, quem voce, motísque interdum habenis revocabat ad virium memoriâ. Præstabant & facilẽ cursum aquæ in neutram partem obnoxiæ; Nam nec aliquò fluebãt, & tunc solito placidiores erant, cessantibus vẽtis. Cœpit tamen ægriùs equus emoliri aquas

ſpiritu, videbatúrque deficere; cùm in mediis fluctibus arena ſublimis, neque cedens veſtigio, natandi neceſſitatem opportunè intermiſit. Stetit ergo diffſandis ſeſſus aquis, totóque pectore altior, tanquam laborem miraretur, ſe anhelitu leuabat. Sed Rex veritus ne exerciti nimio motu nerui poſt quietem rigerent, breues inducias ad reſpirandum fecit, adhúcque calidas ſuffraginis motis calcaribus egit in lacum. Suffecit animoſo equo concitum corpus, vndiſque & intentione natandi differentibus mortem, ad ſuprem.am ripam vixit. Tunc liquente ſpiritu vix moratus dum dominus ſine lapſu deſcēderet, ſe in arenâ explicuit. At Radirobanes ad exhauſti magnitudinem periculi horrens; quòd in ciuitatem hoſtium intraſſet, quòd per immenſum inde lacum, & penè grauiora ipsâ morte pericula effugiſſet captiuitatem; nouo metu excitabatur; timebātque aut terrâ aut lacu venturos, qui vincula, vel ſi recuſaret, mortem darent. Longè enim ab eâ lacús ripâ, ſuorum caſtra erant. Sed ſolatio fuit quòd prima nox ingruebat, ſemper ad latebras fugámque ſecurior.

Interim Poliarchus diuiſis militibus qui in vrbe pernoctarent, aut eſſent intra vallum, ipſe breuiter Hyanisbæ colloquutus, non manſit in Regiâ; ſed in caſtris ſibi prætorium iuſſit ſtatui, ad omnes fortunæ árticulos intentus, ſi qui commodè in hoſtem ſe præberent. Nec ceſſaſſet inter tenebras, niſi illum Sardorum conſternatio Regem quærentium retraxiſſet ad cauendi ambigendíque conſilia; quia incertum erat, quæ cauſa tot in illorum caſtris voces attolleret, tot faces immenſis circum campis accende-

cenderet. Namque Sardorum duces ad Regis tentorium collecti, cùm mutuò interrogassent, num redijsset, non diuertisset in castrorum aliam partem; quis denique pugnanti adfuisset, quis texisset recedentem ab acie; postquam quisque diuersa dicebat, omnes vno impetu ad tristiora conuersi sunt. Cæsum captúmve crediderunt. Nec aberant à rixâ: Quos cum Rege fuisse, quos seruasse, quos saltem vera de eo posse renunciare oporteret. Sed maximè militum vulgus, siue curâ & amissi Principis desiderio, siue insaniâ correpti, non expectato ducum imperio, quorum reuerentia ex Rege pendebat, solverunt disciplinam. Hi auios petiuere campos, si Princeps errasset, compellatum reducturi; Plures accensis facibus cruentum prælio campum scrutabantur, in cadauerum ora proni, illícque timentes quod quærebant inuenire. Ita Sardorum vocibus, igne, procursu, vndique arua feruebant. Speculabatur omnia de castrorum aggere Poliarchus; & seu nocturna hæc bacchantium militum religio esset, seu vllius alterius dei furor, aut ars denique militaris in se parata; in omnia solertiam, excubias, vota composuit.

Cæterùm in illo officio atque tumultu occupatis subitò nunciatur, Radirobanem in tentorium rediisse. Quippe ille ad vltimam lacûs ripam expositus, antequam noctis caligo vsum oculorum eripuisset, strenuè speculatus est quo itinere peruenire posset ad suos. Tum paluſtrem ripam sequutus est, vt si qui instarent fugienti, inter arundines lateret. Ita lacum circumiuit; & deinde extra viarum frequentiam, per fossas, aut mœnitos sepibus campos, ad

suum

ſuum vallum contendit. Hoc ipſum formidoloſum ei fuit, quòd ſparſi cum lampadibus milites clamoribus cœlum impleuerant; neſciúſque ſe diligentiâ illâ quæri, omnium anxiè faces & vultus fugiebat. Tandem in tentorium peruènit; Monitæque cohortes omittere ominoſam, iámque ſuperfluam de ipſo quſtionem, pari licentiâ in lætitiam effuſæ, omnes ad Regis fores venerunt; Quo viſo cùm diu plauſiſſent, ad ſtationes, aut contubernia, ægrè receſſum eſt. Interim Virtiganes, Sardorúmque præcipui, ad Radirobanis genua accidentes, cum fletu rogabant, quæ fortuna, quódve conſilium, eum à ſuis tam diu auertiſſet. Ille prolixè diſcrimen memorabat, ſtupentibus cunctis, timorémque ambitioſè promentibus. Dúmque certatim omnes, aut gratias diis agunt, aut Regi tanquam fortunæ fatorúmque victori adulantur; quidam Poëta Virtigani familiaris, extemplo in eum caſum verſibus ſic luſit, vt diceret Radirobanem ſuis Sardis eſſe pro Sole; qui ab eo abſente emarcuiſſent, & ex reſtituti ſpiritu vultúque penderent.

Ergo auſæ fœdare diem noſtrúmque tenebris
Sic nubes miſcere polum? Quæſiuimus omni
Æthere pallentia nutantia lumina Solis:
Ille aberat, proh fata deûm! ſeu texit opaco
Hunc ſoror occurſu, cœliſeu calle latenti
Fatidicas pronus Cyrrhæ deſcendit ad vmbras.
Tunc verò quantis arſerunt pectora curis?
Excidimus miſeri nobis. Ah cedite gentes
Parrhaſiis natæ fœta inter robora ſyluis.
Scilicet exangui fugientem horrore ſequenti
Titanem, Occiduas propiùs pulſauimus oras

Plan-

Planctibus, eternis ceu gens damnata tenebris.
Ni redis, O hominum præses, iam frena remittat
Iustus honos legum, peccentque impune tenebræ.
Quid sine te gens tota hominum? quo funere damnas
Discessu nos Phœbe tuo? Resolubilis aër
Obruet informem spissatis nubibus orbem:
Et sese in gelidas soluet natura pruinas.
Parcite Mortales lachrymis, nec perdite planctus.
Purpureum redit ecce iubar, capitisq; coruscî
Fulget apex. Cernis radios, assuetaq; sceptro
Brachia, & igniferas pharetrâ lucente sagittas?
Salue cura deum, & nostros ne desere cœtus.
Nec facies. Sint noctiuagæ nemora alta Sororis;
At tu vrbes hominésque habeas. Tibi cura benignum
Ferre diem, & cunctas solio componere terras.

Posterâ luce inuicem aduersariorum vires expertis lentiora fuere consilia, vno Poliarcho, adhuc prælium cogitante; Huic enim arma placebant, Radirobanis odio, & desiderio petendæ Siciliæ. Sed Reginæ precibus dedit, ne eo die quietum hostem lacesseret. Mirum fuit de exitu belli tam acriter Hyânisbem cœpisse diffidere; & ipsam Radirobanis temeritatem solicitudine fuisse mutatam. Quippe animus vtriusque ex immanitate sacrorum ad quæ confugerunt emicuit. Nam Regina deligi ingenuum puerum iussit, qui Saturno immolaretur. Piaculi consuetudo à Tyriis erat orta; qui crudelitatem moris infandi in Africâ Carthaginensibus suis colonis tradiderant. Externámque & barbaram deuotionem in deos territa Hyanisbe vsurpabat; quia miseri aut anxij mortales terribilia & incognita remedia arcanam vim habere existimant.

Appa-

Apparabatur funesti sacri ratio, infulásq; victima accipiebat: Nec Sacerdos deerat sceleratæ pietati. Cùm hoc verò Poliarcho nunciatum est; statim turbatus exiliit; & ad Hyanisbem properans; Si hoc, inquit, fœdæ sæuitiæ auxilium, Regina, in hostes tibi placet, patiaris me abire. Nunquam enim vires meas illi superstitioni miscebo, nec committam vt mei milites numinis fortitudinem videantur induisse, quodcunque est quod tam turpiter placari amat. Nolo, inquam, extorquere à diis pudendo pretio victoriam; qui non de illis sunt quos debemus colere, vel auersantur hanc deceptæ mortalitatis infamiam. Proinde aut hunc ex vinculis puerum, aut me ex finibus tuis mitte. Quamquam Hyanisbe verebatur Saturnum, erat tamen præsentior Poliarchus. Ademptæ sunt puero vittæ; iuuítque hoc ipsum populi mentes, quòd Poliarchus non solicitabat extrema remedia. Num enim tantus dux belli incerta ignoraret; aut nisi in procliui sentiret esse victoriam, hanc vnius pueri sanguine dedignaretur à fatis comparare?

Eodem tempore, quasi superstitionibus conuenissent vtraque castra corrumpere, quidam senex inter Sardos illustris (Sitalces appellabatur) olim strenuus manu, tunc consilio spectabilis, venit ad Radirobanem, qui fortè cum suorum delectis varia super bello agitabat; obtulitque suum caput, quo à diis manibus paciscceretur victoriam. Nec interest, inquit, quòd priuatus sum. Satis erit si me Rex meus deuouebis, vt salutem publicam sustineam, procurémque. Postquam ero legitimo ritu morti sacratus, lacessam hodie cum modicâ turmâ bellum,

in

in quo terrorem ac diras mecum in hostem ferens, cædar à nescientibus me in exitium suum perire. Nonnihil cunctatus Radirobanes ad lætitiam oblatæ, vt sperabat, victoriæ; gnarúsque hanc sui capitis deuouendi vim ab Italicis vatibus efficacem censeri, effusè Sitalcem laudauit; Et quoniam, ait, nobis tuo interitu victoriam trades, nec poteris sentire præmia quæ mereris, at scias tuæ stirpi apud me immotam gratiam manere; vt nemo Sardorum viuere malit, quàm familiam suam ad gloriam euehere quam in tuâ imitabitur. Age strenuè; & breuissimi fati cursu redime famam, quam nulla mors extinguat. Vocatne ergo Pontificem, qui deuotionis sacramentum more Hetrusco perageret: Subitóque Sitalces prætextâ indutus, velato capite, super abiectum constitit telum: tangénsque subiectâ manu mentum, sequutus est omnia verba Pontificis, quibus aduersas Gallorum Maurorúmque legiones, secum diis manibus, & Telluri deuoueret. His patratis, Tempus est, inquit, adhuc recenti religione, vt terrorem, fugam, interitum, in hostes deuoluam. Date leuis armaturæ aliquos, qui excursionis specie mecum tendant ad hostium vallum. Exciemus ad prælium vel eos saltem qui pro custodiâ castrorum stabunt; nostrisque perstaudem refugientibus, ego pertinaciâ extorquebo mortem ab hostibus. Et meo sanguine damnabuntur funeribus; poteríque execratos cùm lubebit ad satietatem debellare.

Pleríque Sardorum quàm mira tam certa videbatur Sitalcis oratio. Statim sagittariorum aliquot turmæ homini datæ, per quos hostem prouocaret

ad certamen. Sed Sitalci ſeruus erat, diu liberaliter habitus, & charitate domini plus quàm patriæ flagrans. Is herum inſanire in tam properæ mortis voto exiſtimans, poſtquam diſſuadere non potuit, clàm ad Poliarchi caſtra conuerſus eſt; deductúſque ad illum; Venio, inquit, patriæ meæ proditor, & ab illâ ſalutem, à te autem tuíſque perniciem auerſurus. Nec grandius præmium efflagito, quàm vt illius vitam ſeruetis cuius mors vobis in exitium deſtinata eſt. Raptim deinde expoſuit furiale Sitalcis conſilium: Quo audito, Poliarchus non tam exhorruit ad Religionis infernæ vim (neque enim credebat ex vnius deſperati, aut furentis, voluntariâ morte totas acies profligari) quàm terrorem præuerti concupiſit in ſuis facilè illapſurum ſuperſtitionis ingenio. Itaque indicem, ſi vera afferret, ſperare præmia imperauit; & indutum Gallicis armis, vinculiſque tamen cohibitum, ſagittariis addidit, qui in procinctu intra caſtra cõſtiterunt, vt ſi, quod ſeruus monuerat, leuis armatura à Sardorum vallo procederet, ingruentes refellerent. Iis autem præceptum eſt, vt terrore miniſque pluſquam vulneribus certarent, ne in Sitalcem, quem inuiolatum præſtari volebat, temerè peccaretur. Seruo autem ſua & domini libertas decreta eſt, ſi maturè pugnantem comonſtraret. Vix ea Poliarchus edixerat, cùm velitatio à Sardis coorta eſt Sitalcem ducentibus. Illicò erupere à Poliarcho præparati; & ex aduerſo Sardi haud multùm cunctati miſſilibus, ſimulatione fugæ deſerunt Sitalcem, auidum perire, & mortis ſpe maiora humanis viribus audentem. Sed ſeruus inclamabat illum eſſe quem ſeruari Poliarchus præ-

cc-

ceperat. Ergo in medium turmæ furentê excipiunt; & armis contecti perferunt ictus, exarmántque circumuentum. Inde abnuentem se dedere, & solicitantem contumeliis iram hostium, tamen trahunt ad castra: quo conspecto, Poliarchus, Meliùs, inquit, apud nos quàm apud deos manes cœnaberis. Nec ingere maledicta; quasi crudeles simus qui cogimus te viuere. Vbi enim de huius belli exitu disceptauerint fata, in nobis mora non erit si tunc quoque persequi mortem volueris. Sed nolo apud Vmbras glorieris, quasi in tui mercedem nostra omnium fata dij prodegerint.

Vno deinde captiuorum accito, eâ lege illum ad suos dimisit, vt Radirobani nunciaret, benè habere in Gallicis castris Sitalcem: Igitur curam de amici valetudine omitteret; Victurum hunc saltem ad exitum belli. Nam & Tellurem, & inferos deos, recusasse victoriæ precium quam dare non poterant. His à captiuo nunciatis, accendit Radirobanem cœpti infelicitas, simúlque insultatio exprobrantis superstitionem Poliarchi. Necdum certus an Poliarchus ille esset quem amabat Argenis, animi tamen odiique augurio suspicionem fouente, verum exprimere statuit perplexâ epistolâ, quam Poliarchus vt vanam obscurámque negligeret, si fortè cum Argenide nulla fœdera iniuerat; sin autem erat ille quem Seleniſſa prodiderat, statim historiam agnosceret, daturus haud dubia iracundiæ & æmulationis indicia. Neque mora, & vni vicissim ex Gallis quos habebat captiuos literas ad Poliarchum tradit; quas detulit ille ignarus conuiciorum quibus contumeliosissima cera legentis

oculos

oculos impleuit. Non enim Argenidi, non Hyanisbæ Radirobanes pepercerat. Aiebátque se mirari, quòd Theocrine post contubernium iuuenculæ Principis hæreret Hyanisbæ. Vt puellam fefellisset, sic ab anu iusto Cupidinis telo esse deceptam. Sed se vindicem adesse Siciliæ, cui reciſam simulatæ Palladis ceruicem vouebat. Irâ tutgidus Poliarchus, nec iam magis Hyanisbæ quàm sibi gesturus hoc in Radirobanem bellum, codicillos quidem pressit: cæterúm tam commoto eâ vesperâ vultu fuit, vt constaret nihil paruum agitari. Præter conuiciorum fœditatem, adhuc animus turbabatur ad nomina Theocrines & Palladis, quærebátque apud se quis hæc Radirobani secreta retexisset; donec memor Argenidem vltimo quod inter eos fuerat colloquio esse questam de perfidiâ Seleniſſæ; ipse rem omnem inde emanasse conjiciens, cœpit frendens, vnâque iracundiâ Radirobanem atque anum complexus, sibi de vtroque supplicium destinare.

Vt verò illuxit, ferro non verbis refutaturus iniurias, exercitum in ordines iussit ire; præmonitâ Hyanisbe ne cui inter pugnam portæ vrbis paterent. Nec se quidem de victoriâ dubitare; sed si qui suorum fugissent ex acie, nolle se intra munimenta hos recipi. Nunquam alacrior militibus visus conuenientibus verbis vnumquemque affatus est. Gallis, adiutæ Hyanisbes quæ ipsos decora manerent referebat. Maurostyranni odio sacra patria euersuri agebat in iram. Vtriusque spolia ostendebat, & in vicino esse Sardiniam; quam, inquit, si in isto quem videtis campo vicerimus, obnoxiam nobis

nobis eo modo habebimus quo Radirobanes Africam vellet. Omnes quidem illa verba, ſed plús vultus dicentis permouerant. Nec ſegnior acuendis militibus Radirobanes multos ſibi in eâ victoriâ triumphos fingebat. Nam Poliarchum Argenidis ſponſum eſſe inde crediderat quod tam ſubito imminebat certamine, quaſi pridianas literas vindicaturus. Si hunc ergo occideret, illo ipſo vulnere cogitabat, & ſe ſummum de Argenide ſupplicium eſſe ſumpturum, & à regno deiecturum Hyanisbem; quâ ſubactâ ipſe Mauritaniæ ſceptro auctus traiiceret in Siciliam, non habiturus ex hoſtibus qui victoris ora ferre, aut ipſius impoſterum imperiis intercedere auderet.

Hac immani ſpe ferox, inſtructos ordines admouit venienti Poliarcho. Nemo erat, qui non de fortunâ partium decreturum illum diem conjiceret. Intentior itaque cura ſpem ciuium variis terroribus miſcebat. Prohiberi à muris ciuitatis non ſenes poterant, non flebilior turba oneratæ liberis matres, quos innoxios paſſim diis oſtendebant, veneratæ ne teneris corporibus hoſtis illuderet.

Balearici, qui in Radirobanis acie erant, Numidas inchoandæ pugnæ præmiſſos ſuis fundis turbauere. Sed Poliarchus equites Gallos procurrere iuſſit, ſpatiúmque funditoribus adimere quo ſaxa librabant. Numidas autem monuit, vt relictâ prælij fronte leuiter obirent hoſtium latera, & quam plurimos à pugnæ recto ordine in ſe diſtraherent. Conta Radirobanes ſatis agebat; aliquot turmis equitum circuire hoſtium cornua imperans, & à

tergo incautos adoriri ; Simul Gallicæ Africanæque linguæ peritos miserat, qui tanquam Poliarcho iubente proclamarent inclinare ad Sardos victoriam, profugerent Galli Mauri que. Lixam ad receptum patere. Ea vox non paucos initio perculit, risu deinde excepta est ; & pari vociferatione à multis relatum est, vt fugerent Sardi. Nihil medij inter vtramque aciem erat, obstabant corporibus corpora; telum telo frangebatur. In tam arctis ordinibus, aut cadere aut vincere vnicuique superererat. Hortantium quoque clamor, questibus sauciorum, & fragore armorum permixtus, terribili sono in vrbem ferebatur. Galli præstabant equitibus. Sardi, & Ligures, phalange non cædebant. Sed ducum præcipuum opus fuit. Hinc Poliarchus præter ingenium sæuus non planctus, non vota audiebat deprecantium mortem ; siue aures belli ardor occluserat, siue in Radirobanem ira ; qui ex aliâ parte perruptos vi ordines solus sæpissimè intrabat, tanquam oblitus erroris quo inter hostes prouectus ingratiis Lixam peruenerat. Ita Sardi sub Poliarcho laborabant, cedebántque circa Radirobanem Galli ac Numidæ. Sed grandior ira Poliarchum torquebat, nec vulgari sanguine restinguenda. Vnum erat Radirobanis pectus quod maledicti in Argenidem & Hyanisbem conscium suo vulnere expleret sæuientem. Per suos igitur hostiúmque manipulos, quærere hostem cœpit dignitati & iræ suæ parem, multùm quoque inclamitans, vt si auderet, si vir esset, proprio discrimine totius belli fortunam prouocatus exciperet. Vicit acrem & confusum præliantium cadentúmque tumultum vox sæpe repetita

aliis-

aliísque mandata; & ad Radirobanem haud quietiora cogitantem allapsa est; quem hoc vnum puduit, quòd prior non vocasset. Ocyùs cætera reliquit certamina, omnibúsque submotis properauit in æmulum. Non leones Africa illa, non serpentes tanto furore incitatos aspexerat. Breui tamen colloquio sustinuerunt auidas manus; Priórque Poliarchus; Ades, inquit, ô latro; da pœnas turpissimæ noxæ. Non mihi hodie elabêris, non si plenius quàm Achillem inuiolabili Styge tua mater te intinxit. Tibi, Domina, sacrum hoc fero, si tam turpem hostiam fortè accipies. Et Radirobanes; Prodis tandem de Gynecæo mollissime amator? Sed præteritæ vitæ probra mors inter arma celauerit. Ne dubita, tanquam vir esses, iugulum dare.

Neutri vacauit alternis contumeliis prolixiùs respondere. Ira quæ addere vires solet, iam nimia, impoténsque, penè debilitauerat manus. Coierunt tamen pectoribus, equis, telis; non molliùs quàm si allisas rupibus rupes turbo conferret. Sed ictibus fortuna tunc abfuit; & equi, quamquam illo concursu læsi, ad cæteram pugnam non fuerunt inutiles. Circumactis ergo habenis, vterque iaculum altè amento quassatum vibrauit; quod inuicem parmâ excussum est. Supererat vnicuique missile alterum: Id ne frustra periret, diu armorum aditus oculis manibúsque metiti sunt. Tandem Radirobani nihil certius visum quàm equum hostilem confodere. quod ne impunè esset, equum illius vicissim Poliarchus ferit in capite. mox ambo veriti lapsum, aut bestiarum iam in morte insanientium fugam, velut pari consensu in terram desiliunt,

raptíſque bipennibus, quæ pendebant ex equis, ád certamen præcipitant. Sed ſuorum pietate diuiſi ſunt. Quippe media Gallorum agmina atque Sardorum interuenere furentibus. Hæc verò auxilia cùm vterque auerſaretur, ægrè tandem, nec antea quàm ſæpiùs iuſſus, receſſit è medio miles, Regibuſque arenam reſtituit; qui adhuc integri, omiſſis bipennibus, læuâ clypeum tenuere, dexterâ haſtam; quam ab hoſte venientem Poliarchus eludens, certiori ictu Radirobanem tetigit vulnúſque haud modicum fecit in latere. Strinxere inde ferrum; ſæpe ita conſerti, vt ſolo capulo ora aut pectora liceret verberare. Nulla pars corporis, nulli armorum nexus intentati ſupererant. Horror omnes, & deinde miſericordia permouit, tantorum ſpirituum Principes incolumi exercitu perire. Rurſus igitur agmina coierunt, diuiſerúntque pugnaces. quod vterque in dedecus ſuum accipiens, proximos cum irâ & imperio rogauit, ecquid victum ſe crederent, quem ſic tegere, ſic à pugnâ properarent eripere?

Sic militibus, ducibúſque diſcuſſis, redeunt ambo ad poſtremum diſcrimen; animis quidem inuictis; ſed multi ſanguinis iactura vires abſtulerat; anheliſque corporibus iam nec certi nec validi erant ictus. Plus animi tamen & ſanguinis Poliarcho reſtabat. Memor deinde cauſæ quæ odium fecerat; nec dubius niſi vinceret perituram dolore Argenidem; altiùs ſuſtulit ferrum, eóque in Radirobanis iugulum oblique intrauit, inter galeæ loricæque commiſſuram. Ille ſe mori intelligens, feſtinánſque ad vindictam, curſum in Poliarchum præcipitat

tat, affligítque ſui corporis mole incautum; ſic vt in terram ambo decíderent. Statim militum vlulatu cœlum inhorruit, his vnum, his alium occidiſſe, pleriſque vtrumque expiraſſe credentibus. Et quia ſub premente Radirobane Poliarchus ceciderat, peiori omine mens Gallorum, Maurorúmque vertebatur; vt nec defuerint qui ad Hyanisbem decurrerent triſtia de eo nunciaturi. Inundauere in campum confertiſſima turba Gallorum atque Sardorum. Nulla Præfectis reuerentia; nihil vexilla ordinéſque tunc poterant. Suum cuique videbatur ad Reges decurrere, eóſque ſeu occidiſſent, ſeu viuerent, ab arenâ eripere. Adeò vt tumultuoſa auxilia Poliarchum penè obruerint: Sed iam ille paulatim ſe expedierat ab hoſtis complexibus; & vltimo ſingultu explicitum ferro adhuc tentabat. Hunc verò vt viuere & erigi, Galli ſimul Mauríque conſpiciunt, ingenti feroces gaudio prouehuntur in Sardorum promptiores Radirobanis cadauer tegentium, ipſúmque Poliarchum infeſtantium telis. Sed diſcrimen breuiſſimum fuit. Nam & victoriæ lætitia Poliarchum refecerat, & Galli impigram opem ferebant. Senſim igitur Sardi ceſſerunt, aliquid quoque ſuæ virtuti imputantes quòd tanta in clade à fugâ temperabant. Illis igitur latè ſubmotis, hoſtili potitus corpore ſpoliiſque opimis, Poliarchus ſyncerè victor fuit.

IO. BARCLAII ARGENIS.

LIBER V.

EO modo intra pauciſſimos dies profligatum eſt bellum, longiori mole attriturum mutuas opes, niſi in cupidos Principes incidiſſet, & qui priuati ſui fati rem omnium publicam fecerunt. Cedentibus. Sardis minùs infeſtus in caſtra reditus fuit, quòd nec effusè fugerunt, & conſcius vulnerum Poliarchus properauit in vrbem redire. Interim tamen, dum medici ſubito remedio ſanguinem ſiſtunt, de proximâ arbore exſcindi ramum iubet, quem aptatum trophæo, armiſque Radirobanis indutum, reclinauit in humerum ſuum. Sic ornatus conſcendit in currum, quem equi candidi trahebant; pulcherrimòque ſpectaculo, circumfuſus militibus, opima ſpolia geſtans, ad Martis delubrum prouectus eſt. Nulla enim in Africâ erat Feretrij Iouis religio. Populus omnes vias impleuerat, vt per ſubitam pompam licuit ornatus, frondibuſque quaſcunque ſors obtulerat

tulerat nunc onerans manus, nunc vias quà triumphus pergeret sternens. Tunc in victorem laudes, tunc mutua de Africæ salute gratatio. Hyanisbe in vestibulo templi opperiebatur Poliarchum; cui de curru descendenti in hunc modum locuta est; Priusquam hæc spolia propitio Marti sistis, Magne Rex, sine me ea tibi dicere quæ tu mox diis. Tuâ virtute sospites sumus. Reddidisti liberos cœli haustus; vnicuique de populo suos agros, necessitudines, lares; Mihi verò purpuram, mihi absentem filium asseruisti. Exige à nobis quicquid voles, beneficio tuo minus erit. O fata! Quid quòd video vulneratum; & audio non sine discrimine vicisse; Victima ipse fuisti, cuius sanguis mihi propitiaret victoriam. En igitur Rodirobanem modò formidolosum Africæ, iam ingestum humeris tuis armorum suorum specie; & quo propius discrimen fuimus, nunc gratiori horrore nostros oculos perfundentem. Veni ad Deorum templa, Heros, quos olim augebis: Et sive his spoliis ad nostros tholos affixis tuam virtutem luminibus Afrorum consecras; sive tantum monimentum diis Gallicis in patriam transmittis; scias nihil obstare quo minùs aras tibi statuam, diémque, & flaminem, nisi quòd te inter mortales agere quàm diutissimè exopto. Hæc oratio ingenti populi plausu excepta est; inter quem Poliarchus, cùm quæ suam modestiam decebant Reginæ respondisset, ad Gradiui fores venit. Adhuc cruentū de prælio religio erat ad aram accedere, deóve libare. Satis fuit sacerdoti trophæum tradidisse, numénque compellare à limine, acciperet libens, & paria sæpè munera sibi dari annueret.

Dum sic orat, sensim vulneribus cœpit vinci. Iam pleraque enim frigebant, & dilatâ curatione timuerant. Adhuc tamen, ne Reginam & milites terreret, in dissimulatione duravit; nihil aliud profatus, quàm aliquantulum quietis fessa labore membra reposcere.

Ibat ergo ad Regiam, comitante Hyanisbe; & militum multis in eo adhuc quo pugnaverant habitu latus utriúsque stipantibus. Sed nondum vestibulum subibant, cùm à Sardis adesse legatos nunciatum est. Quippe Sardi nec vivum à se Regem esse protectum, nec mortuo saltem habitum honorem, ut in majorum tumulis condi posset, impatienter dolebant. Timor inde inter illos vulgatus est, ne captivo cadaveri hostis illuderet. Igitur in ipso tumultu, quatuor Optimates magis suo quàm communi consilio, re tamen cum præcipuorum aliquot breviter pensatâ, sumpsere legationis infulas, & omnium Sardorum nomine Lixam venerunt. Hos verò, Reginâ annuente, Poliarchus venire, & dicere statim jussit in ipso regiæ vestibulo; quasi contemnendam legationem non seriò, aut per ocium, & in cultu dignitatis; sed tumultuariè in viâ auditurus. Vnus erat legatorum cui cæteri communem orationem mandaverant. Is convenientissimo sermone Poliarchum monebat, ut clementer fortunâ uteretur; neu contemneret tanquam victos Sardiniæ deos; aut etiam suos, duriori in hostem occisum lege offenderet. Venisse se repetituros Regis corpus. Ignobilia etiam esse odia quæ ultra mortem procedunt; nec disparis laudis fore & vitam extorsisse pugnanti, & jam victo indulgere. Meminisset

niſſet Radirobanem regij ordinis reverentiâ ſaltem à tumulo non arcendum. Si Theſeum imitaretur, ne inſepultos hoſtis manes pateretur errare: Sin eſſet Achilles, contrà auro vile non fore genti Sardorum Principis ſui corpus. Ad extremum addidit preces, & inter viriles gemitus peroravit. Poliarchus contemptim ad eorum monita reſpondit, ſe eundem genium, deóſque eoſdem in conſilio habiturum ad regendam victoriam, quos ad comparandam habuiſſet. Cæterùm iis qui mori ſcelere meruiſſent, ne quietam quidem mortem eſſe debere. Niſi fortè & dij, quos illi toties appellabant, defunctorum umbris parcunt. Horrere omnium memoriam ad Radirobanis flagitium, qui captato tempore ſanctiſſima cum Hyanisbe fœdera violaviſſet. Denique (inquit) ſcitote mei juris non eſſe quod petitis. Reginæ arbitrium eſt, ſævire an miſereri malit. Huic enim pugnavimus; hujus cum cæterâ victoriâ Radirobanes veſter eſt. His auditis, Legati, jam cœpto diffidentes, vertebantur ad Reginam. At illa abnuebat uſurpare licentiam quam Poliarchus ſuo ſanguine fecerat. Diu ergo altercati uter ferret ſententiam, ſeipſos & legatos ſuſpenderunt. Sed in Poliarcho vulnerum dolor moram non ferebat: ſciebátque prætereà præſentibus maximè nec diu libratis beneficiis candidæ liberalitatis genium ineſſe. Itaq; urgenti Reginæ, ut ipſe aut abſolveret legatos, aut in alium diem differret; Intelligo, inquit, ô Domina, quid ſenſûs tibi ſit. Nam ſi pro acceptis injuriis ulciſci cadaver velles, ipſa palàm imputares hanc ſeveritatem tibi. Nunc præterquam quòd es miſericors, vîs liberalitatis author-

rem

rem me videri quàm promis in Sardos. Tollant ſanè, ſi ſic jubes, inutile cadaver impij Regis, flammíſq; non ſenſurum imponant, quæ viventem meliùs excepiſſent. Certè, inquit Hyanisbe; & intelligant nullas hìc eſſe Thebas, & Poliarchum viciſſe, non Creontem : Cùm autem ſepulto epigramma facient, meminerint inter illius victorias, hanc civitatem bis ab ipſo intratam.

Hæc modico riſu locuta à legatis avertitur; quibus ex Poliarchi imperio redditum corpus eſt, ut erat, armaturâ ſpoliatum. Ipſe tandem perfunctus publicis curis, nec ampliùs ingredi valens, inter ſuorum manus pervenit in thalamum : vixque moratus dum lorica laxaretur in ſtratum ſe conjecit. Quamquam medicos ſecum advexerat, memor tamen in Hyanisbæ aulâ celebres eſſe, ſibíque, cùm à peiratis læſus illic ægrotaviſſet perſpectos, voluit eos quoque advocari. Admoti igitur duo Galli totidémque ex Mauris, expectatione profundiùs læſum, mutuo inter ſe terrore muſſabant. Præcipui periculi vulnus erat in latus deſidens, & explorantibus dubium an receptum in vitalia eſſet. Sub hæc percunctanti Reginæ quid ſentirent; clam referunt, eſſe in incerto Regis ſalutem. Illa prudenti diſſimulatione rem tegi mandavit, ne qui motus in ſuis aut hoſtium caſtris exiſterent. Tum ampliſſimâ pollicitatione medicos adhortata, ne quid fidei aut artis omitterent, ipſa dum nudantur, dum explorantur vulnera, adeſſe ac videre ſuſtinuit. Multum cruoris effluxerat (nam & ſtatim ac in thorum procubuit, ex omnibus vulneribus proruperat vis ſanguinis) lentóque nec æquali venarum pulſu, ma-

manus ſæpe tentata peritos terrebat. Medicis itaque operam certatim promentibus, unus illorum, Afer, Themiſon nomine, oris propemodum temnendi, ſtaturæque breviſſimæ; cæterùm arte ſuâ, & eventu conſiliorum conſpicuus; Nihil agimus, inquit. Aliam mortem Regi timeo, quàm quæ iſtis vulnerum meatibus ſeſe inſinuet. Neque enim putemus quicquid ſanguinis ferro tactum eſt, & loco dimotum, ab corpore effluxiſſe. Sed & omnis cruor in venis nimio motu extra temperiem cum ſuâ fæce efferbuit: Coibit igitur adhuc calidus, turbatúſque, in opacam ſaniem, & occupatis coſtis ſpirandi libertatem, & mox vitam, ni cavemus, eripiet. Quid inquies, remedij? Non aliud quàm ut regiam in lacerto venam ſolvamus. Ita laxato ſanguini turbatio adimetur quæ in tabem ſe cogeret. Omnes ad hanc vocem horrebant. Nam quâ manu, quáve audaciâ, exhauſto corpori, vitæque vix in tantillo ſanguine hærenti, adhuc aliquid eriperent? Vicit tamen medici aſſeveratio, eum non aliter vivere poſſe. Delibavere itaque venam, triſtiſſimâ expectatione multorum. Singula deinde vulnera propriis remediis foverunt; quietique relictum vetuere ullo tumultu vllove negocio in eam noctem ſolicitari. Neque tamen Hyanisbæ perſuaſum eſt ut abiret. Haud procul à thoro in hemicyclo acquieſcens, accedebat identidem ad jacentem, nunc verita ne is defeciſſet, & anxiè legens anhelitum; nunc ſervorũ ſedulitatẽ prævertẽs; & omnia officia exhibens vix ſcienti à quo tam prolixè juvaretur.

Vix demum Hyanisbe, vrgentibus ſuis, & deficiente iam nocte, receſſit in thalamum ſuum. Nec-

dum

dum multum ſomni ceperat, cùm Principum concurſu excitatur, ſimul geſtantium gratulari, ſimul quid in re novâ fieri ipſa vellet quærentium. Quippe cùm in Sardorum caſtris totâ nocte aliquid tumultûs auditum eſſet, primo manè nec eorum viſebantur in flumine naves, nec quicquam circa vallũ aut cuſtodiæ erat, aut omnino frequentiæ. Miſſi deinde à Micipsâ qui ſolitudinem explorarent, retulerunt Sardos abiiſſe; & pretioſiora contentos avehere, non pauca reliquiſſe victoribus. Liquidiori ſimul luce extrema profugientium claſſis conſpecta eſt. Amiſſo enim Rege, expers conſilij cum cæteris purpuratis Virtiganes, non deſperaverat modò victoriam (nam cui vincerent, vel cujus auſpicio; nihil unum aut velle, aut timere jam adacti?) Sed & ferociam hoſtium illo aggere ſiſti poſſe diffiderat. Præterea civilibus malis exercenda Sardinia armatos revocabat. Duo enim poſt Radirobanem erant qui ſceptrum depoſcerent, ex duobus Radirobanis patruis geniti: quorum unus Harſicora, ex juniori natus; ſed ſenior, ſuæ ætatis rationem volebat haberi: Alter Cornius dicebatur; nec ſuum naſcendi ordinem, ſed parentis referebat. Tot malorum præſagia, cùm præterea militem ſpes, & alacritas deſeciſſet, ducibus perſuaſerunt, ut ſine claſſico ſpargi per caſtra imperium juberent colligendi ſubitò vaſa, & Afris inſciis ſolvendi ex littore.

Hanc felicitatem nunciaturi Reginæ, plurimi Optimarum convenerãt: quâ auditâ; Vtinam, inquit, hac lætitiâ frui poſſit, qui eam nobis peperit. Vtinam, Poliarche, non ſim de te impenſiùs dolitura, quàm de hoſtium clade nunc gaudeo. Simul intra

intra Poliarchi limen processit, pauciſſimis matronarum & Procerum comitata. Languebat ille, vigiliæ & ſopori medius, inter omnes ægritudinis ſummæ notas. Gemitum tamen, quæſtuúmve ſolatium nulli dolores expreſſerant. Eadem majeſtatis conſtantia quæ valenti adfuerat, penè pereuntem comitabatur. Vox quidem debilior erat; nec quæ accipi, niſi à proximis, poſſet; cúmque Reginam vidit; Numquid, Domina, ab hoſte turbatum eſt? Sive ſoſpitem dii me facient, brevi ulciſcar contumaces; ſive umbra tantùm ero, adhuc terrorem iniiciam. Interim permitte rem tuo Mícipſæ, & ſi placet, Gelanoro. Hæc verba, quamquam tenuiſſimo ſono exilia, eo affectu urgebat, ut In vultu videretur vividioris coloris aliquid arſiſſe. At Hyanysbe; Nihil opûs, inquit, ô Rex, aliis armis. Nam quis tuæ victoriæ ſuccedere dignus ſit? Tu rem herì conſummaſti, omnium viribus in uno Radirobane exciſis. Aufugerunt perduelles turpi noctis auxilio, ſociis inſepultis, caſtrorum integro aggere, & prædâ quam avehere celeritas vetuit diripientibus relictâ. Poliarchus ad hâs voces erectior videbatur, percurrente totũ corpus ſenſu ſucceſsùs. Ergo lætitiam vulgi inhiberi non voluit, ad templa, ad littora, ad convivia properantis; quamquam adhuc de ipſo timeretur, juberétque Hyanisbe differri publicam læticiam donec illam ſua valetudine auxiſſet. Totam Lixâ vana ambitio exhauſit caſtra hoſtilia intrandi; & de ſummo littore devovendi abeuntes. De ſpoliis deinde rixari; vt vix diis Regibúſque ſervarentur primitiæ.

Cùm verò attrectanda fuerunt vulnera Poliarchi

non ali-

novandáq; remedia; Principes amicorum, circumſtetere lectum, à medicorum vultu miſerrimè pendentes. Aderat medicus qui pridiè ſanguinem mitti juſſerat. Is faſciam quæ circa graviſſimum vulnerũ erat reſolvit. Nondum enim medicina trifariam erat ſecta. ſed iidem de morbo ſententiam dicebant, diluebántq; remedia, & manus ægris membris, aut ſauciis admovebant. Tunc verò viſum inſtar prodigij, jam ſaniem in pus ematuruiſſe. O deorum munus! exclamat Themiſon; Reddite quicquid debetis cœlo, ſi qui pro ſalute Regis voviſtis. Nunquam ego ad hũc diem tam certa ac ſubita ſalutis indicia vidi. Abeſt febris; non modò vulnera non ardent, ſed tanquam in mitigatis tempore plagis pars ſincera quicquid emortuum eſt ſegregat, reſolvitque. Omnes, tanquam ex adyto oraculum eſſet, illas voces acceperunt. Amentes gaudio hi lachrymas mittebant, hi proximos amplectebantur. Deciderunt & in pavimentum multi, Apollini, & Æſculapio, & Hygiæ, cõmendantes inceptum beneficium. Nemo tamen Reginæ animum æquabat. Cœleſti Punicæ hecatombem vovit, & ludos, cœpitq; bonâ fide tũc primùm percipere victoriæ voluptatem. Publicè quoq; tridui vacationem hilarior pietas fecit. Poëma Nicopompi quod Soteria dixit, quãquam multò pòſt cõditum (quippe rem ſerò in Siciliâ abſens reſcivit) tamen operæ preciũ hîc referri; quia, tanquam adfuiſſet, ſubitã celebrat præſentemq; lætitiã.

Vivet iõ. Quid ſe, velut acceptura merentem,
Anguſto vacui ſtipant iam limite cœli
Aſtra; vel Elyſii ſperant hæc gaudia manes?
Vivet, & humanas multùm dignabitur oras

Scep-

Septrigerûm egregius Regum, qui cæde tyranni,
Gallica Sardois celebravit robora ſaſtis.
Quà Stygiis limes nivens diſcriminat arvis
Inſontes animas, nullíque adeunda vireſcunt
Supplicio nemorum latè convexa piorum,
Belligeri errabant manes, quos inclita virtus
Exemit pœnis, & tuta ad flumina Lethes
Rixarum oblitos ſerò concordia innexit.
Dumq́, per adverſi regnum illætabile Ditis
Pœnarum infandas ſpecies, igneſq́, rotaſq́,
Securi aſpiciunt, motóque è vertice Diras
Impia terrifico quatientes ſibila nutu:
Ecce recens Stygias turba adventabat ad oras
Sanguineo informis cultu, nondumq́, remiſſis
Enſibus, & ſæva crudelis imagine pugnæ.
Mirantur ſummo Elyſia de margine ſylva
Magnanimi Heroes numerumq́, habitumq́, virorum,
Telaq́, & ereptis immania vulnera membris;
Qualia non rubris Simois lavat horridus undis
Dum Phrygias aeies, adverſáq; ſigna Pelaſgûm
Hinc ferus Æacides, maiorq́, hinc ſubmovet Hector.
Tunc ita muſſantes; Quod vaſta in vulnera ferrum,
Quæ tantæ valuere manus? Non ſæcula noſtra
Has tulerant vires. Sic O mortalia creſcant
Robora; nec ſummo timeat Deus omnis Olympo!
Talibus intentos dictis, mox grandior umbra
Inſeſe advertit, Stygiis quam cymba laborans
Vix dederat ripis; Necdum caligine torvos
Mutarat vultus functi novus incola mundi.
Quinetiam amiſſi ſuperant inſignia regni,
Murice picta chlamys; nec adhuc direpta comarum
Vincula; Et erecto fulgebat dextera ferro.

Sed

Sed multo informes ſqualent in ſanguine vultus,
Pectoraq́, & ſciſſas fallunt ſpiramina fauces.
Haud mora correptum, quà ſtat ſera indicis urna,
Nil veritus traxit lictor. Ceſſere reorum
Vulgares animæ; vertitq́, huc ardua Minos
Lumina. Terrificos ſequitur reverentia vultus;
Et quanquam aſſuetas movit formidine ſedes.
Ille autem inſſus (nec detrectare poteſtas)
Pandere qua vitæ ſeries, quo funere raptus.
Quid meritos portet ſuprema ad Tartara manes,
Incepit nondum deiectus, & improba mouit
Ora memor regni. Triſtes ſiluere caverna,
Atque audituras volvit Styx mollius undas.
Si qua Radirobamis nomen fortuna ſub umbras
Attulerat (certè hoſtiles huc ſæpè catervas
Egi, & rumpentes laſſavi ſtamina Parcas)
Ille ego Sardoâ modò formidabilis Aulâ
Advenio. Me gens certis Balearica fundis,
Me Ligures timuere. Sed O quid inutile iactem
Robur, & armatis inſignia caſtra maniplis,
Si nulla extincto ſupereſt reverentia ſceptro,
Et virtus hîc ſola valet? Quid me vrget Enyo?
Horrentes differ ſtimulos: En ſponte profabor.
Heu nimiùm ſiſus regnis, mèque inter amica
Fortuna obſequia, & primæ vi ſanguinis annos,
Mortalem oblitus, non fas aut iura colebam,
Non Superos. Deus ipſe mihi, frangíque voluntas,
Neſcia: Tum meritæ nuſquam mens conſcia famæ;
Nec fidi comites, viliſque ad ſingula plauſus.
Quid memorem Scículo meditatos littore raptus,
Quid Lybicas acies, & nullo in limite vota?
Cùm ſubitò mihi ſæva dies, inimicáque fata,

Vltoréſque

Ultoresque dei. Simul his suspiria duxit:
Et siluit. Sed plura ferox tunc poscere Minos,
Quæ sana fortuna necis (proh triste superbis
Supplicium!) & quantis victor se tollat in armis.
Ille, inquit, quo se iactauit Gallia Rege;
Cui non fama prior, cui non certauerit ætas
Vlla Patrum; non me ille tamen non mortis insulta
Deiecit fatis. Sensit quoque multa ferro
Vulnera, & hi raptum tardè emisere lacerti.
Nunc iacet exanguis victor, lucemq; supremo
(Sic reor) obtutu quærit. Proh numen! & ista
Num prior antra subit? Dixit, liuentia circùm
Ora ferens, cæsi manes cum quæreret hostis.
Finis erat; iustisque rata sortitibus vrna
Tantaleum ad laticem, & refugi mala pabula rami
Damnatum, anguicomæ raptim abnexere Sorores.
Spargitur Elysio velox tunc rumor in aruis,
Te Poliarche mori. Torum sic dixerat hostis;
Sic metuunt, sperantq; pii; committémque, ducémque
Te cupiunt, spondentq; solo meliora relicto.
Quis prior alloquio; quis inanem tangere dextram;
Quis monstrare vias, lucósque, animásque potentum
Heroum, cupidas versat gravis ambitus Vmbras
Hæc dabit Herba thoros; Istâ sua tempora lauro
Cinget, & hic fessos melius fons abluet artus.
Sic fremit (Hyblæis si Regem abduxerit error
Vallibus & reducem præmissis nunciet alis
Turba minor) latum per cerea limina vulgus;
Angustántque fores, paruásque citantia vires
Agmina, stridenti properant se credere cœlo.
Ecce autem cæci rediens per nubila mundi
Castor adest. Tunc sortè poli statione relictâ

Mutabat cum fratre vices. Et lucidus astro
Se fundebat apex, & habebant tempora flammas:
Purpurâque ex humeris, & vultu Martis imago.
Haud mora decepti sic te descendere Manes
Sic Poliarche putant; longè simul obvia pandunt
Agmina; Leaæ propior cum Numinis arsit
Vultus, & errantes se collegere caterva.
Mirantem cinxere tamen, mistisque rogarunt
Vocibus (interea pressis suspensus habenis
Constitit, atque omnes respexit Cyllarus umbras.)
Dic age (nam Superis vidisti hæc prælia campis)
Quo regis stant fata loco, quem Gallia nobis
Mœsta dabit, nostroq; subit quo limite campos?
Subsistit incertus primùm; mox sydere toto
Risit, ut irato si pelleret æquore Castor
Nubila & in latas descenderet igne carinas.
Audite ô Manes, vestrisq; haud debita lucis
Gaudia frustrato faciles nunc ponite voto;
Ponite. Nec dispar Superos spes nempe fefellit.
Vidi ego pugnantis vultúsque, animósque, piúmque
Robur, & extremo nutantem in sanguine vitam.
Vidi ego quærentes Superos, quâ parte iuberet
Ætheris hanc puris animam concrescere flammis
Iuppiter; Eoo mallet cùm lóve cadenti
Credere, perpetuæ nitidam vel iungeret Vrsæ.
Cùm pater omnipotens; Non hoc sub tempore, dixit,
Hunc nostro egregium iuvenem dare munus Olympo
Decretum est. Restant terris quæ maxima victor
Bella gerat. Nondum hunc omnis locus, omnis Enyo,
Omnia lustrandi sensere piacula mundi.
Aspice quæ species membris; ut Martia fortis
Bella decet, placidaque tamen non asper oliva est.

O decus! O proles nullis aspernanda deorum,
Atque utinam concessa mihi! Placata dedisses
Tu mihi, tu veniam comitx, huicq; ubera parvo;
Candida nec sparso mitnisset semita lacte.
Non hæc non uni debentur gaudia sæclo,
Ille diu florens, inveniſq; diuq; senescet.
Longiùs indulgent Parcæ: Dabit ille nepotes,
Æternam terris sobolem, qua limite felix
Insurget patrio, senumq; his exuat astris.
Ignate, accelera; læto cui germina succo;
Pæoniq; artes, morbiq; & vulnera parent;
I precor, Arcanos plagis infunde liquores,
Qui superant mortem, qui saucia numina curant,
Sive meus Mavors, Phrygio seu pulvere lassa
It Venus, & strictum Tydeidæ exhorret ad ensem;
Quin & Pergameo paulùm se tollat ab angue
Filius, ac Mauros tecum illustrare penates
Approperet soler. Timeat nec fulmina rursus,
Inviamq; meam: Nunc O, nunc annuo vinci
Fata libens, tanto quocunque immittia Regi.
Sic fatus genitor, Regisq; ante ora iacentis
Iam stabat medico circum præcinctus amictu
Phœbus, & occultâ purgarat vulnera lymphâ.
Nunc parcente manu plagarum angustat hiatus,
Nunc sociat gnato plantásque, artésque, manúsque;
Et multum ambrosiæ venis cessantibus addit.
Protinus exhausto redeunt in pectore vires,
Pallor abit. Sensit Superos nova vita faventes.
Quare agite, O Sancti manes, celebrate Camœnis
Absentem Elysiis. Teneat seu sydera virtus,
Sive habeat terras, seu vestris incolat umbris,
Semper chara piis, plausuq; & vota meretur.

Finierat Castor. læto fremuere tumultu
Secura umbrarum sedes; unóque favore
Et maria, & tellus, & ovans respondit Olympus.

In hunc modum processerunt aliquot dies, nullius tempestatis novitate notabiles (nam & Poliarchus expectatione celeriùs vires recipiebat) donec literæ quas Arsidæ commiserat Argenis, rursus turbulentæ fortunæ ludos instauraverunt.

Nam ut Gobryas, Arsidásque, exegere in inopi littore noctem, quò post tempestatem successerant, cœperunt collatis sententiis pensare quò ire, aut quid facere, præstaret. Classem, militésque habebant, hanc quassatam, egentémque auxilij; integros illos, & desiderio sui Regis flagrantes. Materies illis locis deerat, vasto solo, nec arborum patienti. Vtcunque tamen refectis ratibus, aquam ex fonte, qui, rarum in Africâ decus, haud inde procul fluebat, comportant. Sparti quoque copia erat sterilibus in terris, magno ad armamenta auxilio. Iámque adversi venti ceciderant. Sed quas terras aut quæ maria peterent, ignari quò tempestas egisset Poliarchum? Incertos animos explicuit tándem Arsidas, qui Gobryam his verbis secretò compellavit. Nimia silentij fides nunc criminis instar esset, ô Gobrya; & aut tu Regis tui consilia sic apud me taceres, aut ego legationis meæ summam à te averterem, ut communi consilio non possemus nobis ipsis, dominisque consulere. Quid autem interest, quod jam invicem scimus superstitioso inanique silentio dissimulare? Age, Gobrya, nónne in Siciliam navigat ista classis? Tum Gobryas illâ libertate erectus; Tu vero, Arsida, inquit, nónne

ab

ab Argenide ad Poliarchum venis? Vtroque fatente, arctóque complexu sanciente novam fidem, simpliciùs inter se ad reliquæ consultationis ordinem secessérunt. Monebat Gobryas paucissimos ex ducibus esse quibus Poliarchus hoc petendæ Siciliæ prodidisset consilium; cæteros falli longioris expeditionis specie. Cæterùm sibi maximè uni, omnia Regem familiarissimè monstravisse; Promissas Argenidis nuptias hoc exercitu vindicandas, tam adversus nescio quas Siciliæ leges Gallicam affinitatẽ prohibentes, quàm in Regem Sardiniæ, intempestivum & gravem Virgini procum. Tunc Arsidas, discessisse ex Siciliâ quidem Sardos, sed atrociori fluctu inundare salutem Poliarchi atque Argenidis. Esse enim nescio quem Archombrotum, cui filiam Meleander despondisset. Solis Gallorum armis posse hoc nefas præverti. Properet in Siciliam Gobryas cum copiis illis. Id solatium Argenidi fore, ut securior majora expectet auxilia; aut si necessitas non patietur moram, cum eadem classe profugiat. Sed & Poliarchum anticipatâ diligentiâ, aut illic jam esse, aut statim adfuturum. Quòd si, inquit, aderis prior, finges cursum destinatum in Græciam; missóque præcone, flagitabis à Meleãdro, ut in anchoris liceat stare, donec socios quos tempestas divulsit in unam classem exceperis. Dabo autem ad Argenidem literas; sed quas ipse scilicet reddas. Colloquendi rationem res locúsque, & tua industria aperiet. Huic si obsequêris, scis quãto apud Regem tibi honori futurum sit. Hic Gobryas; Amplector tuam fidem, solertiámque, mi Arsidâ. Sed cur nobis in patriâ te comitem non præbes? Potes utcunq; meũ

adventum conciliare Meleandro; & hercule me ad Argenidem duceres. Imò, inquit Arsidas, si tibi videbitur, mihi triremem relinques. Hac ego perrabo Africæ littora, ut si quâ Rex vester tempestate ejectus est, literæ mihi commissæ non pereant; & ipse præterea me referente intelligat quo loco in Siciliâ res ejus reliquerim.

Postquam ita convênit, Arsidas accepta triremi, quæ velox, & maris oras legentibus commoda erat, destinatam navigationem exorsus est. Gobryas autem cum navigiis quindecim, in quibus præter nautas, classiarij bis mille & ducenti merebant, in Siciliam cursum instituit. Nec distulerunt operam vêti; non quidem à puppe propitij; sed ita dispensati ab Occidente, ut & ab Africâ Siciliam, & ab Siciliâ Africam petentium obliqua vela impellerent. Quippe eodem tempore Archombrotum fata vehere properabant in Africam, cum egregiâ hominum manu, navibúsque omni ad bellum commeatu quantum sivit festinatio, instructis. Is enim literas matris per servum maturè acceperat, quibus illa monebat in exitium Africæ Radirobanem armari, nuptiáisque jure materno differebat, donec in Africam transmisisset, consociasséque cum ipsâ consilia. Quamquam gemino motu penè mens Archombroto submota est, indignatione in Sardos, & dilatarum nuptiarum dolore; tamen tota Africa amori cedebat, ardentiúsque agitabat cur matri placeret tamdiu se torqueri, quàm quibus auxiliis hostem à patriâ arceret. Quid Meleander deinde cogitaret, quídve Argenis? quoties ingrata mora res perdidit, & indignata est non statim admitti felicitas?

tas? Sic turgens, durámque sæpius matrem tacitis intra se questibus accusans, breve mitigando animo tempus sumpsit. Inde primâ dolendi furendíque nube consumptâ, conatus in Radirobanem vertere quicquid ira suggesserat, ad Meleandrum ivit; illique his verbis locutus est: Vtinam meum genus (Rex) professus antè essem, cùm me Siciliæ gravem & incommodum esse aliena injuria non cogebat. Nunc simul & indicium generis mei facio, & asserendæ dignitati efflagito vestra auxilia. Hyanisbe Mauritaniæ Regina mater mea est. Ea literis significavit imminere formidolosũ sibi & Mauritaniæ hostem. Quamquam in regni discrimine moveri debeo, plùs tamen abominor ipsum matris periculum. Iram præterea geminat mali author. Ille scilicet Radirobanes, ille latro, quem in tuum & Argenidis caput grassantem hinc fata depulerunt, rursus muliebrem prædam petit. Nec ab eo timerem Mauritaniæ meæ; nisi quòd imparatam aggreditur. Ibo igitur; &, si in generum placeo, succinctus tuis viribus; Addámque Radirobanem Lycogenis fatis. Et Sardinia Mauritaniæ serviet, Mauritania verò Siciliæ. Nam cur ante hoc bellum nuptias faciamus, in quibus instantia arma, & incerti eventus, sincera gaudia esse non siverint? Si vincemus, pulcher erit hymenæus pompâ triumphi: Sin aliter fata statuunt, nolo paucorum dierum maritum Argenidi esse.

His auditis, non pauciora quàm quæ Archombrotum agitaverant moverunt Meleandrum: Simul audire quòd Archombrotus erat Hyanisbes filius; simul in Radirobanem peti auxilium; simul

nuptiis quas tantopere urgebat, injici moram. Tot cogitationum velut agmine plenus, in gaudium mœrorémque anceps erat. Archombrotum tamen imprimis amplexus est, audito Mauritaniæ nomine chariorem. Dives regio, & olim hospita Meleandro, commendabat tantarum opum juvenem, jam antea indolis virtute charissimum. Deinde in insignem pietatem referebat, quòd ille asserendæ parenti nuptias posthaberet; ignarus hanc in fervido juvene, & adacto matris imperiis, non spontaneam esse virtutem. Radirobanem verò acerrimum sibi hostem sciebat; & in lucro ducebat cum eo potiùs apud Mauros quàm in Siciliâ suâ decernere. Regni quoque periculum quod ad Archombrotum spectabat, & ipsius Archombroti gratia ejusmodi beneficio occupanda, facilè impulerunt animum ad armorum consilia. Ergo in bellum societate promissâ, jam illum, ut Reginæ filium magnificentiùs cultum, nihil ampliùs dissimulabat se generum optare. Gratulatus quoque filiæ est, quòd nuptura clarissimo Principi esset. Quæ omnia sic Argenis accipiebat, ut fati sibi exitium maturantis præsagia; uno tamen hoc læta quòd inducias ei dabat expeditio Archombroti in Africam. O turbida mortalium consilia! Iam occultè Radirobani Argenis favebat: is illi placebat hoc in Africam bello; hujus impetum commendabat Numinibus; non tam ut vinceret, quàm aut ne vinceretur, aut in mutuâ clade.

Vbi verò vulgatum est, Argenidis cum Archombroto nuptias solo bello differri quod in Mauritaniâ instabat, haud mora omniũ Ordinũ primos ad ejus limina ambitio adegit. Arma certatim, equos, na-

nauigia ornabant. Nemo erat in patriciâ iuuentute qui non offerret operam, ſumptúque ad bellum, & maturandæ profectionis acri hortatu, nouo Principi ſe probaret. Ea Argenidi triſtiſſima erant; ad quam multi præterea veniebant gratulatum quòd Mauritaniam ſuo ſceptro coniungeret; etiam laudibus efferentes Archombrotum, eíque propitios deos, & breuem in Siciliam reditum incommodiſſimâ humanitate optantes. Nec Poëtæ defuerunt tã publico argumento; quorũ vnus operà Timocleæ, iam olim ſibi familiaris ad Argenidem peruenit, & muneris ſui ignarus porrexit hos verſus indignãti.

Inſtat Hymen, totíſque parat connubia votis,
Inſtat Hymen: Sed tu cupidum ſuccendere caſtas
Nunc prohibes Gradive faces. O dure, tuíſque
Sævior Odryſijs, ſic noſtra in gaudia pugnas,
Et ſanctò gemitum ferus internectis amori?
Quid queror invidiam Superũ? Sunt iſta faventis
Signa deæ, Paphias fumant cui thura per aras.
Illa coronatis genialem auctura triumphis
Latitiam, differt avidas paulùm improba flammas,
Extimulátque morâ; Ceu parvæ aſpergine lymphæ
Grandior exurgit, laſuſq́, iraſcitur ignis.
Nunc age Threicios molire per ardua currus,
Armipotens, Libycaq́, petens diſcrimina pugnæ,
Hunc Regem cen tu Superos fortiſſimus inter,
Sic hominum primum, magnæ tege numine dextræ.
Vos quoque (Sicania thalamos dum mater in Aulâ
Apparat, & ſimiles miratur Cypria vultus)
Ite leves pueri; bellum vocat; ite per auras;
Et vos arma decent, nec fruſtra tenditis arcum;
Ite Cupidinei cœtus. Sed parcite telis,

Inque

Iuńo feros veſter potiùs ſtet vitricus hoſtes.
Victores Libycâ poſt quam remeabitis orâ,
Gratior hic veſtras vacuabit pugna pharetras.

Et Archombrotum quidem ab amandi dolendique anxiis curis nonnihil reuocabat hæc præſens armorum intentio. Nunc ille laudare, nunc acuere ſuorum ſtudia; videre in armis præludentes vero diſcrimini; inſtituere qui commeatibus, qui telis, qui nauigiis prouiderent. Auxilij enim non vis modò, ſed gratia, celeritate conſtabat; vt ſentiret Hyanisbe, & intelligeret Argenis, quàm ſtrenuus eſſet. Intra pauciſſimos dies, parata in anchoris ſtetit claſſis triginta triremium. Minora nauigia viginti, ad armamenta, & varios vſus comitabantur.

Meleander fidum hominem, & negociorum vſu exercitum, addere Archombroto haud imperitè cogitauit, tanquam ad Hyanisbem legatum. Ita enim reſcire ſe poſſe, quicquid non hoſtis modò, ſed ipſa cum filio Hyanisbe moliretur. Vices rerum, & experientia regnandi, multam ſolertiam capaci animo impreſſerant. Nullam tamen ſuorum negociorum partem cautiùs exigebat quàm delectum eorum quibus ad exteros Reges aut populos legationem concrederet; reputans illos venarum inſtar eſſe; quæ pro ſuo habitu, occultam ſalutis aut morbi vim ex diuerſo tractu terrarum inſpirarent in patriam. Erat expertus, cùm illi ſe priùs, quàm dominum fidémque reſpiciunt, rem patriæ, dignitatem, conſilia, aut ſilendo, aut annuendo prodi. Cùm autem turbulenti impetu animi, aut imperitiâ ſuperbâ laborant; hinc quidem aſperiùs obloquen-

quendo, illinc verò renunciando deteriora, ſæpè turbas concitare quæ ſuperfluæ initiò, ex mutuâ contentione, & ſubinde creſcentibus cauſis, in neceſſarios motus exæſtuent. Pone denique (aiebat) eos eſſe æquabiles; At niſi ingenij vigor accedit, & conſcius fraudum quæ in illos parabuntur; non modò non conſilia gentium deprehendent, ad quas legati ſunt; ſed ſimulatione & quodam obſequio capti, dominos quoque ſuos, nihil verum aut exactum referentes, peſſimâ ſimplicitate decipient. Præter hæc, curabat Meleander vt genio Regis aut populi quem adiri oportebat, commodiſſimus eſſet orator; haud ignarus conſortia morum ad familiaritatis ſuauitatem plurimùm procedere, & ægrè mortales cauere ab iis quos amant. Inter has artes magis anxiè penſabat, quos ſic dimitteret ad Reges exploratum, quàm quibus præcipuas imperij vires in ſuâ Siciliâ traderet. Nec aut amicitias, aut familiarium commendationem ſequutus, etiam ſolebat iraſci, ſi quis auderet ſic dubio pendentíque neceſſarios ſuos aut affines objicere.

Tunc verò impenſius deliberabat, ecquem ſibi quàm Archombroto futuro Principi fideliorem eligeret. Biduum tacita conſultatio extraxit; & denique ſedit rem mandare Timonidi. cui ad ſe vocato ita loquutus eſt. Si eſſes edocendus quam curam, quámque fidem legati nomen velit, non ego te impari onere opprimerem. Volo te in Africam cum Archombroto proficiſci, & meo nomine ſalutare Hyanisbem: apud eam deinde hærere, donec à me ſucceſſorem accipies. Quæ illi Reginæ de bel-

lo,

lo, de filio, de affinitate nuncies, te hodie Cleobulus docebit. Vnum ipse admoneo, ne cuiusquam gratiam meæ anteferas. Quid illic agatur, quid velint, aut possint, ne peperceris referre. Nec time ne hæc fides tibi periculosa sit, si quid scribas quod hi nolint quos lædere nolles. Diu est enim quòd silere perdidici. Timonides non lætior fuit acceptâ dignitate, quàm de scopulis qui in eo cursu latebant solicitus; Sciebat (nam Arsidæ & Nicopompo erat familiarissimus) Archombrotum Argenidi non placere. An hanc autem obiret prouinciam gratus vtrique? Quòd si alterutri in odium veniret, credebat mansuram offensæ memoriam multò altiùs in læso, quàm gratiæ in illo quem iuuisset. Sic igitur Regi; Nec dubito de silentij tui fide, Rex; nec arbitror commissuram Hyanisbem, aut Mauros, vt quidquam nunciem quod tegi oporteat. Sed fortuna varia est, sed tempus, sed homines; denique estis Reges. Si quid tale occurret, non tantùm in tuâ, sed & Cleobuli manu, fata vtique mea erunt; ad quem (vtpote præfectum secretorum) legatos destinare literas suas iubes. Et de tanti hominis fide anxius non sum: Sed quid si alteri hanc literarum præfecturam mandabis? quid si vicariis suis ipse? Vt non hæc fiant; at hoc ipsum nimis supplicij mihi erit, posse contingere. Tum Rex. Non injusti (inquit) hi metus: Verùm si qua eiusmodi erunt, scriptis mihi ipsi literis omnia securè commiseris. At Timonides. Scilicet insolentiam ad te scribendi omnes suspectam non habebunt? Aut non inuidiosum mihi apud Cleobulum, si tanquam damnatâ eius fide, suo muneri, & integritati sic detraho?

Per-

Perplexus ad hæc verba Meleander cœpit ſolus ſpatiari, ratus quæ Timonides tanquam pro ſe attulerat, ad Regum ipſorum ſalutem pertinere. Tunc verò poteſtatem Præfecti ſecretorum animo voluens, non ſine horrore cogitabat quantum ille acceptis legatorum literis poſſet. Tanquam arbitrum rerum, nihil hunc magis quàm quod placet Principi referre. In hac verò libertate, quas cum exteris amicitias ſi velit, non obruat; aut iniurias atque fraudes præcorruptus non mulceat? Quod ſi perfidiam quæ argui poſſit, prudenti ſcelere vitabit; at ipſa negocia narrando torquere, verbiſque premere, aut eleuare omnia poterit; tanquam hoc quoque orator mandauiſſet. Ita ſimul & eadem & diuerſiſſima erunt, quæ illi Præfecto legatus, & Regi ille tradet. Paruo momento deflecti aut intendi negocia poſſunt: & ex ſupercilio aut remiſſione dicentis, ſubitam efformamus, & maximè efficacem, in mentibus imaginem rerum quas primùm audimus. Tantæ quoque potentiæ viros clàm vicini Principes ſolent vel muneribus aggredi, vel, quod valentiſſimum ambiendi genus eſt, arcanâ familiaritate, penè tanquam æquales ſic colere, vt vix intelligant ſe ſolicitari ad turpiſſimam ſeruitutẽ. Si igitur his machinis aut omnino conceſſerint, aut debilitatam ſaltem fidem, non opponent illius Principis conſiliis quẽ illicito fœdere ſic amabunt; ídque apud exteros legatus perſentiſcet; quæ Regis commonendi ſit ratio? Huic ſcilicet quem accuſat literas mittet? hunc iubebit ſua crimina ferre ad Regem? hunc ſeipſum acerrimâ accuſatione proſcribere? Nempe hoc infrequens; dices; Nec deeſſe

alios

alios Optimates, per quos ſcilicet tunc legatus ferat ad Regem proditionis indicium. Imò verò arduæ erit tãtæ accuſationis prouincia (in quâ ſcilicet aut actorẽ aut reum perire neceſſe eſt;) ſi illam hominibus credideris, qui vt ſint ſecretiſſimi ac penè vt taceant, adhuc nimis loquuntur, ac nõ potiùs codicillis inſontibus, mutis, ſui expertibus; quos Rex vnus & legat & premat: Quid ſi præterea tectiora aut minora ſcelera erunt, aut de quibus ipſe legatus addubitet? An inuidioſiſſimâ delatione violanda tunc fama præfecti ſecretorum, delectis hominibus qui hunc apud Regem inſimulent? Nulla pax rebus, nulla dignitati ſecuritas. Et ſæpè legatus tantis inimicitiis poſthabebit officium. Sed vt eiuſmodi Præfecto fides & probitas inſit; at ſaltem, quod ſæpè fit, ſi in gerendis rebus diſſentiet legatus ab illius ſententiâ, & quid ipſe cenſeat referre Regi volet; quî hoc fiat, ſi per hunc ſolum ſenſus ſuos Regi oſtendit? Non enim in ſe pugnabit iſte Præfectus: non ſe deſeret, non fouebit aduerſa, legatum odiſſe pronior, quàm ſenſius illius Principi commendare.

Meleander, cum hæc omnia eius animo nec cogitans ſubjeciſſet Timonides, agitare ſimul cœpit de remediis in illa diſcrimina. Erat quidem tanta virtus Cleobuli, vt in eo non hæreret ſuſpicio; Sed ordinare non tantum in præſens, verùm ipſis nepotibus rempublicam Reges debent; & ineptiſſimi in vnius hominis virtutem cultûs & admirationis eſt, publicum munus ſi quo ille fungitur multiplici liberáque poteſtate attollere; quaſi fatale ſit vt ea ſemper dignitas cadat in probos; cùm potiùs ar-

matura

matura sit viribus suis temeritatem eorum qui ambitu vel errore in eam succedent. Secum ergo constituit anxiè legatis præcipere, vt quoties illi Præfecto scribent, ad Regem etiam destinent codicillos; non prolixos illos quidem, nec graues negociis; nisi occurrant quæ non interpositâ alterius fide nunciare præstiterit. Hac arte, nec laboraturum Regem breuium literarum, & plerumque non seriarum, lectione; ignarúmque Præfectum quid illic scriptum sit, bonâ vtique fide quæ ipsi legatus mandauerit, quæque senserit, relaturum. Sed & hunc quoque præter legati inuidiam accusari improuidum posse, non suspectâ illius ad Regem literarum frequentiâ. Ea autem sic demum processura, si rex tanquam salutis aliquod pignus, acceptas epistola continuò leget, & cæterorum omnium oculis sanctè subducat. Ita enim & legatis in securo futuram libertatem: & neminem resciturum seria an quotidiana perscripserint; quo Regi magis in integro, dissimulandi consulendíque potestas sit.

Sed instituenda hæc sensim, & propemodum non sentiente Cleobulo: & auspicandi pulcherrimam rationem offerri hoc discessu Archombroti; quasi daret suo in eum amori, vt de ipsius valetudine iuberet Timonidem destinatis ad se literis nunciare. Clàm igitur Timonidi imperat, vt si quæ essent soli Regi perferenda, vni sibi concrederet; & ne suspicioſæ literæ essent, si rarius & veluti extra ordinem mitterentur, scriberet non Cleobulo quàm sibi frequentius. His præceptis ornatum dimisit; cúmque paulò pòst adesset Cleobulus, rursus iuue-

ni

ni imperauit, quàm ſæpiſſimè ſcribere, nec Cleobulo modò ſed ſibi, de valetudine ſucceſſúque Archombroti; Paria facturus vt quiſque ab eo legatus mitteretur ad exteros; donec mos ipſo legatorum ambitu conualuiſſet, amantium hoc per literas maioris dignitatis cum Rege conſortium.

Omnibus ad nauigationem maturis, cùm Archombrotus ſalutaret Argenidem, diſceſſúmque excuſaret; illud quoque miſerrimam virginem torſit, quòd is necdum ſentiret ſe deſpici; Et ipſa ſui amoris opinione inimicum auxiſſet tot opibus, tot ſtudiis Siculorum. Faſtidiosè ergo reſpondit, probare ſe quòd ad matrem rediret. Nemini enim meliùs quàm domi ſuæ eſſe. Tetigit Archombrotum non perplexa verborum acerbitas; quam dicentis ſpecies & auſteritas augebat. Sed nec queſtus, nec iurgia, tempus aut locus ferebant. Potiùs veluti non ſenſiſſet ſe ad exilium inuitari, reſpondit, ſanctiorem patriam, & cui plus deberet, illam videri, quæ dominæ, quàm quæ ſibi primam lucem infuderat. Dum hæc loquitur, interuenit Meleander: quo conſpecto remiſit Argenis de rigore verborum, refecitque inuita Archombrotum; Qui poſtquam litauit in arenâ, cum omni exercitu ſubiit mare: Satis loquutus Proceribus qui in eâdem triremi vehebantur; ſeceſſit tanquam acquieturus, & animum laceſſentibus curis aperuit. Nam Argenidis ſermo turbulentiſſimè in mentem redierat. Quid verò excitaſſet hanc in virgine crudelitatem? Penè ridiculè admonuiſſe quietis domeſticæ, an erat improperantis quòd omnino abibat, an ſimpliciter ſua fœdera aſpernantis? Sub hæc reputans quic-

quicquid antea ab Argenide aut mite aut seuerũ acceperat, vix regebat molestissimã metuendi sperandique discordiam. Quod præterea Aruspex in littore significauerat, numina nauigationi annuere; ò dolor! an sic intelligendum, vt dij interdicerent reditum, prosperis sed veluti fatalibus ventis discessum vrgentes? Hæc & similia dolendi argumenta congerenteu; vrebat maximè Poliarchi memoria; de quo quicquid erat à Seleniſsâ retectum Meleandro referente didicerat; cùm optimus senex nihil iam suo Archombroto taceret; & quòd de filiæ rebus ipsâ denique famâ erupturum credebat, mallet suo indicio peruenire ad generũ. Inter istas cogitationes suspenso iuueni, dabat tamen vtiq; fiduciam Meleander, amore in ipsum præcipuus, & nuptiarum conciliator. Sed quid suarum rerum displicebat Argenidi? aut potius quis puellæ tantopere alius placebat? Ille nempe Poliarchus; Quem, ô, inquit, si mihi fata obuium dabunt, quantò lubentius quam ipsum Radirobanem, hac manu, hoc ferro, de amore atque vitâ dejiciam! Et verò meretur odio meo oppetere tot malorum mihi author, ac virgini; quam nisi carminibus teneret, ego tam claro sanguine, tam opulento regno, tot amoris indiciis, ac etiam (fas sit tacitè cogitare) non ignobili fortitudinis exemplo, flexissem. Sed illum suâ obscuritate tutum vnde quæram, aut quò persequar? Nisi esset hac spe minor quam improbè concipit, non tam diu abesset; aut vbique secretus fugeret conscientiam Meleandri. Hei mihi! sed & si occurret patebitque iræ meæ; & eâ forsitan quam meditor vltione iam dubiam virginis mentem

peiùs à me auerterim. Imò certus ſum vitam illius mihi obſtare; An item ſit obſtitura mors viderint dij. Certè nec de mortuo quicquam ſperare ipſa poterit; & ſciet vtique fortiſſimum fuiſſe qui vicerit.

Sic apud ſe digerebat Archombrotus malè ſana conſilia, interdúmque dolebat, quòd Poliarcho olim amico ſic iraſci cogeretur. Nondum verò ab illius oculis Siciliam venti remouerant, cùm Gobryas haud procul Syracuſis anchoras iecit; miſſóque ad terram præcone vbi Rex degeret quæſiuit. Cùmque audiſſet imminentem pelago arcem, quæ Epeircte dicebatur, ab illo tunc incoli, ipſe vnicâ triremi Syracuſas conceſſit, tanquam commeatuum causâ. Miſit inde delectos, qui Regi ſignificarent Gallorum magnam claſſem in Græciam indéque in Aſiam nauigantium tempeſtatibus ſparſam per æquor fuiſſe. Huius partem in Siculo mari expectare ſocios, ſi fortè ab errore illuc quoque agerentur. Petere ipſum ducem, vt liceat colloqui Regi. Nam Principis tanti conſpectum, pro maximo tempeſtatis precio ſibi fore, quæ hæc littora dediſſet. Meleander, vt humanitate præcipuus erat, quamuis ambigeret quid Gallorum tanta claſſis in Græciam vellet, tamen ad colloquium inuitatus non renuit. Venit igitur Gobryas cum amicis ſeruuliſque omnino viginti: Cui expeircten intranti obuiam miſſus Eurymedes, ad ſe hoſpitem deduxit; & humaniſſimum expertus haud perfunctoriè commendauit Meleandro. Poſterâ die deductus ille ad regiam, ſui expectationem, quantam Eurymedes fecerat, facilè impleuit: Niſi quod ſentiebat Meleander,

cùm

cùm quæreret cui cœpto hanc Gallia classem ornasset, non syncerè aut simpliciter responderi. Itaque exploratorem veritus esse, honorarios custodes clam tribuit; qui ineautum, nec ratum se timeri, solerter obseruarent.

Sed Gobryam altior cura versabat, quâ arte quóve ductore, secretò colloqueretur Argenidi. Memor tandem purpuram, quæ nullibi preciosiùs fulgorem, quam in Galliâ admittit, in nauibus suis esse, ei à Poliarcho præparatam; hanc afferri ad se jubet, tanquam in hospitij gratiam regiæ virgni donum. It illa iamdudum non minoribus curis concussa, secum vehementer quærebat, an sperare auderet has naues à Poliarcho præmissas maiorem comparante exercitum. Sed parumper huic solatio innixa, rursus consuetudine lugendi ad deteriora reuoluta est; vt & ludibrio sibi esset hac tantillâ jucunditate spei quam hauserat. Sed quid Arsidas morabatur? cur non procedebant promissa Poliarchi? In ipso, an fortunâ, tarditatis causa erat? Exierant destinati menses ad reditum. Ipsa viuebat non illius auxilio, sed infelicitate Archombroti, quem in Africam bella vocauerant. Heu in meos luctus, fortis, & sapiens, & dignus amari, Poliarche? cur ego te vidi; cur etiam vna placui quam multiplici morte conficeres? Ego si te nesciissem; hoc quidem ipso vixissem misera; sed saltem non sensissem. Non deerant toto orbe quas amares feliciùs. Do virtutum tuarum immeritas pœnas, quarum vnaquæque me diuisam, me fortasse contemptam ad interitum adigit. Hei mihi! quid si & ipse non leuiora iam quereris? quid si dolore quem sentis, & illo quem in

me ſuſpicaris, obrutus iaces? timéſque præcipuè ne tibi potiùs irata quam fortunæ, in culpam fatorum te tranſcribam? Sponſi felices quibus vel celeriter ſucceſſit; vel qui deorum contumaciam & dolos exierunt ſubitâ morte!

Sic fortè quærenti cùm iam aliquot dies in aulâ Gobryas traxiſſet, nunciauit Eurymedes, hoſpitem Gallum ei donum afferre purpuram in Galliâ tinctam. Non recuſauit virgo munus aſpicere; hoc ipſum ad commoditatem colloquij à Gobryâ ſubornatum; & maiora quàm quæ credebat Eurymedes afferri, penè iam ſentiens. Cùm ergo intraſſet Gobryas, explicuiſſétque inuidioſam vel Tyriis muricibus mercem, non Argenis ſatis quæ monſtrabantur cernere; non aut loqui compoſitè, aut loquentibus ſe præbere. Adeò omnes ſenſus rapuerat trepida expectatio aliquid de Poliarcho audiendi. Parum aberat quin prior interrogaret ignotum. Sed Gobryas illi admotus, cùm muneri inſpectando intentiſſimos omnes vidit; voce ſubmiſsâ; Vt, inquit, hoc donum author precioſius faciat; miſit ille ad quem Arſidam legauiſti. Exciderant ad hoc verbum Argenidi vires; vt ex trepido ſilentio intelligeret Gobryas altiſſimè tactam eſſe. Itaque alia quædam publicè loquuta, velut muneris gratias haberet, ſecretò Gobryæ dixit; Quæſo te, hoſpes, hac veſperâ domi ſies. Arceſſam te, vbi ſublapſa frequentia ſolitudinem faciet. Sub hæc Gobryas diſceſſit; & ipſa laudare impensè inter mulieres cœpit oblati velleris nitorem; precium deinde augere, & ſic loqui Timocleæ; Hoc donum ſimplicis liberalitatis credi vix poſſet. Facilè hoſpitem

tem censeam Regi aliquâ de causâ supplicaturum; & hoc munere sibi suffragium meum parare voluisse. Nam & orauit, vt se, vbi ocium esset, liberiori colloquio dignarer. Volo hodie hac curâ defungi: Vt si quid impetrabile in votis est, operam promittam; Sin latent grauiora, ne supplicem vanâ spe extraham; & non imparia suæ purpuræ dona remittam discessuro. Haud multò post in hortum secessit; qui fortè Meleandro ad venationem profecto infrequens erat. Itaque ipso viridarij secreto admonita, Timocleæ imperauit, vnum ex corporis custodibus mittere ad Gobryam, qui eum ad hortum produceret. Ille Argenidi sibique non defuit; cui vulgaria aliqua percunctanti cum publicè respondisset, paulatim veluti lapso ad varia sermone, magisque intenso, secerni à reliquis cœperunt, solique ambulare. Tum Gobryas: O domina, inquit, non Siciliâ tantùm & Galliâ tuâ, sed quantumcumque in vrbe regnorum est digna; ignosce Regi meo quòd me priorem vides. Causam moræ ingratissima tempestas facit, quæ cum classe venientem depulit à cursu. Nos quoque electi in Africam fuimus: Ego, inquam, & Arsidas, qui pridie tempestatis in me inciderat. Et is quidem per Libyæ oras tuum Poliarchum vestigat, legationem obiturus quam mandasti: Isthuc verò nauigaui, siue Rex iam adesset, accessurus exercitui quem maximum ducit; siue adhuc expectaretur, tibi interim traditurus tantillam hanc classem. Etenim tuum nutum simpliciter manemus. Vtere nostro sanguine quâ placebit. Scio te solam esse, in quâ verissimè Rex meus aut despici possit aut coli.

Sic loquutus, literas Arsidæ porrigit, in quibus ferè eadem quæ ipse memorauerat continebantur. Quibus lectis, vt amor nunquam quietus est; Quid ergo credemus (inquit Argenis) Rege vestro esse factum? Si pepercisset illi tempestas, an credis diligentiorem alium futurum, ex quo de eius aduentu cognoscerem? Hic Gobryas, quamquam & ipse non intactus eo metu, tamen multa congessit, quibus naufragij suspicionem auerteret. Nam nec, inquit, cum vnâ aut alterâ naui maria sulcat. Naues longæ, & triremes vltra quinquaginta sunt quæ illum comitantur. Etiamsi prætoriam nauim (quod dij non siuerint) tempestas sæuisset, an tot nautæ, tot milites, non manus & humeros præberent, quibus charissimus Rex proximo nauigio imponeretur? Sed nec credendum est, aut totam Regis classem obrutam vndis; aut qui cladi superfuissent non iam nobis funebria nunciaturos. Nimiò citiùs quæ obsunt, quàm quæ optamus amat fama ignobili gaudio nobis ingerere. Ne injusto denique metu crudeles nobis simus; respice has triremes quas duco. Iisdem cum Rege fluctibus iactatæ sunt. Nullam tamen ex iis tempestas expugnauit. Vel itaque Regem, in remotiores delatum oras existimo; vel corruptis vi ventorum armamentis iacturam reparare. Neque enim soli nauigationi, sed & bello exercitum adornat. Intra paucos hos dies, videbis, Regina, feruentem Siciliæ oram fortissimis viris; qui omni studio exprobrabunt hostibus tuis, si quos hîc habes, quòd virtutem apud se genitam indiligentius coluerunt quàm nos externi. Erecta consolatione tam magnifica virgo, adhuc tamen

de

de Poliarcho anxia erat. Ardebat præterea Gobryam prolixiùs percunctari tam de illis quæ sciebat, quàm de ignotis. Dum enim de Poliarcho loqueretur, seria ac leuia virtute amoris delectabant. Sed nec tempus sinebat, iam vesperâ obscurum, nec familiarium curiositas inter se quærentium, quid tantum cum Gallo loqueretur. Rursus igitur suam opem promittenti: Ego, inquit, quid ex re vestri Regis sit, maturiùs expendam. Tu cum Eurymede sis frequens, cui ipsa commendabo amicitiam tuam. Finge autem idoneas causas non recedēdi à littore; hisque ego fauebo apud patrem. Facilè quoque inibo rationem, quâ sæpiùs ad colloquium meum, & sine suspicione, peruenias.

Hoc dimisso, cum quæreret Timoclea, ecquid ille voluisset; Nihil magnum, inquit, Argenis: nisi fortè nondum explicuit animum suum, & primo congressu noluit grauis esse. Laudauit benignitatem hospitij; orauitque vt suarum nauium vna, cui supellectilis pretiosissima insunt, in hunc portum recipiatur, non isthic plus biduo hæsura; intra quod tempus quædam tempestate corrupta refici possint. Ad hoc se operam meam apud Regem expetere. Sub hæc verba in cubiculum virgo regreditur; accersitúmque ad se Eurymedem iubet agere hospitis curam; quóque solertiùs falleret; Est, inquit, vt illi xenia paremus, saltem iis quæ obtulit nec pretio nec venustate cedentia. Hæc dum quærimus, vide ne ad discessum se comparet. Satis erit breuem ad moram vel dilata venatio, uel promissum spectaculum. Iterum moneo, caue, Eurymedes, ne improuisus hinc abeat. Ita institutum vbi di-

miſit, & quietis ſpecie nox dedit ad curas libertatẽ, tunc reputare exitus omnes cœpit; tunc ex re conſilium capere, fortiuſque quàm antea, & Reginæ more dolere. Poliarchum, ſi viuebat, eſſe venturum, iam ipſa Gobryæ claſſis, iam Arſidæ literæ certiſſimâ ratione monſtrabant. Quærenda igitur remedia, quibus illi viuam quoque ſe ſeruaret. Sin ille perierat, ſe demum non victuram. Sed quâ ratione, quóve prætextu, Gobryæ claſſis aſſideret Siculo littori? Neceſſarium tamen hoc erat ad ea quæ cogitabat ſubſidium. Sic enim decreuerat; Si prius rediret Archombrotus, quàm de Poliarcho quicquã certi eſſet allatum clam fugere ad has naues; & vel inde petere Galliam, vel coactâ Siculorum factione abſtinere à nuptiis ad quas pater adigeret. Haud incommodè tandem ita rem commenta eſt. Primo mane ad Meleandrum iuit; & Siciliæ ſolitudinem queſta vereri ſe dixit, nẽ Radirobanes, vbi Archombrotum audiſſet cum præcipuis Inſulæ viribus iſſe in Africam, rurſum raptui imminens aut ipſe veniret, aut militum in ſe partem ad improuiſum belli emitteret. Nihil ergo ſecurius, quàm Gallos aliquo propitio numine ad ſe adnectos mercede conducere, qui littorum cuſtodiam agerent; vt ſi bellum ingrueret, peregrini iacturâ ſanguinis, Sicilia defungeretur periculo. Negocium vnius menſis fore; intrà quem poſſint de Archombroto & Radirobane referri certiora. Et Gallos nondum (vt audiuerat) ex tempeſtate ad nauigationem inſtructos, non ægrè tantilli temporis moram addito precio auditu-ros: qui præterea nec tam pauci ſunt (inquit) vt iuuare non poſſint; nec eo numero, vt metui à Siculis

debeant

debeant, si auxilium in perfidiam mutent. Cùm patrem his verbis permovisset, secretò deinde Cleobulum, & postea Eurimedem vocat. Vrget suos de Radirobane metus. Gallorum præsidia ostendit, quorum opera haud magno precio emi posset. Cúmque illi in contrarium disputarent; nam nec ignotis benè credi, nec viros insulæ deesse; liberius Argenis; Si hoc, inquit, Siciliæ non tribuitur, at meo timori tribui volo. Regem in meam sententiam jam perpuli. Mihi non probabitur, qui eum in aliam partem consiliis suis flectet. Hæc imperiosius urgentem, neuter ausus est importunâ irritare prudentiâ. Regi quoque ambitiosè authores fuerunt, præsertim cùm Argenis adesset, ut Gobryas ad littoris custodiam invitaretur: Et ille, quandoquidem ita censetis, inquit, tu homini colloqueris, Eurymedes. Scisciture an hîc moram pati possit. De mercede deinde viderimus. Eurymedes mãdato defunctus, Gobryam non difficilem habuit; haud ignarũ id commentũ ab Argenide esse. Operâ igitur suæ classis in mensem promittit, solâ mercedis mentione offensus. Nã quò mãgis probaretur, liberale præsidiũ, & in amicitiæ tesseram offerebat.

In hoc statu res Siciliæ erant, dum Arsidas omnibus Africæ partibus triremem applicat, & quacunque se brevia terris insinuant, scaphâ provectus interrogat agrestes, si qua de illis littoribus visa esset classis externa, aut ullos omnino mortales ad eos tempestas rejecisset. Iámque irrito labore defessus languebat, æstum præcipue non ferens, quem Auster inspirabat ab arenis mediterraneis allapsus; cùm opportunissimè factum ut Mauritaniæ fines contin-

contingeret, ſuccederétque ad littus in quo non grandis portus, & inde ſtadiis octo modicum oppidum incolebatur. Fortè fuit, ut tunc in portu ſpatiaretur illius regionis Præfectus, inter paucos fortitudine & prudentiâ inſignis. Ille Arſidâ vidēs, quem vultus habitúſque peregrinum hominem eſſe monſtrabat, blandiſſimè acceſſit; & tam magiſtratûs ſui quàm humanitatis officio, de patriâ & negociis rogavit. Cúmque Arſidas, quò multa, & varia memorandi neceſſitatem effugeret, quia Gallicâ triremi vehebatur, ſe ſimpliciter Gallum eſſe dixiſſet, ſtatim Maurus inſiluit in amplexum; & ſatis eſt, hoſpes, audiviſſe Galliæ nomen, inquit. Omnia vobis debemus. Procede ſodes in urbem hanc; & quacunque te navigatio vocabit, ptimùm apud nos à jactatione ſali refectus, novis commeatibus triremem onera. Stupebat Arſidas ad inſperatæ benignitatis prodigium in externâ gente atque incognitâ. Subire igitur terram comites jubet; præfectóque dexterior, & ab omnibus cultus, proximi oppidi viam exorſus eſt. Veritus deinde ne procedentibus colloquiis proderetur non à Galliâ venire; videretúrque humanitatis officia aliis debita, aut parata, quæſiiſſe mendacio, paucis recenſuit, eſſe quidem ſe Siculum: Sed quia Gallicis remigibus utebatur, quærebátque præterea Galliæ Regem, ſe Gallis, cùm de gente rogaretur, annumeraſſe. Nempe, ſubjicit Præfectus, illum quæris, abſque quo in ſervitutū externam omnes Mauri conceſſiſſemus? Monſtra hæc Arſidæ erant; omnium quæ illic Poarchus geſſerat ignaro. Ergo ne aut ipſe diutiùs, aut Præfectus erraret, haud perplexè rogavit quid novi

novi accidisset; quodve beneficium à Galliâ processisset ad Mauros. Se enim vi ventorum in ultimâ Africâ propulsum, & diu jam errantem, hæc nescire. Tum præfectus aggerere omnia cupidè cœpit; quâ insolentiâ Radirobanes bellum movisset; &, ut veluti ad condictum, diis ferentibus cum exercitu advenisset Rex Galliæ. Quæ deinde belli fortuna, quàm varii sub brevissimo tempore casus. Sed ambitiosè morabatur in Radirobane occiso; ut pugna acris fuisset; ut anceps aliquandiu fortuna; & victor haud perfunctoriè vulneratus. Ast ubi narrandi serie Radirobanem Gallici Regis manu perculsum in terram deduxit; non tenuit diutius lætitiam Arsidas; sed vultu sic diffuso ut constaret lætitiam non fingi; Cæsus ergo est Radirobanes? Ille Sardiniæ Rex? ille nuper a Siciliâ reversus? & quidem à Gallico Rege? cui ne frustra exultem, quod nomen, mi hospes, est? Tum Maurus; Geminum illi nomen est, inquit: quo errore & diu lapsus sum, & vidi alios errare. Modò enim Poliarchus, modò Astioristes à suis appellatur. Assertus est hoc sermone Arsidas in certissimi gaudii sensum; adeò ut & Mauros qui eum deducebant penè in eandem affectuum suavitatem adigeret. Non curarum meminerat, non laboris. Tantùm, quasi diis loqueretur, rogabat quæ fata, quæ sortis inimicissimos Reges compulissent in Africam; aut quod numen sic ordinavisset, ut sanguis Siculis odiis debitus tanquam Africanæ utilitati penderetur. Ad se deinde ex hac contemplatione regressus, quærebat quò se ab illâ victoriâ Poliarchus recepisset; At Iuba (ita Maurus vocabatur) retulit

adhuc

adhuc vi vulnerum ægrum, jacere in Mauritaniæ regiâ urbe. Illinc omnino expedito equiti quatuor dierum viam esse.

Inter hos sermones in urbem pervenerant; & Arsidæ peritos viarum exposcenti, quibus duceretur ad Regiam (nam recruduerant venti, & timebat ne repetitâ injuriâ tempestas penè repertum Poliarchum eriperet) Iuba negavit itineris copiam se facturum, priusquam exta Hospitali Iovi sacrata simul prosecuissent. Æstus erat; & in horti umbraculis deductus Arsidas super appositos thoros epulas expectabat; gratissimis Iubæ sermonibus, de bello, & Poliarchi victoriâ, moram subinde fallentibus; cum tandem opulento convivio mensæ convivas ad se convertunt. Et subitum luxum miratus Arsidas, nihil tamen altiori intentione spectabat, quàm inter promulsidaria esse varij generis poma ita glacie circumvenienti inserta, ut aliorum pars emineret extra hoc frigus, alia prorsus condita tamen sub lucentis aquæ crustâ nativo colore cernerentur. Quid potissimùm crederet ambigebat, novitate illâ concussus. Certè enim hæc poma recentia erant; rursúsque sub illorum mensium syderibus aquæ frigore non coibat. Tum ne fictâ imagine luderetur, primùm manum glaciei admovet; quæ ut justo rigore digitos ussit; ut non posset dubitari quin aqua hæc esset; & verissimo quidem gelu concreta; mox & poma dentibus tentat; & hæc quoque nativo sapore mitia erant; nisi quòd ad nimium algorem obstupescebat gustus. Delectatus admiratione hospitis Iuba, invitabat ad cibos admiratione nimiâ cunctantem. Sed Arsidas cum risu

quæ-

quæsivit, quâ ille ex Scythiâ cum Africæ arboribus mistâ hanc gustationem prompsisset: Tum Iuba; Vt magis mireris, inquit, cùm in hortum intrasti hæc poma adhuc ex arboribus pendebant, & quæ modò est glacies ex fontibus unda manabat. Geminato stupore Arsidas hæsit, exquisitoq; ab Iubâ, quo carmine, quóve in antro, tam subitò natura se mutaret. Et ille, Nova est, inquit, apud nos hæc ratio revocandi arte hyemem sub medio sole; quam exequar postquam mulsum gustaveris. Aderat puer Ægyptius cum mulso, quod in calice præferebat, & ipso ex glacie facto: quo exhausto cùm in terram a puero collideretur, dolerétque Arsidas fragile quidem, sed in æstatem pretiosum vas perire; Noli indignari (inquit Iuba.) In singulas potiones usus ejusmodi scyphorum est. Iteratò eundem in mensâ conspici vile esset. Nihil amplius gustabat Arsidas, avidus cognoscendi quâ arte ad naturæ veritatem sic perveniretur; Cùm allata sunt variarum formarum ex ære prototypa. Orbium, poculorum, paropsidum, omnis deniq; convivalis instrumenti species erant. Tum Iuba; hæc sunt claustra, quæ aquis infusis glaciem concipiunt. Quippe unumquodque operculo suo sic tegitur, ut oræ invicem cohæreant, exceptâ foraminis angustiâ, per quam aqua liquitur in interiora; quo modo ex stanno vel plumbo fusilis supellex conflatur. Alveolo deinde ligneo illa deponimus, cujus fundum sale primùm nigro illo, parúmque contuso, & mox nive contegitur; quæ nobis semper ad manum est, fulta straminibus, & in umbrâ antrorum toto anno inviolata. Supra ipsa deinde prototypa, in alveolũ sic demissa, pari modo

nix quoque aliquoties cumulatur, ſale toties interjecto. Ita hæc aqua illo in ære ad glaciem præparata, accipit undiq; circumjectæ nivis frigus; quam ſal acri miſturâ vetat liqueſcere; in locis præcipuè umbroſis, qualia vini aut olei apothecis effodimus. Trium circiter horarum ſpacio coit aqua; & ſi quæ poma inſeruimus, qualia nunc miraris, hærent ſepta in glacie. Æſtu deinde languentibus grata eſt hæc vis nimij frigoris; quam & ipſa novitas commendat. Nuper enim neſcio cujus non inepta luxuries, hoc ſolatium invenit.

Oblectatus narratione Arſidas, licentiùs marcenti ſtomacho ingerebat hæc poma, quibus corrupta frigore aqua rigorem inſinuaverat; ſimul avidè novis ſemper ex glacie calicibus bibebat, ſummo frigore ſitim, ut ſolet, acuente. quamquam interdū Iuba monebat, periculoſam intemperiem eſſe, niſi parcè utentibus. Sed cùm de prandio ſurrexiſſent, & Arſidas calidæ uſum multo joco traduceret, paulatim omnes nervos receptæ hyemis malignitate ita laxari ſenſit, ut egeſtas hinc inde epulas penè anima ſequeretur. Iuba non miſericordiâ tantùm motus; ſed & metu, ne huic ſponte mortem crederetur propinaſſe, nulli ſedulitati parcebat: Solari Arſidam, medicóſque urgere; & nunc ſuos, nunc illius miniſtros verbis convenientibus affari. Vt verò in deterius fama attollitur, Arſidam fato propinquum haud tardè vulgatum eſt. Dum trepidant comites, ſervulique; quidam illius mercenarius ex Euboeorum coloniâ, qui in Oſcis Neapolim condiderant, tempus locúmque furto nactus, haud modicam prædam egit. Sacculus erat ex carbaſo quem

ſub

sub veste reconditum idoneâ curâ Arsidas servabat. Illic pretiosum aliquid inesse Græculus diu antè cõjecerat. Dúmque vestes laxantur ægrotanti, & sui ignaro, ipse familiaris officij simulatione accessit, detraxitque non sentienti sarcinam, & cæteris pietate & metu occupatis, sese domo proripuit.

Vbi autem primo impetu mali sedato, Arsidas loqui potuit, à Medicis quæsivit, quid de periculo suo, quid de itinere sentirent. Medici prospera esse signa ad valetudinem respondent: Sed ventriculum & cæteros nervos, qui intemperie frigoris afflicti, febrim toti sanguini asperserant, aliquâ quiete recõponendos esse. Optimè actum iri si non ultra quatriduum morbus profectionem differret. Ille cum diis questus tali in tempore moram offerri, ad Iubam convertitur. Et literas, inquit, quas ad Regem Poliarchum habeo, nefas esset hîc sisti meo casu. Si dabis qui viæ duces sint, has statim per unum ex meis transmittam ad Regiam. Hîc deinde acquiescam patientiùs, donec ire per morbum licebit. Laudavit Iuba consilium; addiditque; præstò esse qui quemcunque Arsidas destinasset, ad Regiam comitarentur. Tum Arsidas fasciculum quærere, cui erant literæ Argenidis commissæ. Prorsus is erat qui domesticâ mercenarij fraude perierat; quem ut à veste divulsum obstupuit, & vidisse omnes negarunt, statim vires furiosa indignatio suffecit. Prohibentibus medicis exiliit de lecto, interminatúsq; est domesticis suis mortem, ni properè redderetur charissimum pignus. Vrgebat insanus quæstionem, deósque appellabat & homines; nec sine suspicione circumspiciebat in Mauros, qui primùm ægrotanti ad-

adfuerant. Spoliatam deinde intuens veſtem, & nunc illam, nunc ora dilanians, quærebat quis familiarium propiùs ægrotantem acceſſiſſet. Sed omnes adfuerant, & tali in ſtatu in pietate poſuerant tangere collabentem. Tum demum eadem doloris acerbitas, quæ languẽtis robur intẽderat, conſumptis viribus, pejus invalidum dejecit. Ægrè ſuffitu, & violentis odoribus reddita vox eſt: quâ ut primùm uti licuit; Si me, inquit, fortuna deſtituit, morbo, & furum audaciâ violatum: at non ego me deſeram, non Principes meos. Date cerâ & ſtylum. Hodie ad Regem ſcribam. Intra biduum, etiam vitæ periculo, utcunque lecticâ viam exordiar. Protinus Phorbantem vocate: Hunc volo cum meis hodie literis proficiſci. O fortuna! Is ipſe Phorbas erat, qui cum furto aufugerat. Ergo & in navi, & per urbem miſſi qui quærerent, tandem renunciant, fruſtra operam à ſe conſumptam. Statim Arſidæ ſuſpicio ſceleris incidit: quam tamen diſſimulans, ad forum, ad portum, redire præcepit, qui non profuturâ diligentiâ abſentem veſtigarent. Nec ſegnius advocat Iubam; ſubmotiſque cæteris; Fallor, inquit, aut perfidia mercenarij mei hanc ægritudinem mihi facit. Cur enim lateret, præſertim me ægro, & vitæ ambiguo; niſi prædam ſcelere nactus, non me tantùm, ſed & Africam fugeret? Si amatis Poliarchum, vindicate injuriam quam latro huic intulit. Dimitte ad proximos portus, qui nuncient ne ullus temerè peregrinus in navibus recipiatur. Sed quàm occultiſſimè poteſt procurâda hæc quæſtio; ne ſi reſciſcat exploratores in littore eſſe, aliâ fraude noſtram ſolertiam eludat. Ego apud meos hodie diſſi-

dissimulabo me quicquam duriùs de eo suspicari; ut fallamus flagitij consortes, si quos forte apud nos reliquit. Iuba rem curæ sibi fore asseruit; statimque per homines fidos vicinorum portuum magistratibus quæ videbantur scripsit.

Sed hæc Phorbas antè conjecerat, meriti sui conscientiâ acuente metuendi solertiam. Is perpetrato scelere adhuc ignarus quid esset in furto, latebras ad recognoscendam prædam, quæsivit; scilicet si nihil inveniret perfidiâ & periculo dignum, omnia ad Arsidam relaturus; quasi hæc ægro, nec sentienti, ad tutiorem detraxisset custodiam. Ecce autem exsolutus fasciculus catenulam primùm dedit ex gemmis, quæ nexili auro ligatæ, per æqualia spacia tumebant; Tres deinde annulos cum grandibus gemmis, modico lino divisos, ne attritu venustas artificij periret. Pauci in fundo resederant nummi ex auro; quæ omnia Arsidas, ad incerta fortunæ, corpori suo applicita servabat. Præter hæc, tabellæ inerant, longè Arsidæ pretiosiores reliquo censu, illæ quæ itineri dederant causam, ab Argenide ad Poliarchum. Phorbas omnibus diligenter inspectis, suæ quidem audaciæ gratulabatur gemmas & aurum. Sed hæ eum literæ turbabant. Ad Poliarchum videbat esse missas. Vnde tamen, aut à quo, non noverat; & verebatur, ne plus illæ turbarum, plus in eum exploratorum cierent, quàm aurum aut gemmæ. Ire ad portus non placebat, vix dubius hos in se obsideri. Interiora Africæ, nec fidem in hominibus promittebant, nec exitum, quod quærebat, habebant in Europam. Tandem sceleris & necessitatis ingenium, ad

novi facinoris pericula incertum coegit. Iret ultrò ad regiam; Poliarcho eas literas daret, & in ipso scelere, præmia summæ fidei ambiret. Postquam igitur fallendi rationem, omnémque mendacii contextum polivit, in proximum oppidum profectus, illicq; percunctatus quæ via ad regiam duceret, celerrima sibi & illi quem viæ ducem assumpserat jumenta conquisiit. Tertio die, urbem ex montis cacumine inspexit: Tum equo, & ductore dimisso, ipse solus pervenit ad custodes, vultúque pallenti (quippe quem excomposito exterminaverat cursu) se ad Regem Poliarchum festinare, ambitiosè iteravit. Illicò deductus ad arcem est. Et tunc quidem minùs vacabat Poliarcho, post longam fortè insomniam acquiescenti. Sed Phorbas ad Gelanorum deductus, cum supercilio monstrabat, se magna, & quorum procuratio celeritate constabat, nunciaturum advenisse. Quis esset dicere jussus; Regi inquit, melius, dixero. A Siciliâ ad eum advenio. Literas fero; & heu vereor ne hac ipsâ morâ quam facitis, corrumpatur negocium, cui delectus, penè in cursu spiritum amisi.

Siciliæ nomen audisse; illinc quoque afferri literas, & nuncium aliquid ingens trepidatione præferre, visæ sunt Gelanoro causæ idoneæ dormientem Poliarchum compellandi. Sedatior tamen accessit ad stragula; ne terrorem à somno excitatis, & adhuc sui incertis, periculosum, primæ Regis vigiliæ infunderet. Tussi igitur, & modico vestigiorum strepitu pulsatum, ita affatus est. Adsunt, Rex, à Siciliâ literæ; & nuncius nescio quid festinat. Nihil cunctatus Poliarchus resedit in lectulo, & nuncium

tium adduci præcepit. Intrat ergo immani fiduciâ cubiculum Phorbas quod ſecundum deos potiſſimùm timere debuerat; ornatámque ſabulam, non plùs verbis quàm geſtu & fronte, in hunc modum exorſus eſt. Ego, inquit, ex Arſidæ amicis ſum, ò Rex. Is ad te Siciliâ proficiſcens, inde ſecum me abuexit. Cùm te diu quæſiiſſet, tandem ad victoriæ tuæ famâ curſum huc tenuit. Nec jam procul eramus littoribus, cùm noſtrum navigium peiratæ tribus lembis circumſiſtunt. Arma pauci habebamus; placuitque compluribus ante pugnam deditio. Ita proditus Arſidas cum familiâ & ſarcinis in eorum poteſtatem conceſſit. Sed cum direptis omnibus, novæ prædæ ſtudio flagrarent, princeps eorũ ſtrictam in Arſidæ ora ſicam intentans; Video, inquit, ex cultu & ſupellectili te hominem magnarum opum eſſe. Itaq; niſi præter hæc quæ cepimus tria talenta præſentia numeras, ego ex his catenis (nam illi catenas jam dederant) jugulo ſoluto in mare te provolvam. Et Arſidas; Vnde mihi præſentia hæc talenta, cui nec libertatem reliquiſtis? Imò, ſubiicit prædo, cùm de tuâ navigatione percunctarer, te ad Mauritaniæ Regiam ire profeſſus es. Certè non te oportet illic eſſe ignotum. Quemcunq; tuorum volueris, eâ lege vinculis eximam, ut niſi intra hoc triduum ſit in iſto littore cum penſione quam poſcimus, certiſſimè pereas. Nec fraudem mediteris, aut in nos vindices provoca. In ſtatione ſumus unde liber proſpectus eſt. Non mari, non terrâ, inſidias locus capit. Si is quẽ miſeris præter ſe ullum adduxerit, capite luet. quin ſi interim naves, in nos fortuna propulerit, fortunæ pœnas dabis. Cùm ſic impiâ & barbarâ

voce dixiſſet, dejectus Arſidas ſemel atque iterum nos omnes intuitus, tandem me propiùs juſſit accedere; Et vide, inquit, mi Phorba, quantum fidei tuæ credam. Ex diligentiâ tuâ nunc pendeo. Vade ad Regem Poliarchum: quo loco ſint meæ fortunæ ſignifica. Non ille talentis tribus parcet in re meâ capitali. Et ne ambigere poſſit, quin vera pericula nuncies, has literas accipe. (ſimúlque de intimo ſinu extraxit.) Scriptæ ad illum ſunt. Quis ſcripſerit tuâ ſcire non intereſt. Ferendas tibi trado, non tantùm ut pignus ſint fidei tuæ; ſed magis ne pereant, ſi me iſti peiratæ immerentem conficient. Ita dimiſſus, ad te, Rex, altero ad meridiem die pervenio: tantundem ad reditum ſupereſt, ſi vis Arſidam vivum aſpicere.

Inter hæc dicta, literas Argenidis Poliarcho tradiderat, quaſi miſſas ab Arſidâ; quas integro lino ſinceras ut tentavit; ſimúlque ſolitum Argenidis ad ſe ſignum conſpexit in cerâ, læto horrore infremuit. Simul tamen in periculo Arſidæ commotus, dum ſolvit epiſtolam; O quicunque mortalis es, inquit, cui Arſidæ fata commiſſa ſunt; ſi ſtrenuus eris, & eum mihi reddes, crede non te talenta prædonibus tria, ſed tibi ipſi ingentes divitias portare. Adeò memorem beneficij me dices. Tu Gelanore, propera huic aurum quantum ſatis eſt dare. Iam promptum eſſe oportuit. Vade ne difficiliores ex morâ prædones ſint. Sed ô, an incolumi Arſidâ in hos poſſe iri exiſtimas; & nefarios de ſuis lembis ad cruces deferri? Abominatus Phorbas meritum crucis omen, manum utramque vehementer intendit, ſtrictiſque oculis, Cave, inquit, cave ô Rex,

Rex, in hanc mentem te dederis. Lembi prædonibus veloces sunt. Insederunt plagam apertam. Truncum mehercule Arsidam vobis dispergerent, fugáque inultâ despicerent infelices insidias.

Iam Poliarchus solutas tabellas legebat. Vera erat Argenidis manus. Sed omnino lamentabilis oratio. Facinus, vindictámque videbat Seleniss; símúlque Radirobanis impiam mentem, qui nefas non habuerat pudicissimæ virgini probra ingererc. Sed hunc quoque jam non vivere; & quidem à se victum, solatio erat. At quid in Archombrotum remedij, urgente hymenæum Meleandro, & bimestri salute vix donatâ Argenidi? Cùm deinde in ultimam ceram oculos flexit, ubi solet dies exaratæ epistolæ ascribi; jam tempus quo aut ipsum redire, aut mori Argenidem oportuerat, effluxisse intellexit. Nunc igitur se damnare; nunc irasci tempestati, nunc Africam devovere, in quâ servandâ putabat se perisse. Sed omnia in Archombrotum vota, omnia odia recidebant. Ego me, inquit, ego ad tuam perniciem me servabo, atrociss ime æmulorum. Sequar fatum Argenidis, sed perfunctus tuæ mortis solatio. Defuncti quoque pugnabimus. Pacem nec experiar nec concedam. Dum ejusmodi æstu pectus concutitur, cœpit invitus dubitare, an Argenidi fides ad promissæ mortis constantiam duraret. Quàm enim naturale, ut vitam amemus? quàm grata vis quæ sicam in nostra viscera euntem moratur? Denique Poliarche (cogitabat) finge oblatas nuptias, finge durum illi patrem, & destinatam illuxisse miseriis tuis diem; an velles hanc perisse?

Tanto turbine multò ægriùs quàm vulneribus

afflictus, acciri Phorbantem jubet; cui aurum interim numerabatur; increpátque navigationem lentissimam, quòd secundum post mensem, demum Arsidas adesset. At ille errores cum fide memoravit; ut; Cumis necessaria mora fuisset, ut in Gobryam incidissent, ut ab Italiâ venti impegissent classem in Africam. Lætus, quà esse tunc licebat, Poliarchus de Gobryâ audivit; & quid illo factum esset percunctatus est: nescio, inquit Phorbas; nisi quòd subaudiebam illum in Siciliam navigare. Aliquid spei miserrimo amatori subjecerunt hæc verba. Sed Phorbas; Perdimus Arsidam, ô Rex, tam lentâ cunctatione. Patiaris grassatoribus hunc eripi, multò tibi certiora quàm quæ possim memoraturum. Pietatem mercenarij collaudavit Poliarchus; quartúmque addi talentum præcepit; Forsitan quippe fore ex usu, absolutis latronibus non inanem Arsidam esse. Equum præterea notissimæ celeritatis attribuit; in quem Phorbas inscendens Mauritaniam prætergredi festinavit, & se remotis littoribus cum prædâ subducere.

At verò Poliarchus, quāquam ex vulneribus vixdum ingredi valens, non differendum in Siciliā iter esse constituit. Acquiescere enim in navi se posse; & necessaria ad curationem accipere. Id quidem Gelanoro non placebat; sed nec frustra repugnare sustinuit. Erat tamen Arsidas expectandus, quem in tertium diem Phorbas promiserat. Ergo præcipiti domino, & parari discessum jubenti, diligēter parebat Gelanorus. Rectores triremium, classiarios atq; nautas ad officia vocabant commeatus portabantur; solúmq; profectioni satis instructæ signū jam deerat.

Nec

Nec poterat inhibere Hyanisbe festinationē hospitis adhuc cruda vulnera mitsuri in discrimen; quæ tā subita consilia essent, aut quid illi contigisset turbulentâ profectione dignū, nec apud se conjiciens, & vera nimis anxiâ & indecenti curâ exquirere. Is per ægritudinem animi excussâ quiete, nunc Argenidi timens, nunc in Archombrotum odio æstuans, eâ nocte adhuc imbecillem valetudinem turbavit. Supprimere tamen morbum tentabat valentibus verbis, ne suorum consensu vetaretur per immaturæ navigationis pericula vitæ suæ illudere.

Cæterùm vix biduum à Phorbantis discessu processerat, cùm Gelanoro regium cubiculum fortè egresso Arsidas occurrit, adhuc quidem ex morbo, sed multò plus indignatione & mœsticiâ mutatus. Scilicet celeriùs quàm expectaverant medici receptis viribus, postridie quàm in eum Phorbas peccavit ausus est se in lecticam conjicere. Reliquis diebus non dubitavit equo vehi, amissarum literarum dolore, non se, non iter, laborémve respiciens. Quò prædonem persequeretur? quibus verbis se excusaret Poliarcho? aut quâ fronte rediret ad dominam? Ita anxius regiâ intravit; & quà Poliarchus habitabat deductus est. Gelanorus insperatò conspectum lætissimo vultu excipiens, Nolo, inquit, alius Regi nunciet te venisse. Ibo, & illū hoc gaudio implebo. Sed Arsidas Gelanoro fortunam excusaturus; Mane, ait, Gelanore. Est quòd priùs meæ cladis acerbitatem intelligas. Ille ratus de captivitate, prædonúmq; avaritiâ, qualem Phorbas narraverat, eum queri: Scimus hæc omnia, inquit, & præterea mox commodiùs dixeris Regi. Inter hæc verba Ar-

ſidæ elapſus eſt, præcipitatione gaudij nihil moratus revocantem. Obſtupuit Poliarchus, Phorbantis diligentiam æſtimans, qui tam ſtrenuè Arſidam exemiſſet prædonibus; luſtúmque accedere, & ſibi tunc primùm ut Regi loquuturum amplexu occupans, non eſt paſſus venerabundum procumbere. Sed hic diu uterque erravit, dum Poliarchus quæ Phorbas de latronibus finxerat, pergit loqui; & ille de ipſo Phorbantis facinore Poliarchum dicere putat; miratus quæ tam propera fama hanc jacturam literarum ad eum detuliſſet. Dij bene, O Arſida (inquit Rex) quòd te poſt tempeſtates, poſt latrociniorum mala, habemus incolumem. Tua clades, ex quo eam accepi, mihi plùs doluit quàm forſitan tibi. Tum Arſidas; & hoc in ea maximè acerbum mihi, Rex, fuit, quòd te ſcirem graviſſimè illam laturum. Sed ignoſce tuo Arſidæ. Infelicitate meâ non ſcelere læſus es. Nec ſubirem tuos vultus, aut auderem experiri quid de me tua ira decretura ſit, niſi ſcirem quàm ſapienter intelligas nō in cujuſq; poteſtate domeſticorum mentes eſſe, aut fortunæ injurias. Tum Poliarchus: Quæ autem iarum hæc in te cauſa, mi Arſida? An quòd maris pericula me propter ſubiiſti? quòd te peiratæ, quòd tempeſtas diripuit? Vbi verò noſter Phorbas? in quo ornando teſtari me decet quàm ſis mihi eximius. Illudi ſe à Poliarcho Arſidas credens: Vtinam verò adeſſet ille Phorbas. Innocentiam meam ſuâ pœnâ aſſereret. Sed unde tibi (O Rex) Phorbantis hoc nomen? Quia, inquit Poliarchus, obliviſci non poſſum hominis tantâ fide tuas res meáſque accurantis. Vtinam hunc vidiſſes, Arſida, nullas moras

apud

apud me ferentem, ne noxiæ tibi essent. Dum respirat, dum aurum numeratur, dum mihi flagitanti tuos casus in compendium confert: inquietudine animi suspensus, jam viam ad te omni voto gestúque videbatur præcipere. Quonam autem euasere peiratæ? Credis si in eos naues dimittam, posse eorum cursum intercipi? Quos verò mihi peiratas, subjicit Arsidas, aut quam Phorbantis fidem memoras? Quem si ego; Quem si tu. O Numina! vt libenter in diem non differrem quod debeo! Illum Phorbantem dico, inquit Rex, per quem nuperrimè istas Dominæ meæ literas captiuus misisti. Quid autem nunc videris fidissimum amicorum ignorare? Arsidas iis literis visis, turbatissimo affectu, necdum ad læticiam apto, expalluit; Diúque hoc solúm repetiit; Literas habes? & à Phorbante habes? Quæ hæc monstra, quæve insomnia, O Rex? Tum recepto spiritu; Propè, inquit, illi ignosco, qui in totum noluit me perire. Sed vbi is est? Hominem non vidi, retulit Poliarchus, ex quo quatuor à me talenta prædonibus ferenda accepit, qui te tenebant. Tum Arsidas. Imò nemo captiuum me habuit. O solertissimum caput! O Autolyci parem! Ergo perfidiæ laudem & præmia inuenit? & post me expilatum, non te etiam frustra tentauit? Ordine deinde cuncta recensuit; Vt ipse apud Iubam ægrotasset, vt spoliatus à Phorbante veniret excusatum quòd literæ Argenidis perijssent. Huic contrà retulit Poliarchus non sine mutuo risu, tragœdiæ ordinem qualem Phorbas intulerat: cui saltem, inquit, ignosco, quòd hanc epistolam tot talentis permutauit.

Sed

Sed negocij moles, quod tunc maximè vertebatur, non eſt paſſa ſermonem vtriuſque in Phorbantis facinore diutius verſari. Itaque ſemotum Arſidam cùm de Argenidis valetudine Poliarchus rogaſſet: An tu exiſtimas, inquit, adhuc viuere miſerrimam virginem, & quam inuitus miſeram facio? Quid auxilij, quid conſilij habes? quo ſatis interitu Archombrotus peribit? Soluerem ab Africâ vel hodie, Arſida. Sed hac nocte recruduerunt vulnera; vt non poſſim maritimam iactationem ferre. Interim dum vires recipio, validiſſimam meorum militum partem tibi & Gelanoro tradam. Conſuletis Dominæ veſtræ; ſi modò fortuna expectauit auxilium. Strenuè ego adero; & vel morte vel victoriâ quietem inueniam. Referebat Arſidas tam quæ Argenis abeunti mandauerat; quàm quæ omnino à diſceſſu Poliarchi contigerant: Maximè loquebatur de inſtitutis à Radirobane ludis, quorum fraude captiuitas parabatur Argenidi. Neque paruam in his ſermonibus partem habebat Seleniſſa; vt peccaſſet, vtque in ſe ſtatuiſſet vltimas pœnas: Tum Archombroti gratia apud Regem, & in virgine ambiendâ blanditiæ. Tertius colloquendo aderat Gelanorus. Nam hunc omnis arbitrum vitæ nihil ſuarum rerum Poliarchus ſinebat ignorare.

Dum igitur illi ſua, & Siciliæ fata diſponunt, præcipuúmque omnium Archombroti exitium habent; Micipſa ab Hyanisbe miſſus ad Poliarchum venit; nunciátque Reginæ filium patrio tandem littori claſſem applicuiſſe. Huic, vbi in Regiam aſcenderit, nihil præuorſurum officio ad Poliarchum veniendi. Simul exultantium tumultus cœpere

pere in regia audiri. Populus pars veſtibulum implebat, pars ad portum ferebatur. Coibant Optimates ad Reginam, ambiebántque mitti ad Principem. Etenim Archombrotus lembo præmiſſo qui eum aduentare ſignificaret, mox ſtrenuè ſequutus iam erat in littore. Naues eum comitatæ hæ ad portum, qui oſtio fluminis dexter erat, ſtatutæ ſunt, hæ per aduerſum flumen ventis ac remis agebantur; Militibus qui ſe ad bellum venire crediderant, interdum querentibus quòd nemo obſtaret. Ipſe Archombrotus, vt primùm in arenam exiluit, deos patrios, tellurémque, & auras quas naſcens traxerat veneratus, circùm deinde oculos tulit in populum, plauſúque & acclamatione feruentibus prolixè reſpondit vultu hilari, & facilitate oris nihil deſtruente maieſtatem. Ad præcipuos inde conuerſus, excipiebat oſcula dextræ data, recognoſcebátque antiquas neceſſitudines; & verba vtique tempore & ſerie ambientium paſſim arctata, vt plurimùm eadem diſpenſabat in varios. Diu in eodem veſtigio hæſit, numero ſalutantium vrgente. Toto deinde itinere proximos, de Reginâ, de patriæ rebus, & Radirobanis iniuriis rogabat. Strictim omnia referebantur, ſed à variis, nec quid vnum narrantibus. Hoc vnum ingerebatur, defunctam periculo Africam; Gallos fuiſſe præſidio; Radirobanem occubuiſſe.

At verò Hyanisbe alios priùs ſe filio frui impatiens, quamquam & mater & Regina, omiſit maieſtatem, exceſſitque cubiculo, & prætextu videndi quàm alacer circum filium populus eſſet, quàmque ipſe inſignes (ita enim referebatur) milites ducéſque haberet

haberet, ad atrium proceſſit, indéque quà ſe primæ palatij fores demittebant in oppidum. Et hanc procul conſpicatus Archombrotus deſcendit ex equo, majoribúſque veſtigiis, & alacritatis genio citatis, medium iter confecit. Ac vt primùm peruenit ad matrem, ſtolámque extremam oſculis ſtrinxit, flens illa gaudio non diſſulit coram populo blanditias quæ ſecretò debebantur. Tum illius dexteram tenens, Laudo pietatem, ô fili, quôd tanto apparatu ad tuendam parentem veniſti. Sed ne ſolus ſis cui maternum affectum debeam, Rex Galliæ effecit; cuius victor â ſumus incolumes. Ille à Mauritaniâ tuâ exitium depulit; ille matrem tibi ſeruauit, quæ nunc in Sardiniâ ſeruiret: Ipſe tyrannus malè tentatam Africam ſanguine perfudit. Omitto illi Regi adhuc aliquid amplius nos debere; quod & ipſe, & præter me omnes ignorant. Veni, fili, neque ante diis patriis luſtrari propera, quàm illum ſalutaueris adhuc ex vulneribus iacentem quæ hoc ſceptrum tibi aſſeruerunt. Archombrotus tot beneficiorum magnitudine perculſus, ſubitâ Gallici Regis charitate flagrabat; ſæpè tamen excuſans quòd externis Principibus lentior fuiſſet in parentis patriæque diſcrimine.

Iámque ad Poliarchum præmiſſi, nunciauerant ſi ipſi vacaret, Reginam cum filio adfuturam. Is, niſi morbo prohiberetur, ſe occupaturum officium reſpondet. Simul ex Optimatum ſuorum præcipuis duos ad Reginam & filium legat. Auidiſſimè expectabat Principem videre, quem Maurorum vocibus, & ipſius Hyanisbes confeſſione, in rariſſimis eſſe acceperat. Sed Hyempſalem appellabant; vero

vero ſcilicet nomine, paſsimque vſitato. Clàm enim Archombroti nomen aſſumpſerat, diſſimulando generi, cùm ſecretus, cultúque priuato in Siciliam iret. Circa Poliarchum Proceres Galli quàm maximo cultu erant. Proximus Arſidas colloquebatur. Sed poſteaquam Regina intrauit, Archombrotum manu tenens, ſubito veluti monſtro perculſa eſt. Nam vt primùm Poliarchus Archombrotum aſpexit, viciſsimque ab illo eſt cognitus (O fatum!) quæ procella, quódve fulmen, celeriùs deſtinatos curſus exequitur, quàm tunc rabies, & indignatio, & auidus ſanguinis furor, mutatis vtriuſque animis vultus quoque corrupit? Ceu Meduſam aſpexiſſent ſteterunt immoti; mox trucibus oculis, necdum tamen omnia impetui indulgentibus, à fronte ad veſtigia contemplationem deduxere. Stupebant fremebántque attoniti. Quæ hæc enim deorum ludibria? Vt ſe mutuò colerent coiuiſſe acerbiſſimos hoſtes, nec ingratiis in alterno vulnere immorituros. Repeterétne Poliarchus ab Archombroto Argenidem ſuam, quam vel nuptam vel extinctam credebat? Quicquid ſanguinis pro Hyanisbe pugnans non fuderat, an tunc in illius calamitatem miſceret ſanguini Archombroti, & indignam vtroque orbaret ſolatio? Sed multò acriùs fortunæ diiſque omnibus iraſcebatur Archombrotus, indignatus illi hoſti ſe patriam atque matrem debere. Erubeſcebat ad pietatis & odij cocuntes affectus. Nam nec poterat niſi hominum ingratiſſimus, vrgere fatale cum Poliarcho diſſidium, nec illo felice viuere. Senſim in vtroque exuperabat inſania; nec aliud præter reuerentiam Hyanisbes obſtabat

ſtabat quin pollueret ſanctitatem hoſpitij, & vel nudis manibus nimis lenta arma præuerterent. Nec minus Arſidas viſo Archombroto vires amiſerat; trepidánſque; Perimus, Gelanore: Niſi ſe medium aliquis genius immittat, ſine ſcelere & ſanguine non abibit hic dies. Is ergo Hyanisbes filius erat? nemo ſciuit; nemo nefaſtos occurſus præuertit? O felix Sicilia, quæ furores quos fecit ſaltem non aſpiciet.

Hyanisbe inexpectato filij hoſpitiſque horrore perterrita, & ignara quid potiſſimùm ſuſpicaretur; priuſquam intractabili veſaniâ furor erumperet, diuidere malè coactum par inſtituit; de morbo deinde atque remediis quæſitura. Ergo primùm Poliarcho; Ignoſce, chariſſime hoſpes, quòd te intempeſtiuè de quiete exegimus. Cura valetudinem, ſine quâ nec olim ſalui eſſe potuimus, & modò non volumus. Imus ad deos oratum, vt hic dies tibi nobiſque felix illuxerit. Conuerſa deinde ad filium adhuc in Poliarchi vultu cuctantem, voce ſubmiſsâ, de cubiculo exire ſecum præcepit. Sequebatur ille imperium; Nec aliud Poliarchus adjecit, quàm ſe deos quos adibat Regina ei propitios optare. At non ad templa Hyanisbe proceſſit. Maior tumultus animum agebat quàm qui durare poſſet in votorum ſolemnibus. Cæterùm hæc Principum inexpecta auerſio, ingenti conſternatione regiam primùm, mox & vrbem, & milites impleuit. Pauidi quæ hæc odia eſſent quærebant, aut fingebant. Optimates qui Poliarcho aſtiterant, ſequuti violentiam Regis offenſi, quamquam ignari cur Archombrotus hoſtis eſſe meruiſſet, iam arma inter ſe, pugnámque

námque, & cædes loquebantur. Vbique in oppido factionibus laborabant paulò antè coniunctiſſimæ mentes, Galli, Mauríque, & qui Siculi cum Archõbroto aduenerant. In tanto tumultu diſſidere facilius plurimis erat, quàm deliberare cui ſe parti addicerent. Etenim præter Gallos, qui omnes pro ſuo Rege ſteterunt, vix aliquis fuit qui non diu ambigeret. Nam Mauris in Poliarchum ſtare, quem ſalutis ſuæ authorem paulò antè cecinerant, videbatur inhumanum. Siculorum quoque multi eundem eximiè amabant. Tamen in tanto fauore, iuxta ſeditionem vbique motus increuerat.

Regina in tot curas vna diſtracta, nunc tumultum exarmare, nunc filium, nunc Poliarchum mulcere eſt adorta. Et filio quidem primùm, vbi ſoli fuerunt, ita loquuta eſt. Mi Hyempſal; expectabam reditu tuo tanquam inter duos filios triumphare. Sed vtrumque intempeſtiuus furor in meam perniciem, &, ni cauemus, in Galliæ & Mauritaniæ ſtragem concitat. Qui hi motus fuere? qui oculi quibus aſpexiſti Poliarchum? Me miſeram! quàm penè nefas vidi? Sed non quæro odij cauſas; non vter æquiùs inimicitiis arſerit. Te nunc tantùm per patrios deos, & ſi tibi viles ſunt, quia hos nobis Poliarchus ſeruauit, per Siculos illos quos cùm abires ab Inſulâ veneratus es; pérque Argenidem tuam oro; des ſpatium iracundiæ tuæ, donec matrem audiueris. Non peto nunc odia poni, ſed differri, mi fili: Ego de reconciliandis animis veſtris videro. Tu, ſi hoc abnuis, at conſule ſaltem, quâ ratione poſſis famâ incolumi obruere beneficiorum memoriam quæ huic debemus.

Hæc confuso cum maiestate metu simul imperans & trepida loquebatur; cùm illi relatum est, Poliarchum parare discessum ab Regiâ. Is enim postquam æmuli conspectu saucius cœpit odisse illam domum, ne suspicione quidem vacauit, noxæ fore si in hostis potestate perseueraret, si ipsi, si illius matri se crederet. Accendebant iam spontè turbatum Procerum voces, vrgentium metus, & sedulitate monendi fingentium pietatem. Protinus ergo jubet Tribunis militum edici; vt ad regiæ fores militum partem sistant, sibi discedenti præsidium; confestim alij ex vrbe educantur; & castris locum eligant non longè à nauibus: In ijs se inter suos pernoctaturum. Ne tamen aut nimiâ præcipitatione peccaret, aut Reginam læderet adhuc immeritam, Cubiculi Præfectum cum eiusmodi mandatis ad eam destinat; Habere se hospitij gratias, charitatísque in suorum vulnerum discrimine perspectæ. Recentibus filij amplexibus occupatam nolle ad salutationem prouocare. Necessariis rebus suis se ab Regiâ quidem discedere: Sed priusquam soluat a littore, beneficiorum gratiam præsenti habiturum si illa patietur. Hyanisbe his auditis grauissimè concussa est. Exibat à laribus suis optimè meritus hospes, sibique præterea virtutum commendatione chariſſimus; & exibat quidem, ô facinus! aut hostis aut tanquam ab hostibus. Quid faciat? quem priùs alloquatur? vtrum, si necesse sit, æmulorum possit priùs non amare? Sed tamen filius poterat credi seu viribus seu pudore sibi facilior. Ad eum igitur versa; Spondes, inquit, ô fili, dum mox redeo quietem hîc agere? Sponde, per iura materna te obte-

stor

ſtor; quæ ſi reſpuis, nec hæreditatem meam debebis agnoſcere. Cùm ille promiſiſſet; ipſa properè ad Poliarchum iuit, iam limen cubiculi egreſſum, & equi quo veheretur frænum capientem in manum. Quamquam enim inualidus, tamen vehi lectica noluerat, ne Archombroto ſpeciem daret ſimulatione valetudinis certamen detrectantis. Hunc vultu Hyanisbe aſpiciens qualem habere ſolet calamitoſa innocentia, penulam quoque diſcedentis corripuit; Et per, inquit, tua in nos beneficia rogo, vt priuſquam fidem meam diſceſſu tuo damnes, in ſecretum admittas tibi pauca prolocuturam. Puduit Poliarchum tantæ ſupplici id negare; rediitque in arcanam cubiculi partem; Quæ poſtquam arbitris vacauit, Regina lachrymas præmittens, Dij ſunt teſtes, ait, me nec fraude nec conſilio malo obiecisse oculis tuis illum propter quē me miſeram auerſaris. Vtinam eum adhuc ignorares, vtinā abeſſet, mihi fortè plus mali ſuo aduētu allaturus quàm Radirobanes vnquam molitus eſt. Si in meâ poteſtate illius animus eſſet; frangerē eum tibi, Rex, tam altè quàm tibi ſubiectam me aſpicis. Inter hæc verba, immemor maieſtatis, ſe demiſerat ad repugnantis pedes, crebróque ſuſpirio nutans verba perdiderat. Poliarchus haud ſeciùs quàm matrem veneratus illam ſuſtulit ab humo; quæſtus non minorem ſibi iniuriam fieri à Reginâ ſupplicatione tam abiectâ, quàm ea erat, quâ eius filius ipſi illuſerat. Tum Regina; Quæ ergo contumelia eſt quâ te ille laceſſiuit; aut quibus in terris in hæc malorum ſemina vos antea fata iunxerunt? Poſſum hoc à te audire, hoſpes? Is enim dicere nega-

An tu quoque obſtinato ſilentio me perdes; & neſciam quo me fulmine Iupiter ſubuertit? Ne abſiſte, ne, obteſtor, meis penatibus, donec conſtiterit illud malum carere remediis. Pleraque tempore mulcentur; & odia quæ ſilentio fouemus, profeſſa ſæpiſſimè expirant. Quòd ſi te & filium meum vna domus non capit, ille recedet. An times vitam tuam mihi committere? Imple Gallico præſidio regiam. Præter tuos nefas erit armatum hic conſpici. Nam ſi perſtas, ſi miſeram relinquis, ejiciam domo mecaſtor & filium. Cur te ad naues aut caſtra ſedente, regiam occupet periculo tuo emptam? Ergo pugnam depoſcitis? & tu quidem non jam viribus corporis nixus, quæ pro meâ ſalute exhauſtæ ſunt; ſed odio, & fortitan jubentibus fatis; quæ ſi in alterum veſtrûm peccabunt, ſequar ego morientem, & ſuperſtiti furias meæ mortis relinquam.

Adjecit deinde nouos fletus, & familiariter penulam quam ille diſceſſurus geſtabat, de collo diripuit; tum cunctationem dubitantis pro aſſenſu callide vſurpans, gratias beneficij egit quod nondum acceperat. Vicit igitur Poliarchum tam vehemens & pertinax flentis oratio. Ego, inquit, O Regina, diſceſſum quem tantopere abominaris imputabam humanitati. Scis non ſemper in poteſtate inimicorum eſſe impetus quibus odia feruent, quique potiſſimùm mutuo aſpectu concitantur. Cogitaui itaque hanc arcem relinquere, ne aut ego aut filius tuus faceremus quod dolere tibi poſſet. Si tamen ita cenſes, bidui moram hìc patiar; vt deinde me potiùs negocia abduxiſſe videantur, quàm inimici-

micitiarum atrocitas: Eâ lege ne interim ille me, aut hunc ego conſpiciam. Cultum autem quem hactenus tibi habui, caue, Regina, putes his iurgiis eſſe libatum. Neque enim vel tu efficies vt eum amem, vel ille vt auerſer genium tuũ. Atqui, refert Hyanisbe, deos ſpero intra id biduum compoſitis animis, exituram malignitatem ſortis, quæcunque vos in diſſidia cæcauit. Sub hæc, Gallorum proximos ipſâ aduocat; ſubridénſque, Plus, inquit, mihi Rex veſter curæ, quàm omnibus vobis (Proceres) fuit. Affectâ valetudine, necdum cicatricibus ductis, non prohibebatis itineris laborem experiri. Ego autem euici ne ſic perire velit. Extemplo mutata militibus imperia ſunt; & vrbem tam inquietis modò rumoribus laborantem noua hilaritas compoſuit. Quippe omnia in maius fama tollente, iam plena reconciliatio rediiſſe Principibus, iam ira deſiiſſe in certiora amoris pignora vulgabatur. Ita facilè Gallis Mauríſque conuênit, qui inuiti diſſenſerant: Memórque promiſſi Hyanisbe, edixit, ne quis in aulam cum armis præter Gallos intraret.

In hunc modum primâ acie mali elusâ; Regina ad maturiora remedia ſe conuertit. Sed ea reperire aut aptare non poterat, quamdiu ignorabat quæ illos cauſæ inter ſe committerent. Dumque dubitat vnde certiùs hæc haberet, dedit ſe opportunè occaſio. Timonides Meleandri ad eam legatus, quò ſui Regis dignitatem tueretur, Archombroto in vrbem procedente hæſerat apud naues; per ſe deinde non miſto comitatu ſecundúſve alteri, Reginam aditurus. Sed illi maturè de hoc tumultu relatum eſt. Nam & quidam ex Siculis comitati Archom-

brotum, huic properauerant nunciare, Poliarchum, quem diu in Siciliâ viderant, Gallorum Regem esse; hunc apud Hyanisbem ægrotare ex vulneribus; & ad conspectum Archombroti mutuo odio fuisse succensum. Adiecerunt Arsidam adesse Poliarcho. Mira hæc omnia visa Timonidi. Erat Poliarcho in primis amicus; & olim ad eum à Meleandro legatus cum armillâ quam Eristhenes veneno corruperat. Hunc ergo adesse, & purpurâ quidem insignem, lætissimus audiuit. Sed vnde Arsidas aduenisset haud immeritò mirabatur. Facilius de Archombroti dissidio rem coniecit: ab Argenidis amore esse hanc iram. Sensim enim in Siciliâ tanti arcani fama eruperat: Vt nec cuiquam jam dubium esset quid Radirobanes peccasset in Argenidem, aut cur Selenissa perijsset. De seipso deinde solicitus, cogitabat vtri parti præstaret accedere. Nam si specie officij sui in medio perseueraret, omnibus fore ingratum; nec inultæ, quicunque illorum vicisset, solertiæ. Ad Poliarchum trahebat amicitia vetus; & Argenidis in eum animus: Reuocabat ad Archombrotum Meleandri memoria; & habita sibi fides quam nefas ducebat violare. Adhuc sui incertus præmisit qui Reginæ nunciarent se venire. Saltem enim explorare confestim rem debebat, & exactam Meleandro perscribere. Fluctuanti Reginæ spes subitò facta est per hunc legatum posse causam resciri tam periculosi odij. Et properè illi loquuta, postquam de Meleandro quæ decebat rogauit; deflere Poliarchi & filij dissidium cœpit; illudque potissimùm, quòd nesciret tanti odij initia, ideòque nec medendi rationem. Nihil causæ videbatur Timoni-

monidi, cur tegeret non ſecretam, aut pudendam diſcordiam. Paucis ergo monſtrauit, Poliarchum tenuioris fortunæ ſpecie diu in Siciliâ fuiſſe; & amore captum Argenidis ſperaſſe nuptias quæ deinde paratæ ſunt Archombroto. Nihil itaque mirum ſi æmuli, & imminentes tanto vtique voto, acerbè & pro materiâ rixabantur. Rediit Hyanisbæ animus ad hæc verba; vt vix coram Timonide lætitiam teneret; Cúmque ille dubitaret an incolumi Archombroti gratiâ poſſet ſalutare Poliarchum, ipſa vltrò vt iret admonuit. In ſe enim recipere id & gratum filio ſuo fore.

Poſtquam Timonides diſceſſit, parumper Regigina cogitauit, quo ordine rem maximam exequeretur; certa ex ſe pendêre tantæ litis fortunam & exitum. Magnificè intumuerat, audebátque fortunam deſpicere. In memoriam quoque redierat, Poliarchum ab ipsâ inuitatum vt in Sardos ferret Africæ opem, vultu commoto rogauiſſe, an Argenis Radirobani nupſiſſet. Hinc & amare Poliarchum credebat, & vera Timonidem retuliſſe. Cæterùm ſic apud ſe conſtituit; ſi tractabiles iuuenum animi eſſent; hos in Siciliam dilato morbi remedio mittendos; Maximè quòd in Meleandri conſenſu pars ſanitatis eſſet. Sin hæc odia ſine clade durare non poterant, confeſtim certiſſimâ pace exarmandum ſæuientium furorem. Redit ergo ad filium iam paulo imperioſior, & quaſi docente Poliarcho de inimicitiis comperiſſet. Non mihi placet, inquit, ſilentium tuum, maximè cùm nec pudenda aut te indigna ſint quæ retices; & hæc eadem ab æmulo tuo reſcire potuerim. Amatis Argenidem. Mag-

num vulnus iuuenibus, & odij ambitiosa materies. Virgo, vt audio, quam in diis non est qui aliquâ cote non auxerit Sicilia est, in hereditate; Et quòd acribus animis præcipuum est, neuter à certamine excidere sustinet. Ignosco nobilibus stimulis; Diisque simul gratias habeo quòd non est supra medicinam ille morbus. Ego, quod creditis neminem deorum posse efficere, vtrique hoc negocium sic peragam, vt simul odia ponatis, ametisque Argenidem, & sit ipsa vtrique propitia. Scis, mi fili, sustinuisse me Argenidis nuptias, quibus instabas, donec ad me rediisses. Obsequutus es imperio. Intelliges non me frustra hæc iussisse. Sed sunt quædam de quibus te percuncter, si sperare modò possum ex amatore & æmulo vera audire. Quid moræ est votis tuis Poliarchus? Siquidem nunciabas, modo annuerem, omnia ad hæc nuptiarum fœdera tibi procedere. Dic, gnate mi; Nam & tua interest, vt hoc intelligam. Perplexus Archombrotus quæstionem hanc audiuit; quia pudebat confiteri, Poliarchum placere Argenidi. Nihil igitur officere nuptiis suis Poliarchum respondit. Sed se irasci æmulationi illius, qui quoad poterat simplicem Argenidis animum molestis & inutilibus fabulis impleret. Tum subdole Regina; Quid si autem his artibus mentem virginis auertet? an ne sic quidem obstabit hymenæo? At concitatior iuuenis; Cogeretur mehercule puella a parente, cui non minus quam mihi probantur hæ nuptiæ. Exilium deinde Poliarchi a Sicilia memorat, bellumque in Lycogenem, & victoriam suam. Sed quamquam toto narrationis contextu sibi fauebat, non latuit Hyanisbem illum

quidem

quidem Meleandro, ſed Poliarchum Argenidi eſſe præcipuum.

Multò igitur quàm antè hilarior, cum filio cœnauit. Satis enim in eam noctem quæſitum videbatur. Poſtero die ad Poliarchum redit, non inſtructa verbis modò, ſed & conſilij ſerie, quam nox & mora ſuggeſſerant. Poſtquam blandius compellauit, iuſſitque extra ſermonum ſuorum arbitrium qui aſtabant conſiſtere; Mirabar, ô hoſpes, quid tu ac filius meus eſſetis irati; Sed audio id amoris vtique magni & excuſabilis ingenium eſſe, vnámque Argenidem facere veſtram litem. Si ita eſt, egò me vobis ſalutarem profiteor. Sola ſum, cui ad vtriuſque morbum medela ſufficiat. Quid in re placidâ, tot queſtibus, tot iurgiis opus? Adhuc res in integro eſt; fœdera imperfecta, innupta Argenis. Ego te lætum, & ſine pugnæ diſcrimine victorem; ego te filio pactatum (quid horres, abnuiſque?) efficiam. Nec mirere quî procedere poſſit pollicitatio tã immanis. Irædem hanc manum accipe, nihil me præter id quod futurum eſt dixiſſe. Confuſus tot ambagibus Poliarchus, & propè ſe deludi exiſtimans, omittere reginam aut orationem obſcuram, aut hos omnino de Argenide ſermones rogauit. At illa; Adhuc maiori monſtro te ſuſpendam, ſuauiſſime hoſpes; Vno enim mihi Argenidem debeas, neque hanc tamen filio meo eripiam. Sed ita fatum eſt, vt ſubito apertóque remedio curari non poſſitis. Simul vobis in Siciliam eundum eſt; & literæ quas vobis committam reddendæ Meleandro. Illicò finientur diſſidia, & vterque de amore deſinet queri. Inſanire Hyanisbẽ Poliarchus credebat; cum ſuos illa Pena-

tes, arulámque deinde afferri imperauit; Quæ poſt quam menſæ impoſita prunis concrepuit; nebulá-que ſuffituum obtexit breues deos, his diris Regina ſe obſtrinxit. Audite præſentes genij, Præſtitum vigiles formæ; qui apud nos nati, hanc domum & patriam ſeruatis; Si quicquam Regi Poliarcho mentita ſum, aut niſi ei conſilio meo incolumitatem, quietem, gaudium fero; Deſtituite hanc domum præſidio; vel eâ integrâ mihi & filio malum & perniciem date. Poliarchus ad religionem obſtupuit, Reginæque reſpondit, ſe diis iiſdem quos ipſa appellauerat, innocentiæ teſtibus vti poſſe. Nam priuſquam Archombrotus pedem in Siciliam penetraret, ſibi Argenidis affinitatem fuiſſe promiſſam. Res illum benè compoſitas intempeſtiuis deſideriis turbaſſe; & quia virgo mutari faſtidiebat, ſolicitaſſe ad tyrannidem Meleandrum; vt liberam & Principem virginem durus pater mittere vellet in coacti matrimonij ſeruitutem. His & ſimilibus verbis paulatim repetentem animos, qui quslicunque pace deceſſerant, continuit Regina: Neque enim ſe veniſſe vt iræ tumorem ſubjiceret; ſed vt reconciliatione, quam certam afferebat, cum ipſis frueretur. Quantulum autem eſt quod peto, amiciſſime hoſpes? nimirum ne antè ad capitalem rixam deſcendas, quàm videris perfunctum Meleandrum lectione epiſtolæ, quam ego perſcribam. Pollicere mihi modò hanc à iurgio armiſque continentiam, ô Rex. Ego tantundem de filij mei patientiâ & fide recipio, & aſſero tibi. Vobis deinde per me licet, armis & odiis cuncta miſcere.

His auditis, illum diem ad deliberandum Poliarchus

chus popoſcit: móxque Regina iiſdem pollicitationibus filium adorta eſt; cui & ipſi ea eſſe deliramenta videbantur. Sed petere, & promittere perſeverantem, duriſſimum erat pertinaci iracundiâ repellere. Et viſum utrique eſt, nihil eam nimium flagitare. Moræ ſiquidem pretium erat, ſi illius ad Meleandrum literis, ſine armis & ſanguine exitum inveniret contentio. Sin in vanum promiſſa reciderent; adeò ejus veniâ pugnare licebat, ut nec jure ei poſſet iraſci qui per alterius cædem viciſſet. Itaque aſſentientibus illis in hunc modum fœdera perſcripſit, ut neuter præteritas exequeretur injurias; neuter ſuos concitaret ad pugnam, donec ſimul vidiſſent Meleandrum. Irent in Siciliam, quamprimùm vulnera Poliarchi navigandi poteſtatem facerent, neutérq; dolo malo in induciarum leges peccaret. His ita compoſitis, deinde Hyanisbæ difficillimum fuit, à juvenibus impetrare ut ſibi colloqui ſuſtinerent; quod, inquit, potiſſimùm urgeo; ut civium militúmque jurgia tollantur, quæ fortaſſe vel vobis invitis paulatim exardeſcent, niſi publico pignore temporariam hanc pacẽ firmetis. Quid deinde gravamini vos videre, quibus adeò certa ſum interceſſurum fidiſſimæ charitatis ſacramentum, ut ſi eo me voto fata fraudaverint, non repugnem vel hoc odio quod nunc inter vos eſt vindicari meorum promiſſorum vanitatem? Nec contenta authoritate & gratiâ ſuâ Poliarchum filiúmque tentare; Gelanorum & Arſidam, quos apud Poliarchum potentiſſimos eſſe videbat, precibus & donis aggreſſa eſt: item eorum præcipuos, quibus familiariùs utebatur Archombrotus. Impetrato inter

ter eos colloquio; quid ambo loquerentur, quisve inciperet, vanâ & anxiâ pensitatione libratum est. & coram Hyanisbe (nam Poliarcho filium adduxit) se intra præscriptas formulas tenuerunt. Nec sæpius coire ferebant; Quamquam amicitiæ genius qui eos in Timocleæ domo primùm afflaverat, jam hostilibus animis se rursus quærebat insinuare; fatisque mutuò ipsi irascebantur, quæ hanc odiorum necessitatem fecissent. Sed in mitiora lapsos consilia, revocabat identidem imago assidua Argenidis, pudórque ne priores viderentur reconciliationem optavisse.

Per eosdem fortè dies incommodùm accidit, quòd unum ex vulneribus Poliarchi inter majora & periculosiora neglectum, adeò magnis doloribus incensum est, ut adhuc imbecillibus membris febrim refunderet. Nec ipsi quàm Archombroto ægrius erat, navigationem differri. Nam in inducis erat ne altero absente alius in Siciliam iter præciperet. Ergo impatientes moræ, & saltem scribere cupientes; ne literæ insidiis occuparentur, ex fidissimis aliquos eo legare constituunt. Et Archombrotus quidem Meleandro atque Argenidi scripsit, nullâ in Poliarchum contumeliâ; sed tantum excusans quòd tardius rediret, tum ex matris imperio, tum ne fœdo timore invaletudinem æmuli Regis videretur in occasionem habuisse rei gerendæ. Ferendis epistolis quidam Bocchus notæ in Archombrotum fidei delectus est. At verò Poliarchus diu secum exegit, an & scriberet Meleandro. Sed obsequutus est suadenti Arsidæ, scripsitque ne saltem Argenidis patrem videretur negligere. Magis

quæ-

quæſitum eſt an Arſidas cum iis literis in Siciliam rediret. Verebatur ſuſpiciones Regis ; & in tanto favore Archombroti cæca & ex tranſverſo pericula. Sed ſi redibat, hactenus tempeſtas excuſabat hunc cum Poliarcho congreſſum : ſin cum eo perſeverabat, poterat deprehendi furtiva legatio. Ergo eum placuit proficiſci : Et huic quoque Timonides, amicitiâ & factione junctiſſimus, literas ſuas ad Regem & Cleobulum credidit ; ſic publicæ rei memor ut & ſuam prudentiſſimè curaret.

Interim ex Sardiniâ afferebatur, flagrare omnia civili incendio, Harſicora, & Cornio, Radirobanis nepotibus regnum quod ambiebant atroci bello perdentibus. Statim Archombroto ſpes facta eſt, gentem factionibus diuiſam, & adhuc arma Africæ horrentem, ſi celerem hoſtem haberet, opprimi poſſe. Ne ergo collectæ ex Siciliâ vires perirent, ſecundúſve Poliarchi ttiumphis apud ſuos Mauros eſſet (quandoquidem tunc vacabat ; morbúſque Poliarchi differebat Siciliam) exercitum quem in Africam vexerat, adjunctis Maurorum auxiliis, illuc egit. Matri tamen & Poliarcho pollicitus, ſive vinceret, ſive adverſis uteretur numinibus, non uno plus menſe abfuturum ſponte ab Africâ. Dimiſſum his legibus excepit præſentiſſimus deûm favor, penè ſuprà quàm voluiſſet. Adeò enim fuit victoria in proclivi, ut præter audendi invadendique conſilia, & unius pugnæ laborem, vix fortitudinis experimentum fortuna reliquerit. Primum vacuos portus nactus, præſidio illic relicto explicuit milites ; mox & inſedit verticem montis unde illa inſalubris, ſed ſegetibus fœcunda Sardinia proſpici

ſpici poſſet; probavitque nomina quæ veteres à ſolea aut veſtigii formâ indiderant, Sandaliotin aut Ichnuſam appellantes. Iam duobus præliis Sardi inter ſe ſuper regno vires contulerant; & cruenta certamina abſumpſerant fortiſſimos Optimatum, ac militum. Sic miſeri patriam exhaurientes Archombroto pugnavere; Cujus copiis in monte conſpectis, miſerunt qui de hoſtium genere ac numero referrent. Nam nec longè in ſubjectâ planicie, bina illa patruelium caſtra conſtiterant. Cumque audiſſent Mauros adeſſe ac Siculos, mare quoque claſſe eximiâ poſſeſſum, omiſere conſilium quod ad ſalutem unum ſupererat, civilia odia ponendi, conjunctiſq; viribus eundi in hoſtem externum, & adhuc ignarum regionis. Alter quoque eorum Harſicora, jam proximâ fractus acie, deſperánſque victoriam, ut regnum æmulo ſaltem eriperet, deditionem ſuorum fecit Archombroto. Adeò penatum & patriæ charitas civilibus odiis concedit; ut patriam everti, ſibique alienum jugum accedere ſæpè homines malint, quam alicui populari concedere. tanquam parendi vilitas augeſcat, ſi te notis ſubmiſeris; & ſublevetur peregrinitate dominorum. At Cornius nobiliori impetu virtutem ultimam collegit; ſuóſque eduxit ad prælium; & provectus in æmulum qui ad Archombrotũ defecerat, illi vitam quidem eripuit; ſed nec ipſe ſupervixit, numero Maurorum obrutus; qui patruelium ſanguinem funeſto ambitionis exitu miſcuere. Præcipua quoque hoc prælio Archombroti fortitudo Sardos perterruit; quibus tandem aut oppreſſis, aut fugâ dilapſis, ipſe uſus fortunæ impetu, ad præcipuas arces admovit exercitum

exercitum. Vix aliquot velitationibus interceſſere victi. Præcipuus labor fuit ad Calarim, effuſo inconditè populo ad certamẽ: Sed intra mœnia compulſi, mutatis poſtero die animis de deditione legatos miſerunt. Virtiganem mors opportuna ſubduxerat, ne tot mala intueretur. Pauci externos dominos non ferentes ſe ad Cunicularias inſulas recipere, anguſto in freto quod à Sardiniâ Corſicam dirimit. Indè tranſmiſerunt in Corſicam; quâ etiam ſequente victoriam, adverſæ Liguriæ montibus latuerunt.

Cæterùm haud obſcura inter Sardos fama erat, contigiſſe irâ deûm hanc Regibus, & patriæ cladem, ob violatam à Radirobane religionem templi, quod ſanctiſſimum habebant, decem à Calari millibus, Iovi cœleſti nuncupatum. Multa fuerant ex auro argentóque ad aram donaria: & ipſius numinis breve ſignum ſolido auro priſci Reges ſacraverant. Quæ omnia Radirobanes in Africam traiecturus, inani mutui nomine in ſumptum belli diripiens, ipſos quoque ſacerdotes contumeliosè repulerat; jam tum quidem multorum triſti præſagio, quod mox omni in Sardos calamitate aſſertum eſt. Nihil enim illo templo ducebât divinius, & Sacerdotes inclytæ famæ, pro præſentibus penè numinibus populo erant. Is rumor de ſacrilegio Radirobanis, & templi ſanctitate, ut à multis jactabatur, ad Archombrotum pervenit; qui ſeu tactus curâ numinũ, ſeu Sardorum animos pronâ in ſuos deos veneratione captaturus, templum, inviſit. Ipſe ſitus, & locorum ſacer horror, ſuaviſſimi terroris pietatem ſubjecit incogitanti. Aſperæ erant rupes in radicibus

dicibus collis, quas angustus limes secabat. His superatis, brevia latè virgulta placebant, alto silentio, & incultâ simplicitate. Mox ingens porticus visebatur, ita lumen superne accipiens, ut nec tota caligo abscederet. Subeunti porticum Archombroto, obvij hi versus fuerunt, quos ligneæ tabulæ impositos sic intrantibus Sacerdotes objecerant, ut vix omitti possent.

Non istic aurata domus, luxúque fluentes
Sunt epulæ, spondave sopor pretiosus eburnâ,
Aut in carbaseo Tyrius velamine murex.
Non gemmâ vibrante nitor, non persona cantu
Limina, non prono famulantum examina collo,
Atque avidas quicquid trahit in certamina gentes;
Sed nemora, & nudæ rupes, neglectáque squalent
Confraga: Sunt epulæ viles, iussæque quietis
Hora brevis: Duro velantur corpora texto:
Et labor in pretio, & vitam mors longa fatigat.
At neque crudeles Diræ, vilique flagello
Sævit cura ferox; falso non abditus ore
Ipse sua insanius furit in præcordia livor.
Alma quies, parvisque habitat Concordia tectis,
Et semper niveo veri de pectore risus.
Ipsa sua meminit stirpis, sesé que deisque
Mens frustur felix, & novit in astra reverti.

His perlectis Archombrotus porticum intravit, ad cujus latera pauperes duæ aræ habebant lignea signa; illud quidem Prudentiæ, quæ serpentes gestabat caudâ reductâ vitantes magici carminis imperium; aliud Fortitudinis, manu utrâque prægrandem gestantis columnam. Iam ex templi mystis duo, admoniti Archombrotum adventare, ad

eum

eum decurrerant; ex quibus percunctatus de his aris, audivit Fortitudinis quidem atque Prudentiæ ſimulachra poſita eſſe, ut qui in eorum familiam volunt aſciſci, intelligant inconſultos impetus non placere numinibus; ſed animos ſic ad robuſtam prudentiam exactos, ut ſententiam non temerè capeſſant aut ponant. Signa autem eſſe ex ligno, ut egeſtatem (quâ ſpontaneâ amant perfrui) humilitas non precioſorum deorum portendat. Archombrotus in eos intuitus, quia vilis corporum cultus non degenerabat à tam grandi Philoſophiâ; notavit macie quoque confectos vultus eſſe; & tanquam aſſuetos cœleſtibus motibus oculos non benè durare in pompæ regiæ conſpectu. Hos ergo religioſius veneratus poſtquam porticum emenſi ſunt, rogavit, quis ipſis deorum aut hominum præſcripſiſſet hanc vitam; unúſque ſubridens, Fœlicitatis, inquit, cupiditas; quam vos quoque ſed diverſiſſimo veſtigatis itinere. Vos opes quærendo, nos fugiendo, experimur quæ ſint ſecuriores divitiæ; mentes quoque & corpora labore multiplici laſſamus; vos quidem ut ad ſumma humanarum rerum faſtigia perveniatis; nos verò ne quid tale cupiamus. Ita dii nobis humilitatem, vobis curas, utriſque laborem dederunt.

Hæc leniſſimi Sacerdotis libertas ita placuit Archombroto, ut illius genium domus jam intentiori affectu ſuſpiceret. Interim & cæteri myſtæ coiverant; à quibus deductus ad templum eſt, ſtatutúſque ad concipienda vota; haud longè à cœleſtis Jovis arâ; quam ſolam iis vatibus licebat auro fericoque excolere. Sed & illa ornamenta Radiroba-

ties

nes detraxerat. Quod ut à proximis Archombrotus intellexit, Curabo verò, inquit, ut injuria quam ſacrilegio proximam hæc ara accepit deleatur ab oculis veſtris, & ſummi Iovis memoriâ. Simulachrũ ex auro majoris ponderis quàm antea fuit faciundum locabo. Cætera quæ ad numinis cultum ſunt eâdem indulgentiâ jubebo cumulari. At illi, deos gratiam habituros, retulerunt; Se quidem nihil auro vel divitiis moveri; niſi quo vulgus ad aræ majeſtatem ſuſpenſum ſumma omnia de diis conjiciat. In cæteris, præoptare intra ſuæ domûs ſepta facillimæ egeſtatis ſecuritatem. Scire ſe quoque ex ejuſmodi divitiis quæ à templis diripi poſſunt ſæpiſſimè concitari auiditatem impiorum. Nec Radirobanem peccaturum fuiſſe nili incauta majorum in deos liberalitas, avaritiæ ſuæ irritandæ veluti inſidias ſtruxiſſet. Præſtare his rebus fana ornari, quæ aut ægrè de ſuo loco detrahas, aut inutilia violando effeceris, quàm pondere invidioſi metalli quod multos ſuo precio invitat ad opulenti facinoris audaciam. Hinc iiſdem ducentibus, hortos primùm, mox & cellas eorum, nec ambitioſa triclinia aſpexit. Anguſta ſupellex, vilia ſtrata erant; Omnia tamen ſic ad mundiciem facta; ut ſcires fortes animos aſpernari luxuriem, non marcidâ vilique rerum ſuarum incuriâ jacere.

Contemplatus omnia Archombrotus, gaudénſque difficillimæ virtutis non laborioſo aut ingrato conſpectu, unum ex illis, magnæ ſenem majeſtatis, omnem ejuſmodi vitæ ordinem, omnes leges atque modum, jubet expromere. At ille; Quid lucri ſit nobis, ex eorum abdicatione quæ mortales

pre-

precioſiſſima habent, parco nunc dicere, O Rex. Nam & magis quærere videris, quid agamus in iſto ſeceſſu, quàm cur in eum convenerimus; & præterea non verbis humanis ſolet offendi hujus aſperitatis utilitas. Dij ſunt ſoli qui arcano ſermone ijs quibus viſum eſt, hanc novam oculiſque & ſenſibus cæterorum ereptam felicitatem commendant. Dicam tamen noſtrorum ſtudiorum eſſe finem, ea mereri quæ ſuis amicis numina indulgent. Huic cœpto commodiſſimum putamus, iſti vitia, & immodicas cupiditates, aſſiduâ pugnâ decernere. Itaque quanto ambitu cæteri ad imperandum nituntur, nos refugimus à faſtu, & facilitati parendi animos aptamus. Vni ex noſtris facimus annuum in nos imperium, non emptis aut turbulentis ſuffragiis. Grave munus eſt illi quem ab ocio communi ſevocat ejuſmodi præfectura: & ſolâ ſpe redeundi anno emenſo in ordinem, ſuccedit ad exigui navigij clavum. Tantâ autem religione obſequimur, ut hunc pures deſpexiſſe in animos noſtros, nobiſque imperaſſe quod ſponte malebamus. Præcipua tamen eſt cautio (ut homines ſumus) ſi aut durius imperitet, aut nos ſegni vel rebelli conſilio, abeamus à reverentiâ; ne foris hæc jurgia prodeant. Actum erit de pace quam quærimus, ſi ad externos arbitros, aut judices deficiemus. Secundum hoc parendi inſtitutum, præcipua nobis eſt in ſocios comparé que amoris integritas. Invicem excuſamus, ac patimur, ſi quid animorum habitus fortè pugnant, geniique diverſitas fallidit. Nobiſque iraſcimur, cum quid in ſocio laudare, aut ferre non poſſumus. Veſtitus, ut intueris, vilis

menſa frugalis; quietis tempora interſtincta vigiliis. Ita domito corpori imperamus; nec (quæ maxima hominibus cura eſt) metuimus vices periclitantis dignitatis, aut voluptatum fugitivos & mutabiles vultus, quarum commoda ſponte neſcimus. Sed quamquam minimo contenti, tamen quæſito labore fatigamur, compertis ocij malis, quo vires non fruſtra humano datæ generi ſolvuntur,& fit ſenſim deſiderium vitiorum. Itaque quicquid temporis à Numinis cultu eſt vacuum, deſtinatis quiſque officiis colimus. Qui plùs ingenio, & animi luce valent, in contemplationes ſublimium rerum diſtribuuntur, quas deinde ſubjiciant oculis, & veluti ex alto deducant, ad uſum mortalium: Cæteri, quam quiſque naturâ artem admovet, ſequuntur; ut & ſufficiamus nobis, & alios juvemus. Neque extollendis hæc nobis, ſed purgandis apud te recenſui; ne te offendat noſtræ vitæ inſolentia. Scio enim & quoſdam nova omnia ad rerum publicarum ſecuritatem nimis universâ ſentētiâ damnare: & paucos annos eſſe, ex quo labentem in deos pietatem hoc crudo vitæ robore ſuſtinere tentavimus.

Iam Archombrotum longior ſermo, & juvenilis impatientia ad alia adverterat. Itaque veluti cætera auditurus, eundem myſtam jubet poſtridie Calarim ad ſe venire. Ipſe ad remiſſiora inter ſuos convertitur; qui ex illius vultu pendebant, laudari an traduci præſtaret hos rigidæ virtutis conditores. Vbi tamen ad publicas curas, nocturnum ocium fuit, ſummæ utilitatis res illi viſa eſt, ejuſmodi exemplis imbui populum, & vocari ad deorum reverentiam.

tiam. Cùm igitur illi myſtæ poſtero mane ex imperio ad ſe venerunt; quatuor ex ipſorum familiâ ſibi dari præcepit, qui Africam illis ſacris initiarent. Confeſtim ex ſenioribus duo, totidem de juvenibus dati. Ac ne Afri contemptu aut odio Sardorũ, qui hoſtes modò fuerant, eam faſtidioſius diſciplinam acciperent, delecti ſunt omnes externi; Ligures duo, totidémque ex Gallis. Nam ex variis gentibus in eam domum multi conceſſerant.

Omnibus ad reditum comparatis, Archombrotus cum commodioribus locis impoſuiſſet præſidia, per præconem in concione proclamat, ſe matri Hyanisbæ quæſiſſe Sardiniam. Id deos annuiſſe, ne utrique ampliùs genti diſcordia Regum in perniciem eſſet. Iure quoque majorum debitam ſuæ ſtirpi Sardiniam tandem fata reddidiſſe. Inde Sardis Proceribus ſecum aſſumptis, iiſque præcipuè qui Reges ſanguine contingebant, tam opportunis uſus eſt ventis, ut triceſimo ex quo abierat die, novi regni inſulas fronti matris circumdaret. At verò Poliarchus & id fatum incubuiſſe Sardiniæ gaudebat; & hoc ductu Archombroti contigiſſe cruciabatur; adhuc ignarus quantum ſibi illâ victoriâ eſſet effectum. Fortè inter milites Gallos qui ſpectaturi reditũ Archombroti ſe cum vulgo ſtipaverant in arenâ, quidam avidiùs hæſit in amictu oculis ſuis inſueto, quem ſeveri illi myſtæ à templo Sardiniæ in Africam traducti induerant. Propiùs ergo acceſſit, ſocióque Gallicis liberè verbis, in eas veſtes jocatus eſt. Converterunt illicò vultum ad patria verba myſtæ iidem, utpote Galli, in quos joci deſtinabantur; & hoc etiam mirati, in

tam longinquâ parte terrarum ſtatim repertos eſſe homines qui Gallicè ſcirent. Alter eorum præcipuè, jam provectæ ætatis vir, cùm de veſte (ea circa totum caput fluebat) ora prompſiſſet, militémq; in ſe ludentem, aliquoties tanquam intelligens eſſet intuitus, facilè aſtantibus Gallis ſuſpicionem fecit haud alienæ aut remotæ à Galliâ regionis. Nam & color conveniebat, & oculorum decens vigor; nec corporis ſeſe venuſtè inferentis gentilem habitum pietatis ſimplicitas in totum deleverat. Et hanc quidem magnâ præter cæteros curâ obſervare miles cœpit, qui temerè ludibundus acceſſerat; quia ſtatim ictæ memoriæ viſa eſt illius viri ſpecies, tanquam olim nota, recurrere. Hunc igitur poſtquam in urbem eſt ſequutus, ut conjecturam ſuam aſſereret, jam in hoſpitium intrantem Gallicè ſalutavit; Nec alter humanitatis & linguæ commercium abnuens, eum ſalvere quoque juſſit.

Sic tunc quidem diſceſſum eſt. Sed inquieta deinde ſolicitudo totâ nocte militem habuit, interdum objurgantem curam ſuperfluam, ſatiſq; mirantem quid ſcilicet ſuâ tantum intereſſet vatem hunc noſſe. Die vix orto repetit Myſtarum hoſpitium; & colloqui iis petit. Sed jam illi ſimulatione ſolitariæ pietatis impetraverant ab urbe receſſum in proximum fanum, quod arcano luco devium erat; revera Gallorum conſpectum vitaturi, quos in Africâ improviſos habuerant. Accendit militem hæc ipſa abſentia; præcipitatóque itinere eos antè deprehendit quam ad templum pervenirent. Tum verò cùm eos ſalutaſſet; quaſi hoc iter aliorum negociorum causâ eſſet exortus; Multum, inquit, de-

beo

beo fortunæ, ô Iovis ſacerdotes, quæ mihi ſic vicinum ad nemus procedenti vos obtulit: ampliùs quoque debebo, ſi quod ominor, ſperóque, populares mei eſtis. Pœnitebat ſenem myſtam quòd ſubito & improviſo errore, ſe pridie Gallico ſermone prodiderat. At ne inficiando faceret altioris rei ſuſpicionem; irritarétque curioſam militis mentem, & brevi colloquio fortaſſe explebilem; ſe quidem Gallum eſſe reſpondit, ſed apud exteros à primâ adoleſcentiâ vixiſſe.

Ita initiato ſermone, cùm ultro citróque perplexæ quæſtiones fuiſſent, magis magiſque fixus in dicentis ôre miles exhorrebat ad pridem notos vultus, & à quibus ſæpiſſimè juſtiſſimâ veneratione pependerat. Præter oris argumentum, tenor vocis certam ad fidem cogebat ultrò credere cupientem. Poſtquam verò & notiſſima cicatrix lævâ in manu apparuit, (hanc enim conſpecturus, quaſi in amicitiæ teſſeram myſtâ repugnante amplexus eſt) victus ingenti ſuſpirio exclamat; Vbi verò tamdiu latuiſti, Optime Regum? Non omnes tui cives peccaveramus, quos heu miſeros deſtituiſti. Quis verò iſte amictus? quæ a comitibus ſolitudo? quam omnia faſtigio tuo indigna! Simul repugnantis genua tenens, flere ubertim cœpit. Ille inſanire militem clamitans, riſuſque & indignationis ſpecie mutatus ad ſocios ſuos faſtidioſè convertitur. Sed & illos iſte militis ſermo turbaverat; in ſententiâ perſeverantis, Hunc Regem ſuum eſſe, hunc Aeneadum appellari: non ſe abſceſſurum à latere; deorúmque beneficio uſurum, qui tot annis fruſtrà optatum ſic denique reddidiſſent. Tum ſenex inter jurgia,

fictúmque ſtuporem, ſe paulatim ad aurem militis admovit; &, ô miles, ſi tempore, inquit, memoria tua vel oculi labaſcunt, aut aliquâ oris ſimilitudine captus erras, modeſtiæ erit hos pacatius ludos movere. Sin Rex tuus ſum; hoc primum civis officium exigo à te, ut ſileas; & ſi lubet me ſequaris donec ſoli colloquamur. Tarda erat hæc cautio. Etenim quamvis miles parebat; quidam tamen ex Gallis, & Afris, qui in comitatu erant, novitate erecti, amantéſque rem tantam primi dare in populum, illico in urbem dilabuntur. Cohortes duæ erant in Poliarchi caſtris ex illarum Alpium gente, cui Rex Aneroeſtus imperitaverat. Illi ſparſam ſubitò famam amplexi, ſub æſtum novitatis nunc ſtupore nunc temeritate reciprocante, tota protinus caſtra, mox & urbem, eo rumore implent.

Poliarchus cum Hyanisbe erat, refectis ſcilicet viribus certum diem navigationi in Siciliam conſtituens. Hac conſultatione occupatum Gelanorus dubio inter credentẽ & aſpernantẽ vultu adortus: Neſcio, inquit, quid de Rege Aneroeſto inaudio; Hunc advectum a Sardiniâ cum cæterâ prædâ, & quamquam in veſti abhorrenti à cultu regio; tamen à populari milite agnitum eſſe. Excitatus Poliarchus repentino impetu animi in ſpe nimiâ caligantis, reſpondit ſi vera res eſſet, hos ſe pro parentibus habiturum qui Aneroeſtum reddidiſſent: oppidò vitâ ipsâ charius munus; iiſque ſe debiturum qui viciſſent Sardiniam non modo quod amici, ſed propemodum dii merentur. Hæc verba Regina avidiſſimè excepit, pro maximo deorum munere ducens, ſi tot nominibus devinctus Poliarcho

ſuus

ſnus Archombrotus, viciſſim ducente fortunâ fe ciſſet quod juvaret Poliarchum. Porrectiori igitur vultu, & quaſi ſpontè gaudentem ſtimulatura, quid acciditſet rogat; aut quis ille vir per tot vota ſeu quæri ſeu reperiri dignus. Omnia Poliarchus compendio amplexus; In primâ pueritiâ ſe à prædonibus captũ docet, ductumq; ad Regiã Aneroeſti, qui multos Alpium ſinus tenebat. Illic ita eductum, optimi Regis curâ, ne quid in eâ fortunâ & ætate ſenſerit ſorte Regiâ indignum. Hinc ſe adhuc parentibus ignotum, belli caſu & feliciſſimâ captivate eſſe receptum. Priùs verò quàm aſſereretur in ſuæ ſtirpis decus, & à patre agnitus eſſet, Aneroeſtum ſeditione populari cum duobus quos habebat liberis ut ferebatur, cecidiſſe in prælio. Sed liberorum quidem corpora inter cæſorum cumulos eſſe reperta; Aneroeſtum nuſquam inventũ. quẽ ſi ſtragi clemẽtior fortuna ſubductum in illum diem ſervaſſet, ſibi tunc demũ propitios deos, vitámq; ſine exceptione felicem contigiſſe. Sed temerè tantillis indiciis ſumma hæc gaudia præcipi; Militem decipi poſſe; aut deorum hunc vatem forſitan ambitioſam fabulam ſimilitudini vultus, ſi qua illi cum Aneroeſto exitit, aptaviſſe. Omnia impigrè excutienda. Plurimos ſecum eſſe ex illius Regis domeſticis; inter eos, quemdam Creſtora, amicorum Aneroeſti præcipuum. Se ipſum, quando valetudo hæc erat, tanquam ſalutandi numinis causâ iturum ad fanum in quod ille ſacerdos receſſerat.

Hyanisbe ſpei favens quam ratam optabat, benè de diis ac fortunâ Poliarchum credere impe-

rat; comitémque ad templum se promittit. Haud mora, accersitus est Crestor, olim Aneroesti familiarissimus, jussúsque præcedere, & sensim omnia explorare, dum Poliarchus cum Reginâ ad viam se comparat. Major erat spes, quam ut Crestor eam caperet. Sic propior contemnenti, revocatúsque ad lugubrem memoriam charissimi Regis, tanquam inutilem provinciam exorsus, cum pauciss imis comitibus lucum intrat; nec longè à templi vestibulo myrtus illos adhuc cum Gallo milite, qui rem prior deprehenderat, loquentes conspexit. Tunc veluti inimicis aditum peteret, sparsos per omnia oculos injecit in Aneroestū; Percurrit illico tota præcordia, (ut in magnis & subitis solet) exultantis sanguinis acerrima tempestas; Mox verò de gestu, ac voce, & cicatricibus, postquam Regem haud dubiè agnovit, exsoluti gaudio nervis, se ad proximam arborem excepit; cum nec loqui jam posset, nec moveri. Sed nec Aneroestus ad illius aduentum minus contremuit. Veteris amici conspectus blandissimo dolore incautum percussit. Simul timor eum evasit, ne à suis agnitus suavissimæ solitudini eximeretur.

Aderat interim Poliarchus, præmissum scilicet Crestorem, impatienter sequutus, templumque subibat cum Reginâ; cum oblitus sui Crestor, relictis statim myrtis ad eum decurrit. Iámque satis quid afferret perplexo anhelóque gaudio ostendens; Habemus, inquit, Aneroestum, habemus Regem veterem meum, tuum alumnum. Ipse est; ipse, ne dubita. Pergisne ad illum, Rex? an protinus tibi hunc sisto? Nihil moratus Poliarchus quà

Cre-

Creſtor monſtrabat ſe contulit. Sed Aneroeſtus ſe interim arctam in ſemitam quâ deuius maximè lucus erat, conjicere moliebatur; eum diem latere ſi poſſet, per deſerta, & gentes ignotas, alia templa deóſque alios petiturus; Inuitabátque militem, vt ſi ſibi tanquam Regi morigerus eſſet, aut commitaretur fugientem, aut hoc furtum ſuo ſilentio ſanctum haberet. Miles quidem repugnabat; adhúcquæ in eâ rixâ erant, cum acceſſit Poliarchus, nihil penè iam dubitans, quin verè Aneroeſtus eſſet. Vt tamen ad illum peruenit, quia ingens multitudo coiuerat, & turbatiſſimus ſenex non ferebat hunc tumultum, aliam veniendi cauſam commentus eſt. Lætor, inquit, Gallicam pietatem exteris quoque gentibus eſſe illuſtrem. Ego deos, Antiſtes, tuâ operâ exoratos mihi volo, vt ad ea quæ animus deſtinat propitij adſint. Veni ſodes ad templum hoc, quæ vota vel ſacra magis è re meâ exiſtimes commodiùs monſtraturus. Exanguis illicò Aneroeſtus ſequebatur trahentem. Nam Poliarchus eius læuam corripuerat. Anguſtum erat fanum, armatique ad fores cohibebant auidiſſimum vulgus. Hyanisbe cum ſuorum præcipuis iam ſtabat in teſtudine; quò poſtquam & Poliarchus cum Aneroeſto receptus eſt, eoſque ſequuti ad quadraginta circiter viri, ſtatim de imperio Poliarchi clauſum eſt limen. Eò acrior vulgi militúmque expectatio increuit. Populus ab vrbe decurrerat; vix in caſtris ſeruabantur ſtationes. Sic ambitum omnem templi confertiſſima corona circundedit. Siue tamen reuerentia Regum, qui intus conſederant, ſiue perplexæ rei ſubita magnitudo, adeò circumſtantium

voces

voces licentiámque continuit, vt ad ea quæ intus agebantur, ſatis quies & libertas ſupereſſet Principibus.

Iámque rem ordiri Poliarchus altiori ſermone parabat, cùm Micipſa ab Archombroto ad Hyaniſbem venit. Is quippe hominum tumultu excitus, nec iam procul à luco, optabat tantæ quæſtioni adeſſe, ſi Poliarchus pateretur. Mora in Poliarcho non fuit. Nam & ipſe quicquid erat hoc gaudij ex illius habebat victoriâ. Dilatâ igitur quæſtione opperuere aduentum Archombroti; quo inter ſepta admiſſo, ita ad Aneroeſtum Poliarchus; Quod nomen tibi eſſe, vir optime, parentes voluerunt? aut quæ cauſa à Gallis in Sardiniam commigrandi? Ita effuſiori principio vtentem, ſponte Aneroeſtus ad deſtinatam quæſtionem coëgit. Nam & conſtantiam motu primo excuſſam receperat; & non Creſtore tantùm, aut milite, ſed aliis illic multis videbat argui ſuos vultus, ſi ſilere, aut negare obſtinauiſſet. Qui ſis, inquit, haud dum ſcio; niſi quòd ex purpurâ intelligo Regem eſſe: & lingua eſt qualis in Galliâ genitis ſolet. Amicum te eſſe exiſtimem; quòd videam te amicis quondam meis hic vti. Nam & Creſtora, & Simplidam agnoſco, familiares vtique meos. igitur, vt amicum, liceat per deos exorare, vt abire me ſinas quò deſtino. Sed ſi fortè me odiſti: quid vis vltrà ſupplicij? Regnum amiſi, nec repeto: ſponte exul, ne vel inimicis officiam. Placet egere; & num velim ignorari, ipſi ſciunt per quos hodie repertus ſum. En me priſtinæ ſortis oblitum; adhuc ingere grauiora; præter deûm iram nihil eſt quod recuſem. Sin præterea non putas aut

non

non tibi expedit esse me Aneroestum; ne time. Sinas modò ad solitudines abire. Vbi nemo ad verum cogerit, Aneroestus non ero.

Hæc modesto sed grandi supercilio dicentem, nemo immotus audierat; maximè vbi Crestor, manu illius sublatâ prodidit cicatricem, quam ex vulnere superfuisse Regi Aneroesti populares meminerant. Ipse quoque Poliarchus repetebat oculis vultus sibi puero toties visos. Etiam aures, quamquam diu desuetæ, redibant ad familiarem olim sonum; & pietatis tenerrimo sensu trepidum pectus lababat. Nondum tamen se confessus, exegit ab Aneroesto, cur patriâ excessisset, cur latêre, cur squalere sic vellet. Tum ille. Nimis heu sciunt mei, quorum & aliquot isthic aspicio, quo me turbine fortuna euerterit. Furore malorum ciuium ad arma excitus sum. Ausi illi aciem in me educere; & filij mei (nam duos habebam, tunc primum florem adolescentiæ ingressos) dum incautiùs pugnant, ambo pro patre, & in oculis patris occubuere. Perire & ego tunc poteram, si fatum fuisset. Sed opinor mens Deûm in fugam me compulit. In proximo saltu delitui. Hinc conuersus ad externa auxilia, perpetuo montium dorso ad Ligures sum delapsus. Illic enim validissimæ gentes mihi omnis fortunæ societatem promiserant. Per has regnum repetere animus fuit. Cùm descendissem ad proximum mare, petiturus illam eximiam à Iano conditam vrbem, ignotus in obuium intraui nauigium. Sed nos venti in Sardiniam rapuere; dúmque naturæ in anchoris morantur, templi fama vnde nuper aduectus sum me ad exorandum Iouem traxit. Illic verò

&

& locorum ſpeciem admiratus, & ſacerdotum vitam; deponere omnes curas conſtitui; iactatúſque humanis tot cladibus, tandem deos experiri. Nam cur patriam amarem tot meorum ſanguine perfuſam; rurſúſque non hoſtium magis quam ſociorum cruore mihi parandam? Cui ſceptrum deinde relinquerem? aut quid dulce in vacuâ domo? Duos omninò genueram; tertium olim fortuna tradiderat, non infra liberorum charitatem acceptum; quem de aui nomine Scordanem vocaueram. Mi pupe, ſi ſaltem ſuperesſes, ego te in ſanguinis iura adoptione promotum Regem facerem. Tu aleam belli, tu caſus, tu labores lenires. Sed ille diu antè & omen & initium tot malorum, dum Gallos qui Rhodanum incolunt bello laceſſimus, præda hoſtibus fuit; & amiſſi memoria non deinde mihi diem moleſtiarum exortem reliquit.

Sic dolenter hos caſus referenti, non ampliùs poterat Poliarchus ſolatia differre; ſed collectis diu lachrymis ſubitò madens, ſe in illius collum proiecit; paulúmque cunctatus ne vox ſuſpiriis eneruis abiret à maieſtate; O optime pater, inquit, ſeu te mauis dominum vocem, ſi tibi Scordanem habere tanti eſt, en illum tibi reddo; tu eo fruere, tu redi ad vitam. Ego Scordanes ſum. In hanc vocem fixis vterque ſed inutilibus oculis dulciſſimo errore elanguit. Par cæterorum admiratio erat alto ſilentio marcentium; vt nil loqui aut quærere vacaret. Hærebant omnium animi, paratos, ac veluti exertos affectus, quacunque Poliarchi & Aneroeſti colloquia iuſſiſſent impenſuri. Denique Aneroeſtus. Vt Scordanes ſis? ô Rex? Vt Scordanes, in-

inquam, meus? Vt viuas, vt imperes, vt teneas Aneroeſtum? Dij boni! ſed quo pignore affirmatis veſtrum hoc munus? At Poliarchus; Vides præterea, inquit, tuum deorúmque illorum vltorem, quos in te pellendo improbi ciues violauerunt. Oppetiere nefarij, aut acie, aut lictorum ſecuribus. Illis ego prædam eripui; tuóque regno potitus ſum; quod nunc tibi incolumi, pater, reſtituo. Quibus viribus quæris tantum in hoſtes potuerim? Britomandis filius in bellum hoc geſſi. Nunc & paternum imperium (dij enim meum nuper parentem ſibi ſociauerunt) tibi trado. Tibi egó, tibi pater, ſecundus ſim. Tibi obſequi glorioſius erit, quam cæteris imperare.

Nouo ille gaudio refectus, ſæpiúſque ad deos votis & luminibus rediens, amplexus eſt Poliarchum. Iámque & Hyanisbe acceſſerat, & Archombrotus Aneroeſto reperto deos fauentes, ſuámque victoriam, gratulabatur. Nec abnuebat Poliarchus tantum ſibi hoc caſu præſtitiſſe Archombrotum; quantum is ipſi, Radirobanis morte. Creſtor ac Simplidas, cæterique, vt licuit, Aneroeſto admoti, non oſculis, non alloquio explebantur. Supra omnia iactante ſuam operam milite, gaudióque & ſpe præmij feroce, qui Regem prior agnouerat. Sic diuiſus in multos vix tandem ad Poliarchum Aneroeſtus redit. Ambo mediam Hyanisbem excipiunt. Archombrotus, proximus matri, præibat. Ita templo digreſſi, per militem & populi cuneos viam ægrè moliti ſunt. Adeò dum officio omnes certant, dum cernere aſpicique concupiunt, nulla viarum libertas ſatis explicat ab vrbe caſtríſque proruentes.

Nam & illi in quorum rem nihil erat ſeu Aneroeſtus,ſeu Gallia,tamen ſiue adulaturi lætiſſimis principibus,ſiue ſponte in immodicam hilaritatem proni à ſalutatione plauſúque non ceſſabant.

Vbi in regiam venerunt ; affuere ex Poliarchi imperio,qui regio indumento Aneroeſti paupertatem mutarent. Sed ille nunc tenere ſuam veſtem, nunc purpuram manu repellere ; Mirantiqùe & multùm obteſtanti Poliarcho, vt mœſticiæ inſignia poneret, negaûit ita de ſe meritos eſſe deos, vt ab illorum familiâ abiret. Benè ceſſiſſe, quòd is regno ſuo potiebatur, quem omnibus votis heredem optaſſet. De cætero, rurſus nolle impacatis negociorum fluctibus exerceri; Ne ſibi pretioſiſſimam paupertatem eriperent; aut crederent rebus ſuorum inutilem eſſe, qui familiariùs ad acceſſus deorum promotus, eos amicis conciliaret. Multa hæc & ſeria optimi ſenis ad vitam obſcuram pertinacia, confeſtim variis ſermonibus præbuit cauſam ; dum illi conſtantiam laudant ; hi verò mirantur qui ad deorum cultus faciat tantus rigor in moribus. Nam nec deerat argumentis Poliarchus , quibus Aneroeſti hæc auſtera incuſaret conſilia, reuocarétque cunctantem ad aſſuetas Regibus curas. Aneroeſtus omnium voces (plures enim eadem ſuadebant) excipiebat patientiſſimo ſilentio ; adeò vt crederent multi hæc ad animum peruenire gaudentem expugnari. Ita diu cunctatus, ſiue vt omnia quæ ingerebantur vnâ oratione euerteret , ſiue vt interim dato ſpatio ornaret defenſionẽ mereretúrque audiri pari omnium pace, vultu tandem modeſtè ſublato in hunc modum exorſus eſt.

Sum-

Summam aliquam eſſe mentem, quæ omnia condiderit, ipſa lex Solis nunquam exerrantis ab orbitâ, tum Lunæ & cæterorum ſyderum ordo totiúſque naturæ ingenium, ſatis hominibus perſuadet, quos nec ſapientiæ ſuæ ſuperba opinio, nec brutis animantibus peior negligentia cæcauit. Putes autem ſanctum hoc Numen, à quo tot ſunt eximia, Deum, inquam, qui omnium origo virtutum, fas rectúmque mortalium animis ingeneratâ ratione præſcripſit; iis vitiis delectari quibus paſſim naturam corrupimus? Non poteſt hanc quam cernimus legem naturæ dediſſe niſi iuſtiſſimus author; Iuſtus autem ille non erit, ſi feret abire impunè tot ſcelera. Vbi igitur amor recti, & ambitus ineundæ cum diis amicitiæ, ſimúlque cœleſtis iræ timor, tetigit animum; nihil illi antiquius eſſe debet, quàm recedere à vitiorum periculis iam tot mortalium exitio infamibus. Ea verò pericula partim nobis inſita habemus, partim ab aliis in nos incurrunt: Et in hæc omnia efficaci remedio, iſtam ſolitariæ ſeueritatis religionē inuenimus. Primùm enim cupiditates immodicæ, quibus ipſi nobis ſumus infeſti, ſic in hoc genere vitæ fracto impetu exarmantur, ac ſi feris manſueſcere edoctis, dentes quoque & vnguium aciem ſubtraxeris; vt neque deinde ſi in naturam redierint facilè poſſint habere quo ſæuiant. Nam deſiderium voluptatum contrario ſeueritatis vſu ſuam pertinaciam apud nos dediſcit; & ſi veluti ex cinere illa flamma reſurget, nihil tamen in egenâ ac veluti agreſti domo effecerit, in quâ deſunt ſuperfluæ inſtrumenta luxuriæ. Auiditatem quoque fruſtratur ſimpliciſſima paupertas;

& ad ſuperbiæ ſtimulos erubeſcit ſqualida vita, & ſeipſam deſpiciens. Sic illa, ſic cætera mentium mala, vt eſt ira, inuidia, timor, audacia, in hoc ſancto rigidóque ſecreto, tanquam deſtituta alimentis incendia, expirant; Præſertim vbi mens vitiorum iugo excuſſo ſibi ipſa ſe reddidit; timidæque cupiditates, & aſſuetæ parêre, priuſquam aliquid velle auſint aut nolle, conſulunt rationem. Eo modo, qui nobis acerbiſſimi ſumus hoſtes, reciſo aut correcto effræni naturæ impetu, ad ſanam vtilémque virtutem adigimur.

Venio ad hæc tela quæ in nos ex aliorum hominum contagione comparantur, ſæua illa, & nimium certa; Siquidem plures exiſtimem exemplo quàm ingenio peccare. Quia morum conſortio placere amicis cupimus; ratiúmque eſt diu viuere cum improbis, nec de vitiis primum molliùs ſentire, mox illis & infici. Superbiam, aliorum ambitus accendit; contentionem ad opes, cæterorum auiditas. Fraudibus appetitus, animum antea fortè inſontem, ne inultus ſis, ad fraudes applicabis; & ex hoſtium in te odio diſces odiſſe. Cùm præterea multi in virilis gloriæ titulis ponant ipſam peccandi audaciam: timidóſque, & gerendis rebus ineptos, eos exiſtimient qui diis obſequuntur; illius opinionis metu haud pauci affectant peccare; magis ſcilicet vt illis probentur quibus virtus eſt vilis, quàm quòd ſint vitia apud ipſos in pretio. Hæc autem omnia à domeſticis ſuis ſubmouet familiæ noſtræ integritas; in quâ, vt paucis abſoluam, contagionem improborum vitamus, & præter ſuſpicionem ignauiæ timere deos licet.

Sed

Sed vt preſſiùs ad me accedam; quoties ipſa fortunæ negociorúmque malignitas, Reges ac Principes viros ſummis illecebris, præmiiſque inuitat ad peccandum? maximè cùm ea occurrunt, in quibus illud quod æquum eſt videtur diſcrepare ab eorum gloriâ, aut ſecuritate regnandi? tunc quidem ſimulare, ac fallere, & diſſentire à ſuis vtique verbis, egregium in Regibus putatur; quaſi dij quam ipſis impoſuere mortalium regendorum prouinciam, ſine ſubſidiariâ vitiorum ſcelerúmque cohorte adminiſtrari non poſſe voluerint. Nunc vicinis & immeritis gentibus ſubjicere diſſidia amant; vt occupatis & infelicibus aliis, ipſi certiùs vacent: Nunc ſociorum Regum amicos largitione ad ſecretorum proditionem ſolicitant. Quid mulctare interdum in cautionem innoxios, quaſi crimen ſit poſſe peccare? quid vulgi negligere injurias, ſi bello vtiles viri eas intulerint? Ea omnia qui ſagaciùs fecerit, adeò famæ plus comparat, vt vel ex iſtis qui adſunt multos mirari exiſtimem, quòd hæc tanquam injuſta, diiſque inuiſa, perſtrinxerim. Atqui illa mihi graue regnum fecerunt; non tunc quidem cùm ipſe regnarem, eadémque peccarem, aut paria; ſed ex quo caligine vtilitatis & conſuetudinis excuſsâ, iam veluti ſequeſter nubem miratus ſum vnde euaſi. Ignoſce, Regina, túque mi fili. Veſtram ſortem non damno. Fortium eſt, veſtrique ſimilium, ſancto virtutis fræno, regere nimiæ fortunæ, & exertare conantis libidinem. Sed ego debilior timeo illis turbinibus impar eſſe. Neque verò purpura ſola iis periculis infeſta eſt. Omni ordini, omni penè ætati vitia inſidiantur;

Ingénsque in cuncta remedium est à nostrâ disciplinâ, quæ iubet ea pro vilibus habere propter quæ alii peccant.

Poliarchus tam insuetam rigidámque sapientiam nondum probans, interpellat dicentem. At si te, inquit, optime pater, omnes audimus, deerunt oppidis ciues; Non arua exercebit agricola; Non nauta, non vector singularum commoda regionum mutatis mercibus pervulgabit in cæteras. Deerit artibus cultus, quascunque non necessarias hominibus esse vestra seueritas putabit. Sola erat in vestris desertis frequentia; ac quoniam connubia respuitis, vnius seculi genus humanum. Assentiebatur Poliarcho Hyanisbe; multique, tanquam publicam causam agenti, vultu & oculis fauebant. Sed Aneroetus, quasi in se seductus, mox frontem hilariùs porrexit; vt eum scires parùm Poliarchi argumentis moueri. Si quem verò ex istis qui nos audiunt (ait) animus subit experiundæ suauitatis quam habet nostra austeritas, ne illum, ô fili, argumenta tua deterreant, néve suo cœlibatu credat solitudinem quam times orbi inducere. Vltrò nobis accedat. Adhuc populis proletarij supererunt; adhuc artificia vigebunt; restabúntque non modò quot sat erunt vrbibus terrisque colendis; sed etiam quos exuberante hominum genere fata gregatim aut vehementi Sirio, aut terrâ mouente, aut denique bellis exhauriant. Desine, inquam, vereri, ne toti hominum generi desiderium veniat se in disciplinam nostræ Philosophiæ dedendi. Dij enim hoc beneficium magis habent eximium, quàm vt illud tanto populo indulgeant; Nemi-

ni

ni autem absque eorum impulsu venire hæc ritè mens potest; nemóque in eâ, nisi iisdem iuuantibus, durare; Quia defecti animi suauitate humanâ (quam nos scilicet omnem abjicimus) tanquam ab exosâ cruce discederent, absque arcano pastu esset diuinæ voluptatis. Vt verò non aliis quam in legitimam lectis militiam numerat Imperator stipendia: Ita superi iis solis quos ad hoc vitæ genus ipsi accersiuere, hanc gustationem promunt solidæ suauitatis, & ad constantiam valituræ. Si quis igitur non tam sibi propitius quàm fortunæ iratus (quia fortè non spes illi, aut ambitus, successit) nostrum portum turbulento petit ingenio, in quo ei impunè liceat indignari querique de fatis; hunc ego nisi certâ Deùm ope exuat hos affectus, nec fore constantem in disciplinâ auguror, & plus mali inuecturum nostros in mores, quam boni in suos. Præterea, qui leui impetu, (qualis sæpè adolescentum est) ex quadam ineonsultâ teneráque imagine quam de virtutis præmiis concepere, ad labores nostros accedunt, illi, vt librata fundis saxa, primùm quidem in his studiis immodicè feruent, mox cessante machinâ mirantur se languere. Præter stimulos pietatis, metúmque deorum, rationis, fortitudinis, patientiæ res est; quæ omnia cadunt in paucos. Non vestè quam gerimus, non nomine, non domo, constat nostra disciplina; addo nec laboribus corporis; quos haud rarò grauiores auaritia vel ambitus imperat, aut in damnatis exigunt metalla vel remi. Sola est animi simplex ac hilaris in deos propensio quæ hæc omnia consecrat, inutilia alioquin, aut sæpè profana. Quippe abjicere diuitias, à

dignitatibus recedere, prohibere ab animo inquietas humanarũ rerum curas, magnæ demum virtutis est, si hæc fiant conciliandorum sibi numinum causâ. At si quis ab honoribus aut diuitiis abit, vt ea iactetur reliquisse, vel vt ad maiora perueniat; si quis negocia effudit vt torpescat in ocio, aut de paupertate se iactat, quam minantem ideo sponte præuenit ne necessaria videretur; illum quidem fraude nihil profuturâ vel hominibus vel etiam diis imponere velle existimo.

Non igitur omnes, (fili) ad hanc philosophiam compello. Nam pro ingenti mortalium numero, pauci omnino volent sectari vitæ nostræ reconditam felicitatem, & ex his ipsis adhuc quosdam suo non deorum consilio nixos, aut frustra aut cum pernicie illam viam instituros denuncio. At omnibus saltem bonis precari me dices hanc mentem, vt à rerum ciuilium tumultu ad nos secedant. Ne id quidem mihi in votis est. Quis enim pia bella improbis inferet; quis Rempublicam geret? aut vnde impotentibus vitiis frænum; si omnis se virtus ita in solitudinem ac paupertatem det, vt fracta & absens, non viribus aut pudore sceleribus impiorum possit obstare? Magna est prouincia, quam dij illis destinant, quos sorte nascendi, vel secretis stimulis, iubent, non fugâ sed bello in vitia certare; neque cupiditates enecare, sed regere. Tales viros & esse, & honoribus frui publicè interest; tum sacris præsidere, tum fieri patresfamilias, impiisque in hoc terrarum orbe mistos, temperare illorum audaciam in deos, numinúmque in mortales sæua consilia. Vt cæteros hìc omittam; quid sapienti Rege forti-

fortique præſtantius? Si exemplo, ſi legibus emendabit ſæculum, ſi ad deorum cultum ſuo exemplo ciues adiget, quantò fœcundior virtus hæc erit, quàm ſi in ſolitaria ſanctitate ſeneſceret? Cur igitur maiorem hanc palmam ipſe à diis non expetam quæris? Quia arcano ſenſu admonuere me conſilij ſui, vt ſenectutem meam oblectem ſuâ pace, nec de regno iam curem, quod non præter eorum arbitrium amiſi; Sed hodie maximè viſi ſunt, hanc mihi quam amplector ſolitudinem imperare, poſtquam, ô fili, in te relatam intellexi mei regni, domúſque fortunam. Tanti heredis quem dij ſpontè tribuerunt auſpicium facit, vt quod regnum in hunc libens deponerem non ſuſtineam ab eo recipere.

Scio quid præterea dicturus ſis, optime fili: Si à negotiis abhorreo, ſi templa nunc tantùm, & victimæ, & cæteri deorum cultus placent; at in tantâ tuâ fortunâ ſeruorum greges fore, qui maneant meos nutus; qui lectulos ſternant, qui conuiuia parent, & euntem ſtipent ad templa. Illas autem diuitias nihil periculi aut turbidi habituras, quia dum ſoluto animo diis vacabo, tu in ſolicitudinem ſuccedes, illique præterea quos præpones familiæ meæ. Ne ſic quidem mihi perſuadebis abjicere inopiæ libertatem. Nam vt abſit hæc cura parandi aut ſeruandi diuitias; certè alia mala ab opulentiâ abeſſe vix poterunt. deliciarum conſuetudo, corporis blandiens cura, pietatis quaſi ſuperfluæ obliuio; tum illi affectus, qui ſerie iuncti diuitiis hærent, ſibi eſſe in precio, alios tanquam ex ſolio deſpicere, nullam ferre iniuriæ imaginem, & aſſenſu eo-

rum corrumpi, qui adulationis præmia quærunt. Nec facilius putem admissis opibus cæteras cupiditates excludere, quàm in concitato mari, se rapidissimo alicui fluctui permittere; sed in alios nolle devolui. Cùm igitur quod reliquum est vitæ, donare deorum cultui sit animus, liceat infestam huic consilio opulentiam fugere, ne suo vtique gustu, eorúmque affectuum quos perpetuò comites habet, captæ & impari menti vitia reponat, grauésque cogitationes & frustra in sydera conantes deducat in terram. Quid miraris me ad paupertatem respicere, non quidem in quâ egeam, sed paruo contentus sim? quæ neglecto corpori inducat sui contemptum? quæ vacuo animo libertatem faciat cœlestis commercij? ac ne me tuæ gloriæ salutíque incuriosum existimes, quæ tibi, tuísque exercitibus, fili, propitios deos paret?

Tam seueram orationem adeò miti & composito vultu habuit, vt constaret non hanc fingi constantiam, à quâ cuperet cogentibus amicis discedere. Omnibúsque non adumbratam virtutem veriùs, vt solet, colentibus; Saltem, inquit Poliarchus, nostrum in Siciliam iter ne defere, ô Pater. Te Dij verebuntur. Seu mari, seu terrâ, felix auspicium facies. Vbi in Galliam redierimus, spondeo quo placebit instituto te victurum. Et id quoque patriæ debes, vt hanc potissimùm tuo exemplo facias meliorem. Parum moratus Aneroestus, id saltem flagitanti non negauit. Ad conuiuium deinde ab omnibus itum. Iam enim patientior Archombroti Poliarchus, cum eo apud Hyanisbem cœnauit; satísque viribus instauratis, diem cum Reginâ ad pro-

profectionem destinauit, qui post eum secundus lucesceret. Scripsit igitur Hyanisbe premissas ad Meleandrum literas, filioque commisit, cum arculâ quam à peiratis eripuerat Poliarchus; identidem admonens vt hanc instar fatalis sarcinæ cum curâ seruaret, offerrétque Meleandro. Puta autem (inquiebat) Erichthonium tibi tradi à Pallade. Si vincula resignas, si quid feras intueris, fortasse te perdes, & operam meam. Sin trades Meleandro arcam intactam, videbisque ex eâ depromi felicitatem tuam, æquum erit te Regi Poliarcho habere gratias, qui latronum scelere amissam restituit. Agitatum deinde est, an vnâ triremi vehi vterque posset. Sed maiestas, & æmulatio, securiora flagitabant consilia. Tutius visum, distinctâ quoque classi ire vtrumque: sed qui prior appulisset, alium in portu expectaret. Inde ambo sustinerent coniuncto comitatu proficisci ad regiam.

Interim nomina atque officia familiis Regum assueta Archombroti domesticis imponebantur. Ipse maiestatis insignibus cultus est, appellatúsque à matre Sardiniæ Rex, ne dignitate inferior æmulo esset. Memor quoque Hyanisbe se Gallorum fortitudine esse seruatam, discessuris Poliarchi militibus numerauit viritim donatiuum. Edicto deinde discessu nulli ordines aut homines cessabant. Maurorum Procerum multi, Principem comitaturi, impleuerant rates. Siculi qui cum Archombroto venerant, laborabant inter se factione. Multis enim pristinus in Poliarchum fauor redierat. Inclyta virtus, paulatimque vulgatum sub Theocrines nomine robur, & facti ad gratiam more, valebant

tunc maximè cùm eum Regem aſpicerent. Rurſus quòd & ipſe Archombrotus virtutibus famâque erat clariſſimus, quódque eius auſpiciis à Siciliâ venerant, pudore onerabat tranſituros ad æmulum. Nam affinitas cum Argenide, quæ potentius quàm cætera traxiſſet obnoxios, in incerto ſic erat, vt paſſim moderarentur affectibus; eſſéntque in aduerſam factionem clementes, ne ſi ea vinceret, excuſationi & gratiæ locus deeſſet.

Erat vetus in littore ara; Incertus quis Regum poſuiſſet; Pollebátque religione, quam tot ſecula auxerant. Illic Neptunò, ventiſque, aut thura pauperes Nautæ, aut victimam ſoluebant, ſiue in mare irent, ſiue terra recepiſſet incolumes. Ad eam Poliarchum & filium iam claſſem petituros, coëgit Hyanisbe; Nec dubito, inquit, vtrique ad ea quæ mihi promiſit integram fidem fore. Sed de præteritis tantùm jurgiis hactenus caui; Scio verò quàm facilè cupidis belli principibus ea eueniant quibus ſoluta eſſe inducíarum pacta aut iactent aut credant. Præterea veſtrorum amicorum aut militum culpâ, oriri poſſunt nouæ injuriæ, neque iſtis comprehenſæ induciis. Si quid erit huiuſmodi, ego vos per Sanctiſſimam aram dei cuius regna iam ſubitis deuinctos hic cupio, vt illa noua annumeretis veteribus quorum ambo vindictam mei causâ diſtuliſtis; neu quis turbo felicitatem præcipiat in quam ego vos mitto. Agite, chariſſimi iuuenes, & mulieri veſtrâ causâ anxiæ hanc veniam date. Interim paribus votis vtrumque commendabo numinibus. Nam ſi rationem poſſum inire, cui plùs timeam, deos veneror vt mandata mea neuter accuret, aut ſoſpi-

ſoſpitem deinde aſpiciat. Victi ſunt tam ingenuo amore, quódque illa jubebat ad aram ſanciverunt. Tunc utrumque illa amplecti, & nunc uni nunc alteri per littoris ſpacia ſe jungere, plurima & ſæpè eadem monens: nec ſatiata abeuntium vultu, ſalutatos juſſóſque valere, iterum revocato ſermone morabatur. Neque illi ad tot ſuſpiria immoti reſtiterant. Aneroeſtum quoque cum Poliarcho navigaturum Regina anxiè monebat, ut in eam firmandorum fœderum curam ſuccederet. Nihil illi Poliarchum, nihil negaturum Archombrotum. Tanquam patrem, deorúmque interpretem, eum utrinque valiturum. Quàm ſæpe mortales, & maximè juvenes, ad ſalutem compellendos. Denique cogitaret, maximum ſibi Europæ Africæque depoſitum creditum eſſe. Aneroeſtus ſolicitudine Reginæ laudatâ, ſe illius quidem, & juvenum, ſed deorum maximè causâ, hanc provinciam curaturum promiſit.

Tandem hoſpitali officio datum, ut prior Poliarchus ad naves deduceretur, etiam comitante ad undarum confinia Archombroto. Cæſæ de more tunc victimæ, quarum exta poſt rogatam Neptuni, deorúmque qui maris potentes ſunt pacem, ambo duces primos in fluctus projecerunt. Tunc & ipſe Archombrotus in prætoriam ſuam ſcaphâ delatus eſt. Strepebant longè littora voce nautarum, rudentúmque gemitibus, & pelagus eruentibus remis. Addebat & claſſicum miles, per oportuna navigiorũ loca in pompam diviſus. Dubitabat Timonides lætari deberet an dolere, quòd legationis onus tunc reditum ſibi prohibebat in patriam. Certè enim futura illic omnia ſciebat ſummo in motu; quali tempore

pore in fortunâ eſt an præſtet abeſſe an miſceri tempeſtati. More tamen humani ingenii, cùm utrumque eſſet intutum, maximè redire placuiſſet; non aliâ magis causâ quàm quia non licebat. Cæterùm induciis ritè ſervandis, inter Reges convenerat, ut ſi qui Gallorum in fœdera peccarent, Archombroti arbitrium eſſet; Ex illius etiam comitatu noxam eandem quicunque meruiſſet, de eo Gallorum eſſe judicium. Ne confuſâ denique claſſe irent, partiti ſunt maria; paulóque interior Archobrotus navigavit; Poliarcho curſus apertos, & ne obſtaret Archombroto, nimium æquoris permittente triremibus. Erat ex Siciliâ poëta, qui diſceſſuris Principibus breve hoc carmen cùm tradere vellet, à Timonide eſt prohibitus; quia illis verſibus de eorum inimicitiis meminerat, quarum memoriam ſic objici inconſultum videbatur.

Cærulei fluctus, aſſuetáque flamina curvis
Horrendum iraſci ratibus; nunc pareite remis
Nunc animis: Tantùm liquido quâ tramite fines
Quærunturque Siculi, placidis Notus ingruat alis.
Non cùm Theſſalicæ primùm de margine ripæ
Semideos Argo vexit trans cærula Reges,
Tantus honos puppi, tot credita fata procellis.
Europe Libyaq; deos cerno æquore toto
Omnia ſollicitas partûs in munera mentes.
Hi puppes, querulos alij torquere rudentes
Adproperant; alij roſtris venientibus æquos
Subiiciunt fluctus, auraſq; ad carbaſa ducunt.
Præcipuè niveo latè ſubnixa volatu
Pax Iovis imperio verba inter talia pontum
Mulcet, & alterius claſſes amplectitur alis.

Eſte

Este deûm iussu mites vectoribus undæ;
Tuq; ferox sanctas Discordia spargere bello
Non ausis sperare rates. Satis arma cruorq;
Hactenus, & dubijs pulsata timoribus Aula.
Nunc mihi debentur mentes, quas fœdere longo
Componam. Nec quòd sunt Martia pectora Regum,
Desperanda quies. Eadem quæ fervere bello
Corda iubet, iubet emeritos mitescere virtus.

Dies jam plures erant ex quo in Siciliam applicuerat Arsidas, Poliarchi atque Timonidis ad Meleandrum & Argenidem literas ferens; Nec tardior multò Bocchus advenerat, Hyanisbes & Archombroti legatus. Sed utroque celerior fama, mox certis firmata authoribus, jam in Siciliam pertulerat, Poliarchum ex Galliæ Regibus maximum, in Mauritaniâ cum Radirobane pugnâ congressum, vitam hosti eripuisse. Id mercatores nunciabant, qui Radirobane profligato, priùs tamen quàm cum Siculâ classe Archombrotus perveniſſet ad matrem, discessêrant ab Africâ. Motus rei novitate Meleander præcipuum mercatorum jubet ad se acciri; Tum ab eo diligenter percunctatur, ipsémne audita referret, an adfuisset discrimini. Mercator, se tunc verò in Mauritaniâ fuisse respondit, cùm primò in auxilium Hyanisbes Rex Poliarchus exercitum exposuit; & mox summis viribus Sardi venerunt. Bis deinde pugnatum referebat; tum Radirobanem à Poliarcho interfectum; quámque inconditè Sardi ab Africâ cessissent. Vix fidem faciebat Meleandro; qui Radirobanis casum animo volvens, & felicitatem Hyanisbes, maximè tamen hærebat in nomine Poliarchi; illémne esset sui servator, ille

Ly-

Lycogenis hoſtis, ille privato ſub habitu ſibi olim chariſſimus; ſed & denique expulſus injuriâ.

Neque minùs Argenis (nam eadem omnia ab accerſito mercatore acceperat) ſtupebat ad omnia lætis quidem, ſed ſuſpicioſis pluribus rebus tacta. Præcipuè mirabatur quid Poliarcho tantum commercij eſſet cum Archombroti matre, ut deſpectâ Siciliâ ejus præſidio vacaret. Ergo abſenti æmulo, & ignaro, conficiebat hæc bella, fidei & reditûs immemor, dum fœdam lachrymis ſponſam, omnis dies, omnis ſolitudinis locus exercet. Oderat ipſa amantem Archombrotum, non aliâ magis causâ, quàm quòd ſe Poliarcho ereptam volebat; Et ille eundem æmulum, oblitus amoris & odij, ſic juvabat, ut deinde florentior procus in Siciliam rediret. Sed turbatum his cogitationibus virginis animum, placabat Radirobanes cæſus; proclivique in Poliarchum animo, Forſitan ille, dicebat, non Hyanisbæ, ſed mihi pugnavit; nec juvari Archombrotum, ſed Radirobanem everti ſic voluit. Nihil gratius accidere poſſe putabam, quàm ſi Radirobanes periret. Cumulaverunt beneficium dij, ut Poliarchi maximè ferro pœnas dederit. Inter hæc oblectabat animum ſuum victoriæ magnitudine quâ Poliarchus celebrabatur, ſperabátque confeſtim aliquid literarum ab ipſo accipere. Nam & commodùm acciderat, quòd ille mercator vel non audiverat in Mauritaniâ quanto ille periculo vulneratus jaceret; vel cætera Meleandro & Argenidi referens idipſum negligenter omiſerat.

At verò cùm Arſidas veniſſet ab Africâ, ut certior, ita acrior motus Principum mentes egit. Nam ille,

ille, Poliarchi & Timonidis literis Regi porrectis, eadem quæ in iis nunciabantur longiori oratione expoſuit; maximè in Poliarchi laudibus hærens, quàm latè diceretur imperare; qualibus viris, quantâ opulentiâ claſſem inſtructam adveheret; Vt benè pugnaſſet in Sardos; jamque ex vulneribus convaleſcentem adventus Archombroti atque conſpectus, irâ, odio, æmulatione turbaſſet. Nec fuiſſe certamen dilaturos, niſi interceſſiſſet Hyanisbe furoribus, cujus precibus ambo dederunt, ut vel Meleandro conciliatore redirent in gratiam, vel in Siciliâ potiſſimùm odia exequerentur. Ne inimicitiarum quidem cauſam multùm Arſidas diſſimulabat; quas ſciebat & à Timonide eſſe perſcriptas, & à Bocchо, ubi mox adveniſſet, offerendas in publicum. Cum verò adiiſſet Argenidem, & omnia narrando extuliſſet (ut ſolent qui ſe credunt libenter audiri, referuntque abſentia) facilè excuſſæ ſuſpiciones ſunt, quæ virginem urebant. Omnis lætitiæ Gobryas conſors, captatis temporibus, nunc clàm nunc publicè conveniebat cum Argenide aut Arſidâ. Iiſdémque diebus Bocchus adveniens, quæ Arſidas attulerat confirmavit.

At Meleander quicquid ſpei aut conſilii poſt expulſum Radirobanem ſumpſerat omittens, penè certam expectabat pernicie. Fruſtra non eſſe quòd cum ſuis Gallis Gobryas in Siciliam venerat. Parva Lycogenem, vel Sardos potuiſſe. Nunc Galliam, nunc Mauritaniam, quibus armis aut copiis Sicilia ſuſtineat? Sic dubius, & fatis iratus, jubet Gobryam vocari. Et ille tunc fortè cum Argenide erat; quæ nihil dubitavit, quin pater de Poliarcho

inter-

interrogaturus illum accerſeret. Nam ſuper eâ rerum novitate ſciebat acerrimè eſſe commotũ. Monet ergo diſcedentem, ne timidè agat, aut de ſuo Rege diſſimulet. Eo loci rem eſſe, ut paulatim exui larvam oporteat. Fortè qui vocando Gobryæ miſſus erat, retulit Regi, eum loqui Argenidi, & confeſtim adfuturum. Hoc quoque Meleandrum cœptæ ſuſpicionis pondere altiùs preſſit. Tamẽ venientem Gobryã hilariter intuitus, Quid tu, inquit, bone vir, tot diebus diſſimulaſti Principis tui nomen? cui mehercule tantum debeo, ut me in ingratitudinis diſcrimen perduxeris, non hactenus paſſus ejus gratiâ te meliùs haberi. Excuſavit ſilentium Gobryas. Neminem quippe ipſo Meleandro meliùs ſcire, non eſſe ſui juris qui ad Principum amicitiam vocati ſunt. Timuiſſe effundere, quod neſciebat an celatum ſuus Rex mallet. Addidit ſubitò Meleander, habere ſe à Poliarcho ex Africa literas, quibus ſignificabat ſe pr opediem adfuturum. Sed hoc ipſum diu eſt, ait, quòd reſciebas, (Gobrya) ideòque cum claſſe illum iſthic opperitus es. Imò, inquit Gobryas, nihil de tempeſtate (Rex) mentitus ſum, quæ me à cæterâ claſſe divulſit. Nec deinde aut meum Regem, aut comites vidi. Hanc autem Inſulam petii, quia licèt incertus quò Rex tendat, aut quid paret, ab eo tamẽ audivi, navigationis ſuæ ordinem præter Siciliæ oram dirigi oportere.

Nihil amplius à Gobryâ Meleander elicuit; eóque relicto ſolus in ſecreto conclavi diu animum variis cogitationibus vexavit. Cur ſcilicet Gobryam præmiſiſſet Poliarchus, cur cũ tantâ ipſe claſſe diſceſſiſſet à Galliâ, niſi vindicaturus bello Argenidem,

dem, & fortaſſe volentem? Num eâ ſpe hactenus illa deſpexiſſet Archombrotum? Num ipſa hos motus excivisset è Galliâ? Literæ Radirobanis, Seleniſſæ mors, & Theocrine, & Pallas, ingerebantur trepido animo, & In calamitatis faſtigium filiam denique timenti. Repetebat etiam animo virtutes Poliarchi, ſibique præſtitam tanquam à virgine opem, & omnia genero digna. Pudore deinde quòd eum ejeciſſet, quòd non ſine periculo abire paſſus eſſet, illum amare verebatur. Nam & illi juſtum ſui odium aut deſpectum ineſſe credebat. Denique ſi affinem eum vellet, præter famam levitatis nunc reſpiciebat ad patrias leges, hæc cum Gallicis Regibus vetantes connubia; nunc ad Archombroti potentiam, Mauritaniæ viribus, & Siculorum favore eximium. Nec cum filiâ jurgari diſtuliſſet: Sed adhuc ignarus quid molirentur dii; ne eum qui ſibi è duobus gener debebatur offenderet, tenuit irâ; Niſi quòd ſemel indignanti excidit; Expectas mea filia Poliarchum, quem oppido parum amas, cùm niſi ſuo aut Archombroti ſanguine fœdatum nolis aſpicere. Illa præparato ſilentio atque vultu, ea verba ſic tulit tanquam non intelligentem præterlapſa. Cleobulus vero atque Hurimedes, & cæteri Optimatum, haud parum de conſiliorum ſagacitate remiſerant; ſi quid noxium ſtruxiſſent Archombroto, Regem reveriti; nec dubii ſe in Poliarcho violare Argenidem. Timebat Gobryas, ne tanto in motu abire juberetur à Regiâ. Anticipatâ igitur neceſſitate exilii, tanquam ſuas triremes curaturus, ad eas revectus eſt; habuitque, ut cum Argenide convenerat, in ſtatione diſpoſitas.

Inter hæc Poliarchus propitiis ventis ferebatur ad insulam. Prima Lilybæi cacumina, se venientibus aperuere; & mox remis inter hilares militum consarumque clamores crebrius actis, certius terra innotuit. Denique circa Æguſam insulam sistitur classis; incerto Poliarcho, an Syracusis, an versus Epeircten esset quærendus Meleander. Sed missi Lylibæum qui certa referrent, Panormi esse Meleandrum renunciant. Drepanum igitur versus aguntur triremes, superatóque Agathyrso, prope Paconiam insulam Gobryas cum suis navibus exceptus est. Has enim ad omnes Regis motus circumagebat; si quid Argenis imperaret, præsto futurus. Oportunissimè repertum non aspectu Poliarchus, non amplexibus satiabat. Nunc ille amplecti genua, nunc manum venerari, Regem incolumem atque victorem tenere adeò lætus, ut non militia, non ætas, aut sexus lachrymas cohiberet. Cœperat quoque gratulari victoriam amicorum præcipuis; cùm diversum revocans Poliarchus rogavit ecquid illic egisset; num in Siciliam intrasset pace Regis; num vidisset, num adiisset Argenidem; quid tunc denique in insulâ aut consilii esset, aut virium. Ille à principio rem totam exorsus varia voluptate perfudit Regis animum; nunc extollendo fidem Argenidis, & charitatis constantiam, nunc belli Africi famam, quæ illic inclytum apud omnes victorem fecisset. Sed addebat, Meleandrum, quamquam ad benevolentiæ speciem se cogebat, non tamen simpliciter amicum videri; seque consilio Argenidis rediisse ad classem, & ea littora observare. His monitis instructus Poliarchus.

chus, & maximè de Argenide lætus, eueſtigio anchoras jecit, illic certus Archombrotum ex fœdere opperiri. Nam is ſenſim claſſe diuisâ lato in mari etiam à conſpectu abiuerat.

Qui primi de nauibus Poliarchi ad Meleandrum nuncij fuere, fidem ægrè fecerunt, tot naues, tantum belli apparatum cum eo aduenisse. Et ſub tantæ tempeſtatis diſcrimine, parùm literis Hyanisbes credebat pollicentis innoxium fore exercitum. Magis mulieri irascebatur, quæ ab oculis ſuis auertiſſet hoc bellum, mandaſſetque Siciliæ. Accerſit deinde Argenidem, nec iam inuidiosè, ſed anxiè rogat, bellumne in Siciliam illis armis inſtructum ſit. Se enim ſatis ſcire, nihil eâ inuitâ vel inſciâ Poliarchum moliri. Illa, nec ſe adeò Poliarchi conſiliis miſſam reſpondit; nec, quod ſciret, Poliarchum Siciliæ eſſe infeſtum. Cæterum quamquam ad diſſimulandi prudentiam ſexu, & negotiis facta, exundantem tamen lætitiam non ſatis capiebat; hoc vno macerata, quòd ceſſabant vicina auxilia, nec cum exercitu Poliarchus veniebat ad Regiam: Nihil enim iam aut breue aut celere erat impatientiâ moræ confectæ.

At verò Archombrotus, tanquam Regem conuenturus Syracuſis, iam penè ad Pachynum proceſſerat, cùm intellecto errore, vela retro ad Lilybæum egit. Huius quoque mox viribus ad Meleandrum perlatis, cum nouus ac propior metus inceſſit. Hinc furere amantē Poliarchum; hinc Archombrotum Mauritaniæ viribus auctum redire ad nuptias. Sat conſtare nihil ad mitiganda iurgia profuiſſe, quòd Poliarchus pro Hyanisbe in Radiroba

nem pugnaverat. Nam ſi ideo reconciliatione junxiſſent æmulas mentes, non utique curſu diuiſo ab unâ Mauritaniâ in Siciliam navigaturos. Ergo triſti diſcrimine, lacerandam ſub inſaniâ utriuſque Siciliam, vel ſaltem imbuendum mutuo ſanguine mare, Argenidémque parandam alterutrius naufragio! Quæ Scylla, quæ Charybdis tot unquàm funera hauſiſſet? Feralem poſt tot odia, & omnibus gentibus ominoſam tantorum cruore Principum fore Siciliam. Num denique aut ipſe Poliarchum ſanguine Archombroti perfuſum poſſet aſpicere, aut Argenis amare Archombrotum Poliarchi ſpoliis gravem? Iura deinde gentium invocabat; quòd de filiæ nuptiis ſtatuendi ſibi libertas eriperetur; quòd affinitas, quòd amicitia peteretur vi, armis ingratiis. Tantis in malis, tamen regni habenas in totum non reliquit. Statim ad ſe prælio idoneos cum armis, præcepit coire. Naves præterea objecit portui; ut defenſionis ſaltem ſpecies eſſet. Sed præcipuum fiduciæ in ſeipſo & Argenide erat. Nam & omnia ſe ab Archombroto impetraturum credebat, nec verò obſtiturum Argenidi Poliarchum.

Inter hos motus relatum eſt Regi, naves Archombroti admotas Poliarcho eâ pace ſtetiſſe, tanquam ſi una hæc claſſis fuiſſet. Vix credenti nunciatur eſſe in portu legatos, qui ab Regibus Poliarcho & Archombroto venire ſe dicerent. Namque ubi ad Paconiæ oram Archombrotus Poliarcho ſuas copias conjunxit, Siculi qui ſimul navigaverant, feſtinantes in patriam, flagitaverunt quidem illicò agi ad portum: Sed uno conſilio uterque Rex vetuit

vetuit, ne qua navis à classe discederet: Ipsi in lembo Gelanorum & Micipsam ad Meleandrum miserunt. Obstupuit ille ab his simul Principibus legatos venisse. Ea res quoque turbavit Argenidem. Igitur æmulis convenisse? Tantâ lite cessisse alterutrum? Vter suam gratiam in liberandâ bello Siciliâ facere voluisset? quo fœdere, quáve lege hæc dirempta odia essent? Regem quoq; vocari Archombrotum adhuc insolens auribus erat; timuitque Meleander ne fatis cessisset Hyanisbe. Et is quidem lætior erat, spe pacis injectâ. At non Argenidi constabat quid doleret gauderétve; nisi quòd metuebat hæc pacta, cœperátque vereri, ne de suis nuptiis illi arbitria fecissent. Quid autem cogitabat, si ut vile aut facile pignus me sortibus permiserunt? quid si ad Archombrotum rejecta sum?

Vbi vero cum Micipsa Gelanorus ad Regem pervenit tunc filiæ colloquentem, omnium oculos avidissima in eum expectatio convertit. Et Rex utrumque amplexus est; Statimque Gelanorus (nam honori Galliæ datum, ut ante Micipsam loqueretur) Poliarchus Galliæ Rex, inquit, & Archombrotus Sardiniæ, tuo in mari cum classibus, ô Rex, ad Paconiam insulam hærent, miserúntque nos oratum ut tanquam amicis subire portus liceat & in tuum conspectum unà venire. Adjecit deinde Micipsa, non expectaturum fuisse Archombrotum ulla fidei pignora, aut legationem præmissurum, nisi quòd ita res erat, ut neque ritè Siciliam tangere, neque Regem posset adire, nisi comite Poliarcho. Respondit Meleander, patêre amicis Siciliâ. Succederét portubus quos ex insulâ totâ mallent,

ſe in extremo littore excepturum venientes, aut obuiam quoque nauigantibus iturum. Retulere ilicet ambo legati; ſuis Regibus fore gratiſſimum, ſi occurſu omiſſo eos ipſe maneret in Regiâ. Tum Meleander, Renunciabitis ergo Regibus veſtris, hoc me illis etiam dare, vt officium potius meum quàm eorum mandata negligam. Debebam vel ad Paconiam occurrere; At quando ſic iubent, huc illos opperiar. Tum Gelanorus, Eſt præterea, inquit, quod nomine mei Regis efflagitem. Fuit aliquot Siculorum inimicitiis eſſe infeſtum, ipſe Rex noſti. Nunc vt tutò huc commeet, petit exercitum ſuum in Siciliam admitti. Nihilque milites nocituros, regiâ fide ſpondet. Exhorruit Meleander renouatâ vtcunque injuriarum memoriâ; Simul vires in regnum accipere, incertum an ſat amicas, eò grauius formidabat, quòd armato Poliarcho quicquid ſtrueret, quicquid optaret, nihil negari, niſi cædibus & diſcrimine poterat. Sed & peiora inſtare videbantur, ſi ipſe ad bellum vix paratus, & de Argenidis fide iam dubitans, inficiaretur hanc veniam inſtructiſſimo Regi, & forſitan ita belli cauſam quærenti. Ergo metum altè recondidit, & quò prolixior humanitas eſſet; De commeatu etiam, inquit, prouidebimus, Gelanore. Neque me ſine militibus putabo, quamdiu Regis amici exercitus in Sicilia erit. Quærijt poſtea cur Archombrotus Rex Sardiniæ appellaretur; & an valeret Hyanisbe. Multa quoque Gelanorum de victoriâ & vulneribus Poliarchi percunctatus eſt; verbis maximè humanitati & letitiæ accommodatis. Argenidi, præter quædam vulgaria, nihil publicè Gelanorus dice-

re

re debuit; nec priuatim ad eam aditus fuit; quamquam anxia, & salutis incerta, sæpissemè in respicientem intuebatur. Tempore denique constituto, vt inde quarto die, si venti paterentur, Poliarchus & Archombrotus venirent, legati repetunt lembum, eúmque omnibus remis in Paconiam concitant.

Perplexa interim Meleandro omnia erant; & Argenidi nihil magis addebat animos, quàm quòd Poliarchus cum exercitûs robore admitti petierat. At Rex nihil ærario, nihil commeatibus parcendum arbitrabatur; siue amicus veniebat Poliarchus, dignâ pompâ culturus tantum Regem; siue subesset aliquod nefas, saltem magnificè perituros. Itaque omnis generis cibos, & cætera à mari venientibus solatia, conuehi iussit. Quæ autem in supellectili preciosissima erant, Regiam ornauere; aureis & eburneis lectis, tapetúmque coloribus, & egregiis ex ære vel argento simulachris. Populum qui ad euentum atque spectaculum Panormum confluxit, angustè mœnia capiebant; Et cùm regiam publicè ornari aspicerent, hominum ingeniis ad lasciuiam pronis, ignari quid gauderent, cúrve timere desiissent, repentè in lætitiam effusi sunt. Quæ cuique diuitiæ, ferebant templis sacra; Alij extis pleni, quibus opulentiores litauerant, per ludos & choreas diis gratias agere se credebant. Nec auersatus est Meleander hos temerè exultantium ludos; vtique omina captans, compulsúsque in tanto tumultu ad læta aut tristia; ex superstitionis arbitrio.

Quarta dies illuxerat, & procul antennæ vi-

ſebantur venientium Regum. Eurymedes, & Arſidas, à Meleandro cum nauibus ad vtrumque dimiſſi, auxerant claſſem. Littus Proceribus & populo plenum, tanquam deos ea pompa adueheret. Sed non prætoriæ naues ad portum primæ appulſæ ſunt. Tunc portus viginti ſtadiis diſtabat ab oppido. In eum Gallici exercitûs partem Gobryas tribus vix horis explicuit. Sex armatorum millia fuere. Mauros quoque ad duo millia Micipſa adduxerat. Stabant per cohortes, & vexilla, tanquam in aciem irent, armis inſtructi, niſi quòd galeis vt plurimùm capita nudauerant. Tandem regia nauis Poliarchum Siciliæ dedit; quâ tactâ veluti genio terræ grauiores affectus inſpirante, iam propiori ſpe metúque, penè ad oris mutationem exhorruit. Cæterum in ſummâ arenâ expectauit Archombrotum; qui non integrâ horâ ſerior in idem littus deſcendit. Aderant à Meleandro equi, in quos ambo aſcenderunt regio cultu eximij. Poliarchus gentile ſagulum multo colore variatum, braccáſque geſtabat propemodũ ſub gemmis latentes. Aureus torquis ceruicem lætúmque humerum cingens eburneam gladij vaginam fibulis gemmeis tenebat. Lacertos aliquâ parte nudos colebant armillæ recoctæ auro fulgentes. Verticem propexâ & rutilâ cæſarie vel ſine alio cultu placiturum, inſuper regia faſcia ex murice, auroque reuinxerat. Super hæc enim nebat oris decor, & amœnitas gratiæ genius, cuius virtute omnes ipſius motus, omnes nutus placebant. Ergo populus in illum intueri, plaudere multi, & qui eum in priuato habitu vidiſſe meminerant, ſeipſos accuſare quòd iam tum non deprehendiſſent

sent indolem illam nisi Regibus à diis non tribui. Cùm verò & ipse Archombrotus euasit in equum, vix formâ deterior, aut fortunam minori spiritu implens, amictúque insignis quem Mauri regium habebant, incerta ac propè diuisa aliquandiu studia fuere; moxque votis meliori præsagio confusis, vtrique mirabili consensu applausum est.

Ibant ergo, tanquam rixarum immemores, suis & Siculis Proceribus medij, longâ militum, longiorique populi turbâ, viam præeunte atque claudente. Quicquid à portu ad vrbem itineris erat, intuentium & comitantium series vno examine obtexit. In vrbe matronæ virgineésque fenestras impleuerant, mistis pueris, quibus ad spectaculi tâti memoriâ, animos aut subito metu, aut lætitiâ pulsabant. Humanissimi Reges, memoréque qui eos sic colerent haud esse suos ciues, non deerant salutando, non oculos atque manus ferendo ad populum; donec in regiæ vestibulo Meleander apparuit. Hunc ad se pedibus properantem vbi simul conspexere, de equis desilierunt. Excusantem deinde quòd non præsto ad portum fuisset; neque verò id se dedisse superbiæ, sed eorum legatis qui quò progrederetur præscripserant; ambo leniss imâ oratione vetant in iuuenes, & iam olim hospites, superfluo cultu esse. Gratulatus deinde Poliarcho victoriam, & Archombroto Sardiniam, perplexè querebatur, quòd olim passus esset tantæ Galliæ Rex priuatæ se sortis in Siciliâ haberi.

Iam ad aulam peruenerant; inuitabátque hospites Meleander ad Solia, quibus excepti colloquerentur. Sed illi tunc rati aduenisse gerendæ rei tem-

pus, ſuſtinuere ambo gradum; porrigénſque Meleandro Archombrotus literas matris, poſtulauit vt eas extemplo perlegeret. Priùs enim acquieſcere ſe non poſſe. Idem & Poliarchus rogauit. Rex miratus quid hæ literæ haberent tam celeriter procurandum, gemmam ſoluit, & prolixas exorſus eſt. Neque mora, Poliarchi & Archombroti anxios vultus, haud paruæ perturbationis notæ percurrere cœperunt. Quippe illos codicillos vterque tanquam propria fata ſpectabat. Si ſecius quàm proferat Hyanisbe res ceſſiſſet, ſi aut nulla fœdera, aut ingrata offerrentur, iam comparabant ſe ad iurgium; iam arma, iam furorem animis præcipiebant. Arculam quoque (ita mater iuſſerat) Archombrotus Meleandro ſimul cum literis obtulerat, quam olim Poliarchus vindicauerat à peiratis. Neque multum ex epiſtolâ Meleander legerat, cum attoniti inſtar nunc ſeipſum cœpit affari, nunc in Archombrotum mittere oculos, repetere deinde epiſtolam, morarique in omnibus. Puſilla erat clauis incluſa literis: ea ſcilicet quâ reſerari arculam oportebat; Eam Rex aluidè manu tenens, perſeuerabat in lectione Epiſtolæ. Nihil ampliùs Poliarchus vel Archombrotus dubitabant quin aliquid magni efficaciſſimæ literæ afferrent. Tandem ad menſam vicino parieti applicitam Meleander accedit, ſoluſque curiosè in apertâ ciſtulâ recognoſcit quid lateret. Aliquot epiſtolæ inerant; quas ille perlectas cum ſuſpiriis & fletu oſculabatur. Annulus quoque, & arcanæ rei pignora quædam ipſi notiſſima, fidem ſeni faciebant, vera ſcripſiſſe Hyanisbem.

Ergo

Ergo victus magnitudine improvisi affectûs; simul a Poliarcho petit, ut excuset necessaria quædam arcana breviter exequentem, simul mirantem Archombrotum rapit familiarius ad eandem illam mensam, & oculis literas Hyanisbes objicit; quas ille dum legit, Meleander in ejus collum effunditur; móxque juvenis objectus ad genua, confusione oris, alióque quam solebat venerationis genere, omnium qui astabant mentes permovit. Præcipuè Poliarchum scena illa turbabat. Viderétne æmulum suum, ad amplexus, & omnia intimæ charitatis indicia acciri? Staret ipse interim neglectus Meleandro, relictúsque scilicet qui colloqueretur Eurymedi? Is enim officij causâ paulatim ad illius latus accesserat, dum Archombroto Meleander loquitur; ne indecenter in mediâ aulâ solus ille Rex esset. Hæc tumidè agitanti ingens ad sæviſſimam indignationem pondus accessit. Nam admonita Argenis a patre se vocari, intrat cœnaculum: cúmque Rex aliqua venientem docuisset quæ percipi à remotis non poterant, sponte ipsa cervicem Archombroti petentis osculum utraque manu junxit. Miscuere deinde lachrymas quas gaudio esse expressas ex reliquo vultu scires; dextrámque tanquam in fidissimi amoris sacramentum, in cupientis Archóbroti manum inseruit.

Iam vicerat furor Poliarchi patientiam, erátque impetus hæc invisa sibi gaudia turbandi. Ignarus quos pejùs devoveret, Hyanisbem, Meleandrum, Archombrotum; adhuc aliquid ampliùs irascebatur, eminente rabie in Argenidem, quam ulcisci saltem illatâ sibi morte decreverat. Et ut omni ser-

mo-

mone celerior eſt cogitatio, præſertim irata, multa ille atque atrocia breviſſimo tempore animo ſuo complexus eſt. Hanc igitur mihi gratiam retulit Hyanisbe, per mea meorúmque vulnera incolumis? Patebam incautus venenis; Ejus medicos adhibebam ægritudini meæ; Sed noluit me perire, niſi antè contemptus, & coràm violatus, non abjudicatam modò, ſed faſcinatam Argenidē in ſui filij collo aſpicerem. Miſiſti me ad iſtius mortis atrocitatē, venefica? Hæ ſunt literæ, hæc promiſſa, hæc concepta in penatum deorum auribus ſacramēta? Stolidiorem me, qui fidem expectabam in Africâ. Sed non inulta fefelleris. Contraham tecum certamina, contraham herculè ad internecionem tuæ gentis. Quid cogito amens? & longorum ſolatiorum ſpē, tanquam victurus, ſolicito? Nónne vides quos perire illicò, ſed tecum oporteat? Ibo; & carnifici illi adimam ſpiritum, qui per meam victoriam Sardiniæ regno potitus, etiam hymenæum occupare non dubitat; & inverecundæ Argenidi ſaltem ejus ſanguine ruborem faciam. Tum malignum hunc ſenem, hanc larvam, hanc fabulam, obtruncabo, priuſquam ad auxilium ulli procurrant. Simul ipſi Argenidi, Argenidi, inquam. Hæſit miſer in cogitatione decreti crudelis. Sed quid attinet virgini amenti ſanguinem mittere? Melius flagitij ſui memoriâ, & meo vulnere morietur. Aperiam meum pectus, &, ubi cruore exundabit, injiciam me totum in furiarum omen trepidanti. Nam niſi mori ſic vellem, poſſem excire meos milites, poſſem hæc tecta incolumis in hoſtium capita effundere. Sed vivere nolo, ne reconciliari poſſim Argenidi.

Hæc

Hæc & ſimilia furoris conſilia agitandi ſpacium fuit, dum primæ amoris blanditiæ, Meleandrum, Archombrotum, atque Argenidem, per cæterarum rerum oblivia trahunt. Præcepſque, & obfirmatâ ad facinus mente, jam tangebat capulum; cùm numina tam fœdè errare inſontem non tulerunt. In ipſo igitur articulo, ignarus harum furiarum Meleander, ad illum accedens, Ignoſce, inquit, hoſpes, quòd nos ab officio tui colendi pauliſper inſperata avertit lætitia, quam non minùs fortè gaudebis, quàm me modò & Argenidem vidiſti. Veni mortalium chariſſime, felicitatis noſtræ compar, & intellige quid hic dies de te meruerit. Mutatus hoc ſermone Poliarchus, & in tantâ varietate affectuum neſcius quid expectaret, ſentiretve, non repugnavit ducenti Meleandro. Vbi verò propter Archombrotum, & Argenidem conſtitêre, tum Meleander jam non adeò preſsâ voce, ut circumſtantium proximi non audirent; O fœcundum, ait, hunc diem! O meæ ſenectuti propitium, quam antea in unâ filiâ acquieſcentem, duobus & talibus liberis auxit! Abſit Cœlitum invidia. Quis me mortalium fortunatior; aut cui precioſius debeat eſſe id pauxillum vitæ quod ſupereſt? Ergo per tot ambages, per tot minarum tormenta, erumpens induſtria fatorum, hæc mihi præſidia, hæc decora familiæ parabat? Deſine Archombroto iraſci, O hoſpes, O maxime Regum, & quod utroque præſtantius nomen eſt, Poliarche. Diu eſt quòd ſenſi odia veſtra. Vterque amabatis Argenidem; utriuſque erit Argenis. Huic enim quam genui, in ſororem affectus durabit. Tibi autem, niſi aliter

ter ſentis, eam uxorem deſpondeo. Nam quòd à Siciliæ hæreditate excidat, agnito fratre, nihil minus, ut te novi, aut tu amabis, aut Regina hæc erit. Quippe Sardinia, & quicquid Radirobanis fuit (quod deinde & paſſus es Archombroti eſſe) hanc in dotem ſequetur. Ita mecum filius meus conſtituit. Tu Archombrote prior omnem inimicitiam ejura; & Regi Poliarcho ſororem tuam trade.

Putaſſet hoc quiſquam? Archombroto conciliatore, dextrámque puellæ admovente, invitabatur ad Argenidis nuptias Poliarchus, qui in tali fortunæ ludo cunctabatur credere ſe eſſe felicem. Erubeſcebat quoque Argenis; & modò dum obſtabant votis bella, vel pater; tam viriliter audax, tam propè contumax in parentem, & ſequutura Poliarchum quocunque juberet; nunc facilibus rebus, ſe virginem eſſe meminerat. Poliarchus ſimul virgini manum dare, ſimul gratias agere Meleandro; etiámque mirari quâ ratione Archombrotus tam ſubitò evaſiſſet Argenidis frater. Tum, ut fit in magnis & repentinis rebus, omnes ſine ordine, ſimúlque loquebantur. Redibat juvenibus mutua inter ſe gratia, quam olim auſpicati apud Timocleam fuerant. Senex cum virgine receperat ſpiritum; & Principum alacritas ſe in intuentes diffundebat. Stabant nunc Proceres ſilentio defixi, nunc confuſis inter ſe vocibus aulam implebant. Plures quoque ad famam intraverunt. Nec ingrata Meleandro frequentia fuit. Nam tantas res, tamque publicas, ab omnibus ſciri intererat. Itaq; clarâ voce, quámque in ſene impetus gaudij fortius pulſabat; Optimi cives, inquit, & hoſpites, quos hic dies in multiplicis

tiplicis fœderis ſanctitatem coegit ; Agite omnes, gratamini Regibus veſtris, & quod ſupereſt lucis inter ſacra impendite. Venire in craſtinum univerſos jubeo ad aulæ veſtibulum. Illic & populus præterea & milites implebunt concionem, ne quis deorum conſilia ignoret, qui neſcio an aliis unquam veriùs quàm nobis indulſerint. Vos tamen & cenſeo æquum jam nunc compendio tanta gaudia præcipere. Comperi Archombrotum ex me genitum eſſe. Hunc mihi uxor inſcio peperit. Regi autem Poliarcho filia mea nubet. Ite læti, & omnium pulcherrimum diem, ſi lubet, pervigilio vocate. Ego interim cum genero & filio quæ in rem ſunt conſtituam.

Sic dimiſſis Proceribus, Poliarchum in interiorem regiæ partem duxit, eâ veſperâ inter charitſimorum conſortia exulturus. Quæ tum vota ſingulorum, qui ſenſus fuere ? Caſtiſſimæ Argenidi aderat fructus conſtantiæ ; pervicerátque tot malis, ne quà videretur optimâ ſorte dignior eſſe. Poliarcho jam æmulationis, jam ægritudinis oblito, jucundiſſimum erat traduci ſoceri riſu, quòd oſculis invidiſſet quæ Argenis Archombroto ſororiâ charitate poſuerat. Vtrumque præterea Meleander ridebat, nunc generum Archombrotum, nunc Poliarchum Theocrinem vocando. Et ab Argenide quærebat Archombrotus, quid ſe agnito lætata potiſſimùm eſſet ; an quòd fratrem ſe haberet, an quòd ſponſum non eſſet habitura ? Inter hos jocos, vix quicquam negociis permittebat hilaritas. Ipſe Aeroeſtus ſupercilium poſuerat, audebátque lætari ; & quamquam in ſubhorridâ veſte, Regis in

modum à Meleandro & Argenide colebatur. Pauci erant ex ſecretiori cohorte amicorum tantæ remiſſionis conſcij. Tamen Aneroeſtus, Ibburrames, Dunalbius, cum Regibus cœnauerunt. Gelanorus, Arſidas, Gobryáſque intererant, Maurúſque Micipſa, & Cum Cleobulo Eurymedes. Nicopompus bis à Rege vocatus paulò ſeriùs venit. Nam condendo epithalamio ſeceſſerat. Vna porrò ex Matronis Timoclea Argenidem comitabatur. Hi propemodum ſoli Regibus ad eam cœnam miniſtri fuere. Et omnibus quidem præcipuus de Poliarcho erat ſermo, vt amaſſet, vt tanquam ſuæ ſortis oblitus adjiſſet pericula, ignotus, prodigus ſui, nec à fortunâ nec ab hoſtibus tutus. Vnde is ardor, quæve initia ad tantæ conſtantiæ amorem fuiſſent? Ille vero auidiſſimè audientibus referebat, ſe de Argenidis formâ atque virtutibus multa inauditſe in Galliâ; hinc ſubiectos iuuenili animo ſtimulos, quos tantæ indolis admiratio, aut veriùs ipſa fata ſenſim auxerunt; Ac cùm ſciret ſpem connubij Siculis legibus interciſam, quæ Gallicas damnabant nuptias, hoc velut obice irritatam cupiditatem acriùs exarſiſſe; Et ſe quidem ſimulatâ pietate in deos externos quaſi eorum templa peteret, ſolum cum Gelanoro nauigauiſſe in Siciliam, eo conſilio vt præſens agnoſceret eſſétne par famæ Argenis, & eo bello digna quod ipſe in Siculas leges meditabatur; ſi illâ, vt aliquando fore ſperabat, obſequiis ſuis demeritâ, eæ ſolæ morarentur felicitatem ſuam; Cùm vero Siciliam intrauit, ne vſurpare quidem oculis virginem licuiſſe, quam ſcilicet munimentis arcis incluſam nefas erat à viris

tunc

tunc conſpici. Hinc feliciſſimæ temeritatis conſilium ſe ſumpſiſſe, vt muliebri ſtolâ virginem ſimularet, vt Seleniſſæ imponeret, appellaretúrque Theocrine. Cætera narraturum adiuuit Meleander, interriſum ſtupor émque repetens memoriâ, quàm ille omnia ſimilis puellæ veniſſet; quàm lachrimabili fabulâ elicuiſſet miſericordiam ſuam, aditúmque inueniſſet ad Argenidem; quâ denique virtute, quo robore, domuiſſet Sicarios qui in arcem intrauerant, & de Theocrine facta Pallas fuiſſet.

A Poliarcho deinde ad Archombrotum ſermone traducto, plurima quoque in eo mirabantur. Ergo ille debebatur Siciliæ Princeps, inſciúſque quem coleret Meleandrum amauerat! Vt diu Hyanisbe habuiſſet rem ſecretam! vt tempori retexiſſet! quàm ſimilem repertis ad aurium voluptatem commentis dij hunc contextum rerum dediſſent! Eos interim docebat Meleander ſuum in Africâ conjugium; & quantum fas erat per præſentem lætitiam, ingemiſcebat vxori defunctæ: ſæpiúſque, & per partes cuncta narrando, ea ipſa digerebat quæ poſtridie in concione diſſereret.

Multùm noctis proceſſerat, cùm à cœna receſſum eſt. Vbi prope ortum ſol fuit, quotquot Panormi erant, impediti frondibus caput, confluxerunt ad regiam. Anguſta multitudini atria erant. Hi in muros euaſere. aut ſubitaria theatra impleuerunt. Alij applicuerant ſcalas, quibus plus iuſto oneratis, haud paucæ defluxerunt in ſubiectos. Ad ipſas palatij fores, exiguæ ſcenæ ſpecies penè ad altitudinem hominis attollebatur. Illic Regum ſuggeſtus eminebant; duo quidem fronte æquali qui-

bus

bus Poliarchus & Meleander ſederunt; Totidem paulò interiùs ad latus receſſerant, Archombroto Argenidique ornati. Poſtquam Reges præbuere ſe populo, & præco plauſum compeſcuit; nonnihil moratus Meleander; Si quid ominoſum, inquit, afferrem, (optimi hoſpites, atque cives) arte aliquâ eſſet opus, & veluti condimento, quo illud apud veſtra mitigarem ingenia. Nunc quid opus eſt anxiâ eloquentiâ conmendare deorum munera, quæ ipſi tantopere ornarunt? Affero vobis lætitiam, Regibus gentibúſque pacem ac fœdera, hoſtibus noſtri nominis pavorem, tumultus, exitium. Nec vos credo hæc ipſa ad quæ audienda conveniſtis ignorare. Aliquis deus, & ipſa ſi quod numen habet fama, haud dubiè ſparſit in vobis celebrare hunc diem filiæ meæ nuptiis cum Rege Poliarcho, & veluti altero natali filii mei (flexáque cervice in aſſurgentem Archombrotum reſpexit.) Quem cur tamdiu ignorarim, cur nunc demum agnoverim, operæ precium erit (cives) & vos quoque cognoſcere. Accipe Reginæ Mauritaniæ literas, Præco, & quantum voce vales publicè recita.

Tum præco traditam epiſtolam in hunc modum exorſus eſt. Regina Hyanisbe Regi Meleandro ſalutẽ. Tuâ virtute an vitio dicam factum, ut ante hunc diem non cenſerem gaudium tibi dandum, quo nunc mirantẽ impertiar? Nam & vitio duco, quòd cum Annâ meâ ſorore nuptias me celatam voluiſti, nec deinde eâ extinctâ quæſiſti, an inde tibi aliquid ſupereſſet. Virtutem porrò tuam ſic colui, ut tradere tibi ſtirpẽ noluerim, niſi experimento priùs capto an te digna adoleſceret. Nunc cum omnia ge-

neri

neri consentiant, aperiendum est quod tot annis apud me continui. Cùm sororem meam Annam tibi occultis nuptam auspiciis, apud nos reliquisses in tuam Siciliam iturus, effluxissentque menses quibus ipsa crescentem uterum variâ arte celavit, tandem cœpit acriter ægrotare. Nos alium morbum ratæ inutilia ferebamus remedia. Sed illa mortis omen concipiens, ita me solam affata est. Ignosce, mea soror, non aliam deprecanti quàm silentii culpam. Meleandri Siciliæ Regis uxor sum. In partu jam laboro; nec incolumis, nisi dolores fallunt, enitar. Si quid ex me natum vivet, tuum arbitrium esto, soror, vel alere, vel patri transmittere. Mallem tamen secretum asservari; ne me populus matrem prius quàm nuptam intelligat. Cæterum supprimendi fœderis nostri causæ variæ fuerunt; tum quòd Numidam Cyrthum, importunum mihi procum, & vi fortè usurum, metuebamus; tum quòd Meleander regiâ pompâ, quam ornaturus discessit, sibi me jungi concupiit; denique miseram me pudor tenebat; quem heu timeo etiamnum & loquendo ne violem. En, soror, ad pulvinum conjugii leges ipsius Meleandri manu scriptæ, quibus & egó meo nomine appositò addidi fidem. (simúlque tabellas tradidit) In istâ autem pyxide sunt arcanorum nostrorum conscix notæ, aliquot literæ annulique, & ex utriúsque crine armilla. Cùm hæc ostendes, sciet me tibi omnem rem credidisse. In ipso sermone vocem amisit. Ego refectam solata, paucas fidissimarum matronarum advocavi; & sedulò quæ necessaria erant curavimus. Sed vincebat artẽ dolor. Peperit tamẽ filiũ; quẽ oculis viventis admovimus.

Petii deinde, an cogere vires poſſet ad breviſſimam ſcriptionem; neſcio quo numine ad res quas hodie agimus jam tum meam curam inſtituente. Fecit illa, & in tabellis exaravit ſe mori, ſe filium tuum mihi relinquere. Agnoſces manum illius (ô Rex) ſquamvis literas malè ductas morbi tremor conuderit. Nec multò pòſt inter meos complexus extincta eſt. Quatuor omnino matronæ mecum erant. Ego cuidam Sophonemæ, cui apud me potiſſimùm fides erat, infantem permitto; ageret ejus curam; nutricem inveniret ignaram quem aleret. Verita quoque ne quid ex tot conſciis ulla effunderet, per eandem deinde Sophonemem cæteras fallo, ut crederent infantem obiiſſe. Inter eoſdem dies frater Iuba decedens reliquit mihi regnum; & vir Syphax, fatis quodam agmine in nos ruentibus, vitâ functus eſt. Ego tot luctibus plena, non tui Meleander, non ſororis oblita ſum. Prægnantem me fingo; deinde poſthumum edere mentior, adjuvante eâdem Sophoneme. Supponi tunc mihi tuus non potuit. Nam non conveniſſet tot menſium infans puerperæ. Sed commodum fœtum Sophoneme cunis inſeruit; quem deinde meo juſſu alendum abvexit; Ego ſimulans faſcini metum, vetui ne quis ultra nutrices, unámque Sophonemem, filium meum inſpiceret. Ita biennio circumacto facile fuit Hyempſalem tuum (ita moriens mater appellavit de nomine avi) tanquam ex me natum oſtendere. Huic me deinceps; huic & regnum ſervavi. Nullæ me impulere ad nuptias vicinorum Regũ preces. Poſtquã annorum viginti trium fuit, apud illum commendavi virtutes

tuas

tuas: hortata sum, ut in rudimentum regnandi ad te profectus, animum suum formaret ex tuo. Et hæc faciliùs effecturum si omitteret suæ fortunæ insignia, nec pro matre me jactaret; Ne indulgentia tua, & cæterorum adulatio, crudam illam verámque virtutem auferret, quæ sæpè Principibus viris negata, privatorum discrimina & fortunam nobilitat. Obsequens dicto ivit; & mirum est adeò placuisse, ut magnus Rex filiam novissimo conjugio susceptam & in quâ liberorum summam tibi credebas, ei velles despondere. Cum id mihi nunciasset, quamquam illius virtute & genio tuo læta, qui fecerat ut adhuc ignotum filium amares; tamen ad incestarum nuptiarum omen expavi, ne frater sorori jungeretur. Adhuc me alia pericula terrebant; Radirobane in Africæ perniciem cum exercitu veniente. Igitur nostro Hiempsali, quem Archombrotum appellatis, ita scripsi, ut nuptias jam apud vos ut audio constitutas differrem; & ipse ad auxilium meum accitus cum classe veniret. Sera tamen fuissent auxilia, nec inveniset quam juvaret, ni Regem Poliarchum cum Gallorum suorum exercitu nobis tempestas dedisset. Hujus virtute, opima Radirobanis in Martis nostri templo sunt. Sed penè tristiora fuere apud nos pace quàm bello discrimina: Poliarcho atque Hyempsale sævissimâ æmulatione ardentibus. Causa odii tua Argenis; cujus nuptias uterque supra humanæ cupiditatis morem ambit. Intellecto filii tui errore, ab iis impetravi, ne priùs furiosa lis ad ferrum perveniret, quàm tibi tradidissent has literas. Illico utrumque voti compotem fore.

Quod ita demum erit, ſi tuum filium agnoſces, & Poliarcho Regi, quo propior factis deorum, & virtutibus, hodie nemo vivit, filiam tuam dabis uxorem. Dotem ex tuis vel meis rebus ei dicas permitto. Sicilia, Mauritania, recénſque incrementum Sardinia, ſatis erunt, ut & filius opulentiſſimè regnet; & gnata pro genere & ſorte collocetur. Mitto in arculâ quicquid arcani mihi ſoror moriens reliquit; inter cætera ultimas ad te literas, quibus ſe ſuperſtite filio extingui ſignificat. Quæ omnia ipſo hoc anno tantùm non perierunt. Arculam, proh nefas! rapuerant peiratæ. Sed Rex Poliarchus cæſis latronibus mihi inviolatam reſtituit. Ita pro parte huic etiam filium tuum debes; debeo ego regnum, jamdiu tuo Hyempſali deſtinatam. Præter Argenidem nihil ad hæc opera mercedis eſt. Vale; & felicitate quam dij faciunt ſenium tuum oblecta.

Longiſſimas literas raucus præco vix abſolvit. Lectionem confuſæ in populo voces ſequutæ ſunt. Plerique audierant, alij quærendo rogandóque peritos turbabant. Multis quóque literæ erant obſcuræ; quod futurum haud dubius Meleander, cœpit has ipſas aliâ oratione exponere. Hiſtoriam ſuæ juventutis repetit; ut patre jubente uxorem olim duxiſſet Brutiorum Principis filiam, quæ ſexennio nupta ac ſterilis, deceſſerat ex vulnere, quod de equo inter venandum lapſa in ſtipite accepit. Tunc ſe tricéſimum quintum ætatis annum egiſſe, patre adhuc ſuperſtite. Eâdem tempeſtate regnaſſe in Mauritaniâ Iubam Siciliæ amicum, ad quem cũ paucis comitibus profectus eſt, avertendi luctûs causâ, quem mors uxoris faciebat. Deinde memorabat

rabat duas ſorores Iubæ fuiſſe. Seniorem Hyaniſbem, Syphaci, potenti illic viro collatam; Annam juniori nomen fuiſſe, eámque habuiſſe ex Numidiâ procum, qui Cyrthus dicebatur, tantarum virium hominem, ut hunc Iuba, quamvis ſibi non probatum, timeret offendere. Se interim Annæ amore correptum; virginíque illum Numidam exoſo placuiſſe. Secretis ergo fœderibus conſenſiſſe utrumque in nuptias; eáque admonente contrahendas ex Siciliâ vires priuſquam huic Numidæ palàm obſtaret, ſe navigaſſe in patriam; Et illic, ne promiſſo tempore in Africam rediret, patris funere fuiſſe tardatum. Inter has moras de Annæ interitu audiviſſe, & omiſsâ Mauritaniâ amaviſſe Siculam virginem, patruo ſuo genitam; ex quâ nata erat Argenis. Cætera ex Hyanisbes epiſtolâ habetis, Optimi cives, ut ipſa fratri Iubæ in regnum ſucceſſerit, ut hunc mihi filium Anna pepererit. Veri pignora in obſignatâ arculâ miſit; mihi quidem maximo præteritarum rerum ſenſu recognita.

Tum in Poliarchum intuitus; Te verò maxime Regum, inquit, quo nomine compellem; cujus munus eſt quòd vivimus, quódque regnamus? Tu me vinculis, tu Argenidem exemiſti, cùm in Gynecæo Lycogenis mancipia furerent. Tu in acie meis militibus præiviſti ad victoriam iter; denique unus hoſtes fudiſti. Inde meo heu malo, & quicquid excuſes dedecore, exceſſiſti Siciliâ. Nec contumeliæ noſtræ tuam bonitatem vicerunt. Læſus quoque amaviſti Argenidem. Quid dicam te indicia per quæ ego ad filij notitiam, ille ad patrem perveniret, inveniſſe diis ducentibus apud

peiratas,& virtute ſervaviſſe? In Africâ autem non triumphare Radirobanem quantæ molis res fuerit, nondum toto ſanguine reparato, in tuo vultu pallor oſtendit. Vtinam nomen amares quod me tibi ſubmitteret. Socerum dici mavis. Felicem Argenidem in tanta fœdera ituram. Tu quidem tui virtute damnaſti nimis formidoloſam majorum noſtrorum ſolertiam, qui ad Gallicam magnitudinem adeò expavere, ut Siculis Principibus interdicerent conjugia veſtra; quaſi tanta affinitas ſervitutis inſtar eſſet. Meruiſti ut conſenſu publico antiquemus omnes hanc legem. Sed & dij fecerunt, ne opus ſit ab ejuſmodi ſanctione recedere. Filium enim ad quem Sicilia perveniat, mihi reſtituerunt. Meam autem Argenidem fortuna non inferior, Sardinia cum Liguribus manet; quæ regna, nihil vetantibus legibus noſtris tuæ Galliæ adjunget. Hic Archombrotus, uti convenerat, pacem patris petiit ad dicendum. Mox ita Poliarcho. Sardiniæ poſſeſſio, quam habeo, inquit, quid eſt aliud quàm victoriæ tuæ fructus? Eam debellaſti in Africâ. Veni ego ad triumphum. Tu ergo, chariſſima ſoror, tu quam à me fuiſſe amatam vel ipſe Poliarchus ignoſcit, ſume regium inſigne, & pro ſpe Siciliæ, in quam me natalium jura inſeruere, terrarum omnium quæ ſub Radirobane fuerunt, eſto Regina. Feres ad virum, quod ipſe victoriæ jure ferre potuerat. Simul diadema Sorori impoſuit; flente quidem præ lætitiæ copiâ Meleandro; populo autem tantis acclamationibus rem probante, vt diutiſſimè auribus vſus abfuerit. Poliarchus vt eloquentiâ pollebat, ita cœpit beneficiorum ſuo-

rum

ram memoriam eleuare, vt ſolerter augeret; reuerentiſſimus Meleandri; Archombroto, Argenidi, populo blandus; vt dubium eſſet arma an pacem magis deceret.

Iámque omnibus ad templum proceſſuris, filius Nicopompi vix decennium egreſſus, patre ducente ſe admouit Argenidi, blandéque epithalamium à patre conditum tradens, ſe illius authorem non ineptâ aut timidâ jocoſitate aſſeruit. Cúmque eum Meleander vocaſſet, ſibi & Poliarcho juſſit ejuſdem carminis exemplaria donari, quæ puer præparatâ manu tenebat; rogandóque cuius opus hoc eſſet, ſæpiùs adegit ridentem mentiri. Pauci verſus, ut ad Principes, & occupatos, erant; ideóque & plures à quibus legerentur habuere.

Lapſus ab aſtrifero feſta ad connubia cœlo
Phœbus adeſt. Vos, O Superi, vos cernere coràm
Poſſumus Aonij Vates. Expanditur æther,
Et longo in noſtras deſcendistis ordine terras.
Dumq; faces accendit Hymen, dum Numine pompam
Exornat Regina deûm, parvuſq; Cupido
Lene facit vulnus, nullóque exerrat in ictu;
Ecce coronatâ plectrum teſtudine ducens,
Sic pulcher roſeo Latonius inchoat ore.
Iungite concordes manſura in fœdera dextras,
Quæ non ulla dies, quæ non fata impia rumpant,
Iungite io Reges. Blandis lux aurea ſurgit
Auſpiciis; Hymenæus adeſt; Date laurea ſerta
Poſtibus, & quinos fax pronuba ſurgat in ignes.
Gallica Trinacrios iungunt ſibi numina divos.
O ſocer! O ſponſi! ſperataque turba nepotum!
Aſpice nunc felix promiſſa virginis ora.

Palladijs hæc forma genis; has alma nitentes
Fert Cytherea comas; tali Saturnia regnat
Lumine, vulnificos vel cùm Latonia cinctus
Exuit, eq; suis magnum petit æthera sylvis.
Talis sponsa venit: Tu divum hæc munera, Princeps,
Cuncta vide; mentisque bonis tamen acrius omne
Fige animi lumen: mortalia corda puellæ
Esse neges, sorteſque tuas æquabis Olympo.
Illa etiam vultu q; tuos, auroq; nitentem
Cæsariem, & castis vibrantia lumina flammis,
Cernere gaudet amans; & tunc te mente sub altâ
Effingit, qualis sæpe per ardua bellis
Arma soles; nunc quantus eris patria agmina quando
Occurrent redeas; paribq; invecta triumpho
Per passim essusas tecum spectabitur urbes.
Iam q; timet, ne vana ferant hæc gaudia venti
Quæ cernit, redeuntq; novis insomnia curis.
Absine, virgo, time: Non hæc efficta sopore
Lætitia est, cupidæve errant ludibria mentis.
Certa vides. Adsunt genialia numina mecum.
Stat consilium mihi dea, vox omnibus una;
Iungite concordes vestras, inviolata, dextras.
Iungite iô dextras, tu pulchrissima virgo,
Iung, caros inter quælibet esse, rena
Purpureas socios exornans Lucifer ignes.
Ast ubi lecta venit, nec sera meremibus adsit
Exorata Quies. Satis cedite, sævite, ventis,
Satque vias pertæsa maris sinistra Ryum
Pectora; nunc votis expectatoq; frementur
Connubio. Sic & Tyrrhenus astra fulsere
Non nisi bissenis potuit vicisse labores.
Iungite concordes vestras, inviolata, in fœdera dextras.

Iun-

Iungite iò dextras. Quò tandem nubila rerum,
Et fœdi ceſſere dies? En leniùs aura
Ridet, & ingenti cumulant ſua dona fauore
Cœlicolæ. O nunquam tranquilla exordia fatis
Heroum eximijs, nec denique naufraga virtus!

Paratæ ad Iunonis Lucinæ delubrum victimæ erant; Augureſque & Pontificum ordo, nuptiis omen facturi. Populus viam hymenæo, aut pæane celebrabat: Et quia Argenidi mater non erat, quæ facem nubenti filiæ luceret; is Timocleæ honos, Poliarchi & Archombroti commendatione collatus eſt. Inuocatis genialibus diis, tutelíſque præcipuè ignium qui velatæ Argenidi præferebantur, cùm iam in victimas caderet ferrum, Poliarchus ſacrorum miniſtros jubet ſubſiſtere, dieíque lætitiâ auguſtior ita Archombroto loquutus eſt. Si fas eſt mihi apud te fidem eſſe, ô frater, doleo me marito adhuc matronam te quærere. Mihi ſoror eſt vultu & indole quæ vel ignobilem commendaret; annorum plus minùs viginti. Si ſolida fœdera inter nos placent, hanc tibi iure fraterno deſpondebo. Et quoniam ritu gentili nulla pars regni in eam cadere poteſt, dos erit talenta ſexcenta præſentia. Meleander ſermonis erat arbiter qui Archombrotum non tam cunctantem aſſentiri (nam placebat affinitas) quàm ius patri facientem vt de nuru ſtatueret, interrogauit an eam ſibi his legibus pactam vellet. Argenidem quoque, quamquam inter verecunda tunc ſacra ſilentium tenentem, monuerat Poliarchus, vt fratrem in mutua fœdera ſolicitaret. Ille ſe conditionem accipere apertiſſimo vultu reſpondit; amplexúſque Poliarchum; Præcepiſti

mea

mea vota, fortiſſime Regum. Quiste deus in mei animi ſecreta perduxit? Ergo hæc etiam ſacra mihi abſentem coniungant. Tu fidem chariſſime, vtrimque præſtabis. Admoniti ſacerdotes vt geminarent auſpicia, ſedulitate eximiâ circa templum omnia turbabant; Cúmque res emanaſſet in populum, nouo gratulantium clamore plenus aër prætertolantes aliquot aues intercepto alarum officio exanimauit. Omnes plaudebant. Omnes erant bacchantium lætitiæ proximi; Cœtúque confuſo, nulla diſcrimina ordinum tanta gaudia meminerant.

Diis interim proſecta dabantur: & cùm hoſtiæ, quarum vna vittati iecoris fuit, placuiſſent Haruſpici; thure accenſo Sponſi in fœdera nuptiarum ad aram ſubiere. Perpetratis denique ſacris, iam pompa vertebatur ad regiam, cùm in templi veſtibulo Aneroeſtus occurrit diſceſſuris, pallido vultu, & diuinandi ſtimulis pleno. Nam meritum pectus numina inſederant. Igitur quaſſans emotum deorum furoribus caput, Saluete, inquit, O Reges, O numinum cura, exerciti hactenus fatis, nunc eorundem clementiâ experturi nihil virtute iucundius. Fœliciſſime ſenum, ah ne diis exprobra, Meleander, iſtos annos inter bella ſcelúſque tuorum ciuium conſumptos. Viuida ætas, anniſque adhuc plurimis ſuffectura, nihil publicè, nihil domi timebit. Nunc in Africâ videbis Hyanisbem, nunc in Siciliâ illam excipies. Procul mala factionum, procul inſidiatorum atrocitas. Veſtrum ſenium, iuuentú que Archombroti, reuerentiâ & errore ſubiget omnes; Hunc triumphantem felix pater de proximis Brutiis, Lucaniſque, & Epeirei littore aſpicies;

cies; huius pignora in vestris adolescent amplexibus, longam Principum seriem datura Siciliæ; Nec charior tibi gnata nunc Galliæ destinata, quam quæ inde nurus adueniet. At vos sæculi gemmæ, tu Poliarche, túque Argenis, ne hîc fidei, hîc virtutum præmia, quæ certa vos manent, expectetis audire. Multa ignoro; multa silenda sunt. Fata ipsa felicitatis partem in quam producti estis, deos celant, ne illi vobis inuideant. Pauca tamen de multis accipite. Qui vos amor hodie iungit, ad senium inuiolatos deducet. Non eum iurgia, non fastidia, non ægrarum suspicionum cura libabit. Proferetis imperij fines. Hinc vos Rhenus, hinc Oceanus victores aspiciet. Timandræ inter nepotum cuneos exultantis imagines, sæpe pro Cybele bonus posteritatis error accipiet. Gloriam vestram, fortitudinem, nutus, suspicient vicinæ latè gentes; Non abnuent vinci, non regi. Si quò ibitis, ipsa vos salus feret. quicquid optabitis, dij vota præuenient. Ac ne felicitas mortem destituat; nox vna fessos senio exoluet, plura mox astra exhibitura mortalibus. Nec de famâ dubitate. Hanc præstabit æternam historiæ genius, quam in gentibus olim sparsam nulla vis, nulla ætas extinguet.

FINIS.

ANTONI QVÆRENGI CARMEN.

AVDIIT vt magni primùm Ciceronis ab ore
Eloquij præstante Molon celeberrimus arte
Illita Cecropio manantia nectare dicta,
Obstupuisse diu tacitus, dein fertur acerbis
Aspera Graiugenûm fata incusasse querelis;
Quos decus oblitos prisca virtutis in armis,
Oblitos doctæ studium immortale Minervæ,
Ipsa etiam patria insignis facundia linguæ
Deseret, dominámque orbis migraret in Vrbem.
Quàm mutat Fortuna vices! nunc maxima rerum
Roma dole; quibus en populis trans ardua claustra
Italiæ, non laude magis fera bella gerendi,
Quàm veteris purè cultum sermonis ob vsum
Gaudebas meritò quondam admiranda videri,
Hos inter nunc mœsta vides, te verba sonante
Barbara, & infecto Geticas ab sanguine voces,
Antiqui dulces Latij florere lepores.
Aspice ad Oceani extremos quem Gallica fluctus
Ora Caledonij gennit de stirpe parentis,
Vt simul ingenio, & linguæ vernantis honore
Augusti referat felix BARCLAIVS ævum.
Aspice quot famæ iam commendata perenni
Ediderit doctis pridem monumenta libellis.

Et

Et nunc ille animi certissima signa latentis;
Et docet ingenitos populis deprendere mores,
Subiiciens oculis longè distantibus orbem.
Nunc Regum innumeris exercita pectora curis
Scissa inter procerum studia, insidiásque clientum;
Semper & infidas sperantibus exprimit aulas.
Ille etiam æratas in prælia sæua cohortes
Ducit, & humano perfundit sanguine campos;
Aut sessæ iucundaciens certamina menti
Dissidiis placidos pugnacibus armat amores.
Flexanimæ O Charites fandi, O latè inclyta tantò
Dedecus in nostrum miseri, terra vltima cinæ.
Parce tamen mea Roma queri, sese ille tuorum
In numerum iam sponte refert, nomènque Latinum
Principis Ausonij donis ingentibus auctus.
Prouehit, & segnes post tempora longa Quirites
Ad veteres scriptis insignibus excitat artes:

INDEX RERVM INSIGNIORVM.

A

AEtna *ſuis ignibus obſidionem Catanæ laxat*, 234. *unde eius flammæ, & quæ montis illius natura.* 235, 236
Aldina, *Poliarchi catella.* 176
Angari, *quid apud Siculos.* 15
Anaximander *Lycogenis nepos*, 83. *Catanam obſidet*, 210, 234. *obſidionem ſolvit, & mox ipſe capitur.* 234
Aneroeſtus, *Rex Allobrogum*, 441. *Poliarchus illi muneri datus*, 443. *Amiſſum quærit, & mox regno exuitur*, 447. *A milite cum in ſolitarij Sacerdotis habitu lateret, agnoſcitur*, 597 vide *Poliarchus. furore divino correptus Melampodo, Pol. & Arch. omnia fauſta & felicia vaticinatur.* 650
Annuli *cujuſdam, rari artificij, deſcriptio.* 173
Antenorius *ſacerdos.* 174
Apes, *Regem habere, falſum.* 83
Archombrotus *appellit in Siciliam*, 1. *authore & duce Timocleâ Poliarcho ſuccurrit*, 2. & ſeq. *hoſtilio à Tim. excipitur*, 7. *tanquam Pol. eſſet, capitur & cuſtoditur à militi-*

eis, 58. deducitur ad Regem, 71. &c. qui agnito rusticorum errore benignè eum excipit, 72. & seq. periclitantem in aquis Regem servat, 120. Poliarchi causſam apud Regem agit, 123. eidem æmulari incipit Argenidis amore captus, 126 ab ea se amari suspicatur, 136, 257. Poliarcho malè vult, & insidias ei struit apud Regem, 211. ad Radirobaxis novi amuis adventum multùm animo perturbatur, 221, 222. sub Regis armis fallit, 240. singulari cum Lycogene certamine contendit, & eum occidit, 243. Radir. insidias deprehendit, & consilia ejus intervertit, 369. & seq. in Mauritaniam à matre revocatur, 476. ad Galliæ Regem ignarus eum Poliarchum rivalem suum esse deducitur, & qui inde motus, 573 qui intercedente Regina Maur: utcunque componuntur, 585 in Sardiniam transmittit, & eâ vi potitu, 587. reditus ejus in Siciliam cum Poliarcho, 617. a patre Meleand. omnibus lætitiæ indicijs filius agnoscitur, & ipse vicissim Argen. sororem lætissimus agnoscit, 633. Poliarcho reconciliatur, 636 & fidem suam al sent: ejus sorori sacris obstringit. 649

Arcium, & munitionum numerus in regno periculosus, 277. & seq. eidem Præfecto perpetuò credi non debent. 281

Argenis, Meleandri Siculæ Regis filia. 12

Poliarchum exulem audit. 38

Propriis manibus sericum aturam ægrè Seleniſſa cohibet. 39. & seq. Patrem salutat, 42. Examinatur ad asperitatem denuò mortem Pol. 48

Quo cultu sacra peragaret. 100

Furorem amorem simulat. 109

Carmina tumultuaria profundit. 110

A sacris abstinet. 111

Epercien se confert. 119

Amica ejus cum absente Pol. expostulatio. 248. & 249

Angitur ob diuturnam ejus absentiam, & à Radirob. nuptijs abhorret, 256. In arca diu custodita. 286

Servata virtute Pol. 301. Ejus cultui consecratur. 339

Amor ejus in Pol. 341. Pol. se addicit. 343

Infirmitatem simulat, ut insidias Radir. fugiat. 373

Impudicitiæ accusata patri se purgat. 383

Ad

INDEX.

Ad Archombroti amorem frustrà à patre solicitatur. 409
Arsidam ad Pol. cum literis mittit, qui reditum ejus urgeat, 411. & seq. *Inversa rerum scenâ Poliarcho à patre desponsetur,* 636. *Et mox ritè collocatur.* 649
Armilla *Poliarcho dono mittenda.* 138
Ea veneno clam imbuitur. 140
Arsidas, *latitantem in spelunca Pol. invisit.* 50
Tristemq; consolatur, tum verbis, tum Nicopompi versibus oblatis. 54. & seq.
Poliarchi nomine precibusq; Argenidem adit, & eam de ipsius statu & incolumitate certiorem facit. 69. & seq.
Ad Pol. redit, literas afferens ab Argenide. 96
Ab Arg. cum literis ad Pol. quærendum ablegatur. 414
Quæ legationis illius, & itineris fortuna fuerit, quis exitus. 415, 416, & seq.
Post longam fluctuationem Mauritaniæ fines contingit. 554
Morbo corripitur, 558. *A servo spoliatur,* 559. *Ad Pol. pervenit.* 567
Astioristes, *idem qui Poliarchus.* 429. *vide* Pol.

B

BElla *civilia undè oriantur,* 261, &c. *Quâratione ijs occurrendum.* 265, &c. 277
Britomandes *Pol. pater, Galliæ Rex* 425, 426, & seq. *vid.* Pol.

C

CArmina, *in Pol. uti credebatur, mortuum,* 36. *in Acim.* 43. *in Cereris signum,* 115. *De prodigijs.* 127
In pretiosissimam armillam. 139
In Melcandrum contumeliosa, 148. *ad Dianam.* 166
In Catellam, 177. *in Erystrenem & Olaodemum ultimo supplicio affectos.* 190
Exultantis ob proditionis pretium Eryphiles. 272

INDEX.

In lucum Argenidi familiarem. 302
In laudem Radirobanis. 316
In Saturni filios mundi imperium inter se partientes. 362
In laudem Argen. 366
In vitam obscuram, & solitariam. 390
In obitum Seleniſſæ. 391
In Radir. diſceſſum è Sicilia. 394
In ſceleratos & impios. 417
In Radir. poſt magnum diſcrimen ſuis reſtitutum. 506
In Pol. ex vulneribus feliciter conualeſcentem. 526
In Archombroti è Sicilia diſceſſum, cum nuptiarum tempus appeteret. 537
In Poliarchi & Archombroti diſceſſum ex Africa. 618
In nuptias Arg. & Poliarchi. vide Nicopomp. 647
Cauſidicorum *& patronorum numerus quæ mala afferat.* 354
Eorum fraudes & iniquæ dilationes. 355, &c.
Cereris *ſignum.* 115
Chorea. *vide* Saltatio.
Cleobuli *in Lycogenem ſententia,* 122. *Conſilia ejus ad pacem & tranquillitatem Reip.* 259, 277
Commandorix, *Galliæ procer regnum uſurpat.* 427, &c.
Ejus impotens dominatio, & audacia inſignis. 448
Cum Pol. congreditur, & ab eo occiditur. 456
Cœleſtis *Dea, in honore præcipuo Maiorū.* 480
Cyclopum *oſſa effoſſa.* 230
Quinam illi, quantâq; corporis molę. 231, &c.

D

DEvotionis *ritus.* 509
Dianæ *lucus, cum verſibus lucum conſecrantibus.* 166
Dunalbius, *vir laudatiſſimus.* 82
Ejus contra Lycogenem diſputatio. 89, &c.

INDEX.

E

Elephanti, 498. *Concepto pauore aciem turbant, & milites consternunt.* 499

Epeirete *mons, cum oppido in Paramitanorum finibus.* 114, &c.

Erisithenes, *Regis aurigam occidit.* 121

Armillam Pol. destinatam, conscio Oloodemo veneno imbuit, 141. *Crimen fatetur,* 187. *& meritò cum Olood. supplicio afficitur.* 189

Eurymedes, 48, 122. *Ad comprehendendum Lycogenem mittitur, irrito conatu.* 191, &c.

F

Fabulæ *quæ ad Siciliam pertinent.* 236

Factiosorum *in Sicilia nomina.* 10

Fœcialium *munus.* 111

Fontis *in Sicilia nobilissimi descriptio,* 43. *Alterius item in Mauritaniâ egregij desc.* 168

Fortunæ *templum.* 415

Sacra eius, quo ritu, 416, &c. *De Fortuna & diuino Fato philosophica disputatio.* 418, &c.

Funera *eorum, qui ex exercitu Meleandri occubuerant, curante Rege ritè celebrata.* 250, &c.

G

Glanoris *Polyarchi liberti calliditas ad herum periculo quæstionis eximendum.* 29, & seq.

Timonidi de Pol. percunctanti imponit. 33

Regem nomine Pol. adit, 183. *& mox Argenidem.* 184

Veronomine Cerouistes appellabatur. 464

vide Polyarchus.

Glaciei *conficiendæ ars.* 557
Gobryas *dux militum ſub Poliarcho.* 422,424,&c.
Ejus adventus in Siciliam cum claſſe. 546
Purpuram Gallicam dono dat Argenidi. 548
Cum Arg. colloquium. 549
Gratioſorum *apud Reges infælices exitus.* 25
Vnde id, an à Regum inconſtantia, vel gratioſorum imprudentia. 26,27

H

HEraleon *quidam phreneticus pro Pol. ducitur ad Regem à ruſticis.* 76
Cujus generis amentia laboraret, & de ejus amentiæ cauſſis, 78,&c.
Hieroleander, *Argenidi ab Epiſtolis.* 176
Hyanisbe *Mauritaniæ Regina.* 172
Archombroti mater, 474. *Ejus ad Archombrotum epiſtola,* 476. *Pol. & Arch. vitales mutuo conſpectu concitatos reconciliat,* 585,586. *Vide* Poliarchus, & Archombrotus.
Hyempſales, *Hyanisbes Mauritan. Regis filius.* 172, 474
qui & Archombrotus dictus. 573
Hyperephanij, *& eorum religio,* 128, &c.
Quare non poſſint excindi. 132
Vtrum armis oppugnandi, aut quâ ratione cum eis agendum ſit, 133, &c. *Notantur.* 276

I

IBburranes, *ob integritatem, & prudentiâ conſpicuus, laudatur.* 63, &c.
Ingenia *magna, quanti à principibus æſtimanda ſint,* 57,& ſeq.
Iovis *Cæleſtis Templum in Sardinia.* 539
Vide Sacerdotes.

INDEX.

L

LAtronis *cujusdam fraus, & ingeniosa calliditas narratur.* 53, &c.

Legationis *munus qualem hominem requirat, quantiq; momenti res sit.* 538, 539

Lixa, *Mauritaniæ Metropolis.* 164

Lycogenis *mores, & ingenium,* 9. *rebellio & perfidia in Regem Meleandrum,* ib. &c. *Insidiæ in Regem, & Arg. Regis filiam,* 10. *Cum Meleandro bellum,* 11. *Fœdus cum eodem,* 12. *Regem adit,* 81. *Convivio excipitur ab Eurymede,* 82, &c. *Pompa sacrorum ad fœderis confirmationem instituenda,* 106 *Ritus illorum sacrorum,* 111, 112. *Iterum à Rege deficientis clandestina in illum consilia,* 127. *De modo opprimendi Regis cum suis constituit,* 135. *ejus ad Poliarchum epistola, fraudesq; ad Pol. Regi Meleandro committendam,* 143. *Irritis insidijs appetitur,* 191. *Ejus copiæ,* 209. *Eurian ad deditionem cogit, Regemq; infestis armis persequitur,* 213. *Milites ejus animo concidunt ob adventum suppetias ferentis Radirobanis,* 225. *Deseritur à multis,* 228. *Oratio ejus ad milites,* 228 *Regia castra ex improviso molle jam provecta aduritur,* 238 *Tandemq; ab Archomiroto occiditur.* 244. *Quâ fraude Meleandro & Argenidi captivitatem moliretur esset.* 298.

Ludi *publici ob pravam de Lycogene victoriam.* 270, &c.
à Radirobane exhibiti. Vide Saltatio.

M

MAthematici *quid promittant.* 195 &c. *De eorum scientiâ multa in utramvis partem disputantur, tandemq; solidis rationibus explanditur.* 196, 197, & seq. usque ad pag. 208.

Meleandri *Siciliæ Regis mores, & ingenium, gubernandiq; ratio,* 8, & seq. *Consilia sua Argenidi suæ prolixè communicat,* 44, &c. *Puniendi Lycogenis consilium cum Arg. suscipit,*

116. Eâdem de re cum fidiſſimis è regio deliberat, 122, &c. Periculum ejus in aquis, 119. Luſtrat exercitum, 193, 194. Iniquior in Pol. certe Archombroti, 211. Fortiter pugnat contra Lycogenem, 243. & victoriâ potitur, 245. Funera ſuorum curat, 250. Solemnia victoriæ cum univerſo populo celebrat, 252, &c. E latronum manibus virtute Poliarchi eripitur, 329. De filia in matrimonium collocandâ deliberat, 404. Eam Archombroto deſpondet, 408. Metus ejus & anxietas ad nuntium adventantis cum claſſe Poliarchi, 621. Reduces è Mauritaniâ Reges Poliarchum & Archombrotum, quanquam nondum poſito metu, regio cultu excipit, 629, 631 Literas Hyanisbes attentus legit, 632. Archombrotum filium agneſcit, 632. Argenidem Poliarcho deſpondet, 636. Concionem convocat, & coram omnibus literas Hyanisbes per præconem recitari curat, 640. Hiſtoriam ſuæ juventutis in concione narrat, 644. *Vide* Argenis, Archomb. &c.

Menocritus *Lyc. partes ſecutus, parti exercitus præficitur*, 238, &c. *In prælio capitur.* 245

Monomachia. *Vide* Poliarchus, & Archombrotus.

N

Naufragij deſcriptio. 150, &c.

Nicopompus, & ejus in Lycog. petulantem carmina, 17 Carmina in fugam & transformationem Deorum in varias animalium figuras meta Gig. Typh. 55, 56

In Mel. de Lycog. victoriam. 245

Ejus contra Anax. diſputatio. 85

Veteratorem quendam Chaldæum, & ſcientiam, quam profitebatur, multis carpit, & exagitat. 197, 198, &c.

Ejus conſilium, & propoſitum in hujus Operis ſcriptione, 180, &c. Raptum ab Sicilia diſcedentem carmine devovet, 394. *Vide* Carmina.

INDEX.

O

OLoodemus. 121,122
Optimatum *sub miti imperio contumacia.* 262

P

PAllas *quo ritu culta apud Siculos.* 99, &c.
Hymnus in illam. 101
Poliarchi *cum quinque grassatoribus pugna,* 3.6. *Illi Lycogenis erant ad Meleandrum legati,* 32. *Sua ipse vulnera curat,* 7 *Ad Argenidis nomen obstupescit,* 12,13. *Qui illi amici in Sicilia,* 13. *Tanquam perduellionis reus per publicos ignes quæritur,* 14, &c. *Speluncam Timocleæ consilio subit, ut in eâ lateat,* 29. *Commentum de morte ipsius spargitur,* 33, 36 *Larvam sumit,* 54. *& habitum mutat,* 69. *Falsò habiti Poliarchi pro vero Poliarcho capiuntur, & ad Regem ducuntur,* 58, &c, 76, &c. *Exit è spelunca,* 97. *Argenidem solemnia sacra obeuntem de more, tanquam supplex accedit, & alloquitur,* 104, 105. *Ignotus cæditur virgâ,* 105. *Ejus periculum in mari,* 150, & 155. *Conflictus cum piratis,* 156, &c. *Navigat in Mauritaniam,* 161. *Lectis Lycogenis literis Gelanorum mittit in Siciliam,* 163, 171, 173. *Reginæ Mauritaniæ, quæ prædones abstulerant, incolumia restituit,* 169. *& ab illa magnificè excipitur,* 170, 172, &c. *Primus eius in Siciliam adventus virginis habitu, & sicto Theocrines nomine,* 288, 289, &c. *Qui fraude in Argenidis consortium & contubernium sit admissus,* 289, 290, &c. *Certamen cum Sicariis,* 301, 328, 329. *Argenidi, quæ illum pro virgine antea semper habuerat, primùm se declarat, & notum facit,* 331. *Pallas esse creditur à Meleandro,* 335. *& consecratur,* 336. *Militari cultu ad Aulam venit, & Meleandro innotescit.* 340 *Argenidem ambit, & persuadet,* 343. *Vita ejus in Aulâ, & cum Argenide conversatio.* 344, 345

Immedico vini potu febrim à se depellit,308. *In Siciliam redit*,309. *In proximo latens loquentium de se sermones excipit*,315. *Furtivum cum Argenide colloquium*, 321,322 *Patriam petit, exercitum ibi comparaturus*, 325,411 *Prolixa Gobryæ de Polinarratio*, 428, 429, &c. Quæ nativitas ejus, & educatio fuerit, 427,428,&c. Septennis, qualis esset, 432. In prædonum manus incidit, 438 Rursus in prædam cedit,441. A Gobrya agnoscitur, 442. Scordanes appellatus,443. Matri restituitur,445 Patri indicatur,& res tota ab initio repetita bonâ fide eidem narratur, 449,&c. Populum sibi conciliat, 454 cum Commindorige singulari certamine decernit, & eum interficit,456,&c. Sub paternis regnat auspicijs, 458. Susceptâ peregrinatione populo se subducit, & patriam linquit. 461,462

Periculum ejus in mari, 465. *In Mauritaniam defertur*,469 *à Regina Maur. regio cultu excipitur*, 479. *Opima de Radirobane spolia reportat*,515,&c. *Periculose ex vulneribus decumbit*,522. *Valetudinem brevi tempore recuperat*, 526 *Insperato æmuli conspectu consternatur*, 573. *Aneroestum, tum Sacerdotem, agnoscit*,602,&c. *Discessus ejus ex Africa*, 615. *Adventus in Siciliam cum suspectâ Meleandro classe*, 624. *Ad Regiam Mel. regio cultu insignis unà cum Archombroto contendit*,630. *Blanditijs quibus Mel. Argenis, Archombrotum excipiebam, perturbatur, & furiosa consilia agitat*, 633. *Agnito errore lætitiâ perfunditur, sponsamq; Argenidem authore Meleandro, conciliatore Archombroto accipit*,636. *Primum ejus visendæ Argen. desiderium, & simulandæ virginis occasio*, 638. *Argenidem magno omnium cum gaudio ducit uxorem*. 639

Poma, *quâ arte glacie tecta*. 556

Prælium *ad castra Meleandri*,240,&c. *Inter Sardos, Mauros q; dubium Poliarcho, & Radirobane*. 513, &c.

Principes, *vide* Reges.

De Prodigijs. 127

Pseudopoliarchi, *vide* Poliarchus.

Phorbantis *furtum*,559. *Fraude insigni Poliarcho imponit*. 562

Radi-

INDEX.

R

RAdirobanis *adventantis classis à Meleandro consicitur, timq; aut insidias ab eo timet*, 214, &c. *Auxilio cum sibi venire intelligit*, 215. *& amicè excipit*, 217, 218. *Radirobanes Argenidis amore ardet, & Archombroti æmuli perniciem molitur*, 258. *Argen. in uxorem petit à Meleandro*, 269 *Selenissæ sese insinuat*, 274. *Insulsa ejus insolentia*, 316 *Rapiendæ Argenidis consilium, & rationem init*, 350, 351 *Consilia non succedunt*, 373. *Unde furore plenus petulantissimas ad Mel. literas, & Argenidi probrosas mittit*, 577, 578 *in Sardiniam cum classe redit*, 393. *Mauritaniæ infestus*, 471 *Bellum illi indicit*, 473. *In temulentos ex improviso invadit*, 492. *Ejus sacrilegium*, 589. *Eiusdem equi impetu hostibus traditur* 500, *& capitur* 503. *Literas mittit ad Poliarchum convitiorum plenas*, 511. *Singulari certamine Poliarcho commissus occiditur*, 515, &c. *Cadaver ejus ad sepulturam poscitur, & impetratur.* 520, &c.

Respublicæ, *sive Imperij forma quæ sit æquissima*, 83, &c.

Regum *favor quàm varius & instabilis*, 26. *quam nimius ille favor sit ipsis periculosus*, 27, 28. *An eximios in quâcunque arte, vel scientia viros liberalitate sua, aut stipendio è publico fovere Reges debeant*, 57, &c. *Suffragijs electos, an hereditarios R. habere præstet*, 87, &c. *An alere exercitum extra belli occasionem debeant*, 396, & deinceps usque ad 404. *Nimiâ lenitate quantum peccent*, 261. *Importunâ adulatione deteriores fiunt*, 317. *Utilitatis suæ causâ peccare non verentur*, 609. *Indicendi tributi sine populi consensu jus an habeant, aut habere debeant.* 484, 485, &c.

S

SAcerdotes *levis, & eorum studia, totiusque vitæ ratio*, 590, 591, &c.

Sacrorum *quis ritus apud Siculos.* 99, &c.

Saltatio

INDEX.

Saltatio *mimica à Radirobane exhibita.* 361, &c.
Saturnum *humanis hostijs propitiandi consuetudo apud Tyrios,* 507
Secretorum *Præfecti, quanta, & quàm dubia potestas,* 541, &c.
Seleniſſa, 37. *Timocleæ invidet, & insidias struit,* 118. *A Radirobane, partim donis, partim promiſſis corrumpitur,* 284 *Argenidis secreta revelat Radirobani,* 286, &c. *Perfidiæ convincitur,* 385, 386. *Ad Mel. & Argen. scribit,* 388. *& desperatione plena ferrum in viscera conatur.* 389
Sicambre, *Poliarchi nutrix.* 428
Sitalces *impetrandæ suo Regi victoriæ dijs manibus caput suum devovet.* 508
Specularum, *sive, nocturnorum ignium apud Siculos mos & ratio.* 15, 16
Spelunca *in ædibus Timocleæ, ad secretam fugam commoda,* 23 24. *Carmina quæ in ejus aditu legebantur.* 24
Syracuſanorum *queſtus, & preces, apud Meleandrum.* 352

T

TAbula, *quæ Pol. & Archombroti effigiem referebat, Erycinæ Veneris templo cum carminibus dedicata à Timocleâ.* 4, 5.
Theocrine, *Poliarchi nomen, cùm virginem simularet. Vide* Poliarchus.
Timandra, *Britomandis uxor, Poliarchi mater,* 426. *Alieno fœtu expoſito proprium clam curat educandum metu Commindorgis,* 427. *Ejus conſpectu & amplexibus fruitur poſt ſeptem annorum intervallum.* 435. *Vide* Poliarchus.
Timoclea, *nobilis matrona, de Poliarcho ſollicita, auxilium Archombroti implorat,* 2. *Ejus prædium,* 7. *Poliarchum & Archombrotum hoſpitio excipit.* 7, & ſeq.
Timonides, 138. *ad Poliarchum cum Armilla mittitur,* 142 *Calliditate Eryſibenis circumvenitur,* 143. *Quæ ipſi acciderint in itinere,* 149 &c. *Legatus mittitur ad Hyarbam.* 539
Tributum, *vide* Reges.

Veſtes

INDEX.

V

VEstes peregrinæ, quare statim non placuerint. 73
non irridendæ. 74
Victoria. *vide* Meleander, & Poliarch.
Vitæ obscuræ, & solitariæ commendatio, 607, &c. *Ad illa respondetur quæ contrà solent objici.* 610, &c.
Vlmulca, *factionis Hyperephanionum author.* 129
vide Hyperephanij.

ERRATA.

PAg. 7 lin. 26 lege, venire. p. 23 l. 29. calles. p. 46. l. 24. concilium. p. 51 l. 18. vicissem. ibid. l. 23 peruenerit. p. 88 l. 31 despicitur. p. 89 l. 2 regnant. p. 109 l. 13 consilijs. p. 110. l. 21. dirùm. p. 116 l. 17. seruauerat. p. 118 l. 17 nuopte. p. 124. l. 23. reconciliemus. p. 158 l. 31 censu. p. 187 l. 2 Deme. p. 190 l. 18. Indicere. p. 203 l. 27 præda. p. 212 l. 4 diripiens. p. 218 l. 6 contos. p. 224 l. 5 cohortandosque. ibid. l. 10 funditores. ibid. l. 12. Nulli. ibid l. 18. gladij. ibid. l. 20. verticibus. p. 233 l. 19 moli. p. 234. l. 12. riuos. ibid. l. 27. serpente. p. 244 l. 30. ad montes p. 254. l. 12. quidam. p. 266 l. 2 etflagitatæ. p. 267 l. 18 fortibus. p. 268. l. 10. nulctisque. p. 270 l. 2 potuisti. p. 276. l. 24 Quas. p. 278 l. 24. in certissimam. p. 285 l. 16. videar. p. 292 l. 10 Ante. p. 308 l. 19. relictus. p. 315 l. 7. dolere. p. 320 l. 27. spatium. p. 332. l. 21. tunc. p. 337 l. 1. super. ibid l. 28 seu. p. 344 l. 13 interitu p. 347 l. 7 intererat. p. 349. l. 16 te p. 355 l. 10 decedet. p. 367 l. 22 tubæ. p. 372 l. 31 intepescens. p. 392 l. 23 deserit. p. 393 l. 7. videt. p. 396 l. 14. *dele* in. p. 397 l. 10. arbitrum. p. 407 l. 11 oberrauerunt. p. 416 l. 12. ostendit. p. 417 l. 25. ne. p. 431 l. 9 accepti. ibid l. 30. proficiscere. p. 467 l. 16 numerare. p. 503. l. 5 constituam. p. 514. l. 14. cedebant. p. 520. l. 2. tumuerant. p. 542. l. 21. sensus. p. 543. l. 16. epistolas. p. 550 l. 13 soluisset. p. 594 l. 15. natura. p. 600 l. 22 imiasit p. 637 l. 20. qua. p. 640 l. 15. celebrari. p. 644. l. 15 destinatum. p. 645. l. 2 collocotam. ibid l. 7. exosæ. p. 650 l. 30. terrore.